

78.341

OSZK

1-2

A
váci kegyes-tanítórendi ház
KÖNYVTÁRA.

Ss betű. II C II° szám.

~~ER 179~~

Martini Bolla

~~RE 748~~
~~(3. part.)~~

M. I. 3.

~~78.341 RR~~
~~M~~

*Művész ő Répeket érczen ki-vághatta;
De Magyar szíveket le-nem-rajzolhatta.*

Amec par Ant. Fischler, a Buda.

Dr. Horváth János Schol. Piarum

E T E L K A,

EGY

IGEN RITKA

M A G Y A R

KIS-ASZSZONY

VILÁGOS-VÁRATT,

ÁRPÁD ÉS ZOLTÁN

FEJEDELMINK' IDEJÉN.

András I R T A *András*

DUGONICS ANDRÁS,

Kegyes Oskola-beli Szerzetes Pap; a' Józán, 's egy-
szer-'s-mind a' Természeti Tudományoknak Okta-
tója; a' Pesti Tanulmányoknak Királyi Minden-
ségében a' Tudákosságnak Királyi Tanítója; a'
Tanúttaknak egygyik Tagja; a' Jeles Természeti
Karnak Örebbike.

c. Sch. Püs. 1787
ELSŐ KÖNYV.

A' SZERENCSES DOLGOK.

POSONYBAN & KASSÁN,
FÜSKÖTI LANDERER MIHÁLY

költségével és betőivel.

1 7 8 8.

Im' e' Leányzó mint fődözé magát
Tisztes ruhával. Nem fitogatta azt,
A'-mit gonosz szemmel vadásznak
Sok piperés csemegés legények.
Az kikre nézve, búra ereszkedik
A szűz szemérem. Bánatos homlokán
Hervadnak a lankadt virágok,
És szomorú telelésre dőlnek.

RÁJNIS.

78341

~~ER 179~~

H O N N Y A I M!

E⁹ Könyvemet Magyarúl írtam: mert ezzel csupán a Magyar Szíveket legeltetni akartam. Nem-is bántzott volna idegen Nyelvben olly édesdeden, és olly batbatóssan **ETELKA**, egy igen ritka Magyar Kis-aszszony.

Ki-boztam e' Szűzet a' Feledékenségnek Tartományából, a' régi Setétségből: bogy a' mostani Világ lássa; csudállyá; kövessé. Ennek Szeretete tisztefféges: ugyan-azért állbatatos, kellemetes, és dicsőséges. Szíve, a' Késértetek között, nagy-is, erős-is, győző-is. A' Veszedelmekben, Szerencsétlenségekben Bátor; árnyékától nem fél; magát elnem-badgya. Ezen Magyar Szűznek ékes példáin örövendeni fognak ama' szép Fiatal-piros orczájokon viselő Drága Kis-aszszonyaink; szégyenleni

fogják magokat, el-is-bűbatnak előtte ama' Sáppadt
Nyősténnyeink.

*Le-írtam Régi MAGYARAINKNAK Vitéz-
ségeket; Bátorságokat; Nagy Lelkeket. Elő-adttam
Fejedelmeinknek Szer-tartásaikat; Népeikhez Sze-
reteteket; Ellenségeik ellen Hadi-mesterségeket.
Mind-ezeket nem újjamból szoptam; hanem ama'
Nap-keleti Bölcs Császárnak LEÓNAK Írásból
vettem. Ez jól ismerte az akkori Magyarokat.
Élt-is Segítségekkel a' Bolgárok ellen. Ha Ma-
gyar lett volna; jobban a' Magyarokat meg-nem-
dicsérbette volna. Köszönnyük-meg jó Szívét, szor-
galmatosságát. Császár volt; pedig Keresztény, és
a'-mint Írásból ki-tettszik, Isten-félő, és Bölcs,
Bizonyosan nem bazydhatott.*

*Elő-boztam Magyarainknak akkori Hadaikat;
Országunkban le-telepedéseket; Árpád-fejedelemnek
Gondosságát; az Ország' Részzeinek mind fel-osz-
tását, mind el-ajándékozását; és más ebez tarto-
zandó történeteket. Ezeket se gondoltam - ki ma-
gam; hanem BÉLA-királyunknak Nevetlen Író-de-
ákjából kölcsönöztem; melly Könyvénél nincs se ré-
gibb, se bitelre méltóbb Országunkban.*

Így tehát: egy Császár, és egy Író-deák gyűjtotta-meg előttem a' mécsset, melly szinte el-aludt Országunkban, ha SCHWANDTNER, és KOLLÁR fel-nem-élesztették volna. E' két Tudós embereknek Hamvok-is áldásfra, és emlékezetre méltók a' bál'-adó Magyaroknál.

A' többi Jegyzeteket hol emennek, hol amannak Írásából szedegtettem, és kölcsönöztem. De mind-egygyiknek nevét-is fel-tettem. Néha magam' véleményyeit-is oda helybeztettem. Merész ugyan némellyekben; de vakmerő se-bol se voltam.

A'-mi Magyarságomat illeti: azon voltam: hogy tisztán, és igazán írjak. A' magyar Közmondásokat, Példa-beszédeket néhol tömöttebben - is bele - kerítettem: hogy Nyelvünknek ezen gyöngyei a' Tengerbe ne vesszzenek Szép-vizeinkben.

A'-mi pedig Szívemet illeti, talpig ki-tettfehetem Írásomból. Eleve azt mondbatom: igaz Magyar vagyok, és Hazámat szer-fölött szeretem. Hogy benne születtem, soba sem szégyenlem. Adná az Isten, hogy ő se szégyenlené neveltetésemet. Olyan vagyok, ki Édes Hazámnak boldogulásán örüvendeni; sanyargatásától félni; veszedelmén iktóz-

ni tudnék. Ollyan vagyok, ki édes Hazámnak
fen - tartására, ha tehettségemben lenne, Testestől
Lelkestől iparkodnék.

Illyetén gondolatokkal voltam BUDA mellett
a' NTULAK' SZIGETÉBEN, midőn itten Ré-
gi Királlyaink' mulatságos Épületeiknek szomorú
Dülledékjein állván, szemem előtt forogtanak a'
Dunának ellen - partján össze - omlott ATILA' Vá-
rának siralmas Töredékjei. Olly vélekedésben-is va-
lék: mintha egygyik Kő - darab a' másokra, a' vi-
zen által, nézegetvén, nem külömben vigasztalnák
egy - mást: mint a' Rómaiaktól Szám - ki - vettetett
Nagy MÁRIUST vigasztalhatták amaz össze - om-
lott bíres KARTAGÓNAK Romladékjai, mellyek-
nek ellenekbe szegény gunyhóját belybeztette ama'
NAGY LÉLEK. Íráom 1786 - dik Esztendőben,

ELSŐ SZAKASZ.

I. Árpádnak Erkölcse.	VI. Etelkának Álma.
II. Árpádnál az Ebéd.	VII. Az Áldozat' Eleje.
III. Zalánfi Etelkával.	VIII. Maga az Áldozat.
IV. Ünnepe-bírdetés.	IX. Az Áldozat' Vége.
V. Etelka' Gyötrelme.	

ELSŐ RÉSZ.

ÁRPÁDNAK ERKÖLCSE.

Meg-erősítette már akkor Árpád, a' Magyarok' Fejedelme, dicső Országunkban hatalmát, midőn a' meg-hódolt Tartományoknak részeit vitéz Katonái között fel-osztotta. Ő-maga Budát (Atilának híres-nevezetes várát) Lak-helyéül választván, UND-vezérjét Undváron hagyta az Oroszok ellen. HUBA-vezérnek

védelvezésére bízta Nyitra'-várat a' Morvák ellen. ELÖDÖT a' Vértesi-erdőkhöz helyhezette a' Németek ellen. USZUBÚNAK, ama' tréfás *Vezérnek* adtta Veszprémet a' Karentánok ellen. KUNDOT Tételre tette a' Bolgárok ellen. Azután TUHUTUMNAK, ama' ritka Magyar embernek gond-viseelésére bízta Erdélyt az Oláhok ellen. Végére TÓSÓ - *vezérjét* Zattmár tájjékára rendelte a' Paczinakok ellen.

Nem csak a' Vezéreket széllyesztette-el illy okosfan az Országban, hanem a' Hadnagyok közül-is némellyeket. ZABOLCSNAK, Előd' fiának adtta Zabolcsot. BORSRA bízta Borsódot. ÖSÉT a' Sajó-vize mellé tette. A' Mátra mellé EDET, és EDUMET rendelte. CSÖRSZÖT, Kund' fiát, eleinte Esztergam, és Komárom között hagyta. Budától, a' Duna' menttében, ama' Száz-halomig KADIKÁT helyhezette. A' Duna, és Dráva között EÖDÖT tette Baranya felé, VELEKET Zarándra; ETÉT, Und' fiát, Csongrádra parancsolta (1).

Az

(1) Magyar-országban egynéhány Vár-megyéinknek elejeket Árpád' ideire vihettyük. Mert a' Vezéreknek, és a' Hadnagyoknak azon említett elrendelésekből (melyet írva hagyott Bela - királyunknak Író - deákja) ki - vehettyük NYITRA - vár megyét Hübéról. BORSÓD - vár-megyét Borsról. ZABOLCS-vár-megyét

201 Az Országnek minden részei illy okossan él-
lénvén osztogatva, ki ki nagy csendességben élte
világát, azon Jószágában uralkodván, mellyet
nagy vérejtéssel, és izzasztó fáradsággal (a' Fe-
jedelemnek vele-füzetett adakozó kezeitől) ha-
talma alá keríthetett. Meg-füntenek egy-dara-
big a' háborúk. Meg rettentenek a' körül-belől
lévő ellenségek. A' Magyar Vitézségnek híre
szerte szélllyel el-terjedett.

De az Ország' részeinek el-osztásában külö-
nös hajlandósággal víveltetett Árpád Huba - nevű
Vezérjéhez. Mert: kinek Gond-viselésére bízta

A 5

ennek-

megyét Zabolcsról. CSONGRÁD - vár - megyét Etéről.
Emlékezik azon Író KOMAROM - vár - megyéről - is, mi-
dön azt mondgya : hogy azon Földet , holott Vág - vi-
ze a' Dunába szakad , Ketelnek ajándékozta Árpád.
Ketelnek fia lévén Tulma , ottan egy Várat épített ;
mellyet KOMAROMNAK nevezett. ZOLNA , és
BARS - vár - megyéknek neveket - is ki-lehet hozni Zovolou ,
és Borfsed - Zovolou nevekből. A' többi Vár - megyéről
semmit se szól azon leg - régibb magyar Író. Árpád
rendelte - é - el a' többit - is , avagy a' következendő Feje-
delmek , nincs időm a' keresésre. Elég az : hogy mind
a' Vezéreknek , mind az Hadnagyoknak illyetén el - osz-
tásokból , a' Vár - megyéknek el - rendelésekből elegendő-
képpen ki - tettstzik mind Árpádnak , mind következendő
Fejedelminknek nagy Lelkek , nagy eszességek. A' szük-
ség úgy hozván magával , Vár megyéinknek régi Szer-
tartásaikat meg - változtatta második JÓZSEF Császár ,
1785 - dik Esztendőben.

ennek-előtte Nyitra-várát a' Föl-földön; BAHOS nevezetű Hegynek örökös Urává - is tette az Al - földön.

Nem könnyen találkozott egy Vitéz, ki a' Fejedelemnek ajándékjával így meg - elégedhetett volna. Mefszre el-terjedett megye ezen Tartománynak. Valamit a' Hegyen álló ember szem-re vehetett, azon Kereknek fél - köre vetette határját a' termékeny, és gyönyörködtető szép Örökségnek.

Árpádnak ezen különös szeretete, és adakozósága igen fel - lobbantotta a' tüzet a' többi Vitézeknek meg - illetődött szíveikben. Nagy ropogással égett az irigység. És mennél-inkább fűjtogatták a' lángoló gerjedelmeket; annál - inkább nagyobb, 's meg-meg nagyobb lobogásokra eredttenek a' forró indulatok.

Hogy pedig az Al - rendű emberek azt ne gondolhassák, hogy e' hirtelen, és szer - felett való érzékenségek minden ok nélkül származtának legyen: Árpádnak Erkölcseről azt hánytákvetették a' Főbbek: hogy Ő, e' Bahos - hegyi Tartománynak ajándékjával, nem Huba-vezérnek vitéz téteménnyekre; hanem önnön-maga' heves indulatainak meg-elégítésére czélozott. Tudniillik: Huba' Leányát (kinek Szépsége igen felforgott akkoriban a' Magyaroknál) illetlenül szeretné. Vele gyakorta időt vesztegetne. És így, el-lustulván az Ország' Kormányozásában,

mást

mást tenne, sem-mint kellene. Következendőképpen azon említett Tartomány nem annyira Huba' Vitézségének bére, mint a' Leány' ékeségének Mátka - tállya lenne.

De nem - is ok nélkül láttatszattanak a' Magyarok az illetén zúgolódásokra fakadni. Mert elsőben Árpád nem csak Barátságának tartotta Huba-vezért; hanem, mind titkos gondolatainak vele közlésével, mind nyilván-való rendelkezéseinek reá-bízttával szinte egy karba ültette magával.

Az-után: ezzel meg-nem-elégedvén Árpád, midőn ama' Huba - vezér Bahos - hegyének felső lapját kő-fallal körül - kerítené: hogy az ellenségnek ki-rohanó hirtelenségét ama' várnak erősségével meg-hátrálhatná; Árpád, az el-készültt várat (örökössen el-temetvén hajdani BAHOS nevét), az egész Országban VILÁGOSNAK nevezette: tudniillik: Huba' Leányának nevére keresztelvén, kit VILÁGOSNAK hívtanak.

De még itt se állapodott - meg Árpád' adakozóságának ár-vize. azon Fejedelmi Sátorát, melyet tulajdon költségével azon említett Világosi hegynek allyára építtetett, Hubának ajándékozta, szerelmes szavaival azt emlegetvén: hogy magának nagyobb gyönyörűségére válna, ha őtet eme' szép Világosi Kis - aszfzony, nem mint a' Sátornak Urát, az Osztyályokba; hanem mint vendég Szeretőjét szívének Kincs-tartójába fogadná.

Szégyenlették Vénushoz hajlott lány Fejedelmeknek meg - üszögöltt erkölcsét a' Marssal társalkodó kemény Magyarok. Inkább-is szerették volna, ha (ám-úgy-is Özvegy lévén a' Fejedelem.) ama' Szűzet Hites-társul el-venné, semmint vele (a' magyar szokásnak rettentő példájával) illy nyalánk módon társalkodna. — Tartottanak attól-is: ne-talán-tán a' körül-lévő, és még egészen meg-nem hódolt Ellenségek, megörölván a' szerelemmel telyes indulatokat, fel-emellyék a' pad alá nyomott fejeket; bátrabban ugassanak a' Magyarokra; és hamar fel-is-fallyák a' meg-aszfszonyosodott puha szíveket.

E' következendő szerencsétlenségnek iszonyú gondolatai leg - inkább gyötörhették szívét Zoltán - herczegnek, Árpád' egygyetlen - egy élő Fiának. Ezen (ideire nézve) fiatal; de (megértt esze végett) igen okos Herczeg el-nem-állott szorgalmatos iparkodásitól, hogy édes Attyát azon meg-kedvelt Tartománynak botránkoztató lakásától el-idegenítheffe, és vagy Csepelre hozza Buda mellé, vagy Atila' várába, Buda' városába édesgeffe.

Ugyan-azért: Követeket küldött utánna, azt izenvén néki: hogy Budán szorgos dolgok várják jelen-létét. Ki-akarnának ütni az új Ellenségek. Nem lennének békével a' régiek - is. Zvatoplugnak egyik fia, Zventibald, nagy szorga-

galommal uszítaná a' MARHÁKAT (2). Ama' Lajos Gyermeke is a' NEMICZEKET (3). Jönne vizsgálja Budára, és ísmét az Ország' Kormányához nyúlna.

De

(2) A' mostani Morvákat *Marbáknak* hívták a' Magyarok. Elsőben azért: mert hadi zászlójokon valami Marha-czímert láttanak. Az után azért: mert az Ellenségre ütven amazok, ezen szóval éltenek: *Mrba Mrba*, nem különben, mint a' mostani Horvátok ezzel: *Udri-udri*; a' Magyarok ezzel: *Rajta-rajta*. Sőt STOCK azt állította: hogy e' Német szó is: *Mährer*, azért száradott Morva - uraimékra, mert ezen szó: *Mähr*, most is Kancza-marhát térszen. Innen is származhatott a' *Mährhof*, mely annyit térszen, mint: *Marba-udvar*. DOBNER. Ezen *Marba* szót addig-addig változtatták a' Magyarok, még *Morba* után, a' *Morvult* is ki nem faragták. A' régi Írók közönségesen *Marabánoknak* nevezik.

(3) LAJOS - király uralkodott ezen időkben Német-országban. A' Németeket eleinte *Nemiczeknek* nevezték a' Görög Írók. Most is úgy neveztetnek a' Tótoktól. De előbb csak azokat hívták *Nemiczeknek*, kik Baviáriában lakának. CONSTANT. *Porphyrogen*. Ezen neveket tapasztalljuk ez-után is ROMANUS, és NICEPHORUS Császárok alatt. ZONARAS. ANNA *Comnena*, GLYCAS. Mostanában Németeknek mondjuk nem csak azon említett Tartományok Lakóssait; hanem egész *Germaniát*, avagy *Germaniciát*, avagy *Alemanniát*. SRITTER in *Nemicis*,

De Árpád, a' következendő Háborúknak súllyát éppen nem érezvén, azt izené viszsza: hogy addig Világosfról el-nem-mehetne, még itt egy újjonnan épített Háznak fel-szentelését el-nem-végezné. E' pedig nem sokára meg-lenne. Az-után viszsza-menendene Budára.

MÁSA DIK RÉSZ.

ÁRPÁDNÁL AZ EBÉD.

El-is jöve valóban azon idő, melyet Árpád azon Épületnek fel-szentelésére rendeltetett. Világos-várnak éppen a' kellő közepére épített a' Fejedelem' költségével. Leg-első-is volt Országunkban, melyet a' Magyarok, más Országoknak dicső példáikat követvén, egy-valami Istennek különös tiszteletére emeltenek.

Ezen Ünnepek meg-ülésére, fokban öszve-gyűltenek Világosfra, nem csak a' Magyarok, hanem a' PANNONOK-is, a' BOLGÁROK-is. A' Magyarok ugyan azért: hogy eme' fel-szentelésnek alkalmatosságával örökös hálákat adnának Isteneiknek, kik őket (annyi villongások, annyi csaták között) Magyar-orzágnak termékeny tartományaira, mint régi édes Anya-földgyökre, viszsza térítették. A' Pannonok pedig, és a' Bolgárok azért: hogy itt egy csomóban láthatnák azon Vitézeket: kiknek híreket, és neveket
nem

nem egyéb foglalhatta - bé immár; hanem azon határok, mellyekkel az Isten széles e' világot körül - kerítette.

Meg - jelent Zvatoplugnak (a' Dunán túl lévő Pannonok' Vezérjeknek) egygyik fia Mojmir. Itt vala Zalánnak (a' Duna, és Tisza között uralkodó Bolgárok' Vezérjeknek) ékes termetű Magzattya Zalánfi. Mind-a'-ketten nagy mérészségű; de igen tisztefséges Ifiak; és, minek-utánna egészen meg-hódoltanak, a' Magyarokhoz hívek.

Várták a' Tiszán túl lévő Oroszságnak Vezérjét-is Marótót. De ezen nagy lelkű Ifiat hirtelen betegsége el- nyomta, és mind édes Attyának Merótnak, mind Árpád' Házának nagy szomorúságával el-is-temette. Ezen Vezér Test - vére volt Hanzárnak, Zoltán' Hitefsének. Vóltanak-is fölőlle olly reménséggel a' Magyarok, hogy Ez, Árpádnak Udvarával meg - sógorosodván, Jég-efső módra rontaná a' Magyarok' ellenségét. De ezen akkori reményünket, még zsfengéjében, meg-fójtotta az irigykedő halál.

Ezekén fölött: el-érkeztenek husz on - négy gyönyörű termetű, és már meg-értt Kis - aszszonyok-is, kiket Árpád az Országának minden részeiről (nagyon gyönyörkedvén a' szép teremtményekben) ide hívattatott; 's-leg-szebb rózsái-is vóltanak az akkoriban virágzó magyar kertnek. Mert ama' régi időkben, nem olly szűken vóltanak Országunkban a' tiszta Szűzek, hogy

vagy egynek fel-találása végett-is az Egek' Éle-
melsének tizen-két Jeleire kellett volna szorúl-
nunk.

Ezen Vendégeivel le-üle Árpád tágas Sátor-
rában. Nagy vígafságok között töltötték ideje-
ket az ebédlő Ifiak. Maga-is Árpád, mintha
példát akarna adni a' többieknek, hirtelen fel-
kapta borral tele kupáját, és, mindnyájoknak le-
csendesültekben, így köszönte-el: Eb, a'-ki nem
Barát.—Köz Békeesség köztünk; rettentő félelem
a' Magyarok' ellenségén. — Te nagy Isten, adgy
Bort; Búzát; Gyümölesöt.—Adgy Kalászfzal
jó Szalmát.—Adgy Szénát, és Abrakot.—Add:
hogy a'-mit más vetett, és aratott; Mí takari-
tsuk-be. Ezt szólván, meg-itta egy húzomra
bójagos Kupáját.

Sorra Mojmír a' többivel. Vígán mindnyá-
jan; de, Árpád' jelen-léte miatt, mértékleteffen.
Végtére Zalánfi a' Magyaroknak örökös Birodal-
mat; a' meg-hódolt Nemzeteknek, igaz, hív,
és állhatatos engedelmséget kívánt. Meg-itta
ő-is tajtékzó Kupáját. Utánna a' többi.

Ki-tettség a' Vendégek között Zalánfi.
Reá-fordúltanak a' magyar Kis-aszfzonyoknak
éles szemeik. Beszédes volt; de Okos. Esze'
híre nélkül nem pörgött a' nyelve. Nagy méltó-
ságot, de nagyobb kegyességet mutattanak a'
Szűzeket lopogató szemei. Ezeknek ékecségeket
oldalaslág meg-pillantván, igen örvendett azon;
hogy

hogy a' magyar Nemzetben olly kellemetes or-
czákra találhatott, mellyek meg-vidíthatnák még
a' Bú'-gondnak Országában nevelt Alamusztá-
kat-is. Belső gondolatainak titkait el-se-födöz-
hette fokaig, e' szavakkal élven:

Most örvendek valóságosan: hogy, Atyám-
nak meg-hódolása után, illy Nemes, és Szabad
Nemzetre szállott Birodalmunk; mellynek erköl-
cseit ha magam nem tapasztaltam volna; hogy
olly szép, olly tisztességes légyen, magammal el-
se-hitethetem volna. Sokkal más híret hallot-
tuk ennek-előtte a' Magyaroknak. De most ta-
pasztalom elsőben: lehetetlennek lenni: hogy
illy gyönyörű testekben, mellyekkel a' magyar Kis-
aszfzonyok fel-vannak ékesítve, kegyetlen, és
ember-gyűlölő Lelkek lakhassanak. Ki-vallom az
igazat: nincs a' magyar Vitézeknek nagyobb
erejek az Országok' el-foglalására; mint e' ma-
gyar Vitéznőknek (4) a' szívek' várainak meg-

B 2

ve-

(4) Ezen magyar szó: *Nő*, annyit tett magyar
Eleinknél, mint *Aszfzonyi-állat*, avagy *Feleség*. Innét
származik a' *Nőtelen*, az-az: *Aszfzonytalan*, *Feleségtelen*.
Innett a' *Nőszés*, az-az: *Házasság*, *Feleség-vézés*. In-
nett az *Ag-nő*, az-az: *Vén-aszfzony*. Innét a' *Nyőstény*.
Az-után: *Vezér-nő*, *Fejedelem-nő*, annyit tett a' Ré-
gieknél, mint *Vezérnek Aszfzonya*, *Fejedelemnek Felesé-
ge*. Most immár *ö*-bető helyett *é*-betőt teszünk, és
így mondgyuk: *Vezérné*, *Fejedelemné*. Sőt: valamint
ezen szóból: *Vő*, *Vejet* formáltanak a' Magyarok,
úgy eme' szóból-is: *Nő*, *Nejet* a' Régiék. És így

vevésére. Te pedig, Drága-látos ETELKÁM!
 (a' volt neve egy ellemben ülő kellemetes
 Szüznek, kinek szerelmébe, csak ezen egy lá-
 tásával, bele-kötelődzött Zalánfi; 's - méltónak-
 is lenni állította arra, hogy vele annak-idejében
 szövetséget kössön), Te, mondám, édes Etel-
 kám!

a' Királynét, Király' Nejének mondták; a' Vezérnél
 Vezér' Nejének; az-az: Király', vagy Vezér' Feleségé-
 nek, *Afszonymának*. Sokáig fel-is-tartatott ezen Neje-szó
 a' Magyaroknál. Azon RÁDAI Gedeon Úr, ki Bárói
 Méltóságnak címjét Nemes Nemzetségebe bé-iktatta,
 és kihez én, ritka Tudománnya végett, különös haj-
 landósággal, és tisztelettel viseltetem, nékem két régi
 magyar Vers-szerzőket mutatott, kiknél a' Neje szó an-
 nyit téfzen, mint *Felesége*. Az első magát BOGÁTI
Fazekas Miklófnak nevezi; kinek Könyve 1587-dik Esz-
 tendőben nyomtatott. Ennek versei így vannak:

Nem csak két tenger közt ennek bire vala

Perfiába-is juta.

Artaxerxes Király Öttse' szerencsését

Szép Nejéről csudálta.

Nyilván hiszik immár, bogy egyéb Nejével

Soba Cyrus nem bálta.

A' második Vers-szerző CHIERENY Mibály, kinek
 Könyve 1592-dik Esztendőben adódott-ki. Így dalol:

Közönséggel azt-is végeztek vala:

Hogy mindenik szabadon bé-járhatna

Kérdetlen, Kirdlyboz menne dolgába;

Ha-nem-ba Nejével a' Kirdly volna.

Azmint beten köztök végeztek vala,

Hogy szabados volna Kirdly' ajtaja,

Ha-nem-ba Nejével volna dgyába.

kám! meg-érdemletted azt az Ifiaktól: hogy, ha egy csoport ellenségnek közepére vitetnél, csak éppen azé lennél, ki mind azon Bajnokokat meg - ördög - tördelné, mind ékes Személlýedet kézen - fogva ki - hozná.

Zalánfinak e' beszédgyét hallván a' Magyarok, igen örvendettenek. De Árpádnak öröme azon állapodott - meg fő - képpen: hogy a' meghódolt Népokra terjedett Magyarok' Birodalmát nem olly súllyosnak lenni tapasztalta, mint ennek-előtte gondolta. Tartott mind-az'-által Zalánfinak mézes szavaitól. El - sem - is - hitethette magával, hogy, olly édesdeden folyó szavai, belső gondolatainak ímelygős tickaival meg-egyeznének. Mert ennek attya, Zalán, leg-több tormát tört a' magyar Vitézeknek örök alá. Ugyan-azért: leg-kegyetlenebb módra bántanak vele a' reá-eresztetett mérges Vezérek. Lehetetlennek állította tehát, hogy annak fia illy nyugodtt elmével hordozhassa a' nyakába vetett reméntelen örvöt.

De a' magyar Kis-aszfszonyok, kik az illyetén bérczes gondolatokra fel-nem-kapaszzkodhatnak, csak éppen Zalánfi' szavainak ékes folyamtyában gyönyörködtenek. Ollyannak lenni gondolták a' ki-terített partékát, a'-minő szavakkal árúltattanak a' locska Kalmároktól.

Örvendettek tehát a' Sátorban mindnyájan, ki-vévén Világos Kis-aszfszonyt. Ennek högy-

ke-bögyke szíve azon okból sértődött - meg főképpen: hogy Zalánfi, kit első látásával igen-is megszeretett, nem magát tehetette első szerelmének tárgyává; hanem Etelkát. De még jobban fellobbana kis szíve, midőn Etelka (a' többi Kis-aszfszonyoknak nevekkal) így vizsált Zalánfinak dicséreteire:

Nagy köszönettel veszfűk, nagy méltóságú Eredet, a' magyar Kis - aszfszonyokhoz hajló indulatodat. Felöllünk tett ítéleted, bizonyomra mondom, kevélységre-is ösztönözhetne minnyájunkat, ha eleve nem tudnók; hogy, midőn olly méltóságú Ifiak a' Szűzek' dicséreteikre ereszkednek, bennünket önnön-magok' dicséreteikre emlékeztetnek. Sőt: midőn másokat magasztalnak, valóban magok' erkölcsfeiket magasztallyák. Hogy pedig a' fő dicséretet rajtam kezdetted; mivel jól tudom: hogy nem magam vagyok azon FÉNIX-madár, mellynek se párja, se mássa széles e' világon: azt én a' te kegyeségednek, nem pedig magam' érdemeimnek köszönhetem. Gyönyörű szavaidnak elevenségével csak éppen azt akartad, tudom, ki-jelenteni: minőnek akarnál engem' örömet látni, hogy legyek; nem pedig meg-dicsérni, hogy vagyok. Mind-az'-által meg-kévánom mutatni, hogy ezen gyönyörűen öszsze-hordott dicséreteid, noha ugyan érdemetlenre; de még se hál'-adatlanra szállottanak.

Csak

Csak ma látta Árpád leg - elsőben Etelkát. És, midőn olly udvarisággal tellyes szavait eregette, nem tudom, minő szeretettel, de úgy - annyira fel - gerjedett, hogy annak tiszteletes meg - házasításáról tüstént gondolkodna. Úgy vélem: a' gerjesztette - fel leg - inkább a' Fejedelem' szívé: hogy, azon ékes Szűznek személlében, Zoltánnak, egygyetlen - egy fiának, képét úgy - annyira fel - találhatta: hogy, ki Zoltánt, és Etelkát ismérné; az, se az orzáknak hasonlatosságokról, se a' termeteknek egyenlőségekről éppen nem kételkedne.

De, meg - mértékelvén mostanában heves indulatait, hirtelen Zalánfira tekintett, ki, éppen - akkor, úgy ki - meresztette szemeit Etelkára: mintha egészen körösztülni akarta volna nézni; és azoknak nedves, és bé - húnnyorodott forgásai a' nyelvnek kötelelségét végbe vinnék. Szeret - te Árpád, és, midőn jobban észre - vette, jóvá - is hagyta e' gyönyörű párnak öszve - kötődését fő - képpen azon okból: hogy, e' magyar Szűz - nek el - vétteleivel, Zalánfinak Bolgár természete meg - magyarosodna, és így: az Országának még talán nagy hasznára válhatna.

Azomban Zalánfi, minden gondolatait Etelkának kellemetességébe merítvén, csak alig várhatta a' meg - üntt ebédnek bé - fejezését: hogy vele különösen beszélhetne, és a' következő házasságról csak egy szót - is ejthetne.

Oh Egek! Be haszontalan reménségei vannak néha az emberi szívnek! — Más rendelést tettenek immár Etelka' házafságáról a' Meny-beliék. — Nem azé lett a' nyul, ki a' bokorból fel-ugrasztotta; hanem, a'-ki el-fogta. — De a' következendő mennyegzőről azt mondhatnád: hogy a' reggeli harmatoknak ékes gyöngyeik nem egyebek lennének; hanem azon siránczó Csillagzatoknak öreg csöpjeik, mellyek ezen ártatlannak iszonyú történeteit látták; de az Istennek el-tökélt rendeléseit meg-nem-másolhatták. De mostanában, ezen szomorú gondolatokat előbre állítván, térjünk-vissza azokra, mellyek a' szívet nem annyira rongálják.

HARMADIK RÉSZ. ZALÁNYI ETELKA' VAL.

A' Fejedelemnek nagy sátora mellett egy gyönyörű kertet építtettek a' művesek. A' világnak régiségeivel vetekedő nagy fákat úgy írtatta-ki Árpád az egyenes utak' folyására, hogy, ki a' kertnek közepében meg-állott; onnatt, valamint a' kereknek közepéből, nem különben láttszattatnának az ösvények eredni: mint ama' Csillagoknak székeikből a' sugárok' nyilait lövelődni láttyuk. Nem annyira szerette Árpád a' virágokat, mint a' sűrű árnyékokat, Ezeknek

ir-

irtózásra termett szentséges homályokban gyakorta sétálgatott, és minden érzékenséggel tanácsot tartott a' Magyarok' ellensége ellen.

Minek - utánna az ebédet meg-ették, a' közel - lévő kertbe le - sétáltak valamennyien. Nem volt szokásban, hogy ebéd után terhes gondolatokkal fáraszták elméjüket a' Magyarok. Nyájas beszédekkel gyönyörködtették a' Szűzeket még a' komor - kedvű Kúnok-is. (5)

B 5

Ki ki

(5) Azon KÚNOK, kik mostanában Magyarországunknak egy részét lakják, ennek - előtte az EUXINOMI Tengernél laktanak, nem meszfe a' Scitiák-tól, kiknek atyafiok-is voltak. Ezt bizonyította előben PTOLOMAEUS, régi Föld - író, ki őket a' *Bastarnák*, és *Roxolánusok* közé helyezteti; az-után a' régi Anya-szent-egy-háznak Története is, melyek sok Mártirokról emlékeznek, kik az *Euxinomi* KÚNOKNÁL szenvedttenek. Ezen KÚNOK az-után Nap-nyugodt felé ki - nyomattatván, el - lépék MOLDOVÁT, és OLÁH - országot, melly két Tartományok egy név alatt NAGY - KÚNSÁGNAK nevezetttenek. Midőn ÁLMOS (Árpádnak Attya) ki-hozta Scitiából a' Magyarokat, ezen KÚNOK öszve - szűrték a' levét az OROSZOKKAL, és egygyütt a' Magyarok ellen támadttanak. ÁLMOS, meg-vervén mindnyájokat, a' KÚNOKNAK alázatóságokat nagyra böcsüllte. Azoknak Vezérjeiket : EDET : EDUMENT : ETÉT : BUNGERT : ÖSÉT : BOJTÁT : és KETELT, Se-regestől Vitézei közé számlálta. Nékik ajándékozta a-

Ki ki azzal járt, kit szívéhez kapcsolt. Mert már ennek - előtte (a' régi magyar szokás szerint) ki-kiáltotta Árpád: *Ki ki a' magájéval.*

Örömeft Világosba kapott volna Mojmír, Zvatoplugnak ama' szebbik fia. De, mivel észre-vette a' szemes Szerető, hogy ő magát Árpádnak oldalához csatlotta, nem csak abba-hagyta a' kulláncsot; de meg - se - szóllította. Félt: ne-talán-tán el-kapja a' kofarat. E' dolgot iszonyú bestelelségnek tartották az akkori Ifiak.

De Zalánfinak szeme el-nem-fordúlhatott Etelkáról. És mivel eme' Kegyeffe előre ki-jött

zon Földet, melyet osztán, meg-tartván az előbbeni nevet, NAGY - KÚNSÁGNAK neveztenek. De Magyar Fejedelmeink ama' valóságos NAGY - KÚNSÁGRA (MOLDOVÁRA tudni-illik, és OLÁH-or/zágra) mindenkor számot tartván, magokat mindenkor: KÚNOK' - Királyának írták: mivel valaha ama' NAGY KÚNSÁGOT valóban birtokok alá vették. Innett származik a' Magyaroknak azon *Jussok*, mellyel mostanában-is vizfsza-kérhetik MOLDOVÁT, és OLÁH - országot, mint a' Magyar Koronának Jőrságát. Krisztus-Urunk' Születése után 1230-egynehány Esztendővel ama KÚNOKRA esvén a' TATÁROK, őket KUTÉN nevő *Királyokkal* egygyütt meg-zaklatták. Kik-is BÉLA *Királyunkhoz*, ama' Negyedikhez, folyamodván, Országunkba bé eresztettenek, és, el - hagyván Sátoros lakásokat, magoknak házakat építtetenek, és KIS-KÚNSÁGIAKNAK-is mondattanak. KAPRINAL. PTOLOMAEUS. ANONYMUS *Belae Regis Notarius.*

jött a' kertbe, szüntelen utánna leskölödött, ha vallyon az ő maga-viseeléséből valami szív-illetődésnek jelét ki-vehetné-e? Ki-szorította magát Etelka a' többiek' seregéből; és gyakorta visszatekingetett Zalánfira. Végtere: hogy hamarabb el-érettetne, lafsú lépésekkel sétált.

E' dolog úgy-annyira fel-lobbantotta Zalánfinak szívét, hogy meg-tüzesültt orcájának jeleiből ki ki el-láthatná szerelmes indulatait. Már-is, csak nem ujjal mutogatják a' többiek, midőn Etelka, észre-vévén szapora gerjedelmeit, így csillapítgatta forró háborúit;

Kérlek, Zalánfi, vonyítsd-meg egy-kevelsé el andalodott indulataidnak meg-ereszkedett fékjét: ne-hogy ezen szárnyas szemek előtt mesébe esünk mind-a'-ketten. Eleven szívédnek ezen ugró jelei, nem mondom ugyan, hogy, vagy méltatlanok, vagy penig vétkesek. De, meg-engedgy bátorságomnak: mostanság, illy hamarjában, idétlenek. Meg-ne-ijedgy, nevezetes Leventa (6), világos szavaimtól. Kedveld inkább bennem minden gondolataimnak illy kelleme-

me-

(6) Vélekedgyenek mások a' LEVENTA szóról akár-mi-képpen. Elég az: hogy még most-is fenforog a' Tisza-mellékieknél azon Játék, mellyet a' felövedzett Ifiak LEVENTÁSNAK mondanak. E' nem másból áll; hanem Bajnoki Birakozásból. A' Nyertest BÉL-Leventának mondgyák; a' Vesztőt OBA-Samának csúfollják.

metes ki - nyílttokat. E' magyar szokás a' Rózsákhoz hasonlíttya az itt való Szűzeket, melyek akkor kedveltetnek leg-inkább, midőn bimbójokból ki - nyílni kezdenek.

E' szavakra inkább fel-indúla Zalánfi, és így felele : Hogy - hogy kívánhatod azt tőlem, kedves Etelkám, hogy téged' szívem' fel-füdözésében ne kövessék? Immár az előbbeni ebédkor ki-vehettem belőled igaz szívedet. Szemed' tűkörében láttam mind tiszta gondolataidat, mind kegyes hajlandóságidat. Csak éppen egy dolog marada még hátra, melyet szemérmes orczádnak homályos jeleiből világossan ki - nem - vehettem. Tudni-illik; ha méltónak vélheted - é arra Zalánfidat, hogy őtet egyedül a' magadénak tartsd, és, a' következő Szövetségnek boldogságával, az Egek' mennyegzetéig segíttsed? Eszed-be juttatom penig előbbeni magyar szokásodat. Most verje - ki gyönyörű levelkeit barátságos rózsád. Add-ki, minden színlés nélkül, szerető szívednek minden vágyódását.

Ezekre Etelka így felelt: Ugyan-csak hamar akarsz bánni, Leventa, az ltközettel! Már előbb-is azt mondam: hogy eme' gondolataid egy-kevefse idétlenek. — Még-is: ha méltónak ítélek - é arra, hogy téged' a' magaménak tartsalak? minden kérdésed nélkül átal-láthattad szíves feleletemet. Ki ne vélne méltónak, hogy magájénak tartson? kinek nemes eredetét tisztel-

tel-

tellye, nemessebb erkölceit csúdllyá? Sőt: ki ki áldomás gyanánt veheti e' gyönyörű indulatot, mellyet Te a' magyar Kis-afzszonyoktól ajándék gyanánt reméllel. — De! — a'-mi a' Sátorosságot (7) illeti — Hallhadlza emberséges Zalánfim! — Számba - fontba gondolatidat! — Ne hirtelenkedgy heves indulataiddal — A' hamar tanácsnak hamar bánás vége — Senki - sincs Tár-korbácsfal utánad — Adgy leg-alább időt az örökkön-tartó Szövet' nyűftös, és bél-fonalainak el-igazítására — Ezeken felől: halljad, és jól meg-fontold okaimat: Zalánfim! - - Szabadok ám néked gondolataid. Atyád' holtta után senki se vethet láb - tántorító követ elődbe. Szándékod szerént szabadon meg - tehettl sz mindeneket, De él még az én Atyám. Ennek nem csak akarattyához; hanem csak észre - vett intéféihez - is úgy szoktam tellyes életemben hajólni, hogy annak csak szeme' járattyát-is Isten' parancsolatjának állítanám. Soha javallásának ellene nem mondtam. Kézzebb voltam meg - halni; sem mint durrezáskodni. Értl - reá a' többit nagy okof

(7) A' SÁTOROSSÁG annyit tett a' Régiéknél, mint HÁZASSÁG a' Mostaniaknál. Házaik nem lévén Eleinknek, új Sátorl vertenek Magzattyoknak számokra, minek-előtte őket öfzve-párasították. Azután: hogy Magyar-országban le - telepedttenek, valamint a' SÁTOROKAT Házakra; úgy a' SÁTOROSSÁGOT - is Házasságra változtatták.

okoságú Leventa. Végtére: meg-ne-felelkezz az illetlenségről - is. Téged' Nagynak teremtet az Isten, és szép Tartományok' Urának. Én egy Hadnagynak leánya, és penig szegény leánya vagyok. Semmim egyebem a' böcsületemnél, és jó hírem'-nevemnél. Ugyan-azért: mindenkör fontba vettem indulataimat. Nem-is kapaszkodtam olly pócza, mellyről gyalázatommal le-heggeredtem volna. Magamat magam' rőfjével mértem mind-eddig. Vannak itten több Szüzek-is, kik engem', mind tős-gyökeres eredetekre, mind eleven szépségekre nézve úgyannyira felől-haladnak; mint a' törpe Vinyegének alacsfonságokat a' Nyár-fának sűgár magofsága fel-múllyá. Hozzád tehát illendőbb gondolatnak lenni vélném azt: ha ezekhez adnád magadat, engem' penig alacsonyabb rendű ifiakra, de még is tiszteftéses Leventákra hagynál.

Ezekre Zalaúfi rövideden így vizsált: ezen ókaid éppen nem ollyak, Drága-látos Kis-aszfony, hogy bennem ékes Személyedhez hajló reménségemet meg-fojthassák. Ha Te annyira fel-akarod magad' emelni, a'-mennyre én le-ereszkedni szándékozom; már akkor ama' Nagy egy karban lelheti eme' drága Kicsint. De ne-is kételkedgy, hogy mostani állapotodnak fel-magasztaltatását el-végzem Árpádnál, kegyes Fejedelmünknel. A'-mi penig édes Atyádnak akarattyát, és Sátoroságunk' engedelmet illeti; bátor magad

gad ne fáradgy - is benne ; ha reám bíztad, emberre bíztad a' dolgot. Légy addig is jó reménységben, és állhatatos szándékodban Etelkám.

Akarta itten Etelka a' dolognak lehetetlenségét más okokkal-is támogatni ; de Árpádnak közelgető Személye meg-szakasztotta édes be-szédgyeket. Viszsa kellett a' Sátorba menni mindnyájoknak, hogy ott az arra készült ládából ki-vonatna azon Szűznek neve, ki osztán, holnapra kelvén az idő, azon említett új Épületnek bé-szentelését el-végezné, 's-egyszer-'s-mind azon Istent, kinek tiszteletére emeltetett, a' Magyarok' gyűlésében meg-nevezné.

NEGYEDIK RÉSZ.

Ü N N E P H Í R D E T É S.

Le-ültenek tehát a' Sátorban mindnyájan, és várták ama' szerencsés szem-pillantást, melyben a' Szűznek neve ki-vonatik, és magától a' Fejedelemtől ki - hirdettetik. Oh ! melly szívés fohászzkodásokkal ostromlották az Egeket a' reménlő Lelkek ! jól tudván : hogy, kit a' szerencse ezen adományával meg-áldana, az már, a' csillagoknak bolyozattyokig fel - emelődven, az egész világ előtt ki - tettzene. Világosnak könnyörgéseit éleszteni láttattanak a' Fejedelemnek titkos fohászzkodásai. Ezt akarta szerencsésnek

látni, ezt a' válogatott Szűzeknek ékes feregekben, minnyájok fölött mind fel-emelni, mind meg - dicsőíteni.

Azomban öszve-vegyítették az ügyelő Kis-afszzonyoknak neveik. Jelen volt az ártatlan, és gyönyörű Gyermekek, kinek színezetlen ártatlanságára bízták a' gömbnek ki-vonását. Ez tehát, mindnyájoknak le - csendesültekben, a' ládába nyúlván, ki-vette a' szerencsés gömböt, és rá-tanúlt tisztelettel Árpádnak kezeibe adta.

A' gömbnek, és a' reá - mettfzett - névnek meg-szemlélése' alkalmatosságával, ki - ütötte magát Árpádnak orcáján a' szomorúság. Nem kevés ideig úhalmos várakozással tartóztatta mind a' Vendégeket, mind fő-képpen a' szem-meresztő Szűzeket. Le - cstillapította osztán heves indulatait. Végtére: valamelly örömének tettetés, de úgy - is homályos jeleit tüntetvén, ekképpen hirdete - ki a' hólnapi Ünneplésnek el - rendelt Szer - tartásait.

Országunk' bóldogulására, ellenségeink' letapodttokra, hó-napi napon, azon új épületünkben lévén, olly Áldozatot fogunk a' Meny-belieknek fel - adni, melly az Áldozó Szűznek leg-kedvessebb állattya. Új tűzzel el-emíszköd-vén az Áldozat, azon Szűznek hatalmában lé-szen: hogy, mind az Épületnek nevet adgyon, mind Isteneink közül ollyas egygyet válaszfzon, kinek gond-viseelésére bizhassuk édes Hazánkat,

Ma-

Magyar-országunkat. Azon nagy hatalmú Isten, a' Szer - tartásnak rendes végbe - vitelére tekintvén, egygyet választott magának a' Szűzek' se - regéből - - - Éllyen - - - Etelka !

Ezen ki-hírdetés után, nem egyéb szavak hallattanak az egész Sátorban; hanem csupán - csak ezek - - Éllyen Etelka - - Éllyen Etelka ! De eme' Kis-aszfszony, a' fen - kiálttó Vendégek - nek örvendetes szózatokat vévén, örüllyen - é a' szerencsének kegyessége miatt; avagy a' kö - vetkezendő fürgetegek' szélvészai végett szo - morkodgyon, éppen nem tudhatta. Elég az: hogy, midőn nevének ki - hírlelését hallá, nem csak iszonyú - képpen meg - ijede; hanem egész testében fel - borzada. Eleve meg - érzette az ügye-fogyott ezen alkalmatosságból következen - dő gyötrelmeit, és, az el - vállalhatatlan terh alatt, egész test' - épületének le - roskadását. Ugyan - is: e' volt az oka, hogy illy szomorú szavak - kal élt a' Magyarság' hallattára:

Én ugyan hatalmas Isteneinknek nagy hálá - kat adok, hogy ezen Szűn - naplásnak (8) Fő - pap - nejévé az én személyemet választani mel - tóztattak. Mindenek azoknak szent akarattyok sze -

(8) Nem vélem, hogy valamelly Nemzet mind kurtábban, mind igazábban ki - mondhasa azon szónak erejét, melyet a' Zsidók SABATNAK mondanak,

szerént meg - effenek, kiknek Gond - viselésekre még gyermekségem' ideiben bíztattam. Fel-veszem nagy serénységgel azon tisztemet, mellyel fel akarnak-e magasztalni, avagy inkább meg-alázni az Egek, nem tudhatom. Igen tartok tőle: ne-hogy magam legyek azon áldozat, mellyet, hatalmas Fejedelmünknek rendelése szerént, az állatokból a' leg-kedveffebbit vévén; bé-mucandok Isteneinknek. De régtől-fogva el-készültem immár minden esetekre. Sőt: ha, vagy édes Hazámnak használhatok, vagy valami szép erkölcsnek fen-tartása miatt meg - halhatok; nem szánom véretem egész egy csöppig ki - önteni, és Köz - javunkat lelkem' ki-adttával elő-mozdítani. Tí magos Egek, vígyázzatok reám!

Etelkának e' szomorú szavai körösfüül-járták a' halgató Vitézeknek szíveiket. Senki se tudtta mire vélni keferüségait: pedig ezen böl-dog, és szerencsés időkben, mellyeknek húzom-os folyamattyok minden teremtménynek szívét meg-vidíthatták. Sokan csudálták benne az ész-nek hathatóságát, mellyel által-láthatta a' követ-kezendőket. Künnyveztenek némelleyk utolsó fohászkodásait hallván. De többen vóltanak ama-zok

mint a' Magyarok, midőn azt SZÜN-NAPNAK mon-dották régi Eleink, az-az: olyan Napnak, mellyben a' dologtól meg - szünnek. Ezen SZÜN - NAPBÓL eredhetett az-után SZÜNNEP, végtére ÜNNEP.

zok, kik, hogy a' bizontalanoktól úgy-annyira rettegne, gyönyörű személyét meg - szánták.

Csak maga találkozott Zalánfi, ki másoknak el-ijedttekben el-nem-ijedett. Sőt: azon okból igen örvendezett: hogy ama' drága - látos Gyöngy-virág, kit a' bő-kezű Természet bokros adományaival meg - gazdagított, mostanában a' kegyes szerencse a' dicsőségnek ki - tettűző magos tetejére fel - segítette. Olly nagy - is vőlt ezen örömének özöne, hogy szavainak szomorú folyamattyát nem értené; hanem magában el-tökéllené: hogy a' vadon erdőknek kietlen magánosságában tölteni fogná Remete - életét, ha Etelkának párafságától el-szakasztaná a' hatalmas Istenek. De kardot - is kötne az ellen, ki ezen fajáttát magához csábítani merné.

Nem - is ok nélkül forgatta e' merész gondolatokat Zalánfi. Méltó vőlt Etelka akár - mi eszes Teremtésnek állhatatos szeretetére. Sűgár közepszerűségre, és szer-tartós rendeségre szedtettenek eleven tagjai. Bátor ugrálással futkosott a' virgancz vér minden élet-erekben. Meg-előzte a' hulló havaknak fehérségeket a' gyenge testet bé-födöző hártya, orcáját nem más pirossággal fel - váltván; hanem mellyeket a' fehér liliumok között tapasztalunk, midőn a' Pünkösdi piros rózsákkal öszve - vegyefednek. E' fiatal piros el-nem-nyűtte, el-se-hervasztotta a' koslató szeretet, el-se-sáppasztották a' kaczer indulatok.

Tréfás volt a' beszédben, minden szeméremmel. Gyakor a' társaságokban, de soha nem únalmas. Bátor még a' rettentő Vezérek előtt is, a' vakmerőségnek minden jele nélkül. Olly szemes, olly okos minden környül - állásokban, hogy soha az ugrást el - véteni nem tapasztaltattott. Sőt: ha valaha (mivel nincs hiba nélkül senki-is) valami dolgában másként esett a' kocka, sem - mint felölle reménlették; nem - annyira ő, mint a' szerencse hibázni láttaszattatott.

Tudtta az észnek birtokában tartani a' befogoltt nyelvet. Olly eszeséggel beszéllgetett minden hozzá-illő nemes ifiúval, hogy ki - nem-fakadhatna belölle, kit szeretne inkább. Akárvivel szóllott, mindenik egy-aránt dicsekedhetett kegyes hajlandóságával.

A' nap-fényhez hasonló tiszta erkölcei miatt, szeretnék-e inkább, avagy tisztelnék Szűztársai, nem tudnád. Mennél tovább társalkodott valakivel, annál inkább nem közönségeffebbnek, hanem sokkal méltóságosfabbnak tettstzett. Ez, a' valóságos erkölcsnek jele én-nálam. Mind-edig az irgység fölött lévén, nem csak magánál alacsonyabbakat tulajdon nagyságához; hanem a' nagyobb eredetű Kis-afzszonyokat-is maga' közepszerűségéhez tudtta egyengetni.

Ki-tettstzett ragyogó szemeinek méltóságos forgásából olly ritka Uraság, mellyel nem csak egy Házat (ha köz-nemeffségű Ifiúhoz menne);
hanem

hanem egy Országot-is (ha valamelly Fejedelem-től el - vétetne) kormányozni tudna; ha annyi Országok lennének, mennyien vannak, kik az Orzágláfra alkalmatosok. Ugyan - azért: a' leg-főbb férj - fi Fejedelmeknek nem annyira eszére; mint fehér - népi állapottyára nézve engedett. Vagy csak ebből-is ki-tettfzett: hogy nagyobb lenne; sem - mint gondolná. Immár az erkölcs természeté válván benne, maga se tudta, mi légyen. Sőt: midőn jót cselekedett, nem azért cselekedte, hogy láttfzattafson; hanem azért: mert más-kép' nem cselekedhetett.

Édes Attyát GYULÁNAK nevezték. Had-nagy volt azon Seregben (9), mellyet Huba

C 3

ve-

(9) Az egész magyar Katonaságot Hét Seregekre osztották első Fejedelmek. Mindenik Seregnek Elöl-járóját VEZÉRNEK nevezték, kik hasonló-képpen heten vóltanak, a'-mint őket e' Könyvemnek elején elő-adttam. Egy Vezérség alatt többen vóltanak a' Katonák Harmincz-ezernéi, nyolcz-száz ötven-hét számmal. Minden Vezér alatt hárman vóltak a' HADNAGYOK. Ki ki tíz-ezernek parancsolt. Minden Hadnagy alatt, tízen vóltak az EZREDESEK. Ki ki ezer főnek parancsolt; ugyan-csak ezen okból, későbbre Ezres-kapitányoknak-is neveztettenek. Minden Ezredes alatt tízen a' SZÁZADOSOK. Végte're: minden Százados alatt tízen a' TIZEDESEK: Az egész Magyar Katonaság tehát két - száz tízen - hat ezerre ment. Mindnyájoknak Fő - vezérjek, és Fejedelmek vólt Árpád, ama' nevezetes Katona. LEO Sapiens. THURÓCZ.

vezérlett. Leg-öregebb volt ugyan Gyula a' Hadnagyok között; de egy se volt hozzá fogható. A' Nyitrai Tótoknak meg-verésekben; Zobornak, a' Vár' Oltalmazójának, fel-hajháztában, le-fütelésében, és fel-akasztásában, mindenkor nagy hasznát vette Huba ezen meg-győzhetetlen szívű erős Hadnagygyának. Ugyan-azért: Huba, a' meg-csendesültt időkben-is, Gyulát nem alatta való Tisztyének; hanem éppen Kenyerefsének nem csak mondotta; hanem igazán tartotta-is. Sőt: mivel Huba, esztendeire nézve, sokkal öregebb volt Gyulánál: ötet fiának; Etelkát leányának fogatta. Gyula pedig Hubának parancsolattyaít, mivel alatta szolgált, Isten' törvényének lenni állította. Soha szavát meg-nem-vetette. Vezérjének méltóságát minden körül-állásokban fen-tartotta.

Gyula' engedelmeségének nyilván való példái olly erőt vettenek Etelkának szíven, hogy számos szép erkölcei között a' tündöklene benne leg-inkább, mellyel édes Attyának parancsolattyához, mint valami kő-szálhoz, ragaszkodott. Soha meg-nem-szomorította semmiben. Tellyes-séggel engedelmeskedett nem mondom parancsolattyának (mert mind-eddig semmit se kellett parancsolnia); hanem észre-vett intéseinek-is. Ké-szebb volt meg-halni, és így minden gyönyörüségétől meg-válni; mint édes Attyát, szó-fogadatlansága miatt, meg-szomorítani, avagy ötet
csak

csak meg-szomorodottnak-is gondolni. Az alma nem esett meszsze fájától, el - se - hengeredett. És, ha jól fel-veszszük a' dolgot: a' Magzatok előtt nagy ereje vagyon a' Szülék' példájának, akár a' jóra, akár a' gonofzra.

De, hogy az előbbeniekre vissza-térjünk, midőn, Etelka' nevének ki - hirdetése után, Árpád' Sátorából ki-jöttek az emberek, némellyek vígan, némellyek szomorúan haza ballagtak. Ki ki, maga' hajlékába érvén, azt tette, a'-mit az hólnapi Ünneplésre leg - alkalmatosabbnak lenni gondolhatott.

Maga vólt Zalánfi, ki, midőn Etelkáját Gyulának Sátorába késérte, heves indulatait követte. Csak hamar a' Hadnagyra ütvén, elsőben elő-beszéltette ékes leányának ritka tulajdonságait. Az egekig emelte különös szép-erkölcsseit. Az-után: lassan-lassan arra ereszkedett, a'-mi leginkább forralya vala májját. Nagy elevenességgel ki-nyilatkoztatta a' Kis-aszfszonyhoz való szerezetét. Ajánlotta, ha úgy tettse, Sátoroság-beli szövetségét. Nagy buzgósággal kérte a' Hadnagyot: hogy ékes leányát más' birtokába ne adná; hanem csupán az ő számára tartaná.

Igen örömet hallotta Gyula, hogy leánya' erkölcsének mind meg-ismérői, mind igaz tisztelői lennének nem csak a' Magyarok; hanem a' Bolgárok-is. Örömének olly jeleit-is mutatta Zalánfi előtt: hogy ez tellyes reménsséggel len-

ne azon gondolatainak szívencsés bé-töltése iránt, melyekről ennek-előtte igen kételkedett, hogy bé-tellyesedgyenek.

Végtére: csak éppen arra kérte Gyula a' hirtelenkedő Zalánfit: hogy, az hólnapi Áldozatnak vége után, az elő-adandó első alkalmatosságot nyakon kapja; a' leánynak szívét eszes, és tisztességes módokkal reá bírja; maga' engedelmről éppen ne kételkedgyen; a' többit ne igen másra; hanem csupán az Istenekre bízza.

Ö T Ö D I K R É S Z.

ETELKÁNAK GYÖTRELMEI.

El-jött azomban az unalmas éjtszaka. Valamint egy-valaki vagy baját érzette, vagy örömét lelte, úgy vagy nyughatatlanól, vagy nyugodalmassan aludtt. Zalánfit a' szerelem gyötrötte, és fokszor fel-ébresztette. Egész éjtszakát merő képzelésekben, és egybe nem csatlott gondolatokban töltötte. Néha Etelkát vígnak, néha kedvetlennek, és tölle el-tünőnek látta. Csak alig várhatta, hogy meg-virradgyon. Tudniillik: hogy az Áldozat' alkalmatosságával Szerelmétét lássa, és ama' dicső tisztségének megfelelésében hozzá-foghatóságát csudálhassa.

Mentt volt ugyan Etelka a' szerelemnek nyűgétől: mert tellyes életében soha meg-nem-adtta

adta úgy-annyira szívét, hogy azt valakinek szolgálattára szorosan le-kötelezte volna. Eme' páras világban meg-sem-is-únta még a' páratlan életet. Szokatlan volt a' szívét nem tudom vídító - e, avagy inkább epefztő szerelmes fortélyokban. Még-is: mintha meg-érzette volna következendő bajait, az egész éjtszakát nagy nyughatatlanságban töltötte. Ijesztő álmai úgy el-rémítették gyakorta, hogy Dajkáját fen-szóval kiáltaná, 's - ezzel ama' leányzókat - is, kik vagy szolgálattára, vagy ideje' tölttésére vele laktanak, hirtelen fel-ébresztené.

Nem kele még fel a' nap; de ragyogott immár a' hajnal-emelő fényes csillag: midőn Etelka el-únván a' heverést, mindnyájokat fel-verte. Nem tudtták mire vélni mind szomorú ábrázattát, mind egy - mást érő hirtelen parancsolattyaikat. Csudállották mostani lúd - mérgét az előbbeni libának. Semmit kedvére nem tehetnek. Éles szemekkel nyilazván mindnyájokat, azokat, kik szorgalmatosfak vóltanak, széllel-béletteknek; kik figyelemmel lábok' ujjakon jártanak, lusta kanczáknak mondotta. Azokat, kik e' mái napra rendelt ruházattát elő-adtták, tüzeffen le-hordotta: hogy ránczos, és talán peniszes - is lenne. Maga pedig illendő dolognak lenni állítaná: hogy, azon épületben, Istenei előtt állván, szívének tisztaságát, ruhájának cfinoságával ki-jelentené. Nem-is volt még e' vi-

lagon nagyobb gyönyörűsége, hanem a' mellyet ékes öltözeteinek csak nem mindennapi viselttében érzett. Sok gazdagabbakat meg-győzött azoknak nem csak fokaságával; hanem ritka, és szer-felett lévő drágaságával-is.

A' Tükör előtt egy alacsony széken ül vala Etelka, és, midőn szép hofzszú haj-szálaít egyengették, és fűrtökre verték a' Szoba-leányok, azoknak serénységeket nézegeti vala; midőn, szomorú gondolatokkal, azok jutottanak eszébe, mellyekről az el-múltt éjtszaka álmodozott. Eme' gondolatok úgy-annyira fel-zavarták minden érzékenségeit, hogy színe meg-változna, fejét pedig éppen nem bírhatná. Egészségének ezen zúr-zavarjait hogy a' Dajka előtt el-titkolhassa, vagy keszkenőjével takargatta-bé száját, vagy az orczáról el-futamodott pirosságot kellett köhögésekkel térítgette-viszla.

De eme' gondos Vén-aszfszony, ki akkor a' Szűznek hátútljáról áll vala, és a' leány-pártát a' hajnak fűrtyei között egyengeti vala (történetből esett - é ? avagy a' főnek gyakor biczegéséből egészségének változásait meg-fajdította) hirtelen a' tükörbe tekintett; és, hogy orczájának eleven pirossága, a' halavány fehérségnek nem keveset engedett, nagy szív-illetődéssel tapasztalta.

Eme' történetet látván a' Dajka, elsőben azt gondolá: hogy a' színnek meg-változása a'
tü-

tükörnek csalfaságától származik. De, midőn ofztán észre vette: hogy mennél tovább tekintene bele, annál nagyobb baját látná Édesének, el-hagyta hátul a' pártát, és, valami titkoltt nyavalyáról gyanakodván, szem-közebe került, mintha ki-nyíltt homloka körül a' haját hátra-fodorítani akarná; de valóban azért: hogy, ha a Szüznek színe a' tükörnek mutatóásával megegyezne-e, ki-tanúlhatná. Valóságos jeleit tapasztalta vagy már jelen-lévő, vagy nem sokára reá-törekedő betegségnek.

Tehát: hogy el-ne-ijesztené, illy csendességgel kezdette okos szavait: édes Alakom! ha az orczy mind azoknak tolmácscsa, mellyek a' szívnek öblében lappanganak, el-hittem magammal: hogy, vagy valami bú furdallya szívedet, melly furdalásnak fullánkja testeden-is ki-tettszik, vagy, ha nélküle élsz, más valami bajodnak lenni kellek. Ha a' rosznak elejét nem veszed, erőt vesz rajtad, meg-is rögzik benned. Már pedig akkor hasztalan köpöd a' tenyered'. De hogy-hogy remélheted e' nyavaládnak meg-orvoslását, ha bibédet ki-nem-ugraszod? — Ki vele, édes Alakom! a'-mi szíved' gyötri. Ingyen se gondold, hogy magad magadnak lehets Orvoffa. Több szem többet lát. Több kéz hamar kész. Tudd-meg azt-is, drága-látos Etelkám: hogy, valamint mások' dolgában szemefek, úgy a' magunkéban vak-úndokok vagyunk.

El-

El-ijede e' szavakra Etelka. És, midőn a' feleletnek szükségét látná, elsőben té-továzva, az - után egyeneffen így szóllott: édes Dajkám! Engem' nem a' testnek sérvei; hanem a' szívnek keservei gyötrennek. Az el - múltt éjtszakának mint-egy közepe' tájában magát-elő-adtta álmom olly rettegeéssel körül - gondolta egész testemet, hogy semmi móddal ki-nem - vonhatom lábaimat a' le - kötő bűnnek síkárlos hínnyárjából. Sőt: ha miket álmodttam. azok fejemre-is telnek, gyökereftől el-vesztem. (10)

Az okos Dajka, hogy, minek-előtte álmát el-befzéllené, annak haszontalanságát vele el-hitethesse, 'maga' régi álmairól kezdette a' beszédet:

(10) Régi Magyaraink, a' Nap - keleti' több Nemzetekkel egygyütt, igen sokat tartottanak az álom-ra. Az Anyák fioknak szerencséjeiket, avagy szerencsétlenségeiket azon álomtól függni gondolták; mellyet fogantatásfok' idejekben láttanak. ÜGEK, Árpádnak Nagy attya, el-vévén feleségül EMESÁT (ama' híres ENODBÉL-vezérnek Leányát) azt álmodtta Scitiában az Afzszony, mintha méhéből egy patak eredt volna, és Urának ügyekéből dicsőséges Fejedelmek származtanak volna, de nem a' magok Földgyeken sokasodttanak volna meg. Ezen álomnak látásáról a' Gyermekeket ÁLMOSNAK nevezték. E' vólt Árpádnak Attya. Ez hozta-ki Scitiából a' Magyarokat, de nem sokára meg-halván, Fiára hagyta a' Magyarok' Vezérlését, ANONYMUS *Belae Regis Notarius*.

det : és erővel reájok fogni, hogy : mivel ennek-előtte bé-nem-tellyesedttének, ez-után se fognának bé-tellyesedni. De meg-mutatták a' következendő idők: hogy beszédgyének utóllá nem annyira álmom, mint jövendelés vala. Így szóllott Etelkához:

Oh! be csekélység hóhérollyá szívedet, jó Alakom. Meg-bocsás! többet véltem volna felölled, sem-mint hogy magam-is félheflek, nehogy téged' egy hasztalan álmom nem csak félni; hanem rettegni-is taníttson. Ki az álomnak hiszen, önnön-magának veti a' könyveknek sűrű csöppeit, és nagyobb gyötrelmekkel arattya az-után meg-értt siralmait. Semmit se fély tölle. Nem szokott az álmom jele lenni a' következendőknek; hanem puszta képzeménnyé a' meg-történteknek. Álmom, első idő, magoktól-is elmúlnak: — Hányszor álmodoztam magam-is vagy víg, vagy szomorú esetekről! Mi sült-ki belőle? a' nagy fémmi. — Most jut eszembe: a' tavalyi aratás előtt, úgy tettfezt egy éjtszaka: mintha veled egy temető kő-falnál sétálgattam volna. Te ottan nagy buzgósággal imádkoztál; én pedig azon köveket nézegettem, mellyek a' Sírok fölött fel-valának-emelve (11). Nem sokára

(11) Meg-lehet, hogy ennek-előtte az itt uralkodó OROSZOK ezen helyre temetkeztenek. Ezeknek bé-vett szokások: hogy Sirjok fölibé vagy magok köve,

kára elődbe került egy szép fel-serdültt Ifiú, ki néked a' Sátorofságot ajánlotta. Te mind-addig vonyogattad vállad', még Gyulának parantsolat-tyával reá - birattattál, hogy kezet fogjatok. Alig lett vége az erőltetett esküvésnek, íme! melléd lopódza egy más Jövevény Ifiú, ki - is Hitesednek mind koponyáját ketté - hasította, mind mejjét bé - horpasztotta, mind szívét körösztrül - verte. — Oh! édes Etelkám! Magadat-is vérbé-fekünni láttalak! de nem segíthettek — Kis öcsédet-is Gyulát - - - és íme farkast emlegetünk, a' kert mellett kullog! Hozott Isten Kis-fiam!

Bé-jött igazában a' Gyermekek, hogy Etelkának, kihez igen nagy szeretettel viseltetett, jó reggelt mondgyon. De Etelka se vólt kissebb hajlandósággal hozzája. El-veszettnek vélte az' napot, mellyben vagy nyájas csevegését nem vette, vagy személljét nem látta. Fura kis észszel vala meg - áldva a' Természettől. Megtudtta vagy vígasztalni, vagy zavarni Nénnyét, ha jó kedve szottyant. Most-is: midőn hozzája érkezett, a' reggeli köszöntés után, szánakodásra méltóknak lenni mondotta a' Fehér-népeket:

köveket, vagy nagyobb dorongokat emellyenek. Elég az: hogy mostanában - is azon Helységet, melly Világos-vár alatt el-terjedett, OROSZOK' SÍRJÁNAK nevezik. Csupán csak a' Várat, melly magófságával a' fölhők' tartományáig hatott, VILÁGOSNAK híjják.

ket: mivel, bölcsőjőktől-fogva, egész koporsójokig, csak éppen az öltöztetésben töltenék drága idejeket. Nem-is lehetne benne valami, melyet az emberek szépnek mondhatnának: mivel a' külső czifra - nyifrákat olly nagy szorgalommal hajhásznak. A' Férj-fiaknak nem lenne az illetén piperkedésekre szükségek: mivel éppen azért szépek volnának, mert Férj-fiaknak teremtettenek. A' fát szokták, 's-más egyéb hitvány temérdekeket meg-aranyozni, hogy éke-
 -seknek tessenek. Maga az arany, és gyémánt minden czifra nélkül szép-is, kelő-is lenne.

Öttsének mind vakmerőséget meg-akarván-dorgálni, mind okoskodásnak erőtlenségét megmutatni Etelka, kebelébe szorította a' Gyerme-
 ket, és, minek-utánna kis száját meg-veregette, előbbeni beszédgyét így tromfolta viszsza:

Ugyan csak bele - kottyánál Szilva - lév, mintha téged borsolnának. Tudósiabb-is nyelved, mint fejed. Tehát még azt se tudttad, hogy maga az arany, és gyémánt sokkal fényesebbek, ha kézben forgattatnak, és meg - simíttatnak? Ládd: hogy tele vagy szóval, mint a' duda széllel. Ha el - kezded, annyit fecsegsz, hogy más böcsületes ember nem - is locsoghat melletted. Nem láttad - é, szapora dara, miként tündöklük édes Atyánknek rettentő kardgya? Mért szebb ez a' te rozsdás vaskódnál? Az-után: hát, ha ezen öltözetem nem a' végre van, hogy szép-
 nek

nek tessék; hanem: hogy, ki-féle legyek megmutathassam. Már akkor, te üres malom, talán bé-nem-állaszsz a' folyó' derekára. Úgy vélem, hogy te se szeretnéd úgy-annyira Nénédet, ha, némelly szegény leányzóknak módgyokat követvén, elől-hátul köténybe járnék. Ne légy ezután minden táiban kanál: mert mások-is torkodba verhetik a' szavat. Jól észre vedd: kivel, és miket beszélszsz. A' szél ellen ne pefelly: mert magadat vizelled-le. Addig-is nyútozz, még a' lepled ér. Végtére: tanulj tinó, ökörlész belölled.

Etelkának e' végső szavaira meg-keferedett a' Gyermekek, azt mondván: hogy máig-is bánná Nénnyének azon szerencséjét, midőn, a' gömbnek tegnapi ki-húztával, az Épület' fel-szentezésére rendeltetett. Ha ezeket így tudhatta volna, jobban meg-keverte volna a' neveket, és ki-húzta volna nem az övét, hanem Világosét. Eme' Kis-aszfszony tovább látna ám orránál, csomót se keresne a' kákán. Vele mindenkoron szépen beszéllene.

Ezeket hallván Etelka, meg-símogatta, meg-is-csókolta a' Gyermekeket. Hízeltkedett azután néki. Végtére: miként aludtt édes Attya? mi baját érezné? mi egészséggel lenne? meg-kérdezte. Csak fél-vállról felelgetett erre a' Gyermekek: hogy ő nem érzette legyen jó, vagy nyughatatlan alvását. Méltóztatna Nénnye átalmeuni

menni, és, mestersége szerént, ki - varázslani. Nem sokára az - után, midőn a' Gyermekeket lecsendesítette, és éppen magához édesgette, az Attyához követül vissza-küldötte, azt izenvén néki: hogy, ha egészen fel - öltözne, tüstént ott termene, és vele egygyütt a' Fejedelembhez menne. Első szalada a' virgancz Gyerköcze.

HATODIK RÉSZ. ETELKÁNAK ALMA.

Nagyon örvendezett a' Dajka, midőn, ama' kis Gyulának jelen - létével, Etelkának sűrű fölhoit lassan-lassan szakadozni, és előbbeni szomorú gondolatait öröme fordúltni látta. Mivel pedig azt-is jól tudtta: hogy a' meg - szomorodott szívnek keménnyé könnyen meg - lágyúlhatna, ha az észnek más foglalatofságai lévén, az előbbeni gondolatokra vissza-nem-hemperegne: más külömb-féle beszédekre akarja vala fogni a' Szüzet, és ezeknek kellemetes folytatásával, az előbbeni nyughatatlanságokra vissza - nem-erészteni.

De mivel osztán az - is eszébe jutott: hogy a' mély gyökeret verő gondok, ha csak ág-bo-gaik le-nyesettüének, nem pedig gyökereftől ki-irtatnának, annál inkább hajtani szoknának: azon titkolt álmainak el - beszéllésére most izibe rea-

akarta-venni. Hogy a' dolognak mélyebb sene-
ket kerítene, így kezdette távúrról: Oh! be-
szerencsésnek vélem ezen kis Öcsédet, kedves
Alakom, kit még semmi bú-gond nem emísz, ,
nem-is emíszthet. A' jövő esztendőök gyönyörű-
séggel - é, avagy gyötrellemmel tellyesbek, nehe-
zen találhattya-ki az ember. Öregbednek bizon-
nyára idővel a' gondok; és, noha fokak esnek
akaratunk szerént, de többek omlanak akaratunk
ellen.

Úgy vagyon (felele Etelka). Engem' bi-
zonnyára, kit ennek - előtte semmi bú nem
emíszített, semmi gyötrellem nem üldözött, mos-
tanában még az álom - is rettegtet: mert nem
mindentkor abba múltanak-el, a' - mit mutattanak.
Édes RIMAM! (e' vólt igazi neve a' szorgal-
mátos Dajkának) ha miket álmomban jelentettek
a' Meny-beliek, mind azok fejemre - is telnek;
már akkor olly nyomorúlnak mondhatom ma-
gamat: hogy inkább békecségesse meg - halni,
mint keserveffen tengődni akarok. Légy bírám,
édes Dajkám! Álmom' fejtőjének teszlek. Az
egész dolog így vala:

Veled egygyütt azon Világosi erdőben sé-
tálgattam, melly nem messze innét ama' szép
térsegre terjedett, és, a' - mint mondgyák, az
erdei Szűzek' gyakor jelen-léttekkel még most-
is dicsekedik. Te tovább eredtél a' Galagonyás
Sűrűben, és engem', hogy követed legyek,
szinte

szinte erőltetni láttszattál. De én, valami különös állapotom miatt, igen el-fáradván, nem akartam veled a' csipke-bokrok között szúródni, hanem egy fának árnyékában (jól ismérem a' Hárst, meg-haladgya a' többit) el-lankadt tagjaimat le-tettem.

Gyönyörködtettem Füleimet az ide-tovarröpdöső madarkáknak verseléseikben, midőn a' vadon erdőnek közepéből egy-valakit látok kitörekedni. Istennőnek mondgyam-e, avagy erdei Szüznek, most se tudhatom. Kéz-ija balkezében; Idege jobb oldalán lógott. A'-mi leg-inkább meg-tántorította eszemet: egy Szolgát hozott kézen-fogva magával; szépet ugyan, meg-vallom, és, a'-mint magamban éreztem, a' tiszta szeretetre igen alkalmatost.

Midőn ezen Szolgának szemlélésében foglalatoskodom, midőn tetőtől-fogva talpig szép karcsú termetere vigyázok, íme! azon erdőnek bal hafadta' tájjából, más Istenséget látok azon fának ellenébe ki-jönni.

E' két isméretlen Szentségek, ama' mondott Szolgát közbe vévén, midőn apró lépésekkel felém közelítenek; engem' penig, ugyan azon egy árnyékom alatt, csak el-tökéltettnek lenni tapasztalnak, mosolygó orcájokkal hirtelen hozzám futnak, és mind-a'-két kezemet, ki ki az egygyiket, markokba le-szorítyák. Azután: azoknak masika így szóllamlott-meg:

Bóldog vagy Etelka! Szeretnek a' Menybeliek; fő-képpen azon Isten, kinek nevére felszentelődik a' Világosi Épület. Ő küldötte hozzád eme' fel - serdült Szolgát: hogy ennek párafságában kellemetessen töltsed gyönyörű napjaidat. Ennek Sátorofságával nagyra mehetesz, ha végtére a' hamar hitelben meg-nem-csalatkozol. Inkább Istenedhez, mint Apádhoz ragaszkodgy. Téged' az engedelmeség bóldognak - is tehet, bóldogtalannak - is. Ki ki lába alá vágja forgátsát. Ki ki maga' szerencsájének faragója.

Édes Rimám! Édes Dajkám! Midőn azon Istennő e' beszédgyével meg-támadott álmomban, szégyennel voltam - e, avagy bosszszonkodással tellyeffebb, most se tudhatom. Szégyenlettem bizonynyára, hogy egy Szolgának hatatmába jutottam. Haragudtam pedig, bosszszonkodtam - is: hogy az Istenek, következő Sátorofságomról szólván, olly homályosan beszéltének, hogy szavok' árnyékának meg-világosítására, nem egyre; hanem egy pár Napra lenne szükségünk. A' homályos — példázgató — kurta Tűneteket, Méltóságok' Jeleiknek tartanak. E' fölött: megbüntetnék az embereket, ha miket illy setétben parancsoltanak, ki - nyílt észszel végbe-nem-vinnék. Penig: Ha illyetén szem-sény-vesztő alkossággal bánnak az emberekkel, a' meg-feddésre, az el - kárhoztatásra ha csak magok magoknak okot nem vesznek, bennünk nem találnak.

Midőn

Midőn a' botrányoztató álmom e' fene gondolatokkal fárasztotta elmémet (mert ébredtten nagyobb tisztelettel vagyok a' Szentségekhez), engem' az erdei Szűzek egy-valami Fő-papnak Sátorába vittenek, és ama' Szolgának el-enyíztte után, más valakivel meg-esküdtettenek. De jaj végtére: ugyan-csak azon Szolgának kezei köze viszsa-kerítettenek.

Ládd már, édes Rimám! Minő méltatlan dolgokkal fenyegetnek a' nagy Istenek! Megeshetik: hogy valami Ütközetben szerencsétlenek lévén Lovanczaink (12), Atyám' Sátorára üfienek ellenségeink, Én osztán a' Labanczoknak horgas körmeik közé esvén, hogy rajtam tölthessék boszszújokat, egy gyűlölöm szolgának hatalmába adatom: hogy annak ritka, és a' fölött rongyos Sátorában meg-ázzak. Oh Egek!

Ezeket el-végezvén Etelka, meg-keferedett. Rima, a'-mint tölle ki-telhetett, vígasztallya vála Alakját. Ezen felelmét méltatlannak lenni mondotta ezen időkben, melyekben olly diadalma-

D 3

sok

(12) A' LOVANCZOK annyit tettek a' Régi-eknél, mint *Lovas Katonák*, nem különben a' *Labancz Katonákat* LABANCZOKNAK mondták. Magyar Seregeink, Árpád' idejében, csupa LOVANCZOKBÓL állottanak. Gyűlöltek a' LABANCZOKAT. Megbizonyodik ez annak idejében LEÓBÓL, ama' Bölcs Nap-keleti Császárból, ki az akkori Magyarokkal egy időben élt.

sok a' Magyarok. Hozzá tette azt-is: hogy az Országlók, az-után az Országok -is az Istenek' Gond-vifelések' alatt lennének. Ezek pedig nem úgy bánnának a' Birodalmakkal, mint a' jádzó gyermekek magok' munkájokkal; kik a' hat ökrös szekeret le-rajzollyák a' porban, és ismét el-tapodgyák.

E' beszélgetések között, egészen fel-öltöztették Etelkát. Olly gyönyörűnek-is tettszett, hogy a' melly ékeességeket szerte-szélllyel el-szórt az adakozó Természet, itt egy garmadába gyűtteknek lenni láttszattatnának. Nem tudhatnád pedig, a' Test adna - e a' Léleknek nagyobb elevenséget; vagy Lélek a' Testnek nagyobb ékeességet. Egygyik a' másikat mint - egy öszveesküdve segítette.

Elő-hozatta az - után Etelka azon Báránkáját, mellyet még ennek - előtte annya' csöcsétül el-választván, minden nap új virágokkal fel-ékesíteni, és csitri-bodor gyapjú' szálait külömbféle pántlikákkal fel-fodrozni szokta.

Ma czifrázta-fel leg-utólszor ártatlan Bariskáját. Mert: a' - mint Árpádnak tegnapi parancsolattyából ki - tettszett, azt kellett az Oltárra tenni, és fel-áldozni, mellyet az Áldozó Kis-aszszony leg- inkább szeretett az állatok közül. Nem volt Etelkának e' Báránkánál hedvefőbb Mije. Vagy csak innett-is ki - tettszhetett ártatlan maga - vifelése. Aszszonyának, akár - hová

fordult, mindenkor nyomába hágott. Ha valamilyen képpen el-botorlott, szomorú bekegessel utánna iparkodott. A' mai áldozatra se kellett vezetni. Maga ment Etelka után, midőn elsőben édes Attyához, az-után nem sokára a' Fejedelemhez mentenek.

Várva-várattatott Etelka Árpádnak Udvarában. Maga mellé-is vette a' Fejedelem, midőn a' Világosi vár felé meg-indúltanak. Úgy-aunyira gyönyörködött mind szépségében, mind okos, és szemezéremmel tellyes beszédgyeiben, hogy ama' magos várba való fel-menetelt nem fáradáságnak; hanem mulatságnak lenni állítaná. Vég-tére: Világoshoz való előbbeni hajlandóságából fokot alább hagyván, Etelkát, nem mint hívságos végre válogatott Mátkáját; hanem mint saját Magzattyát szeretné. Ezek között a' világ csudálta várba fel-értenek.

HETEDIK RÉSZ.

A Z A L D O Z A T' E L E J E.

Az Épület' küszöbén állott a' Fő-pap, és már régtől-fogva várta a' Jövevényeket. Magyar volt testestől-lelkeستől. Személye szerént tisztelőtes. Erkölcse nézve szent, és már régen méltó, hogy az Isten' országában a' többi emberséges Magyarok közé bé-irattasson. Jól

el, élte számos esztendeit. De se nem ízégyn-
lette életét, se nem bánta halálát. Nem utálta
ugyan; de nem - is igen kedvelte e' múlandó ár-
nyék világot. Sok temérdek próbákon által-ere-
getvén erkölceit, régen Isten-hozzádat mondott
minden hívságoknak. Mindenkor igen mértékle-
teffen élén, éhen meg-hóltak benne a' testi ké-
vánságok. Kicsinségétől fogva, egész vénségéig,
azon iparkodott: hogy jónak, ne csak láttízat-
tasson; hanem legyen-is.

Eme' Tiszteletes Fő - pap, elsőben a' Feje-
delmet (hivatallya, és a' Nemzetségnek szokása
szerént), az-után Etelkát-is tisztá forrás víznek
csöpjeivel meg-hintette, meg-is-üdvezlette. Nem
fokára az - után; a' harmat víznek reájok szórá-
sával, a' többieket-is ki - tisztítván, mindnyájo-
kat a' küszöbön által-eresztette, és meg - intette
fen-szóval: hogy, ki-zárván a' földi gondolato-
kat, esedező szemeiket az egekre vetnék, és
az Aldozatnak szer - tartásaira nagy figyelemmel
vigyáznának.

Ezen első kötelességét el - végezvén a' Fő-
pap, ölébe fogta a' Bárányt', és, az Oltárhoz
vivén, leg-is-leg-elsőben czifrájától meg-fosztotta.
Azon pántlikákkal, mellyek ez-előtt ékeességére
vóltanak, mind-a'-négy lábait öszve - kötöztvén,
az Oltáron lévő hasáb-fákra tette. Az-után: ke-
zébe vévén az ölö kést, minek-utánna a' Feje-
delemhez ki - fordúlt, e' szavait mondotta:

A'-mi

A'-mi Szerencsájére, Hasznára, és Dicsősé-
gére fordullyon Fejedelmünknek, Országunknak,
Magyarainknak: Ezen Bárányt, Etelkának, az
Istentől választott ritka szép Személynek, leg-
kedveffebb állattyát, az égi, és földi; nagy, és
kis; apró, és cseprő Isteneinknek tiszteletekre:
hogy Országunkat gyarapítsák, meg-tartsák, és
szerencsésé tegyék; ide hoztuk, meg-kötöz-
tük, és az Oltárra tettük: kérvén, esedezvén,
fohászkodván: hogy azoknak véreik, kik Feje-
delmünknek, Országunknak, Magyarainknak rosz-
szat kívánnak, vagy tesznek; avagy a' rosz té-
vőket, ha töllök ki-telhetik, meg-nem-gátollyák,
Töllünk, Vitézeinktől, Honnyainktól így öntes-
sék, hullafsék, és szórafsék a' földre, valamint
én ezen Báránynak vérét ki-öntöm, ki-húllatom,
ki-szórom ! ! ! ! !

Jól ki-se-mondotta e' szavakat, midőn tor-
kába mártotta a' kést, és, azt maroklatig benne
hagyván, mindenekre, mellyekből valami jöven-
delést vehetett, nagy szorgalommal vigyázott.
Tudni-illik: mennyi vér, és minő rohanással om-
lott? minő színbe öltözött? melly hamar meg-
aludtt? a' Bárány imeddig élt? minőt, és há-
nyat fohajtott? el-enyísztekor meg-bolygatta - e
a' hasábokat, avagy épen hagyta? És midőn
mind-ezekből (mesterségének velős tudománnya
szerént) a' jeleket ki-vette, mitől tartana, mit
feménlene, a' Közönség előtt ki-papolta.

Ekkor rövideden ugyan; de forró buzgósággal meg-intette a' Magyarokat: hogy azon Istennek, kinek szent nevét, az égi sugárlások szerént, nem sokára ki-adandgya Etelka, mindenkor hív tisztelői legyenek. Árpádnak győzedelmes, és ugyan-azért dicsőséges véréből, ám a' régi esküvések szerént, magoknak Fejedelmeket választának (13). Országot a- RUHÁVAL,
és

(13) Kevesen tudgyák Magyaraink közül, hogy Árpádnak Vére mind-eddig el-nem-veszett a' Férj-ségben-is. Nem csak fen-vagyon; hanem virágzik-is FRANCZIA-országban, sok Magyarainknak ama' menedék helyekben. A' dolog így történt: MÁRK, Második GEJZA - királyunknak Test-vére, látván: hogy Országunkban semmit se remélhetne, NÉMET-orzágon körösztü, FRANCZIA - országba bújdosott. Itten REINES Hugónak, (nagy Nemű, és Jószágú embernek), meg-tettsvén, annak egygyetlen-egy leányát, KATALINT, minden Jószágával egygyütt elvette. Ezen MÁRKNAK fia WILHELM, CROY-várnak Ura lévén, magát CRYOY-Wilhelmnek nevezte. Ennek hofszú rendű Unokáiból származtanak osztrán öt Nemzetségek, mellyek (a' Jószágoknak külömb neveik szerént) külömb-féle-képpen neveztettenek. Első ARSCHOT. Második CHIMAY. Harmadik HAVRÉ. Negyedik ROEUX. Ötödik SOLRE. Ezen hat Nemzetségben mind-eddig virágzik örök emlékezetre méltó ÁRPADUNK, meszsze el-terjedett ágazatokkal. — Az-után: 1486-dik Esztendőben (az - az: három - száz Esztendővel ez-előtt) Első MIKSA - Császárr CROY.

és NYELVEL meg - tartani iparkodgyanak. A' Fejedelmektől engedett Örökségeket, Majorságokat,

Károlyt Herczeggé tette. A' Pecsétes Levélnek ez az eleje deákul: *Nobili Carolo, Comiti de CHIMAY, ex illustribus de CROY, descendantibus ex vera, et legitima progenie, seu origine Regum Hungariae, Nostro, et Imperii Sacri dilecto, gratiam Regiam, et omne bonum.* Magyarra pedig ekképpen fordíthatni: Nemes Károlynak, CHIMAY Grófnak, Fő-rendű CROYOKNAK Nemzetségéből eredettnék (kik a' Magyar Királyoknak igazi, és törvényes származattyyokból, avagy eredeteből jönnek) a' Mi, és a' Szent Birodalom' Kedvesének, Kirdlyi kegyelmet, 's - minden jót. Ugyan azon MIKSA - császár 1510 - dik esztendőben CROY-Jakabot, Kameraki Püspököt, ugyan-csak Kameraki Vezérnek tette. A' Pecsétes Levélben szinte amazokat olvasni. Végtére: 1598-dik esztendőben Negyedik HENRIK - császár CROY - károlyt, Arschottai Vezérnek rendelte. A' - mi több: ezen CROY Nemzetségnek címerében a' többi között fel-találtatik Magyar - ország' címerének azon része is, melly a' veres mezőn ama' négy rétű ezüst - szín övedzeteket viseli (*in campo rubro quatuor fascias argenteas*), mellyeket némelleyek Magyar - ország' nevezetesb folyó vizeinek tartyák. Mind ezekről többet irhatnék, ha a' Jegyzetnek természete meg - engedné; és ha Strazburgban KOCH Professor, és Bibliothecarius Úr magára nem vállalta volna e' dolgot, kinek Könyvét két kézzel várjuk. SCOHIER *Genealogie, et descendente de la Maison de CROY, Rev vermeries Historisches, und Geographisches LEXICON.* OLIVARIUS Uredtus. Les SOUVERAINS du Monde.

kat, és Tulajdonokat markokból ki-facsarni ne hagygyák. Végtére: minden szorongató Ár-vizek ellen, **TESTESTÖL - LELKESTÖL** hathatós Gátokat vessenek.

E' rövid beszéd után, az Áldozathoz fogtanak. Már-is, a'-mint mondtam, torok - mettszve a' hasábokon feküdt a' Bárány, de nem égett még azon új tüzekkel, mellyeknek lángjaiban az Áldozat' természetét helyhezttették a' Magyarok.

Hogy tehát valóságosan hozzá lássanak, ime fel - kele a' Szűzek' szép seregéből a' legszebbik Etelka. Ki-is a' szer-tartásoknak rendeit jól tudván, csendes, és méltóságos lépésekkel az Oltárhoz közelgetett. Nem vala ottan egy szem, mellyet magára nem fordított volna a' Természetnek, és a' Mesterségnek különös javaival bőségeffen fel-ékültt Kis - aszszony. Maga a' Fő-pap, midőn karján-fogva az Oltárnak lépcsőin fel-segítette, noha ennek-előtte nem csak jól ismerte; hanem nyájas, és kellemetes barátságával dicsekedett-is: mostanában még - is, ha ő lenne - é, kételkedni kezdett. Szinte el-hitette magával: hogy e' Személy inkább az Egekből le-aránzott Követ; sem-mint földi teremtés,

Etelka, az Oltárnak al-lapjához állván, kezével meg-illette a' fel - lapon feküvő véres Bárányt. Az-után; az egybe-gyültt Közönséghez fordulván, mindnyájokat arra intette: hogy (a' Fő-papon, és magán kívül) benn senki ne maradna;

radna; takarodnának - ki egygyenként; az - után pedig, midőn a' fájkák azon új tüzekkel égnének, ismét viészsa térnének.

Igy tehát maga maradván a' Fő-pappal, egy kevés ideig imádkozott. A' könyörgésnek befejezése után, a' Báránynak fejét bal kezével illetvén, jobbjával egynehány gyapju - szálakat oldalából ki - tépett; és azoknak kondor bűgjeit a' hasáb-fákon el - szórta. E' vólt mint-egy eleje a' magyar Áldozatnak. Ennek-utánna ki-rántván torkából a' kést, azon vért, melly, a' fa - rakáson kívül, az Oltáron el - terült; fokával öszvekapargatta, és azzal a' Báránynak meg-merevedt testét bé-sente. Végtere: egygyet rántván a' hasán, kését a' Fő-papnak adtta. Ez, a' belső részeket meg - nyitván, bélét, és gyomrát tüdejével, és veséjével egygyütt minden sérelem nélkül ki-kotrotta, és az Épületből ki-vitte.

Nem meszsze az ajtótól, már ennek-előtte, egy gödör áfattatott, mellyben a' belső részek (nagyobb szorgalommal, sem-mint ki-vétettenek) el-is-temettettenek. Mert rossz jelekkel fenyegető történetnek állították azt lenni, ha vagy a' kutya, hozzá - férhetvén, ki-kaparták; vagy a' disznók, fel-mehetvén, ki-túrhatták. Inkább-is a' disznó - túrástól, mint a' kutya - kaparástól féltenek a' belső renden lévő emberek.

Ezek-után: elő - vette a' Fő-pap öblös, és csonka csúcsra vágott tükörét, mellynek soron-
lévő

lévő tüzellőire Gyopár - taplóját egyengetvén, hamar fel - gyújtotta ama' száraz vefszőket, mellyeket az Épületen kívül ugyan-csak a' végre őszve - hordttanak. A' Fő-pap, ezen új tüzzel meg - gyújtván az első szövétneket, azt a' Feje - delemnek jobb kezébe adtta. A' többit-is a' fokaság között hamar el-osztotta.

Ezen szövétnekek' el - osztogatása' alkalmazásával egy-valami Ifiúba akadott a' Fő-pap, kinek első látásával (nem tudom mi el - rejtett okokból) úgy-annyira meg-döbbsent, hogy utólsó szövétnekét el-ejtené; és őszve-csapván kezeit, nagy változásai között jelengetné vagy ki-mondhatatlan nagy örömet, vagy le-rajzolhatatlan nagyobb félelmét.

Úgy tettszett: mintha külső Országokból most érkezett volna. Csak ez-előtt szálla - le csőré lováról. A' Magyarok' fokaságát látván a' várnál, hogy magát annál inkább el-rejthesse, elsőben Lovászfát magától el - parancsolta; azután: szolga-ruhájába öltözvén, magát a' fokaság közé keverte.

A' Kép-író szebben le - nem - festhette volna azon égi szépségeket, mellyek mágokat erővel is ki-ütötték el-ruházott személlýén. Súgár természetének illendősége; bátor tekintete; szép testét elevenítő szebb lelke, és ízive; fokkal nagyobb-nak mutogatták a' kellemetést, sem - mint magát láttatni akarta.

Haja-

Hajadon fejének ékes haj-szálaít (mint - egy mesterséges nem-akarással) hátúról kis csomóba szedtte. Elöl pedig olly torzom-borzal tornyosította , melly benne a' természeti szépséget nem hogy el-nyomta , avagy el-oltotta volna ; hanem kellete fölött-is ékefebbnek mutatta.

Egy szóval: Szépségére nézve , inkább a' Mennyeiekhez , sem-mint a' földi termésekhez hasonlóbbnak láttatott — Nagy dolgok voltanak el-födözve ebben-is , valamint Etalkában. Mindeket csak az utóbbi idők hozhattanak nap-fényre.

E' Jövevény tehát , a' Fő-papnak el-hűlésée látván , igen meg-döbbene magában: ne-talán-tán ollyas valamire találhatott légyen el - palástolt testében , mellynek ki-nyilatkoztatása , e' mostani időkben , ha nem veszedelmes - is , leg - alább hirtelen , és alkalmatlan lenne. Fel-kapta mind-a'z'-által a' szövétneket , és amannak kezébe vizsgálza adni akarta.

A' Fő-pap , ki-tisztulván előbbeni kódéből , azt mondotta néki: tartsd magadnál a' fákját , tiszteletre méltó Jövevény , akár emberi személynek lenni gondollyalak , akár a' Mennyeiekből előre le-küldött Követnek véllyelek. Örvendek Országunknak , mellynek Tár-házában e' Kincsre penig illy véletlenől , találhattam. Bizonyyára : fényesebbnek mondhatom eme' szép Napunkat , mellynek ünneplésére illy ragyogó szép Csillagac küldötte a' Menyei Fölség. Tiszteld eme' régi
magyar

magyar Szer-tartásunkkal Isteneinket. Légy ékes hordozója e' lobogó fákjádnek, és ki-váltt ékes-sége a' Magyar Aldozatnak.

E' szavakat hallván a' Jövevény, felette-igen esedezett a' Fő-pap előtt: vegye - ki kezéből a' fákját: ne-talán-tán a' Szer-tartások' tudatlansága miatt, galyibája lenne a' rendes Aldozatnak. De a' Fő - pap egy áttallában semmit sem akara engedni szíves kérésének, azt mondván: hogy nem mástól; hanem magától az Istentől neki el-rendeltt fákját jó Lélek-ismérettel ki-nem-vehet-né kezeiből. Nem lehetne galyibájára; hanem inkább nagyobb ékeségére a' híres Aldozatnak. Csak az Elöl-járókra pillantana, és mind viseltében a' fákjának, mind pedig az Oltárhoz mentében a' többiek' példajokat követné. A' Szer-tartások éppen nem lennének nehezék.

Midőn ezek az épületen kívül így történtenek; azomban Etelka; kötelességének téve eleget. Meg-rakta gyalog-fenyőnek szagos ágai-val a' le-méttsett Bárányt. Az - után, a' hasábok alá száraz forgátsait szúrván, helyet készített az alkalmas fel-gyűjtásra.

Ezeket el-végezván, le-tette tagjait azon kar-székre, melyet az Oltár' talpának közepére ugyan csak ezen szolgálatra készíttetett. Nem tudtta, mi okból, de nagy változásokat érzett minden tagjaiban. Felette irtózott azon gondolatról: ne-hogy ő-is áldozattya legyen az ünepnek.

Azom-

Azomban a' szokott éneknek elejét tárogat-
ta a' Fő-pap. Ennek folyamattyát fel-vévén a'
többiek, gyönyörű hangokkal haboztatták a' le-
vegőt. Élni láttszattanak az erdők ama' visz-
sza-vertt szavaknak verseléseikkel. Magok a'
madarak, ékes énekléseket amazoknak zengések-
hez alkalmaztatván, dicsőíteni láttszattattak a'
Meny-belieket.

Midőn az Épületbe bé-mentenek, ki ki szö-
vétnekét Etelka' eleibe vitte. Ez, mind-egy-
gyiknek kezéből feje meg-hajttva ki-vévén,
hogy el-oltattnának, a' Fő-pap' kezeibe nyúj-
totta. Mert nem vala a' Szűznek más fákjára
szüksége, hanem csupán arra, melyet az utól-
só Szövetnekes hordozott. Azzal kellett a'
hasábokat meg-gyújtani; azzal a' Bárányt-is el-
emíszteni.

De midőn, a' Szövetnekesek közül, egy-
valaki az Épület' közepében mendegelt, nem
vált szabad a' többinek ott fetrengeni; hanem
a' lángok' bé-mutatta után, a' falakhoz vonyód-
ni. Kik a' szövetneket leg-elsőben viselték,
azok nagyobb tiszteletre méltóknak lenni állít-
tattanak. Az utólsókkal nem annyira gondolta-
nak. Szolgák, vagy gyülelevészek-is lehettenek.

Leg-első volt tehát Árpád, a'-ki szövetne-
két Etelkához vitte. Utánna azok: kik Tiszt-
viselő érdemeikkel a' Fejedelemhez közelebb il-
lettenek. Kész-akarva, a'-mint mondám, nem

iparkodott az elsők közt lenni ama' Jövevény :
 hogy ezzel-is jobban el - titkolhassa Személyét,
 és a' szer - tartásoknak rendeit jobban fel - vehesse.

Már-is el-oltattanak , és az Oltár mellé füstölögve rakadtanak a' többi szövétnekek , midőn a' Jövevény Ifiat, ki akkor Etelkának megpillantásában el-bámúlva álldogált, mindnyájan meg-intették : hogy indullyon , és a' szövétneket Etelkához vigye.

NYOLCZADIK RÉSZ. M A G A A Z Á L D O Z A T .

Már itt az emberi gyarlóságnak képét tüstént meg-láthatod , és ki-tanúlhatod : hogy minden embernek vagy boldogsága, vagy boldogtalansága úgy - annyira egy alkalmatosságtól függ , hogy attól akár - minő karban helyhezteszik , abban állhatatossan meg - is gyökeredzhetik. Eleven példája ennek Etelka. Ezen egy nap ; ezen egy szem - pillantás ; ezen egy alkalmatosság okozta azon gyötrelmeket , azon irtóztató változásokat , mellyeknek zúr-zavarjai napról-napra feléje omlottanak , és utóllýára fejére - is áradtának. De ezen siralmas történetekről nem fogok addig emlékezni , még azokat elő nem adom , mellyek természeti rend szerépt mostanában jönnek.

A' Jövevény tehát (csak maga lévén immár, kinek szövétneke lángallot) lafsú, és ékes lépésekkel az Oltár felé meg-indúlt. Réá ragadtanak tüstént a' csavargó szemek. Sokan reátátották szájokat-is. Látásában mindnyájan elhűltenek. Sött Etelka-is ötöt (igen meg-felelkezvén magáról) ki-meresztett, és éppen nem pillanó szemekkel fokkal bátrabban nézegette, mint - sem előbbeni erkölcsihez, de leg-inkább ártatlanságához, és szemérmetességéhez hozzá-illetett volna.

Mennél inkább közelgetett az Oltárhoz, annál inkább nagyobb, és ennek előtte szokatlan hevekkal forralódott az el-andalodott Kis-aszfzony. Dobogott a' szíve kegyetlenül. Elfutotta még a' csontok' velejét-is, maga se tudta, Mi; de igen kellemetes járvány. Hirtelen feléje csapott a' Szerelem' lángja. Nem-is sokára, a' küszködő indulatok meg-támadták az orczát. Fehér színének lilioma-is merő piros rózsába öltözött. Szikrákat hánni kezdettenek a' Jövevénybe ütközött tüzes két szemek. Egész teste reszketett.

Noha ugyan mások, el-pirosodttának okát, a' szövétnekek' tüzeire fogták; de nem volt még-is e' dologban igazabb Bíró ama' szemes Fő-papnál. Örvendezett az Öreg egy részről, hogy ama' szép Lélek Etelkának nem csak szemébe akadhatott, hanem szívébe-is hathatott.

Úgy gondolkozott felőlők, hogy egygyik a' másikhoz igen illene, és egy-mást meg-is érdemlenék.

Midőn a' Jövevény úgy közelített immár a' Kis-aszfzonyhoz, hogy, testének ékes meghajtásával, már-már oda-adhatná a' szövétneket; akkor Etelka nem bírhatta magát. Megvevődött szíve egészen. Úgy annyira meg-is seletkezett mindenekről, hogy még a' Fő-pap is attól tartana: ne-hogy heves indulatainak világos okai még a' kő-falakon-is által-tessejenek. Egészlen ki-is adta volna magát, ha az Öregnek zsémbelődésével észre nem hozattatott volna. Egy kölletlen köhentéffel tickolgatta, a'mint lehetett, el-pirúlttának okát.

Ő ugyan meg-csálta ezzel a' környül-állókat; de meg-nem-csálhatta a' Fő-papot. Ezen szemes vigyázó ama' két Szerelmeseket egy-nyenként lopogatván, és, valamint az Örr-álló, egy magos épületből, az először hajókázó ifjanczoknak forsaikra vigyázván, őket azokhoz hasonlónak lenni állította, kik a' zajos tengereknek, és a' dombos haboknak eresztvén dereglyéjeket, sem a' szélnek mostohaságát, sem a sós víznek verdődését által-nem-láthatták. Örök hálákat-is adott öregségének, hogy ennek segítsége, és kormányozása által a' nagy szélvészek közül ki-menekedhetett, és most immár a' parton bizodalmaffian meg-állhatott.

Midőn

Midőn osztán ama' Jövevény, Etelkának lábai előtt, le-térdelt, szemérmefessen mosolygó orcáját éppen akkor fordította a' Kis-aszfszonyra, midőn ez-is sűrű nedvben úszó szemeit éppen amannak szemeire szegezte. Egybe akadtanak a' lopó pillantások. — Ekkor Etelka egy húzomos sohajtással, melly, szívének éppen az allyából, nagy erőszakkal fel-emelkedett, gyarlóságát ki-nyilatkoztatván, a' szövétnek el-vételére ki-nyújtotta jobb kezét.

Midőn a' fákját oda ajánlotta az Ifiú, maga' hajlandóságának-is azon jelét mutatta: hogy a' szövétneket nagyobb erővel, sem-mint az akkori szokás magával hozhatta, Etelkának kezeibe nyomta. Sőt: ha ezen jel meg-találná-csalni szorgalmatosságát (hogy ollyasnak lenni ne láttszattatna, ki Etelkának szíves szavait vagy nem értené, vagy éppen meg-vetné) még akkor-is, midőn a' Szüz kezébe vette a' szövétneket, azt ő mind-addig meg-tartotta; méglen, szinte erőszakosan ki-vonatván, már tovább meg-tartani átalította..

KILENCZEDIK RÉSZ. A Z Á L D O Z A T' V É G E.

De a' Jövevénynek ezen utolsó cselekedete, és szinte vakmerősége ollyas dolognak len-

ni láttatott, mellyel az égis fel-emelhette magát Etelkának lelke. Mert, minek-utánna mind amaz az Oltárról el-ballága, mind emez a' Bárányhoz viszsza-fordúla; a' Fő-papnak hoszszas könyörgése alatt, szabadságot adván édes gondolatainak, csak éppen azokról elmélkedett, mellyek kis szívet nem annyira édesgették, mint édesdeden fojtogatták. Mert: minek-előtte amannak utolsó mérészségét tapasztalta, csak saját tüzeinek elevenségéről gyanakodott; nem-is álmodozott még akkor a' páras szíveknek össze-kötelődzésekről. Mind-úntalan veszedelmesebb habsolásokkal nyelegette az édes mérget. Tovább, meg-meg tovább eredvén gondolataival, midőn ötet ollyasnak lenni tapasztalta, hogy isméretlen leány személlyével mint-egy jádzadozni, és szeretetét ösztönözni nem átaláná, már akkor éppen nem kételkedett, hogy olly valami lanppangana benne, mellyet ama' szolga-ruhának ál-örcczájával elegendő - képpen el - nem - takarhatna.

A' sűrű gondolatoknak ezen kerengő szélvészeivel birakozván Etelka, nem olly buzgó szívvel nézhette immár az Áldozatot. Csak teste volt jelen a' kőnél; eszével azon szurdékokat futkosta, mellyekben azon ékes Jövevényt állani gondolhatta. Gyakorta félre-vágott oldalzó szemével. Nyúghatatlankodott, fészkelődött is szünetlen. Leg-inkább azon töprekedett, ne-
talán-

talán-tán úgy el-tűnne előlle, hogy egy szóra se vehetné soha. Ugyan azért: nem várhatta a' könyörgésnek végét; hanem meg-intette az Öreget: hogy jobban aprítaná a' szavakat, és már egyszer a' végső imádságokba kapaszkodna. Erre a' Fő-pap azt mondá: hogy azok következnének immár, 's vége-is lenne mindeneknek nem foká.

Azomban Etelka, a' Jövevénynek szövétnekét jobb kezében tartván, ezt igen szerencsésnek lenni állította, mivel olly gyönyörű alkotmányának kezeibe juthatott. És, midőn amazokra vetegette szemeit, mellyek az Oltár mellett szórogatva feküdttenek, mindnyájok között egygyet se találhatott, melly ékezebb lett volna ezennél. Meg-is dicsérte alattomban a' Fő-papot: hogy számot tartott a' jövevényekre; fel-is fogadta magában, hogy eme' gondoságát annak idejében meg-köszöni. Mert: hogy azon ifjú nem Honnya-beli, arról nem kételkedett. De, hogy egy Kis-aszfszonynak, és talán Etelkának kedvéjért igyekezett Magyar-Országba, e' következést a' szövétnek' ránczигálásából édes-örömeit ki-sütötte volna.

E' mély gondolatok között (midőn a' hasábok' meg-gyújtására el-rendelt idő el-érkezett) meg-ragadta a' szövétnek' közepét, éppen azon helyen, holott hogy a' Jövevény-is illette, akkori szemléléséből hamar ki-vehetete.

Annak lángaló végét, szívének nagyobb lángjaival, a' fák alá dugta, és, mindnyájoknak nagy figyelemettségére, szerencsés hamarsággal a' hasábokat-is meg-gyújtotta.

Tűstént a' Bárányra csaptanak a' lobogó lángok. Az Áldozatnak sűrű füstjét az ég felé sürgette a' levegő. Ropogtanak a' hasábok kellemetes pattogásokkal. Fel-emelt karokkal esedeztenek ama' buzgó magyar Eleink. Sűrű fohászkodásokkal, és forró szívekből ki-törekedő igaz könyörgésekkel fásáztották, és mintegy ostromlották az Egeket. Tudták meg-bőcsülni az Istent: mert, a' véres csaták, és szinte minden-napi veszedelem között, rólla meg-nem-felelkezhehtének. Nem volt mind-eddig idejek a' puha, és henyélő életre; melly elsőben meg-vesztegeti a' szívet, azután ki-rekeszti az Istent,

Láttszattanak-is mind meg-engesztelve, mind a' Magyarokhoz fordulva lenni a' Meny-beliek: mivel azon fűvalmak, mellyek az Áldozat' elején kegyetlenkedni kezdettenek, egy-szeriben meg-szüntenek; és gyenge szellőjöknek kellemetességeikkel lebegtették a' Világos - váriakat. Eléggett azomban az Áldozat, a' hamvak-is bé-estek.

Nagy figyelemmel vóltanak osztán a' Magyarok. Azt kívánták hallani: mit mondana Etelka; mi nevet adna mind az Épületnek, mind a' ki-választott Istennek. Reménségek fölöt béis-töltötte kívánságokat; midőn, le-rajzolhatat-

lan nagy méltósággal a' közönséghez fordulván, e' mái tisztségének dicső hivatallyát e' szavaival bé-fejezte.

Örüllyetek, és örvendezzetek Ti meg-győzhetetlen Magyar Seregek! kiket a' nagy Isten, ísmét ki-hozván Szittyiánkból, ezen Országunkba, mint édes Anya-földünkbe, bé-segített. Meg-rakta irigyeinket. Meg-is-törte, meg-is-szalasztotta feles Ellenségeinket. Csak éppen azon Úrnak hatalmától származhatott az: hogy Magyar Vitézeinkben olly nagy elevenség, olly nagy erő, és bátorság találtatna, hogy ki ki azok közül, ha bár maga vagyon-is, Század-magával lenni látszattatna (14). Azon nagy Istenünknek szent

E 5

nevét

(14) A'-mit Etelka itt mondott, méltó a' feljegyzésre. Mind-egygyik a' magyar Vitézek közül úgy vélekedett magáról; hogy SZÁZNAK meg-felelne mindenkor. E' volt az oka, hogy nem csak ama' régi időkben; hanem Királyaink alatt-is, kevés csoportokkal szembe mernének szállani a' számos ellenséggel. Mert: a' Csatáknak elején, rövideden azt kiáltották egy-másnak: SZÁZ KI-KI. Ezen magyar szavakat nem érttven a' Persák; vagy: ha értették-is, csúfot akarván űzni a' Magyarokból; őket SZÁ-KIKNAK nevezték (SAKI, SAKAE: SACI, SACAE). Azután: nem sokára, SZAKITÁKNAK-is mondták. Végtevére: meg-kurtítván a' szavat, SKITÁKNAK; a' Deák írók pediglen SCYTHÁKNAK. Látni való dolog tehát: hogy SCYTHIA nem Ország; hanem elneve-

nevét, ha vagy el-felejtettük volna, vagy ezen Épülettel meg-nem-örökösítettük volna, az egész világ előtt leg-hál'-adatlanabbaknak tartattunk volna. Fel-vette szíves könyörgésünket; fel-vette mái Áldozatunkat azon Isten, kinek különös nevét fel-nem-találhatom. Már pedig; azon nagy hatalmú Urunkat meg-akarván-külömböztetni a' többiektől, annak szent nevét, a' mái naptól fogva, egész-szen a' világ' végezetéig, ne más-nak; hanem a' MAGYAROK' ISTENÉNEK hív-juk. Ezen Épületet pedig (mivel Mi, Sátorok alatt lakván, e' Háznál többet nem építettünk) ne más-nak nevezzük; hanem ama' Magyarok' nagy

nevezett Népség. Valamint nincs CZOPÁK-ország, noha a' Csehek, és Morvákat CZOPÁKOKNAK csúfollják a' Magyarok: mert gyakran hallják tőlök eme' szavakat: CZO-PAK, mellyek annyit tesznek magyarról, mint: HÁT OSZTÁN. Hasonló-képpen nem lenne Országot, ha valamellyik Nemzet, ezen szavakat, HÁT OSZTÁN, gyakran hallván a' Magyaroktól, azokat HÁTOSZTÁNYOKNAK nevezné. De régi Magyaraink nem úgy szégyenlették a' SCYTHA nevet, mint a' Csehek, és Morvák a' CZOPÁK nevet szégyenlik, avagy mi-is bocszkodnánk, ha valaki bennünket HÁTOSZTÁNYOKNAK mondana. Mert jól tudtták édes Eleink a' SCYTHA szónak eredetét. Fen-forgott nállok ama' SZÁZ KI KI. Gyakran fen-forog a' Mostaniaknál - is a' SZÁZ szám eme' szó-járataiban: Száz pap se parancsol neki; száz-lábú bogár; száz-

nagy Istene' SZENT EGY HÁZÁNAK! Emel-lyük-fel édes Magyaraim! szemeinkkel egygyütt, hál'-adó Szíveinket-is az Egek felé, és egy szívvel, egy lélekkel mondgyuk: magasztaltasson a' Magyarok' Istene! magasztaltasson szent Egy-háza.

Etelkának ezen buzgó gerjedelmei, úgy-annyira fel-gerjesztették az igaz Magyaroknak szíveiket, hogy mindnyájan sűrű könyv-húllatá-fokra fakadnának, és nagy zokogások között nem egyebet mondhatuának: hanem: Magasztaltasson a' Magyarok' Istene! Magasztaltasson szent Egy-háza.

Úgy el-terjedtenek pedig ezen küszködő fohászzkodásoknak, és el-el-nyelegetett nyögé-seknek

százszor-is rágtam a'füledbe; egy szó, mint száz. Itten a' Száz szó annyit tesz, mint SOK, Ugyan ezen okból ama' magyar Eleink SZITTYAI Magyaroknak édes-örömet mind neveztek, mind neveztettek magokat. Sőt Országjokat-is SZITTYIÁNAK mondották, azt értvén általa: hogy ők olly Országiak lennének, és magokat olly Magyaroknak tartanák, kiknek egygyike se félne az imillyen - amollyinganoktól; hanem szemébe merne nézni akár-ki fiának. Tulajdonok - is az egész máiglan magyar Vitézeinknek, hogy piszkot az örrokból más-valakivel könnyen ki-nem-üttetik; hanem, ha ellenkezőjüket meg-csíphetik, ránczba - is szedik ám. Fen-vannak még most is a' Persáknál, a' Törököknél, és a' többi Nap-keleti Népeknél eme' szavak: DSÁD, SCHÁT, SCHÓ, SCHÚ, SÓÓ. Mind ezekkel nem egyebet, hanem SZÁZAT jelentenek. BEER.

seknek törődtt hangjaik, hogy Etelka, még hátra-maradott kurta beszédgyében, meg-gátoltatna, és többször el-kezdett gyenge szavai nem halatnának. Az-után: mind a' Fő-papnak, mind Etelkának kezek' intésével le-csillapíttatván a' zokogás, így folytatta beszédgyét:

Tanítsd - meg minden ellenségeidet, minden irigyeidet, édes Hazám - fia, a' Magyarok' Istene. Légy olly bizodalommal hozzá, olly reménséggel felőlle: hogy, még azon Magyarok' Istene élni fog, mind-addig Országunk' fen-tartását el-nem hagygya, bódogulását meg-nem-gátollya. — Ha valaha meg-esik, hogy a' Vitéz Magyaroknak ama' nagy Istene Országunkat el-hagyni láttfszattatna, meg-ne ütközzetek rajta, édes Féleim! Ha mindgyárt nem egyébbel-is, csak éppen e' kurta fohászkodáskával járúlljatok hozzája: *Él még a' Magyarok' Istene!* és meg-láttjátok, hogy ügyeiteket minden bizonnyal meg-enyhíti; meg-gátlott szerencséteket elő-mozdítja. *Él tehát a' Magyarok' Istene!* *Él annak nagy hatalma.*

Etelkának ezen buzgó fohászkodásait úgy annyira meg-szerették a' Magyarok, hogy, noha ennek-előtte-is, mind testének rendes takarékságát csudállották, mind ritka erkölcsfeit nagyra becsüllették, ezen hivatallyának ditsőséges el-végezése után azt mernék mondani: hogy: ha valami veszedelembé vetemedne, kardot köt-nének, kardot rántanának védelmezésére.

Úgy

Úgy-annyira el - ment pedig híre az Országban, hogy, annak látására, mindenünnet Világosra gyűlnének nem csak a' Magyarok, hanem a' meg - hódolt nemzetek-is. A'-ki nem láthatta, magát szerencsétlennek lenni állította. A'-ki pedig személyéhez közel férhetett, álmélkodván tapasztalta benne azon nemes, és Magyar Kis - aszszonyhoz igen illő szép erkölcsöket, melyeket más Nemzetségben látni, avagy észre venni csak éppen ohajthatott.

Nem elég vólt drága Személyét egyszer a' Szent Egy - házban éleffen meg - tekinteni. Úgy tettfezt: hogy, mennél tovább vagy ábrázatyát, és termetét; vagy szokását, és erkölceit látták, és meg - vizgálták; mindenkor annál na gobbra nem csak böcsüllték; hanem magasztalták - is.

A'-mi több: annyira mehetett immár ama' ritka Személyéhez alkalmaztatott tisztelet: hogy gyönyörködni - is láttfezattatnának abban a' nagy lelkű Magyarok, ha ama' Szűznek alattomban - is szolgálhattanak; hát még, ha értésére adhaták, hogy töllők szerettetik, és tiszteltetik? Akár mikor talpon állottak szolgálattyára.

Most - is, midőn a' Vitézek ama' Szent Egy Házból ki - mentenek, ékes Személyét csoportosan meg - várták. Meg - köszönték a' Magyarok' Istenének ki - nyilatkoztatását. Fel - fogatták, hogy szent Nevét öregbíteni, Hatalmát meg - is mérni

mérni, örökös Gond - viselését mindenkoron, és mindenek előtt imádni fognák. Nem - is vólt más szavok az el-széllyedett Vitézeknek; hanem emezeknek ezek: Éllyen a' Magyarok' Istene, és annak nagy Hatalma! Amazoknak azok: Éllyen a' Magyar Kis - aszszonyok' Szépe! Éllyen Etelka!

És valóban: a' vitéz Rendnek ezen szíves-sége, igen nagy böcsületére vált Etelkának. Értette • is a' Szűz ama' tisztetség meg - adásokat. Tetézve vissza szokta adni a' jó akaratokat. Néha bővebben - is talán, mint - sem azok-is remélhették, kik, erkölcstelenségeik miatt, leg-fösvényebbek lettenek.

MÁSADIK SZAKASZ.

I. Etelkának bajai.	VI. Etele Etelkábox.
II. Etelkának követése.	VII. Etele Etelkándl.
III. A' Fő-pap Etelkándl.	VIII. Etelkának ajándéka.
IV. Etele a' Fő-papnál.	IX. Etelkának intézetei.
V. Árpádnak betegsége.	

ELSŐ RÉSZ. ETELKANAK BAJAI.

Midőn az Egy-háznak fel-szentelése, és az egész Áldozatnak szerencsés el-végezése után, mindnyájan ki-jöttek az Épületből; Árpádnak első gondolattya a' Jövevény Ifúra terjedett. Szemeibe ütközött gyönyörű magaviselelése. Igen ki-adta magát mind úri nemzete, mind nemes fel-neveltetése. Semmit se kételked-

kedvén emberhez illő erkölcsfeiről-is, meg-akarta tudni: mi járatban lenne; mit akarna Honnyában. Ki-kereftette tehát szolgái által, és, a' többi Vendégekkel egygyütt, ebédgyére hívatta.

A' Fejedelemnek hozzája való kegyességét meg-értvén azon Ifiú, különös szerencsájének tartotta az ebédre való hívatatást. Által-látta, tudni-illik, hogy ezzel alkalmatosság adódna mind Árpád előtt erkölcsének meg-ismértetésére; mind Etelkának közelebb-való barátságára; kit hasonló-képpen oda hivatalosnak lenni gondolt.

A' Fő-papnak társaságához csatlotta magát ezen Ifiú, midőn a' Fejedelemnek Sátorához ballagott. Tapasztalta-is beszédgyeiből hozzája-való atyai szeretetét, és szerencsájének elő-mozdításában színezetlen iparkodásait. Hálákat adott Istenének, hogy illy emberre találhatott, igen jól tudván: hogy e' külső Országban nagy szükség lenne olyasra, ki mind jó akarattal lenne isméretlen személlyéhez, mind bé-járó, és kelemetes lenne Árpádnak udvarában. Különös szerencsájének tartotta a' Fő-pap-is, hogy barátságának meg-ígérésevel szolgálhatott az arra vágyó Ifjúnak. Újra meg-ígérte tehát atyai gond-vifelését, és minden elő-adandó alkalmatosságokban szerencsájének elő-mozdítását. Oh emberi fogadásnak állhatatlansága!

A' kertben sétalगतott akkor Árpád, és Világos Kis - aszfzonnnyal az Áldozat' ékekségéről, Etelkának nemes maga - vifeleséről, és ama' Jövevénynek szép termetéről beszélgetett; midön ugyan azon Jövevény nagy tisztelsséggel, nagy fzemérmes bátorsággal hozzájuk érkezett. Meghajtotta magát előttök; az-után, Árpádnak eleibe állván, ezeket mondá:

Meg - bocsásf, hatalmas Fejedelem, hogy minek - előtte Sátorodhoz hivatalos lettem, nem tehettem kötelefségemnek eleget. Későre érkeztem Világos-várra. Már akkor az Áldozathoz fogtanak buzgó embereid, midön lovamról egy szolga-társammal le - szállottam. Külső Tartományokból eme' híres - neves Országodba jövevelemnek nem más az oka, hanem Árpádnak, és vele - egygyütt a' Vitéz Magyaroknak meszfze el - terjedett hatalmok. Nem csuda pedig, hogy híres nevetekkel meg - telvén a' világ, Magnes - kő gyanánt magatokhoz fordíthattyátok a' vasaltt szívű bátor nemzeteket. Én ugyan nagy fzerencsémnek fogom tartani, ha vitéz Katonaid közé számláltatol. Nagy dicsőségemre - is fog válni, ha illy Mester alatt tanulom a' Hadi - mesterséget. (15) Meg - mutatom pedig azt :
 hogy

(15) LEO, ama' Nap - keleti Bölcs Császfár, Árpádnak Hadi - mestersége ellen (Tactica) így oktatja
 F tya

hogy noha Etelének (e' vólt igazi neve a' Jüvevény Ifiúnak) noha, mondám, Etelének nagy Nemet nem adtanak-is a' Meny-beliek ; de adtanak olly erőt, olly bátorságot, mellyekkel a' Magyarok' leg-fenőbb ellenségeikkel szembe szállhatok.

Meg-dicsérte Árpád Etelének szép indulatait. Meg - tettízett bátor beszédgye, és nemes szívé-

tya maga' Vezérjeit : Valamikor tebdt valaki a' Magyarokkal meg-ütközni, és hozzájuk közelebb állani akar, leg-is-leg-elöl igen szorgalmatos gondgya legyen az Örr-állásokra, mellyek szüntelenek, és egy-máslól kis közzel el-távoztak legyenek. Az-után : szorgulmatos gonddal el-látni, és el-készíteni kelletik mindeneket, mellyek a' szerencsétlen történetekben használbatnak. Tudni-illik : ha a' Magyaroktól meg - szalasztattatnának a' Redjok - ütők, akkor, a' szerencsétlenségnek szem - pillantattgyban, mind valami erős helyet válasszson, mind pedig egynebány napokra eleséget szerezzen leg-elöl a' Lovanczok' szádmokra, az-után, bu lehet, a' lovak', és barmok' szádmokra-is. Azon legyen pedig fő - képpen : hogy a' víznek elegendét talállya. Végtere : az Egygyetmásokról-is a' rendelést tegye. mellyről a' TÁROKRUL írt Részben szólottunk. Ha Labanczaink lesznek, akkor, fő-képpen az első ütközetben, azokat kelletik tenned az első rendben, kik azon Nemzettel meg - szokták a' verekedést : azon móddal, mellyet már máskor ki-nyilatkoztatunk. Az-az : a' Gyalogság után legyen a' készenlévő Lovasság. Ha pedig csupa Lovasságunk lesz, mellyet a' Magyarok ellen rendelned kelletik, az-is ök' Seregekkel egyenlő legyen mind szívre, mind szádra nézve. Ugy fogod

szívének nem nemtelen heve. Reménlette - is ,
 hogy jelen - létével öregbedni fogna a' Magya-
 rok' dicsősége, mivel azok' vitézségeiknek meg-
 látogatására, és meg-tanulására ide fárasztának
 magokat a' külső Országiaiak. Ajánlotta addig-is,
 még fölölle más rendelést tenne, Sátorában-való
 szabad lakását, és szolgál-ruhájával éppen sem-
 mit se gondolván, nemes Ifiai között az első-
 séget.

F 2

fogod őket el-rendelni, a' -mint akkor emlékeztünk, midőn
 a' SEREGNEK EL-RENDELÉSÉRŐL szóllottunk. Az
 Oldalaknak űrzésekre pedig több számiakat, és serényebbeket
 kelletik vállasztanod: mert a' Hadi-rend' bátúlydnak védel-
 mezésére elegendők a' Le-ugró Lovasok, kiket EKDIKOK-
 NAK, avagy VÉDELMEZŐKNEK nevezünk. De ama'
 könnyű fegyverű, avagy-is a' rászlók eleibe rendelt Lov-
 sok, midőn a' Magyarokat űzik, ne essenek vakmerően u-
 tánnok. Három-négy nyíl-lövésnél se távozzanak-el tovább
 a' le-ugró Lovasoknak Hadi-rendektől. A' Hadi-vezér pedig
 ugyan-csak azon legyen: hogy, ha tölle ki- telbetik, téres
 helyeken, és lapokon rendelhe-el a' Sereget, bolott se sűrű
 erdők, se mocsások, se tavak ne akadályoskodgyanak,
 a' Magyaroknak lefeik midtt, melyeket ravaszon szoktanak
 csinálni. Az Őr-állásokat-is egy-más között illendő távo-
 zatokkal a' Hadi-rendnek négy részeire fogja helybeztetni.
 Jó volna, ha, Hadi-rendünknek bátúlydn, vagy által-
 zolbatatlan folyó víz, vagy mocsások, vagy tavak lenne-
 nek, hogy azon rész bátorodgos lehetne. Ha az ütközet-
 nek jó vége szakadbat, akkor nem szükség, se vakmerően
 utánnok esni, se pedig a' dologhoz immel - dmmal nyúl-
 ni. Mert a' Magyarok (nem úgy, mint az első ütközetben
 meg-

séget. Meg-parancsolta pedig, hogy a' következendő ebédet el-ne-múlasztaná.

Nagy köszönettel vette mind ezeket Etele. Nem-is győzte elegendő-képpen csudálni a' ize-rencsének illy kellemetes forgását. Sok jót ígért magának. Árpád' kegyelmébe esvén, nem tudott a' gaz-emberektől tartani. Valamint maga jó lelkű, és igen tisztességes volt, azon vélekedéssel vala az udvari emberekről-is. Ugyan

meg-vertt más Nemzetek) nem bagygyútk dm abba a' viaf-kodást ; hanem (minek-előtte erejekkel egygyütt szíveket - is el-vesztik) egyedül azon iparkodnak : hogy minden úttal-móddal ismét ellenségeikre robannyanak. Ha pedig vegyes a' Hadi-seregünk , és nagyobb a' Gyalog szám ; ezen történetben a' barmok' eleségekről szorgalmatoskodgyon. Mert az ellenségeknek közelgetésekkor éppen nem szabad a' Lovanczoknak ezen eleségeért nyargalódnai - - - Mi pedig ezt nem azért jegyeztük-fel , mintha a' Magyarok ellen badat kellene indítanod. Mert se nem szomszédaink , se most nem ellenségeink. Sőt inkább a' Rómaiakat tekintetben tartydk. Hanem azért (Ob Vezér !) hogy készen legyen , a'-bennatt tanuld azokat , mellyek a' külömb-féle Hadi-rendeknek el-igazításokhoz , és a' Seregnek okos vezérésehez illenek. És , hogy alkalmas időkben (akár mire) serényen , és bamarjában elbess. Az-után : hogy a' Vezéreknek cselekedeteiből , és a' Hadi-rendek' el-igazításoknak példából azt , a' mi hasznos , jóval badd , és meg-tanuld. Végtére : ba az idő úgy hozná magával , mind-ezek ellen (az ellenküző szabásokat jól meg-fontolván , és eleve meg-tanítatván) se-reget-is vezérelbess.

gyan azért rendbe - is lenni gondolván immár szénáját, magát a' Fejedelemnek utóbbi kegyességébe ajánlotta. Végtére, hogy egygyetmását a' sátorba hozhatná, szabadságot kére az elmenetelre. El-is mene érettek.

E' beszédnek alkalmatosságával tetőtől-fogva talpig meg-visgálta Világos a' Jövevény Ifiút. Érzette-is szívében: hogy Zalánfihoz-való hajlandóságából mindenkor alább hagyna valamit, és minden gerjedelmeivel csupán Etelére fordúlna. Tartsd magadnak (így szól vala magában) meg-kedvelt Zalánfidat irigykedő Etelka. És, mivel ő téged' a' tegnapi ebéd fölött leg-elsőnek tartott, 's-magát-is leg-elsőnek lenni gondolta; Én másdik e' másdikkal tartok. Sőt: akár-mi szerit tehetem, de vele meg-is esküszem.

Vagy csak ebből-is ki-tettfzett Világosnak futkosó botor szeretete. E' tökéletlen félrecsapást, meg-lehet, hogy Árpáddal-való tárfalkodásában mind meg-tanulta, mind pedig megszokta. Ofztán a' szokás természeté válván szívében, nehezen szokhatott ez-után (a'-mint az illetén személlyekkel meg-is történiük) az állhatatos szeretetre.

Ezek között az ebédnek ideje el-jöve. Midőn mindnyájan az asztalhoz ültenek, nem volt az' vendégek között egy szem, melly Etelkát nem vadászta volna. Maga Árpád-is, sze-

meffen körül - nézvén az asztalt , midőn az elenyíszett Szépet szemre nem vehette, olly gondolattal vala felőlle, hogy az utólsók között (valami titkos okokkal reá bírattatván) el-rejtezett légyen. Tüftént meg-parancsolta embe-reinek ; hogy ki-keressék , és az asztal-főhöz ide mellé ültesék.

Árpád' parancsolattyának végbe-vitelére nem vóltanak serényebbek Etelénél, és Zalánfinál. Egyszerre fel-ugrottanak székeikből ; és , egymásnak szemébe csúzállatos - képpen tekintvén , nem külömben járták körös - körül az asztalt, mint két éhes macskák a' meleg szérdéket. De semmi-képpen Etelkára nem találhattanak.

Midőn mindnyájan nagy zűbájjal vannak ; midőn erre-is , amarra-is hánnyák - vetik egerésző szemeiket, ime Gyulának egy katonája nagy lármával a' Sátorba toppana, ki Etelkának veszedelmes állapottyát , a' parancsolat ellen , fenhéjjázó szavakkal meg-jelentette.

Mert : minek-utánna Etelka , a' szent Egyházból ki-jövéen , nagy szorgalommal hajhászna a' meg-kedvelt Jövevényt , de semmi-képpen reá nem akadhatna ; szívének nagy keferüségével arról gyanakodott : hogy Világos-várat, vele egygyütt itt hagyta, és útazásának bizonyos aránnyáól mind más helységet, mind más Szűzet választott. A' kényyére erefszetetett heves szeretet ; az-után az el-válásnak hirtelen félel-

me (e' két ellenkező roszszak), Ehen-e úgy annyira meg-járak lelke' házáat, hogy, semmi kedve nem telhetvén immár a' következendő vendégségben, csak haza-felé vágyódna, és nagy szorgalommal keresné a' szívet fojtogató magánoságot.

A' Dajka, a' Szoba-leányok hathatós okokkal tanácslották az ebédre menetelt. A' többi között azt-is vitatták előtte: hogy a' le-ült vendégeknek jó ízűn sem eshetnének falattyaik, ha jelen-létének édecségével bé-nem-cfináltatnának. De Etelka, egészségtelenségét-is okúl vetvén, magának nagyobb szükségére lenni mondotta a' nyúgodalmat, mint a' zabállást. Hozzá-tette mind-az'-által azt-is; hogy, ha otthon hamar el-múlának bádgyadságai, meg-jelenne Arpádnál.

Egy szót se szólott ez-után egész hazáig. De mennél közelebb érkezett Attyának Sátorához, annál inkább nagyobb erőt vett rajta a' forróság. Haza-érvén, le vetette testét az ágyra; és elsőben el-tűrhetetlen fő-fájásokról, azután nagyobb szív-dobogásokról panaszkodott. Merő tüzezséggel égett meg-pirosodott orczája. Szapora lett a' lehellet. Erőssen verte a' vérejték. Reszkedtenek minden tagjai.

A' Dajka, az-után a' házi cseléd esze-veszett jajgatásokkal futkostanak azon házi orvosokért, mellyek nagygyából le-csillapíthatnák

a' lágoló heveket. Sírtnak mind-egyre. Sokan kétségbe-is estenek fel-lábbalása' lehetetlensége miatt. Soha nem tapasztalták olly hirtelen változásait.

E' szörnyű nyúghatatlanságokat, és az elkeferedett cselédek' zokogásait vévén Etelka, nagy elevenséggel kérte mindnyájokat: hogy elméjeket le-csendesítsék. Nem lenne olly veszedelmes állapotban, a' mint képzelnék. Fél óra múlva jobban fogna lenni, csak egy kis nyugodalmát engednék. Hagynák most magát csendességben. Ha valakire szüksége lenne, befogná csendíteni.

MÁSADIK RÉSZ.

ETELKÁNAK KÖVETSÉGE.

Mindnyájoknak ki-takarodttok után, maga lévén Etelka; midőn, kis idő várva, észre vette volna, hogy nyaválája nem csak nem enyhődne, hanem hova-tova nagyobb erővel uralkodna, arra vetette gondolatait: kit kellene a' vendégekez küldeni, ki mind jelen nem létének okát meg-jelentené, mind a' Fő-papot magához édesgetné, mind pedig (a'mi leg-főbb; de, az el-árúztatás miatt leg-félelmeffebb követség vala) a' Jövevény Ifiúnak hol-létét e'-képén ki-tanúlhatná.

Vég-

Végtére: akár-miként esne a' dolog, el-
szánta magát, és bé-hivatott egy katonát, ki
Gyulának Hadnagyságában al-tifztséget viselt u-
gyan mind-eddig, de okos', és nagyra menen-
dőnek láttfzattatott, 's-már-is az Ijjászok közé
által-tétetett (16). Ennek meg-parancsolta:

F 5

Menne

(16) Valamin: azokat, kik a' Juhokkal bálnak,
JUHÁSZOKNAK mondgyuk, kik a' Méhek körül
forgolódnak, MÉHÉSZEKNEK nevezzük, úgy azo-
kat, kik különösen Nyilakkal, az-az Kéz-íjakkal dol-
goztanak a' hadban, IJÁSZOKNAK hívták a' régi
Magyarok. Ezen IJÁSZOKAT ki-váltt-képpen a'
KUNOK közül szedtte-ki Árpád: mivel ezen Nemzet
igen jól tudta szórni a' nyilakat. Ezek azok, kiket
mostanában nem IJÁSZOKNAK immár, hanem kur-
tábban szólván, JÁSZOKNAK mondunk. Magyar
Királyaink (és nevezet szerént Első Károly) Deákul
írtt Leveleikben őket így nevezik: JASONES, vagy
JAZONES. Károly Királyunk, egy Levelében, két
fiatal Legéncsét (LARZÁNT Zákánnak fiát, osztán:
IVACSAÑT Furdacsnak fiát) azon Katonák közé té-
fzi, kiknek Íjal szükség az hadban dolgozni. Zsigmond
Királyunk' idejében eme' JÁSZOKNAK kötelefségek
nem csak az vólt, hogy nyilakat szorjanak; hanem Fa-
lakat-is rontsanak. Ugyan-azért. a' Magyarok őket
FALASOKNAK mondották. Ezen szónak mi-vólttát
nem tudván a' Deák-írók, őket elsőben FALASTEU-
SOKNAK, az-után FILISTEUSOKNAK nevezték.
Úgy reájok is száradott eme' FILISTEUS név, hogy
nem mas képpen írják őket mind Zsigmond, mind Má-
tyás

Menne a' Fejedelemhez szaporán. Ott betegségéről ne fokat szóllana. El-nem-jötte nek okául e' kis változását adná. És hogy azon örvén-

tyás Királyaink deák leveleikben. Bizonyosnak állítom azt: hogy, Zügmund Királyunk' idejében, ama' **JÁSSÁG** nem lakott egy bizonyos helyen: mivel azon **JÁSZOKRÓL**-is emlékezik egy levelében Zügmund, kik **KÁRÁNSEBESÉN** vóltanak — Ezekből valóságosan ki-tettfzenek ezek: **ELSÖBEN**: hogy a' **KUNSÁG**, és **JÁSSÁG** egy vérből vannak, és csak egy Népet téfzen: Mert a' régi levelekben a' Palatinus magát csak **KUNSÁG' BIRÁJÁNAK** mondgya, 's-öket a' **JÁSSÁGTÓL** meg-nem-külömbözteti, mint a' következő levelekben. Ezen felől: mind-a'-két Nemzetnek egy a' szokása, és törvénye. Melly dog egy Nemzetet jelent. **MÁSADSZOR**: ki-tettfzik az-is: hogy a' **JÁSZOK** nem Tótok, mellyeknek öket erővel akarják azok tenni, kik órron-fogva a' Metanafztai **JAZYGESEKTÓL** húzzák-le eredeteket. Mert hogy ezen említett **JAZYGESEK** Tótok vóltanak, az olly bizonyos, hogy az olvasott, és tanúlt ember erről éppen nem kételkedhetik: Mostani **JÁSZAINKNAK** pedig mind nyelvek, mind szokások valóságos tiszta Magyar. Nem lenne pedig, ha Tót fészekben költettettek vólna. **HARMADSZOR**: ki-tettfzik az-is: hogy a'-ki először a' **JÁSZOK'** földgyét deákul **JAZYGIANAK** mondotta, vagy tudatlan, vagy leg-alább gondatlan ember vólt. Nem különben, ki a' **JÁSZOKAT** leg először **JAZYGESEKNEK** nevezte; mivel, Királyaink Leveleik szerént, a' földet **JASONIÁNAK**, a' Népet **JASONESEKNEK** nevezhetge vólna. **MSS. SZUBIC. KAPRINAY.**

vendeztető tárfaságban feles nem lehetne, igen sajnállaná. A' Fő-papot, hogy, az ebédi Hála után, tüstént hozzája jönné, alattomban kérné. Végtére egygyenként meg-nézné a' vendégeket, meg-is olvasná.

Eme' katona, Etelkának gyakor nyujtózkodásából; és homloka' vakargatásából nagy veszedelmet képzelvén, hanyat-homlok rohana a' Fejedelem' Sátorára. Bé-mentte' idején (megfeleltkezvén Etelkának parancsolattyaírói) nagy lármával ezeket kiáltotta: Uraimék! Isten megáldgya a' kelmetek' ebédgyét, és a' hozzá-ültt emberét-is. Etelka egy lábíg oda van. A' Fő-papot ő-kelmet hívattya. Követi Uraságtokat, hogy jelen-létével nem szolgálhatott.

E' katonának beszédgyére, mintha valaki a' földet meg-indította volna, az egész Sátor ingani, a' benne lévő Vitézség fejét egybe-ütni láttszattatott. Zalánfinak el-halaványodott színeből ki-tettstzett a' bágygyasztó félelem. Etele ki-nem adtta ugyan gyötrelmét, de szíve egy mák-szemnyi lett. Gyula semmit se tudott eddig Leányának hol-létééről: mert, az Áldozat után, haza késerte Árpádot, ott-is marasztatott. Most, hallván változásait, engedelmet kére a' haza menetelre. Igérte tárfaságát Zalánfi. Vele egygyütt el-akara menni a' Fő-pap-is. Etele sem nem okoskodhatott, sem nem szólhatott. Ide-tova nézett, és halgatott.

Árpád, |

Árpád, az egész Sátornak el-rémülttét látván, elsőben ugyan nagy méltósággal mutogatta szeme' fehérét. De ofztán a' meg - ijedtteket nem akarván kétségbe ejteni, e' nyájas beszéddel élt fel - ébresztésekre: Szégyen! Gyalázat! Ha hadat éreznének, sem kellene így meg-rettenetek. Nincs semmi veszedelem a' szerelem-hadba. Csak a' szemnek nyilai ártottak Etelkának. A' melly eb meg-harapta, meg-gyógyúl annak szőrivel. Jól tud az orvossághoz Zalánfi. Egygyet szól hozzá, kettőt érthetni belőle.

Árpádnak ezen jó kedve fel-ébresztette az el-halt lelkeket. Úgy tettszett pedig némelyeknek (fő-képpen Zalánfinak) hogy a' Fejedelem ki-találta az igazat. Mind-az'-által: hogy csupa tréfába ne maradna a' dolog, meg-hagyta Orvosának Árpád: hogy tüstént Etelkához menyen, és nevével azt mondgya: hogy nem-annyira lenne szüksége egy ijesztő Papra, mint egy fel-ébresztő Orvosra. Ezt ő el-fogná-küldeni annak idejében. Addig-is meg-lövellett szívet jó reménnyel táplálná. Az Orvos tüstént hozzája szalada.

Ezek-után ettenek ugyan, és ittanak a' Vendég-vitézek; de, valamint a' vertt had, olly szomorúan. Egy se vólt, ki a' Szűznek véletlen nyavalyáján nem irtózott volna: mert egy se találkozott, ki hónál fehérebb, rózsánál pirosabb,

fabb, liliomnál ékesbb Személyét vagy ne szeretete, vagy ne tisztelte volna.

Sótt maga-is Világos (melly dolog béillett az akkori csudák közé) meg-hökkent a' repdeső hírre. Etelének pedig, ki által-ellenében ülvala, ezeket enlegette: hogy Etelkának nyájas tárfaságától nehezen tudna meg-válni. Csak ő-maga lenne egygyetlen-egygye, kivel szívének minden tickait bátran közölhetné; és, ha miket füleire bízna, azokkal házról-házra nem járna. Etele nagy Erkölcnek mondotta ezt lenni egy Kis-aszfszonyban. De nem beszéllett többet Etelkáról; ne-hogy, akarattya ellen-is, ki-suhan-nyon valami, mellynek kétséges vételével el-árúltatna.

Az egész asztal fölött igen meg-szerették mindnyájan Etelét. Az ő maga-viselése; okos, és bátor beszédgye; az-után szemérmes tekintete úgy-annyira meg-tettfszettenek mind Árpádnak, mind Világosnak, hogy magokban el-is tökéllenék, a' Fejedelem ugyan fel-magasztaltatását; a' Kis-aszfszony pedig Sátorótság-beli szövetségét. Mind ezeket pedig hoszfszú időre halasztani nem-is akarnák.

Ugyan azért: el-költvén az ebédet, felkelének mindnyájan; és, szokás szerént, le-menének a' kertbe. Árpád, magához híván Gyulát, minek-utánna Etelének erkölcfseit, nemes magaviselését az éigig magasztalta, tölle azt tudak-
lotta:

lotta : lenne-é Hadnagyságában egy üres hely , mellyet dicsőségeffen bé-tölthetne ama' Jövevény? Magának úgy tettse : hogy , ha azon Ifiat , az Al-tifztségnek gyakorlásán kezdven , annak idejében fellyebb , meg-meg fellyebb emelné , igen nagy díszére válna a' magyar katonaságnak.

Gyula , ezen szép Jövevénynek személyével maga Hadnagyságát még fényesebbnek akarván tenni , csak hamar azt felelte : hogy , egy Századosnak minapi el-vesztttével , üressen maradtott légyen annak helye. Nagy szerencsének-is tartaná , ha , Etelének oda rendeltttével , bé-töltetne heányos Ezrede.

Meg-örülvén a' Fejedelem , tüstént elő-hívatta Etelét , és tölle meg-kérdezte : ha vallyon e' gondolatjának első zsfengéjével meg-elégedhetne-é addig , még magát a' fellyebb-való tífztségekre alkalmatoflabbnak mutathatná?

Ezeket hallván Etele , ki-mondhatatlan-képpen áldotta a' szerencsének kegyességét. Már ennek-előtte-is azon törte fejét : mi okkal-móddal férkezhetne Gyulának katonái közé , hogy mind alatta tanulhatná a' vitézséget , mind pedig közelebb eshetne Etelkához. Most tehát a' szerencsének nem mostoha gondofságát imádván , tellyes szívéből meg-köszönte , el-is fogadta a' jó akaratot , és katoná-esküvésnél hatha-

hathatósabb fel-fogadással meg-ígérte, hogy mindenkor, és mindenekben nem annyira a' maga', sem-mint a' Köz-jó' szerencsés állapotjának keresésére, minden ki-telhető igyekezeteit nem csak békeség', hanem hadakozás' idején-is, ki-terjesztendi.

Ezen beszélgetések között vissza érkezett Etelkától az Orvos, és egyenesen azokhoz iparkodott, kik Árpáddal egygyütt állottanak. Oda csödültének a' többiek-is, hogy a' betegségnek mi-vólttát nyilván meg-érthetnék.

Azt mondotta rövideden az Orvos: hogy a' betegség nem olly veszedelmes lenne. Csak azt tapasztalta legyen meg-feszültt ereiben, hogy a' vér nagy nyargalásban lenne. A' fő-fájásnak okául a' szövétnekek' lángjait gondolná. Reménlené pedig, hogy nem fokára fel-láballana.

Az Orvosnak ezen bátor beszédgye nagy öröme fordította mindnyájokat. De a' Fő-pap újra meg-szomorodott, midőn, félre-szóllíttatván az Orvostól, tőlle meg-értette: hogy rosszabbúl volna a' Szűz, sem-mint a' többiek előtt ki-mondani merte. Menne tüstént hozzája, és unalmas óráit vigasztaló beszédgyeivel meg-kurtítaná. Most maga, orvosságnak vegyítése' okáért, haza menne, 's-nem fokára Etelkánál termene. Ott maradna pedig nála mind-addig, még maga-is vissza-nem-érkezne hozzája. Oda két kézzel várattatna.

HARMADIK RÉSZ.

A' FŐ-PAP ETELKÁNÁL.

A' Fő-pap tehát, Etelka' nyavalájáról igazán gyanakodván, tüstént sátora felé meg-indult. De alig mehetett az udvarra, íme a' Dajkát eleibe tántorogni, és vállain el-szórtt tarfzürke hajakkal, hafogatott rubáival, Etelkának halálát jelenteni hallya.

Ennek hallattára egészen fel-borxadott teste a' Fő-papnak. Meg-kérdezte nagy'-álmélkodva: mi jelekből lehetett el-enyíszttét ki-venni? A' Dajka azt jajgatta: hogy ő Alakjának ágyára éppen akkor talált le-ülni, midőn a' Fő-papnak nevét kiáltotta, az-után a' lelkét ki-adtta. Kevés idő várva, midőn gyenge tagjait tapogatná; azokat hidegülni, és meg-is merevedni tapasztalta.

E' szavakra félig el-halván a' Fő-pap, bé-rohana inkább, sem-mint bé-méne osztályába. Fel-állottanak haj-szálai, midőn, ágyához közelítvén, életének semmi jeleit nem vehette. Jajgatott a' Dajka, jajgattanak a' Szoba-leányok is. Fel-fordulttnak lenni láttfzattatott az egész Sátor. Utolsó móddal, ha talántán csak lehelletére akadhatna, meg-akarván próbálni, fülét a' betegnek szájához alkalmaztatta. Az-után: ha mit parancsolna, meg-kérdezte. Magához térvén

tervén Etelka, csak éppen ezeket mondotta : Igazítsd-ki a' többit, csak magaddal akarok különöffen beszélni.

E' szavakat vévén a' Fő-pap, mind maga nagyon meg-örült, mind pedig a' többieknek bitor félelmeket is meg-enyhítette. Csak hamar meg-is jelentette : hogy immár az életnek bizonyos jeleit tapasztalná, nem-is tartana az utolsó órától. Az-után meg-parancsolta : hogy ki-menyenek, ne-hogy, ha meg-kellene-is hálnia, a' ki-igyekező lelket félelmes jelen-létekkel i-jesztgetnék. Maga a' halál se lenne olly irtóztató, mint ama' szer-tartások, mellyekkel körül-lette forognának az emberek.

Mindnyájoknak ki-takarodttok után, gyenge, és igen el-lankadott szavakkal panaszolkodni kezdett Etelka : hogy bizonyosan roszszúl lenne. Igen dobogna még-is a' szíve. El-fogta pedig egész testét valami szokatlan bádgyadás. Hirtelen változásainak okát éppen nem tudhatná. Tartana pedig attól, a'-mit az Orvos-is mond vala : ne-hogy, ha ezen nyavalának ereje meg-nyakaskodna, el-nem-tűrhetné a' lángaló heveket. És bizonyára : újra meg-tüzefedett orcája. Izzadttak a' reszkető tagok.

Nagyobb, és veszedelmesebb nyavalára tá-
 lalt a' Fő-pap, sem-mint eleve el-gondolhatta volna. Nem-is tudtta hamarjában, ha előre el-készített orvossághoz nyúllyon-é, az-az: Ete-

lének emlegetésével elő-adgya-e azon szereket, melyeket ezen bajaiban leg-üdveffégeffebbeknek gondolhatott. Akár-mi vége lenne csalóka beszédgyének, de a' Szűzet alattomban meg-fogni akarta. Tehát hogy valami ál-úton, és mesz-sziről kullogó beszélléffel juthasson az igazsághoz, így kezdette szavait :

Ne fély semmit, édes Leányom. Jól tudom e' nyavaládnak okát. Régen nem jártál annyit, mint mikor a' Világosi várra, szinte a' fölhöknek tartománnyára fel-emelkedttél. Nem lehetett azt-is meg-nyerni, hogy gyenge tested valami változásra ne iparkodgyon, midőn a' hevesen égő fákjak között végezted hivatalodat. Azon lobogó lángok, azon kellemetes füstök ha meg-járhattyák a' tenyeres-talpasokat-is, mi csüda benne, ha egy gyenge Szűznek testére nagy erővel törekedttének.

Midőn e' szavakat mondotta, lopva nézegetett reája. Láttá-is : hogy csillapodik a' tüzeffség; vízfíza-téreng a' szokott szín, az el-lankadtt erő; a' meg-fojtott vidámság. Ezeken felől, midőn azt-is tapasztalná, hogy felelni akarna, csak alig várhatta szavainak elejét. Ő pedig ezekkel kezdette ki-tálalni belső indulatait :

Oh édes Kádárom! (e' vólt vezetéke a' Fő-papnak) én se gondolhatom más okát e' hirtelen változásimnak, hanem azon hágdicsálsomnak szokatlanságát és ama' számos fákjaknak tüzeit.

tüzét. Adgyuk ehez a' fokaságnak tüméntelenséget; a' temérdek testekből erőszakosan ki-lajtozott gőzőket; melyek szem-látomást, orrom, szám, izemem, fülem előtt tegerkettenek; tudom: hogy azoknak-is meg-árthattanak, kik nálamnál izmosabb test-épülettel dicsekednek. De, édes szent Atyám, úgy-e, bizony, gyönyörűrenddel ment-végbe a' Magyar Aldozat.

Ezeket hallván a' Fő-pap, igen által-látta, hogy jó úton eredett a' vadászatra. Tehát: hogy a' fel-vertt nyulat éppen el-foghassa, így szólott: Bizonyyára szép Aldozat vala az, édes Leányom. Nem-is hiszem: hogy valaha párját találhassuk. Láttuk nem csak sokaságát, hanem szépet - is a' Vitézeknek. Ha jól ítélem: azon fok szemek, melyeket csak éppen reád fordítottanak az Ifiak, betegségednek okai lehetnek. Mert: nem-de-nem Basiliscusok' termézekkel bírnak némelly emberek, kik puszta látásokkal nem csak meg-igézhetik, hanem el-is vesztetik a' szép teremtményeket.

Felele Etelka: Oh be igazán mondtad ezeket, édes Kádárom! — Istenem! be mérges szemeket tapasztaltam némellyekben, még az utólsókban-is! De azt mondgyák, hogy nem minden méreg keserű. — Az-után: minő fel-gerjedt szívekkel fárasztották az Egeket még az utólsók-is. Nem igaz tehát, hogy a' sereg-hajtó sántít. — De a' léleknek ezen buzgóságát

akkor lehetett fő-képpen észre-vennem, midőn az Oltárhoz hozattanak a' fákjék. Úgy tett-fzett: mintha mind - egygyíknek szíve, még az utólsóje-is, nem különben, mint ama' fákja lán-gallott. — Oh melly gyönyörűség vólt látni, még az utólsót-is, midőn, az Egy háznak kö-zepét ki - ürítvén, magokat a' falakhoz vették! — Elsők az utólsókkal vetekedttének. El-an-nyira egy szív, egy lélek vala mindnyájában.

Már igen közel járt Etelka az igazsághoz. Nem-is-akart Kádár ezekről többet szólni, meg-fogottnak lenni állítván a' kender-rigót. De még-is, hogy a' Szüz' szívének minden el-rej-tett részeiben lappangó, és azokat emésztő titkos gyötrelmeit, 's azoknak honnant-való származását ki-csáfarhatná, más-felé fordította beszédgyét, meg - akarván tudni, ha vallyon Etelka önkéne vissza-térendene - é előbbeni beszédgyeinek folytatására. Annak - okáért az Öreg, a' ki az illetén környül-állásokban nem keveset forgolódott, jól tudta az ezekben ke-lendő csavargó, és foggató beszédeknek mester-ségét, így szólla hozzája.

Nagy szív - buzgósággal valának bizonynyára mindnyájan, édes Leányom; még az utólsók-is. És hogy ezek' fohászkodásaikra meg-is nyílnak az égi kapuk, el-hitettem magammal. Oh be bátorságosan mehetünk ez-után ellenségeinkre! És íme a' magyarok' Istene' kegyelméből meg-vevő-

vevődött Veszperém és Tihony egészlen. Megverettenek a' hajnal-szín hajú Szászok - is. A' Nemiczekkel pedig határosok lettünk.

Ekkor Etelka, noha még Veszprém', és Tihony' meg-vételéről, a' Szászok' meg-veréséről vagy semmit, vagy igen keveset hallott, nem akart még-is ezekben foglalatoskodni; hanem, az előbbeniekre viszsza-térvén, ezeket mondotta: De, édes Kádárom! mit gondolsz? Azok, kik a' fákját hordozták, mí-féleink vóltanak-e mindnyájan, avagy találkoztanak köztök jövevények-is? Mert (nem hogy dicsérjem magamat), külömbséget tudok ám tenni a' Hazafiak, és jövevények között, csak a' puszta látásból-is. És, hogy e' tudományomat próbaköre tegyem, azt mondom bátorságossan: vóltanak ottan jövevények-is.

Erre a' Fő-pap: vóltanak-e, nem-é, nem tudom. Nem vehettem időt a' meg-visgálásra. Ha vóltanak pedig, annál inkább örvendek, hogy ezek, a' magok' erejeket a' Magyarokéval öfsze-forrasztván, bizodalmaffabban üthetnek ellenségeinkre. — Oh ha egyfizer a' határos Nemiczekre rohanunk! Mert most a' gondolattal vagyon Árpádunk: hogy, a' többieknek meggyomrozások után, meg-üftököli Lajost, hogy egy ujjal hozzádra, a' másikkal tüledre mutat. A' vízre vitt bennünket, az-után cserbe hagyott a' káposztás kertbe néző csalárdi. A' szeme

fem áll Isten' igazában. Nem-is arra csap, a'-
merre néz (17).

Ezek - után Etelka: A' szent Egy - házban
penig azt csudáltam fő - képpen, hogy ama' Jö-
vevény a' fákja' hordozásának szer-tartásait olly
hamar fel-vehette. Vallyon kitől tanúlhatta-meg
olly íziben? Nem ütötték tökkel a' fejét. Sok
kellene illyetén helyre ember. Meg-felelt min-
denben; de ki - is tett ám magáért. Ember ám
az a' talpán.

Erre a' Fő-pap: Fújjon bár meleget, és hi-
deget azon egy szájából Otto a' Száfszok' Feje-
delme. Ufzittsa reánk ama' Gyermekek - Királyt.
De tudgya - meg: hogy a' csirke nem okosabb
a' tyúknál. A' vén ökör - is bátrabban rakja a'
lábát,

(17) Árpád, a' többi Magyarokkal egygyütt,
igen keveset hitt az ellenségnek, ha mingyárt frigyet
tett-is vele. Most-is kötve hisznek a' Komának. Sőt
a' Magyar az inginek-is keveset hiszen. Régi Eleink-
ben ezen hitetlenséget inkább okosságnak mondhat-
tyuk. Mert hogy hihettek volna Árpádnak Vitézei
azoknak, kik őket, ha lehetett volna, egy kálán víz-
be el-vesztették volna. Ugyan azért: jóra lehet ma-
gyarázni azt, a'-mit Árpádról, és az akkori Magya-
rokról ír LEO ama' Bölcs Nap - keleti Császár, így
szóllván: A' Magyar nép mindenre szem - füllel vigyáz.
És semmit szorgalmaztatásabban el-nem-rejt, mint tanácsko-
zásait. Mivel pedig a' Barátsággal, és a' hit - addssal ke-
veset gondolnak, és a' pénz' kívánságában telhetetlenek,
ugyan

úgy tettfezt: mint-ha ezeket inkább meg-böcsülted volna, mint Honnyainkat (18). Annak bizonyára, ki leg-utóbb jött hozzám (kit is én, ki légyen, éppen nem tudom; de, ha tudnám-is, mi közöm vele?) leg-szebb fákját adttál. Mennél tovább néztem, annál szebbnek tettfezt mindenkor. Ezen történetnek okát még eddig ki-nem-tanúlhattam. Elég az: hogy, ha te-is az én szemeimmel láttad volna, előtted-is leg-szebbnek találattott volna.

Ofztán a' Fő-pap, csak ugyan azon egy hűrt pendítvén: Oh (úgy-mond), ha majd a' Nemiczek után a' Frankokra esünk. Meg-döngönyözzük az írós-vajas Vitézeket. Meg-borfollyuk az öfsze-habartt, és fel-eresztett littylotty kotyvasztásokat. Melly szép dolog lesz látni, midőn ama' Menyek közt nyújtózó, kankóval takaródzó Fél-férj-fiak, a' Magyarok' dárdaínak eleibe futván, magok magokat belé-pöczkölik, belé-is nyárfollyák. Meg-adgyuk béllését

(18). Ezen szó HON annyit tett a' régi Magyaroknál: mint *Haza*. Ritkán élünk most vele különösen; de öfsze-szerkesztetve elégszer mondgyuk: *ott-bon, itt-bon*. Midőn Atila Hazája-beli Vitézeit, édes Honnyainak nevezte, a' magyar nyelvet nem értő Nemzerek, fel-vévén a' *Honnyai* nevet, Atila Királyunknak népét, elsőben HONNUSOKNAK, azután HUNNUSOKNAK mordották. Sőt Atila előtt-is ezen okból foroghattott-fel a' *Hunnus* név.

sét a' posztónak. De meg-is szálasztyuk a' na-
drágból térdig ki-nyőltt lábakat. Meg-emlegetik
ezek-is a' Magyarok' Isténét.

Ezek után Etelka semmit sem akara szőlla-
ni. Meg-változott ismét orcája. El-esvén
minden kedve, haza jött a' vándorlani kezdő
betegség. Nyögött, és fohászkodott. Meg-
szánta szomorú állapottyát a' Fő-pap. Ugyan
azért: meszsze el-nyargaló szavait (a' Szűznek
kévánsága szerént) viszsza-fordította, és ezeket
mondotta:

Meg-bocsáts, édes Etelkám! hogy heves in-
dulataim más felé rántottanak. Meg-felekeztem
kötelességemről. El-füleltem okos kérdéseidet.
Viszsza-térek immár az előbbienekre. — Szép
rendet tartottunk tehát a' szent Egy-házban.
Csudállom-is: hogy (Pap-létemre!) ezeket ab-
ba hagytam, és magamat a' világi dolgokba, a'
véres háborúkba avattam. Penig azon helyből,
holott mi-ketten állottunk, sokkal ékeesebbnek
tettszett a' Fákja-viselőknék rendek, mint ama'
nyilat lövő vitézinknek csudájok (19). Az
elsőtől-fogva, egészszen az utolsóig, ama' szép
Jövevényig tartott a' rendes ékesség.

G 5

Ekkor

(19) Mind Árpáddal ki-jött Magyarok, mind
pedig a' többi Sciták olly hírefek voltanak a' nyila-
zásban, hogy Hadi-mesterségek között ezt dicsérnék
fő-képpen a' Régiek.

Árpád'

Ekkor Etelka ismét magához térvén, 's-at-tól-is: ne-talán-tán ismét el-andalodgyon az Ö-reg, igen nagyon tartván, így felelt hamarjában: csak nem a' számból vetted -ki azon szavakat. Akartam volna, hogy mind-eddig tartana azon Aldozat. (El-is hidd, édes Kádárom: hogy szinte úgy meg-haragudttam akkor, midőn azon utolsó Jövevény kezembe adtta a' fákját, és azzal a' gyönyörű léptetésnek végét szakasztotta. Haragomnak ezen jeleit talán tapasztaltad-is, ha szikrázó szemeimet, és meg-pirúlt orczámat szemre vehetted. Úgy - e bizony, hogy úgy vólt?

Etelkának ezen szavaiból meg - értette Kádár: hogy tellyes erejéből ama' Jövevénynek kellemetességeiről akarna szólni, de félénk se-jeket ki - ki ütő gerjedelmek viszsza-rántatnának. Mert: a'-mint mondám, testének ékességével állott-e Etelka az akkori Szűzek' serege' elejébe, avagy lelkének, 's-fő-képpen szemérmetességének

Árpád' Vitézeinek nyilazásokról az - után fogok szólni. A' régi Scitákról ezt olvasom egy Görög Íróban: Midőn egyjzer a' barom-legeltető Scitáknál zenebona támadott, azok közül egy felekezett Mediai földre szakadott, - - - Ezeket Cyaxares elsőben kegyessen fogadtatá, és nagyra böcsüllette; úgy - annyira, hogy redjök bizna a' gyermekeket, hogy azokat, minál a' Scitai nyelvre, mind a' nyilak' el - lövésének mestersegére meg - tanítaná.

HERODOTUS.

nek gyönyörűségével, nehezen lehet ítéletre fel-venni. Sokakban a' tisztefséges élet csak fiogatas; Etelkában valóság, és természet vala. Vagy csak azzal-is annál nagyobb a' többiekéül, mennél jobbnak, és ártatlanabbnak találtatott. Soha ennek-előtte, még meg-se-illetődött szíve a' szerelem' nyilától. Ma kapta első sebet. Ugyan-azért: irtózott is még ekkor a' sebet-ejtő nyilástól. Ennek félénk szívét hogy meg-bátorítaná Kádár, így ereszkedett-le emlékezetére:

Én pedig, édes Etelkám, azon Jövevényünkről azt mondhatom: hogy, ha annak akár Szüzekhez illő szemérmetségét vizsgálod, akár orczájának ékességére, és természetnek gyönyörűségére tekintesz, felől-haladgya nem csak azokat, kik akkor szent Egy-házunkba gyűltenek, hanem azokat-is, kik széles e' világon el-terjedttenek. — Oh Egek! melly nagy méltóság fekszik méltóságos tekinteteiben! melly gyönyörűségesen szedegette lábait a' fákja' viteleiben! Az Oltárnál, ott éppen előtted, melly tisztefséges volt eleven szemeinek forgásában! Nagyok ő-benne mindenek, ki-vévén a' Nemzet, mindene egy Vezérhez illő, ruhájának paraszt-ságán kívül. Nem csuda, édes Etelkám, ha mindenik meg-szereti, a'-ki meg-láttya.

Ezekre Etelka semmit se felelhetett, noha a' Fő-pap, hogy szavait hallaná, félbe-szakasztotta beszédgyét. Kádárnak szava'-járattya' kel-

leme-

lemetefiségétől, és annak, kit igazában szere-
tett, elő-hozott dicséreteitől úgy-annyira meg-
győztetett, hogy csak hánkolódna az ágyban,
és alattomban-való mosolygásra készítgetné kis
száját. A' Fő pap, mintha észre-fe-vette volna
változásait, így folytatta meg-szakasztott sza-
vait:

Oh Egek! ha az adakozó természet annyi
áldomással meg-akarta gazdagítani azon Ifiat,
mért nem gondolkozott vallyon Nemének fé-
nyefségéről-is? De olyyak ám a' Meny-beliek.
Soha a' szűrőn egy garmadába nem hordanak
mindent. Egygyet egygyel; mást máffal ékesí-
tenek.

Már ekkor Etelka így szóllamlott-meg: Ah,
édes Atyám,! édes Kádárom! édes mindenem!
vallyon honnat érkezett ide, és mit akar itt
nálunk ama' szép lélek? Előbb ugyan azt talá-
lám mondani: hogy a' fákjának el-vételében
meg-nehezteltem reája. De, ne hidd, édes Fő-
papom, hogy állhatatos legyen hirtelenkedő
haragom. A' melly szem-pillantatban érkezett,
abban el-is múlt.

Etelkának ezen szavaira enyelgett a' Fő-
pap. Meg-változtatta orcáját; és, keményen
meg-tekintvén a' Szűzet, ezeket mondotta:
Csak eme' kurta haragodra sem vala méltó ama'
szép Lélek, Oh minek-is mondgyalak? Kegyet-
jen! Miben vétett ő néked? hogy az ő' szelid
szívé-

szívéért, vad szívet nyújtottál? Ugyan csak pó-rúl jártál Etelka.

Ezeket hallván a' Szűz, meg-szomorodott. Írtózott-is Kádárnak kemény tekinteteitől. Hogy meg-engesztellye, illy töredelmessen szólla hozzája: Édes Atyám! édes Kádárom! nem haragudttam-meg, nem. — Istenem! miért eshetett-ki ama' vétkes szó rakonczátlan számból. — Meg-nem-haragudttam reája, édes Kádárom! — Miért nézel olly terheffen reám? — Add -vissza kegyes arczúlatodat. — Szánd-meg inkább beteges állapotomat, sem-mint meg-dorgáld hirtelen nyelveiségemet. — Soha meg-nem haragudttam reája — Soha!

Meg-változtatta Kádár kemény tekinteteit, el-is-mosolyodott. Melly jeleket vévén Etelka, hirtelen meg-fogta kezeit, meg-is-csókolta, ezt mondván: Úgy-ugy édes Kádárom! Most vagy ismét előbbeni kegyes színedben. Fogadom, hogy locsfogó számra lakatot vetek ez-után. Szerencsétlenségemen tanúltam. — De, édes Atyám, egygyet kérdenék, ha meg-nem-haragudnál. — Ismèred-é azon Jövevényt? — Mert én ötöt nem annak lenni gondolom, a'- minőnek láttszatik. El-van ugyan benne titkolva a' Nemesség, de igen szorgalmatlanul. Jók ám nékem a' szemeim. Körösztü-látok nem csak a' roltán, hanem még a' szitánn-is. Láttad-e, minő ékeességgel lépdegelt szent Egy-házunk' köze.

közepén? e' nem szolgának a' jele. — Az-után? melly vidám arczulattal jöve szem-közömbé? e' sem szolgának a' jele: — Végtére: hozzám térdelése után, melly úri móddal adtta kezeimbe a' fákját? de e' sem szolgának jele ám. Egy szóval: akár mit-is, a' mit az adakozó természet valaha valakibe önthetett, ő-benne tündökleni látok. Mind ezek pedig nem szolgálai, hanem úri Nemet ábrázoló jelek.

Ezek-után Etelka, nem bírhatván gerjedelmivel, egészen ki-adtta magát, ezt szólván: Imé! édes Kádárom, olly titkot mondok, melyet sem édes Atyámnak; sem, ha élne, édes Anyámnak ki-nem-vallanám. A' fákjának kezembe adáskor ollyat merészlett el-követni ama' szép Lélek, mellynek valóságáról ha kételkedel, meg-engedem: mivel magam se hitethettem még el magammal, hogy akkor nem álmodoztam. Viszszá-ránczigálta a' fákját, és velem jádizadozott. Ő vólt az első, a' ki kifestette szívemet. De még e' se szolgának a' jele, édes Kádárom. — Ha tehát a' gondos természet szolgának nem alkothatta, én bizony le-tétetem vele ezen ál-ruháját. Illik-is, hogy annak tartfuk, a'-minek kelletik.

Felele Kádár: Ne erőltessd, ne-is fárassd úgy annyira magadat: mert talán meg-árrhat. Ki-vetkezett immár, penig híred nélküi, színlett ruhájából. Maga Árpád, le-hántván szolgálta-
karó-

karóját, Századosnak tette. Ej! ha tudnád, hol katonáskodik! Csörsznek (20), Kund-vezérünk' fiának Ezredében vagyon itt Világoson, édes Atyádnak Hadnagysága alatt. De még nevét-is ki-tanúltuk: Eteleének nevezik.

Ezen szavakra! mintha egyszerre el-mett-szették volna már-is csak haj-szálon függő beteg-ségét! hirtelen fel-ugrott a' Kis aszszony. Tap-solva körül-ropta a' sátonak padlattyát. Az-u-tán ezeket nem annyira mondta, mint darabol-ta: Nem szolga tehát? — hanem Százados? — penig Atyám' Hadnagyságában? — ama' gyö-nyörű Etele? — Istenem! ezek közül melyik-
kel

(20) Úgy vélem, hogy ezen CSÖRSZNEK neve még mostanában-is fen -vagyon nálunk azon Ár-kokban, mellyek (Gyöngyös alatt két mértt-földdel) Árok-szállásnál kezdődvén, tizen-öt mértt-földnyire terjednek egészen a' Tiszáig. Mert ezen árkot, *Csörsz-árknak* nevezik a' mostani Magyarok. Bizonyos az: ELSÖBEN: hogy KUND-vezérnek fiát CSÖRSZ-NEK hívták; kit Bela-Királyunknak nevetlen Író-de-ákja így ír CURZ. De ezen Író szinte mindenkor Sz-helyett z-t téfszen (Szabolcs helyett Zabolcsot ír); úgy ő helyett u-t téfszen (Gömdört Gumurnak írja). Így tehát, Cs-helyett c-t írván, CURZNAK avagy CUR-ZANNAK mondotta azt, kit CSÖRSZNEK kellett volna írnia a' mostani mód szerént. MÁSODSZOR: az-is bizonyos: hogy eme' CSÖRSZNEK egy vá-rat ajándékozott Árpád, maga' népének oltalmazására;
melly

kel vígasztaltam leg-is-lég-elsőben magamat? — Etelének hívják! — oh drága név! — Oh Etelkának nevével öszve-keveredett Etelének szebb neve! — Oh Magyarok' Istene! ki ezen két nevet olly gondosan egy hangra szorítottad, talán még akkor személyeknek öszsze-illésekről-is gondolkodttál!

NEGYEDIK RÉSZ.

ETELKA' FÖ-PAPNÁL.

Csak alig végezhetette-el Etelka ama' szavait :
 ime! egyszerre bé-toppanának hozzája Gyula,

melly vár még Bela - királyunk' idejében CSORSZ-VÁRNAK hívattatott. Ezen vár ott völt - e, a' hol mostanában ÁROK-SZÁLLÁS, avagy JÁSZ-BERÉNY fekszik, avagy másutt valahol, nem tudni. Elég az : hogy, a' várnak helyével a' neve is el-veszvéen, fen-maradott, fen-is fog maradni CSÖRSZNEK neve ezen árkokban, mellyeket vagy még az Avarok ástak a' szomszéd ellenségnek meg-gátlására, vagy Árpád' idejében a' Magyarok árkoltak a' Paczinakok ellen. De ezen Árkoknak meg tartása ezen CSÖRSZRE Kundnak fiára bizattatott. Meg kell pedig ezen nagy árkot azon kissébb áróktól különböztetni, melly Pestnél a' Duna mellet kezdődván tizen - két mértföldnyire terjed a' Tiszáig. Mert ezt mindenkor KIS-ÁROKNAK; amazt CSÖRSZ-ÁROKNAK mondoták a' Magyarok. ANONYM. *Belae Notarius. KATONA.*

la, Zalánfi, és a' szorgalmatos Orvos. Mivel pedig ezen félig el - haltt emberek, Etelkának vig arczúlattyát, nagyobb örömét, és egészen meg-tértt egészségét látták; leg-ottan a' Fő-papnak azon Isteni hatalmát elegendő - képpen nem csudálhatták: mellyel Etelka, immár a' halálnak sarlójába ütközött Leánzó, az életnek fénnnyére vízsza-hozattatott.

Zalánfi, közelebb állván a' Szűzhez, elsőben: azon örvendetlen hírnek kegyetlenségétől származott el - ijedttét; az - után: egészségének vízsza-tértte miatt, ki-mondhatatlan nagy örömet jelengette. Áldotta-is az Istent: hogy ön-nön - magának szerencséjére; Zeged - várának vígafsztalására meg - akarta tartani kedves Kis - asz-fzonyát.

Rima, a' Dajka; az-után a' Szoba-leányok, örömeiben helyeket nem találhattak magoknak. Gyuláról valamit írni nem lehet: mert atyai szívének örömét le-nem-rajzolhatni.

El - hírefedvén e' dolog Világoson: a' Magyar Vitézek, Etelka' egészségének vízsza-tértét hallván, nem láttszattanak külömben halákat adni a' Meny-belieknek; mint akkor szoktanak, midőn valami nyakas ellenséget meg-vernek.

Illy szerencsésfen el-végezván hivatallyát a' Fő-pap, minek - utánna a' többinek külömb - féle jókat kívánt, végtére Etelkának kezét meg-fogta, és ezeket mondotta: Adgy örökös halát az

Istennek, édes leányom, ki illy véletlenöl felakart-segíteni betegségedből. Engem' otthon várnak szorgos dolgaim. Azon Magyarok' Istene víszellyen gondot ez-után-is reád, kinek szent neve' öregbítésére azon Egy-házunkat fel-szentelted. Élly egészségben édes Etelkám!

Midőn ezekkel haza-felő meg-indúla Kádár, Ime akkor Etele emennek Sátora körül sétálgatott, és igen mély gondolatokkal láttyszattatott elméjét fárasztani. Oka szomorúságának e' vala: Árpád, a' többi Vitézeknek el-özláfok után, maga maradván Etelével, midőn, húzomos beszélgetései között, eme' Jövevénynek különös okosságát, és a' polgári dolgokban nem reménlett tudományát szemeffen által-látná; magával el-akarta-vinni Budára: hogy ott, Udvarában maradván, a' polgári dolgokat igazgassa, úgy-mint Tanácsfossa.

Erre Etele, valamint a' meny-kőnek le-ütésére a' Félénkek szoktanak, el-íszonyodván, semmit se szólhatott. Meg-dedergette fagyos tagjait a' hóinapi napra rendelt kellemetlen útazás. Ki-jöven a' Fejedelemtől, szemeit a' Világosi várra szegezte. Sajnálotta itt hagyni ama' szent Egy-házat, mellyben leg-először Etelkáját meg-látta, meg-is szerette. Panaszolkodott ama' Szerencsének egyveles szerencsétlensége ellen, melly ötöt, Árpád előtt, úgy meg-kedveltette, hogy egyszer - is - mind, Etelkája előtt, egészen

el-veszthette. Hogy-hogy lehetne pedig pad alá temetni azon élő reménséget, melly csak máj napon csírádzott heves szívének termékeny közepében? Bizonyyára: minden Szem-pillantás, mellyben nélküle élendene Budán; egész esztendőnek tetszene. És így: idő előtt meg-fognavénhedni, semmi, ifúságot vidító, öröm nélkül. Ki adna pedig ollyas szárnyakat, mellyekkel Budáról Világosra (ama' gyönyörű, és világ - csudálta várra) vízfőzsa-repülheffen?

Ezek, és más e'-féle gondolatok forgottanak eszében, 's-azért-is jött mostanában Kádárhoz: hogy vele nyavaláját közöllye, és orvoságát vehesse. Úgy el-merült pedig iszonyító gondolataiban, hogy a' melléje érkezett Fő-papot észre-nem-vehetné. Midőn az-után a' Sátorba bé-vezettetett, leg-is-leg-elől Etelkának állapottjáról szorgalmatoskodott. Ezen dolgot adta mostani el-jöttének okául. Ama' másadikról, melly szívét, a' Budai utazás miatt, gyötrötte, még szólni nem mere.

Rend szerént elő-beszéllette a' Fő-pap: Etelkának hirtelen forróságát; Szívének dobogásait. Az-után: a' Szövétneknek' lángjaitól okozott változásokot; 's-e'-miatt a' veszedelmes félelmeket. El-nem-hagyta a' maga' szorgalmatos biztatásait; a' köz-beszélgetések között, lassan-lassan a' Kis-aszfizony' heveinek enyhődését, és végtére egészen fel-épülését.

Ezeknek hallattára ki-tettstett az öröm Etelenek orcáján. Észre-is-vette Kádár: hogy nem különben akarna Etele kedves Etelkájának emlékezetére jönni, mint előbb Etelka édes Eteléről szólni; de meg-gátolná ezt-is a' fenyítő szemérem, és önként semmi sem akarna ki-fakadni belőlle. Fel-akarván tehát őtet-is segíteni (mind-a'-kettőt valósággal szeretete) így kezdé tréfás beszédgyét:

Te penig, édes Etelém! hol tanultad ama' vadászatot, hogy egyfizeriben meg-talállyad a' Gerliczét? Ki hallotta mind-eddig, hogy elsüllyön a' Fákja, és olly sebet ejtsen egy Kis-alfszonyon, mellynek meg-gyógyítója csak ama' Sebesítő leheffen? Ugyan el-találád az arányt, édes Etelém!

Eme' szavakra le-sütötte fejét a' szemérmes Ifiú. Tufakodott egy ideig magában, meg-vallya-e bibéjét? Reá-szánta fejét, így szóllván:

Édes Kádárom! Édes Fő-papom! Édes Atyám Te nékem! Meg-vallom előtted gyarlóságomat-e, avagy a' Természetnek erős ösztönet. Nem első Etelka ama' Virág-szálak között, kiket életemben láttam. De első bizonynyára, kinek csak egy látásával-is meg-győztettem. Oh! be együgyű gondolattal voltam mind-eddig a' Szeretetről! Azt állítám felőlle: hogy csak azoknak járja körösfűtül-kosúl szíveket, kik nagy szorgalommal vadászsák az alkalmatosságokat; és

és tátva-nyitva tartják henyélő érzékenségeiket. Nem-is mást czövekelne - le kurta pányvájával; hanem éppen azt, aki szoros fogójából nem - is akarná ki-venni szorgalmatlan lábait. Én, bizonyomra mondom: sem nem kerestem ezen alkalmatofiságot: se, minek-utánna a' Tengerbe buktam, magamat a' partra ki-nem-segíthetem. Hallottam ugyan Etelkának híret Országomban; de, hogy vele így járjak, meg - nem - álmodhattam. E' véletlen Rabságomban csak azzal vígasztalom még-is magamat: hogy benned, édes Kádárom, olly Gyámomra találtam, kinek segítségével arra mehetek, a'-mit Etelka felől el - tökéltettem. Oh! melly nagy Isten-adománnya egy igaz-szívű ember a' külső Országokban! Édes Kádárom! Légy olly kegyességgel hozzám; légy, kérlek, ollyas emberem, kinek gond-viseelésére bízhatom mind magamat, mind következő szerencsém. Meg-áldandanak ezen Jó-tettedért a' Föl-ségben Lakozók. Ne véld pedig, hogy csalás legyen igyekezetemben. Tudgyák az Egek! melly igaz, és állhatatos szívvel vagyok mind Etelkához, mind a' Magyarokhoz. Ki légyek pedig, avagy minő Országból jöttem (mivel e' titok' meg-tartására le-köteleztem hitemet édes Anyám előtt), mostanában ki-nem-mondhatom. Meg-tudhattátok ezt-is annak-idejében. Mind-az'-által: így - is gyönyörködöm Szerencsém, hogy elsőben ugyan Etelkának, az - után pedig

Árpádnak-is meg-tettshettem. Szeretem a' Magyarokban azon nagyra becsüllendő erkölcsöt: hogy nem annyira a' Nemnek tös-gyökerefségét, mint a' ki-tettző indulatnak érdemét, és méltóságát tekintik.

Erre a' Fő-pap: már akkor mindgyárt észre-vettem benned, édes Fiam, nem köz-Nemedet, midőn leg-elsőben az Áldozat előtt láttalak. Ki-vettem azt belőled, mellynek el-titkolására még most-is szorgalmatoskodol. — Fiam! csak egygyet mondok. Ha Nemefségednek erővel ki-verő fénnjét előttem, 's-mások előtt-is éppen el-akarod, el-is kelletik titkolnod; javaslom, 's-még egyszer is javaslom: hogy azt tudtára adgyad mind Rimának, mind Etelkának; hogy e' Szűz ugyan mind illendőbben, mind állhatatossabban szereffen; a' Dajka penig vélevaló társalkodásodtól ne irtózzon. — Kérlek arra-is: hogy Etelkát mennél-hamarább meg-látogasd. — Végtére: azon esedezem: hogy, ha, a' Dajkának engedelmeből, Gyula' sátorába békéjatos lehetsz; gyakor, és okos, de fő-képpen szemérmetes beszélgetésseddel mind - a' - kettőnek szívét birtokod alá kerítсед, és erőssen le - nyügözd. — Fiam! sokan forgalódnak Etelka körül: mert ki - ki szereti ám a' szépet. De, ki soknak tettszik, nehéz meg - tartani. Én ugyan a' Kis-aszfzonymnak hozzád-való hajlandóságát előbbeni titkos beszélgetésünkből-is igen észre-vet-

tem;

tem; de soha el - ne - hiteds magaddal, hogy állandó legyen a' szeretet, ha vagy a' kaczer tárfalkodásokkal ébresztetik, vagy köztök a' Nemnek egyenlősége fel-nem találta. Akár-mikor akkor, de el - únnják egy-mást. Téged' tehát, édes Etele, a' barátságának gyakor élesztetésére, és tisztességes magad'-viseelésére intlek.

A' Fő-papnak ezen szavaira igen el-keseredett Etele. Csak alig tűrhette gyötrelmeit, midőn Kádártól a' barátságos szeretetnek gyakor élesztésére ösztönöztetett. Ugyan csak (így felele az Ifiú) ez ám a' bekkenő, édes Kádárom, melly szerencsémnek illy hirtelen forgó kerekeit porrá zúzhattya. Budára kell mennem Árpáddal, és talán nála lakom. Nem merem magamat a' Fejedelemnek első intézése ellen szegezni ne-talán-tán a' következő kegyelmekre érdemetlennek találta. Jól tudom, melly csiklandósok az ilyen állapotban. Holnapi reggelre van szabva a' fel-menetel. Mit tegyek? mihez kapjak? édes Kádárom! Ki - szolgáltam immár Etelekát, minek-előtte hozzá bé-szegődtem. Valamint örvendettem Századoságomon Gyulának Hadnagyságában, úgy irtózom következő fel-magasztaltatásomon Árpádnak udvarában.

Ezek között a' Fő - pap mélyen gondolkozott. Hányta-vetette minden-felé a' körül-állásokat. Altal-látta mind Etelenek, mind Etelekának nyúghatatlan óráikat. Tudtta az új sze-

relmet erőszakosnak, mérésznek, és gyanúsak lenni. Ha valamitől félni kellene: az egygyütt-lakást csak veszedelmesnek, de az el-válást halálosnak-is lenni állította. Nem tudta hirteleniben, mihez ragaszkodjon. Végtere: azt javasolta: hogy előbb, sem-mint Árpáddal Budára mennyen, fő-kötelességének tartsa Etelkát meglátogatni, 's egyszer-'s-mind ő-tőlle Világosnak el-hagyásáról búcsút venni, hogy így a' tiszte-ség'-meg-adással módot nyerheffen szíves indúlatainak nyilvánságosabb jeleit közelebbről kiadni, 's magát ő-néki valamennyire le-is-kötelezni.

Hogy még ma meg-történnyen az Etelkához-való menetel, javasolta ugyan az hólnapi napon történhetendő idején-való utazás; de Kádár, a' Szűznek gyenge szívéről gondolkozván, leg-inkább attól tartott: ne-hogy, a' hirtelen látogatás által, meg-újjúllyanak sebei, és szemekkel meg-vertt személlye új háborúba verdődgyön.

Így rendelte-el tehát a' dolgot: hogy az hólnapi hajnal-csillaggal idején fel-kelleyen Etele, és, vele egygyütt, Etelkához mennyen. Jól tudta Kádár a' Kis-aszfszonynak szokását: ki, hajnal' hafadttában fel-serkenvén; nem félne, éh gyomorral-is, a' kakuk-szóllástól. És, a' virágok' meg-öntözésére, kis kertyébe menvén; nem írtózna a' reggeli hofszú árnyékától, mint némelly lomha, és dologtalan Kis-aszfszonyok.

Ö T Ö D I K R É S Z.

A R P Á D N A K B E T E G S É G E.

Ezen beszélgetés után el-váltak egy-mástól. Haza menvén Etele, fokáig el-nem-alhatott. Szüntelen abba törte fejét: mi móddal, mi szóval álljon a' Szűznek elejébe. Alig várta ugyan azon szem-pillantást; de irtózott-is tőlle. Tudni - illik a' szeretetben egyenlő az édes reménység, és a' keferű félelem.

Eszébe jutott osztán a' többi között az-is: hogy az illy virág - szálnak üdvözlésére nem ille né üres kézzel menni, ki nem annyira az ajándékot, mint-sem az ajándékozonak szívét szemlélné. Fel-kele tehát unalmas nyoszolájából, és kincsei közül kettőt ki - választott, egygyikét E-telkának, másikat Rimának.

A' Kis - aszszonynak szántt ajándéka egy arany - Ereklyéből állott, mellynek egygyik lapján Etelének képe láttzatott nem szolga, hanem úri ruhában. Olly hasonló hozzája, hogy az ábrázatok' egyenlőségéről senki se kételkedne. Az Ereklyének másadik lapját (Istennek rendelése volt - e, avagy az ötvösnek történetbeli munkája), egy gyönyörű Szűznek, és E-telkához igen hasonlónak ül-helyéül rendelték. Ennek ölében egy Báránya feküdt, olly mester-ségesen ki-domborolva, hogy mind az eleven-

hez hasonlítana, mind gyapjának vékony szálait az éles szemek számba szoríthatnák. Köre' talpa olly sugárokkal kerítettett, mellyeket a' ragyagókban látunk.

Ezen Erekyét, még Honnyában, ajándékul vette Etele egy híres ötvöftől, ki magát Magyar-országának lenni mondotta; 's-jelen-is lett volna Und-váron, midőn Álmos, Árpádnak Attya, azon várnak megyét meg-száлта, és Laborczát, a' várnak urát, egy patak mellett felakasztatta. Nem csak meg-köszönte Etele ezen ajándékot; hanem még bötsösb ajándékokkal meg is hálálta: mivel olly csudálatra méltó munkának találtatott: hogy ama' Művesnek, nem-annyira mester-ember' társainak, mint magának a' természetnek irigységétől kellett tartani.

A' második ajándék, mellyet a' Dajkának szán vala, egy zomáczolt ezüst pohárból állott. Ennek horgas külén Atila láttatott Buda-várofsának (21) ágyát a' Duna'-menttében vetni, és mind magának, mind kedves Utóinak
örö-

(21) BUDA-várofsát Atila, maga' nevérol, ATILA-várofsának akarta nevezni. De az Hunnufok, semmit se hajtván Atilának fenyegetéseire, ama' tölle meg-öletett BUDÁNAK Atila' Testvérének örök emlékezetére, fen-tartották a' BUDA nevet. Az akkori Németek pedig, mind Atilának haragjától tartván, és
irjóz-

örökös Lak-helyéül rendelni. Ott vóltanak ki-
mettszve Veneczia (22), és Akviléja városok.
És Akviléjában ugyan, a' város felett a' Gólyák
(23); Falak mellett az égő Nyergek (24) mett-
szettettek. DIGNA pedig (ezen írást hordoz-
ván feje körül: RITKA PÉLDA) a' toronyból
le-

írtózáván, mind néki kedveskedni akarván, azt ECZIL-
burgnak, az-az: ECZIL.-*városának* mondották. Mert
ATILÁT ECZILNEK hívták a' Németek, az Hon-
nufok pedig ETHELÉNEK-is. ANONYM. KEZA.

(22) Atilánsk köszönhetik az Olaszok ama' hí-
res VENETZIA.-*városának* eredetét. Mert: tölle bé-
kével nem lehetvén a' Szárazon, a' Tengernek vizeibe
hordották holmieket. VENETZIÁNAK nevezték a'
Várost, az-az: JÖTTEK'-*városának*. SABELLICUS.

(23) Midőn Akviléja nevő város mellett fok i-
dőt töltenének a' Honnufok, és meg - nem - vehetnék,
Ime! Atila Gólyákat látott, fiaikkal egygyütt, azon
városból ki-szállani, és más valami helyekre iparkodni.
Ezen történetet Vitézei előtt arra magyarázáván, hogy
nem fokára a' Lakófok-is ott fognák hagyni meg - szál-
lott Vároffokat: újra fel-ebresztette mindnyájokat, kik
immár a' Városnak meg - vételéről igen nagy kétségbe
estének. JORNANDES.

(24) Hogy Akviléja-városának falait körösztü-
lörhetné Atila, melléjek hordatta Lovas Katonáinak
Fa-nyergeiket, és meg-gyújtatta. Az - után: a' meg-
repedezett falakon, hirtelen a' Városba rohantanak ama'
tüzes Vitézek. DEZERICIUS.

le-húllani láttszatott (25). Ott vala le - rajzolva
LEÓ (26). Ott HONORIÁNAK gyűrűje (27).
Nem meszsze innett egy halmot mettszette nek,
mellynek tetejében Marsnak kardgya le-szúratva
láttszat-

(25) DIGNA nevő Nemes Afzfzony, kinek szépsége igen el-hírefedett akkoron Akviléjában, midőn a' Városnak meg-vételét hallotta: hogy az Ellen-ségnek erőszakjától tisztaságát meg-oltalmazhatná, ama' Városnak azon tornyába fel-szaladott, melly Natiffa-vizének éppen a' partyára építettett. Itt, bé-kötvén szemeit, maga-magát a' toronyból le-vetette, és a' folyóba ölte. DIACONUS.

(26) Midőn Rómának meg - rontására törekedett Atila, VALENTINIÁNUS-császár eleibe küldötte az akkori Római Pápát LEÓT: hogy ama' Hunnufok' Királyoknak kemény szívet meg-lágyítaná. LEÓ - pápának ékes, és fontos szavaival (ha mingyárt abba-hagygyuk - is a' régen el-hitt Csudát) meg - győzöttet-vén Atila, meg-engedett Rómának. Ugyan ezen Atila a' Római Birodalom' VEZÉRJÉNEK - is neveztetett Valentiniánustól. VALESÍUS. PRISCUS.

(27) Valentiniánus - császárnak ama' nevezetes Húga HONORIA, midőn Rómából Konstantinápolba, némely félre-rugása miatt, mint-egy szám-ki-vettetett Theodóziushoz; meg-hallván el-nevesedett Atilának hí-rét, egy bizonyos Követ által hozzája küldötte Gyűrűjét; és, hogy Bátyján belfszút állhasson, a' Nap-nyugoti Birodalomnak felét, maga' Házaságával egy-gyütt,

Játtfszatott (28). Végtere Atilának új házassága ;
melly hirtelen, és ugyan-azért reméntelen veize-
del-

gyütt, néki ajánlotta. E' dolog okot nyújtott osztán
Atilának: hogy, noha talán Honóriának Házasságára
nem igen vágyódna, de a' Rómaiakkal tett frigyet
fel-bontaná, és az egész Birodalmat félelmessen meg-is-
zavarná. MARCELLINUS.

(28) Atilának úgy tettfszett egyszer álmában,
hogy önnön magától Marstól, a' Hadak' Istenétől, fel-
tegyvereztetett légyen. Más napra kelvén az idő,
midőn reggel Atilának egy Gulyással észre- vette vól-
na, hogy egy Tulok nem csak sántitana, hanem ma-
ga után véres nyomokat-is hagyna, ennek okát meg-
akarván - tudni, vizsgálta - lépett ama véres nyomokon,
és egy régi kardra talált. Ezt magánál meg-nem a-
karván tartani, Atilához vitte. E' pedig álmának
bé-tölttét látván, el-hitette magával: hogy ezzel az
egész világnak urává rendeltetett. — Ezen kard nagy
szorgalommal meg-tartatott mind az *Honnusoknál*, mind
az *Avaroknál*, mind pedig a' *Magyaroknál*. Az *Avarok*
ugyan, ha esküdtenek, ki - vonták, és fel-emelték a'
kardot. A' *Magyarok* pedig, ha hadakozni akartanak,
a' meg - véresítetett kardot hordozták szerte-szélllyel az
országban. — Ezen kardot SALAMON - királyunknak
édes Annya, OTTONAK, a' Bajoárok' Vezérjének
ajándékozta, mivel ennek szorgalmatossága által viz-
szo - tétetődött SALAMON a' Királyságba. OTTÓ
pedig ifjabbik DEDUSNAK (DEDUS Marchio' fiá-
nak) adtta. Ennek halála után vizsgálta - tért a' kard a'
Magya-

delmének fíralmas kezdete-is vala; ILDIKÓNAK azon gyönyörű Meny - aszfízonynak a' szőnyeg alatt keserves könyv-húllatásai a' pohár' talpára nagy mesterséggel tétettenek (29).

Midőn ezen ajándékokat kincsei közül kikerefte, és el-készítette Etele; immár akkor más-fadszor kukoríkoltanak a' Kakafok. Csak alig-is vetette-le testét az ágyra; midőn Árpádnak osztályában, nem meszíze Etele-től, hirtelen nagy láрма támadott. Minden-felé futkostanak a' Szolgák, és a' Katonák. Öszve-vegyült a' JAJ-szó Árpád' veszedelmének kiáltásával. Nyakra főre; ha-

Magyarokhoz. De ismét LUPOLDNAK, Mersbürgi Vezérnek kezébe jutott. Hová lett az-után, nem tudni. BELIUS, OLAHUS, HERODOTUS.

(29) Végtére Atila (noha több Feleségei-is vóltanak) ILDIKÓ szép Szűzet, Herrikusnak, a' Frankok' urának, leányát, házastársul el-vette. De azon éjtszaka, mellyen a' lakadalom tartatott, ágyába menvén Atila, hirtelen halálos betegségbe esett, nem-is fokára, senki se tudván semmit felőlle, ki-bugyorgott orrán-száján a' vér, 's meg-is halt. Ildikó, Atilához bé-menvén, midőn tőlle meg-se-szóllíttatna; az egész éjtszakát űlve töltötte a' szőnyeg alatt. Reggel, me-revedett testét szemlélvén, nagy lármát indított. Bé-rohanyván á' Honnufok, mivel rajta semmi sebeket nem találtak, sőt Ildikót-is nagyon sírni látták, annak halálát a' Szűzre nem foghatták. Illy szerentsétlen véggel múlt - ki az egész világnak ama' híres ostora. SIGEBERT. OTTÓ *Frising.* THURÓCZ. BONFIN.

hanyatt-homlok; estenek-húllottanak a' ki-'s-bé-futó-járó esze-veszett emberek.

Mert: íme! egyszeriben, úgy - annyira elfogta Árpadnak lehelletét a' gyakor fülladás, hogy, ha hamar hozzája nem szaladott volna Etele; az-után: fel-emelvén fejét, a' szorútt lélekzetnek útát nem tágitott volna; egy kis idő várttával bizonyosan meg-fülladott volna. Ezzel meg-nem-elégedvén Etele; igen gyengén ölébe fogta a' Beteget; és, ki-emelvén katonagyából, egy kar - ízekre ültette.

El-érkezvén nem sokára az Orvos; midőn észre-vette volna: hogy ama' fülladás csak éppen a' vérnek bőségétől venné bizonyos eredetét; meg - vágta jobb kezén az eret, és, kevés idő várva, egészen vissza-állította. Meg - dicsérte az - után Etelét: hogy a' Beteg körül olly nagy készséggel, olly nagy okossággal foglalatoskodott.

Etelének eme' ki-váltt szorgalmait nem csak nagyra böcsülte; hanem, nagyobb szívefségének ki-öntésével, meg-is-köszönte a' hál'-adó kegyes Fejedelem. Meg-is-ígérte (ha valamiben leg-kisfebb szükségét - is érezné) nem csak Fejedelmi; hanem mindenkoron éppen atyai kegyelségét-is. Most pedig: csak éppen arra kérte: hogy Osz-tályaiba mennyen, és testét ki-nyugtassa.

De még más valami-is forgott ám Etelének szívében. Ezen alkalmatosságot hasznára akarván fordítani; minek - utánna a' Fejedelemnek
meg.

meg-ígértt kegyességében elegendő-képpen bízhatott; tölle, nagy esedezésekkel ezeket kérte: elsőben: hogy mellette szenvedné virrattig: netalán-tán, jelen-nem-léttében, viszsza-térne a' füladás, és azzal veszedelmesebb állapotba jutna. Másadszor: még nagyobb reménkedéssel, azon esedezett: hogy a' Katonaságtól el-ne-méltóztatna venni csak-éppen arra kívánczozó személyt; hanem: Gyula' Hadnagyságában, Csörsznek Ezredében meg-erősítvén; időt hagyna a' Vitézekhez illő erkölcsöknek gyakorlásokra. Néki éppen minden kedve ugyan csak a' fegyver-viseelésben telne. A' Polgári dolgokhoz örömetlen nyúlna.

Meg-tettség Árpád előtt e' Nemes emberhez illő különös indulat. Meg-jelentette neki: hogy szándékában lett légyen: személyt a' katonaságtól el-venni; és, a' polgári gyakorlások mellett, az Ország' igazgatásához szoktatni. De, mivel olly kedvét látná, mostanában a' Fegyver'-viseelésben meg-hagyná; 's nem sokára, hogy eme' jó-tettét meg-hálálhatná, minden bizonnyal nagyobbra-is vinné.

Árpádnak ezen reméntelen kegyessége olly nagy örömeire vállhatott Etelének, hogy egész virrattig a' Fejedelemnél-való maradását számba se venné; noha ismét intetne: hogy bádgyadt testének nyúgodalmat adna. De ő csak nem akara

akara tölle el-válni, ezzel -is hív szolgálattját,
és alattomban - való örömet, nagy készséggel
mutatván.

Hajnallott azomban az idő. Csudálkozott-
is a' Fő - pap, hogy Etele olly fokáig alunna.
Eddig Etelkánál kellett volna lenni. Ki-ki-te-
kíngtetett sátorából, ha talán szemre vehetné
a' szorgalmatlan Szeretőt. Azon csudálkozott
fő-képpen, hogy nagyobb kedve telne a' regge-
li álmában, mint Etelkának meg - látogatásában.
Ezt igen rosz jelnek lenni állította. Nem tür-
hetvén tovább késedelmeiségét, maga ment hoz-
zája. Tele-is volt tünyságát meg - dorgálandó
gondolatokkal.

Midőn nagy csendeséggel ofztályaiba lo-
pódzott, inkább tsudállotta mostanában otthon-
nem - létét, mint ennek-előtte el-nem-jövetelét.
Kérdezte a' Vitézektől, hol lenne? Meg-hall-
ván Árpádnak szerencsétlenségét, bé-rohana in-
kább nagy hamarsággal hozzája, fem - mint bé-
méne. Meg-sajnálotta elsőben veszedelmes vál-
tozásait; az-után: hathatós okokkal arra kérte,
hogy még e' mái napot a' Világoliaknak szánna.
Holnapra bizvástabb indulhatna Budára. A' le-
vegőnek hirtelen meg-másolása bizonyos okot
adandana a' veszedelmes fülladásokra.

Ezt a' Fő - pap nem annyira Árpádnak ked-
viért javallotta (noha ugyan ez-is volt egygyik
oka: ne - talán-tán e' beteges állapottyában meg-

ártana a' kocsiskodás), hanem Etelének akara kedveskedni: hogy több időt nyerhetne Etelkával - való beszélgetésre. Mind - eddig semmit se tudhatott Etelének azon szabadságáról, mellyel meg-engedődött az itt maradás.

De az Orvos ellene állott minden javaslásainak. A' kocsiskodást-is, a' levegőnek meg-máfolását-is nem csak hasznosnak; de e' nyavában szükségesnek-is lenni mondotta. Kérte-is a' Fejedelmet: hogy, mivel az útra mindenkinek el-készültenek, fel-ülne mennél-hamarébb.

Ezzel, mintha kést ütött volna a' Fő-papnak szívébe. Sajnálotta, pedig szer-felett nagyon, Etelkával leendő beszélgetésének lehetőségét. Törülgette homlokát. Morgott-is, de semmihez kapni nem tudott.

Etele, a' Fő-papnak tufakodó gondgyait, ábrázattyának világos jeleiből, ki-vévén; ötöt félre - szóllította, és füleibe súgta Árpádnak kegyességét. Ezt nagy örömmel meg-értvén a' Fő-pap, nem akart többé senkivel újat-vonni. Másként tellyes erejéből ellene-állott volna eme' hirtelen, és igen kellemetlen utazásnak.

Minek - előtte Árpád' szekerére fel-ült; arra kérte a' Fő-papot: hogy, kevés idő múlva, Budára fel-rándúljon hozzá. Ott valami különös dolgokat akarna vele közleni a' Papi hivatalnak el-rendeléséről. És, noha jól tudná: hogy ennék el-igazításában a' Fejedelemmel - is nagy hatal-

hatalma lenne; ebben még-is a' Fő-papnak jóvá-hagyását, ha nem szükségesnek-is; leg-alább tanácsosnak lenni állítaná. Híre nélkül sem el-kezdeni, sem annál-inkább végbe-vinni éppen nem akarná. — Mind-az'-által: éppen el-tökéllet-te legyen magában: hogy, valamint az Ország' igazgatására új törvényeket szabott a' Szeri püsztában; úgy a' Papságot illető szer-tartáfo-kat-is meg-kévánná másolni Buda-várofsában. Országának tudni-illik ezen lakosít a' Scitiai Ma-gyaroknak szer-tartásaiktól el-akarná-tiltani, és más rendbe hozni az áldozatokat.

Árpád' gondolatainak elejét meg-dícsérte Ká-dár. Sőt: ezen okos Fejedelemhez illő intéze-teit az egész el-szórtt Papságnak nevével meg-is köszönte; azt vitatván fontos okokkal: hogy addig reménlhetné Országának mind mostani szer-rencsés állapottyát, mind következő böl-do-gulásának bizonyosságát; még a' Fejedelem annak külső igazgatását tellyes tehetsége szerént sür-getné; a' belső dolgoknak pedig, az-az: a' lelki kormányozásnak mi-vólttát az Itentől ar-ra rendeltetett Személyekre hagyná. Kötelef-sége szerént meg-is intette Árpádot: hogy e' gondolatot szünetlen elméjében forgassa: minden Fejedelem el-múlándó; de a' Papság örökkön-fen-maradandó lenne.

A'-mi pedig a' Scitia-beliectől-való el-sza-kasztást illeti: ennek végbe-vitelét semmi-féle-

képpen nem javasolta a' Fő-pap; azt mondván: hogy ezzel igen el - idegeníthetné magától a' jó Atyafiakat, kiknek másként nem csak jó akarattyokban; hanem (ha magával úgy hozná az elkerülhetetlen szükség) segítségekben - is bízhatnának. A' törött utat se volna soha jó el-hagyni a' töretlenért; valamint a' régi meg-hitt barátokat meg - vetni a' jól ki - nem - ismérte újjakért. A' Szer - tartásnak meg-másolása, a' réginek hasonlatanságát méltatlanul mutatná; az újnak pedig méltóságát kevélyen fitogtatná. Ama' régtől - fogva bé - vett Szer - tartások nem egyebek lennének; hanem azon határ-dombok, mellyeket édes Eleink reménlett boldogságuuk' elő-mozdítására hánytanak. Nem volna pedig tanácsos a' régi határt bolygatni, és azt az Országba bellyebb taszítani.

Ezen okoskodásnak végét hallotta-is nem-is a' Fejedelem. Hirtelen más dologra fordítván a' kezdődött beszédet, végtére Etelét Gyulának szorgalmatos gond-viselésére bízta. Ajánlotta a' Fő-papnak, és Huba-vezérnek jó akarattyába - is. Az - után: fel-ülvén Szekerére, Buda felé megindult; és, eszébe tartván a' Világos-vári mulatságokat (a' mennyire betegsége engedte) nagyon örvendezett.

Nagy nehezen hagyhatta - el Árpád Világos-várat. Ennek erősségét ollyannak tartották az akkoriak: hogy nem félnének más Ellenségnek

akár-

akár-minő ostromaitól; hanem csupán azon szárnyas Vitézekről: kik az Egek' tornáczczaiból, éjtszakának idején, bele ereszkednének. Ennél szebb helyet, és gyönyörködterősb térséget soha élete' napjaiban nem látott, nem is gondolhatott a' Fejedelem. Még most-is Földi Paradicsomnak hasonlíthattya az, ki meszsze-látó szemeit a' magos Várból termékeny földgyeire vetheti. Nem is csuda: hogy annyira meg-szerették a' szépet meg-ismérni, ki-is-választani tudó Vitéz, és egyszerű - is - mind okos Eleink.

HATODIK RÉSZ.

E T E L E E T E L K Á H O Z.

Árpádnak el-távoztta után, midőn a' Fő-pap idejét látta volna a' Kis-aszfszonyhoz-való menetelnek; mindgyárt dél-után meg-kérdette Etelet: ha kedve tartaná-é: hogy még ma meg-látogassák a' SZÉPET?

Etele, alattomban magához vévén az ajánlékokat, el-mennyen-é mindgyárt, avagy mászorra halaszsa a' meg-látogatást, hirteleniben nem tudhatta. Félt, és rettegett; de eszébe soha nem jutott; mi haszontalanságtól. Végte-re: reá-szánta magát; és a' Fő-pap előtt el-készültnek lenni mondotta.

Midőn nem fokára a' Sátornak udvarába értenek; egygyet a' Szoba-leányok közül előtalálván a' Fő-pap (úgy, hogy Etele megnehallaná) még-kérdezte tőlle: itthon volna - é Etelka? mi dolga lenne? vígadna-e, avagy szomorkodna? Erre a' leány azt felelé: hogy most belső osztályában mulatna; és, ha jól észrevenné, búsúlna. Szomorúságának pedig e' legnagyobb jelét gondolná: hogy ma-reggel ki-sejött legyen kertyébe; hanem a' Virágok' megöntözését-is a' Szoba-leányok' szorgalmatofságokra parancsolta legyen.

Nagy szeget vert ezzel a' Fő-papnak fejébe. Csudállotta ugyan a' régi szép szokásnak hirtelen meg-másoltatását. Mind-az-által: kérte a' Szolgálot: menne-bé, elsőben ugyan Rimához; az-után: Etelkához. Magának, és Etelének nevével könyörögne előttök: engednék-meg a' bemenetelt. Avagy (ha mostanában alkalmatlan lenne a' meg-látogatás) időt szabnának a' Jövevény Ifiú' kötelelségének bé-tölttésére. El-tökéltették legyen magokban: hogy ízetlenségekre lenni egygyikének sem akarnának. Nem-is fokáig mulatnának foglalatos Személyeknél. A' kurta üdvezlés után, tüstént ki-jönnének. Addig-is a' kertben sétalgatni fognának.

A' Szoba-leánynak el-távoztta után, ezek tehát a' kertbe mentenek. Itt a' virágoknak külbomb neket, és gyönyörködtető fok-séle váloga-

logatott színeket nézegetvén; nem csudálhatták elegendő-képpen a' Szűznek mind ritka szorgalmatosságát, mind pedig ártatlan mulatságát. Ezeknek országos ékeiségek vagy csak azért is tetszhettenek az érzékeny Etelének: mert a' ki nyílt bimbóknak kellemetes elevenségekből, Etelka' szívének még kellemetesebb gerjedelmeit képzelhette magának. És bizonyára úgy tettszett: mintha mind-egyik virágnak kellő közepében édes Etelkáját látná.

Le-akart a' szépiből egynéhányat szakasztani; és, bokrétaiba fűzván, nékie kedveskedni. De tartott nehezteletétől; és (ha rossz kedvébe találná) merészsége' meg-feddésétől-is. Oh! ártatlan gyenge kezek (így szól vala magában), mellyek ezen ékes Virágokat öntözitek, és lehorgasultt szálaikat merevedtten álló támaszokhoz egyengetitek! Oh! bóldog, és szerencsés Virág-szálak, mellyek Etelkának dajkálkodására jutottatok!

Midőn ezek, a' Virágok között, e'-képpen mulattanak; azomban a' Szoba-leány, bé-lopódzván a' Dajkához, meg-jeleutette a' Fő-pap' ize netét. E' látogatást nem csak tüstént meg-engette Rima; hanem azon okból ohajtotta-is, hogy e' beszélgetésnek alkalmatosságával el-üzödtteknek reménlené azon unalmakat, mellyek e' mái napon egészen bé-kertelhették a' Szűzet.

Mert: midőn Etelka reggel fel-kele; olly bús gondolatokkal epeasztette szívét: hogy, eme' keferőségnek meg-édesíttésére, minden orvosságok elégteleneknek láttaszattattnának. Már az udvarba tekíngtetett 'azon ablakán, méllyet a' kertnek ellenébe fordítottanak. Már a' falakra nézett bámúlva. Le-le-ült néha kar-székére; és szemeit úgy - annyira egy helyre függesztette; hogy a' ki-'s-bé - járókat észre-se-vehetné.

Ezen állapottyát ügyelgetvén Rima; azt parancsolta a' Szoba-leánynak: mondaná-meg Etelének, és a' Fő-papnak: hogy szíves várattatófokról éppen ne kételkednének. Sőt: annál nagyobb örömmel vevendenék látogatásokat, mennél hamarébb itt termenének.

Meg-sajdította Etelka (noha más gondolatokban foglalatoskodott) a' beszélgetésnek mi-vólttát. Hirtelen ki-ugra hozzájuk; és, miről szóllanának, meg-kérdezte. Hallván a' követséget; vidám orczával, forró hevességgel meg-intette a' leányt: Mennyen — Röpüllyön — és Etel - - - - - osztán — azt az - - - izét - - - minek-is mondgyák a' másikat? — E' szavakat darabolta inkább, sem-mint mondotta. Mert: midőn Etelének nevére érkezett; azt, sem igazán, sem egészen ki-nem-mondhatta. A' Fő-papét pedig éppen el-felejtette. Csak integetett az - után: hogy mennyen, 's hogy hozzájuk repüllyen.

A' Szoba-leánynak el-mentte után, olly nagy zajjal vóltanak a' többi leányzók; hogy szinte mindnyájan a' Dajkának fenyegetéseit megérdemlenék. Mert: minek - utánna azon Jövevénynek (kit ugyan eddig kevesen láttanak; de híréről mindnyájan ismértenek) el-érkezését meg-orrolták: némellyek, kik lustábban vóltanak fel-öltözve, a' ruhákért futkostanak. Rendbe állott egy része; és nagy zajjal csevegett. El-lepék fokban az ablakokat; azt tartván leg-szerencsésebbnek: kinek szemeibe leg-előbb akadhatna Etele.

A' leányoknak eme' futkározásokat, és tapsoló örömöket tapasztalván Rima; őket erőssen meg-feddé: vigyáznának magokra a' nagy kanczák; és ne enyelegnének. Éles szem lenne a' külső emberekben. Kis dologból - is nagyot értenének. Állhatatossan-is meg-szoknának azon ítéletben maradni, mellyet valakiről eleinte tennének. Kinek - kinek híre, és neve; az - után: szerencséje, és baja egy alkalmatóságtól függhetne. Ezekkel le-csillapította a' lármát. Nem-is hallott osztán egyebet az alattomban-való piszégéseknél, és erőszakkal ki-ki-ütött apró nevetéseknél.

De kevésben múlt-el: hogy Etelkának-is nem jutott a' fekete lévben. Mert ő-kegyelme-is (midőn a' leány-követ ki-mene) hirtelen örömeivel nem bírván; azt találá mondani: hogy

most érezné leg inkább, melly édes volna az élet. Ellenben: melly bódogtalanok lennének a' holtak, kiknek szíveik semmi gyönyörűséggel nem éiesztetnének. Ezeknek ki - mondttával elpirúlt. A' türedelmességnek nyilván - való jeleit tapasztalván a' Dajka, nem egyébre intette Alakiát; hanem: hogy eszével éllyen; és belső osztályába mennyen. Ott-is maradgyon addig; még hozzá nem mennének az üdvözlők.

Etelka (egy Szoba - leányt vévén magával) bé - méne osztályába; holott kedves Etelejének el-jövetelét nagy szív-dobogással várta. Irtózott a' viaskodó indulatoknak hirtelenségektől, melyek már - is ostromlották orcáját. Tartott attól-is: ne-hogy (ha a' Leányt magánál meg-tartaná) nyelvelisége által, meséje lenne a' többieknek-is. El-ereszté tehát magától; azt vélvén: hogy Kádárnak jelen-létte elegendő palást lenne a' szél - vészek ellen. Így vélekedett Rima - is. Ugyan azért: midőn a' szolgálót ki-jönni látta; se maga bé-menni nem akart; se ki-jötte' okát meg-nem-kérdezte.

Azomban: a' Vendégekhez érvén a' Követ; meg - jelentette a' parancsolatot. El - tökéllette magában Etele; hogy, a' Kis - aszfszonymnak üdvözlésekor, nagy tisztelettel lépzen ékes Személyéhez. E' volt az oka: hogy egy szóc nem szóllott úttýában; üdveziő szavainak kellemetes reuddéről gondolkozván. Ugy vélekedett:

hogy

hogy e' tisztetség'-meg-adást mind eredetére , mind ékes erkölcséire nézve igen meg-érdemlene amaz ember csudáltta Kis-aszfszony.

Midőn azon ofztályokba értenek, mellyekben a' Szoba-leányok tartózkodttanak; mindnyájokat különös vidámsággal közöntötte; jól ítélvén: hogy, ezek' személlyeikhez alkalmaztatott tisztelet-is, végtére Etelkának tiszteletére háramlana. Egy se találkozott a' Leányzók közül, ki valami különös érzékenységgel nem gondolkodott felőlle. Sőt vóltanak némellyek, kik (nem annyira nemességekben, mint ékes termétekben bizván) magoknak le-gyűrűzték, és szíveknek bizonyos reménséget adttanak, hogy valaha öszve-párosodnak. Nem értették azon rendeléseket, mellyekről csak az Ég-beliek értekeztenek.

El-végezvén ezeknél a' tisztetség' meg-adást; egygyet közülök nagy szívefséggel kére Etele: ne sajnállaná fáradságát. Menne előre a' Szűz-hez Követül; és jelen-létteket meg-jelentené.

Szerencséjének tartotta a' Szoba-leány, el-is kevélyedett: midőn a' Követség reá-bizattott. Meg-nyitotta tehát nagy örömmel az ajtót, és meg-vitte el-érkezéseket.

Nem lehetett állhatatossan egy színe Etelkának. Darabolta ismét a' szavakat. A' reszke-tő testet már-is alig bírhatták az erőtlen inak. Egy ideig magánál tartván a' Szoba-leányt, csendesít

desígette forró indulatait; de csak, a' - mint lehetett, a' nagygyából. Az-után: hogy a' fürge-
tegek ellen bátorságoflabban el-készülhetne, le-
tette magát a' kar székre, és meg-engette a' bi-
zontalan ki-menetelű bé-jövetelt.

H E T E D I K R É S Z. E T E L E E T E L K Á N Á L.

Oh! Ha, midőn bé-léptenek, csak uz ajtó-
hasadékon láthattad volna mind-a'-két meg-
illetődött Szívnek viaskodásait! Könnyen kép-
zelhetted volna magadban, azon haj-szál'-me-
resztő történeteket: midőn, a' vérengező had-
ban, tüzes két ellenség egybe-kap; és egygyik
a' másikat tellyes erejéből térengeti. Nagyobb
tüzességgel rohantanak egy-másra. Mélyebb se-
beket-is ejttenek egy - másón: mint-sem a' teg-
napi csatának alkalmatosságával vagdalództanak.
Tele-lett hallatlan jaj - szókkal, tele vérrel mind-
a'-kettőnek lelke' háza. Újra fel - cserepesedtte-
nek a' tegnapi vágásoknak bé-gyógyúlai kezdő
helyeik, és nagyobb engedelemmel vették a' frif-
febb sebeket. El-annyira fokáig függőben-is ma-
radott a' hajladozó nyereség: hogy kételkedni
látszattatna az ingó szerencse, melyik szárny-
nak engedné a' kétes diadalmat.

Ezen

Ezen irtóztató nagy ütközetben elegendő halálat nem adhatott Istenének Etelka; hogy magának elsőben szólni nem kellene. Ezer emberek egy szót ki-nem-sajtolhattak volna belőle. El-hagyta azon bátorsága, mellyel máskor szemeikbe mert nézni még a' Fejedelmeknek-is. El-halt Etelének kellemetes látására.

De itt volt Etelének-is a' kegyetlen Hadd-el-hadd. Porrá törődött erős szíve' keménnyé. Alig-is volt, hogy egészen el-nem-nyomottatott. Ki-mondhatlan-képpen boszszonkodott maga-magára, hogy szívének ennek-előtte győzhetetlen bátorsága, illy, katonához nem illő, félelemmé változott. Soha nem hihette volna maga felől: hogy, egy Magyar Kis-aszszonymnak jelen-léttében, akkor olvadgyon-el szíve; midőn az erős bátor lélekre leg-nagyobb szüksége lenne.

Eme' véres ütközetet, mint valami Orr-álló, szemellen meg-vizsgálván Kádár; köteletségének lenni állította: hogy, e' két Hadi-vezérek között, elsőben ugyan Közben-járó; az-után pedig Béke-ség-is legyen. Tehát: hogy mind a' fel-lobant szíveket le-csillapítsa; mind a' Békeség' czikkel-yeit ki-nyilatkoztassa; így szóllott Etelkához:

Én Téged', Drága-látos Kis-aszszony, igen szerencsésnek tartalak: hogy, a' Magyar Szű-zek' seregekből, Személyedet akarta ki-választani az Isten; ki mind az Egy-háznak fel-szentelését ekeffen; mind a' Magyarok' Istenének

meg - nevezését okofian el - végezzed. Ki - válttszerencsédnek más jeléül azt - is vélhetted: hogy azon Fel - szentelésnek Szün - napját nem csak a' haza - beliek, örvendetes jelen - léteekkel, meg - ékesítették; hanem a' Kül' - országiak - is, váratlan ide - jöttökkel, meg - tisztelték. Azok közül leg - főbbnek lenni véllem ezen szép Etele't; ki mostanában ékes személyedet üdvözleni, 's magát szíves hajlandóságodba ajánlani igyekszik.

Kádárnak ezen szavaival neki - bátorodván Etele, meg - erősítette bátortalan szívét; és egy igazi Szeretőnek fel - személyét magára vévén, így kezdé üdvözlését:

Meszsze - országról hozzád igyekeztem, drága - látos Gyöngy - virág; meg - vetvén azon veszedelmeket, mellyek magokat minden útazásban elő - szokták adni. Első kötelességemnek azt véltem, hogy kegyes Személyedet meg - üdvözellyem; az - után: mind ékes termetednek méltóságát; mind gyönyörű erkölcseidnek (még fiatal - korodban - is) meg - értt tartótságát csudállyam. Üdvöz - légy tehát nem máshoz; hanem csak magadhoz hasonlíthatandó virág - szál! Örvendek minden azon ékeségeiden, mellyekkel a' gazdag, és kedveskedni akaró Természet ékes Személyedet meg - áldotta; és a' mellyekre önnön magad' iparkodásával illy dicsőségeffen fel érhetnél. Testi, és lelki javaidnak ezen tündöklő sugárjai nem kerítettethetnenek - úgy - bé Magyar országnak

nak széles határjaival; hogy a' Kül'-országokban - is ne világíthattanak volna. De nevednek hírét abban tapasztaltuk hazugnak; hogy, legnagyobb ékeiségeid közül, a' leg-kissebbiket szalasztotta hozzánk. De meg-engedek erőtlenségének: mivel ezen nagy Isten-adományait, melyeket mostanában látok, gyenge szárnyaira felnem-vehetvén; azoknak csak aprajával kedveskedett. Bóldogok azon Szülék, kik illyet a' világra hoztanak! Bóldogabb Magyar - ország, melly ezen Kincsével dicsekedhetik! Leg-bóldogabb pedig Jazon Leventa, kiről a' Magyarok' Istene olly rendelést téve: hogy valaha, veled - egygyütt szövetségbe esvén, Drága Személyednek páraságában gyönyörködgyön. De Szövetséget nehezen tehettsz egy Halandóval, ki hasonlóbb vagy az Halhatatlanokhoz. El-is-hidd: hogy, ha magad valakit hasonlónak nem teszel magadhoz; a' Földi Teremtmények között nem-is találhatol. Üres kézzel nem akar im pedig meg-jelenni előtted. E' csékély ajándékot, velem - egygyütt, vedd jó neven, Drága - látos Kis - aszfszony !.

Eleibe ment ezzel Etele. És az aranyos tokba rekesztetett arany Ereklýt kezeibe adta. El-pirúla ekkor Etelka. El-is-vádoltatott volna, ha szokott mesterségére nem fanyarodott volna. Egy kis félre-köhentéssel pirúlságának okát el-akará himezni. De az-után: a' természet' ösztö-

rétől

néből ki-törekedett tprűszzentés olly szerencsére fejtette az előbbeni tettét: hogy még a Fő-papot-is (másként minden indulatoknak izemes meg-vísgálóját) éppenséggel el-hitethette.

Midőn az Erekyének külét nagy szív-dobogással nézegéli a' Szűz; és, fel-váltva, mind az Erekyére nyomott képet nagy álmélkodással; mind a' Jövevénynek ékes Személyét nagyobb szív-illetődéffel ügyelgeti; így folytatta kellemetes beszédgyét a' tettízeni szorgalmatoskodó vídám Etele:

E' csekély ajándékot ne vélld másnak lenni, Drága-látos Kis-asziszony; hanem csupán mély tiszteletem', és méltó Személyedhez nagy szívvelséggel hajló indulatom' valóságos jelének. Ha ezt Méltóságodhoz illendőnek lenni állítod; azt magad' kegyességének; nem az ajándék' művölttának, avagy az ajándékozó' érdemének köszönhetem. Ha pedig olyannak lenni ítéled: hogy ennek apró fényre, a' te nagy tündöklő Ragyogásidnak szinte végetlen temérdekében, elenyészsz; juttasd eszedbe, kegyes Kis-asziszony: hogy még az ajándékozónak sincsen (ha gyönyörű Személyeddel egybe-vetted) semmi hasonlatossága.

E' vólt Etelenek Etelkához mondott beszédgye. Olly kegyelem ült pedig piros ajakában: hogy édesdeden folyó szózatya, valamint a' méz, maga-magát nyalatná. Annál-is kellemetesb-

tesznek tettfezt Etelka előtt; mennél gyengében eregettetett attól, kit immár állhatatos szívénél kellő közepébe rekesztett. Látván pedig ő-is a' feleletnek szükségét; színe' tettetésével inkább, sem-mint szívénél (mellyet tettetni nem lehetett) nyugodalmával, ezeket mondotta néki rövideden:

Hogy igen örvendene Országának; Etelét benne látván. Egyszer-'s-mind csudálkozna-is: hogy, mivel a' gondos Természert mindenkor inkább fel-szokná ékesíteni a' Kül-országokat; annak maradékiából magának-is juthatott, melly az illetén szárnyas Szem előtt ékesnek láttzatatna. Hogy pedig csékely Személyét a' dícséret' arannyává tette: azt nem maga' díszsége; hanem Etele' szívessége nék köszönné. A' Leventák' ragyogó fénnyek akkor tündöklenének fő-képpen: midőn a' Szűzek' holt világakkal egybe-vettetének. Noha tehát nem lenne anyi magában, mennyivel Etelének kegyessége Személyét fel-ékesítené; örvendene még-is szívessen: hogy valamire találhatott benne, melyet ki-vetni-valónak nem mondhatna egy ollyatén Istú, kinek valamint szemei élesek; úgy ítéletei is igen helyesek.

Ezek-után így fejezte-bé szavait: A'-mi pedig az Ajándékot illeti: azért én néked olly hálaát adok; mellyeknek való meg-értésekre a' te nagy lelket alkalmatosnak tapasztalom. Ezt

én ugyan minden azon ajándékaimnál, melyeket Árpád-fejedelmünk' Hitefsétől-is elég bőven nyertem, nagyobbra bücsülhetem. Mert ez nálam vagy csak azon névvel-is igen kellemetes: mivel ollyantól ajándékozott; ki magát (valamint a' *Bujkálósdi*ban szoktuk) el-akarná-rejteni; de a' *Kuk - ám - rádra* hamar fel-találhattyuk.

E' szavait el-végezvén Etelka; fel-kele kar-székeből. Annak - utánna az asztalhoz méne: rész szerént azért: hogy az Erekyét jobban el-nézhesse; de leg - inkább azért: hogy égő Or-czájának eleven tüzeit el-titkolhassa.

De, midőn Etelének képét az Erekyén meg-látta; a' Fő-papra vetette szemeit, el-mo-solyodva. Akara-is valami fontosf szólni; de örömében nem találhatott egyébre; hanem csupán ezekre: mint vagy, édes Kádárom!

Jól vagyok (felele az Öreg). Kérlek-is: hogy magadra vigyázz: ne - talán - tán előbbeni forróságaidba vízfőz - hemperögj. Ha szívemet láthatnád; könnyen meg-érthetnéd azt-is: melly igen irtózom a' hátra-botorkázástól. Mert tud-meg: hogy a' hátra-esés, mindenkor veszedelmesebb az előre-bukásnál.

Észre-vette a' tréfát Etelka. Nézett-is Etelére: ha vallyon meg-értette-e az enyelgést? De ennek más gondolata lévén; nem igen vigyázott a' Fő-pap' szavaira. Mind-az-által: mint Róka a' jegen, tapogatva járt. Feltette a' merő siko-

son síma tickainak el-csuszamattyát. Vigyázva-is felelgetett Etelkának külömb-féle füra kérdéseire. Semmit se vehetett-ki belőlle; noha rajta volt: hogy eredetét meg-tudgya. Semmire se mehetvén tehát iparkodásival; hirtelen meg-állította mind-a'-kettőt; és (reménten változásait tetetvén) arra kérte: hogy egy kis várakozással lennének. Tüstént vizsgálza fogna fordulni.

NYOLCZADIK RÉSZ.

E TEL K Á N A K A J Á N D É K A.

Mert (hogy a' tegnapi dolgokra vizsgálja - térjünk egy-kevesé) meg-értvén a' Fő-paptól Etelka: hogy Etele, édes Attyának Hadnagyságában, Századosá tétetett; midőn, amazoknak el-távoztok után, maga maradt az Attyával; néki meg-jelentette: hogy ama' Jövevény Etelét (mint édes Attyának Vitéz-katonáját) egy karddal meg-akarná-ajándákozni.

Leánya' akarattyának éppen nem mondott ellene Gyula; hanem meg-intette a' Kegyest: hogy a' kardok közül a' leg-szebbiket válassza ki, és egy Katona által meg-tisztíttassa; az-után minnél-hamarebb azon Ifjanczra küsse.

De Etelkának nem vala szüksége ama' Katonára. Maga fogott hozzája. Nem-is tartotta

eme' munkát dolognak; hanem Etelével-való beszélgetésnek, és társalkodásnak.

Ezen kardnak hüvellye gyöngy - házakkal vala ki-rakva. Markolatya Elefánt - csontból faragtattott. Szíjja ezüfettel, remek - módra, himeztetett. Valaha Atilának oldalát nem csak ékesítette; hanem erősítette-is. Bóldog Isten! hány embernek ütötte-le gombját! hány Németet; hány Tótot; hány Francziát hafogatott véle kötöfztül! Még ekkor-is (mint-egy nem akarva) Új - új erőltetésekkel ifzonyú módon mutogatta ama' hajdani irtóztatóságát.

Ezen rettenetes Kard fzünetlen Atilának Nemzetsége mellett, mint valami ritka kincs, nagy fzigalommal meg-tartatott egész Árpádig. Ennek bóldogúltt Hiteffe (Nagy Magyar Afzfony; de egyfzer-'s-mind örökös fzanakodáfra-is méltó: hogy az irigykedő Halál, tefttével egygyütt, nevét-is el-temette) Etelkának ajándékozta Undváron. Majd ki-tudódik az-után: mi ok vihette arra a' Fejedelemnét: hogy Tár-házát e' kincsetől meg-fofzfíza; és, Árpádnak híre nélkül, Etelkának adgya.

Nem csak más nagyobbakban; hanem illyetén cfekéllyekben-is meg-foghatatlanok az Istennek Rendeléseí. Mi olly gyávák vagyunk közfönsegeffen: hogy csak akkor imádgjuk, midőn Szem-be-kötve-is észre-veszfzük: hogy immár be-teliyefedttének.

E' Kar-

E' Kardot tehát, Attyának Fegyver-házából, Szívének nagy örömével, arczúlattyának el-titkolhatatlan vígasságával, maga elő-hozván Etelka; így szólott Eteléhez:

Nem gondolhattam hozzád illendőbb aján-déket, Nemes Leventa! mint ama' Szép Apánk-nak e' Kardgyát. Ennek VITÉZ-KÖTÉSÉVEL (ezeket mondván, reá köti-vala a' széles kardot) SZENTELT VITÉZÜNKNEK tefzlek Nemes Országunkban (30). Légy azon érdemes Rend-

K 3

nek

(30) A' mi régi Magyar Eleink, magzattyokat a' Katonaságra akarván szoktatni; még kis-korokban Nyilakat adtanak kezeikbe. Ezt pedig nem más okra nézve cselekedték; hanem: hogy azokkal elsőben Eger-eket; az-után madarakat; végtére nyulakat vadászfizsának: És így: magokat gyakorolván, lassan - lassan az Ellenség' nyilazásához szokjanak. Legénységre érvén a' Magyar Gyermekek; csak alig várhatta a' Vitéz - kötet; az-az: ama' Szer-tartást, mellyel a' Kardot oldalához kötötték, és ezzel a' VITÉZ nevet reája adták magok a' Vitéz Magyarok. Ugy reá-tartotta pedig ez-után magát: hogy, egyszer Lóra kapván, Gyalog még csak beszélleni sem akarna senkivel. Sokáig fen-maradott e' Szer - tartás a' Magyaroknál: mert látták: hogy ezzel katona-vér-is öntődne a' nagyra - vágyó Gyermekekbe. Szent ISTVÁN Királyunkra Garam' vizinél kötötték-el a' Kardot: midőn KUPA ellen leg-elsőben hadakozott. GEJZA Királyunkról azt írja *Frisingai OTTO*: hogy, midőn Első FRIDRIK Császár ellen Austriába

cfa-

nek FEJE, kik valaha bődögabb ideinkbe után-
 nad következni fognak. Védelmezd Országun-
 kat minden tehetségeddel. Veszezd - ki belőlle
 azon szemét embereket, kikben egy csöpp Ma-
 gyar Vér nem lévén, annak el-vesztésére ipar-
 kodnak. Ally-ki vele a' Magyar Szűzeknek-is
 tiszta Szemérmeket ostromló, híres Szépségeket
 mocskosító Mag-lovak, és Garázdák ellen. És,
 ha

csapott ; Lejta' vizinél (mely Austriát Magyar-ország-
 tól akkoron el - választya vala), egy Fa Templomba
 ment ; és ott a' Püspököktől Vitéznek szenteltetett.
 Mert ez-előtt Gyermekek lévén, vele e' Szer-tartást el-
 nem-végezhették. Illyeket olvasunk Második LAJOS
 Királyunkról - is. Meg-vagyon ezen Szer - tartásnak
 valamelly nyoma a' mostani időkben-is. Mert : midőn
 Királyaink ennek-előtte meg-koronáztattanak ; némely
 Vitézeket szenteltesek. Ezeket így nevezték a' deák
 nyelvhez igen neki-szoktatott Magyaraink : EQVITES
 AURATI. Végte're : Huszár-katonáink ama' VITÉZ
 nevet magoknak méltán tulajdonítván ; ama' leg-régibb
 VITÉZ - KÖTÉSNEK örök emlékezetére, annak jelét
 Kalpagjokon hordozták MÁRIA'-THEREZIÁNAK,
 híres Magyar Királynénknak, és Kegyes Anyánknak
 idejéig. Ezen Aszfzonyunk előtt le-tévén Huszárjaink
 a' régi gyönyörű Kalpagot, Csákóra szorúltanak. De
 ezenn-is a' VITÉZ KÖTÉSNEK régi méltóságos jelét
 csak - ugyan meg - tarthatták : mivel annak Czafrangját
 még most-is Csákós Süvegeken nagy örömmel viselik.
 OTTO Erling. THURO CZ. STILTINGUS. Re-
 rum Chinicarum SCRIPTORES.

ha valaha Magam-is valami veszedelembé esnék (ezt mondván, el-halaványodott; és, mintha előre meg-értette volna halálos veszedelmeit, öreg csöppökkel hullottanak szemeiből a' könnyek); ha, mondék, Magam-is valami veszedelembé esnék; juttasd eszedbe, édes Etele: minő kéztől vetted e' védelmező Eszközt. Légy olly Emberem: kinek mind bátorságos szívében, mind szíves védelmezésében utolsó Szem-pillantásomkor-is bízhatom.

A' Szüznek ezen utolsó szavaira el-halaványodott Etele-is. Nem tudta: mi felelettel éllyen; minő szavakkal kellesek meg-köszönni a' szíves ajándékot. Ennek színe' meg-változását látván Etele; meg-győzte magát. Az-után: mi baja lenne? hol fájna? nagy elevenséggel ugyan; de nagyobb félelemmel-is, meg-kérdezte. Nem felelhetett egyenesen Etele. Inkább, meg-meg inkább lankadttanak minden tagjai. Végtére szabadságot kért a' haza-menetelre.

De Etele, maga' ágyát ajánlván a' nyugalomra, midőn meg-értette volna: hogy ezen változásnak oka nem egyéb lenne; hanem elmúlt éjt(zakai álmatlansága; mint - egy meg-reheztelven reája; e' szavait mondotta:

Mért meg-nem-jelentetted, Drága Jövevény, e' bajodat hamarébb? Talán meg-győzhettem volna azon gyönyörűségeimet, mellyek jelenlétnek kíváncsisága miatt szívembe gyűltenek.

Ennyi ideig nem - is tartóztatlak volna magam-nál. De most veszedelmes-is lehet a' haza-menetel. Dülly-le az ágyamra ide, és pihend-ki magadat. Én addig a' kertben sétálgatok. Oda várjak, ha ki-nyugszod magadat.

Ezekkel ki - jöven az Ofztályból; meg - parancsolta a' Szoba-leányoknak: hogy hozzá senkit ne ereszsenek. Magok-is csendességben legyenek. Ha Etelének valami kellene, tüstént meg-izennék a' kertbe. Annak szeme' járására-is vigyáznának.

Etelkának ezen szánakodó szívét tapasztalván Etele; úgy tettfezt: mintha olly orvos-ságra találhatott volna, melly minden változásait helyre - hozta volna. E' lehet talán az oka: hogy, kis nyugtta után, egészen magához tér-vén; fel - 's - alá - járogatott az Ofztályban. Ezt hallotta ugyan a' Dajka. De mind - addig bémenni nem akart, méglen Etele meg-nyitotta az ajtót, és bé-fzöllította. Az - után hozzája ezeket mondotta:

Valamint hirtelen el-nyomott az álmatlan-ság; olly hamar talpra-állított a' kis pihenés. Édes Daikám! De (a' - mi leg-inkább bátorságos útra igazíthattya el-tévelyedett gondolataidat), Te nékem édes CSÖPÖRKÉM! Vedd jó neven e' csekély aiándékomat (Kezeibe adta ekkor az ezüft poharat). Illyetén nagy Afzfzonyságot, (mellynek lenni vagy csak azért - is gondollak, mert

mert, Árpádnak Hites-tárfsától, Etelkának száraz Dajkájává; és Gyám-annyává rendeltettél) böcsös ajándék illetve. De ezt adakozóságom' elejének lenni ítéllyed. Ne véld rosz végét hozzád-való hajlandóságomnak. Tudgyák az Egek: melly tiszta indulattal vagyok Etelkához. Ne-is gondollyátok: hogy Személyemhez ne ilyen. Tudod talán: minő Nemzetségből vettem Eredetemet. Ha CSÖPÖRKE nevedről megemlékezel; eszedbe juttathatod Nemefségemet. Légy tehát olly Szíveséggel hozzám: hogy töllem el-ne-idegenedgyen azon édes Alakod. Nevelld benne a' tiszta Szetetetet. Meg-hálálom annak idejében.

A' Dajka, már ennek-előtte-is Etelének Nemefségéről gyanakodván; minek-utánna azt-is meg-értette: hogy tudna valamit Árpádnának rendeléseiről; Sőt: CSÖPÖRKE nevezetét-is (melly dolog, mind-eddig, nagy titokban vala) emlegetné; már akkor éppen el-hitte magával, hogy ő lenne ama' ki-választott Leventa, kit Magyar-országba régtől-fogva várna. Nem-is kétkedett: hogy Etelkának édes Anyja ezen Etelének édes Annyához küldette légyen ama' levelet, mellyel ezen Ifiat Magyar-országba hívta.

Mind ezeket illy véletlenül ki-tanulván a' Dajka; nem győzett az Istennek Gond-viselésén elegendő-képpen álmélnodni; édes Etelkájának pedig, eme' drága Alakjának, illy különös nagy

szerecséjén csudálkozni. Kérte min-az-által Etele: hogy e' titokról Etelkával se szóllana, mind-addig: még Föl-földi Eredetének ki-nyilatkoztatására szabadságot nem venne edes Annjától. Addig pedig magát az Istennek Gond-viselésére bízna. Etelkát tellyes szívéből állhatatosan szeretné. Maga' Jó-vólttáról pedig éppen ne kételkedne.

Ezeket hallván Etele; nagyon meg-örült. Örömének világos jelei még-akkor-is ki-tettségének: midőn, el-búcsúzván Rimától, a' kert felé meg-indult. Csak alig nyitotta-meg a' kert' ajtaját; tüstént szemeibe tűnt Elelkának. Ki-is, hirtelen el-hagyván a' Fő-papot, szapora ugrálással eleibe szaladott.

Etelejének vidám tekinteteit szemlélgetvén a' gondos Kis-afzfzony, és ebből egészségének éppen vízfőz-térttet egyenesen ki-hozván; csak alig tartóztathatta-meg magát, hogy nyakába nem ugrott. Sokat akara egyszeriben meg-tudni; de kevesebbel-is meg-érhette. Mert Etele, titkainak fel-födözésére, alkalmatosságot nem akarván nyújtani; hamar el-búcsúzott kérdező Szemellyétől. Ugyan-csak meg-is-indult Katonái felé.

Midőn nem sokára Etelka a' Fő-papnak-is haza-vágyódását nagy'-szomorúan szemlélgetné; fő-képpen csak arra kérte az Öreget: hogy többszer-is el-jönné látogatására; pedig, ha szé-
pen

pen kérni merészlené, gyakrabban. De magával (ezt nyertlen ki-mondani nem merte; hanem a' fülbe súgta) Etelét-is el-hozza. Igen nehezen válhattanak-el egy-mástól. Az öszve-forrott Szívek, a' víszáltt tiszteletek' meg-adásai, fok-féle gondolatokkal terhelék a' reá-nem-szokott lelkeket,

KILENCZEDIK RÉSZ.

E T E L K Á N A K I N T É Z E T E I.

Ezeknek el-távozttok után; furdaló, és terhes gondolatok gyötrötték Etelkának szívét. Ama' gerjedelmek, mellyek, Etelének jelen-léttében, szorongatva tartattanak; az-után tágas, és egyenes útra ereszttettenek. Ezek, a' korlátból ki-szökdecfelvén, nem más-képpen uralkodtanak meg-illetődött szívéen; mint az emíszttő tüzek szoktanak: midőn, a' meg-értt veteményekre to-lakodván, úgy le-tesznek lábaikról mindeneket: hogy még ama' vizek-is, mellyek el-olttásokra hordattanak; élelmekre-is lenni láttszattatnának.

Már most: nem csak az előbbeni beszélgetés; hanem az Ereklie-is háborgatta kis Szívét. Azt hánytavetette kezeiben. Már kebelébe tette. Már ismét ki-emelte. Etele' képenek minden vonáskáin nagy szorgalmatossággal meg-állapod-

podván; fő-képpen Herczegi Ruházattyát csudálta. Végtére ezeket mondotta:

Most tudom immár: kivel légyen dolgom. Édes Etelém! El-árulta Nemes Személyedet ezen Orcza; ezen gömbölyű Száj; ezen ki-nyílt méltóságos két Szem. Ezeknek mesterséges vonásaik Téged' ujjongatnak, ki magadat el-nem-rejtheted. Mert: mi okra nézve (ha csak el akarád titkolni méltóságos Személyedet) le-nem-tépted Kalpagodról a' Forgót? el-nem-ve-tetted jobb kezedből a' Buzogánt? Mért nyilván ki-nem-adod magadat? penig az előtt, a'-ki Téged' Isten-igazában szeret? Avagy azt gondolád: hogy kevesebb hajlandósággal lehetek hozzád, úgy-mint Vezérhez; kit még, úgy-mint Szolgát-is, bizonyosan meg-szerettelek. Istenem! Mi jut mostanában eszembe! — Te vagy tehát azon Szolga, kit álmomban nékem ízántak a' Meny-beliek? — Istenem! légy velem! — Te vagy tehát azon Iñú? kinek Szövetségével nagyra mehetek; ha végtére a' hamar hiszembe meg-nem-csalattatom. — Mit higgyek immár; magam se tudom.

Ezek után: csupa álmélkodásban, és különös fok gondolatokban töltötte egy ideit. Mí-dőn osztán a' lángoló gerjedelmek nagygyából meg-szüntenek; és azokra, melyek mostanában szükségesebbek, lassan-lassan visszafiz-térhetnek;

mi tévő legyen az Erekyével, azon gondolkodott; pedig nem kevés fő-töréssel.

Az Ágy mellé akarja vala fel-akasztani: hogy, mind le-nyugttában, mind fel-ébredttében az akadgyon leg-is-leg-elől meg-nyitott szemibe. De félt a' ki-s-be-járó vadász embereknek szárnyas szemeiktől. Sőt: ha ezt olly nyilván ki-függesztené; az enyves kezeiktől-is tartott. Mert: ha ezen Erekyéjét el-találnák-lopni; tudta: hogy nálánál meg lopottabb személy nem találkozhathatna széles e' világon.

Le-zárja-e tehát Szekrényébe? De, meg-nem-állhatta: hogy egy szem-pillantásig ne lássa. Az-után: mi gyönyörűségét tapasztalna abban: ha az, a'-mi szemre-való, a' szemek elől el-zárattatna? Nem azért lennének két égő világok a' Teremtmények' fejekben: hogy azok elől az illetén drága látományok el-rejtenének. Tudta azt-is; hogy, sem az Ég, sem a' ragyogó csillagok Szépeknek nem mondattathatnának, ha Ember-társaink nem teremtettek volna.

Ezen gondolatokat forgattya vala eszében; midőn Rima bé-toppana hozzája. Igen csudálkozott a' Vén: hogy mostanában maga maradhatna azon Kis-aszszonya, ki ennek-előtte igen nagy számot tartott az örvendeztető víg társaságra. Gyanakodott ugyan a' Dajka Eteikának meg-illetődéséről (mert maga-is éppen így jára Scitiában, midőn édes Battájával leg-elől meg-ismerke-

merkedett); De, kedves Leányának az' illyetén dolgokhoz nem szoktatott szívéből gondolkodván; reá nem merne eskünni bizonyos izelmeére.

Mind-az'-által: Rimának véletlen bé-jöttére, igen meg-döbbene a' gyanakodó Kis-aszszony. Már most mindentől tartott. Fáraasztotta elnéjét abban-is; meg-mutassa-e néki az Erekyét? a'-vagy bődögabb időkre halaszsa? Mert noha ennek-előtte olly vélekedéssel lehetett édes Dajkájáról: hogy vele szívének minden titkait mindenkor bátran közölhetné: most még-is (soha illy állapotban nem lévén, mellybe az első izeretettől csavarttatott, avagy inkább nagy erőszakkal sodorttatott) várjon-e jót tőle? avagy féltlyen fenytékjeitől? bizonyossan mind-eddig éppen nem tudhatta.

De még a' Dajka-is, az illyetén környül-ál-lásokban már régen meg-okosodván, furcsábban bánta vele, mint ennek-előtte szokott. Észébe-juttatván pedig: hogy magát ezüst Pohárral meg-ajándékozta Etele; könnyen el-hitethette magával: hogy ötet-is bizonyossan valamiben részeltetnie kellett. Ugyan-azért: mesterséges fortély-yaival addig-addig fartatta szemérmetes Alakját: még végtére, mind szájából, mind kebeléből ki-ugrasztotta az arany Erekyét.

Csúdalkozott Rima ezen ritka, és böcsülendő munkán. Ezt maga' Poharával egybe-vetvén
mind-

mind-a'-kettőnek nagyon örvendezett. Úgy-is tettfezt: mintha Etele ama' külömb, és szinte ellenkező szabású ajándékjaival ki-találta volna a' két-féle szíveknek vágyódásait. Mert: mind-a'-kettő egy-aránt örvendezett: a' fiatal Etelka ugyan azon Ereklýének kellemetes újságán; a' vén Rima pedig maga' Poharának ritka óságán.

Az-után: mi tévők legyenek az ajándékokkal, azon tanácskoztanak. Azt mondotta magájéről az örvendező Dajka: hogy azt ollyatén helyre fogná helyheztetni, mellyről minden embernek szemeibe (ha mindgyárt nem fokat keresgéli-is) könnyen ütközhesse; és ki ki hamar észre-is-veheffe: minő Szép Ifiútól nyerte ezen Mátka-táallyát (Lám néha a' Vén Aszszonynak-is piszfszenik). A' Szüz' Ereklýéjéről pedig így vélekedett: hogy annak alkalmatosb helye nem találkozhatna; mint, ha mellyére fel-akasztaná.

Meg-örüle ezen rendelésnek a' felénk szívű Etelka. Már ennek-előtte-is el-intézte magában: hogy mellyére függeszti; és, Etelének kedviért, egész nap-estig le-se-teszi. Hogy tehát az, a'-mit maga-is cselekedni akara, a' Dajkának jóvá-hagyásával meg-erősítetett, igen kedvellette.

Ki-nyittatnak tehát a' régi rekeszek. Ki-is-kereftetnek a' Sárga, Fehér, Piros, és Aranyos Laplikák. Egygyet a' fenéken ollyast találtnak, mellyet, Atilának Kardgyával, a' Szüznek kiskorában, Arpádné ajándékozott. Ez, a' többiek
között

között, nem csak leg-szebb; hanem leg-drágább-is vala.

Ezen emlékezetre méltó Laplikát által - öltvén az Ereklyének arra készítettett fülén; rajta egy rózsát kötötte nek. Az-után: még azon estve (a' Dajkának nagy nevetése között: hogy a' Tök-is estve virágzana) a' víg Kis-afzszonynak mellére tűzték.

Ha igazat akarunk mondani: ezen szép arany Erekye a' gyönyörűséges Etelkát még gyönyörűsegefebbnek képzelte:

A' - mi több: Etelkának örömmel ugrándozó Szívét úgy - annyira fel-ébresztette: hogy a' következő éjtszaka (de közöttünk maradgyon a' szó) azon Erekyével hált.

HARMADIK SZAKASZ.

I. Árpádnak Úttya.	V. A' Nyulak' Szigete.
II. Etelka, és Világos.	VI. Árpádnak Titkossja.
III. Ufzubü Árpádnál.	VII. Világos Rókánál.
IV. Etele Budán.	

ELSŐ RÉSZ.

ÁRPÁDNAK ÚTTYA.

Világos-vártól el-búcsúzván Árpád; midőn Aradról a' Csanádi térségekre érkezett, azon nyavalája, melly Világoson kezdődött, nem csak nem enyhülni; hanem szüntelen nagyobb erőt-is venni láttsfattatott. Úgy el-is-érte immár a' fok Péntek: hogy, több Szombattyait nem remélhetvén, tudós Orvossának tanácscsából meg-akar-

na maradni Csanádon. Itt: vagy egészségének vizsgálata-térttet meg-várni, vagy, ha erőt vehetne rajta a' betegség, az örökös el-költözésnek szem-pillantását meg-lefni.

De Zalánfi (ki nagy szív-fájással el-válván Etelkától; Árpádnak hív követője vala ezen útazásában) arra ösztönözte mind az Orvost, mind pedig Árpád-fejedelmet: hogy, mivel Csanádon semmi ollyas alkalmatosság nem találtatna, melyben, beteges állapottyára nézve, magát ki-nyughatná: még csak egy napot szánna az Útazásra, és Várába jönne Zegedre.

Láttfzatott-is Zalánfi ollyast mondani, mely könnyen meg-győzhette amazoknak szíveket. Leg-alább az Orvos, ha a' Fejedelemnek úgy tettse, ellne-nem-állott javallásának. Tehát: masad'-napra kelvén a' kellemetes idő: meg-indúltának Csanád' tájjékáról, és egyeneffen Zeged-várába hajtottanak.

Ezen várat egynehány esztendőök előtt (a' Temesi ellenségnek meg-gátoltatása' okáért) Zalán építtette, eme' Zalánfinak attya. Mert: Temes-várnak megyében uralkodó GLÁD, gyakor ki-ütésével, igen nagy alkalmatlanságokra vala a' Zegedieknek. Kinek hirtelen ár-vizét hogy meg-gátolhatná Zalán; meszsze el-terjedett roppant Várofsát, nagy HALMOKAT vetvén, körül-kerítette. Az -után: magának biztos lakásául, a' Tisza' mentében erős Várat épített.

De mind-addig meg-nem-szabadúlhattanak a' Zegediek a' ki-ütő Gládnak nem barátságos szomszédságától; méglen (ennek-előtte közel tizenkét elzúttal) Zalánnak kérésére, ellene-erőztette Arpád, Kadika, Zuárd, és Bojta Hadnagyságait. Ezek (már két elzúttal ennek-előtte) a' Nyitrai Tótokat, meg-bomlott rendekkel (31) meg-ördög-tördelvén, a' Temesi gyűlész nyáját-is (Glád-nevű Kolompoffokkal-együtt) a' lukra hajtották; és, nem sokára, az egész Megyből eb-rúdon ki-vezették.

De ezen elhetetlen Gládnak a' Temesi várnak Megyéből ki-szalasztásával, és ott a' Magyaroknak le-telepedésekkel, csak eben gubát cserélt; Sőt: lóról számárta szállott a' szerencsétlen Zalán. Mert: Lehelnek Sípjával fel-gerjesztettétvén a' Vitéz Magyarok, őtet-is azon

L 2

Tar-

(31) Az Ellenség' üzésében mi Hadi Mesterség, és szokás vala a' Magyaroknál; elő-adgya LEO ama' Bölcs Nap-keleti Császár e'-képpen írván felőle: A' Magyarok ugyan, midőn az Ellenséget kergetik; meg-bomlott rendekkel vannak'inokban. Ugyan-azért: az Ellenségtől (ha jó rendben bátrul, és birtelen rájuk visszafordul), könnyen meg-verettetnek. A' többi Nemzetsegek pedig, meg-tartván a' rendet, mértékletesen üzik az Ellenséget. Ugyan-azért: ezeket (visszafordulván rájuk) egyenesen akarni meg-üldözni; éppen nem tanácsos. Hanem, a'-mint mondtam, mind oldalastag, mind bátrul kelletik rájuk ejni.

Tartománnyából, melly a' Duna, és Tisza között széleffen, és hofszsan el-terjedett; csak Zeged, és Tétel közé szorongatták. Sőt: nem sokára, ezen Birtokából-is; elsőben ugyan Zegedről, az-után Tételről-is ki-hajtották; és éppen a' füstös Bolgárokig kergették.

Idő járttával: meg-alázván magát Zalánnak fia; viszsza-nyerte (úgy-mint Igazgató) tér-föld-gyének eme' meg-határozott részét: melly Zeged, és Tétel között a' Tisza', és Duna' vizeivel Bajától Eszékig bé-kerteltetett. Ugyan-csak örült - is a' veszett fejszének ezen nyelét meg-lelvén.

Zeged' várában meg-pihenvén Árpád, egy ideig egészségéről gondolkodott. Ez elsőben igen változó, és szinte utóllya felé lévén; elannyira meg-vesztegette jó kedvét: hogy, noha Zalánfi, (a' Zegediekkal egygyütt), mindeneket ki-gondolt, mellyeket vigasztalására lenni ítéltetett; még se találhatott hirteleniben ollyas szerekre, mellyekkel egészen fel-épülhetett volna.

Végtére: midőn mind az időnek nem mostoha kedvezésével, mind az Orvosnak szorgalmatos forgolódásával arra vitetődött a' dolog, hogy immár nem csak ki-járhatna; hanem, a' mint közönségeffen mondani szokta; verfet-is futhatna Zalánfival: Ez ötlet beteges állapottyához illő egy mulatságra kisztette. Ugy gondolkozott az illyen környül-állásokra figyelmező

Orvos

Orvos: hogy a' fülladásra hajlandó Test-épülete korábban helyre-hozattatna, ha gyenge járásokkal gyakorolná lankadt tagjait; és, ha lehetne, erővel-is vígadna.

A' Tisza' vizének le menttében (a'-mint az akkori Városnak vége szakadott) meg-áradván a' Folyó, partjai között meg-nem-tarthatta a' fel hójagzott vizeket; hanem egy lapányos helyre (elég hoszszan, de nem olly széleffen) ki-öntötte. Ezen nevetlen Tónak sík fedeletét úgy el-lepték a' külömb-féle repdeső állatok, hogy sem a' víznek színét nem láthatnák a' szemes Nyilások; sem, mellyik csoportra erefszék leg-is-leg-elsőben sebes veszszeiket, éppen nem tudhatnák.

Azon említett Tónak eme' részét foglalta-el a' Fejedelem maga' embereivel. A' másik részén, ezeknek által-ellenekben, Zalánfi állott a' Zegedi Ijjászokkal. A' parancsolat ellen viselék magokat Zalánfinak heves emberei; midőn, nagy-hamarjában meg-eresztvén horgas húrjokat, úgy el-rémítették a' madarakat: hogy csoportosan fel-vennék magokat. Az-után: több felekezetekre osztolván, egyeneffen a' Tiszának mennének. És végtére, azon-is túl, a' meszsze el-terjedett mocsárokba szállnának.

A' Tónak közepén nem maradhatta egyéb egy nagy fehér Hattyúnál. Várta Zalánfi, hogy reá löjjön a' Fejedelem. De ez (a' vélekedés-

ben lévén: hogy immár meg-sebesítettet: ugyan azért; annak le-tettében, semmi mestersége ki-nem-tettszene), intett Zalánfinak: hogy hozzá-fogjon, és szerencsét próbállyon.

Zalánfi tehát: már régen kezeiben tartván fel-vontt idegét; nagyobb hevességgel, mint szemes tárgyalással neki-eresztette vészszejét; de nem magát a' madarat; hanem annak csak felső tollait találhatta. Ettől meg-ijedvén a' Hattyú, tüstént szárnyakra kapott, és Árpádnak éppen elejébe repült.

Eme' véletlen történetnek igen meg-örülvén a' Fejedelem; hirtelen elő-vette arany idegét. Az-után; éppen nem sokáig késvén horgas húrjával, olly szerencséslen aránzotta a' madarat, hogy: mind mellyét meg-találhatta, mind téstét meg-fordítván, a' Tónak éppen a' kellő közepére le-is-ejthette.

Árpádnak szerencsés lövését szemre-véven az ügyelő Nyilasok; mindnyájan olly nagyon örvendettenek: hogy mindenütt Árpádnak nevét tele torokkal kiáltanák. Ugyan-azért: mivel magától a' Fejedelemtől lövetet-meg, nem akarták olly csékély dolognak ítélni: hogy ki-hozásának szorgalmatosságát abban-hagyni láttszattatnának. De semmi Csónak, semmi Tutaj, semmi Talpak jelen nem vóltanak. Maga Árpád, ember-szerető Fejedelem lévén, sem akara senkit bé-kényszeríteni: mivel nem ismerte a' vizeket.

Árpád-

Árpádnak több Szolgái között, egy ollyas találkozott: ki eme' szót: BALLAGOK, fel-vett régi szokásából, szinte mindéig a' szájában forgatta. Ugyan-azért: közönségesen nem másnak, hanem BALLAGINAK neveztetett az akkor-beli Magyaroktól. Ez akkor a' Fejedelem' eleibe kerülén, Uram (úgy mond), ha parancsolod, bé-ballagok; de ki-is-ballagok ám ama' szép fehér Hattyúval.

Öreg volt a' Legény, és immár igen erőtlen. Ezeken felől ollyan-is: kibén meg-akarta mutatni a' Halál: hogy, ha valakinek el-vesztésére okot nem találhat-is a' testben; külső alkalmatosságokra édesgetve csalogattya az emberfiát: hogy éppen el-veszessze. Mert: eme' szegény Szolga bé-ballagott ugyan a' vízbe; de soha többé ki-nem-ballagott. El-nyelte a' Tó, és magába vesztette az iszap.

Igen sajnállotta ezen hív, és régi Szolgáját a' hál'-adó Fejedelem; de semmi-féle-képpen nem segíthette. Magával hozta-ki tömött Scitiából. Egygyütt öregedttének-öszve tágas Magyar-országban.

Íme! kit az egész útban sem a' nagy folyóknak domborodott árjai; sem a' sós tengereknek fel-kénszerítettett habjai el-nem-nyelhettenek; azt a' Zegedi Tónak lapos vizei könnyel-emíszthették. Csak igaz az, a'-mit régen emlegettenek a' Sciták: hogy, a'-ki egyszer sze-

renesétlen; az, az egyenesen-is el-törheti a' lábát. És: a-kit egyszer űzőben vészén a' kár; az ha magát Süveges Mesterségre adná; e' világra talán fejtetlen jönnének az emberek.

Mind-az'-által: eme' Magyar Szolgának nevét el-nem-nyelhette még-is azon torkos Tónak telhetetlen ízlapja, melly öszve-fonnyadt testtét el-temethette. Fen-forog még most is örökös neve, ha nem másutt-is, leg-alább a' Zegedi Lakosoknál: kik, e' mai napiglan, azon Tót BALLAGI-TÓNAK nevezik.

Ezek után: nagy kedve telhetett Árpád-Fejedelemnek a' Halászatban-is. A' Maros-tőben, éppen kellő közepére a' szőke Tízfának, az Öreg Hállókat terítettette Zalánfi. Csudálatos nagy számmal vóltanak ezen időkben a' fok-féle Halak. A' pettyezetett hegyes orrú SÖREGÉK; A' nagy szájú hal-héjjaatlan HARCSÁK; A' piros Szironnyájú kövér PONTYOK; A' fel-állt orrú szálkátlan KECSEGÉK fel-és-alá-úszkálnak a' zavaros vizekben. Üntig elég DÉVÉR, SÜLLŐ, BÚCZÓ, MÁRNA, CSUKA, MENY-HAL, SÜGÉR, CZOMPÓ, KÁRÁSZ, TOK, VIZA, CZIGANY-HAL. Szám nélkül a' GÁRDA-keszegek; A' KERÉK-keszegek; A' JÁSZ-keszegek; A' TAMÁS-keszegek; A' VERES-SZARNYŰ-keszegek.

Maga a' Fejedelem-is el-álmélkodott, midőn a' Tanyán, Egy-húzomra, többet kerítetttenek-két-

két-száznál az Öreg Halakból. Az Aprólákot pedig (mivél hasznát nem látták) ki-se-szákolták. Egyszeriben két HALAT-is fogtanak (32). Ezeknek temérdeke el-bámította azokat, a'-kik mind-ekkoráig illetén csudákat nem láthattanak. Húsz egész arasztnyi volt egygyikének hoszsa, a' másikának tizen-nyolcz.

De még a' HALASZATNAK külömb-féle nemében-is igen nagy kedve telhetett a' fel-épüléshez közelgető Fejedelemnek. A' Tisza' közepében (a' - mint ez - előtt-is mondám) az ÖREG HÁLLÓKAT szemlélgette. Láta a' PIRITTYEKET ama' régi Porgánnál. A' háta Porondok mellett a' KECZÉKET nézte. Itt a' GYÉR-hállókat, ott a' TESZI - VESZIKET ügyelte. Fő-képpen ama' KERÍTŐ-hállónak nagyságát (mellyel a' meg-áradott Tiszának szélelségét el-foglalák) leg-inkább csudállotta. Az-után: nem csak a' MATY, és SZILL-Érnél; hanem a' többi EREKNÉL-is, és meszsze-ki-terjedett TÓNYÁKNAL igen vig szemekkel nézte a' nappali MÉTEKET; az éjtszakai MARÁZSÁKAT; és (midőn a' Hal ivik) a' SZIGONYOKAT. Nagy kedve telhetett ama' VEISZSZEL meg-csáltt; a' TAPOGATÓVAL.

(32) A' Szegedi Halászok a' VIZÁT, és TOKOT nem másnak, hanem csak HALNAK nevezik. Ezek közül meg-érezvén valamelyiket, magok között így szóllanak: vigyázzunk! HAL van a' Hállóban.

reá-fzedett; a' MASZLAGGAL meg-tántorított; a' MÉTELLYEL meg-velztegetett néma halakban. Ki-váltt nagy örömevel nézegette azon HORGÁSZÓ Suhanczárokat; a' PÍCZÉZŐ Nyúlankokat; a' PENDELEZŐ Fitty-firittyeket; azután a' RACSAZÓ Ficzkókat; és a' VARSÁZÓ Suttjókat.

Ezekben, és több e'-féle mulatságokban olly nagy kedve tele Arpádnak, hogy ezeknél nagyobbakról tellyes élete' napjaiban nem-is álmodhatott volna. Midőn az-után egészsége vízfzállíttatott volna; meg-látogatta eme' híres Zeged-várofsának gyönyörűen el-terjedett SÍK MEZEIT. Kővér-göröntyös, és igen termékeny-feke-te SZÁNTÓ FÖLDGYEIT. Nádas, és Fűzes ERDEIT. Két derék FOLYÓ VIZEIT. Emitt *Madarászó*, amott *Székes*, avagy *Ingoványos* TAVAIT. Ide *Kaszálló*, amoda *Zsombékos*, a'vagy *Izapos* RÉTTYEIT. Cforva, avagy Sívány HOMOKJAIT. Meg-szállott TELEKEIT. Nyáj, avagy Barom JÁRÁSAIT. Végtére: Bárány-pirosítás, avagy Sárga-gyopáros PUSZTAIT.

Látta a' Nyaka-törődött kövér GÖBÖLYT. A' vegyesült Szilaj GULYÁT. A' Szelid, és Tőgyes CSORDÁT. A' Nyargalva-jádzó, és még-is szapora MÉNEST, azoknak GÖBÖLYÖSSEIVEL; GULYÁSSAIVAL; CSORDASSAIVAL; CSIKÓSSAIVAL egygyütt. Meg-szemlélte a' Juhok' TANYÁJÁT. Az Emék' KONDA-

DAJÁT. A' KANOK' Nyáját. A' Malaczok' CSÜRHEJÉT, emezeknek JUHÁSZSZAIVAL; KONDÁSZSZAIVAL; CSÜRHÉSZSZEIVEL; és más Szorgalmatos PÁSZTOR-EMBEREIVEL; BUJTÁRJAIVAL; BETYÁRJAIVAL egygyütt.

Úgy - annyira meg-is-tettség Árpádnak Zeged-vároffa: hogy már akkor el-intézte magában fel - magasztaltatását, és különös kegyelmeinek reá áraiztását. Hogy pedig ezen ki-váltt jó a-karattyának elejét mindgyárt akkor észre-vehet-nék a' Zegedi Lakosok, őket (mivel nagy része Bolgárokból állott) tüstént akkor maga' érdemes BOLGÁRJAINAK nevezte; és a' Magyarokkal egy Törvény alá fogta (33).

E' Zegedi Polgáraitól el-búcsúzáván Árpád, egyeneffen a' ZEERI Pusztára iparkodott (34).

Meg-

(33) Hát ha osztán eme' történetből származott ama' POLGÁR név? Ezen szó nem mást tészen; hanem Városi Jusba bé-téttett Személyt. Kik ama' Német szóból: Burger Polgárt akarnak ki-saragni; ők látsák. De így bizonyára a' Csere Bogárból-is Seregelt saraghat: mert valamint ama' két előbbeni szavakban meg-vannak ezen R, és G betűk; úgy meg-vannak a' következő kettőkben-is.

(34) Ezen ZEERI pusztát, mostanában közönségesen Pusztá Szernek nevezzük. Három méter föld.

Meg-akarta még egyszer élttében látni azon ör-
vendetes Téréséget, mellyben, a' Magyarokkal
öszve-

földnyire, és még egy darabnyira esik Szeged-városá-
tól, nem messze a' Tisza' partjától. Ezen Pusztát,
mellyben Árpád alatt a' Magyarok öszve-gyűltenek, és
új Törvényeket szabtanak; azért nevezék ZEERNEK
(avagy, a' mostani írásnak módgya szerént, közönsé-
geßlebben: SZERNEK), mert az új SZER - tartások'
ki-hírelelések eme' Pusztán történt. Mert: ezen említett
SZERI Gyűlés előtt, közel tíz esztendőig; csak öt
Törvényekkel éltenek Magyar Eleink, tudni-illik:

I - szer: *Hogy Mindnyadjan Álmosnak, és Véréből
szdrmazott Fejedelmeknek Teslejtől - Lelkejtől igazán enge-
delmeskedgyenek mindétig.*

II - szor: *Hogy, ha ki mit, fegyver által, a' meg-
vertt Ellenségtől nyerne; azt magának, és Utóinak örökös-
sen meg - is - tartand.*

III - szor: *Hogy az országló Fejedelemnek rendes
Tanácscsdból soha az érdemes Vezérek akdr mi szín alatt
ki - ne - rekesztessejenek.*

IV - szer: *Hogy a' Fejedelemnek méltóságos Személlye
ellen fel - zendülő Lázak, irgalom nélkül, minden pere-
pátyyostól el - veszfszenek.*

V - szer: *Hogy, ha a' szabott Törvényeket a' Feje-
delem nyakassan meg - nem - tartand; azt Fejedelemnek a'
Magyarok se tartandk.*

MÁTYÁS Király' idejében, ezen ZEERI Jófságot
PÓSE nevő Uraság birta, és PÓSE de ZEER nevez-
tettenek. PÓSE Istvány (bele kerekedvén Hunyadi
Lászlónak, Mátyás-*király'* Test-vérének el-vefsztésébe)
mind

öszve-gyűlven (Zalánnak meg-hódolása után) új
Törvényeket szabott az Ország' igazgatására.

Morgo-

mind Zilágyi Mihálytól (Mátyás - király' Annyának
Test-vérétől), mind magától Mátyás - királytól igen
gyűlöltetett. Ugyan-csak ezen okból (a'-mint vélem)
el-akarák tőle csipni ezen Jóságát; és, más Jósá-
gokkal egygyütt, ORSZÁG - *Mibálynak* (akkori Nán-
dor-ispánynak), 's-annak fiának *Lázlónak*, az - után :
más *Sebestyén* és *Lörincz* ORSZÁGOKNAK adni. De
ZEERI Anna (Nemes, és ugyan-azért nagy bátorsá-
gos szívű Magyar Alsólony) igazságtalanságuak lenni
vélvén ezen Jóságból magának-is ki-fittyentését; mi-
nek-utánna a' Királynak szándékát meg-orrolta; ö-ma-
ga (a' Férj-fiaknak el-ijedttekben) 1472-dik esztendő-
ben a' Csanádi Káptalanhoz ment. Itten a' Királyt a'
törvénytelen oda-adástól; ORSZÁG-familiát pedig a'
törvénytelenebb el-vevéstől szerencsésen el-is-tiltotta.
Valaha PUSZTA - SZEREN Apát-úrság vólt e' neve-
zet alatt: ABBATIA de ZEER - MONOSTRA. A'
roppant Templomnak siralmas dülledékjeit, és mellet-
te a' nagy *Monasteriomnak* talpát még most-is láthatni.
Minő SZERZET helyhezttette pedig magát eme' Tér-
ségre; BENEDIKTINUSOK - e? CISTERCITÁK - e?
(mert e' két SZERZETNEK szokott Apát-ura lenni)
mind-eddig ki-nem-tudódhatott. Ezen népes Apát - úr-
ágnak csak puszta jelét Kereszttyén hordozgattya most
KENDE *Lázló* Úr, Nagy Váradi Kanonok; Ma-
gyar Úri Emberséges Ember; és nekem, midőn Nagy
Szombatban lakám, Jó-akaróm. Ha igazat mond ama'
híres PÁZMANY Péter; ezen Apát-úrság 1315-dikben
kezdett virággani. ANON. Belae R. Nos. KAPRINAI.

Morgolódttanak ugyan a' Magyarok, midőn előbbeni öt Törvényneiknek meg-másolása' hírének leg-is-leg-elsőben hallották. Mondották - is alattomban: hogy majd így, majd amúgy állának ellene. De Árpád (hogy maga' Birodalmát megerősítse; az - után: az Országának meg-változott környül-állásai miatt bé-csúszott zenebonákat kurtább úton el-végezhesse) ezen új Törvényeknek ki-hírlelését szükségesnek lenni állította.

De egyszer-is-mind nehéz dolognak látván a' meg-másolást: hogy az Al-rendűeket hamarébb meg-nyerhesse; a' dolgot a' Fő embereknek magához való édesgetésével kezdette. Az Országának termékenyebb Földgyeit (35) közöttök felosztotta. Az elő-menendőket újra-ki-gondolt Tifztségekbe helyhezttette. Magát a' ki-kapható Elevenek előtt félelmessé tette. A' Katonaságot Ország sizerént el-hintgetvén, a' fel-zendülésnek ki-

(35) A' régi Magyar Íróink a' FÖLD nevet így írták: FEÖD. Avagy így-is FEWD. Hát! ha ezen FEWD szóból eredett osztán a' FEWDUM, avagy-is FEUDUM név, a mint egy Francia Író is vélekedik? En ezzel a' magyar Törvényt éppen nem akarom pengetni; se első Magyar Fejedelmeknek adakozóságjokat - e? avagy, a' régi esküvés sizerént köteleltségjeket vagy felfezgetni, vagy pediglen állítani. DIZZIONARIO Universale delle Arti, e delle Scienze di EFFRAIMO CHAMBERS della Societa Reale In VENEZIA.

lobbanható tüzet , még szikrájában, el-nyomta. Egy szóval: mesterséges, és régtől fogva ki-dolgozott Fortélyjaival úgy el-készítette előre a Népet: hogy, az új Törvénynek ki-hírdelése napja el-jöven, mind-egygyike csak a' vállát vonyogatná; a' rendeletek ellen pedig állani nem merne. Ezen új Törvények' jó, vagy rossz voltának próba-köve nem egyéb lehetett, a' következendő boldog időknél.

Itt hagyván a' Szeri-pusztát; Csongrádra iparkodott a' Fejedelem. Ezen tartományt már ennek-előtte Und' fiának ajándékozta, kit Etének hivtanak. Ki-is, hogy a' Tifzán túl-lévő Ellenségnek gyakor ki-ütése ellen ezen örökjét meg-tarthatná, a' körül-belől-lévő Oroszokat dologra hajtotta, és velek a' várat fel-építtette; mellynek a' Tifza (mint egy ölébe foglalván) zavaros vizeivel fekete falait mofogattya vala (36).

Midőn

(36) Ezen Puniai szó: GÁDIR; annyit téfzen mint: bé-kerített, és meg-erősített hely. Ezt a' Tótok, és Oroszok GRADNAK mondgyák. A' Magyarok VARNAK. Ugyan-azért: az Oroszoknál vagyon CZÁRI-GRAD, *Császárvár*; NOVI-GRAD, *Újvár*; BEL-GRAD, *Febérvár*. — A' Pomeránusok GARDNAK nevezik. Ugyan-azért az ő Városaiknak neveik ezek: BEL-GARD, *Febérvár*; STRA-GARD *Végvár*. — A' Lengyelek GRODNAK hívják. Ugy-

mint:

Midőn Csongrádról Buda felé meg-indult a' Fejedelem, egy homokos térségen ki - szállott kocsijából; és ide - tova sétálgatott. El - nem - hagyta nyomát Etelkának kis kutyája TELEK; melly, még Világoson, úgy neki - szokot Árpádnak: hogy tölle femmi-féle-képpen el - nem - választhatnák. Nem gondolt se Aszszonyával, se más valakivel. Sőt: morgott Etelkára - is, ha

a'

mint: NOVO - GROD, *Új-vár*; GRODEK, *Kis-vár*. A' Muszkák GORODNAK mondgyák. Ugy - mint: WAZILO - GOROD, *Bazilius-vár*. — A' Csehek, és Morvák HRADNAK nevezik. Ugy - mint: VISSE - HRAD; VELLE - HRAD. — Ezen GRAD szónak külömb-féle ejtéséből ki tetszhetik: minő Nemzetek építették Magyar-országunkban ezen nevű Várakat: VISSE - HRAD; NOVI-GRAD, avagy NOGRÁD; Serviában BELGRÁD; És (mellyről itten leg - fő - képpen szólni akarunk) CSONGRÁD. Ezen Várat BELA Királyunknak nevetlen Író deákja így nevezi: SURUNGRÁD. Ebből jött: SURNIGRAD; CSURNIGRAD; CSERNIGRAD; CSORNIGRAD és végtére CSONGRAD; avagy (a' - mint a' mostani Magyarok közönségesen vevezik) CSONGORÁD. Ezen Orosz, avagy Tót szó annyit téfzen Magyaról, mint: *Fekete Vár*. Mostanában: alig találhatni valami jelét ezen híres Várnak. A' Tisza' vize addig nyalagotta fekete falait; még, Körös' vizével egygyet-értvén, egészen meg - emíszttette. ANONYMUS Belae Regis Notarius. DALHAM. KATONA.

a' Fejedelelemhez közelített. Ezen Ebnek szokatlan hívségét tapasztalván Árpád; el-kérte E-telkától, és, ezen úttýában, mindenütt magával hordozta.

Ezen kis^r TELEK, Árpádnak sétálgatása' alkalmatófságával, neki-esvén egy Homok-dombnak; annak szélyel-kaparásában olly fáradhatatlánól dólgozott: hogy se Árpádnak szóllitásaival, se a' Katonáknak oda-jöttekkel semmit se gondolván; félig bele-bűjna a' sükeretlen homokba, és végtére ott rágódna valaminn.

A' Homok alatt el-rejtetett kincset lappan-gani vélvén a' Katonák; minek-utánna ama' kutyának kaparását egy ideig szemlélték, és máris végét alig várhatták; Íme! a' Homok' közepén egy Ládikára talált. Ennek egygyik oldalát ki-mutatván a' Kutya, mint-ha eleget tett volna kötelefségének: abban-hagyta a' Homokot, és meg-nyúgodott.

El-hűlt a' Fejedelem, midőn Embereitől kivontt Ládikát meg-szemlélgette, és egyszer-is-mind meg-is-ismérte. Nem egyéb volt; hanem éppen az: mellyet, a' többi kincsek között, a' KIÓVIAKNAK meg-hódolások után, ajándékban nyert azon tartománynak Vezérjétől, és tüstént Hitefsének ajándékozta: Undvárnak meg-vétele, és Laborczának fel-akasztatása előtt.

Csüdálkozott Árpád; hogy-hogy jöhetett e' helyekre azon Ládika. Gondolkodott-is magá-

nyoffan: mit jelenthetne e' véletlen meg-találása. De, midőn a' Ládikát meg-nyitották; és benne egy kis Gyermekek tetemeit, és porait látták: már akkor, mit szóllyanak? mi fíralmas történetekről vélekedgyenek? éppen nem tudhatták.

Meg-hólt immár ekkor a' Fejedelemné, kitől e' nagy Titoknak meg-magyarázását remélhette Árpád. Meg-sem-is-álmodhatta pedig, hogy erről valamit tudgyon Etelkának Dajkája. Tudott pedig Soknál-is többet. Mert: a' Fejedelemnével egygyütt, ő-maga zárta-bele azon szerencsétlen kised Magzatot: kinek akkori halála olly bóldoggá tette Etelkát: hogy, ha az akkor úgy nem történt volna; ezek mindnyájan (noha valóságossan, Isten előtt, ártatlanok lennének) a' szörnyű böcstelenségtől még se menekedhetek-vólna-meg.

Meg-foghatatlanok a' Világi dolgoknak forgásai. Ime! Etelkának Ebe akadhatott azon csudálatos réz Ládikára, mellyben ugyan azon Etelkának (az'-nap' született ártatlan csöcsömösnek) minden Szerencsáját le-zárták a' szorgalmatos Undváriak.

Árpád, kezéhez vévén eme' Ládikát, vele egygyütt, szapora hajtással Budára érkezett. A' Ládikát kíncses Tár-házába tétette, és szorgalmatossan várta ezen el-titkoltt történetnek vagy szerencsés, vagy szerencsétlen végét. De ezen dolog' ki-nyíltta Zoltánnak idejére tartatott.

Mind-

Mind-az'-által az előbbeni Magyar Világ számot tartván a' következendőre; hogy ezen nevezetes történet feledékenségre ne jusson: annak hírét (a' Helységeknek meg-maradttokkal) mi-velünk-is elég gondosan közlették (37).

MÁSADIK RÉSZ.

E T E L K A, É S V I L Á G O S.

Midőn Árpád ezen említett helyeken utazott, lássuk; mik történtenek addig-is Világoson. Etelének foglalatosságai szünetlen abban voltak: hogy Vitézi kötelességének, tehetsége szerént, meg-felelheszen. Az-után: ha dolgaitól ürességet kaphatott; Etelkának örvendeztető társaságában gyönyörködgyön. És valóban: a'-mi a' Katona - vért illeti; kevés idő alatt, annyira mehetett a' gyakorlásokban, hogy (Gyulának

M 2

nagy

(37) Mert azon Pusztát, mellyen Etelkának TELEK nevezetű kis kutyája futkosott, szünetlen KIS - TELEKNEK hívták az utóbbi Magyarok - is. Sőt Jaz - után - is, midőn 1775-dik esztendőben, azon pusztára Zeged - városának egy Falúja építtetett, azon régi névét meg-tartotta. Egy órányi járásra vagyon tőle azon híres csárda, mellyre a' KUTYA. KAPARÁSNÁK neve szóródott.

nagy öröme; Etelkának nagyobb vígasztalására) ő lenne leg-főbb díszíze a' Magyar Seregnek; és ki-váltt erőssége a' Nemes Bajnokoknak. Egy se találkozott lovagló Személyt látó Magyarok közül, ki őtet alkalmatosnak nem ítélte volna: nem csak e' mostani Tíztségének el-viseelésére; hanem az egész Seregnek vezérlésére-is.

Szerették a' Katonák Etelét. Édesdeden bánt az alatta; eszeffen a' fölötte-valókkal. Amazokat mint - egy fogadott Fiainak; emezeket pedig mind-annyi édes Attyainak lenni gondolta. Úgy tudta magát Századgyában lévő mind-egy-gyikéhez alkalmaztatni: hogy a' tűnyábbakat gyors példa-adással inkább; mint erős fenytékkal: a' gyorsakat pedig méltó dicséreteivel még gyorsabbakká tenné.

Midőn a' Vitézeknek rendekben, lovaikon ülven, Gyulának igazgatása alatt üzetteget a' Katona-gyakorlás; öszve-csődültenek nem csak a' Világosiak; hanem a' körül-belől-lévő helységek-is. Abban-hagyván a' többit, csak éppen Etelére néztek mindnyájan. Annak ékecséget, katona-termetét, és mindenben gyönyörű maga-viseletét elegendő-képpen nem csudálhatták.

De még Etelkának se lehetett ám nagyobb gyönyörűsége; mint ezen ékes Lovaglásnak szinte minden-napi szemlélésében. Ennek-előtte: semmi kedve nem telhetett a' Gyakorlások' ügyelésében. Mai most: egy alkalmatosságot el-nem-mú-

múlászhatott, hogy jelen ne lenne. Noha gyakorta meg - esett : hogy, vagy a' harmat - esős idő nyirkos hidegével; vagy az el-tűrhetetlen verő-fény sütő melegével alkalmatlankodott.

De még a' reggeli álom sem eshetett oly jó ízűen; mint Etelének reggeli szemlélése. Ö-ugyan: memmél többször látta a' Nyargalásfokat, annál inkább meg-szerette a' Katona-életet. Sajnálotta-is igazán: hogy a' Természettől Férj-fiúnak nem rendeltetett. Etelének Századgyában nem csak úgy, mint Tizedes; hanem, mint Közlegény-is, édes-örömeit katonáskodott volna.

E' volt ám azon Fájdalom, azon kegyetlen Szív-szorongatás, melly Világost (Huba-vezérnek leányát) ki-mondhatatlan-képpen gyöttrötte. Irigylette Etelkának azon Szerencsáját, hogy ő Etelét, csak nem minden nap', bízvált szemlelhetné; maga pedig, nem találhatna minden nap' oly' színt, mellyel Szíve' indulatját el-titkolhatná; még-is, minden meg-szólás nélkül, ohajtott látására minden nap' ki-mehetne.

Az irigység mellett, a' Félzs-is háborgatta Világost. Attól tartott fő-képpen: ne-talán-tán Etele (ama' Gyulai Kis-aszfzonymnak minden-napi látásával, és szüntelen vele-társalkodásával) úgy-annyira meg-győzettetne: hogy maga annak emlékezetéből éppenséggel ki-törültetne. Mert: noha ugyan, midőn egy-néhányszor szóba kerekedett, annak hajlandóságáról magának hízelkedne

(mert Etele mind-egygyik Szűzzel olly okoffan bánt: hogy magát mind-egygyikkel meg-fizerettette); nem gondolhatta még-is azon képzelte Szeretetét állhatatosnak lenni, ha vele a' Szövetségnek dolgát el-nem-kezdené; és eleve az el-olízolhatatlan Barátságra reá nem esküdttetné. Hogy-hogy vehetné pedig erre az el-csábúlni kezdő Ifiat? hirteleniben ki-nem-gondolhatta. Szégyenlené pedig: ha valamit el-kezdene, és el-nem-végezhetne.

Végtére: nagy szorgalommal, és nagyobb Fő-töréssel olly egy módra akadott, mellyel nem csak meg-zavarhatta Etelkát; hanem szinte kétségbe-is ejtette. Mert: jól ki-főzvé a' dolgot, el-ment alattomban Gyulához, Etelkának attyá-hoz; és tőlle írásban BIZONSÁGOT kért: Etelének maga-viseléséről, mind a' Katonai Gyakorlálnak hozzá-foghatóságában, mind egyéb erkölcséinek ki-nyilatkoztatásában.

Világosnak ezen Kérését, mire czélozzon, által-nem-láthatta Gyula. A' Fegyver, és véres Csaták között el-töltvén tellyes élete' napjait; soha nem vólt ideje az aszfszonyi fortélyoknak ki-tanulására. Sőt: ha Világos' kívánságának engedelmeskedne; el-hitette magával: hogy az-zal ugyan (midőn a' Hadnagy jó vélekedésben vagyon Századosjáról) Etelének használhatna-is. Ugyan-azért: minden meg-fontolás, minden tanács nélkül, nagy-hamarjában, meg-írta a' Bi-

zonságot, melly nem egyébből állott; hanem Etele' gyönyörű erkölcsének, és alkalmatosságainak egészen az Égig fel-emelttéből.

Minek - utánn ezen meg-írtt Bizonságot kezeihez vette Világos; és egy-mástól nagy örömmel, és hal'-adáffal el-váltanak: Gyula íziben-édes Leányához szaladott. És, azt gondolván: hogy ezzel az illyekre ügyelő Etelkájának kedvét találhatná: el - beszéllette előtte, pedig elég hangoffan: mit cselekedett Etelével; mit kívána Világos; mi móddal, mi szíve' örömeivel szolgálja Századosának. Végtére: mi nagyra mehetne ama' Jövevény Világos Kis - aszfszonynak fogánatos eledezései által

Ezekre Etelka (az egekre vetvén szemeit) nem szóllott ugyan semmit; de meg-változott színének halavánságából ki-tettség az el-ijedés; a' borzadozás; a' Szív-szorongatás; és több e-féle keserves indulatok. Csak alig - is várhatta: hogy, Attyától el-válván, a' kertbe ki-mennyen; és, eme' magánosságban, az Egek felé ereszfe sűrű panaszszait. Midőn virágjai között sétálgatott, ezeket mondotta szomorúan:

Oh! el-hagyattatott, és minden gyönyörűségeidtől egészen meg-fosztatott árva Etelka! El-kezdette immár szokott játékjait az állhatatlan Szerencse. Meg-sem-is-áll addig: még kerekében fel-és-alá forgatott személlymet horgas köréből egyenes-érdeklőre, valamint a' farat, hú-

zomoffan ki-üti, és az útálatos Lucs-pocsba temeti. Arra születtettem: hogy, egy-két örvendetes óráim után, ezer szomorúkat éllyék. Talán ugyan gyönyörködnek keferúségeimben a' Meny-beliek. Tí! magos Egek! Tí! ragyogó Fények! Könyörüllyetek igaz szíivemen! Ne is engedgyétek: hogy rajtam diadalmat vegyenek a' cfallá gondolatok. El-ne-vigye szárazon gonosz fortélyait Világos. Ments-meg, Uram! horgas körmei közül: mert igen-is látom a' véres folyadékokat.

Midőn illyekkel, és több effélékkel jajgatott; midőn a' következendő bódogtalan időkről így gondolkodott: íme Etele a' Kert-ajtót meg-nyitá; és, küszöbében meg-állván, ide-tova forgó szemekkel a' Kis-aszfzonym vadászá. Hamarébb látta-meg Ötet Etelka. De soha meg-látta illy nehezére nem esett. Nem hihetett háborúinak: hogy vele csendessen beszélhessen. Ugyan-azért, hogy meg-ne-láttszattasson, virágjai közé le-gu-nvorodott. Csak most nem akart szeme' eleibe kerülni.

De, midőn Etele a' Kis-aszfzonymnak le-gu-nvorodását meg-szemlélte; azon gondolattal lévén: hogy Etelka Bújkálósdit jádzhathna; 's-azért-is reitené-el magát: hogy véletlen fel-találása annál nagyobb örömére válhatna; nem akarta megszegni reméntelen jó kedvét; hanem, a' virágok között ide-tova billegvén, ezeket mondotta:

Oh!

Oh; be szerencsétlen vagyok, ki egyszeriben nem láthatom a' Virágok' Szépét! Ha tüllettél volna; eddig fel-találhattalak volna. De, ha Nap-estig kereslek-is - - KUK - - ÁM - RÁD édes Etelkám! - - ITT VAGY?

Ezekre fel-emelte ugyan magát Etelka; de könyvel-láb-állott szemeit Etelére vetvén, semmit se szólhatott. Újra ki-gördültenek öreg Csöpjei. Feszegették mellyét a' ki-törő gyötrelmek. Nagy erőszakkal ostromlották oldal-falait az el-nyelegetett Jajok. Ezeknél nagyobb háborúkat mind-eddig nem érezhetett.

Ezt Etele Gondnak; nem Játéknak lenni állítván: midőn szemeit a' mellyén függő Ereklýre vetette; szinte gyermekes vigaságra fordult, ezeket mondván:

Oh! pityeregnél még egy keveset, édes Etelkám! Ma látlak leg-is-leg-elsőben valami gyötrellemmel vesződni. De tapasztalom benne olly ritka örömemet, hogy szóval ki-nem mondhatom. Csak igaz az, a'-mit a' Magyarok tartanak, hogy: a'-ki szép, azt a' sírás meg-nem-rútíthattya; hanem ékeesebbnek rajzollja. A' rútat pedig még ocsmányabbnak mutattya. Oh! pityeregnél még egy keveset!

Ezen szavakra nagyon meg-keseredett Etelka. Nagyobb sűrűséggel hüllottanak tömöttebb könyvei. Midőn keserves zokogásai meg-állottanak, így szólott keservében:

Istenem! még az-is ellenem támad, kitől egész orvosságom' várhattam! Hogy lehettsz, kérlek, illy kegyetlen hozzám? Szánd - meg inkább, eddig ugyan a' Tiedet; de ezen túl; nem a' Te' Etelekádat. Vóltam, a'-mi vóltam: de nehezen lehetek, a'-mi lehettem. A' Napot nem költtin; hanem esttin dicsérik. Ah! Etele! az el-válás - - - !

Meg-hökkent eme' bús szavakra a' gyanakodó Etele. Nagyobbnak tapasztalta e' dolgot, sem-mint eleve el-gondolhatta. Alig-is várhatta: hogy háborúinak okát meg-tudgya. Közelebb menvén hozzája; így szóllott:

Követlek édes Etelekám, ha előbbeni tréfámmal meg-bántottalak. Leg-alább (katona ember-ségemre mondom, mellynél nagyobb esküvést soha nem találhattanak a' Magyar Vitézek) meg-bántani nem akartalak. Nem más okból bántam olly nyájassan veled; hanem: hogy így-is meg-mutathassam igaz hajlandóságomat. Azt gondolám: hogy, eme' jó kedvemmel, hamar el-ozslathatom kedvetlenségedet. Ugyan el-titkolhatnád-e előttem szomorúságodnak okát? Mond - ki bátran a' valót. El-is-hidd: hogy van annyi erőm, annyi tehetségem: hogy szerit találhassam hirtelen Betegségednek.

Ezek után: meg-jelentette Etelka Világos-nak cselekedetét. Tudni-illik: miként zsarolta-ki Gyulától a' bizonságot; minő hirtelen reá-állott

Gyula; maga miként félne a' következendőktől. Mind ezeket jól meg-értvén Etele; nagy hahotával el-kaczagta magát. Ennek nem mindgyárti meg-szüntte után így szóllott:

Ez tehát azon gyötrelem, azon irtóztató gondolat, melytől úgy-annyira meg-ijedhettél: hogy törött lévben fel-lehetne-adni kis Szíved'? Nincs jó dolgod, édes Etelkám. A' Szűnyogot-is Tevének látod. Én-előttem a' Hegy-is Mákszemnyinek tetszik. No csak tovább,édes Etelkám. Süsd-ki, ha mit ki-süthettség!

Erre Etelka: Csudállom (úgy mond) édes Etelém: hogy azon eszeddel, mellyel az Isten különöffen meg-áldott, vagy átal-nem-látod; vagy ha látod-is, meg-vallani nem akarod a' rettentő folyadékokat. Nem tudsz, látom, gyanakodni: mert nem tudsz igazán-is szeretni. Erős a' szíved, és Katonás. Meg-nem-ijedsz a' Jég-efsőtől. Én annak csak Szelétől-is irtózom. Ki-sütöm, a'-mit ebből ki-süthetek. A' lesz belőlle: hogy Téged' Árpád nagyobbra viszen mindétig. Ezt én kívánom-is; sött: ha meg-esik, szeretni-is fogom. De egyszer-'s-mind attól-is tartok, kedves Etelém: ne-hogy Te, egyszer Vezérségre lépven; Etelkát, egy Hadnagynak leányát, ülve-hagygyad, meg-veffed. Oh Etele! hamis apró lélek fekszik némelly szerető ifiaknak szíveiben!

Erre

Erre Etele, szinte meg-boszfzonkodván, így felelt: No-ugyan meg-találád Szarva közt a' Tögyit! Most látom először: kivel legyen dolgom. Bizony nem Etelkával; hanem valami Pártos Kis-aszfzonnyal (38). Ma vagyon Országokban első okom a' szomorúságra. Mind-eddig eleven gyönyörűségemben éltem. De hadd merüllyek én-is e' keferü tengerbe, mellyben te-is bele - kukva úszkálsz. Könnyebben verheted a' habokat, ha úszó társra találhattsz. El-megyek. És, el-zárván magamat, szünetlen azon gondolkodom: hogy-hogy érdemelhettem azt meg Etelkámtól, hogy állhatatosságomról kételkedgyen.

Mond-

(38) Ezen szó: PÁRTOS, Scitiai szó, és, ME-LA POMPONIUSNAK bizonyítása szerént, annyit téfzen, mint valami Zene-bonákért *szám-ki-vetett*. Ezen emberek, kiket a' Sciták magoktól el-úztenek, az-után egész Nemzetséget tette nek, és PÁRTHOSOKNAK neveztettenek. Hogy pedig a' Scitia - beliektől vették eredeteket, bizonyitya POMPONIUS, így szólván: *A' Pártbulok, kik alatt (mintba a' világot fel - osztották volna a' Rómaiakkal) a' Nap-keleti Birodalom vagyon, a' Scitáknak szám-ki-vetett embereik voltak. Azt jelentí azon 6 szavok: mert Scitiai nyelven PÁRTOS szám-ki-vetettet téfzen. JUSTINUS. STEPHANUS BYZANTINUS. JORNANDES. Most tudbattyuk, mit jelentenek most - is a' Magyaroknál ezen szavak: Párt-úzás; pártját fogni; el-pártoltt.*

Mond-meg igazán: félhettiz-é attól, hogy valaha el-hagyhaffalak.

Felele a' Szüz: Édes Etelem! Igazán megvallom: e' dolog nem annyira rémiti szívemet; mint más valami. — Hát! ha Világos azon meszterkedik: kogy Csörfznek Ezredéből ki-vegyen, és átal-tegyen Örsébe? Tudni-illik: hogy tőlem tovább szakadgy; Ő hozzád közelebb férheszen. En Téged' vagy éppen ne láffalak; vagy, csak meszsziról, az ajtó-hasadékon, szemlélheffelek. Ládd, Etelem! minő meszsze terjednek az én gondolataim! Te azokról nem-is álmodozhatsz: mert Férj-fi vagy; mellyek engem': mivel leány szívem vagyon, szinte meg-emísztenek. — Hát még? ha más Vezérségbe átal-tétel? Úgy el-is-vállunk egy-mástól: hogy esztendőben egyszer kerüihessünk egybe? De ennek csak gondolattya-is irtóztató. Nem félhctek talán az esztendőből (de másként: mitől ne félljen az igaz Szerető?); de tartok a' fok óráktól. Az-után: Te, Világoshoz közelebb esvén, nyájas beszédeiben gyönyörködöl. Én, tölled távúl lévén, eszedbe se juthatok. Oh Etele! a'-mit a' szem nem lát; a' szív hamar felejt. Oh Egek! mellyek az igaz, és gyenge szeretetet a' teremtmények' gyalró sziveikbe rekesztettétek; mert akkor mindgyárt az el-válásnak meg-hátráltatásáról-is nem gondolkodttatok?

Ezek

Ezek után Etele: Mind ezek (úgy - mond) az én gondgyaim lesznek, édes Etelkám. Tapasztalni-is fogod; hogy az okos embernek mester a' neve. Mostanában mind-az'-által azt mondom: hogy ezen gyanúdat meg-nem-érdemlettem. Mert ha úgy esik-is: hogy Örsnek Ezredébe átal-vitettetem; egy helyen maradok drága Személyeddel. Ollybá tarthatsz; mintha zsebedben vólnék. Többet mondok: Ha Tuhutum' Vezérségébe jutnék Erdélyben; még-is veled egy sátor alatt vólnék, mellyel bennünket az Égnek mennyegzete bé-foglal.

Felele Etelka: Oh! be tágas sátor ez egy szíves Szeretőnek! Kereslek benne; nem lelek. Sohajtani fogok; nem érezheted. Panaszolkodok; nem hallhatod. Mennél szűkebb vólna a' Sátor, annál alkalmasb vólna Etelkának. Nincs nekünk egyenlő gondolatunk, édes Etelém. A' Te nagy lelked a' nagy Világra iparkodik; de az én kis szívem keskenyebb hellyel-is meg-elégedhetne. Ott egy Fecske-fészekben-is el-lakhatna, ahol Téged' láthatna. Többet szóllottak vólna egy-mással, ha az el-érkezett Fő-pap meg-nem-szakasztotta vólna az egész folyamatot.

Mind-az-által: Etelkának előbbeni gondolatai, mellyekkel Világosnak fortélyairól gyanakodott; nem valának csupán a' heverő elmének leleményei. Mert: ama' Ravasznak minden iparkodása arra czélozott: hogy Etelét Etelkától el-választza,

és magához kapcsollya. Ezt hogy mennél-hamarább bé-tellessítse, levelet íra Árpádnak Budára.

Fel-küldette ezen levéllel a' Bizonságot-is, melyet Gyulától ki-czigánkodott. Maga-is Eteleének erkölcsait szer felett meg-dícsérvén, végtére arra kérte a' Fejedelmet: hogy, mivel Hubának egy Hadnagygya ÉDEM a' minapiban meg-halálozott Világoson; annak üres helyét, Eteleének oda rendelttével bé-tölteni méltóztatna.

Tudta Világos; hogy: ha ezt meg-cselekedné Árpád, Etele minden bizonnyal fel-rándúina Budára: hogy a' Fejedelemnek jó akarattját meg-köszönnye. Ha Árpádnak úgy tettse; maga-is fel-szekerezne; és (vagy az úton; vagy pedig Budán) Etele előtt minden titkait, és vágyódásait ki-nyilatkoztatná; és őtet a' sátorosági Szövetségre ingerlené. Fel-fogta a' szerencse Világosnak dolgait. El-intézése szerént meg-estenek szinte mindenek.

Mert Árpád (a' levelet, és azzal egygyütt a' Bizonságot-is vévén; 's-ezzel-is Világosnak kedvezni akarván) nem sokára le-küldette Követtyét; általa csak izente Hubának ezeket: hogy meg-holt Édemnek helyébe Eteleét helyheztesse; és, által-ugratván vele az Ezredestséget, Hadnagygyá tegye mennél-hamarább. Etele ezen elő-menetelét mind maga' Erkölcének, mind Világos' esedezésének köszönnye. El-ne-felejtse pedig a' Szűznek jó akarattját más
valami

valamí jóval vizálni. Neki, és az egész Magyarorságnak nagy öröme lenne: ha, valamint Zalánfi Etelkába; úgy Etele Világosba bele-szerethetne. Mind-a'-kettőnek lakadalma egy fűt alatt el-is-végeződhetne.

Ezek midőn így végeződttének Wilágoson, nem csudálkozhatott eleget Etele édes Etelkája' arany eszének gyöngy gondolatain, mellyekkel olly szerencsésien által-láthatta a' következendőket. Tudván pedig azt-is: hogy e' Kis-alfszonyának ama gyanúi nem másból vehették eredeteket; hanem szíves hajlandóságából: nem-csak igen örvendezett szívében; hanem, tüstént Etelkához menvén, forró buzgósággal meg-jelentette: hogy nem találkozhatna olly erő, melly az övével öszve-forrott szívet el-szakaszthatná. Hamarább el-hihetné: hogy a' Duna' vize fel-felé folyjon ama' Nád-szál-lábú czudar Németekhez; sem-mint az ő szíve le-ereszkedhesen Világos Kis-alfszonyhoz. Ne félne semmit a' következendőktől. Ne törné fejét halztalanól semmiben. Sőt: még most, nagyobb reménsége lenne állhatatossága felől.

Meg-köszönte ugyan Etelka édes Etelejének ezen szívesését. De egyszer-'s-mind szomorú tekinteteket-is vetvén rája; nyilván ki-mutatta: hogy nem volna helyén a' szíve. Midőn ollyan Etele Világoshoz meg-indult; úgy tettszett Etelkának: mintha minden kedvét, és minden

vigas-

vígasságát magával el-vitte volna; itt hagyta volna pedig a' kedvetlenséget, és a' gyötrelmet. Furdalta szívét azon gondolat: hogy maga Árpád javallaná Etelének, és Világosnak öltöve-párazásfokat; magát pedig Zalánfinak számára tartaná. Úgy gondolá: hogy a' fejedelem' izándékának illyeten ki-nyilatkoztatásai, néha-napján fel-vehetnék a' parancsolatok' természetét; és Etelét Világosnak Sátoroságára könnyen rá-verhernék. Csak nyögött ösztán magában, és fohászkodott. Meg-meg-állott ismét, és szünetlen a' következendőről gondolkodott:

Etele (Világosnak ösztályaiba menvén) annak hozzá-való hajlandóságát; ki-váltt kegyes-séget; és elő-menetele' meg-szerzésére iparkodó gondgyait szép válogatott szavakkal ugyan; de nem igen nagy belső indulatokkal meg-köszönte. Kérte a' Kis-aszfzonyt: hogy vele, mint le-kötelezett szolgájával, ez-után-is úgy bányon. El-tökéllette légyen magában: hogy, következendő élete' napjaiban, csak szeme' intéseit - is erős parancsolattyának lenni állítaná. Ama' Hadnagyságba által-téttetését csak azon okból-is nagyra böcsülhetné: hogy közelebb-való alkalmatosságra találhatott, mellyben hív szolgálattyát hamarébb, és gyakrabban ki-mutat-hatná.

Mind - ezeket nagy örömmel hallván Világos; azt gondolá: hogy övé immár egészen

a' dió-fáig. Etelének titkos szerelméről semmit se kételkedvén; hoppot mondott, minek-előtte az árkot által-ugrotta. Végtere: meg-kérdezte a' szeretetre méltó Ifiat: mikor akarna fel-rándulni Budára: hogy a' Fejedelemnek kegyességét mennél-hamarébb meg-köszönhetné? Ajánlotta ernyős szekerét; és, ha magával akarna utazni, szíves társaságát.

De Etelének semmi kedve nem telhetett a' véle hurczolkodásban. Mind-az'-által: más okait színlette vele-nem-menttének. Elsőben: hogy szóba ne essen a' szemes embereknel: mivel alacsonyabb rendű lenne, mint-sem-hogy, egy Vezérnek el-adó leányával, magánoffan utazna. Az-után: hogy (Katona'-léttére) lovagolni akarna inkább, sem-mint szekerezni. Végtere: hogy még maga se tudná fel-menetele' idejét. Nagy ízíveséggel kérte ezek-után a' Szűzet: menne előre; és Árpád előtt az utak' darabosát meg-igazítaná. Maga nem sokára utánna lovagolna.

Sajnálotta Világos, hogy Etele ki-rekesztette magát a' társaságból. Az út-félen örömeft kezdette volna azon beszédgyének elejét, melyet az-után el-akara végezni Buda-várofsában. De Etelének elő-bozott okait kölletlen-is helybe-hagyván, magának fel-menetelet az hólnapi napra rendelte; és kérte Etelét: hogy egy napnál tovább Világos-váron ne mulatozzon.

Ezt

Ezt meg-igérte ugyan Etele; de bé - nem - rölthette. Le - verte erről Etelka. Mert eme meszsze - látó , és ugyan azért gyakorta gyanakodó Szerelmes meg - szagolván Világosnak új fortélyait ; három napok - ig el - nem - erefztette magától ; azt vélvén ama' ravasz leányról : hogy meg - akarná várni valahol az úton ; és szinte erő - szakkal maga' szekerébe tenni. Nyájaskodni az - után ; és a' szerelmet gérjeszteni. Igazán ki - is - találta Etelka. E' volt bizonynyára Világosnak szándéka.

Ha jól fel - vefszük a' dolgot : Etelkának angyali esze mindenütt meg - akadályoztatta Világosnak igyekezeteit. Meg - sem - is - alkhattak egy gyékényen egy - mással. Éjjel - nappal azon tör - ték fejeket : hogy facsarhassa - ki egygyike Etelét másikának kezéből. Mind - a' - kettőben egy - aránt eles vlt az ész. A' szeretet Világosban heves ; de ideig tartó ; Etelkában gyenge lángú ; de áll - hatatos. Azon félelem , ne - hogy Etelét el - vefszeszfék , mind - a' - kettőben egyenlő. Meg - mutat - tya a' következendő idő , ki nyert úgy Etelében , mint valaha Bertók a' csikban. E' két szék között szinte a' földön maradott a' szerencsét - len Etele.

HARMADIK RÉSZ.

U S Z U B Ú Á R P Á D N Á L.

De Budán Árpádnak egészsége mindenkor inkább hanyatlott. Már nem csak a' fülladás szorongatta, hanem a' vízi kórság-is fészegette. Nem találhatta semmiben örömét. Úgy el-fogták a' gondolatok, hogy a' körülette állókat észre-nem-vehetné; víg beszédgyeiket éppen nem hallhatná. Az Orvos, nagy szorgalommal foglódván mellette, nem csak üdvességes szerekkel élesztgette testét; hanem, nyájas embereket öszve-szedegelvén, ezeknek víg beszédgyeikkel oszlatta-is a' sűrű gondolatokat.

Maga Árpád (még jól bírta magát) igen nyájas lévén; nagyon gyönyörködött a' tréfas beszédekben. Ugyan azért: nem vala kellemetesb embere ama' Vezérjénél, ki ennek előtte Veszprémet meg-vette; és mostanában azon Megyi katonákat vezérlette. És noha ennek elég érdemei voltak arra, hogy a' Fejedelemtől a Vezérségre fel-emelteffen; mind-az-által: ezen Tisztségét fő-képpen tréfaságának köszön-hette; és valóságosan azt-is tapasztalta: hogy: valamint a' közönséges életben nem tudgya az ember, mitől hízik; úgy, a' Fejedelmekhez való alkalmaztatásban, ki-nem-tanúlhattya, mi vi-heti-elő.

Eme'

Eme' Vezérre, USZUBÚ nevet adttanak a' Magyarok; pedig azért: mert mindenkor el-uszította maga mellől a' bút; és szünetlen jó kedvét mutatta (39). Soha szomorúnak nem látták.

N 3

(39) Nem csak a' Magyaroknál, hanem a' többi Nap-keleti Nemzeteknél is szokásban vala az: hogy egy Fő-embernek több neveket adgyanak, mellyeket vagy erkölcsökre, vagy más különös tetteikre nézve reájok ragasztottanak. Például hozom-elő a' Medusoknak harmadik Királyságát; kit HERODOTUS *Cyaxaresnek* nevez; CTESIAS *Artibarnak*; XENOPHON *Altyagesnek*; VELLEJUS *Pbarnacesnek*; ALEXANDER *Polybistor Astibárnak*; A' SZENT ÍRÁS, Tobíasznak könyvében, *Asverusnak*. Ezek mind egy embernek (a' Medusok' ama' harmadik Királyságának) nevei voltak. — Ha LENGLET *Apát-úrból* (ki ezekről-való elmélkedéseit TOURNEMINIUSBÓL kölcsönözte) ama' neveknek eredeteket felfezgettyük, könnyen megtudódik: mi' okra nézve nevezhették-el olly külömbféle-képen. ASVERUST ebből faragták: *Aga-suver*, az-az: Fő-vezér. CYAXAREST a' Tatároknál, és Törököknél még most is fen-forgó szavakból: *Kias-tier*, az-az: *Vezérje a' Hadnak*. ASTYAGEST ebből: *Asta-Geis*, az-az: *Vitézek' Vezérje*; avagy ebből: *Tcba-Geis*, az-az: *Sereg-Vezér*. — Én ezen utolsó szót: *Tcba-Geis* fel-vévén (melly mostani írásunknak módgya szerént így irattatik: *Tfa-Geis*), Látom LENGLETBŐL, hogy *Tfa* a' régieknél *Sereget* tészen; és innett gondolom eredni ezen szavakat is *Tfatáznai*, az-az: *Seregelni*, avagy *Sereggel dolgozni*. *Tfata*, az-

ták. A' leg-nagyobb hadakozások előtt, a' leg-félelmeffebb vagdalkozások között, egy-aránt tapasztalták jó kedvét, és bátor szívét. Örven-
dettek

az: *Ütközet*. Innét jön a' *Tsárda* szó-is, melly elsőben a' régi Magyaroknál (valamint még most-is a' Törököknél) azon hajlékot jelentette, mellyben az Ör-állék a' levegőnek viszontagsági ellen egygyütt laktanak, melly helyeket mostanában -is Páncsova, és Zimon között (Zemlin) azon Katonáink, kik Belgrád ellen Ör-állóban vannak, így nevezik: *Eschardaden*. A' Törököktől meszszebb esett Magyaraink azon Vendég-fogadókat hívják *Csárdáknak*, mellyek a' spuszta magánosan vannak, és a' többieknél, épületekre nézve, alább valók. Az-után: mivel azt-is látom, hogy ezen szóban *Tja - Geiz*, eme' *Geiz* szó annyit téfzen a' Régieknél, mint *Vezér*, immár nem csudálkozom, miért foroghatott-fel a' Magyaroknál a' *Geiza* szó, és mért nevezék Szent István Királyunknak Attyát, az-után más két Királlyainkat - is *Geizának*. — Magyar Avaraink eme' szóból: *Tja - Geiz*, ki-vetvén a' *Geiz*-szót, helyébe *Kán*, avagy *Kán* - szót tettek, és azoknak Fejedelmeik magokat *Tja-Kánoknak*, avagy - is *Ta-Kánoknak* nevezték; az-az: *Sereg-Fejedelmének*: nem különben *Tatár-kán*, avagy-is *Tatár - kán*, annyit téfzen: mint *Tatárok'-Fejedelme*, *Tatárok'-Vezérje*. — Az Avaroknak Fejedelmét tehát *Tja - Kánoknak* híván a' Régiek, azon Birodalom'-pálczájokat - is, mellyel Fejedelemségeket jelentették, *Csa - Kánoknak* mondták, most *Csikányoknak* nevezzük. Ebből ki-tettszik: mért hívták az Avarok' Fejedelmét *Csa - Gánnak* a' külső, és nyelvünket nem értő Írók.

dettek a' Katonák, kik Vezérlése alá jutottak. Eleve tudtták: hogy nem csak nyertessen; hanem vígan-is térendenek-viszíza. Soha még eddig el-nem-vesztett egy csatát. Nevetve vágta-konczolta a' jajoló ellenséget. Ő verte-meg a' Veszprémi Tótokat. De valahányszor Árpáddal a' hadról beszélgetett; mind-annyiszor ötet (ha mindgyárt kedve nem vala-is) meg-nevettette.

Mind az Orvosnak ohajtására, mind a' Fejedelemnek szerencséjére, éppen akkor érkezett Ufzubú Veszprémből, csak éppen látogatóul. Tüftént bé-eresztetett a' Beteghez. Előtte, kötelessége szerént, el-beszéllette: elsőben: az ellenségnek mostani csendességét; az-után: a' meghódolt népnek engedelmeségét.

Mind-ezeket nagy örömmel hallván Árpád, Hát (úgy-mond) édes Ufzubúm! minő kását főz-tenek a' Beszperémi Tótok; midőn Ösével Vas-fazékjok ellen ütöttél a' Bakonyi Erdőben? Lehetett-é bográcscfokból ki-markolni valamit? a-vagy talám meg-is ijedttél a' Tót-ágafoktól? Beszéld-el még egyszer, De ülly-le leg-elől; penig ide mellém.

Felele Ufzubú: Uram! le-nem-ülök: mert soha nem állok ifiabb-koromban. De állva se mondasd-el velem ama' disznó történetet. Inkább szaladva beszéllem-el a' förtelmes Nyúl-hadat. Bár eszembe se jutna többé azon Nem-zetség: azon ló-körmű; karika-lábú; löcs-kezű;

tök-sejű; szamár-fülű csuda teremtmények, ostoba csere-bogarak. Bár csak lelkes állatokra akadhattunk volna! De teremni köll az embereknek, mint a' Suba-gallérnak; nem pedig azután formáltatni, mint a' lapos tetűnek. — Híszed-e: hogy ama' szemeten egy gyöngyre találhattunk? De találtunk bezzeg bé-horpadt-hasú ritka állatokra. — Hallottuk elsőben ösfize-röhögéseket a' Bakonyi Erdőben. Mondám mindgyárt Ősének: venne magával egynehány Vitézeket; és látná-meg, mik porczognának a' makkon. Alig lépett-bé a' sűrűbe; íme azok mindnyájan (mint tetűk a' var alatt) el-halgattanak. Számra nézve, annyin voltanak, mint a' kurta kutyák, avagy őszkor a' hideg-vette legyek. De félénkebbek a' Nyulaknál. Még most fe hihetem: hogy nyulak ne lettenek futalékos Apiook. — De ne beszéltesd-el velem a' többit hatalmas Fejedelem. Mái napiglan-is szégyenli a' Magyarság azon gyalázatos nyul-hadat. Megis-bántuk immár; pedig nem különben: mint ama' vén kuvasz, melly egyszerre kilenczet fiadzott.

A' beszédnek még ezen elejére-is látszatott Árpádnak kedve meg-térni. Meg-ritkúltanak a' sűrű gondolatok. Úgy tettszett: mintha ifjú-korában a' nyájafságra szoktatott természet vég gondolatokkal akarna el-oszlani. Kérték tehát

tehát a' Vezért : hogy tovább folytassa a' Nyúl-hadat. Örömeit hallának ama' ritka történetet.

Tehát Ufzubú : Nofszsa (úgy-mond) Kard-ki - kard ! Lóra-ki-lóra ; Nyíl-ki-nyíl ; Dárda-ki-dárda (40). Midőn észre vették a' Tótok , hogy e' nem Kanász-játék ; tüstént gatyafenekébe a' szívek. Reszketett mind-egygyike , mint a' kocsonya. Nofszsa mí : rajtok a' veres ködöküeken. Biztak ők ugyan ; de csak az inokban. Meg - szalaíztották száz Vitézeinket , kergették-is erőssen ; de magok után ám. Szorongattyák a' miéink ki-felé az erdőből ; 's-mint valami lustos clördát, mi-felénk nem annyira üzik,

N 5

mint

(40) Ufzubúnak eme' homályos szavait meg - világosította LEO ama' Bölcs Nap-keleti Császárs, ki az akkori Magyaroknak fegyvereket, és szokásokat e' szavakkal írja-le: *Fel-vannak fegyverezve Kardokkal, Pánczelokkal, és Dárdákkal. Sokan közülök kettős fegyvert viselnek. Vállaikon a' Dárdákat hordozzák. Kezeikben az ijjat tartják. Mind ezzel, mind amazokkal (valamint a' szükség hozza magdval) élnek. De a' bátrtláskor igen nagy károkat tesznek az üző ellenségben. Nem csak magok vannak fegyverrel befödözve, hanem azon lovagnak-is, melyeken a' Főbbek ülnek, elejeket vagy vassal, vagy sűrű pokróczokkal szokták el-takarni. Igen szorgalmatosan, és nagy gyakorlások által tanulják azon meflerséget, mellyel, a' lovakon ülven, a' nyilakat lövik. - . . . De, az ütközetnek idején, semmi más úgy meg-nem-bát-*

mint korbácfollyák. Akkor láttuk leg-elöl a' fene-ette láb'-mosadékokat. Hegyes volt a' Fejek, mint az Isten'-nyíla. Horgas ujjok nem vitézségre, hanem lopásra termett. Ugyan azért: csak attól láttszattattak felni, ne-hogy az erdei fákon magoktól-is fel-akadgyanak. Ki-tett-szett orcájokon a' Vitézség' tüze: pirofok vóltanak, mint a' lisztes zsákok.

Látván penig, hogy úgy ki-koptanak az erdéből, mint valami az hóból; még apróbra rágódott töpörtő szívek. De szíve fe vólt egynek-is; hanem csak zúzza. Ugyan verte a' vérejték az eb' méhében fogantattakat. — Hatalmas Fejedelem! nem adttad volna száz süveg-ördögért, ha láthattad volna a' harmat'-hasító bocs-

bátrálbattya a' Magyarokat, mint a' sűrű, és szokdsokkal ellenkező Hadi-rend. Mert ők mindnydjan Lovások, és lovaikról le-nem-szállanak. Mivel, gyermeksegektől-fogva, ló' hátára szokván, nem tűrhetik a' talpalást. Ellenekre vannak a' merő térségek-is, és emberi mesterseggel műveltetett mezőségek; ezeken fellyül a' sűrű, és minden felbeszakadás nélkül urdnok lovagló Hadi-rend. Ellenekre vannak a' nehezebb fegyverekkel-való közel-ütkezettek; azután: olly eszeffen el-rendeltt éjtszakai redjok-csapás, hogy azoknak, kik redjok robannak, egy része a' Hadi-rendben legyen, a' másika pedig lesben álljon. . . . Igen ellenekre vagyon a' Magyaroknak a' legeltetésnek szüke, a' barmoknak, melyeket magokkal hordoznak, kietlen földsga miatt.

bocskorosfoknak ritka félelmeket. Úgy öszsze-bújtanak; mint valami szegény ember' malaczcza. Nem fokára a' temérdek fokaság egy-ma-roknyinak, egy harapásnyinak tettűszett. Penig el-nem - szökhettének. Innétt én, amonnatt Öse vágta-bé úttyokat. Még most se hihetem: hogy egygyik a' másíkba ne bújt volna.

Fel-kiáltottam osztán; és meg-parancsoltam nékiek: tennék - le furkós bottyokat; másként öszsze-folytatom taknyokat a' nyálokkal; szálan-ként szedetem - ki szemek' szőrit; egygyenként veretem-ki záb-fogokat. De, az eb-anya' terhe, egy se értette szavaimat. Egy se tudott közüllek EMBERÜL. Búsultak, mint a' verembe esett Farkasok. Az-után sohászkodttak-is: mint a' ke-reke - törött Kocsisok.

Öszsze - akarám gázoltatni a' sápadtt varas békákat. De egy vólt közzülök, kinek ked-viért meg-engedtttem a' többinek. Ez (amazok-nak csoportyokban állván) úgy ki-tettűszett, mint Szamar a' Juhok közül. Ötet, magamhoz szól-lítván, meg - kérdezém: mi szemétnek pozdorjái lennének? mit akarnának? mi okra nézve rö-högtének-öszsze a' Bakonyi erdőben? Darabolta a' kutya - vérű a' Magyar szót. Éktelenül hül-lottanak a' tót kölönczök vatalékos szájából. Nem-is beszéltett; hanem csak ökrödött a' csömör ember; midőn szünetlen Zvatoplugnak ú-tálatos nevét okádtta. Nagy' - nehezen, mint-

egy harapó-fogóval, ki-vehettem belőlle: hogy ők ennek - előtte (tisztviségekre nézve) Disznópásztorok voltak. Most immár Zvatoplugnak Vitézei lettenek. Maga Zvatoplug mostanában Beszperémbe lenne; Fia, Mojmir, Tihonyban.

Ezeket nagy káromlással; de nagyobb iz-zadsággal ki-fajtolván belőlle; azon tanácskoztam Ösével: mi tévők legyünk: elsőben ugyan eme' lustos csfordával; az-után pedig az említett várakkal? — Öse, a' Falkáról így vélekedett: hogy jók lennének a' Beszperemi, és Tihonyi út'-mutatásra. Erre reá-állottam. De osztán azt-is javallotta Öse: hogy Katonáink' közé osszuk a' serényebbeket: meg-érdemlenék a' Kóficz-emberek: hogy magok' - féleiktől verettefennek-agyon. De ezen tanácscsának el-fogadását malacz-nyíró soha - napjára hagytam. Nem köllöttek a' hízlalt deszkák; az élheterlen Lidérczek. Féltettem töllők Magyar nyelvünket. Mert az övék felől azt hallám: hogy olly ragadós lenne, mint a' tót fene.

Végtére azt - is mondá Öse felöllök: hogy jók lennének a' szolgálatra, kiket az Isten soha urakká nem teremthetett. Reájok lehetne bízni (mint a' nyáj - szamarakra) az Egygyetmásokat. — Éppen bizony (így mondék), ebre a' hájat; kecskére a' kertet; farkasra az aklot. De ebben bizony nem kopik fogok a' sült makkot porczogató kajla Sörtvélyeseknek,

Öket

Öket tehát két részre osztván ; egygyikét út'-mutatóúl adtam Ösének Tihony ellen. A' másikat Beszperém felé sürgettem. Mint a' czigány-ló ; olly kénytelenek voltak az ügetéssel. De a' Várnak meg-vételét másfzorra hagyom. Tán ez elég-is lesz mára.

Árpád, ezen beszédnek nyájafságán nagyon meg-újjúlván ; csak arra kérte még Ufzubút : hogy (ha mingyárt Tihonymak oltromát abban hagy-ná - is) leg - alább azt beszéllené-el mostanában : miként ugrasztotta - ki a' Veszpremi bokorból ama' félénk nyulakat.

Erre Ufzubú : Uram (úgy-mond), nem olly könnyen esett-meg a' dolog, a'-mint gondolám. Mert a' Tótság, melly magát ama' Tetü-varba (nem-is várba) bé - vette, mint Kakas a' maga' szemetén, mind meg-tarajasadott, mind pediglen fel-tollasodott. Az-után : valami gyűlölöm ital-nak tüzezségével lelket öntvén magokba (mert azt mondgyák : hogy másként csak párájok legyen), úgy meg-nyakasodttanak , hogy onnatt ki-ugrani nem akarnának. A' ki - kémlelés után , midőn töllök keveset kértem, és meg-nem - nyerhettem (41); bé-izentem a' Hal-vérűekhez magyaroffan :
 hogy,

(41) I.EO ama' Bölcs Nap-keleti Császár a' Magyaroknak eme' szokásokról é'-képpen szól : *Ha az El-*

hogy, ha mindgyárt még annyit öntenének-is a' garatra; véreket még se melegítenék úgy meg, hogy Orofzlányok legyenek. Meg-meczeném torkokat, midőn azon kulacsflokat ölsze-töretném, mellyeket, fegyver-gyanánt, oldalakon fityegtetnek a' kotyogós vitézek. Észmelődnének-fel a' fúrtt-velejűk, és vennék-észre magokat, hogy nem az ótott-lábú Száfszokkal, hanem a' vitéz Magyarokkal lenne csatájok. Velünk tengelyt ne-üttetnének, pedig olly nyomorékok, kiket elég-képpen meg-vert csak azzal-is a' Magyarok' Istene, hogy őket Tótoknak teremtette; és puruttya nemzetségeknek se Hazát, se Házat nem adott. Ezen görbe Ország-is, mellyben mostanában zsellérkednének, tót homokjával egygyütt, Atiláé lenne. Hefs másé az udvarról. Ha ki-nem-röpülnének; Fészkeztől, Tyuk-monyostól oda lennének.

Látván tehát a' Gubánczosok, hogy rozízű falatokat tálalgatnék elejekbe; borsos-is lenne

ne

Ellenség közül, mellyet űzőbe vettének, némelleyk magokat menedék helyre vettek, akkor azon vannak a' Magyarok: hogy az emberek', és lovak' tartásokra szükséges eszközöknek hiányosságát észleljen ki-kémlellyek. Ezt ki tanulván, őket szűnetlen tartó környűl-szállásokkal sürgetik, hogy vagy a' szükség által meg-fogják, vagy nekik tettészű friggerekre bujtsák. Es elsőben ugyan csékellyeket kérnek tőlök. De minek-utánna az Ellenséggel friggyet vetettének; terbefebbeket adnak elejekbe.

ne a' lév, mellyet hirtelen hörpente-
 ne; ijettekben el-ütötték magokat. Hátra-hátra-
 tekingettenek. Az-után: midőn sovány árnyékjo-
 kat magok után futni szemlélték; azoktól né-
 mellyek úgy meg-ijedttének: hogy, a'-mint hal-
 lám: hat aratás után se jöhettének eszekre. Cso-
 portosan törék-ki magokat a' Vár-kapuján. Ta-
 lán még most-is szaladnak. Nem hiszem, hogy
 némelleyek a' világból-is ki-ne-szaladtanak.

De kik a' Várban maradtanak; szűrjök a-
 latt csak hányogatták a' pittyeket. Én, nya-
 kafságokat el-únván, rajtok a' Katonáimmal. A'
 Napnak le-alkonyodtta után; lajtorjákat vettet-
 tem a' görbe falakra. Meg-gyújtattam széna-
 szalma fedeletű hitvány gallyibájokat. Minden
 irgalom nélkül nyakasztuk a' kankósokat. Uram!
 nyakkal nem győzték kardunkat. Ebestől-macs-
 kástól oda lettenek.

Nem hiszem, hogy három Tótnál több il-
 lantott-vólna-el Zvatopluggal. Ezt körmeink
 közé nem kaparíthattuk. Meg-tanítottuk volna
 eme' Kolompost is a' Magyarok' Istenére. Azt
 hallottam felölle: hogy, Beszperémet el-veszt-
 vén, meg-bolondúlt; és, Buda mellett, a' LE-
 ÁNY-VÁRI erdőkben remetéskedik. Tudni-il-
 lik: a'-hol ifiúságában tótosan élt az oda hor-
 dott kanczákkal; vénségében Magyarosan hal-
 hasson-meg; a'-hol eddig ebül töltötte életének
 nagyobb részét, ugyan ottan még egy-nehány
 hátra-

hátra - maradandó napjait EMBERÜL végezheffe-
el minden orcza - pirulás nélkül. Fel-hajhászom,
ha parancsolod (42)

NEGVEDIK RÉSZ.

E T E L E B U D Á N.

Nyájas Ufzubúnak ezen beszédgyeire láttszat-
tott Árpádnak nyavalája enyhődni. De kit
egyszer dög - rovásra vágott az irgalmatlan ha-
lál; annak élete csak föltozódik. És ugyan,
noha föltaal tartós a' ruha-is: de, ha itt-is fölta
a' föltaot éri; végtére el-nyövettetik. Varrogat-
ta eme' föltaokat mind az Orvos, mind oíztán
Budára érkezett Világos-is; de minden ízorgal-
matolságok haszontalanok völtanak: Inkább,
meg-

(42) Nem tudhatta még ekkor Ufzubú Zvato-
pluának halálát, noha tudhatta, hogy ekkor immár
nem uralkodott. Mert, el - önván a' világi víszontag-
ságokat, midön birodalmát fiaira bízta, senkinek sem-
mit íe ízóllván, meg-nyergelte lovát, és, mintha va-
lami foglalatolságai lennének, más ízínt adván útazá-
sának, Zobor'-hegyére ment Nyitra mellett. Itt lo-
vát köíőíztül döífvén, kardgyát-is el-áísván, magát ott
lévő három Remetéknék táírsa-ágokban adtta. Velek
ízíentül-élt, és ífak íppen halála elöítt íelentette-meg:
ki légyen. COSMAS. ANNALISTA Saxo:

meg - meg - inkább hanyatlott. Nem-is mészfe állott a' parttól.

Budára érkezett az-után Etele-is. Ötet Világos maga vezette-bé a' Fejedelemhez. El-sem-is titkolhatta Árpád azon örömét, melly Etele-nek, és Világosnak jelen - létekből származott. Szerette mind-a'-kettőt. Örömeit-is látta volna öszve-párasodálókat. El-tiltotta magától a' többi; és csak ezeknek társaságokban mulatozott. Most inkább meg - szerette Etele-t: mert bővebben tapasztalta Magyar erkölceit. Egyenes volt benne a' szív. Meg - egygyeztenek szavai gondolataival. A' jót jönnek; a' rosszat rossznak mondotta mindenkor, és bátran. A' reá - agyarkodókat; vagy el-fülelte, ha meg-nem-győzhet-te; vagy lába alá tette, ha meg-csiphette. A' Fejedelmet eszeffen, nem hízelkedve tisztelte. A' jó Barátokat fárasztó szorgalommal soha nem kereste; még - is meg-lelte. A' fel - találtaknak nem számokban, hanem igaz szívekben gyönyörködött. Ugyan-azért kevesebb volt nála az öröm; de egyszer-'s-mind kevesebb a' gyötrellem - is.

A'-mi a' Fejedelem körül-való forgolódást illeti: Hadnagyságának ékes meg-köszöntte után, olly szorgalmatos iparkodással szolgált mindenben: hogy ennél nagyobbat maga' Féleitől sem remélhetne Árpád. Gyönyörű beszédekkel mulasztotta unalmas, mert keserves óráit. Meg-

rakosgatta zöld ágakkal szobáját. Maga fordítgatta az ágyban. Nála volt egész nap-estig Világossal. Éjtszaka magánosan hált nála; és, szolgálattyára mindég talpon állván, úntig ki-mutat-ta emberhez illő nagy lelkét.

Etelének ezen szorgalmi úgy annyira megtettsettenek Árpádnak, hogy csak azért látszattatna egészségének vizsgál-téríttését, és élete' nagyobb számát kívánni: hogy vele fokaig jót tehesse. Fel-is-akarta hirteleniben a' Vezérségre emelni; de Etele hathatós okokkal arra kérte: rekeszteni-el egy kevesse ezen kegyelmének árját; kézzel-is hintené inkább, mint zsákkal a' magot. Ne kívánná: hogy egy tisztségről a' másikra (mint valami Evet, egygyik ágról a' másikra) ugrana. Jól fel-akarná venni az előbbi-rendű gyakorlásokat, 's-így magát alkalmatosabbnak mutatni a' nagyobb Tisztségek-re. Vólnának még nálánál érdemesebbek, kiket ama' Vezérségre fel-emelhetne. Néki Hadnagysága-is bajos lenne, mivel az Ezredefségen által-kelletett ugrania.

E' színét festette ugyan reménkedésének; de ezt-is Gyulának, és Etelkának kedvéért cselekedte. Régen meg-érdemlette Gyula a' Vezérséget. De, mivel olyan volt, ki az igazságot nemes bátorsággal gyakorta ki-mondotta a' Fejedelem előtt, ennek életében ama' Tisztségre fel-nem-kapaszkozhatott. Ezen kívül: tudta Etele

tele a' Kis-aszfzonymnak-is gyanúit, ha Gyulánál fellyebb emeltetne. És, noha ugyan ezen félelmét hafzontalannak lenni állította; de ezen hafzontalansággal sem akarta meg-zavarni jó szívét.

Midőn Árpádnak szolgálattyában illy ferénnyen forgolódik Etele; meg-szóllította Világost a' Fejedelem, és igen kérte: hogy, mivel ő leg-inkább ismérné Buda mellett a' Dunában-lévő szigeteket; és a' benne termett erdőket: egyikébe vinné Etelét; és néki valami mulatságot szerezne. El-únná magát az Ifiu: ha körülötte-való nehéz foglalatofságai valami kis járkálással, és mulatságos tárlásággal fel-nem-váltatnának.

Igen nagyon meg-örüle ennek Világos. Már ennek-előtte-is a' Nyulak' Szigetébe akarta csábítani Etelét; ott ötöt törbe keríteni; és éppen magához csatolni. E' vala gondolattya a' Fejedelemnek-is. Őket (még életében) egy párnak látni; és valamelly Tartománynak részével meg-ajándékozni akarta. Ezzel Árpád mind Etelét, mind Világost le-kötelezni kívánta.

De Etelének nagyobb gondgya vala Etelkára; mint Világosra. Ugyan azért: egy kis ürességet lelven; levelet íra a' Kis-aszfzonymnak. Ebben meg-jelentette Árpádnak súlyos betegsége; Vezérségéről elő-hozott beszédet; de magának, Etelka' kedviért, ellene-állását; Vilá-

gosnak (Árpád' javallásából, és szinte parancsoltat'yából) a' Nyulak' Szigetébe iparkodását; és ott következendő csábításait. Meg - esküdött ofztán az élő Istenre: hogy soha Etelkát el-nem-hadgya. Mert nem lehetne széles e' világon olly szépség, olly nyájafság, olly szív'-maszlagító incselkedés, melly ötet meg-vesztegethetné. Kérte az-után a' Szüzet: hogy ezen tölle el-távoztta' alkalmatofságával ne lenne szomorú. Nála hagyta légyen igaz, és állhatatos szívét. Ebben telne gyönyörűsége addig-is, még ösze-velhetnének.

E' Levelet Lovászfőzának szorgalmatofságára bízta. Ki-is, éjjel-nappal nyargalván, ló' halálába bé-hajtott Wilágosra. Kertyében sétálgatott akkor Etelka Kádárral, és (Etelének kése-delmes leveléről kezdvén a' beszédet) a' Szerető Ifiaknak álhatatlanságokról okoskodott: midőn a' kert' ajtaját meg-nyitotta a' Lovász; és, valamit tarsolyában keresvén, egy ideig áll-dogállt.

Nem tűrhette a' fokáig-tartó kotorázást Etelka. Ott hagyta hamarjában a' Fő-papot; és, amannak eleibe szaladván, leg-is-leg-elől: ha Etele egészséges lenne-e? meg-kérdezte. Ennek jó híret hallván; tüstént el-olvasta a' levelet. Ki-tettség az-ábrázattyán; elsőben: az öröm; az-után: a' félelem. De, félelmének jeleit nagy szorgalommal takargatván, nagy örömmel meg-kérdez-

kérdezte a' Lovászt: ha más valami parancsoltatya nem lenne-e Urának? A' Lovász azt felelé: hogy nem lenne egyéb; hanem: hogy levél nélkül viszsza-ne-térne. Inkább KARJEL-BE (mit-is mondék, úgy mond, balgatag) inkább Hazánkba viszsza-talpalok; mint levél nélkül Budára lovaglok.

A' Lovásznak hírtelensége (ihon-e) el-árulta Etelet. Olly nevetségre-is fakadott a' Kis-afszony: hogy (ne-talán-tán vége nem lévén a' húzomos kaczagásnak, maga-magának meg-ártson) felni kezdene a' meszsze-látó Fő-pap. De még inkább nevetett: midőn kebeléből újra kivévén a' levelet, a' pecsétet ügyelte. Ki-vala ott meczve egy Pánczélos Kar, és marokba szorított Scitiai Nyíl, a' Karjeli Fejedelmek' címere. Midőn osztán nevetése meg-szűnt; arra kérte a' Lovászt: hogy holnap, idején reggel, hozzá jöjjön; és, az addig el-készített levéllel, Buda felé röpüllyön.

A' Lovásznak el-távoztta után, elő-jöven a' Fő-pap; meg-kérdezte előbbeni kaczagásának okát. Hogy ne kaczagtam volna (úgy mond) mivel Etelet úgy el-árúlhatta a' hírtelen Lovász? Most lesz nekem leg-nagyobb tréfám a' Karjeli Úr-fival. Ki-facsarom markából a' többi titkot-is. Úgy bé-kerítem a' hállóba, hogy - - -

Ezek után Sátorába menvén, elő-vette minden eszefségét. A' Szerelem, és Etele' Sze-

mélyéhez illő tisztelet közé helyheztetvén maga' Személyét, úgy akara néki írni, hogy a' papirosban mind - a' - kettő ki-teffen. Nagy buzgósággal elő - vévén tehát az író - eszközöket, ezen renddel írta levelét:

Édes Etelém! ha meg - nem - írnám - is mind örömemnek, mind félelmemnek okait; Te, szívemnek minden rejtékeit tudván, könnyen kivethetnéd. Örvendek egészségeden: és Árpádnak hozzád ki - mutatott; de régen meg - is - érdemlett kegyefségén. Sajnálom: hogy megakadályoztathattam Vezérségedet. Bár el - fogadtad volna a' Fejedelemnek ezen kegyefségét; mert nem tudhatod a' következő mostoha időket. Tudom, mitől féltél; de félned nem kellett. Jól isméred igaz szívemet. Úgy - is remélhettem volna: hogy, mint Vezér, meg - nem vetetted volna egy Hadnagynak magzattyát. — De meg - bocsáts, Édesem; ha nem annyira ugyan szívednek meg - változásától; mint Világosnak kerítő szívefségétől féltetek. A' tűz meg - olvaszthattya a' kemény érczet - is. Eszedben tartsd a' Nyulak' Szigetében: kinek személyéhez kapcsoltnak a' Meny - beliek. Bár inkább el - sülyedne ama' szerencsétlen Sziget; minek - előtte benne Etelémtől meg - vallyak. Soha nem láttam ugyan, de irtózóm sűrű árnyékaitól. Én híved maradok holtomig. El - ne - hadd igaz szívemet. Tarts mind az Istentől; mind a' KARJELI átkok -

koktól. Meg-engedgy Lovászd' hirtelenségének. El-beszéllem (ha ismét veled lészek) ártatlan el-andalodását. Kérlek: ha engem' szerettsz; meg-ne-fedd hibátlan meg-botlását. El-is-hiteds magaddal: hogy, ha egyszer úgy akarja az Isten: hogy öfsze-sátorosodgyunk; eszedbe hozom ezen szíves kérésemet; és ki-facсарom, akár hogy tefzem szerit, belölled; ha el-fogadtad-e, avagy meg-vetted. Ha ezt meg-cselekszed érettem, torkig adófod maradok. — Ismét intlek, édes Etelem, penig nagy szorgalommal: tartózkodgy ama' veszedelmes Szigetben Világosnak mézes szavaitól. Vagy foha belé-ne-lépj; vagy ne adgy jó szót hízelkedésének. Jól tudgya a' Mesterséget. Fel-ne-fallyon hirteleniben. Vigyázz kérlek arra-is: ne-hogy kezébe kaparíntsa e' levelet. Olajt öntenél a' tűzre. Szakaszd-el; ha el-olvasod. Én mindentől félek. Addig-is, még hozzám vízfőz-jősz; leveledben, Ereklýmben, és szűnetlen emlékezetben gyönyörködöm. Te penig, kardodra tekintvén; eszedbe juttasd: tégedet nagy elevenséggel ugyan; de talán nagyobb félelemmel Szerető, de tellyes szívéből vízfőz-váró Etelekádát. Wilágoson.

E' levelet könyvei között bé-pecsételvén, más nap a' lovásznak kezeibe adtta, és azon reménkedett, hogy azzal semmit se múlaffon,

hanem mennél hamarébb Etelének kezébe juttassa. El-is-mene a' Lovász.

ÖTÖDIK RÉSZ. A' NYULAK' SZIGETE.

Midőn ezek Wilágoson így törtéutenek, Budán Etelének, Arpád' parancsolattya szerént, csak ugyan mulatságot szerzett Világos azon említett Nyulak' Szigetében (43). Még

az

(43) Ama' híres NYULAK' Szigete Ó - Budának által - ellenében fekszik a' Duna' közepén. Holzfazan, és szélesten el terjedett valaha, mostanában egy - néhány részekre el-szakasztotta a' Duna. Első nevét a' Nyulak' iokaságától vette, mellyek Fejedelmeink' gyönyörűségekre benne tartattanak. *Más*adik ANDRÁS Királyunknak 1224-dik esztendőben adott Leveléből kitérűszik, hogy ekkor a' *Prémonstratenszijek'* Prépostsága (Szent Mihály Arkanyalnak tiszteletére) ide építtetett. Az-után 1252 - dik esztendőben, Negyedik BELA Kirdlyunk által hozván Veszprémből Apácza - leányát MARGITOT, ama híres Szüz - virágot) ezen Szigetben az Apáczáknak Kalasstromot, és, a' Bóldogságos Szüz' Máriának tiszteletére, egy Templomot-is építtetett. Ezen Templomról, ama' Sziget, MÁRIA-Szigetének neveztetett. És így a' vad állatoknak ezen Lak helye, leg-nemessebb embereinknek, és más Szerzetes Személyeknek-is Lak helyévé változott. Mert

BELA

az előtte - való-nap' meg - tette a' rendeléseket. Válogatva szedtte a' hivatalosokat. Meg-is izente mindnyájoknak: hogy, hajnal' - hasádtában, készen legyenek.

Leg-első volt Etele, ki jó-hajnalban Világoshoz érkezett. Midőn kin-létte meg-izenődött a' Szüznek; hirtelen fel-ugordott ágyából. Elő-hozatta Amazon-ruháját: elsőben azért: mert még ebben egyszer se mutatta - meg magát Etelenek; osztán azért-is: mert ezen öltözet igen

O 5

illik

BELA Kirdlyunknak, az-után annak Fiának, Ötödik ISTVÁNNAK, és utánna következő Királyainknak ideikben, méltóságos nagy épületekkel (Királyi tudnillik, és Erfeki, 's-más Ország' Nagygyainak házokkal) gyönyörködött. Vóltanak benne DOMINIKANUSOK, Szürke BARÁTOK, és CZISZTERCZITÁK. Most ezen roppant épületeknek esak siralmas dülledékjei látszattanak. BELA Kirdlyunk' leányáról Margitról, még máig-is MARGIT'-Szigetének hívják a' Németek. Hatodik KÁROLY Császárr ezen Szigetet Buda-várában lakos KLARISZSZA - Apáczáknak ajándékozta. Kiket 1782-dik esztendőben Második JÓSEF Császár Ország-szertte el - törülvén, ezen Sziget-is, több Jóságokkal egygyütt, a' Király' birtokába jutott. Bövelkedett valaha édes gyökerekkel-is, mellyeket még most-is imitt - amott áfogatnak a' Patikások. És így Fejedelminknek ezen gyönyörű mulatságos helyek egészen el-pusztult, és Kaszálló rétté változott.

illik vala sűgár termetéhez; végtére azért: mert ezt a' vadászatra leg-alkalmatofabbnak állította.

Nyakába akasztotta remek idegét. Megtöltötte sebes nyilakkal mind tegzét, mind szívet: hogy azokkal a' nyulakat; ezekkel Etelec lövöldözzön. Így fel-ékülve, ki-jött szobájából; és magát Etelecnek eleibe adta. Ennek első látásából sok jó szerencsét ígér vala magának.

Maga mellé vévén az Ifiat, a' Sziget felé meg-indultanak. Külömb-féle beszédekkel tartogatták egy-mást. A' víg Világos, Etelecnek víg beszédgyeiben gyönyörködven; tovább, meg-meg-tovább vitte a' dolgot. A' barátság nagyobb merészséget szűlvén; olly szavakkal éle a' közbeszédben: mellyek kezdetei voltanak azon szólásoknak, mellyeket a' Szigetben el-akara végezni. Öregebb volt Etelecnél egy esztendővel, és három Hóld-nappal. Ugyan azért: bízott-is meg-értebb sütni-valójában.

Azomban: a' Dunának egygyik ágán általevedzven; a' Nyulak' Szigetébe jöttek. Tüftént el-is-széllyedttének a' nyúghatatlan vadászok. Maga Etelec-is: hogy a' nyulászathoz foghasson, szabadságot kére az el-menetelre. De ötöt ezen szavaival marasztalta Világos:

Hadd abban, édes Etelec, a' Nyul-vadászatot. Mí' bátrabb állatokra tartszuk sebes veszeinket. Hadd vesződgyenek amazok a' Sárga, Kender, avagy Fekete Rigókkal. Hadd nyilazzák

az Örvös Galambokat. Hadd öllýék a' páras Giliczéket - is. Mí ne legýünk olly kegyetlenek: hogy a' párafokat el - válaszszuk; hanem inkább a' páratlanokat - is öfzsze - párasíttfuk. Maradgyunk íttén - e' lesben; és nem vad, hanem szelíd állatokra eregefsük a' nyilakat. Emezt javallya inkább, sem - mint amaszt, ezen terebély szép fának árnyékosan el - terjedett vendég - fogadója. Üllýünk alá, ha tettfszik; és fogjunk a' dolog' velejéhez markoffan.

Ezeket hallván Etele; tüftént által - láttá: mit akar. Igen világoffan kezdette szándékának elejét. Illyeneknek gondolhatta a' következendő beszédek - is. Le - ültének tehát a' zöldellő kies pázsitra; holott Világos így kezdette mefsterséges szavait:

Régen akartam immár valamit tudakozni tölled, édes Etelém; de némellykor a' helynek, némellykor az időnek alkalmatlanságától, ollykor más valamitől - is tartottam. Felölled akarok penig leg - is - leg - elsőben tudakozni valamit. Nincs femmi okod a' hímezésre. E' titkot meg - is - tudom, meg - is - akarom tartani. Valld - ki, édes E - telém: mi okok vehettenek arra: hogy annyi veszedelmek között Magyar - országba jöttél? El - hitettem magammal: hogy nem kis dolog lé - gyen: ollyas valamire törekedni; mellyre izzasztó fáradsággal leheffen fel - emelkedni. Adgya I -
sten

ften jó végét ízándékaidnak; de nagy fába vág-
 tad a' sejszét, nagy követ is hengergettsz.

Felele Etele: A' jó erkölcsnek ama' dísze,
 ama' ragyogó méltósága ki - hozhatott engem' is
 Országomból. Mert: csak honnyi erkölcseim-
 mel fel-ékülvén; nem gondolhatám; hogy a' tö-
 kélletességnak tetejét úgy járjam: hogy le-felé,
 a' többi Leventákra, csak úgy hunyorítottak; mint
 valami Szalma-türkökre (44). Meg-sem-is esalt
 eddig

(44) Ezen szó: *Tür* (mellyet a' Görög Írók, nem
 lévén ű - betűjek, így írnak *Tur*) BAYERNEK, és
 BEERNEK bizonyítása szerént, annyit tett a' Sci-
 táknál: mint *Nagy*, *Nemes*, *Fő*, *Baj.vivó*. Fen - van
 még most-is a' Magyarokaál eme szó: *türköl*ni, melly
 annyit téfszen, mint akár mi ellenkezővel *vinni*, *vete-
 kedni*, *meg-törni*. És fő-képpen a' Húsvéti piros tojá-
 soknak öszve-üttetését *Türkölősdinek* mondgyák az Al-
 földi Magyar gyermekek. Fen - forog a' Magyaroknál
 eme' szó - is *türni*, *tűrés*, melly annyit téfszen, mint
nemessen szenvedni: mivel a' gyermekeknek, még a' Le-
 ventaságra értenek, sokat kellett *türni*, sokat *szenved-
 ni*. (Qui cupit optatam cursu contingere metam; mul-
 ta tulit, fecitque puer, sudavit, et alsit.) HERO-
 DOTUSnál-is az *Agathyrusok* *Nemes*, és *Fő* - népeket
 jelentettenek. — Az-után: ezen szó: *Ki*; annyit tett
 a' régi Magyaroknál: mint *Szép*. Innett mondgyuk
 még most-is: *Kies*; az-az: *Szépes*: avagy *Kellemetes*.
 Innett mondgyuk azt-is; *Kietlen*; az - az: *Szépetlen*, a-
 vagy *rút*, *kellemetlen*. És, más szavakkal öszve - köt-
 vén,

eddig a' vélemény. Nagyobb Vitézséget tapasztaltam Országokban ; mint másutt csak fül hegygel-is hallhattam. De én ezekről, hogy holzás ne legyenek, mostanában nem szóllok. Kurább, de egyszer-'s - mind hasznosabb beszédek-re-is kerekedhetünk.

Monda Világos: Igen - is, édes Etelem. Hasznosabbnak gondolom azt lenni, melly közelebb esik kettőnkhez. Mond - meg tehát: mi jó

vén, azt - is mondjuk: *Kies* erdő, *Kietlen* nagy homok. — Egybe - ragasztván tehát eme' két régi Scitiai szavakat: *Tür*, és *Ki*; *Türki Vitéz* annyit tett, mint: *Nemes szép Vitéz*. Így hívja Magyarainkat LEO ama' Nap-keleti Bölcs Császár. Így hívja Magyarainkat ennek fia - is CONSTANTINUS Porphyrogenneta. És LEO ugyan Árpádunknak Vitézeit soha más - képpen nem nevezi, hanem *Turki*, az - az: *Nemes Szepek*. Ezen szót a' Deák Írók így ejtették - ki: *Turci*. Az - után a' Magyarok magokat *Türköknek*, de nem sokára *Törköknek*, már mostanában *Törököknek* mondgyák. De valamint a' Scita - nevet soha nem szégyenlették Magyar Eleink: mivel jól tudták ezen szónak eredetét; hasonló - képpen: soha nem szégyenlették a' *Türki*, a - vagy *Török* nevet - is, mivel e' szónak eredetét - is sokáig el - nem - felejtették. Mivel tehát a' mi Magyar Eleink valóságos *Törökök*; ki - tettük: hogy azon Népre, melly mostanában Ásiában, és Európának szélein uralkodik, igen gondatlanúl adgyák a' *Török* nevet. Soha ezek így nem neveztetnek se LEOtól, se

jó híret hallottad Országunknak : hogy, abban-hagyván a' többit, ide iparkodtál? Mit vélhet-tél

fe annak fiától CONSTANTINUSTól ; hanem minde-nütt SZARACZENUSoknak írattnak , mivel ők va-lósággal SZARACZENUSokból, ARABESekből ösz-ve-habartt kodorgó Népek. Sőt haraguszna - is ezen SZARACZENUSok, ka valaki őket *Törököknek* mond-gya. A' DEÁK Írók őket OTTOMANoknak ne-vezik , gondolom azért ; mivel ők is magokat , magok között , nem máskép' , hanem *Ocsomán*oknak mondgyák. Innétt eredett az *Ocsmán* szó magyar nyelvünkben ; melly nem mást tészén , hanem *rút* : mivel Magyaraink ama' Nemzetet mindenkoron *rút* gyűlevészeknek tar-tották. — Eme' *Szaraczenus*oknál csak maga azon nem-zetség valóságos *Török* nemzetség, mellyből a' Császá-rok választatnak. Ha ezen nemzetség ki-találna halni, a' régi szabások szerént, valamellyik *Török* Házhoz kellene folyamodniok. És így : vagy a' *Tatároktól*, vagy a' *Nagy Mogoliaktól* köllene Császárt kölcsönöz-niek. Mert (ki - halván Magyar Királyaink , kikhez hasonló-képpen folyamodhattak volna) csak e' két Ud-varokban fényeskedik a' valóságos *Török* nemzetség. — Magyar.országban le - telepedett *Törökeinket*, az-az : Magyarainkat gyakran meg látogatták eleinte Ta-tár - országban maradt Magyar atyánk-fiai. Sőt : CONSTANTINUS *Porphyrogenneta* azt írja : hogy szö-vetséget - is tartottak magok között , és igen barátság-osan éltenek. De most immár olly feledékenségben vannak ezen el - szakadt nemzetek , hogy egygyik a' másíkról alig tud valamit , ki-vévén a' tanúlt , es ol-vasott embereket. Negyedik BELA Királyunk (nagy

tél itten olly el-rejtettnek lenni, mellynek fel-
találására csak éppen Wilágos-vár-ra fáradoztál?

Erre

lelkü, és meszsze el-látó Fejedelmünk) Szent Domo-
kos' Szerzetén lévő négy Magyar Fehér-Barátokat
küldött a' Nap-keleti Országokra, maga' költségén.
Ezek közül, JULIANUS, egy afszonyra talált, ki-
vel magyarul beszéllett Volga-vize' környékében. Ki-
től-is útba igazittatván, olly Magyarainkhoz ért ama'
Barát; kik, mind ötet jól értették, mind ő azoknak
nyelveken, minden hiba nélkül, el-mehetett. Ezen
Magyarok meg-jelentették akkor JULIÁNUSnak, hogy
a' Tatárok ki-akarnának ütni Német-országra. És va-
lójában ki-is-ütöttek 1240-dik esztendőben BELA a-
latt; de, a' Németek helyett, elő-vévén Magyarain-
kat, rútúl el-pusztították Országunkat. Haragudtak
reánk, hogy más Nemzetekkel öszve-fogorofodtunk. —
Más Magyar Jésovita-is az Ottományoktól meg-fogat-
tatván, a' Tatároknak el-adatott. Ez azt írta onnét:
hogy nem lenne Szám-ki-vetésben, hanem valóságos
Magyar-országban, édes Hazájában. — Mind-ezekhez
azt-is lehet toldani: hogy most-is Magyaraink nem
mondgyák a' köz-beszédben: *Bolgár-fajta*, avagy *Fran-
czia-fajta*; de fen-forog nálunk, még mikor harag-
szunk-is: a' *Török-fajta*! *Tatár-fajta*. Mintha a' régi
hagyományokból igen jól tudnánk, hogy ama' való-
ságos *Törököknek*, és *Tatároknak* véreik vagyunk. —
Sokan, kik *Tatár-országban* magokkal a' *Tatárokkal*
beszéltének, azt mondgyák, hogy ők-is tudgyák vér-
ségünket a' régi hagyományokból. — A'-mit itten
Etele *Szalma-türköknek* mondott, azt mostanában *Szal-
ma-törököknek* mondgyuk, és általok basztalan lázokat
értünk,

Erre Etele : Ha más nem vólna-is benne ; nem-de-nem elegendő ok lehattél volna csak magad-is, Drága-látos Kis-aszfszony ; kinek látására még meszszebb Országokról-is oda fáradgynak az eleven Szívek ? Hallottam híredet Országomban ; de itt hírednél nagyobbnak találalak. Ott, csak sűgárját láttam azon gyönyörködtető Napnak, mely itten az egész Országot örvendetesen bé-töltötte.

Már ekkor Világos, Etelének nem csak illetődéséről, hanem heves szerelméről-is gyanakodván : eleve ivott a' Medve-bőrre. Hogy pedig e' szerető indulatot forró buzgóságában meg-tarthassa ; így szított több tüzeket alája : Vagyon még valami, édés szép Etelém, melyet tudni kívánok. Nem hagyta-e valami Magnes-követ Országodban, mely szívedet szűnetlen vissza-fordíthatná ? — Ezt kérde ; és egyszer-'s-mind az el-áruló orcza meg-pirúlt.

E' változását mintha éizre-se vehette volna Etele ; hamarjában így felelt : Vagyon olly Magnesem Honnyomban, mely szívemet vissza-fordíthattya. Tudni-illik : Hazámnak azon szeretete, mellyel a' valóságos Haza-fi Honnyához viseltetik. Adná az Isten : hogy nem különben ékecségére vályyak édes Hazámnak ; mint nekem dicsőségemre esik, hogy benne születtettem. A' van mindenkor eszemben ; azon vagyok minden

den igyekezétemmel: hogy benne születtetésemet ne szégyenlye.

Ekkor Világos azt gondolá: hogy előbbeni beszédgyében homályosan szóllott; 's-ugyan-azért: meg-fem-is-értetett Etelétől. Így igyekezett tehát világosabban szóllani: Szeretted tehát Hazádat, Nemes Leventá. Dícsérem az eszed'. Jól teszed. De vallyon: ott-hon nem hattad-e Lelkednek felét? melly után szünetlen sohajtozzál; ő-is nyögjön utánnad; és így: igen nehezedre fordullyon az el-szakadás.

Felele Etele: Bennem van a' Lélek egészen. Meg-fem-is-engedte volna fel-vett gondolataimnak nagy terhe; és a' szereucsés ki-meneteinek eleven reménsége: hogy hozzátok, olly nagy Lelkekhez, fél Lélekkel jöjjek. De ez még finszen akadályomra: hogy Féleimhez vissza-ne-röpüllyek; és velek igen nyájassan ne beszélgeffek.

Etelének ezen kétséges feleletét hallván Világos, látta: hogy, valameddig e' csavargós ösvényeken ballag; mind-addig minden haszon nélkül fáradozik: el-szánta szívét, fel-is-tette a' szeméremnek le-tettét, így szóllván hozzája: Nincsen-é oda-haza egy valami Szeretőd, kihez Te-is igaz szívvel viseltséssel; ő-is téged' Isten-igazában szeressen?

Felele Etele: Vannak bizonynyára elegend, kik személyemet nagyon szeretik. Vannak Ro-

konim, vannak jó Barátim. Ezek mindnyájan sírángoztak ide-jöttömkor; de örvideni -is fog-nak Haza-menttemen.

Erre Világos, még-is világosabban: Nem azon Szeretődöt értem, (úgy mond) kiket vagy Rokonidnak rendelt a' gondos természet; vagy Barátidnak választott a' nőtelen társaság. Ol-lyasról vagy a' beszéd: kit mind-ezeknél in-kább szerethetnél. Nincsen-e Országodban ollyas Kis-afzszonyod, kit egyedül kedvelsz? ki után sohajtozol? és, ha (haza érvén) karjaid közé kerítheted; ki-mondhatatlan-képpen örvidgyél? Ha illy Szeretődöt meg-váltál: neki ugyan nagy nehezére eshetik itten maradásod; nem-is vólna csuda, ha te-is meg-únnád magadat.

Világosnak nyilván - való szeretetét, és a' Szövetségre iparkodó gerjedelmeit ki-tanulván Etele, nagy méltósággal ezeket mondotta:

Oh drága Kis-afzszony! A' Szeretet nehe-zen nyargalhat egy paripán a' Vitézséggel. Ha az gyötri a' szívet; nehezen lehet a' Leventás gyakorlásokra fel-emelkedni. Lusta lesz, és fé-lénk. Alatt mászkál a' földön, mint a' Giliszta. A' Sas-kefelükkel fel-nem-röplülhet a' Kő-sziklák-ra. A' Szeretet hitvány dolgokban foglalatos-kodik. A' nagyokról vagy meg-felelkezik; vagy ímmel - ámmal fogja a' könnyebbik végét. Egy vitéz Bajnokból, egy Egek' mennyegzetéig fel-emelkedett nagy Lélekből; lemmire -kellő, és
csak

csak a' föld' hátán mászó ollyas cfiga-bigát té-
 fzen, mellynek hátán háza, kebelében kenyere.
 A' kocska-fecske nyájaskodáskák; a' dinom - dá-
 nom beszélgetéskék; a' csallagó - ballagó fohász-
 kodáskák; és több e'-féle pipere-szarka csörgé-
 sek, és darálások: inkább egy száját -tató, kör-
 met rágó, és ideit vesztegető nagy Mi-haszná-
 hoz; mint kézzel-lábbal iparkodó Leventákhoz
 illenek. Az illetén el-hántt kelepczékbe bele-
 botlott foglyok irtóznak a' veszedelmektől. Ket-
 tős gondgyok támad. Féltik mind magokat,
 mind Szeretőjüket. Ha az erkölcsnek gyenge-
 kő-falai illetén erős Kos - fejekkel ostromolat-
 nak; elsőben: beteg ágyába hull a' meg-rémültt
 nagy Lélek; az-után: nagy nyúghatatlanságok-
 kal ott sénlik; végtére: meg-gebed. Nem lát-
 tam életemben igazi Bajnokot, ki egyszer-'s-mind
 szerelmes-is lett volna. De láttam ám ezer Le-
 ventákat, kik a' Szerelem nélkül a' Meny-beli-
 ekhez; a' Szerelemmel pedig lábokra ónt -kötő
 Alakofokhoz hasonlóbbak voltak.

Ezeket hallván Világos; kevésben múlt-el:
 hogy kétségbe nem esett. De magát egészen
 el-hagyni nem akarta. Tudtta bizonyosan: hogy;
 ha e' jelen lévő alkalmatóságnak üstökébe nem
 kapna; ha ztalan kapkodna az-után kopasz hátúl-
 lyához. Tehát fel-vett úttYából egy hafogatott
 hal -szálnyit ki-térni nem akarván; elő-vette e-

szének minden tehetségét; és végtére így okoskodott:

De én meg-tehetem azt, édes Etelém: hogy Magyar - országunkban heves Szerető-is; nagy Bajnok - is lehess. Ezen két indulatok nem annyira ellenkeznek egy - mással; mint együgyű Dajkáidtól, és gyáva mestereidtól hallottad. Mert a' Magyar - országi Szerelemről olly gondolattal légy inkább; mint az itt termett kígyókról beszéllenek a' tapasztaló Tudósok. Azt mondgyák közönségeffen: hogy a' kígyóknak veszedelmes mérgek legyen a' Külső-országokban; meg-is ölhetik azokat, kiket meg-haraptanak. De azon kígyóknak, mellyek Magyar - országunkban termenek; se veszedelmes fullánkjuk, se kár-tékony mérgek. Kebeledben hordozhatod az ártatlanoikat. Talán azon Leventák, kik Országtokban szeretnek, valamelly dühöségbe esnek? De nálunk melly ártatlan legyen a' Szeretet; vagy csak abból-is ki-tettség: hogy mi Magyar Szűzek nem csak beszélleni arról; hanem azt szívünkben - is hordozni, ott őtet forgatni-is merjük. Semmit se irtózz te-is a' Magyar Kis-aszszonyok' Szerelmétől. Meg-nem-vesztegeti bened a' Bajnoki nagy Lelket; hanem inkább felébreszti, és elevenebbé teszi. Ne gondold: hogy az ollyan rusnya, olly útálatos, olly veszedelmes legyen: mint azok szokták le-festeni; kik, vagy, természetekre uézve, embertelen szilajok;

szilajok; vagy, idejekre nézve, maga meg-úntt hantos-hátú vén clorofzlyák; vagy, az erkölcsök' mi-volttáról, magok' eszek, és hajlandóságok szerént okoskodók. — Mi tagadás benne, édes Etelem? Én immár, a' Magyar Szüzek közül, egygyet választottam részedre. Csak a' te jóvá-hagyásodat várom. — Ö téged' bizonyosan nagyra böcsüll — Tisztel — és — Szeret. - - - (Oh Egek! most segítettetek) — Nincs-is meszsze tölled — Téj a' téjhez, víz a' vízhez nem hasonlít úgy; mint ő én hozzám — Akarod-e: hogy nevét ki-szalaszfiam? — Azt - - -

Hirtelen fel - ugra Etele; és ezeket mondá: Ha szeretni akartam volna, eme' Kótyot, eme' Csemeget otthon-is fel-találhattam volna. Vannak illyetén Kő - szálak a' mi' tengerinkben - is; nagyok-is, számofok - is. Azokat el - kerülven, nem akarom kis hajómat ezeknek keménnyébe ütni, és porrá törni.

Ezen utolsó meny-dörgésekre egészen oda-léve Világos. Elsőben kegyetlenül meg - pirúlt. Tele lett osztán olyan méreggel, melly a' hűlni kezdő Szeretetet veszedelmes hathatósággal kevergetni szokta. El-fordította fel-lobbantt orcáját Eteletől; és panaszra indulni láttszatott a' Meny-beliekhez. Meg-eresztette könyveinek özönét; és keserveffen nyögött. Fel-akara ezen szerencsétlen helyéből emelkedni; de meg-

fogyatkozott ereje nem bírhatta a' reszkető inakat.

Meg-szánta ezen állapottyát Etele. Ugyan- azért: lágyabb szavakkal élven, ezt mondotta végtére: Ha azzal szerencsémeket elő-mozdítani kívánod, drága-látos gyöngy-virág; nagy hálá- kat adok szívesfégednek. De egyszer-'s-mind arra kérlek, és igen esedezem előtted: hogy, a' Magyar Kis-aszszonyok közül, csak éppen olyat rendelj személyemhez: ki mind alacsony állapotomhoz; mind csekély tisztségemhez illik. Hasonló a' hasonlóval hamar özsze-barátkozik.

Ezek-között: Etelenek segítségével, fel-e- melte magát Világos, hasonlóbb a' betegekhez. El-fordult Etele-től. A' láthatatlan, de akkor-is fen-forgó csillagokhoz fel-emelte szemeit; de a- zokban semmi könnyebbülését nem találhatta. Öregbítette nyavaláját az-is: hogy Etele (ezen gyötrelmeit számba se vévén) szabadságot kért az el-távozásra; azt hányván maga' szemére: hogy a' többiek gyönyörködncnek immár le- vert nyulaikban; ő-maga azok nélkül lenne. Pedig ide-jötteinek nem más volna fő-oka.

Ezen utolsó szavakra egészen kétségbe e- fect Világos, és ezeket mondotta: Eredgy! E- redgy! akár-kinek mondgyanak, kegyetlen te- remtés. Kövesd kemény ércz-szívednek meg- lágyúlhatatlan indulatait. — Akár soha se lássa- lak

lak többé. — Hagygy itt, ha lehet, irgalmatlan lélek! — El-is ment Etele.

Világos, már el-hagyott magánosságban lévén, sűrű könyv-húllatásai között így siránkozott: El-mehettél tehát Szökevény (45). — E-redgy! — Vakarodgy — Vadáfszd a' vadakat, te minden vadnál vadabb Tatar-fajta. — Én azonban, szerencsétlen teremtmény, ezen erdei fáknek, ama' repedezett kő-szikláknak ki-nyilatkoztatom keserveimet. És, ha mi belső érzé-
kességgel bírnak; tudom: hogy, e' szerencsét-

P 4

len

(45) A' Magyarok soha nem tudtak gyalázatosabb nevet adni valakire; mint mikor egy Katonájokra azon utálatos SZÖKEVÉNY nevet ragasztották. Mert: Vitéz Katonáinkban, úgy tudták gyűlölni az El szökést: hogy Hadat indítottanak gyakorta azoknak Párt-fogójok ellen. Mennyit kötődött ATILA a' Rómaiakkal: hogy SZÖKEVÉNNYEI vízfőzsa-adaflanak? Árpádnak, és az akkori Magyaroknak haragjokat eleven testékekkel adgya előnkbe LEO, ama' Bölcs Napkeleti Császár eme' szavaival: *Nem szenvedbetik azt-is a' Magyarok: ha valaki közüllök a' Rómaiakhoz által-szökik.* Mert tudgyák: hogy a' Magok' Nemzetek változó-e-szünek; Nyereségre vágyók; És sok Nemzetsegekből öf-sze-szerkezették. Ugyan-azért: hogy se a' Rokonsággal, se az Egygyet-értéssel nem gondolnának. Mert: minek-utánna-tán kevesen által-szökni kezdettenek; és ezek tolliánk kelle-metessen, és emberül fogadtattanak: őket leg-többen követik. Ugyan-csak: ezen okra nézve: igen kedvetlenül szenvedik; ha valakit közüllök el-állanak.

len állapotomra, könnyebben meg-indúlnak; mint te meg-szánhattál kegyetlen. — Vallyon mit véthettem én a' Meny-beliek ellen? — Oh Egek! hogy-hogy teremthettétek az én szívemet olly lágynak; az övét olly keménynek? Talán: hogy ő (mindenkor diadalmaskodván) örüllyön; Én (mindenkor vesztvén) e' setét, és kietlen fogságomban siránkozzam. Így kellett-e özfze-súgnotok-búgnotok fejem ellen Tí menyei Lakosok! Ugyan nagy mesterség: hogy Tí, halhatatlanok lévén: a' halandó teremtményekkel így bánnyatok. — Tehát: csak magam gyötrődgyem-e ezentúl! — Mire élek immár e' világon? Talán arra: hogy minden órában, minden szempillantásban haldokolhassak. — Mért erővel ki-nem üzitek gyámoltalan lelkemet? — Mért nem számláltok azon halottaitok közé, kikben semmi Szeretet, semmi Vágyodás, semmi Kétségbe-esés nem találtatik? — Oh Világos! Íme Te, ki ennek-előtte annyit remélletél, most attól-is el-hagyattál, kit leg-inkább szerettél. — Istenem! mire juték! Nincs hatalmamban, hogy meg-szabadúlljak. Erősebb a' lábomra vetett békó, a' szívemet le-nyügöző szőr-kötél; sem-mint: hogy, vagy amaszt özfze-törhessem; vagy emezt széjjel-téphessem. — De jól esik nekem. — Vifeld a' terhet Világos, mellyet esztelenül fel-vállaltál. — Így kellek meg-lakolni a' hirtelen vétkesnek. — Így kellek

letik

letik e' fényes világból az örökös fetétségre menni a' vak Szeretőnek.

Ezeket forgattya vala kétséges elméjében; és, ha lehetett, szóval - is panaszlotta Világos; midőn Etele (már két nyulat le-vervén) a' többi Szüzek' seregére akadott. Ezek mindgyárt Világosnak hol-léttéről kérdezőskedvén, minekutánna annak bádgyadságát, közelgető betegségét, Etelének szomorú szavaiból, meg-értették; szerte - széllyel futkostanak az erdőben. Végte-re: ötet, egy fának árnyéka alatt, meg-lelték.

Betegségének okáról kérdeztetvén Világos, azt felelé: hogy néki e' Vadászat éppen nem tetszene. Úgy el-lennének-vadítva mindenek: hogy kézre nem kerülhetnének. Sem nyul, sem madár, még szemére se akadhatna. Maga pedig olly reménységgel jö - vala a' Szigetbe: hogy a' Vadász - mesterektől eleve meg-szelidítetteknek lenni vélte a' vadakat. Most ellenben, olly vadságokat tapasztalna: hogy a' Kísa-fszonyok' nyilaiktól - is félnének. Szívét pedig az gyötrené fő - képpen: hogy a' többiek meg-nyerhették azt, a'-miért ki-fáradttanak. Magának, nagy szégyennel, nyula nélkül keliene haza ballagni.

Erre a' szánakodó Szüzek azt mondák: hogy csak ez-előtt Etelének kezében kettőt láttanak. Meg-is - engedné azon tisztetséges Le-venta, hogy egygyet Világos' számára hozná-

nak. Jól ismérnék Etelének hajlandóságait. Ötet ollyannak lenni vélnék: ki, Világos' szégyenének el-titkolására, nem csak a' nyulat kész vólna ide engedni; hanem, személye szerént-is a' Kis-aszszonynak szolgálni.

Mind-a'-két nyulat édes örömeft oda-adtta Etele, midőn a' Szűzek' kívánságát hallotta. De ezekkel sem hozhatták helyre a' meg-szorodott szívet. Budára vágyott szüntelen, és a' magánofságot kereste. Meg-útalta a' Társaságot. Úgy tett: mintha mindent gyűlölne.

Midőn a' Dunának ágán által-evedztenek; íme a' parton állani látták Etelének Lovászát. Újra fel-borzadozott teste Világosnak. Rettegett a' véletlen követség miatt. Végtére: midőn, a' partra érven, egy levélnek kezébe-adására pillantott: már akkor éppen el-vesztette minden reménségét. Lassan-lassan dühöfségre fordult az előbbeni Szeretet. Szünetlen azon gondolkodott: hogy ártasson mind Etelének, mind pedig Etelkának.

E' gonoszra vetemedett indulat még nagyobb erőt vett Világosnak szíven; midőn, Árpádhoz viszsza-térven; különös, és nagy mesterkedéssel el-lopta Etelétől a' levelet. Csak nem minden szavakra fojtogatta a' méreg, midőn nagy hamarjában el-is-olvasta. Láta Etelkának Párt-ütését. Most tanulta-ki igazán: mért lenne olly kemény szívű Etele. Fel-zavaródtak minden indula-

dúlatai. Csak hamar öszve - ízedtte minden erejét, és melegiben azon gondolkodott: miként lehetne porrá - törni e' két öszve-esküdt, és másnak vesztére született nyakas ellenséget.

Midőn illy terhes gondolattal fárasztotta elméjét; végtére észre-vette: hogy e' fortélyos dolognak mind el - kezdésére, mind örvendetes el-végezésére maga elégtelen lenne. Nem kellett az ördögös társat nagy szorgalommal keresni. Árpádnak Titkossa (egy Országos gaz-ember) elegendő lett arra: hogy Wilágos-várat meg - zavarja; és az ártatlan Etelkát fel - fallya. E' Titkosnak eredetét, nemzetét, és erkölcsait le - írom; minek-előtte veszedelmes fortélyaira ereszkedem. Ezen dolgot szükségesnek lenni állítom a' következendőknek velősebb meg-értésekre.

HATODIK RÉSZ.

ÁR P Á D N A K T I T K O S S A.

Születése' helye ezen szemét - embernek Veszprém vala, Zvatoplugnak vára. Szüléi hitvány csapós Tótok (46), de Keresztények. E-
sze

(46) Már régtől fogva kívánta tudni KAPRI-
NAI Úr: mi okra nézve hívták a' Magyarok azon
Nem-

fze éles. Termete törpe. Maga'-viselése, gyermek korában, tűrhető. Ennek mindenre fel-érő elméjét meg-csudálván Zvatoplug; e' Farkasfiat magnak meg-tartotta. Külső-országokba küldötte a' tanulás' kedviért. Tótul, Deákul, Németül, az-után Magyarul-is egy-aránt beszélt. Neve természetével meg-egyegett. Mert: a' bagolynak sólyom-fia nem lehetvén, LISKÁnak nevezték az Apjáról.

Mihelyest ki-rázta az Oskolák' porát; elsőben Zvatoplugnak Író-deákja; az-után: nem fokára, Titkoffa-is lett. E' Tisztség előtt alázatos maga'-viselése, hegyke-begykévé; a' titoknak első esztendeig tartó el-fedezése, locskafecskévé változott. Fehéjjázó kevély gondolataitól el-kapattatván, senkivel egybe nem férhetett az egész Udvarnál. Tengelyt akasztott még

Nemzeteket TÓTOKNAK, kik, SLAVINUS név alatt, mészíze el-terjedttenek. Én arról így vélekedem: hogy, mivel ezen Nemzet szünetlen szájában forgattya eme' két kurta szavakat TO-TO (melly annyit téizen, mint: AZ-AZ; avagy, a'-mit a' magyar parasztság-is gyakorol: az-az ize) Eme' TO-TO szavakat fel-fogván a' Magyarok, a' SLAVUSOKAT leg-is-leg-elsőben TO-TOKnak csúfolták. Az-után (egybe-kapcsolván e' két kurta szavakat) TÓTOKNAK mondták; valamint ez-előtt a' CZO-PÁKokról szóllottam. Ezen okból: a' Németeket-is SZAGTER-BAGTEReknek csúfollják az Al-földi Magyarok.

még az Urával-is. Ugyan-csak e' volt az oka : hogy Zvatoplug, nem tűrhethén tovább erkölcs-telenségeit ; mint Pataiak a' szűrön, rajta ki-a-dott ; és magától el-csapta. Sőt : hogy soha többé Országába viszsza-ne-jöjjön ; feje' veszté-se alatt meg-is parancsolta.

Ezek-után : tettetett alázatofságával, és éles elméjének fitogatásával, addig csavargott Né-met-országban ; még végtére ARNOLFNAK, a' Németek' Királyának, Udvarába ütötte az orrát. Nevét (a' gaz emberek' módgyára) meg-változ-tatta. Ez-után FUXNAK hívták közönségeffen. Itten, Zvatoplugnak minden titkait ki-locsfogván ; és ellene többeket-is hazudván : arra vitte Arnolfot : hogy a' Magyarokkal Szövetséget te-gyen ; és egygyütt a' Tótokra effen.

Szerette Árpád ezen alkalmatofságot. U-gyan-azért : Zuárdra, Kadikára, de fő-képpen Hubára bízván a' Magyar Sereget ; Gömört, Nógrádot, és Pásztót el-foglalta. Midőn ofz-tán Garam, és Ipol-vizein által-mentenek, meg-vették Nyitrát Galgóczczal ; Buczkóval Tren-csént, és Banoveczet. Meg-sem-is-állottanak Morváig a' nyereséggel hízó Magyarok ; hon-natt-is sok rab-szifra fűzött Tótokat Árpád' e-leibe hoztanak. E' károkat vallotta Zvatoplug, Veszprém' meg-vétele előtt. Ezeket nem más-nak ; hanem meg-fuxosodott Liskájának köszön-hette.

De , ki LISKA volt Zvatoplugnál ; FUX maradt Arnolfnál-is. Nem lehetett a' kutyából szalonna ; bár meg-hízlaltad , 's-meg-pörzsölted-vólna-is. Mert : itt sem sokára ki-mutatván magát , arra fordította a' köpenyeget , a'-merre a' szél fújt. Egészlen el merülvén a' gonofzságokban , minden törvényt ollyas pók-hállónak lenni gondolt , melly a' szúnyogot , és az apró legyet meg-fogja ; a' darázst pedig által-ereszti. Ugyan-azért : Zvatoplugnak el-tűntte után , öszve-vesztette annak fiait , Mojmírt , és Zzentibaldot. Az-után : a' Magyarokat reájok uszította. Kik - is (e' zavaros vízben leg-jobbnak állítván a' halászatot) hirtelen az egygyet-nem-értőkre ütötenek ; és , tulajdon hadi mesterségekkel élvén (47) ; egész Morvát magok' birodalmokhoz töldötták :

Arnolf-

(47) A' Magyaroknak Hadi Mesterségeket , és Fortélyokat (hogy mind-ekkoráig el - nem - vesztenek) LEÓNAK , ama' Bölcs Nap-keleti Császárnak köszönhettyük. Ennek hiteles szavai eme' formán vannak : Midőn a' Magyarok Tdborokat vernek ; azokat nem úgy , mint a' Rómaiak , Árkokkal , és Töltésekkel kerített-törül ; hanem , az Útközetnek napjáig , az Atyásiak , és Nemzet-ségek között el-ofzlódnak. A' Lovakat mind Nyárban , mind Télben szünetlen legelik. Közéltvén pedig az Útközetnek napja ; a' szűkséges Lovakat meg-tartják , és azokat egy lábba vetett pórádon Satorjok mellett le-czövekelik ; az

Had'

Arnolfinak halála után; LAJOSRA, anuak fiára jutván a' Német-birodalom: ennek gyermeki eszét, és erőtlén igazgatását nem csak alattomban meg-vetette; hanem nyilván ki-is-
nevet-

Had' El-rendelésének idejéig étetik, mellyet mindenkör estvélyenként szoktanak el-igazítani. Az Őrr-állásokat, meszszé a' Tábor előtt, közel egy-másbóz teszik: ne-bogy a' véletlen Rajok-utéfekekkel el-nyomattassanak. Magában pedig az Útközetben az egész Hadi Rendet (nem úgy, mint a' Rómaiak, bátróm felé; hanem) különös EZREDEKRE szakasztyák, mellyeknek egygyike nem meszszé a' másiktól olly csöportozsán öszve-kapcsoltatik: bogy egy buzomos jó Hadi-Rendnek látszattatná. Az el-rendelt Seregeken kívül, vagygon kelletténél több Sokaság-is; mellyet vagy lesben tartanak a' gondatlan Ellenségnek rendgye ellen, vagy a' Magok' Seregeknek hanyatlani kezdő részének segedelmére állittyák. Az Egygyei másokat pedig, és a' Tár-szekereket nem meszszé a' Hadi Rendnek jobb, vagy bal szárnyára (egy vagy két Mért-földnyi távozatra) a' Tábor után helybeztetik, mellyeknek oltalmokra kevés szám Népet bagynak. Gyakorta a' szükség fölött lévő Lovakat öszve-fűzik; és bátról, az-az: a' Hadi-rendek után; nagyobb bátróságnak okáért állittyák. Az Ezredeknek szereiket, és renddeiket nem egy forma magoságú Nyujtsókra veszik. Mert eme' Magoságnak külömbségében lenni állittyák a' Hadi-rendnek erősségét. Egy szóval: azon iparkodnak: bogy a' Hadi-rendnek Eleje tömött, és egyenlő legyen - - - Őket az Barmoknak nagy sokasága keséri: Paripáknak, és Kancaáknak; Ókröknek, és Tebeneknek Falkái: Evés', és Tej-ivás' okáért; azért-is: bogy a' Tábor nagyobbnak; és számozabbnak tessen.

nevette a' Fux. Mert: a' Morvákat, és a' Magyarokat öszve - békéltetvén, azon NÉMETEK ellen édesgette, kiket csúfossan NEM - ETTEK-NEK nevezett. Nyúghatatlanságát, és tökéletlen erkölceit észre - vévén a' Nemzet; bizonyossan (ha nyakon kaphatta volna) fel - is akasztatta volna. De ez (a' Tót - ágasnak me-revedttétől félvén) el - illantott Német - országból; és, álta! - csapván a' Tifzán; Biharra igyekezett MERÓTHOZ, az Oroszok' Vezérjéhez.

Merótnak kaczer udvarában úgy - annyira meg-tanulta a' fajtalan életet: hogy szemetlenebb lett a' szérdéken ülő légynél. Kerülvén minden tisztát, csak a' gönnyecségben zabált. Mint vérrel a' Nadály; úgy tele-húzta magát minden festséggel.

De maga Merót - is olly orczátalan Orosz vala: hogy a' derés mén - ló sem nyert úgy a' sárga kanczák után; mint ő a' Ringyók után. Ugyan ezen okból: az akkori Magyaroktól MÉN-MERÓTNAK neveztetett (48). És valóban a' Természet - is Mén - lónak akarta kalapálni; és csak történetből hullott emberi ábrázattal, és

Her-

(48) BELA Királyunknak Nevetlen Író deákja az Oroszoknak ezen Fejedelmekről azt írja: hogy ötöt MENU-MEROTNAK neveztek az akkori Magyarok. Ezen szót: MENU-MEROT, leg - alább tudtomra, senki se fessegette mind-eddig, minő értelemmel véte-tik.

Herczegi Nemes Levéllel a' Világnak hátára. Ezen ronda Mesterét szinte felül-haladta a' szemtelen Titkos. Nálánál inkább-is el-tudtta immár szenvedni a' sáritó kancza-rugásokat.

Csudának illett-bé azon időkben : hogy Mén-merótnak sandra udvarában nagy ártatlanságában meg-maradhatott annak leánya HANZÁR. A' többi között: ezen Kis - a'izszony után-is igen foly vala nyála ama' Bocskor-bőr orcájú Titkosnak. Eme' rút-is a' szépet szeretvén; el-akará venni Feleségül. Nem volt Attyának akarattya ellene. De a' Tiszta Szűz, ama' maglónak mind kapállását, mind nyerítettét hallván; kerülté ménesi társaságát. Sőt: ha röhögései meg-nem szünnének; a' ki-rugdosa'ással fenyegette.

Eme' példázgató beszédekre úgy meg-mérgelődött a' Titkos: hogy Mén-merótnak minden titkait; Országá' el-foglalásának leg-könnyebb módgyát ki-nyilatkoztatná a' Magyarok' Fejedelmének Árpádnak. Ki-is ezen alkalmatosságot nyakon kapván, ellene állította a' Magyarokat; 's-nem fok idő múlva (Ufzubú, és Velek Vitézei által) egész Tartományát háza'stól-népe'stől, el-

rik. En úgy vélekedem: hogy MÉN-MERÓTOT té-szen. E' Névnek ezen értelmét ugyan-csak azon említett Író-deáknak ama' szavaiból sajtolhatom-ki, mellyekkel tudunkra adgya MÉN-MERÓT nevezetének okát: így szólván: *mert több Barátnéi (az-az: Szeretői) vóltnak.*

el - foglalta. A' többi között, kezéhez kapta Mén - merótnak leányát - is Hanzárt; kinek ékes termetét, és tiszta erkölcsait látván; Fiának Zoltánnak Feleségül adta; azon államány alatt; hogy, (Mén - merótnak több magzattya nem lévén) minden Jószága (mellyben élete' napjáig, úgy-mint Igazgató, meg - hagyattatott) minden ellen-vetés nélkül a' Magyarokra szállyon.

Tudván pedig a' Vásár - hitű Titkos: hogy, Mén - merótnak ezen meg - hódolásában, ő lett legyen a' leg - főbbik eszköz: Árpádnak hál - adatóságában bizakodván; hozzája jöve Budára. Néki, igen fortélyos szavaival, további szolgálattyát - is ajánlotta. Előre meg - tagadván Keresztény hitét; a' Magyarok' Szer - tartásaira állott. A' Fejedelemtől Titkossá rendeltetett. Nevét - is ismét (hogy a' leg - főbb Giz - gazoknak mértékeket meg - üsse) el - változtatta. Ez - után RÓKÁ - NAK hívták a' Magyarok.

De Árpádnak Udvarában - is csak szőrét; nem pedig bőrét változtatta - meg a' czudar Róka. Poroszló fogantatásához képpest, hivatalyára nézve, egészen Hóhér lett. Itt mindgyárt abban törte leg - inkább a' fejét: hogy - hogy lehetne Hanzár, és Zoltán (eme' két ifiú háza - fok) között az egyenetlenségnek hegyes czövekét bé - faragesálni. Tudni - illik: hogy Zoltán, először: meg - útván; az - után: meg - vetvén Feleségét; mások' szerelmének horgába akadgyon,

ő osztán ezen előbbeni Mátkájánál nagy kegyelemben leheffen. De észre - vévén: hogy ezen gyönyörű pár igen egygyet értene; el-kellete titkolnia gonosz gondolatait, pedig nem kevés időre; még valami más környül-állások érkeznének; és magát az alkalmatosság éppen elő-adná. Sas - szemekkel látott a' gonofzságokhoz. Attól tartott leg-inkább: hogy rajta ne kapattasson.

De, hogy addig-is aczél-észét meg-ne-rozsdásítaná a' henyéles; Árpádnak szívét kezdette res-bírní: hogy magát új szeretetekkel víditabá. Midőn Zoltánnak, és Hanzárnak lakadalmok tartatna Csepelen; addig-addig beszélgette Mén-mérőtnak szokásait, a' Félre - csapó Szeretetnek édeségét: még Árpádot Világos - Kis - aszszonyba (kit már ennek - előtte-is jó szívvel látott) beleszerettette. És; ha a' Fejedelemnek Magyar-katona-szíve nem lett volna: minden szemtelen-ségre bizonyoffan reá-vitte volna.

De a' Fő - pap nagy vigyázással volt mind Árpádra, mind Világosra. Hathatós beszédekkel mind - a' - kettőnek eleibe tette különöffen: a' szemtelen életnek siralmas folyadékjait; a' Magyarokban mind e'-koráig fel-nem - találtatthattott rossz példák' veszedelmét. Szeme volt Kádárnak ama' Róka-mállal bélélt gonosz Titkos-ra - is. Mindenütt utánna hordtta a' zsendelt. Vigyázott igyekezeteire. Ugyan - azért: ama' hollók' eledele, gyomrából nem szenvedhette

a' Fő-papot. Sokat mesterkedett meg-rontásán; és, ha lehetne, el - oltásán. De Kádár régen meg-is-jött immár onnét, a'-hová Róka mostában csak igyekezett. Sokszor - is ki-tálalta azokat, mellyeket ez még csak kottyvasztani akara. Tartott mind-az'-által Rókától, valamint a' Tűztől. Egy kezében vizet hordott mindenkor.

De a' gonosz Róka csak meg-nem-nyughattott mind-addig: még a' Fő-papot meg-nem-kerítette; és ötet Árpádnak Tanácsfiai közül ki-nem-szorította. El-hűltenek erre a' Magyarok; de akkor a' hatalmas Rókának ellene nem állhattanak. Ezen veszett ember (szüntelen a' Fejedelemnek füleibe súgván) azt hányta - vetette előtte: hogy a' Papságra úgy nem illene az Országi dolognak igazgatása, mint számárra a' bárfony - nyereg; Disznó - ólra a' cserép - fedél. Ama' Pók-hasú Pöffedékek, magok' hasznok' tenyészetét keresgetnék mindenben. Más világgal fenyegetnék az embereket, hogy magok ebben meg-hájasodhatnának. Ki-szivnák az Ország' zsíráját, és azzal élhetetlen Attya - fiok' gyomrait kenyegetnék, és csömörjöket dörgölgetnék. Ha fel - puffaszthatták egyszer mind horpaszszokat, mind erszénnyeket, (mintha ezzel eszeffebbek is lennének) szembe szállanának a' Fejedelmekkel-is; és ezeknek rendeléseikben mindenkor vagy gáncsot, vagy éppen lehetetlenséget (pedig

dig vak, és ostoba létekre) látnának. Ki-váltt szereztnék a' párt-ütéleket: hogy, azzal az Országának ereje meg-szakadván, az ő vállokra látszattasson dőlni a' hanyatló birodalom. A' népnek-is szívét, a'-mint mondgyák, Istenes mester-ségekkel meg-véven, fel-lázzasztanák a' csendese-
seket. Egy szóval: magok' gondolattyokat, mindenkor nagyobbra bűcsülvén, úgy élnének, mint a' kő-szálak; még-is úgy enyisznének-el, mint a' vízi-buborékok.

Ezekkel, és más e'-félékkel okoskodván Róka, igen meg-körmölgette a' Papi-hivatalt. Színte el-is-hitette Árpáddal annak haszontalan-ságát. Sőt: arra czélozott: hogy, a' Papságon ki-adván; ki-ki, maga' házában (a' régi Scitáknak szokások szerént) paposkodgyon; ott végezze-el az Áldozatot; és ki-ki el-hiteffe magával: hogy a' belső Rend csupán a' külső Birodalomnak könnyebb elő-mozdítására gondoltatott-ki a' szorgalmatos eszeiktől; ugyan - azért ez alá-is vettetett.

E' volt tehát az akkori időben egész Magyar-országban leg-híresebb gaz-ember. Ki csak akkor örvendett, és nevetett; ha vagy maga jól járt, vagy más valaki ebül. Még annya' méhében, nyakába kötélödzvén köldök-sinórja; csak alig volt, hogy meg-nem-sójtotta. Bábája-is hirtelenségből színte a' torkát mettszette-meg; midőn köldökét el-akará vágni. Sőt: mi-

dön elsőben meg-ferefsztette; a' bal-lapoczkáján (anyai jelül) nyárfát, és akasztó-fát tapasztalt, melly nemes czímerekkel született. Méltó-is volt, kicsüségétől-fogva, mind-eddig: hogy, vagy a' hóhér' madzagán függön ezen akasztó-fa' sódora; vagy a' kutyák, és varjak veszedgyenek gyalázatos temetésén: mivel fogantatásakor-is Bika' jelében volt a' Nap; születésekor pedig a' бүдös Kecske-bakban.

H E T E D I K R É S Z. V I L Á G O S R Ó K Á N Á L.

E' volt tehát azon ördög' hadnagygya; kinek eszefségében, és jó-vólttában bízott Világos; kinek disznó-fortéllýaira kívánnya vala hagyni Etelkának (azon ártatlan Kis-aszfszonynak) siralmas meg-rontását. Reménlette pedig bizonyosan: hogy, mivel ennek-előtte Árpádnak Udvarába segítette személlýét, minden kérés nélkül; Etelkának fel-falására-is reá-állana, ha szépen kérettetne.

Meg-is-találta mind zsák a' foltyát; mind бүдös hordó szagos hódgyát. Hogy pedig veszedelmes gondolatainak végét hamarébb elérhetné; midőn Rókának magános szobájába lopódzott (hogy valami böcsülletes színt adna ravaszságainak, és észre-se-vehetné a' Titkos,

hogy

hogy ezen igyekezete Etelka ellen töréséből (származna) illy fortéllyal kezdé czigány-szavait:

Édes Titkosom! már régen akartam veled titkaimat közleni; de vagy alkalmatosságom nem volt a' különös beszédre; vagy véleményemnek idétlenségétől-is tartottam. Most látom immár: hogy érett ideiben vagyom a' gonoszság; és nem foka Országunknak nagy kárára ki-is üthet. Egy Jövevény Ifjú lappang Országunkban. Láthatad személyét Árpádnál. Most-is Budán vagyom. Etelének mondgyák. Mind - eddig senki se tudhatta: mi okra nézve kullog Országunkban; min mesterkedik; mikor térend-vízfisza.

Én (különös szeretettel víszeltetvén édes Hazánkhoz) midőn annak minden elő-fordúlható veszedelmeire, tehetségem szerint, nagy szorgalommal vigyázok: csak - ugyan ki - tanulhatam Karjeli eredetét; és hozzánk jötteinek valóságos okát. Tudni - ilik: hogy itt meg-tanulván a' Katonai - gyakorlásokat; ellenünk ágaskodgyon. Senki sincs. még ugyan, a'-ki vele tartson; ki - vévén egy Etelkát, Gyula Hadnagyunknak Leányát. Ezen Kis - aszfszony akkor szeretett leg-is-leg-elsőben bele; midőn Árpád ama' Jövevényt (színlett erkölcsfeitől meg-csálatatván) Gyula' Hadnagyságában Századosá tette.

Nem dicsérhettem akkor Árpádnak hirtelenkedését, ki olly idején-korán le - hántrván szol-

ga-mezét (49), pánczélba öltöztette. Ugyan-
azért: a' következendő veszedelmeket által-lát-
ván; minden igyekezetemmel azon voltam: hogy
ötet Etelkának társaságától el-tílhassam. Meg-is
nyertem Árpádtól: hogy az előbbeni Ezredből
ki-véteffen, és Hadnagygyá tétéffen. Ezt penig
csak éppen azon okból cselekedtem: hogy kö-
zelebb effen hozzánk; és minden igyekezeteit,
minden gonosz gondolatait hamar észre-vehefsük.

. Országomat ezzel - is segíteni akaró fortél-
lyaim nem lehettenek még-is olly szerencsések:
hogy a' Leánynak szívét Etelétől el-szakaszthat-
tam volna. Mennél ritkábban szemlélhették egy-
mált; annál inkább tüzeffebben égtek gerjedel-
meik. A' - mint észre - vettem, éleszti a' tüzet
ama' Fő-pap-is, ki néked olly esküdt ellensé-
ged: hogy, ha a' cfinre alkalmatosságot látna;
egy kanál vízben el-kévánna veszteni. Meg-
sem-is-szűnnek az alattomban - való veszedelmes
áskáláfoktól, a'-még egy helységben maradnak.

Ugyan-

(49) Ezen régi szó MEZ annyit téfszen, mint
Takaró, avagy alá-való Ruba. Innett származott az-is:
MEZTELEN, az-az: Rubátlan. Innet a' MEZITE-
LEN, melyet midőn a' Lábbal öszve-teszünk, el-vesz-
ti ezen végét: elen, és MEZIT - ldnak mondgyuk.
Innett eredhetett eme' szó-is: MEZŐ, melly ollyas
Földet jelent, melly Fűvekkel vagyon fel-ruházva.

Ugyan-azért: e' két öszsze - forrott szívnek el-választására magam: elégtelennek lenni gondolván; néked akartam e' dolgot meg-jelenteni: hogy Te, Országunkhoz - való szeretetedből, (mellynek hathatóságát fok ízben meg-mutattad) valami alkalmas módokról gondolkodnál; és azokat egy-mástól el - választanád. Azon lennél pedig fő - képpen: hogy Etelkára te magad vigyáznál Budán; Etele't az én szorgalmamra hagynád Wilágoson. Már ekkor Országunknak veszedelmétől éppen nem félhetuénk.

Ezeket mondotta Világos; de (a' gaz emberek' módgyára) a' Haza' szeretetének színe alatt, maga' hasznát kereste, és szerencsésíten fel-is-találhatta. Mert: midőn, Világosnak több beszédgyeiből, meg-értette a' Titkos: hogy Etelkának szépsége le - rajzolhatatlan lenne; sőt maga Világos - is önként meg-vallaná (a' - mi a' leányok között valamint ritka, úgy csudálatos dolog-is) hogy nálánál százszorta szebb, és kellemetesebb lenne; ugyan - azért meg - tántoríthatná a' józan szíveket - is: ennek személlyével azt akará tenni; a' - mit régtől - fogva eszében forgatott Zoltánnak, és Hanzárnak öszve - vesztések felől.

A' Titkos tehát alkalmasnak lenni állította Etelkát a' Fejedelmi Udvarban: hogy elsőben: szépsége' kellemetefsége'vel meg - bágygyszja az ifjú Herczeget; az-után: vele Haza

el-útálta. Végtére: midőn a' házi nyúghatatlanságok annyira mehettenek: hogy Zoltán kiküszöböllye Hanzárt; ő régi Mátkájához férheszen: és, ki tudgya: ha (előbbeni tartományának erő-szakos vízfőzsa-vételével) vele-egygyütt nem uralkodhatna-e Biharon?

Irtóztató nagy gondolatoknak tettszettenek ezek a' Titkos előtt. És valóban (ha igazán akarunk szólni) nem-is-volt hójag: hogy egyszerre fel-fújja; sem gyermek-játék: hogy hamar el-kezdgye, és hamarébb el-végezze. De annak, ki már kicsinségétől-fogva, valamint az Annya' tejét, úgy szopta a' gonoszságokat; ki tellyes életét másnak nem csak meg-rontásában; hanem el-oltásában-is szűnetlen gyakorlotta: nem látszattanak még-is lehetetleneknek lenni.

Ravasz volt a' Róka; és immár meg-aggott. Ifjú pedig a' Herczeg; de tüzes. Azt gondolá a' gonosz: hogy, Árpádnak halála után (akár-miként teszi szerit), de el-nyomhattya lángjait; és ki-nevetheti a' Magyar Zoltánt, valamint ennek előtte ama' Német Lajost ki-nevethette. Ennek ifjúságát amannak idétlenségével egybe-akarván-toglalni; azt gondolá: hogy mind-a'-kettőt egy móddal lehetne el-veszteni.

Úgy el-hitte pedig magát a' Róka; és olly szerencsés csillagzatban születettnek lenni gondolta: hogy, ha kopasz lenne-is, el-mentt hájának újra meg-nyövéséről vénségébe se kételkedne.

kedne. És valóban: mind - eddig nagyobb volt szerencséje, mint maga. Tudott annak idejében jönni a' Pap' fajtyára, 's-az egész Ország-nak fel-zavarására. De ezek a' következendők-ből inkább ki-fognak tetszeni.

NEGYEDIK SZAKASZ.

I. Árpádnak Utóllya.

II. Etele' Veszedeleme.

III. A' Fejedelmi Dolgok.

IV. Róknak Fortélyja.

V. Róka Wildagoson.

VI. Róka Etelkándl.

VII. Wildagosi Bajok.

VIII. Róka Buddn.

ELSŐ RÉSZ.

ÁRPÁDNAK UTÓLLYA.

Tartós, és súlyos Betegségétől el-nyomattatván Árpád; szapora járással közelgetett utolsó órájához. Látván pedig, hogy: mivel szokatlan erőtlenségét igen érzi vala, többé ezen nyavalyájából fel-nem-lábbalhatna; Fiát-Zoltánt által-hivattatta Csepelről, kihez végső szavai ezek voltak:

Én már, édes Fiam, nem sokára el-végzem Fejedelemségemet, és által-költözöm ATILAHÓZ (50), CSABAHÓZ, ÚTIGÚRHÓZ, EMÉHEZ, KALAN-

(50) A' Hunnufoknak ama' híres Királyokat, ki (Árpád előtt négy-száz egynehány esztendővel) színte egész Európát kegyetlenül meg-zavarta, ATILÁNAK hívták-e? avagy ETHELENEK? vetekednek a' tanúlt, Irók. Én ATILA mellett maradok: mivel jól tudom: hogy PRISCUS Ötet nem csak Személyében látta; hanem nála lakott-is, evett-is: midőn a' Nap-keleti Császártól, MAXIMINUSSal együtt, hozzája Követül küldetett. Ez Ötet mindenkor ATILÁNAK nevezi; se-hol-se ETHELENEK. Csuda lenne pedig: ha, nevét annyiszor hallván, igazán le-írni nem tudta volna. A'-mi több, még mostanában élő Magyaraink-is (gondolom a' régi Hagyomány szerént) mindnyájan ATILÁNAK mondgyák; nem pedig ETHELENEK. Maga KÉZA Simon, ki ennek-előtte öt-száz esztendővel írta a' Magyarok' Krónikáját, mindenütt ETHELENEK nevezi. — VOLGA-vizét, melly körül Eleink laktanak, *Tilnek* nevezi SIMOCATTA, és NICEPHORUS. *Atilának* MENANDER. *Atalnak* THEOPHANES. A' mostani Tatárok *Idilnek*, *Etelnek*, *Etbetnek*. Ezen folyó-vizről vette-é nevét Atila, avagy ő adta reá a' nevet, nem tudni. Bizonyosabb az: hogy a' Hunnus-nemzetet *Eutbali*-*idtnak* nevezték a' Régiek; az - az: a'-mint PROCOPIUS bizonyította: *Feber Hunnufoknak*: tudni - illik: hogy ama' barnábbaktól meg-külömböztetnének, kik a' melegebb Térekhez közelebb estenek. Ezen *Eutba-*

KALÁNHÓZ, EDHEZ, ÜGEKHEZ, ÁLMOSHOZ, engemet e' rend-szerént nemző nagy Lelkekhez. Reménlem - is: hogy, ha személyekhez a' bódogabb világba jutandok; könnyen meg-ismérnek vitéz tétéménnyeinnek jeleiről; és jó szívvel-is fogadnak.

Mert íme! Álmos-atyámnak Vezérlése alatt (ennek-előtte huszon-három esztendőkkel) ki-jöven Szittyiánkból, tömött Lak-helyünkből (51); meg-vertük az Oroszokat, a' Kiovi Lakosokat.

Meg-

lita név annyit tett • é a' Régieknél, mint nálunk a' *Feber*, vallyon ki nyomozhattya - ki? Elég az, hogy magokat *Feber - népeknek* tartották, melly nevezettel élünk most-is, midőn az Aszfzonyi Nemről beszéllünk. Fen - forog ezen *Feber* szó még mostanában-is gyakorta, fő-képpen egy - néhány Várossainknak neveikben; úgy-mint: *Székes-feber-vár*; *Gyula-feber-udr*; *Nandor-feber-vár*. Fen-forog ezeken-is: *Feber-egy-ház*; *Feber-domb*; *Feber-hegy*; *Feber-tó*. Ezen utólsót a' következő Magyarok meg-kurtítván; elsőben: *Fer-tónak*, az-után: *Fertőnek* nevezék. Vagyon *Rácz-feber-tó*, és *O-feber-tó* Zabolcs - vár - megyében. DEZERICZKI. DEGUIGNES. PRISCUS.

(51) A'-hol annak-előtte a' Magyarok laktanak, noha azon Scitiai Ország elég széles lenne; még-is, a' Népnek Szapora - vólta miatt, azon helyeken el-nem-férhettének. Hogy tehát, azon említett Országokban, éhel mindnyájan meg-ne-hallyanak; a' Méhek' Szokások.

Meg-vettük nagy fáradsággal Munkást, és Undvárt. Itt édes Atyám meg-halt; Te pedig e' világra lettél.

Álmos Atyámnak holtta után, azon tizen-nyolcz esztendőök alatt, mellyekben vitéz Magyaraimat vezérlettem; íme Szávától Marháig, Undvártól Beszperémen túl uralkodttam. Már most: előtted vagy el-haltt, vagy el-tévelyedett tétl-vérjeid közül (a' Magyarok' esküvése szerint) tégedet rendelt az Isten, ki jutánnam a' Fejedelmi székbe üllý, és a' vitézeket vezérelj.

Mutasd

fokhoz alkalmaztatták Magokat. Mellyek Kaptárjokban el-nem-férhetvén, Raj számra, más helyeket keresnek. Mivel tehát a' Maga' Életének meg-tartása nem más; hanem a' bölcsen gondoskodó Természetnek valóságos, és nyilván ki-tettyszó Ösztöne: esztelenöl mondanák Atila felől, hogy ő, Scitiában immár nem maradharván, midőn a' Hannusokkal külső Országokra ki-ütött, a' természet' szabásait meg-szegte légyen. — Atila után Álmost-is, és ennek fiát Árpádot nem más hozta ki Scitiából, hanem (a' - mint Bela-Királyunknak nevetlen Író-deákja a' többivel bizonyította) az el-népefedett sokaságnak szokott tömötsége. De Árpádnak más jussa - is volt Magyar-országgra. Elei bírták ezen Tartományt, mellyből erő - szakossan ki - üzettettének. Ha tehát ő-is erő-szakossan ki-verte az Oroszokat, Bolgárokat, és Tótokat; azt cselekedtte, a'-mit világ' kezdetétől - fogva mind - eddig cselekszenek a' hadakozó emberek. ANONYM. *Bela's Notarius*. KEZA. THU-RO CZ.

Mutasd - meg, édes Zoltánom: hogy Apád' Fia vagy. Juttasd eszedbe: hogy ezen borongós időkben ember köll a' gátra. Be-nyőlt imár fejed' lágya. Légy Kő-szál a' Habok ellen. Tudd - meg: hogy olly Vitézeknek parancsolsz, kiknek mind-egygyike, ha maga van-is, század magával lenni láttfzattatik. Úgy gondold: hogy ezeknek Vezérlésekre nem azért választattál; mert, eredettedre nézve, leg-nemeflebb vagy: hanem, erkölcsfeidet tekintvén; leg-jobbnek, és leg-okosfabbnak találtattál. Ne-is véld: hogy Arpádnak Nemét más okból választotta legyen a' Magyarok' Istene Országunk' Kormányozására; hanem: mivel a' Köz - jóra iparkodott inkább; mint tulajdon Hasznára. Soha a' Magyar Népnak el-nyomásával (magunk - is Igazi Magyarok lévén) nem uralkodtunk. Gazdagabbak-is völtünk, minek - előtte a' Kormányhoz nyúltunk. Ugyan-azért: a' Népnak völt inkább Szüksége Mí reánk; mint Mí-nékünk a' Népre.

Kérlek, édes Fiam: semmi okot ne adgy Magyaraidnak: hogy ellened MÉLTÁN panaszkodhassanak. A' Jókat ápolgasd. Légy Igazi Attyok a' hozzád folyamodott Ügye-fogyottaknak. A' Nemefek, és Nemtelenek között (bátor SZÁZ - NYOLCZAN legyenek a' NEMEK) még-is: ha okoslan, és nem csak nagy ciendeségben; hanem még nagyobb Tartófsággal akarád Uraságod' folytatni: ne tegyen külömbséget a'

a' puszta NEM; hanem leg-fő-képpen a' Bajnok-
ki Vitézség (52).

A' Gonoszokat ne annyira azért fenyítetted:
hogy meg-érdemlették; hanem leg-inkább azért:
hogy meg-jobbúllyanak. Úgy a' Büntetés keve-
sekre; a' félelem fokakra; a' példa minnyájok-
ra el-terjed. Akkor félnek leg-inkább Magya-
raid: midőn leg-inkább szeretnek.

Semmit hoszszú porázra ne ereszsz. De
senkinek szabadságát-is el-ne-vedd. Tudd - meg:
hogy Féleid inkább szenvedik élettyekben, mint
szabadságokban a' csorbát.

Ne gondold Fejedelmi Főlséged ellen lenni
azt, ha szabott Törvényeinknek magad-is fejet
hajtatsz. Fiam! nem erőtlenebb oszlopa édes
Hazánknak a' törvény; mint a' ki-vontt fegy-
ver.

(52) Árpáddal száz-nyolcz *Nemek*, avagy *Nemzet-
ségek* (*Tribus*) jöttek - ki Scitiából. Mind - egygyik
Nem hány személyből állott, nem tudni. De bizo-
nyos az: hogy minden *Nemnek* két-ezer Vitézeket kel-
lett állítani, kik *Nemfeknek* mondattanak, és fegyver-
rel dolgoztanak. Így tehát a' *Nemfeknek* számok két-
száz ezeren felől még tizen-hat ezerre ment. A' Pol-
gári dolgokban okoskodó Tudósok azt tartják: hogy
leg-alább ötszer annyi lehet a' Nép, mint a' katoná-
ság. Így tehát, öszve-szedvén a' Magyar sokaságot,
ki-jöhetnek Árpáddal, egy miliomon felől, még
nyolczvan ezer Fejek. THUROCZ, KEZA Simon.

ver. Védelmezője légy inkább a' Magyar szertartásoknak; mint szeles szaporítója. A' mindennapi, és meg-nem-mohosodható parancsolatidat könnyen meg-únhattya a' Nép, 's-meg is-vetheti. És: ezeknek sokasága bizonyos jele ez elze-veszett Országának. Ott leg-több a' Törvény, a' hol leg-több a' Fogytkozás. Ezek közül akár melyiknek sokasága nem válhatik böcsületedre.

Rakd-meg Magyarokkal (mint igazi Anyafiakkal) Országodnak kies pusztaít. Ne engedd: hogy ennek zsrjával más valami hitványok hízzanak. Ha böcsületedet fen-akarod-tartani: ne légy (ha mindgyárt lehetsz-is) henyélő eszemiszom Fejedelem. Magad fogj a' leg-terhefőbb dolgokhoz. Karddal Fiam hozzá; ha szóval nem győzöd.

Ha a' Dunán túl-lévő Pannonoknak ése-kély maradékja egészszen alád hódúl; kötvehigygy a' ravaszoknak; még faragatlan ocsmány nyelvekkel a' Magyar-vérbe nem keverednek. Szedd-ki ságár tollokat: hogy alatt röpdössenek. E' körmös Sasokat röpnülni ne tanítsd. Ne higgy az ebnek, ha szomorúnak látod-is. Ebek ök, kutya nélkül-is.

Zalánfira se igen támaszkodgy. Hajlik még, mint a' nád-szál. Inog, mint a' fa-szeg. Leg-nagyobb tartományából vertük - ki az Apját. Nem vólt nyakastabb ellenségem nálánál. Sokáig el-nem-selejthette a' Sajói földet, a' Du-na'

na' vizét, az Ólpári Fűvet (53). Úgy gondolkozz Magzattyáról-is : hogy Rókának Róka a' fia ; Farkasnak pedig Farkas. Valamint a' Kígyó Farka' vágását el - nem - felejtheti : úgy Zalánnak fia-is Örökjének el - foglalását. Ne higgy külső alázatosságának, és tettetett engedelmeségének : mert csak a' Téjnek leg-jobb a' főle. Ő - néki Csontya'-velejét, és Lelke'-házát vizsgállyad. Ösfze-ne-sógorosodgy ronda Nemzetségével : mert, ha Lásnakodba férkezhetik ; még ő mutat utat. Szemmel tartsd a' ki - kapható, és tüzről - patanttt Ifiat.

R 2

Meg-

(53) Midőn Árpád a' Tisza, és Duna között lévő Tartományt el-akarná-venni Zalántól, ezen földnek Urától : követeket küldött hozzája, ötet barátságosan kérvén : hogy Népének engedné a' Sajó-vize mellett lévő földeket. Küldene pedig még két korsó vizet a' Dunából, és egy kötés fűvet az Alpári mezőkről : tudni-illik : hogy meg-tudhassa, ha Duna'-vize édessebb volna-e Tanais-vizinél, és jobbak-e az Alpári füvek a' Scitiai füveknél. Árpádnak csalóka igyekezetét által-nem-látharván Zalán, mind-ezeket megengedtte Alpáron, ahol akkoron mulatozott. Ennek meg-örülvén Árpád, minek-utánna Und, és Ketel vitézei által tizen-két fehér lovakat, tizen két Tevéket, és Tizen-két Kún-gyermekeket küldött volna ajándékba Zalánnak ; a' Fejedelelemné pedig tizen két Orosz-orfzági leányokkal, tizen-két Nyest-borókkal, és tizen-két

Meg-böcsüld Vezéridet; Hadnagyidat; Ez-redesidet; Századosidat; és Tizedesidet: az-után: Országodban a' Fegyver-víselő Nemefidet. Oh! Fiam! fok vért öntöttek-e ezek, velem egygyütt: hogy Te a' kévéntos Békeféségnek arany almájával élhesz. Vigyázz Magadra: hogy azon ki-omlott igaz Magyar VÉR utánunk ne szökdöcsöllyön Nyugodalmunk' Házába; és így: a' méltó boszszú-állásnak ki-szolgáltatására fel-ébre-fszze el-nyágodott érdemes Öseidet.

Szeresd a' Jövevény ETELÉT-is. Nékem úgy tetszik: mintha benne el-veszett JELEK-fi-amat

két arannyal hímzett köpönyegekkel kedveskedett volna; Árpád Zalánnak földgyét egészen el-foglalta, azt izenvén - víszza: hogy az Alpári füvekkel, és a' két korsó vízzel hatalmába adta minden jószágát. Későn vette magát észre Zalán *Alpári ember*. A' Magyarokat többé ki-nem-űzhette, noha minden tehetségével ellenek támadott. Ezen történetről valamit olvasván THURÓCZI, mindenekezt öfzve-zavart. Zalán helyet Zvatoplugot teszi, a' Bolgdrok helyett a' Morvai Tótokat. Tizen-két Lovak helyett egy fehér lovat emleget, melyen a' tótok Országjokat el-adtták. Így ír a' dologról DEGUIGNES-is. A' magyaroknál sincsen más hagyomány. De BELA- királynak nevetlen Író-deakja úgy írja-le a' dolgot, a'-mint ez előtt említettem. Akár Zalánnal, akár Zvatopluggal történt, elég az: hogy vagy tizenkét, vagy egy fehér loért el-adtták Országjokat a' Tótok.

amat fel-találhattam volna. Istenem! bár csak ezen Reménségemnek édesfésévével enyhíthetném utolsó órámnak keserő ürmeit. De, ha ezen édes vélekedésemben meg-csálatkozom-is; Ő még-is talpig ember. Ki - tesz akár - mikor Magáért. Még Ifjú-korában se Boddza-fa a' Kardgya. Meg-ért már régen mind Túrója, mind Sajtya. Nagy Szíve', és nagyobb erkölcs' igaz Mutatójának vélheted Bátor, 's - még-is Szeméremmel tellyes Szóllását; és mindenben mindenkor igaz, és meg-fedhetetlen Itéletét. Meg tudgya Savát adni a' Lévnék. Éppen ilyen vólt el-tévelyedett JELEK-bátyád-is; csak hogy Ez jobban kedvelte Etelénél az hoszszas Eneket. Oltalmazza Ötet, mint éppen Test-véredet, minden Irigységtől. Semmi Nem-jót el-ne-higygy hamar felőlle, Nagy az Ifjú: ugyan-azért hamar találkozhatnak Irigygyei. El-ne-mosák hirteleniben a' reá - szakadt Záporok. Azon légy minden szorgalommal: hogy meg-gyökerefedgyen Hál'-adó Országodban. Sátorosítsd-meg, ha lehet, mennél-hamarébb. Szorítsd-le azzal, kit állhatatosan, és igaz szívből szeret,

Gondod legyen, Fiam, ETELKÁRA-is, a' Magyar Szűzeknek ki - mondhatatlan Díszszére. Meg-érdemli a' jó Szerencsét. Csak azt bánom: hogy nem Leányom. Dicsekedhetném vele a' következő Világon. Se okosabbat nem halottam; Se szebbet nem láttam; Se szemérme-

teffebbet nem tapasztaltam Nálánál. Ha Te ötet Test-vérednek fogadnád; úgy tettszik: mint - ha örömeztebb múlték - ki ezen árnyék Világból. Meg - látod: hogy vele izégyent nem vallaszsz. Ötet hagytam utólyára: hogy utolsó szavaimról jobban meg- emlékezzél. Ha éppen meg-isméred Magyar erkölceit: többet fogsz tapasztalni benne; sem-mint gondold. — Immár pitvaromban a' halál — Többet nem szólhatok — Hofszas Birodalmat Néked — Légy Apád' - fia — Légy Nemes Országunk' - - -

A' többit ki-se-mondhatta. Hirtelen el-áll a szava. Nem sok idő múlva úgy tettszik: mint - ha nem a' más Világban; hanem nagy Fiának Nemes Testében rejtezett-vólna-el Nagy Lelke.

E' volt Magyar-hazánknak első erős Oszlopa. Ennek igaz Magyar Véréből származtanak az-után sok Vitéz; Szent; és Országjokat bizonyosan szerető Fejedelmeink, és Királyaink. De íme el-enyészett — porrá lett — És, noha ugyan meg-élemedett korában múlt - ki ezen árnyék Világból; de még se engedhetünk-meg a' Halál' irigységének: mert méltó volt, hogy máig-is éllyen. Ennek vagy soha nem születni; vagy, ha egyszer született, soha meg-halni nem kellett volna. Mind-az'-által: ritka példával, az-is ki-tettszik rajta: hogy, valamint az álló Fenyő-fa, akkor, midőn le-dől, sokkal nagyobb-nak, és máltóságóssabbnak láttszattatik: úgy

Árpádnak dicsősége-is széleffebben el-terjedett, midőn az emberek' szemeik elől el-távozott.

Árpádnak holtta után, nem sokat szemetezett Budán Világos. Haza menvén, mindenütt magával vitte ki-múlttának igen kellemetlen híret. Tele lett az Ország nagy siralommal. Gyászba öltöztenek, kicsintől-fogva nagyig, a' szomorú Magyarok. Siratták a' meg-hódolt Tartományok-is. Benne ki szerető Attyát; ki kegyelmes Urát; ki nagy lelkű Fejedelmét könyvezte. E' neveket meg-is-érdemlette.

Azomban; mind Árpád' halálának, mind eltemetése' napjának híre szerte-szélyyel el-menvén az Országban; annak minden részeiről csoportosan öszve-gyűltenek a' Magyarok Rákos mezejére. Fel-jött a' többi között Gyula-Hadnagy is Etelkával, és a' Fő-pappal. Ezek, a' Szűznek kérésére, sátorjokat a' Dunának azon Partyára helyheztek; melly a' Nyulak' Szigetének által-ellenében meg-horgasodott. A' többi Vezérek, és Hadnagyok szerte-szélyyel Sátorokat ütöttek az örvendetes téren.

Csak alig várhatta immár Etelka, hogy Eteljét meg-lássa. Midőn egészen le-telepedttenek; tüstént az Attyát, és a' Fő-papot a' Duná' partyán-való sétálásra hívta: hogy a' Budai szép hegyeknek gyönyörűen fel-emelkedett fejeket; s-mellettek el-terültt keskeny ugyan; de igen kellemetes mezőséget meg-mutathassa. Mind-

ezek vagy csak azért-is szépeknek tettszettenek: mert Etele azon tájon mulatozott.

De ezen gyönyörű helységnek látásából származott öröme, igen meg-változott: midőn ama' félelmes Nyulak' Szigetébe élelfebb szemekkel, és mélyebb gondolatokkal bé-ereszkedett. Midőn Etelének, és Világosnak beszélgetéseikről gondolkodott; irtózott a' szívek' öfzve-kapcsolásának emlékezetére. Rettegett a' veszedelmes fortélyoktól; és végtére igen meg-fzomorodott. Zavargatta kis szívét azon gondolat-is: hogy Etele, jól tudván el-érkezéseket; magát meg-se-mutatná. Pedig: ha, valamint ez-előtt, most-is úgy szerezne; eddig elő-kerülhetett volna.

Midőn eme' gondolatokkal fárasztotta elméjét; íme' a' Budai Partton hirtelen szemeibe ütközik Etele. Meg-ismerte mindgyárt, meg-is mutatta a' környül-állóknok. Meg-ismerte Kedvesét Etele-is. Tüftént által-eregették sűrű fohászkodásokat a' Duna' vizein.

MASADIK RÉSZ.

E T E L E ' V E S Z E D E L M E .

Csak alig várhatta Etele, hogy által-hajtszon a' Dunán. De az irgalmatlan nagy Szelek, mellyek éppen akkor, a' víznek le-solytta ellen, meg-

meg-feküdttek a' Folyót-; olly dombos habokkal kegyetlenkedttenek; hogy még az által-hordozáfra rendeltetett Révések se mernének neki-eredni.

A' Kis-aszfzony (észre-vévén Etelének kietlen nyughatatlanságát, és azon nagy erőltetéseit, mellyekkel a' rettegő Révéseket meg-támadtta) Ötet, öszve-tett Kezeinek nyilván-való jelével, hathatóffan kérte: hogy Magát a' veszedelemtől ójja; és ne eredgyen az halmos, 's-ugyan-azért nagy-hatalmú vizeknek. Integtetett Gyulával a' Fő-pap-is. Reménkedttenek az el-halaványodott Révések-is: hogy, egy kevés idő várva, próbálná szerencsáját. Esmérnek ők a' Dunát, a' Szeleket-is. Fél óra múlva le-csillapodnának mindenek. De Etelének ezen Fél-óra-is egész esztendőnek tettshetett.

Mivel tehát a' Révéseket reá-nem-bírhatta; nagyobb vakmerőséggel, sem-mint bátorsággal egy közel-ki-kötött Lélek-vesztő Csónakba, Lovászszával egygyütt, le-bocsátkozott. Magát Kormányosnak; Lovászsztát Eveddzősnek tette. El-íszonyodttanak ezen reméntelen vakmerőségre azok, kik a' két Partokon haj-szál-meredve állottanak. Borzadozott testte Etelkának. A' Fő-pap az Egek-selé emelgette ki-mereztett szemeit. Gyula, álmélkodttában, semmit se szólhatott.

Csak alig érhettenek a' Duna' derekára; midőn a' sívító hideg szelek jobban meg-eresttet-

ték fuvalmaikat; és, valamint a' szalma-szállal: úgy jádzottanak a' könnyű csónakkal. Veszni kezdett Etelének ereje. A' Lovász, minden tehetségét meg-tévén) igen el-lankadva: Uram (úgy-mond) el-veszünk. Etele, noha bátorságát igen ostromlotta a' Félelem; mind-az-által: magának nagy lelkétől, amannak bátor szívét függni gondolván: ne fély (úgy-mond) Meghitt szolgám; Uraddal eveddzel.

Ki-fe-mondhatta jól e' szavakat; íme! egy irgalmatlan nagy hab arczúl-csapta, és a' Duna-ba buktatta. E' kegyetlen történetet szemlélvén a' Kis-aszszony; nem lehet azt félelemnek mondani, se rettegésnek; nem-is irtózásnak, avagy kétségbe-esésnek. Nagyobb kénok, nagyobb gyötrelmek szorongatták szívét, mint-sem melyeknek ekkoráig neveket találhattunk, avagy ez-után-is találhatunk. — Ölzve-csapta két kezét, osztán a' feje felé emelte, csak éppen ezt mondhatván: Jaj! oda-lettél édes Etelém! — Ezekkel, mint-ha segíteni akarná; neki szalada a' Duna-vizének; de, ereje nem lévén, le-esett ináról; arczal dőlt a' homokra; fetrengett egy keveysé; az-után: a' porondba harapott.

Ölzve-vegyültek a' jajoló szózatok mind-a'-két parttokon. A' Budaiak (hogy Urát el-ne-hagygya) a' Lovászra kurjongattanak. A' Pestiek, Etelét segítsék-e; avagy Etelkát ápolgassák; éppen nem tudhatták. Kik a' Szűzhez köze-

közelebb állottanak ; fejét a' szőke homokból fel-kapák ; de se szavát nem vehették ; se lélekzetét nem érezhették. El - iszonyodttanak mindnyájan ; midőn el - halaványodott színét , és még most - is reszkető testét szemlélték. Víz - csöppökkel hintegették osztán orcáját ; de fel - nem - ébreszthették. Végtére : iszonyú keservek , és könyv - hullatások között , egészlen fel - emel - ték ; és a' Sátorba nem vezették , hanem hur - czolták. Bámúlva gyűltenek - oda a' Magyar Vitézek. Szerették , de nem segíthették.

A' Fő - pap (Etelének sorsát Gyulára bíz - ván) minden - féle - képpen iparkodott a' Kis - asz - szony mellett. Le - csillapítván a' zokogásokat ; noha Etelének élte' , vagy holttáról semmit se tudott : még - is : hogy emezt észére hozhatná , ezeket súgta fülébe : Ne irtózz ! édes Leányom ! Tüstént itt terem édes Eteléd. Ki - fogák csak - előbb a' halászok. Semmi baja immár. Még - frissebb , mint ez - előtt.

Ezen szavakra fel - emelő fejét Etelka. Nagy szemeket meresztett a' Fő - papra. Az - után : nagy - mérészfén el - taszítván magától : Ferre (úgy - mond) Gyilkosok. — Meg - errétek Etelét ; egyétek - meg immár Etelkáját - is. — Istenem ! hol vagyok ! — Ki vagy Te ? — Mi Sátor ez ?

Ezeket el - darabolván ; ismét belé - buktatta fejét a' párnába. Olly képzéssel - is vala ágyában : mint - ha a' Dunának fenekére szállana , és ott o -
lel

Ielné-meg Etelet. És valóban : gyötrötte - is a' képzelt vizeknek hidege. Öszve - csattantanak fogai. Egész teste dedergett. Nem merete megszóllítani a' Fő-pap. Oldalának ki-s-be-járásából ki-tettstettenek a' fészegető gyötrelmek ; az elnyelettetett jajok ; az irtóztató nyögések.

Midőn ezen háborúival nem kevés ideig viaskodott ; lassan-lassan magához térhetett. És eszébe-jutván Etelenek halála (mellyet bizonyosnak tart vala) maga - is el-tökéllette a' más Világra fordúlt talpalást. Tudni - illik : ezeknek szemek elől el-tűnvn : hogy egy kis hajóba ülne ; és éppen azon helyen, mellyen Etele a' Dunába bukkott ; maga-is bele-bukna.

Ezeket így el-végezvén ; fel-ugra kellemetlen ágyából : és mindnyájoknak nagy álmélkodásokra (mintha immár semmi baja nem lenne) , nagy örömmel ezeket mondotta : Örök Hála Istennek — Vízfsza-tért belém az el-futamodott Lélek — Most-immár magam-is ; Eteleként, fokkal frissebb vagyok ; mint csak ez-előtt - is voltam — Im' alig-is várhatom, hogy Etelemet láthassam — El-únnya magát a' víz'-fenekén — Látom : Társúl hívogattya személljem' — Veszem észre intéseit — Megyek édes Etelem — Végy magadhoz kérlek - - -

El-se-végezvén jól ezen szavait ; ki - akara a' sátorból szaladni ; és magát valóságossan elveszteni. De íme ! éppen be-ugrotta' szem-pil-

lan-

lantásában, eleibe került édes Attya; ki Etelet, nagy'-vizeffen, a' sátorba hozta.

Etelka el-nem-hitethette magával, hogy Etelejét látta. Újra fel-borzadozott teste. Magát, Eteleével egyegyütt, a' holttak' tartományában lenni vélvén; így szollott:! Öszsze-kerülhattunk itt-is, édes Etelem! — Azt mondák, midőn a' Föld' hátán élénk; hogy, e' homályos helyek, a' szeretettől meddők. — Meg-csáltanak, leg-alább engemet. — Mert látom, mostanában-is, régi hozzád való hajlandóságomnak firtalmas dűlledékjeit. — Istenem! ébren vagyok-e? avagy álmodozom? — Ki vagy, kérlek? Lélek-e? avagy magad, édes Etelem?

Ezeket szóllván ismét az ágyba bukott; és, veszedelmes változásai között, szörnyű-képpen jajgatott. — Élek! élek (így felele hamarjában Etele). Ébren vagy; nem álmodozol. — Sem lélek, sem ijesztő árnyék nem vagyok. — Isten után, édes Atyádnak köszönhetem életemet. — Ő húzott-ki a' vizből — ő vezetett ide.

Mert (a'-mint ez-előtt-is el-beszéltetni kezdődött a' dolog:) midőn ama' szem-közbe-csapó hab a' Dunába buktatta Elelet; az irgalmatlan szélvész (mintha el-nyelte volna immár prédáját, 's-vele meg-is-elégedett volna) hirtelen le-csillapodott. Gyula, ki ezen eseten nem csak el-bámolt; hanem ki-szabadításának módgyáról-is nagy szorgalommal gondolkodott; Etelekának el-
ájult.

áúlttát Kádárnak Atyai gond-viselésére bízván; egy küzel-ácsforgó Hajósnak kezeiből ki-ragadá az Eveddzőt. Az-után: Csónakjába szállván, midőn észre-vette volna: hogy Etele ugyan jótávuł ütötte-fel fejet a' víz' színén; a' Lovász pedig, el-ijedte miatt, számot nem tudna vetni el-andalodott elzével: egyenestén Etele után eveddzett.

Gyulának Serénségét látván a' többiek; magokat mint-egy meg-szégyenlették. Utánna indúltanak ők-is; és, egy Csónakból a' másikba kötelet vetvén, azzal eleibe kerűltenek. Ki a' Duna' vizében nem csak az habokhoz; hanem a' Szalma-szálakhoz-is kapdosott: könnyen megmarkolhatta az alatságot-is. Ennek tovább, 's-meg-meg tovább fogttával öszve-jövéu a' hajók; minden veszedelem nélkül, Gyulának Csónakjába emeltetett.

Igy tehát a' Halálnak tágas torkából ki-szabaduľván Etele; midőn Etelkához vitetett, és néki azokat mondotta, mellyekről ez-előtt emlékeztem; ötet e' szavakkal támadtta-meg Etelka. Istenem! ha magaddal nem gondolál-is, midőn ama' veszedelembe ereszkedél; mért eszedbe nem jutott bátortalan Etelkád, kinek élete egy hajóban eveddzett a' te életeddel? — Most te ugyan azt gondolod, jól tudom: hogy az el-múltt esőnek nem kelleik köpönyeg. De várrá: e' tettedet bizonyossáu meg-lakolod. E-

leve-

levenedre hágok annak idejében. Le-is-rovom a' rovást. Most csak éppen bádgyadságomnak köszönheted, hogy lúd-mérgemet ki-nem-adhatom. De fel-húzlak mászszor a' rámára. Víz-sza-adom a' kölcsönt, ne búsúlj.

Midőn e' fenyegetéseit szórogatta Etelka; íme! a' hideg nedvesség úgy-annyira meg-járta Etelét: hogy nem csak reszketni; hanem igen bádgyadozni-is kezdene. Erre Etelka meg-ijedvén: mi lelt (úgy-mond) édes Etelém? — Talán ugyan fenyegető szavaim ártottanak — Ne félyl töllem, Édesem! — Más feküszik szívemben, mint-sem a'-mit nyelvem' hangjára kötöttem. — Isten bizony! soha egy szót nem szolandok ezekről. — El-is-felejtettem immár mindeneket. — Legyen jó kedved.

Etele meg-hajtotta fejét, és meg-köszönte jó szívét. Az-után: mindnyájokat kérte: méltóztatnának egy kevés időre a' Sátorból ki-menni. — Le-akarna vetkezni, és reszkető tagjainak egy kis nyúgodalmat adni.

Ezeket hallván Etelka: Jól vagyön (úgy-mond) édes Etelém! Most tudom immár: mi bajod. A' hideg nedvesség dederget. Ime! el-hoztam Wilágosfról egy öltözet Ruhádat; azon Inggel, és Láb-belivel egygyütt, mellyeket számodra e' két kezemmel vartam. Csak addig el-ne-hajts magadtól, még e' ládikámból ki-veszem.

Ki-

Ki-nyitotta a' ládát szaporán; és, ruháját eleibe rakván, ki-ment a' többiek után maga-is, szünetlen vizsgálva - tekintvén Etelére: ha valamit még nem akarna - e?

Etele, édes Kis - aszszonyának meg-magarázhatatlan Szívefségét, és ebből származhatott különös Gondofságát elegendő-képpen nem csudálhatván; így fokászkodott végtére:

Oh! Szerencsés Etele! kinek illy Gondviselője találkozott Magyar-országban! Most irtódom leg-elől ama' Szél-vizektől, midőn eszembe jut: hogy szinte meg-fosztottak édes Etelkám-tól! De tudta a' jó Isten, kinek kedviért viselt reám gondot. Etelkának Imádsága tartotta bennem a' Lelket.

II. ARMADIK RÉSZ.

A' FEJEDELMI DOLGOK.

Etele ugyan minden veszedelemtől szerencsés-sen meg-szabadúlt. De pedig (Országunknak akkori el-rémülttére) Zoltánnak új nyaválái támadttanak. Mert Ez (Attyának halála után) Magyar-orzágnak Igazgatásáról gondolkodván; a' hátra-maradtt ellenségnek temérdekségét, irigységét, és erősségét szünetlen elméjében forgatván; eme' terhes gondolatok úgy-annyira meg-változtatták egészségét: hogy nem sokára attól

attól tartanának mindnyájan: ne-hogy, Attyával egygyütt, a' Fia-is el-temetődgyön. Le-vetette lábáról a' kegyetlen forróság; és, minden erejétől meg-fosztván, beteg ágyához szegezte.

Így tehát sem Árpád' el-temettetésének tisztességes rendgyét; se maga' bé-iktatásának emlékezetre méltó szer-tartását magára nem vállalhatván Zoltán; sokáig törte fejét: mi' tévő legyen. Tudtta pedig: hogy (a' Fő-rendnek idegyűltte' alkalmatosságával) mind-a'-két dolognak el-végezésére ezen idő leg-jobbnak találtarna. Végtére ki-adtta gondolatait. Az el-temetést a' Fő-papnak tudományára hagyta; a' bé-iktatást pedig Rókának, ama' Titkosának okosságára bízta.

Mind-a'-ketten gyakorta-is egybe-gyűltenek az el-érkezett Vezérekkel, Hadnagyokkal, és Ezredekkel. A'-mi a' Testnek el-takarítását illeti; ennek akkoron éppen azon renddét szabták, mellyet ez-után-is sok ideig meg-tartottanak a' vitéz Magyarok. Ez pedig így vala:

Gyula-hadnagynak vezérlése alatt, a' Rákosi mezőről által-tétetének a' Lovafok. E'-gyönyörű Vitézeknek ohajtott látásokra öszve-csődült a' temérdek sokaság. A' Férj-fiak, és a' Meny-aszfszonyok; A' Fiú-magzatok, és leányszülöttek; a' Vének, és Ifiak el-lepték a' házak' teteit; a' széles úttfákat; a' keskeny síkatorokat. A'-mi több: magok a' betegek-is (abban-

hagyván az Orvosnak parancsolattyaít) ezeknek látásokra, mint valami üdvességet vizsgál-térít-hető szerekre, vagy ki-mászkáltanak; vagy kihurczoltattanak. Azt mondák még a' fél-holtak-is: hogy már ekkor eleget éltenek; midőn a' Magyar Seregnek ki-válogatott Szépét még egyszer meg-láthatták. E' Lovasok vóltanak tehát az első; kik (a'-mint mondam: Gyulának Vezérlése alatt) a' Koporsó előtt mentenek.

A' Siralom - Zászlónak vitele Etelére bízattatott Kádártól. Ezt a' temetésnek alkalmatosságára nagy szorgalommal, és nagyobb tudománnyal hímzették a' Magyar Kis-aszszonyok. Fő-képen: Etelkának igazgatása alatt, a' meghódított Nemzeteknek czímjeiket; a' Rab-szíjra fűzött kopasz Tótokat, az el-töredezett töröket, és idegeket, reája varrották a' mesterséges Kezek.

A' Zászló mellett olly keserves Magyar nótáját tárogatta Lehel ama' híres Sípjával (54), hogy nem csak a' Magyaroknak erős szíveik, hanem a' Budai nagy hegyeknek Kő-szikláik-is meg-repedezni láttszattatnának. Jól tudta ezen mesterséget: jó szívvel-is halgatták, inkább a' szo-

(54) Lehelnek ezen TÁROGATÓ SÍPJÁVAL még most-is dicsekednek a' JÁSZ-BERÉNYIEK. Én ezen régi Hagyományokat meg-czáfolni nem akarom.
Száz,

szomorúságra, mint vígasságra termett Magyar emberek.

Éppen a' Koporsó előtt huszon-négy Rabok mentenek, le-nyírt hajakkal, és hátra-kilincseltt kezekkel. Ezek Arpád' Hatalmának ki-nyilatkoztatására; és, holtta után-is, szolgálatyára rendeltettenek.

S 2

A'

Száz, és még egy-néhány esztendőök előtt, midőn Budát a' Törökök bírták, a' Budai Bassa Jász-berénybe küldötte Katonáit, kérvén a' Lakosokat: hogy amaz híres Sípot Budára küldenék, csak látásnak kedviért. A' Jász-berényiek attól tartván: ne-hogy, ha annak drágaságát láttya a' Török; magánál meg-is-tartóztassa: minek-előtte oda-küldenék, le-szedték róla az arany karikákat, és minden drága köveket. Ezeknek még most-is csak helyeket látni a' Sipon, és némelly gyönyörű vágásokat. Azt mondgya KATONA: hogy mind-ezeket szemeivel látta; de nem írja-meg: Tülok-é, avagy más valami. Kik ezen Sípot közelebről látták, azt állíttyák felölle: hogy nem egyéb jól meg-álmított, és Elefánt-csontból meg-horgasított Szarvnál. Ugyan ezen okból közönségesen FÉNYES SZARW-nak nevezték az akkori Magyarok. Sőt: némellyek, meg-kurtítván e' szót, FÉN-SZARWNAK, avagy: FEN-SZARUNAK-is mondták. Meg-vagyon most is a' Jászoknál egy Helység, melyet FENSZARUNAK neveznek. Ki tudgya: ha ezen dicsőséges Névvel Örök emlékezetet nem akartak-e adni Lehel' Sípjának a' szorgalmatos JÁSZOK?

A' Koporsót hat Erdélyi mag-lovak vitték, mellyeket csak ez-előtt ajándékba kapott Tuhutumtól, Erdély-országának Igazgatójától. Fekete posztóval valának bé-takarva egészen a' földig. Ez-előtt ékefőbb sújtárokra szokván; mostanában, e' szomorú gyásznak viselttében, úgy tettszett: mint-ha minden kedveket el-rugdosták volna. Lustábban szedegették lábaikat; le-leeregették légy-ültte füleket.

Koporsója Dió-fából gyalúztatott. Rajta a' Fejedelmi Kalpag, forgójával egygyütt. Rajta a' rettenetes Buzogány, a' Csákánnyal egygyütt. Mind innen, mind amonnan a' meg-hódolt Tatományoknak ábrofiszai lógtanak.

Utánna a' Koporsónak, igen szomorúan (mint-ha Urának halálát érezné) Árpádnak PI-RÓK-névű Paripája mendegelt, ékefien meg-nyergelve. Rajta üle a' Fejedelemnek leg-kedvesebb Szolgája ÓCSA. Ezt (ki-váltt temérdek nagy inaira nézve) nem ÓCSÁNAK, hanem INASNAK szokta hívni Árpád. Ennek egész teste pánczéllal; feje vas sisakkal vala el-födözve. Marka pedig Árpádnak rettentő nagy kardgyával bé-telve.

Ócsa után, a' Fő-pap lépdegelt Rókával, ama' Titkossal — Oh! csudálatos Tárfaság — Isten-félővel léptetett azon Istentelen — Igaz Lélekkel ama' gonosz Pára — A' Titkos egy ket-

Jettő'-törött kardot; a' Fő-pap egy el-tépett Kéz-íjat hordozott.

Ezek-után: tizen-két válogatott Szüzeket vezérlett a' tizen-harmadik Etelka. Maga egész; a' többi fél-gyászba öltözve. Kinek-kinek kezében nem Virág; hanem a' le-tépett Virágoknak meztelen Kóró-szálai vóltanak. Vállaikon Földig-érő fekete Fátyolok lebegtenek.

Sereg-hajtó vólt SEPEL, Árpádnak legkedvessebb Lovász-mestere. Ezen Kún-embert (hív szolgálattýára tekintvén) már ennek-előtte azon Szigettel meg-ajándékozta Árpád, melly, nem messze Buda alatt, akkori időkben nem másnak; hanem SEPELNEK neveztetett (55).

Azon említett Pompával ki-késérek Árpádnak Testét azon Pataknak eredetéig: melly, kövecses ágyán le-folyván, éppen Buda-városánál a' Dunába szakad. Itten egy szűk Veremmel

S 3

meg-

(55) Ezen Buda alatt el-terjedett nagy Szigetnek hosszsa mostanában Öt Mértt-földnyi. A-ból leg-szélesebb, alig vagy on egy mérttnyi. Azt mondgyák: hogy régenten Hosszsa kilencz; Szélessége három Mértt-földnyire terjedett. Higgye, a'-ki akarja. Leg-alább: nem láttyuk mostanában a' Dunától el-hagyatott árkokat. Talán a' régi Iróknak Mértt-földgyeik kurtábbak vóltanak, mint a' Mostaniaké? Avagy a'-mit Egy-valaki, csak Gondolom-szerént-is firkáltott; azt más, minden meg-vizsgálás nélkül, mohón fel-

meg-kellett-elégednie holtta után annak, kinek, Didalmi' el-intézésére nézve, keskenynek látszattatott az egész Világ.

Feje' fölibe egy Oszlopot építtettek ama' meg-szomorodott Magyarok, ezen Nagy-lelkű Fejedelmeknek örök emlékezetére. Ezen híres, és az Hál'-adó Magyaroknál fokáig fen-tartatott Oszlopnak Nap-keleti lapjára, egy Remete (ki a' Szent Gellér' hegyének Barlangjában lakott; és ide gyakran, majd ki-tudódik osztán, mi okra nézve, sírva ki-jöve) ezeket véste:

A' - M I

Á R P Á D B A N

H A L A N D Ó V Ó L T ;

Í M' I D E T E M E T Ö D Ö T T.

Ezen helyen az-után a' Magyarok (minek-utánna a' Keresztényi Szer-tartásokra állottanak) a' Magyarok' Nagy Átszonyának, ama' Bóldogságos

fel-kapta, és hamarjában elő-szottyantotta. Mind-azáltal: ha csak úgy van a' dolog, a'-mint azon Irók emlegetik; nekem úgy tetszik: hogy, valamint Földgye SEPELNEK, azon KUN-embernek, lassan-lassan el-mosódhatott: úgy Neve-is el-törülgettetett. Több, mint Nyolcz-száz Esztendők után, nem nevezik többé SEPELNEK; hanem közönségebben: CSEPELNEK. Sőt: ezen Nevét-is igen vesztegeti némelly gondatlan Budaiaknál, kik eme' híres Magyar Szigetet RÁCZ-KEVÉNEK nevezik azon Helységtől, melly benne a' mostani időben leg-főbbik,

gos Szűz Anyának tiszteletére egy roppant Templomot építtetnek, melyet az akkori időben FEHÉR-MÁRIÁNAK-is, SÓ-MÁRIÁNAK-is, FEHÉR-EGY-HÁZNAK-is neveztenek.

Árpádnak el-temetése után, midőn mind a' Baj vívásban a' Savót-is meg-itták; mind a' Torban a' bort-is el-költötték a' Magyarok; mindnyájan a' Rákos-mezein öszve-gyűltenek: hogy, Árpád' helyébe, Zoltánt, annak fiát, Fejedelmé tegyék. Midőn ide-tova nagy szorgalommal tekintenek; jelen lenni nem látták választott Fejedelmjeket. Egygyik a' máúkának szemébe tekintvén, azt kérdezgették mint-egy elbámúlva: ha vallyon Zoltán' fejének árnyékába nyomnák-e a' Fejedelmi forgós Kalpagot? tettezett kezének homáúlyába-e a' barázdás Buzogányt? — Kételkedni kezdettenek a' Törvényt-tudó, és az orroknál meszszebb látó éles szemek: ha Zoltánnak ezen Szer-tartás nélkül leendő Fejedelemsége olly foganatos lenne-é; hogy, minden ellen-mondás nélkül, mindenike, és mindenkoron tellyes ízívéből engedelmeskedgyen rendeléseinek.

Féltenek e' mostani hamúban el-takartt szikrának reméntelen fel-ébredésétől. Tartottanak attól-is: ne-hogy valaha az esküvével le-nem-kötelezett Hatalom, csupa kényes uralkodásra, és uralkodni kívánó kényességre iparkodgyon. Azomban a' Nép (le-rázván nyakáról az erő-sza-

kos félelmet, és terhet) azon más Fejedelemnek szárnyai alá igyekezzen, kit régi Törvényne', és Szabadsága' meg-tartójának lenni gondolhat.

A' Katonáknak párt-ütéseiktől ugyan, nem annyira féltenek a' Hadi Vezérek. Noha a' Polgárok' Eleje azt-is beszélgette: hogy ama' Katonák nem csak a' Fejedelemé; hanem az Országé-is, következendő-képpen az övék-is lennének; és így: közöttök-is találkoznának igaz szívű Magyarok. De eme' beszédet el-fülelvén a' tova-látó Hadi-vezérek; csak éppen azon szorgalmatoskodttanak: hogy a' Katona-élelemnek módgya meg-könnyebbíttetne; és így: inkább a' Fejedelemhez, mint a' Polgárokhoz szítana a' Vitézség.

De a' két-színű gonosz Róka, ezen borongós időben, úgy tartott mind a' Fejedelemmel, mind pedig a' Polgárokkal: hogy, szokása szerént, egygyikét a' másikára uszítaná. A' Polgárokat alattomban arra ösztönözte: hogy (Zoltánnak mostani nagy erősségét látván) a' párt-ütést ugyan abba hagynák; mivel vele semmire se mehetnének; de a' rá-következendő háborúnak idejekben lustául szolgáltatták az Egygyet-másokat; hogy a' Fejedelemmel tartó Katonák vele egygyütt el-veszfszenek; ők pedig más valami Igazgatónak, és talán méltóbbnak, hatalma alá jussanak.

A' Fejedelmet ellenben arra tanította a' Titkos: hogy a' Katonaságot nagyobb foglalatossá-
gokkal szünetlen terhelgeffe; Zsoldgyokat pe-
diglen (ebben-is a' Gazdaságot üzven) mind-ún-
talan lejjebb-lejjebb csipdeffe. Okát cselekedeté-
nek ki-ne-nyilatkozta: hogy őket annál-inkább
nagyobb fenytékben tarthassa.

Ezekkel, és több hasonló illyenekkel úgy
fel-zavargatta osztán a' le-csfendesedett Országot:
hogy az esze-vett Nép se tudná, mihez kapjon
elsőben; a' reá-szedett Fejedelem se értené, mit
igazított-on-el, mit jobbított-on-meg leg-elöl. Zol-
tánnak Füleibe szünetlen ezen okoskodását süg-
ta osztán-is: hogy a' *Fejedelem* szónak eredete
nem a' *Főtől* származna; hanem a' *Fejéstől* szí-
várkozna. Akkor felelhetne - meg tehát leg-iga-
zábban Nevének: ha az Országot mind-únttalan
Fejné, és a' Jobbágyaknak zsírját ki-szinná.

Mind-az'-által; hogy Zoltánnak akkori Bé-
iktatására vissza-léptefsünk; noha alattomban a'
Polgároknak azon félelmeket örömeft helyben-
hagya Róka, mellyel, Zoltánnak jelen-nem-léte
miatt, ostromoltattanak: még-is (midőn a' ha-
mis-lelkűnek nyilván beszélleni kellett) a' Ma-
gyaroknak akkori véleményyeiket haszontalanok-
nak lenni kiáltotta. Elsőben azért: mert Zol-
tán, súlyos betegsége miatt, ezen Ország' Gyü-
lésében jelen-nem-lehetne; az-után azért-is: mert
ezen Herczeg, még Árpádnak életében, a' régi

Esküvés fzerént, következendő Fejedelemnek meg-ismértetett a' Magyaroktól. Nem volna tehát szükséges, hogy (azon - kívül - is több testvérei nem lévén) a' Fejedelemségre választasson; hanem, hogy Választatása ki-hírdetteffen.

Végtére: Zoltánnak nevével fel-fogatta Róka: hogy a' Fejedelem semmi változást nem fogna tenni a' régi Magyar Szer - tartásokban. Ki-ki előbbeni Szabadságában meg-hagyattatna; és saját Birtokában meg-erősíttetne. El - kellett ezeket mind hinniek, mind nyelniük a' Rákosiaknak. Ki-hírdettetett tehát Zoltánnak Fejedelemsége. Nem sokára az-után el-oszlottanak Rákoson a' Magyarok; és, Árpád' halálának emlékezetével, szomorúan haza-mentenek.

NYOLCZADIK RÉSZ.

RÓKÁNAK FORTÉLLYA.

Mind a' Temetésnek, és Tornak, mind a' Fejedelemség' ki - hírlelésének, és Baj - vivásnak alkalmatosságával, igen meg - tettűzett Róka előtt mind szépsége, mind erkölce, mind pedig gyönyörű maga'-viselése az el-híresedett Etelkának. Nem szóllott ugyan egy szót-is hozzája; de gerjedezett alattomban tisztátalan szíve, és régi kaczer Szokásának forró heveivel fel-fűlvén, fel-islobbanván; csak éppen abban sárasztot-

totta elméjét: hogy-hogy férkezhetne úgy hozzája, hogy észre se venné az ártatlan, midőn meg-hódolna kis Szíve (56).

Sokáig törte fejét ama' módoknak fel-találásában, mellyekkel (Világosnak javallása szerint

(56) Ezen régi Magyar szó: *meg-bódolni*, vagy *meg-bóldolni*, annyit tett régi Eleinknél: mint, *Magar meg-adni*, az-az: magát másnak birtoka alá vetni. En úgy vélekedem, azért: mert minden *Höld-napban* megfizették azon Adót, mellyel a' meg-győzött Nemzetek a' Fejedelemnek tartoztanak. Innét vette eredetét e' szó-is: *Hó-pénz*, mivel minden *Hó-napban* meg-vővődött a' Jobbágyakon. Most immár nem egy *Hó-napra*; hanem egész *Eszkendő-napra* vetik az Adót. Ugyan-azért: nem *Hó-pénznek*; hanem *Eszkendő-pénznek* mondhatnánk, ha az ilyenekben a' régi szokást meg-nem-akarnánk-tartani. Vannak olly vélekedéssel némelleyek: hogy a' régi Törököknek, az-az: Magyaroknak Czimerek *Höld* vala, valamint a' mostani Ottomannusoknak. Ezen okból: annyit tett légyen a' régi Magyaroknál *Meg-bódolni*, mint Magát a' Magyarok' *Höldgya* alá adni. Ezen gondolat úgy-annyira meg-tettstett ama' híres KALMÁR Györgynek: hogy, mivel a' Római Birodalomnak Czimerében *Safrá* találhatott, nagy sebeséggel azt mondaná: hogy nem volna jó a' Római Birodalomnak *Meg-bódolni*; hanem *Meg-safolni*. De ezen *Meg-safolásával* erőssen meg-ütközvén RÁJNIS, azt mondá: hogy mivel Magyar-országának Czimere között Vizek-is találtatnának; nem volna jó Magyar-országának se *meg-bódolni*, se *meg-safolni*, hanem *meg-vízetni*. Ezzel KALMÁRT egészen le-forrázta RÁJNIS.

rént) Budára fel-csalhassa ; és , Etelétől el-szakasztván , vagy maga' személlyéhez kapcsollya ; vagy , annak ékekségével , Zoltánnak , és Hanzárnak özsze-forrott szíveket egy-mástól el-válaszhassa.

Szerette ugyan Róka (valamint ez-előtt-is mondám) Hanzárt. De ennek szépségét , Etelkának ékekségével egybe-vetvén ; ezen Kis-aszfonyt (szabad személlyére -is , és ártatlanságára nézve) alkalmatosabbnak találta az irtóztató ragadományra.

Jól ki-főzvéen tehát a' dolgot , gonosz fortélyainak elő-mozdítását Hanzár előtt kezdette ; illyes alkalmatossággal :

Árpádnak halála után fokáig szomorkodott Hanzár. Úgy tettszett : mint-ha benne nem érdemes Ipját , hanem érdemesebb Apját vesztette-vólna-el. Ura Zoltán (vissza-térvén előbbeni egészségére) az Ország' dolgában foglalatoskodott. Ugyan-azért : maga a' Fejedelem Budán lakván , gyakran magánosan hagyta Hites-társát Csepelen. Ezeken felül : senki se találkozott udvarában , ki unalmas óráit meg-kurthíhatta volna.

Hanzárnak ezen szomorú állapottyát meg-orrolván Róka (hogy Etelkáról fel-vett gondolatait jó ki-menetelre hozhatná) , bé-méne egyszer Hanzárnak magános szobájába , szánakodásának sűrű jeleivel azt rebesgetvén előtte : hogy

ezen

ezen magános életét igen sajnállaná; egyszer-'s mind azt-is csudállaná: hogy társaságában mind-
 eddig semmi ollyas Személyt nem tartana, ki-
 nek minden-napi jelen-léttével, és nyájas beszél-
 getésével meg - kurtúlhatnának unalmas hoszfű
 napjai. Meg-emlékeztette ő-édes anyyának szo-
 kásáról: ki körül fok Űri - nemből származott
 Kis - aszfszonyok forogtanak Biharon. Meg - fed-
 désre méltó dolognak-is lenni mondotta Annyá-
 tól el - rajzását: illetlennek-is mind e' Remete é-
 letét, mind maga' titkaival nem csak jól - lakott,
 hanem meg-is-zabállott szer-tartását.

Vitatta nagy okokkal azt-is: hogy a' ma-
 gok magokkal meg - elégedő személlyeknek ter-
 mészetek vadaknak tartatnának a' természet'-vis-
 gáló Tudóffaktól. A' Seregélyek, a' Foglyok
 fokkal vígabban élnének: mivel seregeffen járná-
 nak; mint a' Gerliczék, mellyek vagy magános-
 san, vagy pedig csak páraflan egygyik száraz
 ágról a' másíkra szállnának. A' Sereg - nyájtól
 el-andalodott Júhokat-is hamarébb fel-kaphatnák
 a' Farkasok; de az egybe - vertt falka után csak
 meszfsziről vigyorítanak fehér fogokat.

Végtére: valamint nem tudnók, mellyik
 lenne a' ragyogó csillagok közt leg-fényesebb,
 következendő-képpen leg-szebb-is; ha körülletek
 hóltt - világúak nem teremtek volna: úgy Han-
 zárnak angyali ékeessége-is nem ütközhetne úgy-
 annyira Zoltánnak (a' szépet ügyelő, és ki-vá-
 lasztani tudó Fejedelemnek) szemeibe; ha Hi-

tesét a' Szépek között leg-szebbnek lenni nem tapasztalna.

Mind ezeket nagy'-hangosan el-beszélvén a' Titkos; utólyára Gyula' Leányának ékeségéről; erkölcséről; és gyönyörű maga'-viseléséről beszélt. Ennek Személyét vagy csak azért - is a' Fejedeleme' Személyéhez illőnek lenni állította: mivel Zoltánnak szakasztott képét arczúlattyában fel-találhatná. Ugyan-azon egy Fának levelei közül, egygyik a' másikhoz nem hasonlítana oly - képpen; mint Etelkát Zoltánhoz hasonlítani tapasztalta. Egyenlők volnának a' Termetek; Idejek; és gyönyörködtető ékeségek. Ha mind-a'-ketten egyenlő Férj-fi ruhába fel-lennének öltözve; meg - nem - esmérhetné Hanzár: mellyik lenne Zoltán, mellyik pedig Etelka.

A' Titkosnak ezen színlett, hamis, és tökéletlen beszédgyeit minden álnokságtól távollévőknek lenni gondolván Hanzár; édes-örömeft reá-állott Etelkának el-hozattatására. Ugyan-azért: midőn nem sokára hozzájok érkezett Zoltán; hirtelen eleibe szaladott Hanzár, ötet különös esedezéssel kérvén: hogy ama' Kis-aszszont Wilágosról Budára hozattatná. Tudni-illik: hogy annak Személyében, édes Urának képét, még akkor is szemlélhesse: midőn, foglalatofságai miatt, tőle el-rekesztetne.

Eszé-

Eszébe juttatván Zoltán meg-hóltt Árpád-nak utolsó szaváit, mellyekkel Etelkát szinte Test-veri jó akarattyába ajánlotta; ki-mondhatatlan-képpen örvehdezett azon: hogy, akarat-tya' bé-töltésének alkalmatossága, magát, illy reméntelen környül-állásokkal, elő-adhatta. Nem akarván tehát Hitefsének mostani kedvét megszegni; csak éppen azt kérdezte töllök: mi szín alatt lehetne ide hozatni? mi Tilztségét találnák a' Fejedelmi Udvarban? mit bizhatnának még ismeretlen Személyére?

Róka, nem-aunyira ugyan, hogy Etelkának használlyon; hanem, hogy maga' igyekezetének tárgyát annál-inkább el-érheffe: midőn elsőben Gyulának nem csak Vitézségét; hanem Emberségét-is szinte az Egekig fel-magasztalta; arra kérte a' Fejedelmet: hogy őtet Hadi-vezérnek tegye. Így osztán Etelka, úgy-mint Vezérnek leánya, a' Fejedelemnének társaságába igen-is bé-illene; nem úgy, mint vagy Szolgálló, vagy pedig Szoba-leány; hanem, mint kedvet kereső, és meg-leltt vígafságokat szüntelen nevelő úri személiy.

Rokának ezen gondolattyát meg-dicsérte Zoltán. Csudálkozott-is nagyon, hogy Árpád az ifiabb Uszubút a' Vezérségre fel-emelte; Gyulát pedig, kinek mind Vitézségét jól-tudtta, mind emberségét gyakran tapasztalta, illy sokáig a' Hadnagyóságban hagyhatta.

El-tökéllette tehát magában, nem csak Vezérségét; hanem (hogy mind hív szolgálattját meghálálná; mind Etelkáját, Árpádnak kívánsága szerént, bódogabbá tenné) azon tartomány-nak néki ajándékozását-is, mellynek szélén egy várat építtetett az -után Gyula; és azt, maga' nevérol, GYULÁNAK -is nevezte, nem meltsze Világos-vártól.

Ezen-felül: eszébe-jutván az-is: hogy Árpád azon Jövevény -Etelét-is Fejedelmi kegyességébe ajánlotta: Hanzárnak esedezésére (noha személyét nem-is látta; de szép híreröl igen ismérte) egy úttal ötet-is a' Vezéri Tifztségre fel-emelni, és ezzel mint-egy le-kötelezni akarta. Ezek ugyan örvendetes rendelések voltak.

De, a' -mit Huba ellen régtöl-fogva forralt a' Fejedelem; ezen alkalmatossággal ki-is-tálalta. Haragudott tudni-illik reája, hogy ő (Világos Kis-aszfzonymnak édes Attya lévén) meg-nem-gátolta Árpáddal -való példátlan társaságát. Gyanakodott-is arról: ne-talán-tán e' feslett barátságot azért engedtte -meg légyen Leányának Huba: hogy ennek édesgető szavaival (a' -mint-is igen jól tudott hozzá) Árpádot orránál -fogva vinné mindenüvé; és végtére: el-intézett gondolatainak veszedelmes kö-szikláiba ütné.

Tudván tehát: hogy a' lány páfztor előtt gyapjat hüllogatna a' Farkas; Fejedelemségének elején igen keményen bána Hubával. Ötet Tifzségé-

ségétől meg - fosztani; és azon Katonaságot, melly Vezérlése alatt találtatott, Gyulának gondviselésére bízni akarta. Hogy pedig ezen rendelkezései hamarébb végbe mehetnének; meg-parancsolta Rókának: hogy, mennél-hamarébb, maga mennyen-le Wilágosra; és, ezeket bé-tellegesítvén, Etelkát Budára hozza.

Nem lehetett semmi e' Világon, melly Rókának szívét úgy meg-vidíthatta volna; mint eme' Követségnek személlýére bízta. Reménlette a' Gonosz: hogy el-intézése szerént könnyen végbe mehetnének mindenek. Fő-képpen azon örvendezett: hogy Etelka úgy el-fogna-válni Etelétől: hogy még a' vele-beszéllésnek reménnyétől-is meg-fosztatna. Mert: ha egyszer Budára fel-csalhatná; annak szíve' meg - rontásáról, és maga' kezére szoktatásáról nem kételkedik vala. Fel-fűlvén tehát gonosz gondolatainak forró ugyan, de egyszer-'s-mind irtóztató tüzeivel; ördögét, szíve' közepében, hordozta. Ocsmány, Denevér-szárnyakon, még az'-nap', Wilágos-vár felé meg-indúlt.

Most kerekednek immár mendörgő fekete föllegek Etelkának ártatlansága ellen. Szánhatya az igaz Magyar Szív eme' drága Kis - aszszonynak veszedelmeit. Boszszonkodhatik egy ollyas Késértőnek embertelenségein, ki másnak meg - rontásával hízhatik. De az illetén gízgaz emberek, világ' kezdetétől-fogva mind-ed-

dig, mint a' hitván gombák, szüntelen terem-
tenek a' világ' ganéjában. Ez - után - is fognak
termeni, ha csak őket az Isten gyökereftől ki-
nem-veszefzti.

Mind-az'-által; úton szemed, résen füled,
édes Etelkám. Jön a' Róka Budáról, de zöld
ágat nem hoz. Vigyázz magadra, és ártatlan-
ságodra. Mutasd - meg : hogy Magyar Kis - asz-
szony vagy. Szüntelen szemed előtt forogjon
a' tisztesség; a' jó erkölcs; végtére : az angya-
li ártatlanság. Ismérd-meg szőréről eme' hitvány
Rókát; kongásáról eme' repedt fazekat. Még
az ingednek se higgy. Ökröt szarván, Harißt
szaván.

ÖTÖDIK RÉSZ.

R Ó K A W I L Á G O S O N.

Le-ment akkor a' Nap egészlen; midőn Róka
Wilágos-várára érkezett. Egyenessen Hu-
bának Sátorába hajtott. E' reméntelen ide-jöt-
tét nem tudván mire vélni Világos; minek-után-
na a' vacsorát elég szomorúan meg-ették, és ki-
ki különös osztályába takarodott: bé-lopódzott
hozzája. Bizott a' Titkosnak régi ígéreteiben,
és régibb barátságában. Ugyan-azért: hízelke-
dő szavakkal élven, meg-kérdezte a' kép-muta-
tót: mi jót hozna hozzájuk? Mi lenne Etelká-
ról

ról a' rendelés? Bízhatna-e abban: hogy Etelétől el-választaíson? Hány zsákkal telne Zoltán-nál a' kegyelem? Mi vélekedésben lenne a' Fejedelem mind Hubáról, mind annak leányáról?

Ezekre a' Titkos igen hidegen felelgetett. És, mint kitől a' bor' árát kéri; mindenkor mást beszélt. Végtere: azzal kötött csomót a' Kis- aszfzonymnak kérdezőskedő nyelvé: hogy az holnapi nap ki- fogná nyilatkoztatni mind azokat, mellyeknek el-végezése' okáért Wilágos-ra küldetett.

Ezen homályos szavaival nagy szeget vere Róka a' leánynak fejébe. Csudállotta: hogy annyira el- idegenedhetett a' jó barát. Arany hegyeket ígér vala magának, midőn tárfaságába ereszkedett. Most kezdte tapasztalni: hogy a' böcstelenséggel kezdett szövetség a' tavaszi hónál hamarebb el- múlva. Félt a' következendő szerencsétlenségektől.

Reggelre kelvén az idő, magához hívatta Róka Hubát, Gyulát, és Etelét. Leg-is-leg-elsőben Gyulának azon örvendetes hírrel kedveskedett: hogy ötöt Zoltán a' Vezérségre emelte, azon Térnek neki ajándékozttával, melly a' kézbe adott írásba foglaltatott. Fejét meg-hajtván Gyula, el-vette a' levelet; és meg-köszönte a' jó akaratot.

Örvendezett e' gyönyörű elő-menetelen Huba: mivel, a'-mit régen meg-érdemlett, azon

Tifztségnek meg-nyerésével magához hasonlónak tétetett. Mint-ha magát emelte volna a' Fejedelem nagyobbra, úgy örült jó Baráttjának előmenetelén.

Etelének örömet le - nem-rajzolhatni. Nem bírván özönével; alig várhatta: hogy e' Gyűlésnek vége szakadgyon. Maga akart Etelkához futni, és eme' jó hírrel vagy leg-első, vagy a' leg-elsők között nékie kedveskedni; az - után tettetett félelmét-is meg-jelenteni; ne-talán-tán tölle (úgy-mint Vezérnek leányától) maga (úgy-mint Hadnagy) meg-vetteffen, el-is-hagyattasson.

Ezen gondolatokkal ki - akara a' Sátorból szaladni. De Rókától meg-tartóztatott. Ez, szeme' perémjét fel-fel-emelgetvén, nagy tettetett méltósággal meg-jelentette: hogy lenne még valami titok, mellynek egygyikét mindnyájoknak tudniok kellene; a' másika Etelének személyét illetné. Ezek-után ki-nyilatkoztatta Zoltánnak kegyességét, és Etelének Vezérségét.

Istenem! be sajnállotta Etele, hogy Etelkával indíttandó tréfái el-romlottanak. Nem bánta volna, ha ezen örvendetes hír, leg-alább csak egy nappal későbbre érkezett volna. Mind az itt maradási bajosnak, mind a' ki-menetelt helytelennek lenni állítván, nem annyira magának, mint Gyulának elő-menetelén örvendett.

De e' két új Vezéreknek örömeik igen meg-fordúltanak; midőn nem sokára Rókától azt-
is

is meg - értették: hogy azon Katonaság: melly ez-előtt Hubának vezérlésére bizattatott: most immár Gyulának gond - viselése alá rendeltetett; Huba pedig előbbeni tisztségétől egészen megfosztatott. Ezeknek hallására úgy el-állott mindnyájoknak szavok; hogy egygyik a' másikának csak szemébe nézne; inkább-is hallani akarna valamit, sem-mint hogy maga valamit beszéllene.

Gyulának szemeiből ki-gordúltanak a' könyvek. Ez a' Nyitrai Csátában, az Orofzi Ütközetben, a' Bolgárok' meg-verésekben, 's-más e'-féle háborúkban vele katonáskodott, és Vezérjének vitézségét jól tudtta. Ugyan azon okból: átkozta magában Zoltánnak hál' - adatlan szívét; mellyel azon régi jó Katonáját, ki Álmosnak, Árpádnak, és az Országának védelmezéséért annyi veszedelmekben forgott; annyit nyert, és soha semmit nem vesztett: végtére e' példátlan böcstelenséggel illetné. El-se titkolhatta ama' gyanút; hanem világossan panaszolkodott: hogy Zoltán valami gaz-embernek ólalkodó szavaival meg - csalattatott; és ezen változás egy Hejje-hujja Hebe - hurgyának szelelségétől származhatott. Reménlené pedig ezen rendelésnek megváltozását; ha Zoltán (az igaz útra vezettetvén) esze után indulna. Önnön-maga fel-fogna menni Budára; és nyakát törné azon marakodó kutya-fajtának: ki az Országnek e' fenék - követ fessegetni merte.

Gyulának hevességét látván Huba; így szól-
 lamlott-meg: Hagygyán, édes Gyulám! Ezért
 egy őíz hajaddal többet ne nyöltefs őszbe-facsa-
 rodott fejedén. Jó tettemért jót nem remélhet-
 tem a' hál'-adatlan Világtól — Illyen ám a' sze-
 gény Katonának dolga. Fárad, öli magát a' re-
 ménségért. Hideget-meleget; Havat-efsőt egy-
 aránt szenved a' Böcsületért — Íme! midőn a'
 véres Marshak piros mezején fel-áldozza ifiúsá-
 gát; az-után vénségére nem csak hogy nem kel-
 letik; hanem végtére ki-is-nevettetik. Akkoron
 itattyák-meg vele a' Czo-ki-poharat, midőn ké-
 sőre veszi magát észre: hogy mindég halni fá-
 radozott, mintha faron-ülve meg-nem-gebedhe-
 tett volna — Szeleket előző sebes nyargalással
 fut-fárad a' Ló-is. Mind a' czafrangos szerfzá-
 moknak ékecségeiben, mind Urának rajta-ültté-
 ben gyönyörködik. Folyik rólla a' tajték. Ki-
 hozza Urát fok veszedelmekből. Le-rogyik
 oltán, avagy ina szakad; csak a' meg-fútt ízé-
 ken, ott-is a' Szemét-dombon rágódik — Urá-
 nak kedviért ama' vidám Agár hol halmokat ug-
 rik, hol lesre Nyulat vár. Meg-vénhedik az-u-
 tán; a' Fél-dög' tartására sajnállyák a' Korpa-ke-
 nyeret. A' kerges bocskoron nem annyira rá-
 gódik; mint kéménletlen kénlódik tompa fogai-
 val — Nézd a' Járom-szeget feszítő Szőke ök-
 röt-is: hogy vonnya szántó-vasát, és körmös
 boronáját. Ropog a' járom meg-törődött nya-
 ká-

kában. Neki - térdel a' földnek. Nem magának szánt a' zab alá. Más hízik vér-ejtékje után. Végtére a' búza-szalmába se haraphat jót. Főbe-ütik a' vágón. — Addig éltem világomat én is: még faromat bírhattam. Midőn a' fok gond; a' feles csata; a' temérdek ütközet minden erőmet, minden tehetségemet el-nyűtte: se Fejedelmeknek, se Hazámnak nem köllök — Illyen a' Világ! Sokat ígér; keveset ad — Ez ám a' végső Zsoldgya a' Szegény Katonának — De! min búsúlok vallyon, midőn semmim sincs? El-élek így-is: ha nem tovább-is; leg-alább holttomig — Jó az Isten, jót ad — Adott-is Gyulát, adott Etelét — A' Tí elő-mentteteken inkább-is örvendek; semmint böcstelenségemen szomorkodom — Csak Tí el-ne-hagygyatok meg - hitt jó Barátim!

Hubának ezen beszédgye körösfűl-járta a' halgató Vezéreknek Szíveket. Minden bizodal-mokat Rókának emberségében (de vólt-is ám mi-ben!) helyhezttették. Az-után tölle nagy szorgalommal kérdezték: mi módgyát gondolhatná Zoltán' rendelése' meg-másolásának? Ő ismérné leg-jobban indulatait. Ő járna körüllötte legtöbbet. Ő tudná: mind okát e' gyalázatos letételnek; mind pediglen úttyát a' dicsőséges visszsa-helyhezttetésnek. Lenne olly kegyesség-gel hármokhoz: mutatna valami utat, mellyen boldogúlhatnának.

Rókának mindenkor eszében kódorogván Etelkának Budára fel-cfalása; úgy intézte-el felelő beszédgyeit, hogy arra szép menedékeffen le-ereszkedhetett. Vele született a' Ravaszság. Vele nyölt az ember'-cfalás. Vele vénhedett-meg a' más' kárával hízó ördögös Fortély. Így ravaszzkodott tehát előttök:

Ha igazán meg-akarom mondani; én Hubának vétkét se Fejedelminktől, se más valakitől nem hallhattam. E' titok nagy alattomban vagy on még most-is. De; ha, Zoltánnak erkölcsait ismervén, Huba-vezérnek le-tételéről gyanakodhatok (köztünk maradgyon ám a' szó); igaz okának csak éppen egygyet vélhetek. Megbocsáztatok pedig: ha nagyobb feneket kerítetek a' dolognak. Azt akarom: hogy, velőssen megértvén a' zenebonát, annak le-csillapítására alkalmatosb eszközökhöz nyúlhattatok. Ez tehát az én vélekedésemnek mi-voltta:

Zoltán el-vévén Hites-társul Hanzárt; midőn (Árpádnak rendeléséből) mind-a'-kettőnek el kellene takarodnia Budáról, és Sepelen magánosan laknia; nem sok idő múlva el-vesze minden kedve a' Zeg-Menynek (57). Én ennek
szelét

(57) Eme szó ZEG (avagy a' mostani Írásnak módgya szerént: SZEG, avagy SZEK) annyit tett a'
régi

szelét vévén ; bátorságot vettem magamnak : hogy , Sepelre menttemnek első alkalmatosságával , szomorúságának okát meg-kérdezzem ; és , ha lehetne , meg-is orvosollyam. Ő el - veszett kedvének nem más okát adtta : hanem a' magános életet. Panaszlotta : hogy senki se lenne társaságában ; kinek nyájasságával fel-ébredhetne. Neki-szokott légyen Annya' házánál a' társalkodás-

T 5

dás-

régi Magyaroknál , mint : mi - nálunk a' BARNA-fzó. Es , ha valami Színnak eleibe tették , Példának okáért : SZEK - piros , annyit tett , mint a' mostaniaknál a' BARNA - piros téfzen. Ezt a' Németek így ejtik-ki : Dunfel : roth. Innett jön : SZEK - fű , az-az : BARNÁS - fű : mivel valóban *Barnds*-is. A' Németek eme' szóban : SZEK - fű , külömbséget nem tudván tenni a' SZEK , és SZEG között ; ugyan - azért : azt-is gondolván : hogy SZEK - fű , és SZEG - fű éppen egygyet tenne ; azon mi SZEK - fűvünket így nevezék : Nagel , az-az : szeg. Innett jött ezen szavok-is : Gemürz : nagel , az - az : Fű . *szerszám* - szeg. Hogy pedig SZÉK , avagy SZEG annyit tett légyen a' Régieknél . mint mostaniaknál a' BARNA ; bizonyította ama' régi Magyar Ember KEZA , ki *Kun-ld/ztó* Királyunknak idejében élt ; és írott Könyvét néki ajánlotta 1288-dik Esztendőben. Gróf ZRINYI Miklós-is gyakran emlékezik a' SZEG-lórúl , az-az : BARNA-lórúl. A' mit tehát a' régi Világban élő Magyaraink ZEG-menynék mondottanak , azt a' mostani időben : BARNA-menyeskének mondgyuk. KEZA. ZRINYI.

dásnak. Ugyan - azért: e' Sepeli lakását ollybá tartaná; mint a' repedezett kő-sziklákban a' magános Vad - galambnak szomorú életét; mint a' kietlen barlangokban az otthonos Zár - Remetének gondos tengerdését (58).

Kedvetlenségének ezen hamar meg-orvosolható okát igen nagy örömmel meg-értvén; csak éppen arra kértem Hanzárt: hogy jó remén-

(58) Eme' szó ZÁR (avagy, a' mostani Írásnak módgya szerént: SZÁR) annyit tett a' Régieknél: mint KOPASZ a' Mostaniaknál. Vagyon Erdélyben egy Hegy, mellyet még most-is SZÁR-begynek, az-az KOPASZ-begynek neveznek; a'-honnatt írja magát egy Ágazata Gróff Lázároknak. Hogy pedig ZÁR annyit tegyen, mint KOPASZ; bizonyította ZÁR-lázlónak neve, mellyet régi Magyar Íróink Deákra így fordítottak: CALVUS - *ladislaus*, az-az: KOPASZ - lázló. Ennek Fiára, Első Bela Királyunkra, szállott a' ZÁR név-is: mert, *elsőben*: Attyát-is annak nevezték, *másadszor*: Kézának bizonyítása szerént, maga-is *Kopasz* vala. Ezen kívül (ugyan azon Keza szerént) mivel a' *Kopasz*ság mellett *Barna*-is volt; azon Bela Királyt közönségesen ZEK - ZÁRNAK, az-az: *Barna-kopasz*-nak nevezték az akkori Magyarok. Ezen Bela Király egy híres Apát-úrságot épített Üdvezitönk' tiszteletére, mellyben az-után el-is-temettetett. Ezen Apát-úrságnak helyét-is ZEK - ZÁRNAK nevezték az akkoriak. Ezt a' mostaniak SZEKSZÁRDNAK mondgyák. Tehát ZÁR-Remete annyit télsen itten, mint: KOPASZ Remete. KEZA Simeon. THUROCZ.

ménséggel lenne. A' dolgot reám bízna. Nem fokára kedvét tölteném. Tanácskozni kezdettem az-után ismerőfeimmel: a' Magyar Kis - aszfszonyok közül kiket gondolnának leg-alkalmatossabbnak lenni Hanzárnak tárfalkodására? Mindnyájan **VILÁGOST**, és **ETELKÁT** emlegették. E' kettőnek meg lenne mind esze, mind ékeessége. Azon-kivül: mind eredetekre, mind Attyok' Tifztségekre nézve, igen **bé-illenének** ezen úri Udvarba.

A' Szurkos-sári Pufztán vadásztam egyszer Zoltánnal (59). Itt Szün-óránk lévén a' beszélgetésre (mintha ez - előtt Hitefsével semmit se szóllottam volna ezekről) meg-jelentém Hanzár' Szomorúságának okát; és e' két Kis-aszfszonyok' ide - hozattokkal bizonyos orvofságát. Nem állott **ellene** Zoltán javallásomnak. Sött: ha Hanzárnak úgy tettse; még az' - nap' el - lehetne küldeni érettek. El-is-küldöttük (amint eszetekbe juthat) ama' **RAKOS** Ezredesünket.

De

(59) Ezen **SZURKOS-SÁRI** Pufztát **Bela** Királyunknak nevetlen Író-deákja **SURKUSÁR**nak nevezi; az ott lakó Svábok **SURUKSÁR**nak; de a' Magyarok **SOROKSÁR**nak mondgyák. Eleink minden bizonnal ragadós Sarai miatt nevezhették ezen Pufztát **SZURKOS SÁR**nak: mivel még mostanában is (holott a' sükeretlen homok el-nem-lephette ragadós Sarait) ki-mutattya fekete **SZURKOSSÁGÁT**.

De penig (hogy bátran ki-mondgyam az igazat) valamint örömünkre vált Rákosnak elmenetele: úgy vissza-jötté igen meg-szomorítá Szívünket. Mert Sepelre csak magával Világossal érkezett. Alig mertem meg-jelenteni Zoltánnak: hogy Etelka otthon maradott. De meg-jelentettem még-is, Zoltánnak fel-háborodttával, és félelmes neheztelésével.

Mert Rákos, a' követségnek rendetlen ki-menetele' okáról kérdeztetvén, azt felelte Zoltánnak: hogy ama' követség éppen nem tett-szett légyen Huba-vezérnek. Féltené-is leányát az ifjú Fejedelemnek heves indulataitól. Hanzár-is meg-szokta légyen szemtelen Attyának kaczer Bordély-házában a' fére-rugásokat; elfem-is lehetne e' szokástól hirteleniben állani szemérmes Országunkban. Úgy tett-szene: mint-ha Hanzár (hogy annál inkább szemtelenkedhet-ne) maga' Urának meg-vesztegetésére iparkodna; tudni-illik: hogy ennek pajkosságával maga' el-intézett bújaságára okot találhatna.

Rákosnak eme' beszédgyére úgy fel-indúlt Zoltán: hogy a' boszszú-állásra szüntelen alkalmaztságot keresne. Világost pedig se látni, se magánál meg-tartani nem akará. Tüftént el-is-capta volna Sepelről; ha, tiszta erkölcsi miatt, Árpádnak (ki éppen akkor Sepel' Szigetébe érkezett) meg-nem-tett-szett volna. Ez ő-tet

tet tüstént Budára vitte; és egy darabig udvarába tartotta.

Ezeket hallván Huba: most tudom: (úgymond), mi vihette reá Zoltánt: hogy az - olta soha jó szemet nem vethetett reám. Valahányszor udvarlására mentem; soha olly szerencsés nem lehettem: hogy vele egy szót-is beszélhettem volna. Vagy el-rejtette magát; vagy dolgainak nagy súllyát emlegette. — Igazán ki-találád, Gyula: hogy egy Kutya - fajtának vicforgásával meg-csalódott Zoltán. Ládd: a' gonosz nyelvek még a' bika alá-is borjat tehetnek. — Isten bizony! mind ezekben olly ártatlan vagyok, mint a' mái napon született gyermek. — Hazudott a' Beste - kara Rákoffa. És talán azért törte-ki a' nyakát. Soha egy szót nem szóllottam se Zoltán; se Hanzár ellen. Sőt: nagy szerencsémnek tartottam: hogy egygyetlenny Leányom udvarába hívattatott. — Ime! a' melly kutyát el-akarának veszteni, veszet nevét költék. — Embertelen Rákos! Így fizettél-e azon sok jó téteménnyeimért, mellyekkel a' porból fel-emeltelek; és az Ezredefségre vittelek? — Istenem! a' jó, és hál'-adatos ember olly szokatlan, mint kakuk a' mezőn; olly ritka, mint a' szúnyog - hálló; olly csuda, mint lúd az eszterhéjjon.

Ezekre Róka (nagy örömét álnokúl tettetésén) hamarjában így felelt: Édes Hubám! be
nagy

nagy követ hengerítettél - le vállaimról; midőn magadat ártatlannak lenni mondottad. Ne fély immár Zoltánnak haragjától. Meg-viszem Rákosnak hegyes nyelveiségét; Hubának pedig ártatlan maga'-viseletét. Immár bizonyosan hozád lágyíthatom Zoltánunknak vas-szívét. E' léfzen hozzátok - való igaz barátságomnak jele: midőn Hubát nem csak előbbeni tiszttségébe visszazé-lépni; hanem nagyobb méltóságra mint-egy ugrani-is látandgyátok. Ennek mi leg-alkalmasb módgyát gondolom, ime halgassátok:

Midőn az -után, háborúiból ki - verdődven Zoltán, meg - kérdezte Rákostól: mi lehetne az oka: hogy magával Etelkát el-nem hozta? Penig azért - is nem különben, mint Világosért, küldetett. Talán ugyan Gyula-is olly gaz vélekedéssel lenne felölle; valamint ez előtt Hubáról beszéltette? Erre azt felelte Rákos; hogy Gyulának meg-nyölt légyen bajuszszá, és talpig ember lenne. Sőt (a' - mint annak kész akaratyát, és igaz szívét ismérné) édes - örömeft el - küldötte volna leányát; ha azon időben eme' kívánságokat meg - jelenthette volna. Ő penig e' dolgot nem cselekedhette akkor; Hubának gorombaságától el - iszonyodván. Fel-is-tette légyen magában: hogy, visszazé-menven Budára, ezeket előre meg - jelentené; és, mi - tévő légyen Etelkával; leg-elöl meg-kérdezné.

Rá.

Rákosnak ezen elzetsége igen meg-tettstett Zoltánnak. De fő-képpen Hanzár úgy bele-szeretett Etekkába (annak ismét azon híret vévén, mellyel az orczáknak hasonlatoságok meg-bizonyított), hogy tüstént érette viszsza - küldené ama' Rákos - ezredeft; erőffen meg-parancsolván: hogy nála nélkül szeme' eleibe ne jöjjön. El-is-hozta volna bizonyoffan; ha (midőn Paripáját egy patakon átal-ugrasztotta) nyakát nem szegte volna. Ötet olztán a' közel-lévő mezőn el-is-temettük (60).

Rá-

(60) Ezen RÁKOS nevezetének történetét ebből akartam inkább, mint más valamiből ki-hozni. Soha nem tettstett azon vélekedés: mellyel ama' Rákóknak sokaságáról adgyák-reá ezen nevezetet, mellyek ezen Patakban taláztatnak. Mert bizonynyára e' mostani időkben úgy ki-mátszkáltanak belölle: hogy egygyet alig tudhatnak ki - olvasni Garabonczás Deákjaink - is. A' Mohácsi Vefzedelemkor élt ÁSKÁNIUS Centurio Olasz Író azt mondgya; hogy azon Mohácsi Ütközet után a' fel-fegyverezett Sokaságnak Gyűlése rendeltetett, mellyet közönségeffen a' Magyarok RAKÁSNÁK neveznek. Ennek Hatbatósága, és okos Tandcsfa szerént, Kirdlyt kellett volna vdlasztani. Ezen Olasz Író hallott valamit RÁKOSRÓL; és ezt a' RAKÁSSAL öfzve-habarta, fel-is-eresztette. De a' született Magyaroknál, más a' RÁKOS; más a' RAKAS-is. Mivel pedig ez Olasz Író kevés Magyar Embereknek kezeikbe foroghat; Szerzelet gyanánt, ide tefzem azokat belölle, mel-

Rákosnak halálán meg-indulván Zoltán; azt gondolá: hogy az Egek-is ellenzenék Etelkának javát; mivel Budára hozattatását annyi jelekkel meg-gátolhatták. Ugyan-azért: mind-e'koráig abba maradott a' dolog. Hanem, minapiban,

mellyek a' Mohácsi Veszedelem után történtenek, és málok ezekről nem emlékeznek. Ezek pedig szavai: *Minek-utánna a' Magyarok (nagyon meg-verettetvén Mohácsnál) sok Fő-nemes Emberekkel harmincz-ezeren el-vesztenek; és azoknak utolsó Királyok-is LAJOS el-szaladván a' Mocsárokba veszett: SOLIMÁN Császárr, minden ellenkezést meg-győzvé, nyerttes Hadi-seregét Buda alá hozta; és, minden erő-szak nélkül, Várossával egygyütt, a' Várat-is meg-vette. Ezt minek-utánna meg-szemlélte (az Otomanni Fejedelmeknek szokások szerént, kik Feleiknek erejekben, és védelmezésekben többet bíznak; mint a' bástyákban) az éjtszakát azon Táborában akarta el-tölteni, mellyet a' Mezőnek közepére veretett. Tüzlént eleibe hozattattanak hét Püspököknek, és más Fő-embereknek fejek, kik Mohácsnál el-vesztenek. Midőn ZALKÁN Lászlónak, Esztergomi Érseknek fejét meg-látta; annak telbetetlen fősvenységet; ugyan-azért: kincseinek (mellyekkel a' Királyt segithette volna) szorgalmatos el-rejtését tüzeffen meg-átkozta: Illyeket mondott SZEPESI Györgynek fejére-is; ki JÁNOSNAK (ama' Vajdának) Test-vere vala. Midőn TOMORI Pálra, Kalocsai Érsekre akadott; ennek az Hadakozásban nagy Vakmerőségét, és azon bolond Tandcseszt beveffen meg-feddette, mellyel LAJOS Királyt red bírta: hogy nyolczszor-annyi Sereggel meg-ütközzön. Ellemben:*

meg-

piban, véghez-akarván-vinni Vezérségteket Zoltán; engemet, Hitelessével egygyütt, meg-fzöllított; és erőssen meg-hagyta: hogy, Tisztségtek ki-hirlelése után, Etelkát Budára vigyem.

Mivel

meg-dicsérte PRÉNYI Pétert, Nagy Vdradi Püspököt: ká TOMORINAK Tundocsára dllani nem akart. Úgy kellett volna (úgy monda) cselekedniek a' Magyaroknak, mint PRÉNYI javuslotta. Vele tudni-illik meg-ütközni nem kellett volna; hanem balásztani az Ellenséget; a' Vdrakat meg-erősíteni; Mágokat biztos helyekre venni; Buda-várát Katonakkal meg-rakni. Így az Ellenségnek erejét meg-űjzongolbaitdk volna sokáig. A' Fejeket rendre el-szemléltén; azokat végtére Katonáinak kényességekre bízta; kik is csúfot üztenek belőlök. Nem sokára elő-bozattatván LAYOS Kirdlynak, és MARIA Kirdlynénak képeik, midőn azokat közelről meg-szemlélte, szinte sirt a' szíve, midőn ifúságok' virágját, és a' szerencsének kegyetlenségét látta. Újra fel-bbborodott a' rossz tanács'-adók ellen, kik e' szép Teremtményeket illy szerencsétlenségekben ejtették. Mindezek előtt azt mondotta: hogy nem azért jött legyen, hogy ezektől az Országot el-vegye: hanem: hogy búzszút dlyon azon igazságtalanságokert, mellyeket Jobbdagyainak tettek a' Magyarok. Igen sajnállána pedig: hogy még most is életben nem lenne LAYOS, hogy ezen szavát cselekedtetel-is meg-bizonyíthatná; és, vele tiszteességes frigyert kötven, őtet Királyságdba visz-sza-tehetné. COMMENTARI della Guerra di Transilvania Del Signor Ascanio Centorio de gli Hortensi.

Mivel tehát eme' Kis-aszszonyt olly szívesen várják Budára; tiszta szívemből javaslom: hogy a' fel-menetelre reá-beszélljétek. Magamra vállalom meg-tanítását az úton: miként kölessék magát Fejedelmeink előtt viselni; mi mód-dal, mi alkalmatossággal leheffen azon beszédek-re ereszkedni, mellyekből Hubának ártatlansága, Rákosnak nyelvevsége ki- tessen. Már ekkor: mintha markunkban lenne Hubának Szerencséje. Ennél jobb módra nem akadhatok. Hozzátok-is nagyobb barátságomat nyilvánban ki-nem-mutathatom.

Íme! minő ál-úton mendegelt, minő össze-tűzött-fűzött ravasz szavakkal, és beszédekkel éldegélt az Istentelen Róka: méglen mind-a'-hárommal el-hitethette Etelkának el-kerülhetetlen fel-menetelét. Úgy-annyira el-is-hivék szavait: hogy eszekkel éppen nem élhetnének. Azt-is gondolnák: kogy Etelkához mutatott Barátsága fokkal méltóságosabb volna az igazi Atyai szeretetnél.

Rókának e' beszédgye után, elsőben nyakába kötelődztenek az egyenes-szívű Vezérek. Az-után: a' nagy örömtől ki-facsartt könnyv-hűl-látások között, ölzve-meg-meg-öszve-csókolták. Végtére: igen nagyon kérték: hogy Etelkához maga menni méltóztatna; és a' fel-menetelre az említett okoknak szép renddével reá-beszéllene. Ők ugyan nem kételkednének az útra-való ha-

mar el-tökélléséről. Mind-az'-által: igen szeretnek; ha a' Kis-afzszony szántt akarattyából, minden parancsolat nélkül, reá-állana. Ezen kéreft igen jó szívvvel el-fogatta Róka. Meg-is-ígérte: hogy ebéd után tüstént hozzája menend.

De minek-előtte ez meg-történnyen; csak éppen arra kérte Róka mind-a'-hármokat: hogy Gyulának ugyan, és Etelének Vezérségekről szólhatnak akár-kivel; de Hubának le-tételét senki-fiával ne közöllyék. Gyula se venné-el Hubától a' Katonaságot; még Etelka visszazem-térne Budáról, meg-hozván a' jó híreket.

Ezen tanácsát-is Rókának (úgy-mint igaz barátságának, és ritka okosságának valóságos jelet) mind meg-ismérték, mind nagyra böcsülöttek a' Wilágos-váriak.

Csak alig mehetett-ki hírek az új Vezéreknek; már-is egész Wilágoson, és a' körül-lévő helységeken nagy öröm, nagy vígasság támadott. Tele torokkal emlegették Zoltánnak eszelségét, ki, Katonáit jól ismervén, csak azokat választaná Fejeknek, kik mind arra-valók vólnának, mind, Vitézségek miatt, meg-is-érdemlenék.

Szerette a' Katonaság mind Gyulát, mind pedig a' Jövevény Etelét. Nem-is várt egyebet a' Háborúnál, mellynek alkalmatosságával (eme két Hadi-vezéreknek igazgatások alatt) neki-mernének-menni az eleven Ördögöknek is.

Etelka (ezen örvendetes hírnek nagy hírtelenségével) egészlen maga kívül lévén; szinte ki-ugrott bőréből. Mind Attyának, mind Etelejének egyszeri fel-magasztaltatása, kétszeri vigasztalást adott ugrándo-zó szívének. De főképpen azon édes gondolatokban foglalatoskodott: hogy egygyütt hágna ő-is Eteleivel a' dicsőség' tetejére; az-után: hogy kiket az édesgető Természet arany lánczára vehetett, azokat a' párasító Szerencse egy ösvényen futtatná.

Csak alig-is várhatta azon szem-pillantást, mellyben a' Titkosnak ezen kellemetes Követséget meg-köszönheffe; és továbbra-is mind magát, mind pedig édes Etelejét annak kegyességébe ajánlhaffa. Maga akart hozzája szaladni Hubának Sátorába. De, mivel meg-értette: hogy maga a' Titkos akarná magát meg-alázni, és hozzája eljönni; ezen ki-mondhatatlan nagy Udvariságát nagyra böcsöllötte. Oda haza maradott tehát, és várva-várta kellemetes Személyét.

HATODIK RÉSZ. RÓKA ETELKÁNÁL.

Róka tehát (tele lévén gonosz gondolatoknak szörnyűségével) Etelkának Sátora felé balla-

lagott. Már előre fel-tette vala magában: hogy az ártatlannak szívét meg-veszi; tiszta erkölceit meg-rontya; és Zoltánnak szerelmére gerjeszti. Mert tudta: hogy, ha Szemérmetetességében, és ártatlanságában meg-maradna; el-nem-érhetné ama' tárgyát, mellyre arányoz vala. Tehát: midőn bé-erelztetett; így kezdette elsőben hízelkedő beszédgyét:

Örvendek, Gyönyörűséges Kis-aszszony, nem annyira ugyan magam' részéről: hogy ékes Személyednek látásával szememet, és szívemet gyönyörködtethetem (noha ez-is olly örömem-nek oka, mellynél nagyobbat soha nem remélhettem); hanem inkább a' te részedről: mivel Szépségednek ezen Sűgárjai meg-nem-állapodhat-ván Világos-várának Körében; innen egész Budáig el-lövellödttenek. Ezen új világosságot, mint valami új fényes Csillagot, meg-szemlélvén csudálkozó Fejedelmünk; személyemet küldötte annak szorgalmatos fel-kerestére. Ki-is (ragyogásod után éjtszakákon-is nagy világosságban járván) ide vezettettém hozzád. Ezen örvendetes Követségem penig éppen nem másból áll; hanem, hogy gyönyörű Személyedhez érven, szeretetre méltó Fejedelmünknek szándékát meg-jelentssem, és téged' hozzája édesgeffelek: nem ugyan úgy, mint alá-való Szolgátlóját, avagy Szoba-leányát; hanem, mint Fényes Udvarának még fényesebb Csillagját, és le-rajzolhatatlan

ékecségű Ragyogvánnyát. Nem is hátrálhattya-
meg e' dolgot más-egyébb; hanem éppen az:
ha nem-akarásodnak nyögés lenne a' vége. Nem
gondolom penig: hogy, mind magadról, mind
következendő szerencséről úgy - annyira meg-
selejtekezhetnél: hogy szép Urunkhoz való el-
jövetelednek meg-ígérését abban-hagyhatnád, és
magad' nagy kárával Jót javasló szavaimat el-
fűlelhetnéd.

Ezen hízelkedő szavaktól tüstént el-ijedett
Etelka. Félte a' mézzel-födött méregnek tit-
koltt ártalmától. Szinte el-hitette magával:
hogy ezen öszve-ág-bogzott édes szavak alatt
fullánkös Kígyó csavarog, melly az ártatlanságot
csalogatni szokta, végtére meg-is-emíszteni. Ime
meg-érzette szagát, ha nem látta - is magát.
Mind - az' - által: hogy inkább ki-veheffe álnok
gondolatait, így felele-víszsza:

Hozzánk való jó akaratodat', érdemes Tit-
kos, ki-magyarázhatatlan nagy köszönettel vé-
szem. És nagyobbban örvendek: hogy ezen kel-
lemetes Követség, mellyben édes Atyámnak
Vezérsége foglaltatott, nem másra; hanem illy
érdemes drága Emberre bizattatott. Érzem-is
magamban: hogy olly kötelefséggel kelletik vi-
seltetni mindenkor szép-hírű kedves Személyed-
hez: hogy ne gondolhassam hatalmamban lenni
azoknak meg-vetését, mellyekre okos, és ba-
rátságos szavaiddal kérettetem. Én ugyan Fe-

jedelmünknek hozzám-való kegyességét nagyobb-
ra böcsüllhetem, sem-hogy szándéka ellen tö-
rekedni merjek. De (hogy bátran ki-mondhas-
sam az igazat) igen csudálkozom azon: hogy
olly hatalmas Fejedelem előtt (a'-minőnek Zol-
tánt ismerjük) illy szegény Leánzó (a'-miesfo-
dásnak magamat lenni tapasztalom) olly nagy
kegyelembe (mellynél nagyobbról nem-is álmo-
dozhatom) illy hirtelen juthatott.

Örvendett a' Gonosz Róka malmának jó
forgásán. El-hitette immár magával: hogy vele
azt cselekedheti, a'-mit régen óhajt. Még na-
gyobb álnoksággal fodritotta nyelvét, köszörülte
esztét. Ezen ártatlant fel-falta immár gondolata-
ival, és egészen meg-is-emíszttette. Így felelt
tehát előbbeni szavaira:

De mi okra nézve csudálkozol annyit édes
Etelkám, Fejedelmünknek (ama' gyönyörű szép
Urunknak) heves indulatain? Ha egyéb sem
találkozna benned Angyali Ékecségednél; nem-de
elegendő ok lehetne ez-is: hogy Téged' ne
csak nagyon szereffen; hanem méltó Személye-
dért akár-ki-fiával kardra-is mennyen? — Feje-
delmünk felől így gondolkozzál, édes Etelkám:
hogy annak minden gyönyörűsége csak a' te je-
len-léttedben, és vele nyájaskodó ékes társasá-
godban telhetik. Éjjel-nappal rólad gondolko-
zik. Téged' óhajt. Téged' vár. Nélküled nem
élhet — Oh! Drága-látos Etelka! Ha tudnád,

mennyi titkos sohajtásokat ejt, ha eszébe fordúl; pedig nem csak imígy-amúgy ám; hanem minden Ékelségeddel, minden Szerelmét gerjesztő heves indulataiddal.

Midőn ezeket emlegette a' Titkos; Ime! Etelkának Lelke fel - háborodott. És, midőn hirtelen Suklásait, keserves gyötrelmeivel egyetemben, nagy bajai között, nyelegetné; így folytatta az Istentelen rossz Lélek remémtelen ugyan; de egyszer-is-mind régen készen-tartott szemtelen késérteteit:

És ugyan, Drága-látos Kis-afzszony, eme' Suklásod-is nem egyébbnek jele; hanem, hogy most-is rólad gondolkozik, egy-ilyen Szerelemmel tellyes szép Fejedelem. Ha, mennyiszor eszében forogsz; mind-annyiszor csak egygyetskét fuklanál: már eddig régen ki-fuklottad volna el-fáradott Lelkedet,

Ezeket hallván Etelka; meg-keseredett. Elhagyta előbbeni színe. Meg - is - halványodott. Féltette Szemérmét, nemes tulajdonát. Soha nem hallott illyeket. Takargatta [színetlen orcáját. Meg-nem-szokhatta e' félre-integető szavakat. Bővebb Beszédbe nem akarván vele leereszkedni; rövideden azt kérdezte tőle: nem volnának-e még más valami okai, mellyekkel a' Budai útra birattatna? Azokat emlegetné inkább; és vele nyöltt Szemérméről ne kívánná le-vonni a' Fátyolt.

Erre a' Titkos : Oh ! vannak (úgy-mond) több okok-is , Gyönyörű Szép Virág-szál. Ezek Téged' bizonyosan reá-bírhathnak a' Budai útra. Góndold-el azon szerencsédet : midőn, ékes Fedelmünknek Ölében ülven, nyájaskodó beszédgyeivel vígan el-töltheted üres óráidat. Midőn Orczájára egy-két futó csókkot ragasztaszsz. Midőn vele egygyütt a' Duna' partján sétálgatsz. Midőn Zoltán' Mátkájának , (Egygyetlen-egygyének) az egész Magyarság térdet-sejethajt, Ez ám, a'-mi, édes Etelkám.

Ezekkel Etelkának Szíve már igen nagyon meg-sértődött. De még titkolni akarta keserveit. A' reményben volt : hogy ki-fogy egyszer ezen beszédgyéből. És, a'-mit tüzeffen kezdett, tám hidegen végezheti. Nem akarta előre fellobbantani a' tüzet. Inkább engedett valamit a' Kis-afzszonyok' tulajdonokból : hogy könnyebben helyre-hozhatná amannak veszni kezdő emberségét, és bücsületét. Így felelt tehát Rókának hamis szavaira.

Te bizonynyára, édes Titkosom, igen megcsalódtál ; midőn Személyemben mást képzeltem, mást-is kerestél ; és, nem tudom, mi tévelyedéseddel, belém botlottál. Nézz jól a' szemembe. Engem' Etelkának neveznek. Gyulahadnagynak (de már mostan Vezérnek) Magzattya vagyok. Más neve lehet azon Kis-afzszonynak, kit ezen beszédiddel Budára akarsz

csalni; ki-is, már régtől-fogva keresi e' Szerencse Füvet. Oda menny hamarjában hozzája; és nálam az időt minden leg-kísebb haszon nélkül el-ne-vesztegesd.

Ezeket emlegetvén Etelka; Világosról gondolkodott. De, olly mély gyökeret verhetett benne a' válogatott jó erkölcs: hogy (ne-talántán Híriben - neviben csorba essen) se nevét ki-nem-mondaná; se világosan nem emlegetné.

Erre a' Titkos hírteleniben: Éppen el-nem-tévelyedtem, kedves Kis-aszfszonyom. Nem-is máshoz; hanem éppen Te-hozzád küldettettem. Gyulának Leányához; ahhoz-is ETELKÁHOZ: hogy Zoltánnak hozzád való Szerelmét meg-jelencsem; és, a' többi Magyar Kis-aszfszonyoknak irígységekre, bóldoggá tehefselek.

Felele Etelka: BÓLDOGGA tehefselek! Oh Egek! Mentsetek - meg mindent az illyen bóldogságtól! Testemnek ígérk a' múlandó gyönyörűséget; 's-érette a' Lelkemet kéri. Eme' Kótya-vetyét mi egyenes Szívű igaz Magyarok nem BÓLDOGSÁGNAK; hanem BOLONDSÁGNAK nevezzük — Tehát: csak nem lehet annyi erő: hogy, Budára menttemet siettető olly okokra (csak Gondolom - szerént - is) találhass, mellyekkel önként engedelmes lágy szívemet reá bírhatnád? Lehettsz - e, kérlek, illy kegyetlen hozzám: hogy olly moslékba keverj, mellyet a' Duna' vize se moshatna-le róllam? Mit vé-

tettem néked, kedves jó Barátom: hogy tölled ezen sík jégre vezettefem? — Tisztelem; és, hidd-el, igen-is nagyra böcsüllöm Titkosi Hivatalodat. Kérlek-is, Róka: térj oda vissza mostani gyalázatos Személyedtől — Nincs egyéb Kincsem eme' gazdag Világon; mint: jó hírem-nevem; és mind-eddig tiszteséges életem. Ez peniglen nem Bitang; Sem Ura-hagyott Jószág. Ne igyekezz meg-fosztani édes Sajátomtól. Lágyúllyon-meg inkább Kö-szíved. Könyörülly, kérlek Erkölcseimen. Ne kívánd: hogy azon Szeretnek arany Láncza, mellyel Fejedelmeink öfsze - kapcsoltnak; én általam (Oh Egek!) széjjel-szaggattasson.

Rajta a' Gonosz Titkos minden erejéből. Oh (úgy mond) be együgyű, és nem a' nagy Világba illő gondolataid vannak, édes Etelkám! Véled-é: hogy, a' Feleség mellett, másnak szeretetere szabadságot nem adhat az emberi szer-tartás? Kákom-bákom vélemény! Így gondolkodgy inkább: hogy, midőn Zoltán Hanzárt el-vette; akkor Ő nem szíve' indulattyát; hanem a' Hazának hasznát ügyelte. A' Hazának tehát, nem peniglen Magának vette-el azon Feleségét. E' dolog nem újság a' Fejedelmi Udvarban. Ugyan-azért: Magokat mind holttig Nötelenek-is tartják. A' Nötelenek közt való szeretet penig, mind Isten előtt, mind Emberek előtt nem csak helyben hagyattatik; hanem dicséretes-is.

De,

De, ha Te egyszer kariai közé kerülhetnél ; már akkor szerető szívében kellemetes tűzre találhatna — Vedd észre azt-is, Okos Kis-afszony : hogy, hozzája-való szeretetteddel, nagy hasznárra válhattsz Hazádnak. Oh! ha tudnád: egy Szép, és annak ideiben hízelkedni tudó Afszonyság mennyi dologban hátrálhattya - meg a' Fejedelemnek ama' gondolatait, mellyekkel az Országunk el-tapodására dühösködik. Olly Fejedelem, ki elsőben Ifjú, osztán nem szerelmes ; hamar arra fordíthattya Lángjait: hogy a' Népek nyakába el-vállalhatatlan Igát keríttfen. Hamar el - ronthatattya a' régi Szabadságot, az újságon kapván. Te mind ezeknek ellenek állhatnál ; ha elsőben Szívének erős Várát meg-vennéd ; az után magadat annak közepére Örr-állóvá tennéd — Szánd-rá Magadat, édes Etelkám ; ha nem más okból-is : csak éppen Hazádnak szeretetéből. Üsd-ki azon Orosz-afszonyt Magyar Fejedelmünk' Öléből. Ha tanácsom' meg-veted ; tudd-meg: hogy az Ország egészfzen el-oroszosodik. Még ugyan olly báldog időt élünk, mellyben a' MAGYAR név böcsületére válik az Embernek. De már-is locsogattyák a' Magyar Nyelvet Zoltánnak Udvarában. Penig: a' nyelvnek meg-vesztegetésével, meg-vesztegetődik az Erkölc-is. Nem sokára Lámpással keresed Magyar-országban a' Magyarokat ; de fel-nem-tálhatod. Én ugyan, meg-vallom: magam-is

tót-ember vagyok (avagy egy szóval ki-mondván: tót vagyok); de halálba szeretem a' Magyarokat. Téged' se ösztönöznék a' Jóra, ha nem szeretnék. Színd-rá Magad', édes-kedves Etelkám. Szeresd édes Hazádat. Röpülly! röpülly! óhajtó Zoltánodnak lángoló kebelébe, és Szívének kellő közepébe.

Már ezekre Etelka szer felett fel-háborodott. Abban-hagyta a' gyenge szavakat: mert hasznokat nem látta. Így kezdé meg-változott kemény szavait:

Oh! Színlés! — Oh! kegyetlen ál-orczá! A' Magyarok' Istenére kérlek, hagygy leg-alább egy pénz ára böcsületet raitam — Ne hánnts, ha nem hámlok — Illy PATVAR ÁM-ASZ-SZONYNAK (61) lenni véled-e Gyula-haditagnak

(61) Királyi vérből eredett két Scitiai ifiak: IL-LIN és KOLOP (a' Fő-rendnek párt-utése által) Scitiából szám-ki-vettettek. Ezeknek méltatlan forfokat fok ifjú Sciták meg-szánván, velek egygyütt Kappadociába, Termodon-vize mellé, a' Temisciriai mezőkre le-telepedttenek. Itt fok esztendőig a' határos népeket nem bátorságossan zaklatván, magokra uszították azoknak sokaságokat. Kiktől végtére el-is-nyomattattanak, és alattomban meg-is-ölettetttenek. Látván a' a' meg-hóltt Scitáknak Feleségeik: hogy, szám ki-ve-tések fölött, még árvaságra-is jutottanak, kardot fogtanak, és határjaikat (elsőben ugyan csak magokat védel-

nak Leányát? — Ne gondold a' Magyar Kis-
 afzszonyokban azon tökéletlenséget csirádzani,
 mellyel a' Sátoroságban öfzsze-lelkezett páraikat
 egy - mástól el - szaggathasák, avagy Férjeiket
 meg-

védelvezén, de az-után önként-is reá menvén az el-
 lenségre) nagy szorgalommal védelmezték. Ők mago-
 kat *Afz/zonyoknak* - *ám*, avagy *Ám - afz/zonyoknak* mon-
 dották; melly szót nem értvén a' Görögök, őket
Amazonoknak nevezték. A' határosoktól únszoltt há-
 zafságot meg-vetvén, és azt, nem házafságnak, hanem
 szolgálatnak, és rabságnak nevezvén, azon Férj-fiakat-
 is, kik a' hadban meg maradtanak (hogy egygyik afz-
 szony a' másiknál szerencsésebbnek ne láttfzattasson)
 mind - egygyig le - öldösték; és, az egész világnak csu-
 dáltrára, Férjek nélkül, Köz-országjokat meg-szaporí-
 tották. JUSTINUS. — Ezen *Amazonokról* azt írja
 HERODOTUS, hogy azon Scitáktól, kiktől szám-ki-
 vettettének, az - után *Eor-patáknak* nevezettének; az-
 az: *Urok' - ölöknék*: mert (úgy-mond) EOR a' Scitáknál
 URAT téfzen; PATA pedig ÖLÖT. Hogy EOR
 annyit téfzen; mint Eur, avagy Úr, könnyen ki-tet-
 tészhetik; de hogy PATA annyit téfzen, mint ölö:
 könnyen meg - világosodik. Mert fen-forog most-is a'
 Magyaroknál eme' *pata* ízó-is, midőn azt mondgyuk:
pata-var, avagy kurtábban: *pat'-var*, melly szó, tu-
 lajdon értelmére nézve, annyit téfzen: mint *ölö-var*.
 A' *Per-patvar* is heves Zenebonát; a' *Cfata - pata* pedig
 véres hadakozást jelent. Sőt azon helységet, mellyen,
 még Atilának idejében, nagy vér-ontás esett, *Patáknak*
 nevez-

meg - ölhesék. Ki szemetén nevelkedtél, hogy máit - is rühesnek lenni gondolly? — Barárom! Azon okoskodásodat, mellyel meg-akarád-vitáztatni; hogy Zoltán nem Magának; hanem a' Hazának vette

nevezték a' régi Magyarok. Noha osztán a' Deák-írók Patanciának, Potenciának is mondták. — A'-mi több, hogy azon Amazonok mi-féléink vóltanak, abból nyilván ki-tettfszhetik : hogy Scitiai nyelvvel éltenek. Ezt ki-vehettyük azon történetből, mellyet APOLLONIUSNÁL a' Magyarázó beszél. Ez így vala: Egy Fő-amazon meg-borofodván, fattyat kapott. Ennek nevét SIRUSNAK akará az Anyja mondatni; de a' Sciták, kiknél (úgy mond) a' SZANA-szó annyit tesz, mint nálunk Görögöknél a' BOROS (melly nyelvvel azon Amazonok-is éltenek) mind a' Gyermekeket, mind nevére építetett Vározt SZANAPÉNEK mondták. Most pedig SZINOPÉNEK hívjuk. És valóban: a' SZANA név is mint-eddig fen-maradhatott a' Magyaroknál. A' BOROS embert, midőn mindent öszve-habar, avagy ide-tova tántorog, *szana/zét* beszélleni, avagy járni mondgyuk. — Régi Magyar Kis-alfszonyaink igen gyönyörködttenek az Amazon-ruhában; ugyan azért ezen szokás-is bizonyíthattya az Amazonoknak Magyar eredeteket. — Sőt a' mostani Magyar Menyek is, ha csak féi-vállra-is fel-vehetik Uroknak mentéjeket, és azzal a' templomba mehetnek, mindgyárt könnyebb a' szívek. Ezek az Amazonokról maradttnak fehér-népeinkre; és benne katonás szívet jelen-tenek, mellyet más-féle Nemzetben hasztalanul keresni.

vette a' Feleséget: Tót-nemzetséged' Kura-fiai-nak meg csaláflókra tartfad. Ezen Pók-hállóddal csak legyeket foghattsz; de héjjában csapod a' levét: mert ezekkel az igaz Magyar Szüzeket Kelepczédbe nem ejted — Nem fog tiszta Aranyunkon förtelmes Rozsdád — Ha fülem nem volna; nem-is hallanám botránkoztató fecsegésidet — Testem-lelkem meg-únta rusnya csevegésidet — Még egyszer a' Magyarok' Istenére kérek: hagygy-fel e' lustos szavakkal: ne-talán-tán Szívemben el-el-sojtogatott mérgem ki-üffön, és gyalázatos kopasz fejedre köből-számbra mérjem tüzes Magyar szitkomat.

Csüdálkozott az Istentelen Róka: hogy a' Magyar-országgi Szüzek között illy állhatatos nagy Erkölcsre talált, mellyet Tót-hazájának szemetein héjjában keresgetett tellyes élete' napjaiban. Mind-az'-által holtta után -is szégyenlette volna: ha, olly szorgalommal öfzve-fodortatott csalfaságai, magoktól-is visszsa-tekerődzhethnének. Tehát: lassan-lassan az utolsó módokra ereszkedett. Elsőben: fenyegetésekkel akarta meg-támadni. Az-után: gorombább vele-bánással éppen el-ijeszteni. Már-is (mint a' meny - kövezésre kerekedett terhes Föllegek) nagy borúltrában lévén dagadtt homlokának Setéttye; ezeket fújta ama' gyenge Nád-szál felé:

Ha az úgy van; legyen úgy. De meg-érem én még azon reméntelen időt, midőn Zoltán

tán (eme' Szeretetét boszszú-állásra fordítván) bizonyosan meg-szántya kevély lelkedet. Ki-is-nevetlek; ha Kapuja előtt sírva menni szemlélek. De, késő lesz akkor meg-bánni parasztos engedetlenségedet. Addig tarts a' Menytől, még Köve ősfize-nem-zúzta ellenkező fejedet.

De Etelka (magát meg-bátorítván) azon ökrödéseite így felelt: Mendörögj! Mendörögj! Te! Pokol' gözeiből ereszkedett Fölleg! Fendreám tompa fogaidat, Te! Kutya-martalék! Patogj, mint a' száraz Fenyő! De, tudd-meg: hogy egy mák-szemnyit le-nem-pörzsölsz Magyar Erkölcsömből — Él még a' Magyarok' Istene! — Nem-is mindenkor üt-bé, mikor mendörög — De Te vigyázz magadra, vak Sibilla: ne-hogy azon verembe eső, mellyet Szemérem' temetésére ürtettél — Ne véld olly hatalmasnak magadat: hogy társad ne találtaffon — A' Kard önnön Mesterét-is le-vágja — Halladsza! miket tartok felőlled. Nem foly egy igaz csöpp vér veszedtt ereidben. A' szemed sem áll jóra. Kája füled-is csalókára horgasult. Rókább vagy a' Rókánál. Nincs orczád, mint a' Kutyának. Még a' lehelleted-is dögleletes. Még a' Vér-eitéd-is mérges — Hallottad dicséreteidet? A' Kép-író jobban le-nem-festene. Most pedig (még szépen szóllok) láb alól Kotródgy — Lódúly — Vakarodgy — Tüftéit Tolvajt kiáltok.

Ezekre Róka igen meg-haragudott. Ugyan-azért: keményebben öntötte-ki béle' poklofságát. Így felele-vízsza;

Még fenyegetődöl, terhes Fölhö! Nekem estél, mint a' túrós szaggatottnak? Fúdd-fel magad', mint a' pölyhös béka! Szórd nyakamba, mintha csatornán öntenéd, tajtékzó szitkaidat. — De, várrá! Meg-ördög-tördellek Ringyó! — Nem tudod talán, Té! Égetni-való! hogy hatalmamban legyen Sandra életed? Tudod-e kivel beszélsz Szajha?

Felele Etelka: Jól tudom, kivel legyen dolgom. Bizonyára nem Zoltánnak érdemes Titkofsával; hanem egy Országos Gaz-emberrel, egy agyaras Vad-kannal, egy Ördög' Hadnaggyával. — Itt van a' mejjem, Gonosz Pára! (Félre vetette mellyéről fehér patyolat kendőjét; és Rókának eleibe állván), Itt-itt vagyok (úgy mond), Istentelen Gyilkos! Mártsd tiszta mejjembe hóhér pallosodat. Eb utóbb ki e' világból. Öntsd-ki inkább tiszta véremet, és idd meg az Áldomást (62); sem-mint meg-fertőztes.

De

(62) Midőn a' Sciták valami nemzetséggel frígyet kötöttek, Testeikből ki-eresztett véreket (noha nem igen nagy mértékkel-is) vegyítették az italba, és Iste-neiket *idvudn*, mind-a' - két részről fel-hörpögették. Innen jöhetett a' Magyarokra - is az *Áldomás*nak meg-ivá-

De végső leheletemmel - is azt rágom füleidbe: hogy Te nem egyéb vagy; hanem czudar Kerítő, és Pokol' rovására mettszett Pogány-lelkű. — Föld bár a' kapczát, moslékos dézsá; de sem hited, sem Istened. Sem Poklod, sem menyörfázod. — Eredgy! vádoly - bé Zoltán előtt; de tudd - meg: hogy olyan Országban, 's olly Magyar Szüléktől vettem eredetemet: holott, és kik, ha az igazat még a' Fejedelemnek - is meg-mondgyák, azt halálos véteknek nem tartják. Tudd-meg Te-is: hogy ezen vádolásoddal úgy kapafzkodol a' magos hágóra, hogy egyszer-'s-mind nagyobb lejtőre-is találsz — Tanúld-meg töllem, semmire kellő: hogy kellefsék a' Magyar Szüzeknek ártatlanságokat meg-támadni.

X 2

Ezek-

ivása, az-az: midőn vagy el-adttak, vagy vettek valamit, Isteneiket áldván, meg-itták a' kupát; noha azután (fő - képpen ezen csekély dolgokban) vérrel nem vegyítették borokat. Honnatt, és miképpen erefztették - ki pedig a' vért, bizonyossan nem tudhatni. HERODOTUSNÁL találtam valami csekély világra, melly ezen homályt, egy kis nap fényre terítheti. A' dolog így történt: A' Sciták mind - addig barátságossan éltenek CYAXARESSZ (a' Medusoknak harmadik Királyaival), még ettől ugyan azon Scitáknak nagygyai meg - ölettettenek, és pedig órozva. Ekkor állván CYAXARESTŐL, Lydiába mentenek HALYE.

Ezek-után Róka: Még ártatlanságodat fitogtrod (úgy-mond), Te Etelének Pendeleffe! — Tudom Szövetségedet, szemtelen kancza, azon Karjeli nyerítővel, azon lustos bitanggal — Ne búsully: ki-teszem a' karó' hegyére czégéres életedet. Dobra-ütröm párt-ütésedet azon bujdosó csillaggal; azon veréb - természetű fajzattal. — Ő szegezte - le szíved' Wilágoson. — Nagyobb-ra-is böcsüllöd azon Karjeli tekergőnek, azon akasztó-fa' virágjának, azon Pokol' tőtelékjének kaczer indulatait; mint Zoltán - Fejedelmünknek igaz, és tiszta hajlandóságait. — Meg-vetem, ne búsúlylatok, mennyegzős nyoszolátokat Sepelen. — Meg-veszem a' vásár-fiát Budán-is.

Ezen ökrödéseit el-végezván az ördöggel határos Róka, ki - törte magát a' Sátorból, és
kiet-

LYETES - Királyhoz (Cyrusnak Attyához), és magokat barátságába ajánlván, őtet arra kérték: hogy párttyokat fogván, és CYAXARES ellen hadat indítván, boszszút álljon azon gyilkosságon. HELYETES, a' Sciták' sorsát szívére vévén, és velek özsze-barátkozván, olly félelmeffen fel-fegyverkezett CYAXARES ellen, hogy, ha köztök (úgy-mint Közben - járó) békefséget nem szerzett volna ama' híres NABUKODONOSOR, Babylonnak akkori Királya, Mediát egészen el-törölték volna. Ekkor frígyet kötván az ellenkező részek, ki - eresztették karjaikból a' vért, és azt egygyik a' másiknak karjáról le-nyalván, áldották Isteneiket. E' volt mint-egy áldomása a' frigynek.

kietlen nagy zörgéssel maga után csapta az ajtót. Méreggel tele - lévén minden érzékenységei, csak alig várhatta, hogy azt ki - fújja; és Etelkát olly veszedelembre ejtse, mellynél nagyobb ki - fe - gondolhatna a' gonoszság' szerzője.

Etelka (csak maga maradván a' Sátorban) az Egekre vetette esőző szemeit; és ezeket jajgatta: Oh ragyogó fények! Ha valaha, most vagy on réátok szüksége ártatlanságomnak. Most hullottam olly veszedelembé, mellyből ha ti ki - nem - segítetek; csontostól, velőstől oda - leszek — Istenem! — a' - ki teremtetted, vífelly gondot réám. — Oh! én szerencsétlen alkotmány! Hogy - hogy érdemelhettem - meg a' *Ringyó*, és *Szajba* neveket? — Ez - é bére tiszta életemnek? — Így fizet a' világ jámborságomért? — Istenem! — be igazán mondgyák: hogy még a' fehér Liliomnak - is fekete az árnyéka; és a' Rózsának - is mindenkor szomszédgya a' tövis. — De nem annyira fájlalom magam' sérvét; mint for - sodon siránkozom, édes Etelém.

Meg - erefztette ekkor könyveinek sűrű özönét, pedig olly irtóztató záporral: hogy szinte egész testét el - mosnák a' henyergő, és egy - mást - erő csöppek. Közbe - közbe ezeket jajgatta: Édes Etelém! — Te vagy tehát a' Pokol' tötelékje — Te ama' Karjeli nyerítő — Te egy veréb - természetű! — — Istenem! Teremtőm! — Tehát hozzám - való színtelen szívefséged ez -

zel jutalmaztatik - e-meg a' gondatlan világtól?
 — Édes Etelém! én vagyok mind-ezeknek oka!
 — Ha én nem lettem volna, ha téged' állhata-
 toffan nem szerettelek volna; mind ezeket nem
 mondhatta volna ama' gonosz lélek. — Mért
 nem holtam-meg; minek-előtte ezeket hallottam!
 — Mi orczával beszélhetem-el előtted ezen czi-
 meidet. — Penig: ha nem másnak, leg-alább
 néked kelletik meg-jelentenem e' szomorú ese-
 tet: hogy te, okoságod szerént (mellyel az
 Isten bőven meg - áldott) talpra állíthassz ha-
 nyatló szemérmemet, és le-tapodtt ártatlanságo-
 mat. — Most segits édes Istenem! — El-ne-
 hadd árva leányodat.

Midőn ezeket jajgatá Sátorában: íme azom-
 ban a' véres szájú Róka Gyulának osztályába
 méne: hogy követségének sükeretlen ki - mene-
 telét elő-beszéllené. Ott vala a' Vezérnél Ete-
 le-is; és már régtől-fogva várta szerencsés visz-
 sza-jövetelét. Midőn Róka bé-lépe; Etele nagy
 örömmel eleibe szalada; és, sűrű meg-csókolga-
 tása után, ezeket mondá: Meg-van, úgy-e, édes
 Titkosom; a'-mit reménlettünk? Nem mondám:
 hogy Etelka hamar meg-fogja igenleni hathatós
 kérésedet? és nála szerencsésfen el - végzed kö-
 vetségedet? — De kérlek édes Titkosom: adgy
 egy-két napot barátságunknak ki - nyilatkoztatá-
 sára. Hónap-után fel-indúlhattsz a' Kis - aszfzon-
 nyal. Maradgy nálunk e' kis ideig.

Erre a' Titkos: Sajnálom (úgy-mond) azot kárba veszett szép szavaimat, melyeket Lotyó-tokkal szóllottam. Falra hántam a' borsót. Rosszával merítettem a' vizet. Nyers annak minden felelete. Meg-átalkodott kö-szíve. Nyakas, és türhetetlen. Ezeken felyül gyanakodó-is. — Nem tudom, mit értett rajta, midőn Fejedelmünknek hozzája hajló tiszta indulatait emlegettem. Tüzes nyárssal állott szem-közömbbe. Kinnem-gondolhattok olly mocskot, mellyel le-nem-gyalázott volna. Penig: én se vagyok talán kályha-fűtő, avagy tál'-mosogató Zoltánnak udvarában. *Kerítőnek*; Országos *Gaz-embernek*; és, Isten tudgya, mi más e'-féle undok szavakból régen öszve-toldozott-foltozott *Semmire-kellőnek* mondott. El-mehettség vele Róka Budára. — Tudgya penig az Isten: minő barátságos szívvvel víveltetem miunyjátokhoz. Ugyan-azért: meg-nem-érdemlettem azon undok neveket. Csak éppen nagy lelkemnek köszönhetitek: hogy valsal nem állottam boszszút hallatlan nyelvelségén. — Tartsd magadnak Gyula, goromba fajzatodat. Nincs illyenre szükségek a' Tiszteliséget szerető Fejedelmeknek. — Igen szeretem: hogy, minek előtte fel-vittem; faragatlan erkölcséit ki-tanulhattam. Ha Budára hagyta volna foga' fehérének ki-vigyorítását; nagyobb böcstelenségemre vált volna érdemlett ki-csapása. Ő, nem fényes ud-

varba, hanem zsiros istállóba-való hitvány Kis-
alízfony.

Ezeket el-végezven Róka, el-se-búcsúzott. Titkos lévén, és egyedül; meg-nem-hajtotta magát a' két Vezérnek. Ténta'-nyaló, farán ü-lő, Tót-fajta, nagyobb-nak lenni gondolta ma-gát ama' fegyvert fogó, talpon álló Magyar Vi-tézeknél. Nagy méreggel, 's-még nagyobb ke-vélységgel ki-veté magát az ajtón. Még az nap' kocfijára fel-ülvén; Budára indúlt.

HETEDIK RÉSZ.

A' WILÁGOSI BAJAK.

A ma' veszett Rókának beszédgye, és tarajos ki-menetele után; Gyula, és Etele (magok marádván) öszve csapták kezeket; és el-halavá-nyodttanak. Egygyik a' másiknak szeme közé tekintett; de egygyik a' másiknak semmit se szól-lhatott. — Ama' Titkosnak képzelte emberségét; hivatallyá' fényességét; és javokra ígyekező in-dulatait; Etelkának szelídségével; okosságával; és fő-képpen ártatlanságával egybe-vetvén: nem tudhatták hirteleniben, mellyik légyen a' vétkes. Ki-ki-törte magát borongós ábrázattyakon a' ké-tséges gyanú; a' farkokban inaló veszedelemnek félelme; a' tüzes, és szinte ki-lobbanó harag; és ezer e'-féle bajak.

Csóvágatta elsőben ; az-után : rázogatta - is Gyula a' búnak örvényyébe le - süllyedett fejét. Neki-neki-ment Etelének. Meg-is akarta támadni : mint valóságos okát a' leány' engedetlenségének ; és ennek-előtte soha nem tapasztaltt nyakasságának. — Ismét a' falnak támaszkodott ; és mélyen gondolkodott. A' kegyetlen irtózás el-lankasztotta minden érzékenségeit. Fel-háborodott osztán , valamint a' bús tenger. Végtére : el-hagyá nagy boszorkodással Etelét ; és , más osztályába menvén , le-vetette testét egy székre. Le-csüggött a' feje. El-terültenek lábai. Le-fityegtenek kezei. Nem mondhatott egyebet a' jajnál. Szüntelen fohászkodott.

De Etelét-is el-hagyta minden elevensége. Rendbe nem-szedhette el-szórtt gondolatait. Nem tudtta : mit igazittson-el leg-elől. Tartott Gyulának el-idegenedett szívétől ; és keményebb tekinteteitől. Viszsa-viszsa - téregetett Rókának ama' rettentő szavaira. Azoknak éktelenségek ; még-is kétséges vételek : Etelkájának meg-beste-lenítése ; még-is nyilván-való ártatlansága ; szinte meg-fojtotta szívét. Nem tűrhetvén tovább a' faggatásokat ; le - vetette testét egy székre. Egy kezét a' másikra tette az asztalon. Sok viaskodó gondolatokkal el-erőtlenödött feje , nem annyira a' kezekre hajtattott ; mint tulajdon terhe miatt le-húllott.

Mind Gyula', mind Etele' szomorúságának híre csak hamar el-futotta a' Sátort. — Meghallotta Etelka! — El-hült! El-ízonyodott. — Szinte el-felejtette magát-is; és szívének minden bátorságát szokásához nem illő félelemmel megvesztegette. — Ama' kettőnek szomorúsága inkább meg-zavarhatta szívét; mint Rókának szemtelen beszédgyei fel-indíthatták. — Tüftént észre-vette: hogy ezen keserveknek oka nem egyéb legyen ama' gonosz Rókánál; ki őtet, szokása szerént, úndok festékekkel le-mázolta előttök. — Már-is irtózni kezdett mind Attyától, mind Etele'től. — El-se-tökéllhette magában: ki-vallya-e előttök Rókának patvarságait. Sőt: há ki-vallya-is, nem tudta: adnának-e vallyon hitelt szokatlan szavainak. Kihez folyamodgyon tehát leg-elöl? Reszkedttének minden tagjai. — Az egész Sátor, e' háromnak szomorú állapotját hallván, el-rémült.

Ezen fürgetegek között; ezen le-le-csillapodó, meg-meg-újra fel-dagadó habok' ostromai között, csak maga találkozott még-is Etelka; ki kétségbe nem esett. Fel-fel-ébresztgette magát bizonyos ártatlanságának eleven emlékezetével. És, minek-utánna előbbeni borúltságából valamennyire ki-tisztult. Köteletségének-is lelni állította: hogy mind édes Attyát meg-vígasztallya; mind édes Etele'je előtt magát ismét helyre-állítsa. Ki-rohana tehát osztályából nagy

szív-

szívvel; és elsőben édes Attyához vitte bizodalmas úttyát.

De íme! midőn reá - nyitotta az ajtót; midőn ofztályaiba bé - lépett: nem annyira édes Attyát; mint annak fetét árnyékát szemlélte a' széken. — Már ekkor minden reménsége odalett! — Jaj most tapasztalta: nagyobbnek lenni a' házi keservet; sem-mint hogy magától meg-orvosoltathasson. — Körül-nézte Etelét — Nem találhatta. — Nem - is völt távul a' kétségbe-eséstől.

De az - után: minden hathatóságának végső erejét elő-vévén, 's-fő-képpen ártatlanságának emlékezetével magát ismét meg bátorítván, elei-he került édes Attyának. Meg-fogta gyengén, és fel-emelte jobb kezét. Reá-rakván sűrű csók-jait, így beszélt hozzá:

Édes Szülém! ne rettegtesd lelkemet ezen irtóztató képeddel. — Tekints vígabb orczával édes Magzatodra. — Íme! előtted vagyon E-telkád, ha egyébbel nem - is; de előtted áll bizonyos ártatlanságával. — Tudgya a' Magyarok' Istene: hogy méltatlanul szenvedünk. — Biz-zunk benne — El-nem hágy; ha fanyargat - is. — Ébredgy-fel édes Atyám! — Előtted áll né-ha kedves Etelkád — (Istenem! hová legyek! Segítsd erőtlenségemet). — Édes Atyám! — Gynla! — Vesd leg-alább egy szemedet édes Magzatodra — Íme! nem tűrhetem tovább szí-
vem'

vem' fanyargatásait — Meg-hasadok, ha szavad' nem hallom — (Istenem ! mit tegyek ! — Kerülget immár a' halálnak árnyéka) — Atyám ! Gyula ! — édes Atyám ! meg-halok !

Ezeket mondván, úgy tettfezt: mintha el-törött volna alatta azon utolsó nád-szál-is, mely-re reménsége támaszkodott. Mert: előbbeni szavainak vége felé, egyszeriben le-roskada; és egész testének terhével a' Sátorak padlattyára rohana.

Fel-ferkent ugyan Gyula e' nagy zuhanás-ra; de el-hűlt, és újra meg-állott benne a' vér; midőn magzattyát lábai előtt fetrengeni látta; de erőtlensége miatt nem segíthette. Le-hajóla még-is hozzája; és, végső tehetsége szerént, fel-akará segíteni. De, semmi erő nem lévén refzkető inaiban, székevel egygyütt fel-fordult; és, veszedelmes rohanással, édes leányának hi-degülni kezdő tetemei mellé le-hűllott.

Szerencsésekre -é ezeknek? avagy magának nagyobb szerencsétlenségére? éppen akkor jöve hozzájuk Etele. — Semmihez nem lehet, hanem csupán csak magához hasonlítani azon irtózást, mely egész testét fel-borzasztotta: midőn ezeknek fetrengéseket szemlélte — Kapdosott még a' pók-hállókhoz-is. — Jó rendekből el-véven a' székeket: rendetlenül el-rakosgatta a' padlat' közepén. — Csak alig vólt ofztán annyi ereje; hogy segítségért kiáltana. — Nem gyözte to-vább

vább czérnával — Reszkedttének itt-is az inak. — A' Feje szédelgett. — Végtére: éppen a' segítségnek bé-jöttekor, maga-is melléjek le-rogyott.

Nincs a' véres tábornak más láttattya; midőn a' le-vágott testek egy-más mellett fekszenek. — Tele lett jaj-szóval; tele sírással-rivással az egész Sátor. Haját szaggatván a' bé-érkezett, és el-íszonyodott Dajka: Oh (úgy-mond) veszett volna annyában a' kutya-parancsoltta Rókája! — Mert, az eb-adottnak, még a' szemeiből-is ki-néztem a' gonofzságot. Ő az oka e' három áldozatnak. — Istenem! mért hagytam magát, ezen ártatlan bárányt, ama' ragadozó Farkassal!

El-zokogván ezeket; midőn észre-vette, hogy, az illetén állapotban, nem a' könyvnek ki-hintésére; hanem okos tanácsra lenne inkább szüksége: hirtelen Etelenek nyakára le-borúlt; és mind-úntalan nevin nevezvén: Csak most ne hagygy-el bennünket (úgy-mond) édes Etele. Olly szükségünk vagyon mostanában reád; mint a' minden-napi kenyérre. A' te nagy lelkedtől függ ezen fetrengőknek életek. A' Magyarok' Istenére kérlek: győzd-meg magadat. Adgy tanácsot: mi-tevők legyünk. Szánd-meg édes Etelekád-at-is.

Ezekkel magához térvén Etele: körül-nézte a' segítségeket. Midőn ofztán a' padlatról fel-e-
mel-

meltetett; és el-lankadt tagjai kar-székre rakadtanak: leg-is-leg-elsőben Etelkájáról szorgalmatoskodott. Igen gyenge izavakkal megparancsolta a' jelen-lévőknek: szedgyék-fel a' Kis-afzszonynak ide-tova el-húllott tagjait, és osztályába vigyék.

Irtóztató képzeménynék láttaszattatott az: midőn, ki-hurczolttatásának szomorú alkalmatosságaival, mind feje le csüggött; mind keze le-lóggott; mind pedig karcsú dereka meg-horgasult. Ennél szomorúabb állapotot soha élete napjaiban nem látott, de magának nem-is képzelhetett Etele. Csuda vólt: hogy el-győzhet-e azon gyötrelmeket, mellyeknél nagyobbakat nem látott a' világ, ki-se-gondolhatott mind-edig.

Etelkának ki-hurczolta után; ismét nagyobb erőltetéssel meg-győzte magát Etele. Le-hajtotta fejét Gyulához; és őtet ezekkel ébreszgette: El-ne-hadd magadat nagy lelkű Vezér! — Isten úgy tartson, magam-is szégyenlem, Baj-társ-uram! hogy ki ennek-előtte az ellenségnek egész seregétől meg-nem-ijedttél; most, egy hitvány Rókának a' bokorból fel-ugrásával, úgyannyira meg-rettentél. — Hol hattad Katona-szívedet? — Jusson eszedbe, Gyula: hogy Vitéz vagy; az-is pedig Magyar. — Három-izben meg-verted a' Bolgárokat; ne féllj egy élhetetlen

terlen Tóttól (63). — Jól tudom gonoszságait.
— Ártatlan pedig Etelekád.

Oh be erőltette magát Etele; midőn Gyulát e' szavaival ébreszgette. Hangos vólt ugyan katonás beszédgyének külső folyamattya; de, ha szívének ablakán bé-lehetett volna látni egészen a' lelkeig: ottan, nem képét a' gyötrellemnek; hanem önnön-magát a' Gyötrellemnek annyát felvontt fekete Sátorában szomorúan ülni szemlélhetted volna. Fel-ébresztette még-is nagy nehezen.

Minek-

(63) A' -mit itt mondott a' Bolgárokról Etele, bizonyította azt LEO ama' Bölcs, így szólván az akkori Magyarokról: Mivel pedig a' Magyarok' emlékeztére jöttem, nem lesz fel-tételemen kívül, ba elő-adom, miként igazították-el magok' Hadi - rendeket, és miként kel-lessek nekünk ellenek el - igazítani. Ezen tudományt nekik élésemből, és valami tapasztalásomból vettem, midőn a' Bolgárok ellen (kik a' Békeség' frigyét fel-bontván, Trd-cziának belységeit pusztították vala) azoknak segítségekkel éltem. De a' Bolgárokat ugyan (kik Krisztus előtt, minnydjan bit'-szegők voltak) az Isteni bosszúállás tüstént meg-büntette. Mert, midőn a' mi Seregeink a' Szaraczenomi badban foglalatostkodnának, a' Római Seregek helyett a' Magyar Sereget állította az Isteni Gond-viselés a' Bolgárok ellen. Ezen Magyarok (meg - rakván Császári Gd-lydimat, és a' Dunának ellen partyaita által - tételvén) a'

Kereksz-

Minek-utánna Gyula a' padlatról fel-emeltette; és kar-székre tétetett: körül-nézte az osztályt; az-után el-lankadott hanggal ezeket mondotta.

Istenem! hol voltam! — Mi szomorú ködös völgyekben jártam képzeménnyeimmel? — Ott Etelkámát meg-sajdítottam; de osztán' örökre el-enyíszni láttam. — Meg-emlékezem utolsó szavairól. Ezeket mondotta végtére: Atyám! édes Atyám! meg - halok! — Oh be édes név előtte az atyai név! — Hová lettél édes leányom!

Ezek-

Keresztények ellen fel-fegyverezett Bolgároknak Seregeket
HÁROM - IZBEN evölffen meg-verték: mintba a' czégeres
 vétéknek közönséges boszszu-dllóivd tétettek volna az Istentől: ne - hogy a' Keresztény Rómaiak, a' Keresztény
 Bolgároknak vérekkal önnön-kénnyén meg - fertőztettetének.
 Íme LEO oda-fellyebb nem nevezi az akkori OTTO-
 MANNOKAT Törököknek, hanem SZARACZENOK-
 NAK. Innét őket a' Magyarok-is SZERECSENEK-
 NEK mondták. Sőt azon Fu-szerfzámokat - is, melyek
 hozzánk Arábiából hoztattak, úgy-mint Például a'
Diót, nem nevezték Török - Diónak, hanem Szere-
 csen - Diónak, deákul *Nux Arabica*. Ellenben Árpáddal
 ki-jött Magyarainkat mindenütt Törököknek mondgya
 LEO, de én mindenütt hogy hazám-beliek könnyeb-
 ben meg-értsenek) el - változtattam a' Török nevet, és
 Magyarok' nevével éltem.

Ezekből észre-vévén Etele: hogy Gyula nem meszsze lenne az el-tébolyodástól; nagy'-vígán azt emlegette: hogy Etelkának semmi baja immár. Ott az Osztályban lenne; és Rimával vígadna. Magához várná pedig édes Attyát. Sőt: erőszakosfan-is ide akart légyen csak-ez-előtt jönni; és Attyának vígasztalására lenni. Maga javallotta légyen nékie: hogy magát ki-nyugodgya: nem sokára hozzája fogna menni Attyóstól.

Mind-ezek csupa tettetések; nem pedig valóságok vóltanak. De külömben viszsza-nem-téríthette el-rugaszkodott esztét. Mind-az'-által: e' jó hírnek hallattára, fel-épülhetett Gyula nagygyából. Járkálni-is kezdett a' Sátorban. Az-után Etelkájához menni akara. De Etele, nem vélvén tanácsosnak lenni az oda-menetelt (ne-hogy Leányának szomorú állapottyát látván, újra megkeferedne) csak azt javasolta a' Vezérnek: hogy, kevés időre, nyugodgya-ki magát ágyában. Maga, Etelkával, nem sokára bizonyosfan hozzája jövendene.

Reá-állott Gyula Etelének ezen javallására. Mert (erőtlen tagjaival sem igen győzvén ama' sétálgatást) le-vetette testtét az ágyra; arra-is kérvén Etelét: mennyen Etelkához, és annak el-keseredett szívét vígasztalóba vegye. Ne letne pedig maga-is szomorú. Talán önnön-maga-is nem sokára fel-láballana. Ez ha így esne; tüstént bé fogna hozzájuk tekinteni.

Ha valaha! Az egész Sátornak most vala bizonnyára ki-mondhatatlan nagy szüksége Etelének erős, és bátorságos szívére. Úgy fel-zavaródtak mindenek: hogy, eme moslékos dolognak le-üledésére, sok időt lehetett szükségesnek vélni. Mert: fő-képpen Etelka úgy el-halványodott: mint a' fehér Liliomok szoktanak; midőn élelmet adó gyökereikről le-törettetvén; halavány sárgaságra iparkodnak. Maga a' Dajka (Etelka' fel-lábbalásának reményét a' pad alá temetvén) esze nélkül Eteléjért szalada; és nagy Jajjal arra kéri vala: jöjjön mennél-hamarébb Etelkához; és leg-alább utolsó gyenge lehelle-tét fel-fogná.

Etele éppen-ekkor jöve-ki a' le-heveredett Vezértől. Csak fogai közt szűrven a' szavakat meg-intette Rimát: ne rimánkodgyon; és a' Vezérnek viszsza-térő egészségét új nyughatatlanságokkal ne háborgassa. Ezek-után (Örröket-is állítván Gyulának ajtajához) meg-parancsolta a' Vitézeknek: hogy hozzá egy lelket ne ereszszenek. Magok-is ki-váltt nagy csendességben legyenek. Ezt pedig Katona Parancsolatnak lenni gondolják.

Ezek-után Etelkához menvén; midőn a' körül-álló Leányoknak Személyeket nézegette: úgy tettszett Etelének: mintha nem az Élők' Tartományába jött volna; hanem, ahol az el-enyészett Árnyékok Fölhő-módra lebegnek a'
Holt-

Holttak' Országában. Nem volt eleven ábrázat egy leánzónak - is orczáján. Most vala legnagyobb szüksége a' Kő-szikla Szívre. Erőltette é zékenségeit. Tufakodott a' halál vér-ejtéket ki-facsaró nagy indulatokkal. Végtére: csak-ugyan meg-győzhette gyötrelmeit.

Le-üie tehát Etelkája mellé ő-ágyának szélére; és kurtán csak ezeket mondotta: Hát mi ketten Hanyadán vagyunk, édes Etelkám? Fáj talán valamid? El-is-hiszem, Édesem. Talán ugyan mindened?

Fel-emelte erre szeme' héjját Etelka. Minden pillantás nélkül fokáig-is nézett Eteléjének szemébe. Fel-akara osztán emelkedni. Segítette karján-fogva Etele, fel-is-ültette. Midőn pedig Etelének jó kedvét tapasztalta; maga-is vígasztalást venni láttfszattatott, és ezeket mondotta:

Itt vagy tehát, Uracs (64) mellettem?—
De én, oh Egek! mind ekkoráig hol voltam?—
Mi fetét helyeket jártam képzeménnyeimmel. —

Y 2

Te

(64) Ezen szó - toldalékok: *acs, ecs, ics, ocs, ucs, ōcs, ücs*, a' régi Magyaroknál meg-szokták kissebbiteni az előtte-lévő szavakat. Például: KÖVECS-NEK mondták a' *kis követ*; KAPOCSNAK a' *kis kápót*. DUGACSNÁK a' *kis dugót*; KULACSNÁK a' *kis kullogót*; MAKACSNÁK a' *kis makot*. Az-után KACSNÁK, avagy KACSÓNAK nevezték ama' *kis fattyú*
nyőte-

Te vagy - e itten edes Etelem? — Köszönöm
 szívességedet: hogy utolsó nagy szükségemben
 el-nem-hattál. Most tapasztallak olyannak, a'
 minőnek lenni mindenkor gondoltalak — De jaj!
 — Oda lettünk edes Etelem! — Mélyebb a'
 verem, (ama' Róka-kaparás); sem-mint, hogy be-
 lölle könnyen ki-kapaszzkodhassunk — Magam-
 mal nem annyira gondolok. — Csak téged szá-
 lak lelkem Etelem! - - - -

Sza-

nyőtevényeket, mellyek fő-képpen a' dohány - kóróban
 ki-sarjadznak; és midőn eme' *Kacsókat* le-törik, e' mun-
 kát *kacsoldásnak* mondgyák. Végére *BOGÁCSNAK*,
 avagy *BOGÁNC*S - kórónak nevezik ama' *kis bogokból ál-
 ló kórót*; *FORGÁCSNAK* ama' *le-forgó kis hulladékokat*.
 — Minek-utánna a' Magyarokkal öszve-vegyűltenek a'
 Tótok, a' meg-kisfebbültt magyar szavakhoz, még a-
 ma' magok' nyelvekhez illő *ká* szót-is ragasztották, és
 így a' *kövecset* *kövecskének*; a' *kapocst* *kapocskának*,
 a' *kulacst* *kulacskának*, a' *kacsót* *kacsócskának* mondot-
 ták. Szűzen maradt a' *MAKACS* szó Erdélyben,
 mert a' Tótok hozzája nem férhettének: másként ezt-
 is öszve, meg - öszve - *makacska*zták volna. Itt minde-
 nütt csak abból-is hamar meg - ismerik a' *Tótocskákat*,
 ha sokat *szívecskéznek*, *lelkecskéznek*, *uracskáznak*. —
Atilának CSABA nevezetű fiát közönségesen *URACS-
 NAK*, az - az *kis Úrnak* hívták régi Eleink: mivel
 három fiai között e' vala a' leg - kisfebbik. Úgy reá-
 száradott pedig ezen *Uracs* név, hogy *Csaba* neve szin-

Szavainak e' végére érvén Etelka; minek-
utánna Rókának bestelen szavait eszébe juttatta
vólna: nem csak újra meg-rettent; hanem eszé-
ben meg-is tébolyodott. Nagy'-merevedtten le-
függesztette szemeit a' Sátor' padlattyára. Min-
den jelekből ki-tettség a' futkosó bolondság.
Még jobban el-rémültenek mindnyájan; midőn
e' szavakkal jelentgette hagymálszát:

Istenem! mit csinállok itt magam e' kietlen
fetéthben — Vallyon merre mennek édes A-
Y 4 tyám

te el törültetett. — Ezen *Uracs* nevet sok-féle-képpen
mondották az - után a' magyar nyelvet nem értő *Írók*.
Elsőben *Urnacs*nak, az-után *Irna*csnak, végtére *Irna*ch-
nak is mondották. Sőt: mivel ezen szó: *Úr*, a' *Got-*
*hufok*nál, és más e' - féle nemzeteknél annyit télszen,
mint a' mostani *Németek*nél eme' szó *Herr*: *Cs*abának
*Irna*cs - nevét *Herna*ch - ra változtatták. Így írja min-
denütt ötöt *DEGUIGNES* a' *Német* írók után. —
Így tehát *Atilán*ak egy *Fia*ból *Cs*aba *Úr*-fiából, kettőt
költötte nek; egygyikét *Cs*abának, a' másikat *Urnacs*-
nak, avagy - is *Irna*csnak gondolták. — Mind-az-által,
ha osztán a' *Magyarok* ama' ka toldalékokkal - is élte-
nek, hogy az előtte - való szót meg-kisfebbítsék, so-
ha azt *acs* *ecs* *ics* után nem ragasztották, hanem, eze-
ket éppenséggel el-hagyván az *ASZTALBÓL* inkább
asztalkát; *BARÁNYBÓL* inkább *bárán*kát, mint *bár-*
ányocskát; *LEVÉLBÓL* inkább *level*két, mint *levele*cs-
két faragtanak. A' sok *asztaloc*ska, *szivec*ske, *lelke*cse,
*urac*ska inkább tótosan, vagy czigányosan esik.

tyám után? — Imitt egy csörgő kútnak zuhogását hallom. — Amott egy valami Rókának nyifogását sajdítom. — Íme-íme — Ott vadászfz édes Atyám! — Öld - meg az ocsmány férget. — Jöjj-ki Te-is édes Etelém — Vigy - ki e' fetétségből. — Vigyázz - vigyázz! el-kapja kezed' a' Róka! — Szaporán Atyám! — Atyám! — Atyám!

Olly fen-szóval kiáltotta e' beszédnek végét; hogy Gyulának ofztályaiba el-hallatott. Fel-ugrott a' szørgalmatos Atya hirteleniben: és (valami új szerencsétlenségtől tartván) mint a' szárnya-pörzsölődött lependék, édes leányához tántorgott.

Ki-nem-tisztult még Etélka eszelőfségéből; hanem ki - ficzamodott eszével ekképpen csámpáskodott újra: Itt - itt, édes Atyám! — Nám mondám: hogy el - nem - hágy ő engem' — Ki-jött immár ama' sűrűből. — Meg-van a' Róka — Cforog-is már vére — Meg-lőhetted a' csúnyát édes Etelém. — Vigyázz - vigyázz — Meg-esz a' Róka! — Nyárföld - fel a' gonosz Párát — Véres a' nyilad — Verd-ki a' fogát — Üsd főbe,

Édes magzattyának eszén túl-esését irtóztató nagy zokogásai között hallván az igaz szívű Attya: mit cfelekedett; mit gondolt; mi kénok gyötörhették szívét; le-nem-irhatni. Nem - is érezheti ezeket más valaki; hanem éppen az: ki az Atyai nevet méltán viseli; pedig olyan mag-

magzattyához: kit, erkölcsaire nézve, igazában fzeret, és leg-kissebb veszedelmétől-is irtózik.

Gyula tehát (ezen iszonyú történetet látván) Lelkének egéiz házával meg-rázódott. Ér-zékeny szívét az hasogatta fő - képpen: hogy Leánya (meg - tébolyodttakor - is) az édes A-tyai nevet annyiszor emlegette. Ki - is - tettfezt ekkor: hogy a' Magzatok előtt akkor szokott a' Szüléi név leg-édeffebben hangzani; midőn, vagy töllök el-szakadnak, vagy valami reménte-len veszedelembé esnek.

Látván pedig Gyula: hogy, ha valaha, most lenne szüksége az állhatatos nagy szívre: újra meg - győzte magát Etelével egygyütt. És Leánya mellé le-ülván, ezeket mondotta:

Itt vagyon Szerelmes Atyád, édes Magza-tom! Nincs immár semmi Erdő előttünk. Te se vagy semmi fetétségben. Itt van Eteléd - is melletted. El-nem-hagyunk mí ketten tégedet. Ezen útra térülly, (meg - fogta ekkor jobb kezét; és a' sétálásra kistette). Íme ki-hoztunk immár a' világosra. Látod-e az ablakot? látod-e a' köröfztül - fémlő Napunknak egyenes sűgár-jait. Imhol Atyádnak jobb keze. Imhol Etelédnek keze - is. Láttfz - é immár engemet? Lá-tod-e Etelédet édes Magzatom?

Ezen kérdésekre felette nagyot sohajtott Etelka. Most Attyára, most Etelére tekint-vén; meg-tapogatta kezeket; azt akarván meg-

tudni: ha, nem enyísző árnyékok - e? A' testek' valóságát érezvén, mosolyogni láttfzatott; de igen homályosan. Erőltette jó kedvét az Attya. Erőltette magát Etele-is. Örült a' Dajka. Örültenek a' Szoba-leányok-is. Az egész Sátor meg-újjúlani láttfzatott.

Ezeknek jó kedveket látván Etelka; hirtelen édes Attyának nyakára le-borúlt, ezt mondván: Itt vagy tehát édes Atyám? Az-után felvévén fejét, és Etele-re fordítván: Itt vagy te is, édes Etelém? Áldottak a' Meny-beliek, hogy benneteket ismét vissza-vehettek! Nincs immár semmi bajom nékem-is. Ha tí meg - elégedhettek velem; én magammal édes-örömeft meg-elegedhetem.

Ezeket illy szerencsésfen el-végezvén; bú-el - felejtésre, mindnyájan a' kertbe mentenek. Vig beszélgetésekkel vissza - állígtatták mind Etelkát, mind pediglen magokat. Rókaról egy szót szólni nem mertenek. Bujkálósdit jádzott még az öreg Vezér-is: hogy leánya előtt jó kedvét mutathassa. Ennek okát észre-vévén Etelka, az attyai kegyeséget elegendő-képpen nem csudálhatta.

NYOLCZADIK RÉSZ.

R Ó K A B U D Á N.

L ádd! a' veszett Róka mi nagy veszedelembe ejtette a' Világos-váriakat! Csak alig vólt, hogy mind-a'-hármát fel-nem-áldozta Istentelenségeinek. De mind-ezek csak eleik vóltanak azon fortélyoknak, mellyekkel Budán a' Fejedelmek előtt dolgozott. Már egyszer eriben lévén a' dühösség; több Istentelenségekre dajkáskodott. És, ha mind azokat végbe-vihette volna, melyeket rend-szerűen el-intézett: gyökereftől elvesztette volna nem csak ezeket; hanem az Országot-is.

Nagy nyargalással hajtott tehát Buda felé. Bánta Béka a' deret. Szomorkodott-is egész uttyában, nem különben: mint az el-vertt Bika; avagy el-rugdosott Mén-ló. Szégyenlette-is az utálatos: hogy (ennek-előtte minden fortélyai-ban szerencse' fia lévén) egy leánynak meg-ke-rítésében bele-törött a' kése. Bánta utólyára: hogy mellyébe nem verte a' kardot. Mert: annak halálával, le-köteleztetvén nyelve' szabad-gya, könnyebben el-nyomattatott volna ártatlan-sága; mint annak meg-haggytával el-titkoltathat-na éktelen maga'-viseleése.

Mert: kogy Etelka, ama' kaczer kisztete-seket, ki-ne-vallaná, leg-alább Etelének; Etele

pedig, Vezérségének meg-köszönése végett, Budára fel-rándulván; azokat el-halgassa: magával el-nem hitethette. Ha ki-sülnének pedig gonosz-ságai; már akkor hogy-hogy lehetne el-palástolni a' Mocskot? Melly erőt gondolhatna ollyas-nak: melly eme' Tót-pöre-vesztette Személyét ama' Magyar Bíráknak kezeik közül ki-szabadít-hatná, avagy Öket valami fontos hazugságokkal környül-vehetné? Tudtta: hogy a' Magyarok igen könnyen ki-szoknák-facsarni az Igazságot, keményen meg-büntetni pedig másnak veszedel-mére koholt Tót hazugságot.

Illyetén gondolatokkal emísztvén fertelmes Lelkét; homlokán hordozta az Istennek átkát. Előre el-készíttetett ugyan a' rettentő veszedele-mre; de Rák'-járttával jöddögelt reája az Ég-nek súllyos Ostora: ne-talán-tán úgy tettse-ne: mintha örömeft büntetné-meg az Isten; ha ha-mar meg-nyakazná.

Be-érván tehát Budára; hogy az ellene ke-rekedő szélvésznek hamar elejét vehesse: minden idő-haladást károsnak lenni vélván; tüstént bé-mene a' Fejedelmekhez; és Követségének mind szerencsés, mind szerencsétlen végét így hazudtta-el előttök:

Kegyelmes Fejedelmek! Wilágosra érvén, egybe-hívattattam Hubát, Gyulát, és Etelét. E' két utólsóknak Vezérségeket ki-hírdettetvén; ők ugyan nagy hál'-adó szívvvel meg-köszönék
a'

a' jó akaratot. Addig-is: még személlyekben Budára jönnek; reám bízták kötelefségeket. A' Katonaság mind ezeket nagy örömmel hallotta. Égig magasztalták okos Fejedelemjeket, ki olly Vitézeknek hatalmok alá rendelte a' Magyar Sereget, kiknél jobbakat (ha magok' akarattyokra hagyódott volna-is a' választás) soha nem találhattak volna. De midőn Hubát Tisztségétől meg-fosztottam; e' gyalázat meg-zavarta szívét. Nem pattogott ugyan Fejedelemséged ellen; de félelmeffen panaszolkodott: hogy (nem tudná, mi okból) úgy meg-böcstelenítenéd az érdemes Vezéreket.

Csóválta fejét Zoltán: midőn e' panaszok' emlegetését hallotta. Hubát vagy csak azért-is vétkesnek lenni állította: hogy, jól-tudván maga' fogyatkozásait, még ártatlanságát fitogtatná, és Jó nem lenni; hanem láttfszattatni akarna. Mind-az'-által; semmit se szólván, Rókának el-kezdett beszédgyére figyelmezett. E' pedig így folytat-
ta tovább ravaszságait:

Hatalmas Fejedelem! Hogy mindeneket, valamint történtenek, igazán ki-mondgyak: Huba' dolgában egy-valamit tettem, de (az akkori környül-állásokra nézve) más egyebet okoffan nem tehettem. Előre kérem a' bocsánatot, ha véteni találtam. A dolog így vala-

Minek-előtte mind a' Vezérek' fel-magasztalttatásának; mind Huba' le-téttének ki-hírlelésé-

hez fogtam: sok Katona-tisztekkel, kik akkoron Wilágos - várára gyűltenek: öfzfze - kerülhettem. Ezekről alattomban ki-tanúltam: minő vélekedéssel lennének Gyuláról, és Eteléről? És, ha méltóknak vélnék - e a' Vezérségre? nagy szorgalommal meg-kérdeztem. Ők egy szóval amazoknak Vitézségeket; bátor, és győzhetetlen szíveket; az-után: a' Katonai Gyakorlásokban, fáradhatatlan iparkodásokat az éig magasztalván: Őket minden Fő-tisztségekre alkalmazatosoknak-is, méltóknak -is lenni kiáltották. Ezeknek tehát fel-magasztalttatásokat egybe ki-híreltettem; és eme' vígasságos ki - híreléseken magam-is igen örvendtettem.

De: midőn Hubának Maga'-viseeléséről, Erdemeiről, és a' Katonaságnak hozzája hajlandóságáról ugyan-azon Tisztekkel beszéllettem; ismétt azt mondták mindnyájan: hogy Ők Hubával mind élni, mind halni kívánnának. Sőt: ha mi veszedelembe jutna, vagy gyalázatba esne; kardot-is rántanának mellette.

Én, a' Vitézeket Fejedelemséged ellen fel-lázzasztani éppen nem akarván; Hubát ugyan (parancsolatod szerént) Titztségétől meg-fosztottam; de alattomban. Az-után: Gyulát, és Etelét arra kértem (ezt-is penig parancsolatodnak lenni mondtam): hogy annak le - tételeit szóba tartanák: méglen a' dolgot Fejedelmeinknek

nek meg - vinném; és töllők új rendelkezéseket hoznék.

Ez tehát az', Hatalmas Fejedelem, mellyet nem csak patancsolatod kívül; hanem híred nélkül-is cselekedttem. Ha jóvá hagyod emezentettemet; különöffen fogok örvendeni. Ha pediglen el - tókéllett, de ki - nem - nyilatkoztatott Szándékod ellen eshetett; ne annyira hivatelen-ségemet, mint bátortalanságomat okozza.

Meg dicsérte Zoltán Rókának ezen okofságát, azt mondván: hogy, úgy mint valóságos KADÁR (65), maga se végezhetette - volna - el a' dolgot más - képpen. Nem akarná a' Katonákat meg-keferíteni, jól tudván: hogy valamint jó, és víg kedvekkel fokot használhatnának az Országoknak; színt'-úgy meg-háborodott szívekkel fokot árthatnának. Újra meg-erősítette tehát Huba-vezérnek ingadozó le-tételeit; de le-tétte' ki-hírlelését más alkalmatosságra hagyta.

Ezek

(65) KADÁR név annyit tett a' Régieknél, mint mostaniaknál a' BIRÓ név. Eme' Tifztségnek eredetét a' Hunnufok' idejétől lehet le-hozni. Így ír felölle KEZA Simon: Magok között egy Igazgatót - is rendeltének KADÁR név alatt, ki TURDÁNAK nemzetségéből származott: hogy ő a' köz Sereget itéllye; a' Vetekezőknek pörjeiket le - csillapítsa; a' gonosz - tevőket meg-fenyíttse; tudnia-illik a' lopókat, és baramjákat. De úgy ám: hogy, ha azon Igazgató mértékletlen ítélkezett; azt a' Község el-rontbatná; a' veteres Vezért

Ezek között Hanzár csak éppen Etelkájáról szorgalmatoskodott. Így szólította-meg tehát a' Titkóst:

Etelkát pedig talán a' zsebedbe dugtad? Vedd ki szaporán: hadd láthassam egyszer. — Avagy talán Wilágoson hagytad? — Meg-esne bele! — Ő volt követségednek fő oka; leg-alább részemről. — Ki vele, ide szemre! — Hadd lássam.

Felele Róka: Kegyelmes Aszszonyom! Etelkával - is olly valamit tettem: mellyben sem híred, sem tanácsod nem lehetett. Meg-bocsásd: ha magam' eszét követtem. Szeretném pedig: ha ezen cselekedetemben úgy meg-dicsérhetnéd eszeségemet; valamint Hubáuak dolgában meg-dicsérhette Zoltán okosságomat. Az egész dolog így esett:

Minek-előtte Budára hoznám a' leányt; bizonyos akartam lenni erkölcsfeiről: mind másoknak

és Igazgatót (a' mikor akarnd) le-is-tehetné. Meg-maradt ezen törvényes szokás a' Hunnufok, avagy a' Magyarok között GEIZA Fejedelemnek idejéig, a'-ki Toksónak fia vala, és Zoltánnak Unokája. . . . Így tehát egy Magyart a' másiktól az erkölcs telenség, és a' gonoszság választott-ei. Másként, mivel mind a' Magyarok egy Atyától, és Anyától származtanak, bogy-bogy lehetne egygyet Nemesnek, másikat nemtelennek mondani, ha csak, az illyeten történetek által meg-győztetvén, közönségesse nem tevődött volna.

nak vélekedéseikből; mind magam' tapasztalásából. Ezt hogy annak rendde szerént el-végezhessem : leg-is-leg-elsőben Világoshoz mentem; azt gondolván : hogy mivel ő, Árpádunk' idejében, járas-kötes vala a' Fejedelmi Udvarban; 's-leg-inkább-is tudná, minő tulajdonságának kelletik lenni azon személynek, ki oda-hívattatna: ő tölle igazán ki-tanúlhatnám Etelkának belső indulatait. Fejedelemségteknek szándékát megértvén Világos; igen csudálkozott. Csóváltais fejét, és végtéte szinte boszszonkodott. Ezeken kívül: midőn csak vállát vonyogatná; és szólni semmit sem akarna: sok fartatásom után azt mondá: hogy Etelka éppen nem alkalmas a' Fejedelmi Udvarban. Ennek olly módgyai lennének, mellyekkel nem sokára ki-ugrasztaná Hanzárt Urának kebeléből; és magát helyheztené beléje. Tele lenne a' leány hívságos indulatokkal. Örömeft-is el-mettségé; a'-hol meg-sült.

Ezeket vévén Hanzár; fel-háborodott Világos ellen, azt mondván: hogy ama' ritka-fogú Eb-higgyének válogatva se volnának ilyenefek görbe szavai. Hazudna mindég, mint a' Kalmár. Semmi szercncséje soha az igaz mondáshoz. Ezeken felül: tele lenne irigységgel-is. Ugyan-azért: leány tárfa ellen fonákul venné az inger, hidegen-is verné a' vasat. Nem hitte légyen egy Titkos felől; hogy ezen fa-böcsőbe ringet-

tetett

tetett fillentőt (ki egy átallyában ezret - is hazudna) úgy úton nem érhetne , mint a' sánta ebet: mivel , ama' lepedős czigány , csak a' szomszéd Sátorba se mehetne egy parányi igazsal. Maga néki akkor se hihetne ; mikor alunna. Még álmában - is meszsze el - hagyítaná a' nyár-fa fulykot. Még talán akkor-is hazudhatna: ha némán születtetett volna.

Hanzárnak fel-háborodását észre-vévén Róka ; ismét előbb-állott vagastagabb hazugságai-val , így szóllván: Ne légy olly gondolattal fellöllem: hogy sokat adgyak hitelbe ; és hamar meg-csálattassam a' sína nyelvektől. Én bizonyára Világosnak locsfogásaira keveset hajtottam. Sőt: azt gondoltam : hogy Etelka ellen irigykedik ; 's - nem - is volna méltó , hogy hitelt adgyak Maga-sem-hitte fillentéseinek. Ott hagyván tehát Ö-kegyelmét , több Leányokkal akartam szembe kelni ; kikről jól tudttam: hogy nem béres hazugok , sem Etelkának nem esküdt ellen-ségei. De ezek-is csak ugyan azon egy bakot nyúztanak. Csudállották-is egyszer - 's - mind : hogy Hanzár , Etelének gallérjából ki-venné a' hitvány Tetüt , és maga' ránczába tenné. Bár a' kígyót kebelében ne nevelné Hanzár. Bár szállást se adna a' kölközendő kutyának. Bár Zoltán-is Rabja ne lenne , ha Ura lehet Szolgálójának. Bár a' Disznó' orrára se kötögetné az arany pereczet. Etelkának csak puszta nézése-

is ártalmára lehetne az ártatlanságnak. Ő, valamint a' szelíd Tyúk, hamar meg-lapúlna. Öríz-kedne Buda e' farkatlan Kígyótól. Csák korpa léggyen; másfutt-is kaphatni illy Ebet (66).

Már ezekre meg-boszszonkodott Zoltán-is. Etelka felől soha nem hallott illyeket. Gondolta-is: hogy mennyi szavat ejtettének ama' Czigány Sátorban áruló hamis Czimborák; annyi-annyi hazugságot mondottanak. Föltos szájokra nézve, bé-is-illenének Város' Hazugjainak. Ezek-

(65) Midőn régi Magyaraink nem a' mostani közönség szerént; hanem Példa-beszédekkel éltenek a' szóllásban: ezzel nem mást; hanem Nap-keleti eredeteket jelentették. Meg-maradott nálunk-is ezen beszéllésnek módgya. Tele-vannak köz-embereink-is illyetén Példa-mondásokkal, mellyekkel beszédgyeket, néha tömöttebben-is, ékesítik. Régi Eleink nem csak a' köz-beszédben éltenek illyetén Példa-beszédekkel; hanem fő-képpen cselekedetekben-is. Már ennek-előtte említettem Árpádot (Lásd az 53-dik Jegyzetet), ki Zalántól két korsó vizet, és egy kötés füvet kért: mellyeket meg-nyervén, magát egész Országnak Urává tette. Így cselekedttek ennek-előtte-is a' Sciták DARIUS Királlyal. Az egész dolgot így írja-le HERODOTUS: *Észre-vévén a' Sciták: hogy Darius Király szükségben lenne; Küvetet küldötte nek borzája ezen ajándékokkal: EGÉRREL, MADÁRRAL, BÉKÁVAL, és öt NYÍLAKKAL. A' Persák azt, ki az ajándékokat bé-jelentette, meg-kérdezek: mit akarnának azokkal? Ez*

zek-után: csak-alig várhatta; hogy maga' tapasztalására erefzkedgyen a' Titkos.

Eme' kívánságjokat észre-vévén az Istentelen; előbbeni hazugságaihoz még ezeket toldotta: Kegyelmes Fejedelmek! Meg-vallom az igazat. Igen meg-indúltam ezen Nyálas-szájú Lotyóknak mint-egy ösfzfe-esküdt irigységes Tanú-bizonságaikra. Meg-szidttam mindnyájokat: hogy illy gonosz vélekedéssel lennének amazon Személly felől, kinek Erkölcsait annyira magasz-

ragadttá: hogy más valami parancsolattya lenne: hanem, hogy minek-uradna azokat be-mutatta, tüstént visszsa-térjen. Tolmácsoltassák-meg pedig magoknak a' Persák (ba serények lennének) mit akarnának a' Sciták azon ajánlékokkal. Ezeket hallván a' Persák, tancskoztnak. És Dáriusnak ugyan vélekedése a' volt: hogy a' Sciták neki ajándékozndk magokat földgyökkel, és vizeikkel egygyütt, így elmélkedvén: hogy az EGER a' földön terem, és azon eledellel él, mellyel az emberek. A' BÉKA a' vízben születik. A' MADÁR pedig a' lóvoz bafonlít. Az adandó NYÍLAKKAL mintha magokat-is meg-adndk. Így tette-ki Darius az Ajándékokat. De GOBRIES, egygyik azok közül, kik a' Magusokat ki-irtották, az ajándékok felől így szóllott: Ob! Persák! ha csak, Madarokká lévén, az Egekben nem szállotok; vagy mint Egerek a' földbe nem bújtok: vagy Bekák a' tókba nem ugrotok, nem mentek oda visszsa, a'-bonnatt jöttetek, ezen nyilakkal meg-ölettetvén. Száz e'-félélkes lehetne elő-hozni, ha hofszas akarnék lenni.

szasztallyák a' szemes Magyarok. De ők azt javallották : hogy, ha nekik nem hinnék; szerelmes beszédimmal magam mennék hozzája; és bizonyosan büzin foguám fel-találni a' ganét. El-fogattam javallásokat; noha a' szerelmes beszédekhez nem tudttam. Meg-kellett még-is győzni magamat, és az igazra tulajdon tapasztalásommal iparkodni. Magam mentem tehát hozzája.

Midőn Oszttallyába léptem; gyenge illeté-
sekkkel rebesgetvén Hárs-fájának húrjait, olly szer-
elmes énekeket dallott; hogy pocsmányabbakat
soha nem hallottak tiszta füleim. Tüftént ész-
re-vettem : hogy nem ok nélkül mozgott nyár-
fán a' levél. És, a'-hol fűstye lenne; ott kel-
lene lenni a' tűznek-is. Az-után : a' dologhoz
akarván fogni; elő-beszéllettem Zoltánnak aka-
rattyát; Hanzárnak kívánságát; és magának a'
fel-jövetelből következő szerencsáját. De
ő ezen szavaimra éppen semmit se elele, még
egészszén el-nem-végezte azon lustos énekjét,
mellyet lé-léptemmel félbe-harapott. Ki-vehet-
tem nagy álmélkodással azon gerjedelmeit, mel-
lyek Etelére gyúltanak. Észre-vettem szeles te-
kinteteit, 's-igen hiúságos indulatait. De el-is-
hittem mindeneket akkor; midőn, sere-tévén
Hárs-fáját, hirtelen felém fordula, és csak eze-
ket kérdezé; szép volna-e Zoltán? a'-mellett

fzerelmes-é? Miként elégedne-meg Hitefsével?
Bízhatna-e benne?

Én ezeket hallván, hogy belőlle többet kifacfarhatnék, és e' szérdéken próbálnám - meg a' macskát; Zoltánnak szépségét, és szerelmetességét szer-felett nagyon fitogtattam. Tudni - illik: melly sűrű fohászkodásokkal várná drágalátos személyét; a' Szűznek gyakor fuklásai, Zoltán' emlegetésének jelei lennének. Más e'féle szerelmes dolgokra-is vetemedttem, jól tudván: hogy. a' forgács vágás nélkül nem esne. Ezekre, bizonyomra mondom, igen erőltettem magamat: csak, hogy jobban ki-vehefsem tüzeit. Ő mindenekre úgy-annyira lángallott, hogy Budára nem jönni, hanem röpülni akarna. Minden színbe nem különben öltözött orczája, valamint a' Kegyelet.

Elő-fogtam osztán a' kaczer leányt. Ötet szemtelennek; Etele' pendelefsének, Ringyónak, és Szajhának neveztem. Nem bírhattam mérgemmel. Fenyegtettem-is a' Lotyót: hogy megvetendem ágyát a' Fejedelelemnél: Fel-is-várnám Budára. Ő az-után: ezen feddéseimre fel-háborodván; 's-magát, előbbeni tettetett beszédemmel, reá - szedettnek lenni állítván: hirtelen felpattana. Ellenem kígyót - békát kiálta. Tűz vala bokájában-is. Tipogott a' Sátorban, és tapogott. Nem sok idő múlva; engemet Szemtelennek; Kerítőnek; Ördög-badnagygyának; Zoltán' Czin-

Czinkosának; és (ki tudná mind eszében tartani) minek nem nevezett. Le-nem-cséplik úgy a' búzát; mint ő le-búggázott engemet.

De e' még mind semmi. Midőn eszébe jutottak fenyegetéseim; íme ő-is a' fenyegetésekhez (az aszfizonyoknak ama' tnlajdon segyvereikhez) kapott. Azt mondá: hogy, vagy maga fel-fogna jönni Zoltánhoz; vagy e' dolgot Eteleire bízna. Meg-lakolnék akkor kerítésemért, és kifizető beszédeimért. — Színte el-ijesztett a' vakmerő. — Bizonyára ezen hirtelen ravaszsága miatt haragudgyam-e, avagy fura fortélyokra szoktatott eszén csudálkozom; még most sem tudhatom. Ott hagyám végtére a' Faképnél. E' gonosz, és özfize esküdt társaságtól úgy távoztam-el: hogy búcsút a' kapu-fától se vettem. Soha ennél gyalázatosb követségem nem volt, nem-is lehetett.

El-hültenek ezekre mind Zoltán, mind főképpen Hanzár. Ki-tettségnek ennek Orczájából a' nagy Félelem; amannak színeből a' boszszúállásnak kívánsága. Úgy fel-is-háborodott Etelkára a' Fejedelem: hogy el-vesztésében gyönyörködni láttszattatna. Erőssen fel-fogatta magában: hogy Országának e' csúfját benne nem fzenvedné; ne-hogy, egy rühes Juhnak járással, az egész Nyáj meg-vesztegetődjön. Sajnálotta (a' leányra nézve) Gyulának fel-magasztaltatását. Bánta Etelének-is (a' bokorból ugrott

új emberkének ; egy éjtszaka nevededett hitvány gombának) hirtelen Vezérségét.

De a' ravasz Róka (Gyulának érdemeit ismét elő-hozván) le-csillapította, e' részre nézve ; Zoltánnak haragját. De más felől: Etelének Itt-lakásából eredhetendő veszedelmeknek hangos emlegetésével, úgy fel-lobbantotta: hogy Zoltán annak-is el-vesztését ; vagy Országának határin túl üzését éppen el-tökéllené. Csupán-csak az alkalmatosságra várakozott ; mellyben leg-kissebb fogyatkozását észre-vegye, és bosz-szújának mérget egyszeriben ki-öntse.

Úgyan ezen okból (nagy felelet alatt) megparancsolta Rókának : hogy Etelének mindenütt nyomába hágjon. Ki-tanúllya gonosz koholásának Műv-helyét. Végtére: Ötet-is, mint annak Pendelését, ránczba szedgye.

Igen alkalmasos víz vala ez a' Titkosnak malmára. Ennek forgásával Etelét-is a' Kapta-tára vonni ; és, ha lehetne, egészen el-repeszteni akarta.

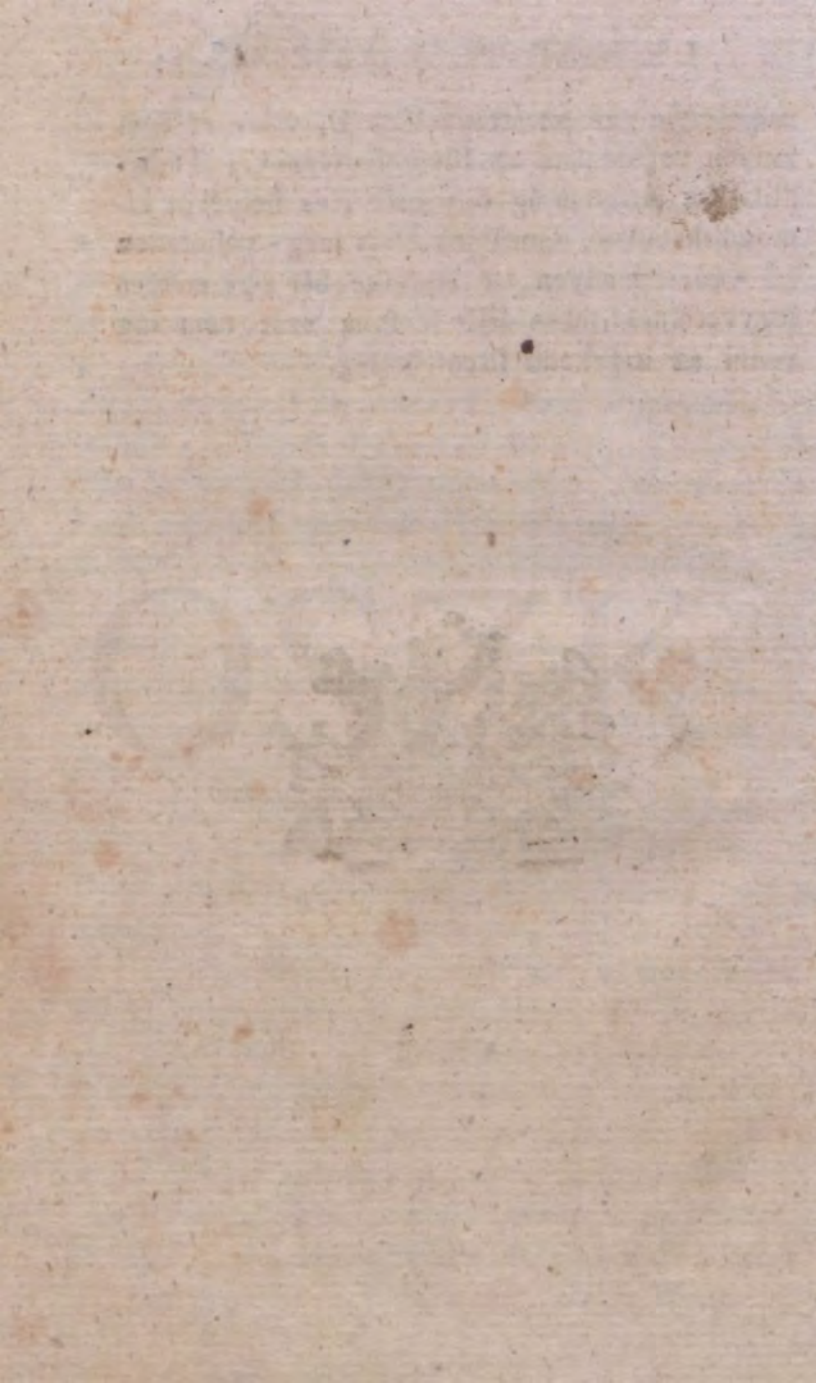
Fő-képpen azon örvendezett a' Gonosz : hogy mind Etelének, mind Etelkának hírében úgy gázolhatott : hogy vádoló szavaikat, melyektől leg-inkább fél vala, ha nem hitetlenekké-is ; leg-alább igen kétségefekké tehette. •

Lám! Minő nagy követ vethetett a' kútba az Ördögös Róka, mellyet nem tudom: hogy lehessék ki-vonni a' Világos-váriaknak. De

nagy

nagy ereje van az ártatlanságnak, valamint nem kisebb veszedelme az Istentelenségnek. Tudni illik: az Ártatlanság olly erős, és helyéből ki-mozdíthatatlan, annál-inkább-is meg-vehetetlen kö-vár: mellyen, (cseszsze bár arra mérges fegyvereinek sebes árját) soha erőt nem fog venni az irigykedő Istentelenség.

A ki fel. övedzi szíjját fegyverének,
 Két végét Köté-fel az a Szerencsének.

Grave par. Aut. Fichtel.

ETTELKA,

EGY

IGEN RITKA

M A G Y A R

KIS-ASZSZONY

VILÁGOS-VÁRATT,
ÁRPÁD ÉS ZOLTÁN

FEJEDELMINK' IDEIKBEN.

Í R T A

DUGONICS ANDRÁS,

Kegyes Oskola-beli Szerzetes Pap; a' Józan , 's-egyszer-'s-mind a' Természeti Tudományoknak Oktatója; a' Pesti Tanulmányoknak Királyi Mindenségében a' Tudákosságnak Királyi Tanítója; a' Tanúltaknak egygyik Tagja; a' Jeles Természeti Karnak Örebbike; Az Tanulmányok' Királyi Mindenségének ekkor-beli Elöl-járója.

M Á S A D I K K Ö N Y V.

A' SZERENCSETLEN ESETEK.

POSONYBAN, és KASSÁN

FÜSKÚTI LANDERER MIHÁLY

költségével és betőivel.

1 7 8 8.

Levegő Bük - fákat ;
Idő Kő - sziklákat ;
Meg - veszti képzetlenül.
'S - mint Fenyő - fát a' Szú ;
Úgy Szívet - is a' Bú
Emíszti érzetlenül.

D . . .

78.341

ELSŐ SZAKASZ.

I. Etelkának Eröltettetése.	VI. Kaddárnak Okoskodásai.
II. Róknak Fortélyja.	VII. Világosnak Fortélyja.
III. Etele Budán.	VIII. Róka' Késértettetése.
IV. A' Fő-pap Hanzdrndl.	IX. Zoltán Rókdval.
V. Zoltán a' Fő-pappal.	X. A' Csepeli Dolgok.

ELSŐ RÉSZ.

ETELKÁNAK ERÖLTETTETÉSE.

Azon szörnyű veszedelmek ellen, mellyekbe, Rókanak patvarságai által, kerekedttének az ártatlan Világos-váriak: vallyon mit teheszenek emezek; hogy böcsülettel ki-menekedhesenek? Nem tudtta még egyéb Etelkánál a' gonosz Titkosnak Csél-csap beszédgyeit. Mert sem édes Attya, sem pedig Etele nem vehette-

nek magoknak annyi bátorságot: hogy azon nap', mellyben a' Szűz ama' gonosz Rókával szavakat váltogatott; meg-kérdezték volna tőlle a' vizsáltt beszélgetéseknek velejét. Mert: midőn (a' Kis-aszfzonymnak meg-tébolyodtta után) a' Kertbe ki-mentenek: inkább víg szavakkal gyönyörködtették az el-bádgyadt Lelket; semmint, hogy azon gondolatoknak vizfsza-fodorttával, új veszedelembe ejtsék.

Irtózott Etelka-is ama' Rókával tartott beszélgetésnek emlékezetétől. Napról-napra, Óráról-órára halasztotta a' ki-nyilatkoztatáit. De nem gondolhatta; hogy ők el-hihefsék a' patvar beszédeket. Hova-tova: mindenkor inkább szorongatták a' ki-ki-ütő gyötrelmek. Vesztegette jó kedvét. Roncsolta egészségét. Semmi-ben semmi kedve nem telhetett.

Leányának e' veszedelmes állapottyát távólag szemlélgetvén Gyula; az-után: észre-is-vén: hogy önként semmi sem akarna ki-fakadni belőlle; azt atyai köteletségének lenni állította: hogy, ha más-kép' reá-nem-mehetne az igazra; erővel ki-facsarja a' titkot. Ennek leg-alkalmasb módgyát ezt gondolta lenni:

A' Dajkát magához hivatván, szívének sok szorongatásai között, meg-kérdezte tőlle: ha valamit a' Leány nem közlött-e velle? Nem tudná-e valóban rettenetes szomorúságának elrejtetett okát? avagy orvofsága' jó módgyát?

Leg-

Leg-alább: mi gyanúi vólnának veszedelmes el-
lankadtta felől?

A' Dajka, nagy sírásra fakadván, mind-únta-
lan a' gonosz Rókának patvarságait emlegette.
Ő lenne oka mindennek. Etelkának Személye
valami undok szavakkal bizonyosan meg-lenne-
sértődve, Angyali Személye le-gyalázva. Mind-
eddig nem vehette ugyan szokatlan nagy bajá-
nak semmi panaszszát. De rá merne eskünni:
hogy Rókának szemtelenkedéseire el-íszonyodott.
Kérte nagy esedezéffel a' Vezért: hívatná ma-
gához édes Magzattyát. És, mivel jól tudná:
hogy a' Szűz édes Attyának parancsolattyát Is-
ten' Törvényének tartaná; elsőben: mondat-
ná-ki vele az igazat; az -után: Zoltánnak ké-
vánsága szerént, a' Budai útra erőltetné. Haj-
tani-is kellene vásárra a' Kecskét; ha önként
nem akarna menni.

Rimának utolsó Javallása nagy dolognak,
és éppen szokatlannak láttszatott Gyula előtt.
Soha mind-eddig nem parancsolt valamit kedves
Leányának. Ugyan-azért: attól tartott fő-kép-
pen: ne-talán-tán (ezen környül-állásokban nem
akarván engedelmeskedni) az Atyai parancsola-
tot veszedelembe ejtse. Jól ki-főzvéen tehát e-
lőre: mit kérdezzon tőlle? mire kérje elsőben;
arra láttszattatott jutni: hogy saját Leányától-is
féllyen.

Maga ment Gyula Etelkához. Ott egy-darabig külömb-féle beszédekkel élvén; addig-addig kerülgette, és egyszer-'s-mind kerítette-is Magzattyát: még utóllýára a' Fő-dolognak vele-jére érkezett. Nagy-halkal meg-kérdezte tőlle: ha, vele-egygyütt, nem volna -é kedve fel-rándulni Budára? Ő Etelével fel-szándékozna, Zoltánnak üdvezlése, és Vezérségek' meg-köszönése végett. Ott sokáig nem-is múlatnának. Eleget tévén kötelességeknek, tüstént vízfzátérnének. Illy gyönyörű szép időkben, haszná-ra-is válhatna a' kellemetes útazás. Ha itt-hon maga maradna; a' sok hasztalan gondolatoktól könnyen el-emísződne.

Ezeket hallván Etelka, jól által-látta Attyának gondolatait. Meg-szomorodott elsőben. Az-után ezeket jelentgette:

Hogy ha ez ő édes Attyának parancsolatya lenne; ő ennek bizonyoffan engedelmeskedne, fel-is-menne Budára. De, ha Attya ollyas kegyességgel vífeltetne hozzája: hogy ezt nem parancsolatnak, se nem kérésnek; hanem, vagy jelentésnek, vagy Leánya' akarattya' ki-kémlelésének mondaná: már akkor nagy alázatofsággal esedezne előtte: ne sürgetné azon irtóztató felmenetelt. Egészfszen el-esett légyen kedve Budától, és Zoltán' Udvarától. Ott-laktta bizonyos kárt tenne Szemérmében, következendőkép-pen életében-is. Csak maga tudná a' környül-

nyúl-állásokat. Ezek igen veszedelmesek lennének, és Személyéhez éppenséggel nem illenének.

Le-térdele ofztán előtte, és ötet az élő Istenre kérte: ne tenné árva fejét Atyai parancsolattyának áldozattyává. Menne .fel Etelével. Maga itthon maradván, Kerttyének rendességével Virágjai Nemének éketségével meg - enyhítendéné azon szomorúságokat, melyeket el-távozások miatt tűrnie kellene. Reménlené pedig tellyességgel: hogy meg-fogná-orvosolni az ész, a'-mit az idő meg-nem-gyógyíthatna.

Hallván Gyula, nem annyira el - tökéltet szándékát; mint esedező szavait édes Leányának: mostanában a' Budai útra való sürgetést abban - hagyta. Hanem a' gonosz Rókával közhött dolgokat meg-akarván-tudni, markába szorította kezeit, és tőle csak azt kérdezte: ha vallyon úgy bánt - é Zoltánnak Titkofsával, a'-mint tőle hallották?

Meg-rettent ezen kis kérdésre Etelka. Ismét, Attyának lábaihoz esvén, e' szomorú szavait mondotta:

Édes Atyám! Igazán meg-vallhatom vétke-
met. Egy szál böcsületet nem hattam rajta.
Nem bírhattam indulataimmal. De más - képpen
ki-nem-tudhattam Ofztályomból. Eleget törtem,
eleget fárasztottam magamat. De (tudgyák az
Egek): hogy egészen meg-nem-törhettem. So-

ha nem hihettem volna magam felől: hogy olly goromba lehessek. Magam se tom immár, mi gyalázatos szitkokkal szidalmaztam. Istenem! hogy-hogy felejthettem-el úgy-aunyira magamat. Meg-buktam, édes Atyám. Engedgy-meg most-egyszer édes Leányodnak. Jól tudod: hogy a' Lúd-is meg-eshetik egyszer a' Jegen. Sőt: a' Lónak négy a' lába; még-is meg-botlik. De, vallyon mit tehettem egyebet? Nem-de-nem a' Féreg-is meg-tekeri magát, ha reá tapodnak.

Erre Gyula, fel-emelvén édes Leányát, így szóllott: De én Téged' úgy ismérlek, kedves Etelkám: hogy mind azokat nem ok nélkül szórtad a' Baromnak nyakába. Talán: a'-mint köszönt; úgy fogattad-el? Meg kellett azt a' Kutya-vérűnek érdemleni. Javadra esne: ha annak okát velem-is közlenéd. A' Néma gyermeknek maga-annya sem értheti szavát. Mond-ki bátran az igazat. Édes Atyád előtt beszél-leszsz, kinél nincs jobb Barátod széles e' világon.

Ezeket hallván Etelka; meg-halaványodott. Le-sütötte fejét. Semmit se szóllhatott. Meg-pírult ofztán kegyetlenül. Végtére: sírásra-is fakadott.

Mind-ezekből többet vett-ki Gyula; sem-mint Leányától várhatott. Tudva vólt előtte Angyali Szemérmetelisége. Ezt valami illetlen izavakkal (mellyeket elő-hozni szégyenlene) meg-sértődöttnek lenni, igazán állította. Ugyan-az-ért:

ért: ezeket (a' máí napra) elegendőknek lenni gondolván; többre faggatni nem akarta. Hanem: végső - képpen, ezen atyai szép intésével oktatta:

Ne keferítsd többé szívedet, édes Magzatom. Bízzál az Istenben. Ez Téged', szemérmedre nézve, bizonyosan el-nem-hágy. Csak azt akarom még-is elődbe anní, édes Leányom: hogy: mivel a' szép szó pénzbe nem kerül; az ollyatén nagy Emberekkel (a' - micfodás egy Fejedelemnek Titkossa), ha bár meg-nem-érdemlik - is, olly gyengén keletik bánnunk, mint a' Tyúk-momnyal. Szőre menttében símogassuk inkább a' Barmot. Ha viszfára fogjuk; fel-borzadozik az haragos, és hamar meg-marja az illetőt. Valamint az harmat-efső jobban meg-járja a' szomjú Földeket: úgy a' síma szavak-is többet érnek a' darabosoknál. Nékünk keletik inkább valamit engednünk tulajdonunkból; és a' Kutját - is meg-böcsülnünk Uráért. A' gyenge szavak sokkal-inkább meg-lágyíttják a' kővé - keményedett szíveket; mint a' tarajosok. A' szelíd-kor' gyümölcsnek-is minden-kor nagyobb a' böcse, mint a' vad-kornak. Szittyiai mondás, édes Leány-csom: hogy akkor leg-büdöfsebb a' Gané; mikor leg - inkább piszkállyák. Hadd büszödgyenek magokban — Ezen atyai intésem következő magad'-viselésére szolgálhat. Ha valaha még illetén alkalmatofságba jutandasz; meg-

emlékezz szíves Oktatásaimról. Most minden bizodalmadat a' nagy Istenben helyheztesd. Ő el-nem-felejtheti ártatlanságodat. Nem mindenkör fog fújni ezen éjtszaki szél. E' zene-bona talán magától-is elég szerencsésen le-csillapodhatik.

Ezeket hallván Etelka; meg-csókolta édes Attyának kezeit. Erőssen fel-is-fogatta: hogy elsőben (ha lehetséges lehet) el-fogná-fejteni, a'-mit eből varrott. Az-után: hogy következendő életében bizonyosan élni-is-fogna atyai inté-sével, Ismét bocsánatot kére Gorombaságáért. Végtere: magát atyai kegyességébe ajánlván, tőlle el-búcsúzott, és Kerttyébe ki-ment.

Leányának el-távoztta után, Gyula (velősen meg-fontolván a' dolgot, és annak környűl-állásait) ezen zúr-zavarnak le-csillapítására nem találhatott alkalmasb eszközre: mint, ha Leánya a' Fejedelmek' kívánságoknak engedelmeskedne, és fel-menne Budára.

De a' Vezér, ennek végbe vitelére magát elégtelennek lenni állítván, meg-jelentette szándékát Etelének, és a' Fő-papnak. Őket nagy szíveséggel kérte: mennének Etelkához, és őtet, minden reá-bírható okokkal, a' Budai útra édesgetnék. Maga nem akarná atyai parancsolattyával reá-verní: ne-talán-tán az erőszakos ösztön annyit tenne: mint, mikor a' Nyúl után bottal üzik az Agarat. Talán Leánya meg-nem-

vetné szíves köngörgéseiket. El-is-hitethetnék magokkal: hogy, ha Magzattya engedelmeskedne, mintha e' világra újra születtetett volna.

Meg-ígérék mind a' Fő-pap, mind pedig Etele szorgalmatosságokat. Reménlette-is fő-képen Etele: hogy, mivel a' Szűz ennek-előtte minden kérésének szíveffen engedelmeskedett; el-nem-fogná-fülelni új esedezéseit.

De irtózott Etele a' Kis-aszfzonnnyal való beszélléstől. Jól tudta szomorúságait. A' Szűznek minapi el-tébolyodtta után, nem vehetett magán annyi erőt: hogy meg-látogassa. Etelenek ezen cselekedetét csudállya-e az ember; avagy meg-feddésre méltó dolognak állította, lásák azok; kik az érzékeny szíveket jobban meg-visgálták. Még ekkor se ment volna hozzája; ha a' Fő-paptól nem kényszerítettett volna.

El-tökéllvén tehát a' Szűzhez való menelt; midőn Gyulának Sátorához értenek: Etelekát a' Kertben lenni mondották, azon Sátor alatt, mellyet, virágjai között, csak tegnap' húzatott vala fel. Azon gondolatokból, mellyek a' szívet vigasztalni szoktak, egészen ki-ürülvén; a' kedvetlenekre vetemedett. Ezekkel gyötrötte-é szívét, avagy gyönyörködtette, nem tudni. Néha a' kegyetlen gondolatok-is legeltetik a' kétségbe esett Lelkeket. Olly mélyen merüle pedig el gondolataiban: hogy a' Sátor alá érkezett kedves Vendégjeit hamarább észre-

nem-vehette ; hanem, midőn emezek hozzája közelebb mentenek ; és töllök igen nagy ízíves-séggel meg-ízállítatott.

Ekkor, mint-egy álmából fel-ugorván : Téged' látlak-e már egyszer, édes Etelem ? Hol múltattál ennyi ideig ? El-hagyhattad tehát néha kedves Etelkádat ? De úgy tartom : hogy a' köz félelem egy-aránt járhatta-meg mind-a'-kettőnknek Szívét. És valamint Te féltél meg-látogatásomtól ; úgy rettegetem Én-is jelen-létedtől. Arra juthattam, édes Etelem : hogy Tőlled-is irtózzam. Talán esztelen nyelvefségem' meg-feddésére jöttél ? Fedgy-meg, édes Etelem. Meg-érdeemlettem neheztelésedet. Atyámnak ítélete szerént, gorombábban bántam egy Fejedelemnek Titkofsával ; sem-mint illett volna. És így : mind magamat, mind pedig tám Tégedet-is (szörnyű gondolat) veszedelembe hoztalak. Istenem ! Mért nincs hatalmamban : hogy a' meglett dolgot meg-nem-lettnék tehefsem ? Ezt ugyan Szamár-kévánságnak mondhatod, édes Etelem. De (vagy Szamár, vagy nem Szamár) meg-engedgy úton kívül nyargaló kívánságaimnak. A' Köz-dolognak lehetőségével meg-nem-elegedvén, a' lehetetlenekbe kapaszkodom. És nincs egyéb hátra tellyes veszedelmemre ; hanem hogy Tőlled-is meg-vettefsem, el-hagyattafsam. Meg-lefűzek már akkor mind sütve, mind pedig-len piritva.

Felele Etele: Ugyan! hogy gondolhatod azt felöllem, Drága Kis-aszfszonyom: hogy reád neheztelni tudgyak? Ismérlek, és talán jobban magadnál. Olly okofsággal rendeled-el minden dolgaid': hogy elsőben: mindenkor fontra veszed a' ízavakat, minek-előtte el-adod; az-után: ha azokhoz vétek érkezik; az vagy csak tetetett gondolom vétek: vagy, ha igazán vétekis, azt éppen nem néked; hanem a' Szerencsének tulajdoníthatni. Nagy okok vihettek arra: hogy olly keményen bánnyal a' Gonoszlelkű Rókával. Úgy-is hiszem a' Magyarok' Istenét, valamint magammal még akkor el-hitettem; midőn ötet Sátorunkból ki-rohanni láttam: hogy többet érdemlett-meg tölled ama' Ravasznak Istentelensége; sem-mint, gyenge szívednek erőtlenségére nézve, ki-porozhattad tányératlan Tótos nadrágját. Szavaidnak csak gyenge derecsipte-meg annak szömörcsős orrát. Akó-számra kellett volna reá-öntened Jég-efsőidet. Kérlek, édes Elelkám: beszéld-el előttünk ama' történetet; ha csak Etelenek nevét édesdeden hallhatod; és annak Személyét valamire böcsülheted. Tudd-meg: hogy, mind Tiszteletes Főpapunknak hozzád való fzeretete; mind pedig az En illy fokáig tartó, és minden-nap' nagyobb erőt vevő tiszta hajlandóságom olly nagy, olly hathatós legyen: hogy Vérünk' ki-ontásával akarunk minden ügyeidből, minden veszedelmeidből

ből ki-fegíteni. Ki vele, édes Etelkám, a'-mi Szíved' emíszti. Ezen új lobbanást talán mostanában kevés vízzel el-lehetne-óltanunk. A' de-rék tűzzel nehezebben bánhatunk.

Ezekre Etelka semmit sem felelhetett. Csak az Egek felé emelgette szemeit. Könyvezett, és fohászkodott. Semmit sem szóllott a' Fő-pap-nak biztató szavaira-is. Úgy tett: mint-ha, mennél-inkább tapogatnák; annál-inkább fájlalna bibéjét. Szinte kétségbe-is esett Etele. De osztán (az utolsó módokra fanyarodván): ezekkel támadtta-meg az el-keményedett Szívet:

Most látom tehát: hogy Magadat egészfzen al-akarod-veszteni. Én veszteden jelen-nem-lehetek — Kérlek, még egyszer, az Istenre! Kérlek ama' régi barátságunkra: ne hadd, hogy árvaságra jussak. Nem annyira reám; mint reád nézve esedezem előtted. Ha e' titkodat el-rejtheted előttem; már-akkor méltatlannak lenni vélem magamat, ki barátságodban gyönyörüséget met lellyem. Kényszeríttetem nélküled széles e' világon bujdosni; és, bujdosásom között, mind előbbeni Szereteteddel magamat élesztetni, mind mostani fagyos hideggeddel öfzsze-rázattatni. — Édes Etelkám! Ha szívembe nézhetnél; és láthatnád azon gyötrelmeket, mellyeknek oka nem egyéb; hanem meg-átalkodott halgatásod: tudom, meg-szánnád Etelédet. Ezt még e' jelenlévő környül-állások, tudgya a' jó Isten, mire hoz-

hozhatták — Lehettsz - é ugyan olly kegyetlen hozzám (penig, midőn meg-nem-érdemlettem): hogy titkaidat velem ne közöllyed, kinek szívében még bátorságoflabban meg-maradhatnának? — Oh Egek! mire születtem? — Arra bizonynyára: hogy Én (kinek egyenes szívét jól láttya az Isten) azon édes Kis-aszszonyomtól (kiben különöffen bíztam) ezen mostoha időkben (mellyekben a' vígasztalásra legnagyobb szükségem vagyon) meg-vettefsem, és elhagyattáffam — Meg vagyok Én immár mind sütvé, mind peniglen piritva — Isten veled Édes Etelkám — Másutt-is esznek fehér kenyeret — Én veszedelmedet nem szemlélhetem — A'merre két szemeim vísznek, arra - - -

Ki akara ezzel a' Sátorból rohanni: De utánna szökvén Etelka, karján-fogva víszsa-térítette. Ennek szomorú állását, és meg-halaványodott színét szemlélgetvén a' Kegyes; úgyannyira meg-hökkent: hogy lehetetlennek lenni állítaná azon Titoknak el-fedezését, mellyet még édes Attyának sem akara ki-vallani.

Le-csfendesítvén tehát a' meg-futamodttat; minek-utánna mind-a'-hárman le-ültenek: Etelka, nagy szív-szorongatásai között, igen gyönyörű renddel, kezdetétül-fogva végig, mind-azokat el-beszéllette, mellyek köztte, és a' Titkos között elő-forogtanak. Miként akarta légyen ama' Gonosz-lélek meg-rontani leg-is-leg-elsőben tisz-

ta Erkölceit; az-után: miként gázolt a' Fejedelem' hírében; mi hízeltkedő szavakkal kezdte fortélyait; miként csalogatta Budára; hogy adogálta egy-kézzel az édest, és két-kézzel hogy ránczigálta viszfza. Az-után: Maga miként vizsálta (elsőben ugyan igen csendes elmével) csél-csap beszédgyeit; De osztán: nem fokára (nagyon fel-háborodván) minő goromba szavakkal illette Uri Személyét. El-nem-hallgatta a' Titkosnak fene fenyegetéseit; Zoltán előtt gyalázatos le-festését; azon fertelmes RINGYÓ, és SZAJHA neveket.

Mind-ezeket olly elevenséggel hozta elő Etelka: hogy az Halgatók (ugyan azon egy Etelkának Személyében) mind-a-két vizsáló Személyt látni láttfzattatnának. A'mi maga' dolgát illette: abból egy szót el-nem-hallgatott. De nem vehetett magán annyi erőt: hogy Rókának ama' szavait (mellyekkel Etele-is bűdös csávájába keverte) elő-beszéllhetne volna. Mert: midőn (az előbbeni beszéllésnek renddében) ezekre érkezett; hirtelen el-állott szava. Az-után: minnek-utánna magához tért; azokat félbé-harapván, csak éppen Rókának mérges ki-meneteléről emlékezett.

A' Szüznek ezen meg-szakadtt szava' folyamattyát észre-vévén Etele; magával könnyen el-hitette: hogy hátra lenne még valami, mellynek ki-vallására kényszeríteni kellene az el-íszonyo-

nyo-

nyodott Lelket. Új esedezésekkel forgott tehát a' Kis-aszfszony körül. Forró buzgósággal kérte: ne nyelegetné-el azon bajait, melyek ki-ütötték ugyan nagy torzom-borzzal rettenetes fejeket; de ismét viszsza-buktanak. Vetné - ki mejjéből ama' gonosz Rókát egészfzen. Annak ki-hányttával bizonyoffan tapasztalni fogná könnyebbülését.

Ezekre Etelka elsőben ismét el-halगतott. De az-után: Etelére nézvén, midőn annak szemlélttében egy kevés ideit el-töltötte, így felelt nagy'-édesdeden:

Ah! Edes Etelém! Nem annyira sajnálom Magam' Személlyére szórt böestelenségeket. Úgy hozzá szoktam immár a' nyomorúsághoz, mint vén Leány a' kopott Pártához. Egygyik napom a' másíknak lett mestere. Talponn állhatok immár minden Kos - fő öklelések ellen. Nem félhetek: hogy farra ülteffenek. A' keserő falatoknak-is minapi el-el-nyeleteése természeté vált immár szívemben. — Csak Tégedet szánlak, édes Etelém! kit azon Kalamász-dugasz olly Fótokkal illetett, melyeknél mocskosabbakat reád nem fenhetne a' Sánta - benna Ördögnek leg-ferényebb Kengyel-futója. — Kérlek édes Etelém: ne erőltefs a' ki-vallásra. Szánd meg szemérimemet. — Istenem! Bár ennek-előtte (édes Atyámnak kérésére) ki-vallottam volna mindeneket. Bár az ő szájából inkább;

sem-mint az enyimből hallhatnád gyalázatidat — Vallyon: meg-győzhetem - é magamat? — Segítség, édes Istenem! — Most adgy erőt egy gyámolttalan Leánynak.

Ezeket szólván Etelka; akarattya ellen-is sírva fakada. Ezeket ofztán nem annyira mondotta; mint keserveffen zokogta:

Te vagy tehát, Lelkem Etelém, azon *Veréb-természetű*, kinek *Pendelessé* Etelka? Te vagy tehát azon *Pokol-tőtelékje*? azon *lustos bitang*? azon *Nyerítő*? azon *Akaszto-fa' Virágja*? Te szegezhetted-le tehát kaczer indulatiddal tisztátalan szívemet Wilágoson: hogy Zoltánnak tiszta szerelmét meg-vethefsem Budán — Oh! Magyaroknak Igazságos Istene! ki mind-ezeket hallottad; vesd közbe magadat igaz ítéleteddel. Visgáld-meg újra mind Etelének szívét, mind peng az enyimet. Akaszd-meg tengelyünket. Űs rajtunk. Vedd vérünket. És, ha eddig-való szíves tárfalkodásunkkal Törvényeid ellen vétettünk; törülly-ki bennünket a' Magyaroknak számokból. De egyszer-is mind veszni ne hadd azon igaz Magyaroknak ártatlanságokat, kik csak éppen a' Magyarok' igaz Istene támasztyák hanyatló reménségeket. — Istenem! Ha engemet el-hagysz-is; mivel talán megérdemlettem: el-ne-hadd édes Etelémet; mert bizony meg-nem-érdemlette. Csak éppen most tarts kormányt habos tengerünkben.

Ezen

Ezen kurta, de valóban igaz Régi-magyaros Könyörgését el-végezvén Etelka; hirtelen meg-állította könyveinek záporát. És, mint-ha nagy terhű kövét vetette-vólna-le vállairól; egészen meg-pihent, és nagy öröme fordúlt. Olly özöne lett pedig édes indulatainak: hogy (ki-törő erejével nem bírván) hirtelen Etelének szemeibe tekintene, és vele e'-képpen nyájaskodna; sőt inkább enyelegne:

Túróra, Szarka, túróra! Van egy kevés szám-vetésem Kenddel. Ide szóra Leventa! — Most Én Tégedet a' Lúgba vetlek: és Szappan nélkül meg-moslak; tudod-e mivel? Sulyokkal, ama' Tót Szappannyal. — Hát, Te Uracs, úgy viseltél gondot az én levelemre: hogy az még Rókának - is kezeibe juthatott? No! várrá! Szénnel írhatod a' Kürttöbe szerencsés napod', mellyben töllem más levelet vészszel. De még ez mind semmi. Meg-dögönyözlek annak idejében. E' szorgalmatlanságodért úgy meg-gyomrozlak: hogy még - - -

Midőn ezeket nagy örömében el-mondotta Etelka; közelebb állott Eteléhez; és, annak vál-lára vetvén jobb kezét, így fejezte-bé örvend-tes szavait:

Mind-az-által: nem bánom, édes Etelém: hogy azon Róka-koma meg-tudtta Karjeli eredet-
tedet. Leg-alább eleve észre-veheti: minő Baj-nokkal kapott üstökbe; minő Magyar Vitézzel

eszi Cseresnyéjét egy tálból ama' Tót - vakarcs. Mert Én le - ráztam immár nyakamról a' terhet, és kettőtök' vállaitokra tettem. Hála Istennek! Midőn Rókát, azon Epe-embert, gyomromból ki-hántam; mintha újra születtettem volna. Köszönöm jó tanácsodat, édes Etelem. Azt mondgyák (jól mondgyák, igazán - is mondgyák): hogy jó az okos ember a' háznál; ha bár egy csöp esze fin - - -

Ezekét ki-se-mondván igazán, hirtelen Etele-re nézett: ha vallyon meg-neheztelt-é enyelgése miatt? Az-után: így szakasztotta félbe az előbbi mérész beszédgye' folyamattyát:

Ho - ho! Nem arra, Kancza, a' búzába. Édes Etelem! Talán meg-bántottalak? Leg-alább: meg-bántani bizony nem akartalak. Meg-bocsás! Örömem' özönének. Nem bírhatok vele. Előre érzem amazon Követségteknek szerencsés ki-meneteletét, mellyel, Budára menvén, neki-fogtok, neki-is-mertek-eredni mind tűznek, mind víznek. Mert: hogy a' Fejedelmekhez Budára fel-mennyetek; és mindent az előbbeni karba vízfza-tegyetek: úgy véllem: hogy arra ösztö-nözni nem kelletik illy Okos Embereket. Csak azt akartam ezzel meg-mutatni előttetek: hogy a' Tí' nagy, és feneketlen mély eszetekkel, az Én kis, és csak a' Föld' hátán mászó eszem-is fel-érhet. Ha Tí meg-nem-dicsértek-is, leg-alább meg-dicsértem magam magamat.

Etel-

Etelkának ezen jó kedve elsőben ugyan csudálkozásra, de ofztán vígasztalásra-is méltónak lenni látszattatott.. Etele fő-képpen magán kívül lévén; el-nem-fordíthatta rólla szemeit. Meg-ígérte Budára való menetelet; de úgy ám: ha Etelka-is fel-jönne. Igérte tárfaságát a' Fő-pap-is: ha leg-alább hárman útnának. Fartatták a' Szűzet elég nagy okokkal. És, a'-mint tettfezt, reá-is-verték volna; de, íme! midőn nagy kívánsággal várják a' feleletet; bétoppána hozzájok a' Dajka; és Etelkát az Attyához hívta.

Etelka e' szavaival vált-el Etelétől: köszönöm még-egyszer jó tanácsodat, édes Etelém! Ugyan-csak jól ki-hántattad velem azon Ürömbert. Istenem! be szerencsés Szűz az olyan, ki annyira mehetett, hogy olly szívre találhatott: ki előtt minden bajait fel-füdözheffe, és benne orvosságát-is lelheffe. Pá! édes Etelém. Pá! édes Kádárom. Ezekkel el-ofzlottanak.

MASADIK RÉSZ.

RÓKÁNAK FORTÉLLYA.

De még a' gonosz Róka sem aludtt ám Budán csavargós lukaiban. Még meszsziről megszaglotta a' Sáfrány' illattyát. Nem kételkedhetett Etelének, és a' Fő-papnak mind öszve-ba-

rátkozásokról, mind hirtelen fel-jövetelekről. Tehát: hogy addig verhetné a' vasat, még meleg; addig tekerné a' gúzt-is, még hajlana a' vészsző: mind Etele, mind Kádárt el-akartavészteni. Hogy tapogatva járna, a' többi között e' módokat választotta meg-vesztegetésekre:

Etele ellen egy levelet koholt Tuhutumnak nevével. Ezen Úri Ember (valamint annak-előtte mondám) Erdély-országot igazgatta. Ennek Vitézségét, és azon csatáját, mellyel Erdélyt Magyar-orzággal öfzve-forrasztotta; mostanában fogom elő-adni; de rövideden: ne-talán-tán hamarabb meg-esettnek lenni találtaffék a' dolog, mint elő-beszéllettnék. Magyar erkölcsseiről annak-idéjében fogok emlékezni.

Zalánnak (ama' híres Bolgár Ellenségnek) meg-hódolása után, TÓSÓ, ZABOLCS, és TUHUTUM (Árpádnak híres-neves emberei) Magyar-orzágnak határjait fel-vetvén Mefzesnél, Erdélynek akkori szélínél: midőn eme' Tartománynak híret hallották, OGMÁNDI Hadnagy által ki-kémleltették a' Földet.

Meg-értvén pedig tölle az Orzágnak termékségét; szabadságot kértek Árpádtól (kinék engedelme nélkül illyetén nagy dolgokhoz nem foghattanak még a' Vezérek-is): hogy ama' Tartománynak Magyar-orzággal való öfzve-foglalását mennél-hamarább meg-engedné.

Meg.

Az engedelmet nem sokára meg nyervén a' szorgalmatos Vitézek; egy akarattal TUHUTUM-RA bízták az egész Hadat. Ki-is (hogy híré-nél szaporábban járhatna) egy nap alatt a' kiet-len ERDÖKÖN által - vitte a' Magyar Sereget; és, Ezredeffei közül, engedetlensége miatt, kö-rösztül-vervén a' leg-szebbiket, 's - ugyan - azért leg-félénkebbet-is; GÉLÓT (az Oláhok' Vezér-jét) nem annyira szembe-állással; mint Hadi-ra-vaszsággal, Almás' vize mellett, mérge fien meg-szorította (1).

B 5

Csak

(1) Árpád' Vezérjeinek azon hadi - mestersé-geket , mellyekkel meg - szokták csinálni ellenségeiket igen világossan ki - adgya LEO, ama' nap - keleti Bölcs Császárs, ki akkoriban élt a' Magyarokkal. Ennek sza-vai ezek : De a' Magyaroknak mind szokásokról , mind Hadi-rendekről (melly a' Bolgdrokétól keveset , avagy sem-mit se különbözik) mostanában szóllunk. Ezen Nemzet te-bát, Férj-fiak' sokasággal virágozván, Nemes-természetű , és SZABAD. Nem gondol az új módikkal , se a' szer-se-lert való bővelkedéssel. Hanem egyedül azon vagyon : hogy szív-bátorsággal , és erősséggel meg - győzze az ellenséget. Ezen Nemzet tebt , melly egynek parancsolattytól függ : nagyon , és keservessen meg-büntettetik az Elől-járóktól , ba valamiben vét. És felelemből inkább , mint szeretetből te-fzi kötelességet. Mivel pedig a' bizonytalan helyű le-telepe-déseket meg-szokták ; minden munkát , minden hanyarúságot serényen el-szenvednek. Számba se veszik a' meleget , a-
vagy

Csak ezen egy Folyó választotta - el egymástól a' két ellenkező Sereget. Kétségesnek is mutatta az egyenes által-úztatást. Mert két kézlábbal munkálkodó Magyar Vitézek hamar elnyomattattak volna a' túl-álló, 's-ezen alkalmatosságra ügyelő Oláhoktól.

De

vagy bideget. És az élelemre szükséges holmiknek-is bédnyoságát jó szívvvel el-tűrik - - - Az időnek alkalmatosságra igen nagy szorgalommal vigyáznak, 's-azon vannak: hogy nem annyira szembe állással, mint Hadi-ravaszdsággal, az-után véletlen ki-ütésekkel, végtére a' szükséges dolgoknak el-foglalásfokkal meg-szalaszszák az ellenkező Sereget. - - - De a' meszsziről való ütközeteket inkább szeretik, az-után a' lefelkedéseket, és körül-vevéseket. Tudni-illik: midőn, el-széllyesztvén a' rendnek végét, valamellyik szárnyal iparkodnak az ellenség' környül-kerítésére. Kedvellik a' tettetett bátrádsokat, és az hirtelen visszafordulásokkat, az-után az el-szórott csoportokat. Minek-utánna El-lenségeiket meg-szalasztották; minden más szorgalmat abban bagyván, szüntelen nyomokban vannak, tellyes szívekkel, és lelkekkel azoknak üzésekre figyelmezvén. Mert: meg-nem-elégednek azzal, hogy (valamint a' Rómaiak, és több más Nemzetek) mértékleteffen üztek, és a' meg-szalasztattaknak vagyionokat el-vegyék; hanem addig farkal-lyák, még egy lábíg el-vefztik. Ugyan-csak e' végre élnek minden mesterségekkel, és iparkodásokkal. Ezekből ki-tettfszik: miként jött a' mostani Magyarokra-is azon Köz-mondás: egy lábíg oda van.

De Tuhutum (az illetén csaták között meg-vénhedett jó Vezér) két-felé szakasztotta maga' Seregét. Annak egy részét maga mellé csatlotta. A' másik Felekezetnek azt parancsolta: hogy, oda fellyebb, úgy úszsák által a' Folyót: hogy az Oláhoktól élzre-ne-véteffenek. Az-után: Hátúllatokra kerülván, hirtelen reájok üffenek. Láta-is ezen fortélyának szerencsés ki-menetelét.

Mert az Oláhok, Hátra-kucsmájokat féltvén, midőn amazokra fordúltanak; Tuhutum, maga' Seregével szaporán által-úsztatván, hirtelen két tűz közé vette a' szurkos gubát. Azt hamarjában úgy el-pörzsöltette: hogy maga ugyan Géló (ki-akarván-szaladni Tartományából) le-füleltetett, és diribrül-darabra vágattatott. Horpadtt-pofájú Rumunnyai (2) pedig szerte-fzélllyel szórattattanak.

Egész

(2) Azon Nép, melly Magyar, és Erdély-Országoknak némely részein; Havas-al-földön pedig, és Moldovában széleffen, és hoszfzan el-terjedett: hogy azon Rómaiaknak maradvánnyi legyenek, kik Dáczia-ban (mellyet Trajánus Császár meg-véve) újra le telepedttenek; bizonyos abból-is: hogy még mostanában is RUMUNYOKNAK, az-az: Rómaiaknak nevezik magokat. Sőt: azon Nyelv-is, mellyel mostanában élnek, nem egyéb a' Római Nyelvnél; noha sok tót Szarmata szavakkal öfzve-elegyedett. A' Tótok nem
más

Egész Erdélyt Tuhutumnak ajándékozta Árpád. Ezen igaz Magyar Vezérnek Unokájától, az Örebbik Gyulától, származott osztán SÁROLTA, Dicső Szent ISTVÁNYNAK, első Magyar-Királyunknak édes Anyja.

Ezen említett Tuhutumot tehát leg-alkalmatossabbnak ítélte arra a' ravasz Róka, kinek nevével Levelet költsön Etelének meg-vesztegetésére. Mert elsőben: ezen Vezér leg-távúlabb esett Budától. Ugyan-azért: azt gondolta a' Gyilkos: hogy hamarébb fel-falhattya a' Jövevény Ifiat; mint - sem ki - tudódhatnának költeményei. Az-után: Tuhutum, jól el-élvén immár ideit, nem meszsze láttzatott lenni az Hóllttak' Tartománnjától. Így, ennek halálával, örökös feledékenségbe hozhatta volna patvarságait.

Illyetén reménynek úndok gözeivel tele-lévén a' Gonosz-pára; azon említett Tuhutumnak
em-

más-kép' nevezték-el ezen Nemzetet, hanem WLACH. E' szót fel-vévén a' Magyarok, így ejtették-ki: elsőb': OLACH, osztán OLAH, végtére OLÁH. Sőt: a' mostani Rómaiakat-is ezen OLÁH névről OLASZOKNAK mondták. A' Deák Irók fok-féle-képpen nevezték, úgy-mint: WALACHI, BLACHI, BLACI, WOLACHI, és mostanában WALACHI. Mind-ezek ama' Tót szóból: WLACH eredttenek. Mért nevezték pedig a' Tótok ezeket WLACHOKNAK; Ökegyelmek lálsák.

emberséges nevével, ezen embertelen levelét fiaddzotta fertelmes Alomjában:

ZOLTÁNNAK, a' Vitéz Magyarok' Fő-vezérjének, Budára. Jó napot, Hatalmas Fejedelem! LABAS SIMON, a' Bolgárok' Kolompossa, ismét a' Paczinakok' kezeikhez békélvén, velek-egygyütt ki akarja orrát barlangjából dugni. De vízsza-verem; ha Isten engedi. Ha nem engedi pedig; leg-alább úgy meg-szalasztom: hogy sírva nézend utánnam. Nem méltó az életre ama' Fösvény Bugyogó. A' Disznó-Almot-is el-adná; ha ki meg-venné. Gyűlölik maga' Katonái-is. Ezeknek minden falattyokat számba adgya, fel-vervén. Meg-olvassa (azt mondgyák) a' Víz-kortyokat-is. Sőtt: a' szárazokra-is fülel. A' Rákban fagygyút; az Ökörben ikrát; a' Szúnyogban hájat keresztet. Beszéllik, kik közelebbről ismerik: hogy még a' moslékot-is más napra tartattya. — Ez-ellen indúlok; ha meg-engeded. Meg-engedd pedig: mert meg-rakom Jeget-evett, Vízet-ivott, Lapuval-takaróddzott Húgyos Labanczait. Fél-pofánkra: záb-fogunkra sem lesznek elegek. — De, hogy Magyarán ki-mondgyam az igazat: Én, Hatalmas Fejedelem, nem-annyira tartok a' külső Ellenségtől; mint a' belső Kurva-fitúl félek. Hallom: valami ETELE nevű Fitty-firitty fészkelődik melletted. Szemmel tartsd a' pölyhöst: hogy meg-ne-tollasodgyon. Ő Labas Simonnak a' Veje.

Bol-

Bolgár penig Testte-lelke. Csábíttya a' Magyarokat. A'-min leg-inkább csudálkozom: Gyula' Baj-tárffamnak Leányába kapott. Bár Gyula se szoktatná korpára e' csíkos Ártányt. El-fogtam minapiban Levelét, mellyben Labaft Ifúságod ellen uszíttya. Tagold-le a' Beste-karát elevenen. Avagy add kezembe. Meg-emlegettetem vele a' Magyarok' Istenét. Valamint Honnyodat, és Honnyaidat szereted; úgy ójjad magad' Etelének ál-gödreitől, Tuhutumodnak javallásából. DÉZSEN. ERDÉLYBEN.

E' Levelet nagy mesterséggel el-készítvén Róka; szaporán a' többiek közé tette, mellyek ugyan az'-nap', az Országnek minden részeiről, Budára hozattanak. Ezekkel le-hajózván Csepelre (hogy egyszer's-mind a' Fő-papot-is meg-agyabugyálhassa), midőn a' Leveleket Zoltánnak kezeibe adtta; azt hazudtta Kádárról: hogy Ő fortélyos vélekedésben lenne Fejedelemsége felől. Igen törné a' Borffot egynehányad-magával. Más valami Fejedelemnek bé-iktatásáról gondolkodna. Etelét Fő-tanácsfósának tartaná. Vele fújná alattomban a' követ. — Mind-ezeket pedig nem azért mondaná: mintha nyilván-való Igazságoknak tartaná. Avagy: ha arra kelne a' dolog; meg-is-bizonyíthatná. Hanem: hogy tudgyon mihez tartózkodni a' Fejedelem, ha egyszer a' Szélvéfszek meg-erednének. Nem ártana

tana a' záporos hírnek csak első lágy fzelétől-is okoffan tartani.

Ezeket hallván a' Fejedelem; leg-is-leg-első-ben a' Fő - papnak meg-változásán csudálkozott. Felőlle mind-eddig soha semmi roszszat nem hallott. Sőt: mindenkoron igaz szívét látta mind Attyához, mind maga' személlyéhez. De egy-szer-is-mind az emberi elmének állhatatlanságáról elmélkedvén; ezeket lehetséges dolgoknak lenni állította.

De pedig az-után: midőn Tuhutumnak nevével költt Levelet el-olvasta Zoltán; és azt a' Titkosnak beszédgyével meg-egygyezni tapasztalta: már akkor éppen el-hitette magával: hogy mind Kádár, mind Etele nem csak nyug-hatatlanok; hanein veszedelmefek-is lennének.

Nagy hevesésséggel fel-duzzana tehát mind-a'-kettőre. Minek-előtte meg-hallotta; nagy hirtelenséggel el-tökéllette el-vesztéseket. És, hogy a' következendő szélvészeket korán el-kerülhetné; meg-parancsolta Rókának: hogy Eteleát alattomban el-fogja. Ha ezt jó szerivel végbe-nem-vihetné; erővel üssön reá. A' Fő-pap' meg-csípését pedig önnön-magára vállalta. Erőffen fel-is-fogatta: hogy mind-a'-kettőnek kofzoróját meg-köti, és, nem-is fokára, a' vágóra viszi.

Ki-hűlvén az-után első forrójából a' hirtelenkedő Fejedelem; midőn előbbeni rendeléseit, ha vallyon meg-ütnék-e az igaz mértéket, Or-

szágos fontra vette; végtére ezen gondolatban meg-állapodott: hogy Etelének gombja' le-ütése nem lenne olly félelmes. De a' Fő-papnak példás meg-büntetése az Országban nagy zene-bonát tehetne. Szerették őtet, és igen tisztelték a' Magyarok. Nem-is gondolhatták annak meg-rontását igazságosnak lenni, kinek jó tanácscsával vagy csak egyszer-is éltenek.

Illyetén gondolatokkal fárasztván elméjét; végtére így akarta a' doigot el-igazítani: hogy ha ki-tudódnának gonoszságaik; Etele ugyan, mindnyájoknak eleven példájokra, el-vesztené fejét. A' Fő-pap pedig meg-ölettetne ugyan, de alattomban. Avagy nyilván szám-ki-vettetne. Csak alig-is várhatta: hogy mind-a'-kettőt kelep-czébe keríttse. És, íme! bele-is-kerítette.

HARMADIK RÉSZ.

E T E L E B U D Á N.

Mert Etele jól tudván: hogy a' fekvő Ökrön Hóldat nem szánthatna; öszve-beszélt a' Fő-pappal Wilágoson. És (mivel, Hubának le-tétele után, Gyulát a' Katonaságnak vezérlésére szükségesnek lenni állították; Etelkát pedig semmi-féle-képpen reá nem vehetnék a' Budai útra) csak ketten fel-ültenek a' kocsi-ra; és négy napok alatt Budára hajtottanak.

Midőn

Midőn a' Soroksári mezőnek egy gyönyörűen fel-emelkedett Dombjához (Csepelnek éppen által-ellenében) értenek; Zoltánnak hol-létéről meg-kérdezvén a' fel-'s-alá járó embereket: némellyek ötet Budán; némellyek a' Csepeli szigetben mulatozni mondták. E' kétséges beszédet javokra akarván fordítani, így végezték: el magok közt: hogy a' Fő-pap ugyan, le-szállván a' kocsiról, egyenesen Csepelre eveddzen. Etele pedig Buda felé indullyon. A'-ki előbb fel-találná a' Fejedelmet; tüstént a' dologhoz fogjon, és Rókának gonofzságait ki-nyilatkoztassa. A' mái Verebet sokkal jobbnak lenni gondolták az hólnapi Túzoknál.

Le-szállottanak tehát a' kocsiról. Az-után: egy-mást meg-ölelvén; 's-a' dolognak szerencsés el-végezésére minden jókat kívánván: egy-mást meg-csókolták.

Sírva búcsúzott-el Etele Kádártól. Mint-ha előre meg-érzette volna azon szerencsétlenségeket: mellyek ezen el-válás után következtenek. Meg-érzette ezen veszedelmet Wilágosonis: midőn, Etelkától el-válván, szokása ellen, keferő sírásra fakadott. Rebegő nyelvél arra kérte mindgyár akkor a' Szűzet: el-ne-hagyná Eteljét hervadni, ha valami-képpen a' kaszába ütközne. Segítené ügyét minden ki-gondolható módokkal. Budára fel-jöttében, ne sajnálná érte táradtságát; ha, Rókának ravaszságai által, a'

verembe botlana. Sírva ígérte-meg Etelka minden tehetségét. Ki-szabadíttására kötelezte magát Testtestő! - lelkestől. Kevésben-is múlt-el; hogy Eteláját Budára nem késérte. Biztatta megszomorodott szívét. Végtere: nagy zokogásai között, magától el-eresztette.

A' Soroksári dombnál el-válván tehát egymástól; Etele ugyan egyenestlen Budára igyekezett. A' Nyulak' - szigetének csúcscsa mellett, által-tétetvén a' Dunán; minek-utánna a' Révészektől meg-értette: hogy Zoltán Csepelen lenne, és ma viszsza-se-jönne Budára; itt semmi dolgát-nem látván, tüstént le akara hozzá evedzeni. De: mit tegyenek, reá lévén a' Révészek tanítva; ötet ama' Titkosnak szobájába vezették, és, annak gaz kívánsága szerént, körmei közé-is kerítették.

Nem örülhet a' véres-szájú vad Farkas nagyobb; midőn a' réses akolban le-öldösvén a' többi Juhokat, egy kövér Bárányt fel-kapott: mint eme' ragadozó Róka örvendezett; midőn, a' Világos-váriakat meg-zaklatván, ezen ártatlan Etelét fogára kerítette. Nagy szorgalommal földözte Béle'-poklofságát. Fitogtatta örömét, és barátságát. Ördög ült pedig szíven; ott-is a' közepén. Illy csalárdtól szóllott Eteléhez:

Örvendgyek-é szerencsés el-érkezéseden, Kedves jó Barátom; avagy inkább sajnállyam itt-léttedet: most se tudhatom. A' többi között

az gyötri leg-fő-képpen szívemet: hogy Fejedelmünk' akarattyának be-tölttése az én személyemre biztattott. Tüdgyák az Egek: mennyit esedeztem Zoltán előtt; mennyit emlegettem mások előtt-is: hogy Te nékem különös jó Barátom lennél. Hogy-hogy tehetném tehát azt veled: hogy, kit minapiban Vezérséged' ki-hírlésével meg-vigasztaltalak Wilágoson; most: Sitalmas Sorsodnak meg-jelentésével nagyobbban meg-szomorítottalak Budán? De semmire sem mehettem esedezésemmel: — Édes Etelem! Meg-nem-mohosodhattsz Országunkban: mert gyakran hengergetnek az irigykedő Gonoszok. El-is-vagy innár árulva a' Fejedelmek előtt. Add-ide kardodat. Zoltánnak RABJA vagy.

Eme' véletlen Rabságának hirtelen hallattára nagyon meg-döbbene Etele. Meg-állott egy kevés ideig mozdulatlanól. Törülgette homlokát. Fel-fel-emelgette Szablyáját. Végtére: mind előbbeni ártatlanságát eszébe juttatván, mind pediglen mostani bátor izivének hatását vévén; így felele Rókának:

Tehát! Ugyan-csak diadalmat vett raitam a' Gonofzság! — Tehát! nagyobb ereje lehetett az utánnam-áskáló Gaz-ember' Istentelenségének; mint nyilván-való Ártatlanságomnak? — Jól vagyok — Itt a' kardom — Örömeft Rabja vagyok Zoltánnak, kit Talpig-embernek gondolok; de nem egy böcstelen Rókának, kinek

Béle'-poklofságát, nem sok idő múlva, ki-nyilatkoztattya a' Magyaroknak Istene — Vedd Bilincsbe lábaimat, Te! Láb-moslék — Lakatold-öszsze kézeimet, Te! Kéz-szenny — De tudd-meg: hogy, nem sokára, e' Kezem leszén Hóhérod, Istentől immár régen el-rugaszkodott Gazember — Kezembe vagy úgy-e Tót-falat? — Ki-tekerhetném mostanában nyakadat! Ki-is-üzhetném förtelmes lelkedet! — De nagyobb kenokra tartalak: midőn egyszerre mind ki-sülnek gonofságaid — Jól fel-kösd Hiba-gatyádat, Szemtelen! — Etelével, egy Karjeli Vitézzel, van dolgod; nem egy Kis-aszfszonnyal — Ha azon szelíd Leánzó meg-törhette rossz szived', ki-is-fogott hallatlan gonofságidon; el-gondolhatod, Pogány-lelkű: miként zúzlak porrá — Ki-nem-telhetett Etelkának Szeméremmel tellyes Ártatlanságától: hogy úgy le-rakott volna; a'-mint valóságosan Ördögöddel határos, és semmire-kellő vóltál. — Minden útalatos nevek, mellyekkel mind Én mostanában, mind ennek-előtte a' Kis-aszfszony illetett; sokkal inkább illenek reád, mint ama' Titkosnak méltóságos neve — Le-hú-zom róllad (penig hét bőrrőstől) eme' meg-nem-érdemlett nevedet; és vízsza-adom a' LISKÁT, mellyet, Örökséged gyanánt, gaz-apádtól vettél. Ha csak Eger nem leszel: hogy a' földbe bújj; avagy Kecse-béka' személlyébe nem öltözől: hogy a' Tóba szökj; töllem meg-nem-menekedsz.

Tudd-

Tudd-meg: hogy lány Pogánka - kásádba (3) akarván harapni; ama' redves fogaiddal Magyar Konczra találtál. Meg-is-járja e' Magyar szív Tót lelkednek ama' Disznó-ólyát — Én leszek, Isten után, Etelka' ártatlanságának védelmezője, és Se-honnyai Nemzetségednek örökös üldözője. — Már most azt cselekedd velem, a' -mi az'

C 3

Pa-

(3) Eme szó *Poban* annyit téfzen a' tótoknál: mint *el-bánytt*; *el-szórtt*; *alá-való*; és *semmire-kellő*. Az ILYRUSOK, h-betű helyett g-betűvel élván, a' *Poban* Pogánnak mondgyák; valamint *Szlobdt* Szlugának, *Bóht* Bógnak, és *Horét* Gorének. A' *Pobánka-kásdt* tehát, az-az: alá való, és semmire kellő kását, *Pogánka-kásdnak-is* mondták. — Minek utánna a' Kereftény hitre tértenek a' Tót-nemzetségek, azon embereket, kik meg-térni nem akartanak, *Pobanoknak*, az-az: *el-szórtt*, *el-bánytatott semmire-kellőknek* nevekték. Ismét a' *Pobanyokból* Pogánokat tettenek az ILYRUSOK; így jött a' Magyar szókhoz-is a' *Pogány* szó, melly által meg-nem-kerefteltetett hitvány embereket értünk. Ezeket az-után a' Deákok *Paganusoknak* mondták; noha, a' szónak eredetét nézván, inkább vagy *Pobanusoknak*, vagy *Paganusoknak* mondhatták volna. Nem-is törte volna fejét BARONIUS, midőn a' meg-nem-kerefteltt Nemzeteket azért mondgya *Paganusoknak*, az-az: *Falusiaknak*, mert a' *Falukba* laktanak: mintha nem laktak volna a' Fő-városokban-is. KOLLÁR. A' *Pogánkakásdt* még a' Német-is *Schiden*nek az-az: *Pogánnak* mondgya. A' Németektől vették a' magyarok, midőn a' *Pobánkt* Hajdinának nevezik.

Parancsolatban vagyon — Se többet penig, se kevesebbet, Poroszló.

Etelének ezen mendörgő szavaira, úgy ülepébe szállott Róka-koma' párája: hogy, elcsapván hasát a' Félisz-gyöker; Tisztsége szerint, ki-ki-nyilatgatná szagos Titkainak Büzét a' fertelmes Gerény. Nem-is tudott hamarjában kába eszével számot vetni. Ijedttében nem csak Etelének nevérol; hanem a' magájéról-is megfellekezvén, csak azt szuszoghatta végtére: hogy utánna jöjjön.

Midőn az-után a' Csonka-toronyhoz értenek; ottan Etelének jobb-kezére, és bal-lábára lánczot vetettenek a' Poroszlók. Nem-is sokára osztán egy fetét tömlöczbe vetették.

Bé-mént nagy bátorsággal Etele. Magával vitte Ártatlanságának édes emlékezetét. Ennek Ragyogásától meg-világosodni láttszattatott a' két kézzel meg-markolható Setéség. E' méltatlan állapottyában el-nem-hagyta őtet a' Magyar szív. Vele állott; vele járt. Vele serdült; vele hált. Vele vigyázott mind Szerencséjében, mind Szerencsétlenségében egy-aránt.

Olly titokkal ment pedig végbe ezen el-záratás: hogy a' Tömlöcz-tartó se tudná, kire vetné lakattyát: noha, midőn annak ékes terméte, bátor tekinteteire vetegette szemeit: azt nem hitvány fogolynak; hanem nagy nemességű Leventának gondolná.

Te pedig nagy-lelkű Etele! vedd eszedre: hogy, noha a' Fejedelemnek rabja vagy; de ártatlanól szenvedsz. — Nem hintik-ki az úttészára, fel-fe-találhatod a' szemeten ama' méltóságos BÁTORI nevezetet. Meg-kelletik eztet érdemlened; és, magaddal egygyütt, Országodba, és Nemzetségedbe bé-vinned. Te példájok lélszel azoknak, kik valaha Országodban el-tapodttatnak; da, búdogabb időkbe jutván, ismétt fel-emeltetnek.

Etelének el-zárattatása után; Róka, nagyobb bátorságot vévén; el-fogatta, nagy alattomban, annak lovászfűzát-is; és, meszfe édes Urától, egy fertelmes mélységbe zárattatta. Tudni illik: attól tartott az Istentelen Titkos: ne-talántán e' végső gonofzságának híre Wilágosig terjedne, és szapora fel-jövetelre kényszeríthetné a' védelmező jó barátokat. — El-akarta addig fikkasztani; még amazoknak hírekkel lenne érdemtelen fogsága.

Semmit se tudott a' gyalázatos Titkos Kádárnak Csepelen létéről. Másként ennek-is véreben tánczolvá járt volna; és, tetézve lévén gonofzságai, fagyba-vérbe hagyta volna az Istent-felő Öreget. — Bánta a' kö-szivű: hogy tüftént utánna nem eredhetett Tatár-korbácsával. De vegtére: ugyan-csak hállóba kerítette ezt-is, eme' másnak ártalmára, magának nem-hasznára született Kénzó-palota.

NEGYEDIK RÉSZ.

A' FŐ-PAP HANZÁRNÁL.

Midőn ezek Budán így történtenek ; lássuk : mire mehetett a' Fő-pap Csepelen. Ez (minek-utánna nagy szív-szorongatásai között Etelétől el-vála ; és a' Fejedelemnek akkori Lak-helyére, ama' gyönyörűen el-terjedett, és valaha szép Kert-nek be-illő Csepeli szigetre érkeze :) magát Zoltánt otthon nem találhatta. Éppen az'-nap' vádászatot indított a' közel-lévő erdőben. Reggel mentenek-ki a' Nyilasok ; délre várattattanak-vífsza Hanzártól ; ki akkor, a' Fő-pap' nagy szerencséjére, oda-haza maradt.

Szerette Hanzár a' Fő-papot. Gyakran tapasztalta egyenes szívét. Észre-vette gondolataival meg-egygyező szavait. Ezek fölött : Isténéhez , Hazájához , és Fejedelmjéhez nem tette-tett, hanem valóságos szeretetét. Ennek el-jövetelén vagy csak azon okból-is igen örvendezett Hanzár : hogy illy hathatóságú embernek tanú-bizonyságával meg-akarja vala erősíteni Etelkának ártatlanságát. Mert el-nem-hitethette magával : hogy mind igazak lennének azok , melyeket a' Titkostól hallott. Mind ekkoráig , alattomban, szünetlen siráncozott azon ártatlan Szűznek ostromai miatt. Csak alig-is várhatta : hogy

Ka-

Kádárral azokról beszélheffen. Nem kételkedett benne: hogy mindenek, mellyek Wilágoson történtenek, tudva vólnának előtte.

Kádárt tehát, a' homályos dolgoknak megvilágosítására, leg-alkalmatossabbnak lenni gondolván Hanzár; minek utánna el-jövedele megjelentetett: kívánva bé-eresztette magához. Kit is maga mellé ültetvén; hogy, 'Urának haza-jötte előtt, mindeneket meg-tudna: lassan-lassan a' Wilágosi dolgokra ereszkedett,

A' kevés ideig tartó beszélgetések között, észre-vette a' Fő pap: hogy Hanzár, Etelka' nevének egynehány emlegetésével, örömeit megakarná tudni a' valóságot. Ezen okra nézve: addig-addig kerítette hoszszas beszédgyének fenekét, még végtére: útba igazítván a' dolgot, nagy mesterséggel, a' Wilágos-vári történetekbe keveredett.

Tehát: a' kegyes Fejedelemnének csendes hallattára, elejétől-fogva egész végig, el-beszéllette a' haj-szál'-meresztő rút viszsza-vonásokat. Etelkának fáját angyali képét, eleven festékekkel, igazán le-festette. Ellemben: ama' gonosz Rókának Majom-ábrázattyát; embertelen kéreményeit; Zoltánnak gondolataira, és vágyódásaira fogott illetlenségeket, olly világossan eleibe rakta: hogy ezekre nem csak el-hűlne, el-íszonyodna Hanzár; hanem Etelkának annyi bajait keserveffen meg-is-firatná.

Fő-képpen azon indúlt-meg a' Fejedelemné: midőn hallotta, melly nehezen lehetett Etelkából ki-venni, elsőben: a' Titkossal ejtett beszélgetésnek velejét; az után: Etelének Személyére hintegetett gyalázatos szavakat. Jól tudtta Hanzár: hogy, az élsőnek el-titkolása, az emberi Szeretetből; a' másadiknak el-rejtése, Eteléhez való hajlandóságából gyökerezne.

A'-mi több: Etelkának azon említett magaviselését elegendő jelnek lenni állította Hanzár, mellyből bizonyos ártatlanságát, minden gyanakodás nélkül, valóban ki-veheffe. De egyszer's-mind: úgy el-útálta Rókát: hogy, tüstént új módokról gondolkodna, mellyekkel nagyobb világosságra hozhatná rettentő gonofzságait.

Istenem! melly hatalmas párt-fogót találhatott Etelka a' Fejedelemnében! — Ha ezt akkor ez Isten fel-nem-ébresztette volna; ha szívét (Urának keménysége ellen-is) meg-nem-erősítette volna: talán, nem csak gond-viseléséről; hanem maga' léttéről-is gyanúba eresztette volna az emberi gyarlóságot. Mert ekkor az ártatlanságot el-nyomottnak; ellemben a' gonofzságot nyerttesnek tapasztalták volna.

Mert Zoltán úgy-annyira el-hitte rava'sz Titkofsának hazugságait: hogy valóságokról éppen nem kételkedne. Ugyan-azért: nagy munka-dolog volt Személyével banni; midőn a' vadászat-ról vissza-jött. De minek-előtte vele szembe-jötte.

jöttek; meg-jelentette a' Fő-papnak Hanzár: hogy, némely Leveleket el-olvassván Ura; igen meg-haragudott légyen. Vigyázna magára-is Kádár. Alig, ha azon írásokban nem fekünné Róka. Magának ugyan semmit se szóllott Zoltán ezekről. Azon lenne Kádár minden igyekezetével: hogy Zoltánnak gondolatait ki-vegye. Végtere: azon ártatlan Szűz-virágnak veszedelme' el-távoztatásáról szorgalmatoskodna. Élni se kívánna; ha halálát venné.

Hanzárnak ezen utolsó szavaiból ki-tettshetett: melly irtóztató-képpen öszve lennének zavarva a' Világosi dolgok. Az-után az-is: minő sziye lenne a' Fejedelelemnének a' meg-bontakozott dolgoknak el-igazításokra. Mennél továbbra haladott az idő; annál-inkább észre-vette: hogy, minden-nap', egy nap múlik; és annál mélyebb gyökeret vör az Istentelen Gonofzság; annál nagyobb veszedelembé forogna mind Etele, mind pediglen Etelka.

Minek-utánna ezek így el-múltanak; íme! bé-toppana hozzájuk Zoltán. De, midőn ama' Fő-papot Hitefsénél látta; olly kegyetlen szemeket vetett mind-a'-kettőre: hogy azoknak tüzeiségeket nem tűrhethvén Hanzár; szinte kétségbe esne. Egy szót nem szólla hozzájuk. Előllök nagy-hamarjában el-tűnvén; bé-zárta maga után az ajtót. Szüntelen a' Párt-ütesről gondolkozott. Urának ezen állapottyára nézve,

el-némúla Hanzár. Elig volt: hogy el-nem-útálta Maga' életét. Leg-inkább a' következő rosz élettől tartott.

A'-mi Hanzárt igen hathatóffan gyötrötte, az a' Fő - papnak nagyobb bátorságot adhatott. Észre-vette a' szemes: hogy Zoltán' Ifúságának maga' meg-értt tanácscsára lenne szüksége. Által-látta: hogy, az Istentelen Rókának fortélyai által, igen meg- lenne- vesztegetve szíve. Ugyan- azért: köteletségének lenni állította: hogy elsőben csendes, de fontos beszédekkel helyre-állítsa. Az - után, ha lágy szavaival keveset gondolna (vagy törik, vagy szakad) Magyaroffan ki- ad-gya az Igazat.

Tehát: midőn mindnyájan az Ebédhez ültek; Zoltán pedig egy hafogatott-haj-szálnyit sem akarna távozni fel-vett szándékától: a' Fő-pap (semmit sem hajtván dér - dūr tekinteteire) nagy Méltósággal el-kezdette beszédgyét. Ez nem egyébből állott: hanem Istenben-bóldogúltt Árpádnak merő dicséreteiből. Attya' Erkölcseinek elő hozásával akarta meg-jobbítani Fiát. De vannak, kik azt állíttják: hogy soha meg-jobbúltt embert nem láttanak.

Mind-az' által: Árpádnak főképpen azon erkölcsét magasztalta Kádár, mellyel minden Gaz-embernek alattomiban-való ravaszságait éles szemekkel meg-czirkalmazta. Nem-is találtatott soha ollyas teremtmény, kinek Ördög-ülön-koholt

for-

fortélyaitól valaha meg-csalattatott volna. Ő minden Vádolónak elsőben erkölcsait szokta nagy eszésséggel meg-rostálni. Soha el se hitethette magával: hogy más vesztével hízó Gonoszoknak vádolásaik egyenes Ország'-úttján járnának.

De ha mindgyárt azon Ember-húffal-élő Hiénák Igazat hoznának-is eleibe; még-is a' vélekedéssel vala felöllök: hogy ezt nem a' Köz-jónak Elő-mozdítása' szeretetéből cselekednék; hanem, hogy elsőben: tulajdon haragjokat ki-öntenek; az-után: a' Boszszú-állásra törekedő indulattyaikat el-palástolván, a' Köz-jónak szeretetét fitogtatnák. Így tehát (ama' vádolások' alkalmatosságával meg-fordítván a' rudat) elsőben magokat, magok után a' Köz-javat szeretnék.

Eme' vízfizára-fogott Kasza penig semmi böcsületes Munkásnak kezeibe nem illene ám, ki a' maga' hasznát a' Gazdának Java után szokta helyheztetni.

Ezen nagy Okosság, ezen nagy Szemesség leg-inkább illene penig az Országlókhöz; kik gyakorta (hirtelen indulataiktól el-ragadttatván) meg-csalódhatnának. Meg-jutalmazhatnák a' Gonoszokat; el-veszthetnék penig az ártatlanokat. Nem lehetne penig bódogtalanabb Ország annál, mellyben a' Jók, és Roszszak között külömbséget nem tudna tenni a' Fejedelmi Okosság.

Minden Ítélet-tételben, leg-szükségeffebb volna a' jó Meg-fontolás. Itt abban-kellene-hanni a'

a' Szeretet; a' Gyűlölködést; de fő-képpen a' Hirtelenkedést. Kik ezektől el-ragadtatnának; azok az Igazat átal-nem-láthatnák.

De (egy szó, mint száz) midőn valaki maga' Fele-baráttjának valami rossz tettét bé-vá-dollya; csak éppen egyre lenne a' Bírónak szűksége: hogy mind-a'-két Résznek Erkölcsét egy ki-gondolhatandó alkalmatossággal maga meg-vis-gállya. Sőt: mind-a'-kettőt oly környűl-állásokba tegye, mellyekben szabadságok leheffen nem csak a' Jónak el-hagyására; hanem a' Rossznak el-követésére-is. Midőn osztán mind a' Fel, mind az Al-pöröst ezen módokkal meg-próbálhatta; minden Személy-válogatás nélkül, akkor tegyen az-után igaz Ítéletet.

Kádárnak eme' bátor, és fontos beszédgye igen meg-tettfzett Hanzárnak. Gondolta-is ama' szavakat azon beszéllése' elejének lenni, mellyel nem sokára Etelkának ártatlanságára erefzkedne; azt védelmezni fogná; és, a-mint reménlené, ki-is-emelhetné a' sárból.

De, ha az Uralkodóknak érzékeny tulajdonságaikat visgálljuk; e' borfós levek nem annyira tettfzettenek Zoltánnak: hogy azoknak csipősségeket, minden meg-rázódás nélkül, el-nyelhetne volna. Hamar fel-forrott a' fazék. Szokása ellen, hirtelen fel-is-rugta a' széket; és, mindnyájokat az asztalnál hagyván, ki-ment közel-lévő Kertyóbe, dülva-fúlva magában.

ÖDÖTIK RÉSZ

ZOLTÁN A' FŐ-PAPPAL.

Nem volt még-is olly kegyetlen haragú a' Fejedelem, hogy, heves indulatya meg-szűn-
vén, által-ne-láthatná az Igazat, és nagyra ne
bőcsülné az Igaz'-mondót. Ha mált nem-is, leg-
alább csak azt nyerte Kádár ama' beszédgyével:
hogy Rókának emberségéről kételkedni kezdene
Zoltán; Eteléhez pedig, és Etelkához nagyobb
hajlandósággal lenne.

Midőn ez-után egészen ki-fűtta a' haragot;
egygyik Szolgája által, a' Kertbe szállította a'
Fő-papot. Az Ebéd után, éppen ekkor, Han-
zárral beszélgetett a' Fő-pap, és Zoltánnak hír-
telen fel-háborodásából származható változások-
ról elmélkedett. Újra meg-keferedett Hanzár;
valahányszor Urának el-távoztta eszébe-jutott.
Félt-is annak meg-euyhítésére ki-menni. De is-
métt meg-örült; midőn Zoltánnak parancsolattyát
a' Szolgától hallotta. Kérte a' Fő-papot: hogy
hozzája menvén, vele gyengén bannyon; és
haragos tüzet éppen ne gyúllatíssa. Benne len-
ne Zoltánban-is a' Fejedelmek' tulajdona: hogy
a' leg-szerencsésebb ki-menetelek jó kedvétől
fűgjenek.

Kádár, Zoltánnak ellenében állván, meg-
hajtotta fejét, és ezeket mondotta: Meg-követ-
lek

lek, Hatalmas Fejedelem! ha asztali beszédemben ollyast találtam, mások előtt, mondani, melly, akaratom ellen-is meg-sérthette Fejedelmi Méltóságodat. Leg-alább, tudgya a' Magyarok' Istene, hogy eszem' ágában sem volt: hogy megsértfelek — Oh! Zoltán! Ha szívemnek egyenes indulattyát; 's-egyszer-'s-mind el-tűrheterlen gyötrelmeimet láthanád: meg-könyörűnél inkább siralmas állapotomon; sem-mint ama' beszédemből ki-tettség szorgalmatosságom miatt reám megneheztelnél — Oda lettünk előtted mi Szegény Világos-váriak! — Oh Egeknek fényes Csillagjai! vallyon mit véthettünk: hogy Fejedelmünknek minden Híveihez hajló Szeretetét el-veszthettük? — Avagy, mit-is mondék Balgatag? — Nem veszett-el Zoltánnak Szeretete mí-hozzánk; hanem, egy Nyársra-való Gaz-embernek ravalzsága miatt, egy kevés időre meg-gátoltatott. — Te! Magyaroknak Hatalmas Istene! kibe helyeztettük mind-eddig hanyatló Reménségünket: nyisd-meg Menyei Világosságodnak Öreg-kapuját! Adgy erőt mind-a'-kettőnknek. Én-nékem ugyan: hogy a' siralmas történetet volta-képpen annak rendde szerént elő-beszélhessem. Zoltánunknak penig: hogy velőssen mind meg-érthesse, mind meg-orvosolhassa az irtóztató veszedelmeket — El-ne-hagygy bennünket, Teremtő Istenünk! kinek Gond-viselése mind az Emberekre, mind a' Csúszó-mászó állatokra-is el-terjed.

Mi-

Midőn a' Fő-pap ezeket mondotta; el-an-nyira meg-háborodott, és el-keferedett: hogy, ki-mondandó több szavai úttyokat el-vesztenék, mert vízfsza-nyelettenének. Olly terhe-is lett gyötrelmes indulatainak: hogy könyvekre nem oszolhatnának.

Kádárnak eme' változását látván a' Fejedelelem; elsőben ötöt meg-szánta. Az-után: azt gondolta: hogy Etelének el-zárattatása gyötrené úgy-annyira szívére. Tehát: előbbeni beszédgyének hirtelen el-álltta után, ezekkel kezdette a' titkot ki-jelenteni.

Édes Kádárom! Midőn bódog Atyám, Árpád, halálos betegségében feküdt; végtére arra-kére engemet: hogy Etelére külön gondom legyen; és felölle semmi rosszat hamar el-ne-higygyek. Atyámnak ezen végső szándékát bé-tellegesíteni akarván, Ötöt a' Vezérségre fel-emeltem: noha azt se tudttam: mi Országból jött, mit akarna Honnyomban. De, mivel Ő Atyámnak megtettfezt; nem gondolhattam azon Tíztségnak el-vifelttére méltatlannak lenni. — És, íme! — Ki-tanúltam nem régen fura fortélyait. Ő Labas Simonnak (leg-nagyobb Ellenségemnek) Veje, és Bolgár Testte-lelke. Azért-is jött hozzánk, hogy itt, fel-véven a' Magyar Hadnak szokását, bátorságosabban ütheffen rajtunk Bolgár maradványival. El-se-hittem volna Czigány igyekezteit; ha Tuhutum el-nem fogta volna azon leve

lét, mellyel Ipját ellenem uszította. Itt vagyon Tuhutumnak levele. Olvasd-el; és tégy ítéletet: ha kötelességemnek nem tettem-é eleget; midőn eme' nyughatatlant a' Csonka-toronyba zártam.

Mind-eddig semmit sem tudott a' Fő-pap Etele' Rabságáról — El-hült! El-íszonyodott — Reszketett kezében a' levél, midőn el-olvasta. Az Egek felé vetette osztán szemeit, és ezeket nagy'-álmélkodva mondotta:

Csak éppen e' héjján valék még: hogy e-gészlen el-veszszek! Tudni-illik: hogy, ezer gyötrelmeim között, azt-is meg-éllyem: hogy Etele Rab; Etelka pedig maga magát meg-öllye. Oh! Zoltán! Magyar-léttedre mit cselekedttél? Tí! Ragyogó Fények! Láthattatok-e ezeket; ama' levélbe foglalt hazugságokat, és meg-nem-büntettétek? Avagy: azért hagygyátok talán annyira menni a' Hazugot: hogy, az Istentelenségnek leg-nagyobb tetejéről le-hengerítvén; özsze, meg özsze-törjétek minden porczikáját? — Jól vagyon. Legyen, Isten! a' Te akaratod mindenben — De, Hatalmas Fejedelem! Ezen költött levél úgy ki-fogyaszthattya Rókát minden lukaiból: hogy, kézre kerülván, nem fokára meg-is-dermedhesen — Oh! Színlés! Oh! átkozott Ál-orcza! Nem remélhetted más-kép' Etele' ártatlanságának meg-vesztegetését; hanem Tuhutum' keze' írásának rettentő költtésével? — Hatalmas Fejedelem! Ismértem, még Szittyi-
ánk-

ánkban, Tuhutumot. Szinte egy-idősök vagyunk. Tudom mind gondolatait, mind keze' írásának vonásait. — Nincs drágább kincsem ezen ősz fejénél. Ezt hagyom addig zálogúl; még az Igazság ki-tudódhatik — Él még Tuhutum — Írj azon Emberséges Magyar Embernek. Tedd íráshoz ezen költött levelet. És, ha magájának isméri; akasztás-fel a' Cser-fák' tetejére mind engem', mind pediglen Etele't. Semmit sem irtóztom a' Fogságtól. Magam megyek azon féltelmes Csonka-toronyodba. Etele'nek dűrva lánczaiba csatlom közös lánczaimat — Szegény Etele! Innen kezed; amonnan lábad: ha Labasnak Veje vagy — Hatalmas Fejedelem! Esküszöm az élő Istenre: hogy úgy nem veszi eredetét a' Bolgároktól Etele; valamint Én a' Nemiczektől, avagy a' Frankoktól nem vehetem — Írj Tuhutumnak — Ne engedd el-nyomatni az ártatlanságot — Kérlek a' Magyarok' Istenére, mellynél nagyobb Szentségre nem-is kérhetlek: írj Tuhutumnak. Mi Túró, mi Sajt ki-fog nem fokára tetszeni.

Láttzatott a' Fő-pap ollyast javasolni, melly csak egy mód lehetett az Igazságnak ki-nyomozására. Tehát: hogy Titkossa ellen vaktában ne kardozzon; ki-jöven a' Kertből, egyenesen a' Szobába mentenek. Itt Zoltán meg-írván maga a' levelet; és azt Tuhutumnak levelével egy csomóba kötven; le-is-pecsételvén: még az nap

Erdélybe le-küldötte. Meg-parancsolta pedig leg-serényebb Lovászfőnöknek: hogy, ne úgy menjen, mintha epret szenne; hanem úgy szaladjon, mintha tüzet érzene mind-a'-két bokájában. A' Katona tüstént fel-üle poroszka lovára; és a' Szelek' szárnyán Erdélybe nyargala. Ezeket így el-végezván Zoltán; úgy tettszett: mint-ha szíve meg-könnyebbedett volna.

Úgy meg-tettszett pedig az-után a' Fejedelelem előtt a' Fő-pap: hogy, kit ez-előtt csak kedvelleni láttaszattatott; azt mostanában mind szeretné, mind pediglen tisztelné. Észre-vévén pedig azt-is: hogy Ő ollyas lenne, kinek Okosságára más dolgot-is bízhatna; meg-kérdezte tőle: mi hírek lennének Wilágoson? Fejedelemsége felől mi vélekedésben vólnának a' Magyarok? Jó szívvel fogadnák-e rendeléseit? — Meg-intette pedig Kádárt: hogy úgy felellyen eme' kérdésekre, valamint az emberek' beszélgetéseikből hallotta. Ne-is gondolná: hogy, máfok' vélekedéseiknek elő-adtta miatt, reája meg-neheztelne. Sőt: úgy gondolkodna: hogy egy Fejedelemlennek nagy hasznára válhatna: ha a' közvéleményeket hiteles emberétől hallhatná. Ezzel azt reménlené: hogy, ha mi Igazakat hallana; rendeléseinek szerencsés ki-menetelén szívéből örvendezne. Ha mi rosszat érthetne; azt vagy meg-jobbítaná, vagy a' locska szájakat lakat alá fogná.

Zol-

Zoltánnak ezen reméntelen szívességét, és szinte barátságát tapasztalván Kádár; fő-képpen azon örvendezett: hogy a' Wilágos-vári dolgokra szép'-menedékeffen le-ereszkedhetne. Örvendezett azon-is: hogy azon bátor ki-vallásra ön-nön magától ösztönöztetett a' Fejedelemtől, mellyeknek elő-beszéllését (meg-neheztesétől tartván) bódogabb időkre halasztani akarta. Így felele tehát kérdéseire:

Vallyon kit találhatuánk olly esztelent, ki okos rendeléseiddel meg-nem-elégedne? Hogy a' többit elő-ne-hozzam; Gyulának bizonyára, és Etelének Vezérsége úgy-annyira meg-tettstett a' Katonáknak: hogy csak az alkalmatosságot várnák, mellyben tellyes erejeből meg-hálálhatnák jó akaratomat. Vajha fáját füleidre vehetted volna azon örvendetes szavakat, mellyekkel Magyar-országot bódognak lenni kiáltották ollyatén Fejedelemnek kormányozása alatt, ki, valamint az erkölcsöt meg-jutalmazni; úgy a' gonosztságot meg-bűntetni tudná. Veled élni, Veled akarnak halni Vitéz Magyaraid. Olly hamar-is el-felejthették Árpád' halálából származott szomorúságjokat: hogy most (örömeik' özönével bajoskodván) nem vélhetnének más egyebet nehezebb dolognak lenni; mint annak meg-zabolázását.

De, Hatalmas Fejedelem! nem lehetnek a' Fő-uralkodók olly szerencsések: hogy azoknak

hírek'-nevekhez ollyas-valami ne férheffen, melly ama' tündöklő ékes világjoknak fénnjét egy föl-höcsnek elő-kerekedttével meg-ne-homályosíthatná. Magában a' Napban fekete fótokat láttanak a' Kaldea-beliek. Meg-fogyatkozását Országunkban-is tapasztaltuk nem régen. — A'-mi engem illet: olly vélekedésben voltam, vagyok-is mostanában felölled: hogy azon homályokban, mellyekkel fénnyeid el-takargattatnak; sem híred, sem peniglen tanácsod. Ismérlek kicsinségedtől fogva. Tudom: minő Atyának Gond-viselése alatt neveltettél. Ugyan-azért: reá mernék eskünni: hogy azokban, mellyekkel a' gonosz nyelvek mocskosítanak, olly ártatlan vagy, mint a' máii bárány. — Édes Zoltánom! Bátorságot adottál a' beszéllésre. Meg-mondom, a'-mit hallottam igazán. — El futamodott, valamint a' villám, ugyan-azért igen kevés ideig tartott azon híred: hogy a' Magyar Kis-aszfszonyok' Szépét vadászkod egy Kerítőd által.

Jól ki-fe-mondotta ezeket a' Fő-pap, Íme! Zoltánnak mérge fel-forrott, és igen meg-tüzesegett. Mit (ugy mond)? A' Magyar Kis-aszfszonyok' Szépét vadászom? Egy Kerítöm által? Azt: az annya' kényyát. Meg-találád a' Tú' farkát, vak Sibilla! Már penig, Te nekem, Kádár; ki vele, a' Gaz-emberrel. Ki lehetett olly merő-vak, hogy utánnam illy csúfossan botorakázhatott? Ki koholta eztet felöllem?

Felele Kádár : Nem egyéb, Hatalmas Fejedelem ; hanem az : ki, amúgy-is a' gonofzságok' mélyében fekvén, mivel maga-is az Isten-től el-rugaszkodott ; a' Fejedelmek' hírek' meg-rontásával akarja biztatni maga' poklofságát. — Titkoltuk, a'-mint lehetett, ama' gyalázatos híredet. Azt-is gondoltuk : hogy ezzel meg-szégyeníttük hallatlan merő vakságát. De Ő, an-nál mélyebben vervén gyökereit ; azt-is rebes-gette : hogy Hanzárodát ki-iktatod ; és helyében azon Magyar Kis-aszfszonyt helyhezteted, mel-lyet az egész Ország Természet' remekjének ál-lít. Ezek azon szomorú hírek Wilágoson !

Már ezekre egészen fel-lobbanván a' Feje-delem : Mit (úgy mond) ? Hanzáromat ki-ik-tatom ? Hanzáromat ? Egygyetlen-egygyemet ? Várrá Istentelen ! Add-ki veszedelmes nevét ! — Porrá töröm minden tagjait — Tűzzel-vaffal - - diribról-darabra - - agyba-főbe - - a' puruttya teremtéft.

Urának fen - szavát, és lába' topogását hall-ván a' Fejedelemné ; igen meg-ijedett. Félt - is mellék-szobájából ki-jönni : ne-talán-tán Zoltán (Kádár' szavainak nem hivén) Őtet fenyegeffe a' szerencsétlenséggel. Gondolkodott egy-ideig : mit tegyen ? Igen ismérte hirtelen haragját. — De az-után : tüzeinek vagy meg - enyhítésére, vagy erőszakos el - oltására (íme ! mire kellett vetemednie) ki-rohant szobájából. Az-után : mi

háborúk? mi mendörgések csavarognának Buda fölött? álmélkodó szavakkal meg-is-kérdezte.

Felele nagy boszszonkodással Zoltán: Látd! minő nagy szelekkel tellyes szerte-széjjel Országom! Azt fújják, azt forgattyák felöllem: hogy a' Magyar Kis-aszfszonyok után Kerítőket küldök. Hanzáromnak utat mutatok. Annak üres helyét a' Természet' Remek-munkájával bé-töltöm. — Ki-nem-vehetem útálatos nevét amaz hírem' emíftő, és gyalázatommal hízó veszedelmes Szúnak.

Felele Hanzár: Ne epezd úgy-annyira magadat, édes Zoltánom. Meg-nem-érdemi a' gonosz: hogy ellene úgy fel-háborodgy. Ember legyen, kire meg-haragudgy. Csendesülly-le egy keveysé. Tűstént a' világra hozlak.

Jut-e eszedbe, édes Zoltánom? hogy mi Etelkának nevét, gyönyörű maga'-viselését, és ritka szépségével meg-egygyező erkölcsseit hallván; annak ide-hozattatására küldöttük ama' Titkosodat? Hát! ha azon ravasz lélek más valami követséggel állott a' Szűznek ellenében? Hát! ha elsőben meg-akarta-rontani tiszta Erkölcsseit? Hát! ha szerelmedre azért gerjeszteni? hogy engem' tölled el-szakaszszon? és magához kapcsollyon? Nem tudod? hogy, kik Feleségét Urától el-szakasztani, és magokhoz csábítani akarják, fortélyokat Uroknak gyalázásán kezdik? Véled-e? hogy ki-nem-telik Ró

kától akár minő pajkosság? — Édes Zoltánom! Most adom ki szívemnek ama' titkát, mellynek ki-nyilatkoztatására (úgy tettszik) mintha magától az Istentől kényszerítettém.

Hallad'za, Zoltán, az igazat. El-híszed-e? hogy hozzám is gonosz hajlandósággal viseltetik förtelmes Titkosod? Tudd-meg: hogy édes Atyámnak Merótnak Udvarában (még hajadonkoromban) igen ki-tanúltam, penig fok alkalmatosságokban, heves indulatait. Sok szerelmes szavakkal illette Személyemet Budán-is. Gyakor fohászzkodásai; a' szerelem' nedvvében úszó, és bé-bé-hunyorodott tökéletlen hamis szemei; nagy öröme, ha magánossan velem lehetett; nagyobb szomorúsága, ha fokáig! nem láthatott: elegendő jeleknek láttatszattattak előttem: mellyekből igen észre-vehettem embertelen vágyódásait.

Mind-az'-által: még se kívánhatom azt tölletek: hogy illetén förtelmes nagy dolgokban csak puszta szavaimnak higgyetek. Ha meg-engeded, édes Zoltánom: hogy próbára tegyem a Titkost; íme! el-hívatom magamhoz; és, szerelmes szavaimmal, alkalmatosságot nyújtok tüze' ki-adttára. Ti akkor a' Szobában el-rejtve hallgatódzhattok. Füleitekkel hallhattjátok; és szemeitekkel láthattjátok; sött kezeitekkel megmarkolhattjátok gonosz gerjedelmeit. Kádárnak asztali javallása szerént, adgyunk alkalmatosságot nem csak a' jónak el-mellőzésére; hanem egy

rosznak el-követésére-is. Visgállyuk-meg a' gonosz Vádolónak erkölcsseit. És íme! ha hállóba nem keritem; bár az egész Országban Hamu-pipőkének mondgyatok.

Ki-mondhatatlan nagy örömmel hallotta a' Fejedelem hív Hitefsének ezen javallását. A' Fő-pap-is (az Egek felé fel-emelvén szemeit) hála-
lát adott örök Istenének: hogy Hanzárt ezen gondolatra venni méltóztatott. Ezzel a' Wilágos-váriaknak ártatlanságokat, Rókának gonosz-ságait mind ki-nyílttaknak, mind vagy meg-jutalmazottaknak, vagy meg-ostorozottaknak lenni állította.

Édes-örömeft reá-állottanak tehát Hanzárnak kérésére. És így rendelék-el a' dolgot: hogy, egy reggel, vadászatot indíttának Csepelen. Előtte-való nap' levelet írjon Hanzár Rókának, mellyel magához édesgeffe. Ki-mennének ugyan eme' vadászatra mindnyájan; de Zoltán, és Kádár viszsza-térnének. Magokat a' szobában egy Szőnyeg alá el-rejtenék. Itt állanának Lesben. Itt vadásznák a' meg-szelídített Gaz Rókát.

HATODIK RÉSZ.

KÁDÁRNAK OKOSKODÁSAI.

Eme' jó rendeléseket meg-tévén; olly örömmel vóltanak mind-a'hárman: hogy egy-mástól

tól el-nem-válhatnának. Nem-is egyébről; hanem a' titoknak következendő ki-nyílttáról szünetlen beszéllettenek. Tartott-is ezen ki magyarázhatatlan nagy öröm egész-addig: még Zoltán azt nem találá mondani: hogy immár semminek héjjával nem lennének; ki-vévén egy Etele, ki mostanában, úgy-mint Rókának martalékja, ama' Csonka-toronyban nyomorog.

El-állott erre Hanzárnak szava. Soha nem látta ugyan személyében Etele; de mind ékes Termetének hírét, mind gyönyörű erkölcsének számát gyakran hallotta. Most pedig (véletlen rabságát hallván) egészen el-íszonyodott.

Maga Zoltán se beszélt soha Etelevel. Nem-is látta, Árpád' el-temetésének alkalmosságával, betegsége miatt. Immár szégyenleni-is kezdette: hogy, kit, Attyának olly szorgalmatos ajánlására, nem régen a' Vezérségre fel-emele; mostanában, egy ravasz Rókának észre-nem-vett csalfasága miatt, olly hirtelen le-zárattatott.

A' kegyes Fejedelemné, Urának, Etele felől fel-vett gondolatait-is által-látván; igen kérte Zoltánt: venné-ki mennél-hamarébb szomorú fogságából. Az-után: ezen vígafságnak nemes társaságába eresztené. Maga fogna pedig el-menni a' Csonka-toronyba, Maga le-venni a' lánczokat. Maga el-késérni Wilágosra-is.

Jó szívvel reá-állott Zoltán Etelenek ki-szabadítására. De le-verte a' Fő-pap, azt mondván:
hogy

hogy ezen környül-állásokban (Tuhutumnak le-
velét érti vala) Etelének eme' fogságát szüksé-
gesnek lenni állítaná. Az-után: nem-is illene:
hogy olly könnyen meg-szabadúlna, a' mint
könnyen le-zárattatott. A' Nép előtt hamar ki-
tettíszhetne Zoltánnak hirtelenkedése. Penig: e'
gyengeséget igen el-kellene-takargatniok a' Feje-
delmeknek. Etelének Leventás szívét meg-nem-
fogná-vesztegetni e' kis ideig tartó fanyargatás.
De, a'-mi leg-nagyobb: Etelének hirtelen ki-
szabadúlta nagy szeget verhetne ama' Rókának
fejébe. Gyanakodni fogna mindenről. Reá-se-ve-
hetnék arra: mellyet felőlle ez-előtt rendeltének.
Végtére: csak arra kérte a' Fejedelmeket: hogy,
méglen Erdélyből visszsa-térne á' Követ; addig
Etelének Rabságát nagy titokban tartanák. Ne-
talan-tán, Wilágosra futamodott hírével, kárt te-
gyenek Etelka' életében.

Ezeket hallván, és a' Fő-papnak okofságát
meg-dicsérvén Zoltán; tüstént Budára küldötte
Lehel-hadnagygyát, ki mindenkor a' Fejedelem
mellett lévén, illy különös Követségnek okos
el-végezésére tartatott. Ez-által meg-parancsolta
a' Tömlöcz-tartónak: hogy ama' Fogolynak
Rabságát szóba tartaná. Felőlle senkivel se be-
széllene. Vele mind - az' - által úgy bánna:
hogy semmi panaszfát ne hallaná. Az Étel',
és Ital' dolgából semmi fogyatozása ne lenne.
Ezek a Budai Várból hozzája bőven vitetnének.

Egy szóval: meg-tenné minden átvánságát, a' ki-'s-bé-járó szabadságán kívül.

Minek-utánna a' parancsolatokkal el-méne a' Hadnagy; akarattyára hagyá Zoltán a' Fő-papnak-is: ha meg-akarná-látogatni Etelét; és annak el-keferedett szívét a' meg-szabadulás' édesféségével meg.enyhíteni. De meg-köszönte Kádár e' kegyefséget; azt mondván: hogy ő Eteléhez menni nem akarna: ne-talán-tán olly gondolattal lennének állapottya felől: mintha, ártatlanságának meg-bizonyítására, minden felől öszve-kapargatott eszközökre lenne szüksége; 's-mintha maga elegendő nem volna jó erkölcsfeinek meg-vittatására.

Ezen bátor szavaival úgy-annyira fel-emelte Kádár Etelének Sorsát: hogy immár a' Fejedelmek éppen nem kételkednének ártatlansága felől. Ezen okból ki-tettség: mintha nem várhatnának valamit nehezebben, mint ama' két Szem-pillantásokat, mellyeknek elsőjében Rókának erkölcsét meg-késérthetné Hanzár; másadikában Turhutumnak levelét kezeibe vehetné Zoltán.

El-jött azomban a' víg vacforának kellemes ideje. Le-ültének hárman a' meg-terített asztalhoz. Ekkor a' Fő-pap Zoltán előtt is el-beszéllette egészlen a' Világos-vári dolgokat. Csak alig-is múlt-el: hogy Etelének Karjeli eredetét ki-nem-ugrasztotta. De eszébe juttatván: hogy e' dolog Etelétől-is nagy titokban tartatna; végté-

végtere csak azt mondta fölőlle: hogy őtet nem lehetne külső Országinak tartani: mivel bizonyosan a' Szittyia-beliectől venné Nemes Eredetét; Igaz szívvel-is hajlana a' Magyar Atya-fiakhoz. Ugyan-azért: újra meg-dicsérte Árpádot: hogy Ez (talán jól által-látván Magyar Eredetét) őtet nem csak az Al-tifztségekre fel-emelte; hanem, el-enyíszte előtt, Fiának-is kegyességébe ajánlotta.

De osztán: midőn ZVATÓPLUGTÓL, és LAJOSTÓL, végtere: MÉN-MERÓTTÓL el-ill-lantott Külső-orzági LISKAT, FUXOT, és RÓ-KAT maga' Titkosának fogatta; Árpádnak ama' cselekedetét helyben nem hagyhatta. E' Tételet pedig im'-ilyen okoskodásokkal támogatta:

Hatalmas Fejedelem! Kegyelmes Fejedelem-nő! Azon Tifztségekre, mellyek Országunkban leg-elsők, Kül'-orzágiakat fel-emelni; Én-nállam annyit tézen: mint Ebre bízni a' hájat. Soha az illetén Gyütt-mentt bujdosó Csillagok jót nem jelentettek az Országlóknak. Nem lehetnek olly szívvel édes Hazánkhoz: mint benne született; avagy régen bele kerekedett Hazánkfi-ai. Magok' hitván hasznokra vigyáznak inkább, mint érdemes Köz-javunkra. Éjjel-nappal készek el-pusztultt Országunknak szomorú Dülledékjein magok' Váraikat fel-építeni; és el-tapodtt Lakó-sainknak egy-ügyűségeiket (hogy a' külső rava-szoknak olly könnyen hittenek) ki is-nevetni.

Mert: ugyan miért nem elégedhetnek-ők-meg a' magok' Országjokkal? Tudni-illik: hogy mi magunkat reá-szedesük? Hogy mi (kígyót nevelvén kebelünkben, fiaddzó kutyát Lasnakunkban) alkalmatosságot adgyunk Szívünk' titkainak ki-kémlelésére. Mellyeket midőn egyszer ki-vettenek belőlünk; lassan-lassan Sajátunkból-is ki-túrjanak; 's-velünk-egygyütt meg-emíszszik az Országot-is.

De', ha mindgyárt Kár-tékony gondolatokkal nem jövenek-is-ki Honnyokból; Én-clöttem mindenkor nagy bolondságoknak tettsettenek eme' cselekedetek: Otthon minden veszedelem nélkül el-élhetni; itt magokat (ama' Rókaként) a' veszedelmek' örvényébe buktatni. Otthon az esőt el-kerülhetni; itten a' Dunába veszni. Ott a' Vagyont meg-nem-böcsülni, avagy talán meg-vetni; itt a' Vagyonnak csupa reménségében, és merő bizonytalan reménségében igen vékonyan, igen szűken élni.

Az ollyatén Fitty-firittyek, kik csellező-bellegő Szarándokságokkal a' Levegőt meg-másfoltyák; bizonyosan erkölcsfeiket-is meg-váltóztatják. Gyakran a' Jó helyett, mellyet kerestenek; a' nem Jóba botlanak, mellyet észre-fe-vettenek. Az-az: hogy Szittyiai módra ki-mondgyam az Igazat: Lepényt kerestenek; Ló-kukóra találtanak.

Azt rebesgetik ugyan ezen Test - véretlen Lependékek: hogy őket nem más édesgeti-ki

Or.

Országjokból; hanem a' Kül'-tartományokban igen szépen tündöklő Rend-tartások. De, Vakúndok! nincs neked más Rend-tartásra izükséged; hanem éppen arra: melly Hazádban megböcsültetik. Ott-is teremhet a' jó mag. Ott-is ehetnél Búza-kenyeret.

Az-után: Barátom! A'-mi nálunk Jónak tartatik; azt nálatok Rosznak mondhatták. Megjárod: ha, a' tiszta Búza helyett, Kétszeresfél, avagy Konkollyal kedveskedel Kenyeresidnek.

Végtére: mért illeted illy nyilván való böcselenséggel meddő Országodat? Veled-é: hogy dicsőségre válik, midőn itt nálunk (tanúbizonyosságod szerént) szebb rend-tartásokra találhattíz? — De Lelkem! régi mondás; igaz-is: mindenkor jobb Itthon; mint Otthon. Kinek kinek Anyja a' maga' Országa; mostohája pedig a' külső Ország. Már pedig: az Anyát elhagyni; és mostohát keresni, nem egyéb a' Szüléi gyilkosságnál.

De, engedgyük-meg eme' kóborló bitangoknak: hogy nem lettenek rozsoszabbak a' külső Országokban. Leg-alább: csak az történhetik velek: hogy semmi segedelmet ne vigyenek-vissza; hanem csupa vágyódásokat. Oh! ha így; ha amúgy igazgatódna Tartományunk! Oh! ha eme'; vagy ama' törvényeket szabnák Fejedelmink! Oh! ha reánk bíznák az Ország' dolgát! — Ládd! melly fokot akar a' Szarka; de nem bírja a' far-

farka — Fohászkodásokban töltik tellyes élettje-
ket — Nincs penig előttem útálatosb dolog, mint,
mikor egy-valaki azon erejét, azon tehetségét,
mellyel a' Köz-haszonnak elő-mozdítására tarto-
zik, csupán-csak annak elő-mozdításá' kívánsá-
gában tölti. Fitogtattyák mindenütt Bölcsfelsege-
ket, minden haszon nélkül. És végtére még-is
ki-tettízik: hogy azokat tanúlták, a'-miket mi
régén el-felejtettünk. És jobb volna, ha ők-is
el-felejtének.

De ezen vándorló lelkek közül, egy Fele-
kezet leg-inkább nevetségre méltó előttem. E-
zek csak éppen azért kevélyek: mert külső Or-
szágokban vóltaniak. Mintha a' Csacsi azért ér-
demlené-még a' bársony nyeret: mert meg-járta
Tónát-Baranyát. 'S mintha őket azért kellene
nagyra böcsülnünk: mert a' Föld-mérésnek tudo-
mánya csupán a' lábokban vagyon, nem penig
a' fejekben.

Még-is: ő-néik áll föllyebb. Ugy reá-tar-
tyák magokat, mint olajos korsó az asztal' kö-
zepin. Olly kevélyen sétálgatnak fel-'s-alá az
üttízákon, valamint a' Kúnok' ebe a' cforva ho-
mokon. És, mintha át'-ugrották volna a' Izáz
tű' hoszfát; az itthoni maradt érdemes embe-
reknek-is ők akarják meg-pödöríteni kajla bajusz-
szokat; ők magok hajtani a' Gönczöl' szeke-
rét. Ki vagyok, én vagyok. A' Biró' kocsiá
nem kevélyebb nálok. A' balha-csípélt, a' szű-

nyog-szúrást, a' légy - köpést alig szenvedhetik. el ama' Cseréből hozzánk ugrott Fülesek. Penig: ha jól meg - fontolnák a' dolgot: nekik - is csak kettő az Órrok' luka, mint a' szegény ember' malaczcának; nekik - is rendbe Sátorok, mint más köz-katonáinknak.

De (a' - mi nagyobb nevetségre méltó), ha csak egy keveset üthették - is - ki órrokat Ország-jokból, 's-tovább se mentenek a' Tehén-farknál, egygyik far-posáról a' másikra; már-is: mintha a' más világot-is özsze-járták volna; mintha annak minden titkait ki-tanúltak volna: száz pap se parancsolhat nekik. Talpokkal-is alig érik a' földet. Fen-héjjáznak a' fel-fútt posájú buborékok. Nem-is porzik utánok.

Ha (midőn Országjokba vissza-tántorognak) olyatén emberbe nem akadnak, a'-ki jól meg-tudná faroltatni az Hők - meg - tompákat; a' Fejedelmek' Rendeléseikbe - is bele - kötelődznek. Pók-hállóknak vélnek minden tartalékokat. Csak azért engedelmeskednek: mert engedetlenkedni nem mernek. Ha ki-üthetik egyszer a' félelmet, nincs semmi rakonczájok. Minden Per-patvarra álmokban-is készek.

Hatalmas Fejedelmek! Ha nekünk itthon nevedett Leventáink vannak (vannak penig elegenden: Jók-is, Okosok-is), ne szorúlyunk a' sehonnyából került Pere-bégekre. Féleink elejébe rakjuk a' konczot; a' ki-toló kását ám-azok-

kal

kal étessük-meg, kik csak izgágát szereznek, és (ezen Gaz Rókának rossz példáját ügyelvén) nálunk keressék veszedelmeket, mintha Otthon meg-nem-dögölhetnének. Hozzánk jönnek esztelenkedni, mintha Otthon meg-nem-bolondúhatnak volna.

Kádárnak ezen Okoskodásait igen jó szívvel hallották a' Fejedelmek. Szívekre vették javallásait. Fel-is-fogatták: hogy, mivel az Ing közelebb mindenkor a' Subánál: ez-után a' Haza-
fiakban; nem a' külső Csavargókban bíznának.

HETEDIK RÉSZ.

VILÁGOSNAK FORTÉLLYA.

Midőn ezek Csepelen, és Budán így történtenek; Világos-váratt olly változását szenvedte Huba-vezérnek egészsége: hogy életének utolsó szem-pillantását lesnék az el-keferedett Lelkek. Ezt, nem annyira Vénségének alkalmatlanságai háborgatták (noha ugyan ezektől-is igen meg-rongáltatott), mint azon Szégyen erőlténítette: hogy Vezérségéből ki-vettetett. Nem remélhet-
te jó véget azon rendeléseknek, melyeket viszsza-állítása végett ennek-előtte tette.

El-aludttnak lenni láttaszattatott a' Fő-pap. Gyula-is mind-eddig itthon maradott. Erelét, és

Kádárt elégteleneknek lenni gondolta e' súlyos dolognak el-viselttére. Zoltán rendelkezéinek meg-változását pedig (ha csak valaki magát közbe nem vetné) nem remélhette. Így tehát, minden reményéből ki-fogyván; el-hagyattatván a' szerencsétől-is: beteg ágyába esett; és várva-várta a' ki-költözést.

Mind-az'-által: hogy rendelés nélkül meg-nem-hallyon: magához hívatta leányát Világost; és néki ezeket mondotta:

Édes leányom! Itt hagyom nem sokára, veled egygyütt, ez' árnyék világot. Eme' vén testem a' Lélek' parancsolattyaainak nem engedelmeskedhetik. Eleget éltem, akár vitéz téteményeimre; akár életem' napjaira nézve. Nem óhajtom ugyan haláloamat, de nem-is-félek köszörültt kaszájától. Úgy fogok meg-halni, mint vitéz Katona; az-is penig valóságos Magyar. Ezen Jóságom, melly Wilágos-várnak környékében fekszik (nem lévén nélkülöd több magzatom) csak éppen reád szállhat; és arra, kit a' jó Isten Uradnak rendelt. El-vehette Zoltán Vezérségemet; de el-nem-veheti ezen Jólzágomat: mert fegyveremmel nyertem mind magamnak, mind szerelmes Utóimnak. Válaszsz tehát, holttom után, olly Férjet: kit a' veled élésre leg-alkalmatossabbnak lenni gondolhattsz. Gyulát hagyom helyettem, ki gondodat viselje. Nincs jobb Barátom egész Országunkban; se bátrabb Vezérünk az egész

egész Magyarországon. Tudom: hogy, valamint hozzám meg-mutatta igaz barátságát; Országunkhoz nemes szeretetét: úgy te tölled sem fogja el-zárni atyai kegyességét. Néki engedelmeskedgy mindenben. Meg-látod, mi javadra leszzen.

Édes Attyának e' szavait hallván Világos; hogy annak halálával minden reménségét meg-ne-fojtaná: olly gondolatra vetemedett; melly ismét újra meg-zavarta a' Világos-váriakat; és vegtére: a' szerencsének üldözésére ki-tétetett Etelkát, (eme' szerencsétlen teremtet) edes mindenétől szinte meg-fosztotta.

Mert: midőn éjjel-nappal abban törné fejét azon irigykedő: hogy-hogy lehetne Etelét Etelkának édes barátságától meg-fosztani? most (Hubának közelgető halálával) ennek leg-alkalmatosb módgyát tapasztalván; arra vette a' haldokló Vezért: hogy, utolsó akarattyát le-írván; minden Jószágát Etelére hagygya. Tudni-illik: azon gondolattyát forgatta ravasz elméjében: hogy Etele (Hubának illy adakozóságot hallván) nem lehetne olly hál'-adatlan: hogy, a' Jószággal egygyütt, rádás-gyanánt, magát-is el-ne-venné; és Hitefsévé ne tenné. Meg-tettfzett Hubának ezen gondolat. Ugyan-azért: a'-mint erőtlenségétől ki-telhetett, le-is-írta utolsó akarattyát; le-is-peesfétlette.

Ezeket illy nagy ravaszsággal el-végeztetvén Világos; csak hamar Gyuláért küldött alatt-

tomban ; ötet arra kérven : hogy mennél-hamarébb édes Attyához jönné ; 's - utolsó el-búcsúzását meg-hallaná. Meg-hökkent ezen izenetre Gyula. De egyszer-'s-mind : a' kéfedelmet károsnak lenni állítván ; mindent abban-hagyott ; és nagy iparkodással Huba' Sátora felé meg-indult. Midőn osztályába érkezett ; így szólla hozzá a' Beteg :

Csak maga az Isten küldhetett most hozzám , édes Baj-társam. Ő maga-is láttatja utolsó szándékomat elő-mozdítani. — Édes Kenyerefem ! egygyütt szenvedttük a' deret , egygyütt a' meleget. De nem egygyütt múlhatunk - ki e' háladatlan világból. Illik-is : hogy : ki hamarébb láttam a' napnak fel-reggelledttét , hamarébb-is lássam le-alkonyodttát. — Édes Gyulám ! nincs-is , nem-is volt igazabb barátom náladnál. A' régi barátságra kérlek (mellynél nagyobbra , igaz Magyar lévén , nem-is kérhetlek) légy holttom után édes Attya Világosomnak. Igazgasd , mint Sajátodat , a' tisztességes életnek egyenes ösvényein. Örvideni fogok holttom után : ha innett oda költöző Honnyainktól meg-hallhatom : hogy Etelkának nyomdokában lépdegel. Meg-halhatok jó szívvel : mert magam után ollyat hagyhatok , kire nagy hátersággal bízhatom édes egygyemet. El-ne-hagygy utolsó szükségemben. Töltsd-bé utolsó kívánságomat. — Ime ! édes Baj-társam , ezen írásban foglalódik utolsó akaratom.

tom. Szakafzd-fel, holttom után, a' madzagot. Tellyesítsd-bé azokat, a'-mik írva vannak. Olly reménséggel vagyok penig barátságod felől: hogy, mivel ennek-előtte soha meg-nem-vetetted szíves kéréseimet; most se fogod abban-hanni nagyobb esedezéseimet. Már most örömeft ki-költözöm ezen életből. Örömeft átal-menek a' Vitéz Magyarokhoz; mert: mind ott jó akaróimra találhatok; mind itt' igaz barátomat hagyhatom. El-ne-hagygy utóllýára, édes Kenyerefem.

Hubának ezen szavai egészen meg-zavarák Gyulát. Sajnálotta ezen Nagy-lelkű Nemes Vitéznek közelgető halálát. Tudtta: hogy ki-halván az Öreg Vezérek, az Ifiabbakra szállana a' Sereg-vezérlés. De, ha egyszer-'s-mind eme' Tiszttségnek fel-vételével belejék öntődne-é ama' Katona-vér is? azt éppen nem tudhatta. Mind Gyula, mind Huba igen tartottanak attól: ne-hogy Zoltán: maga-is fiatal lévén, meg-veffe a' Régi Vitézeket; és csak azokat tartsa jó Katonáknak, kik ugrani ugyan, de nem az Árkot, hanem a' Sövént: kergetni az Ellenséget, de nem előre, hanem magok után tudnák. Lógna ugyan olda-lokon a' Kard; de csak fitogtatásra. Fejekén lenne a' Sifak-is; de csak czifraságra. Mellyeken Aczél, hátokon Vas; de köztök a' Nyul, nem penig Sas.

Több efféle Okoskodások után, így végezte Gyula beszédgyét: A'-mi penig kérésedet illeti,

Kedves Baj-társ Uram! Isten után, csak néked köszönhetem mind bátor szívemet, mind-pediglen elő-menttetemet. Alattad tanultam a' Vitézséget még Szittyiánkban. Tapasztaltam benned nem-annyira Vezéremet; mint Gyám-atyámat. Te valál egyedül; kinek igaz szívébe rejthettem minden titkaimat. Te szorgalmazkodttál minden ügyeimben. Te bátrítottál a' véres Háborúknban. Ne gondold tehát: hogy valaha el-felejtsem atyai szorgalmaidat. Hamarább meg - felejtkezhetném magam' leányáról; mint annak Magzattyáról, ki belöllem Embert tett. Nagyra böcsüllöm azon állhatatos Szívedet, mellyel nem csak Barátodnak fogadtál; hanem ekkoráig meg-tartani akartál. Ugy segéllyen a' Magyarok' Istene! Valamint Kézze-lábbal azon iparkodom: hogy mindeneket meg-tegyek, mellyek írásodban vannak. Egy czikkelt meg-nem-másolok paraucsolatidban. Többet nem mondhatok; hanem: hogy Magyar-ra bíztad a' dolgot. Csak azért-is kívánhatom holtod után élttetemet: hogy hátra maradhasson valamim, mellyel Te-benned-is élhessek. Mind-az'-által: hiszem Istenemet: meg-tart egy-ideig mi-nálunk. Reméllem mind Kádárnak, mind Etelenek szapora vissza-tértteket. Meg-hozzák, még holtod előtt, azon örvendetes hírt: hogy Huba, előbbeni Tisztségéb: vissza-tétetvén, úgy halhatott meg, mint a' Magyarok' egygyik Sere-gének

gének Vezérje. Ezeket végezvén Gyula, megcsókolá Hubát. Egy - mástól el - is - váltanak.

NYOLCZADIK RÉSZ.

RÓKÁNAK KÉSÉRTETTETÉSE.

Térjünk innen Budára, és láfsuk: miként házták, miként szorongatták - ki lukaiból Rókát. Eme' csalárd Gaz-ember kezéhez vévén Hanzárnak szerelmes levelét; igen örvendezett azon: hogy e' veszedelmes időkben, illy különös Szeretőre találhatott. Hogy a' Fejedelemnének heves indulatai le-ne-csillapodhatnának; szaporán akara Szívéhez több tüzeket szítani, Le-eveddze tehát Csepelre, azon gondolatokat forgatván: minő tüzekkel felelheffen-meg Hanzár' lángjainak? Mí módokkal csábíthaffa-el Urától? Miként uralkodgyon Biharon? El-rontotta gondolataival egész Magyar-országot. Egy-szer-'s-mind azon Orosz-birodalomnak új fenekét vetette,

Vilfsza-jöve Zoltán a' vadászatról; mi helyest meg-sajdította távúró Rókának le-ereszkedését. Bé-menvén el-készültt szóbájába; újra neki-batorítá Híresét. Az-után: Kádárral el-rejté magát azon szőnyeg alá, mellyet egy ajtónak hézakja eleibe fel-fügesztettetenek. A' Fejedelelemné (körül-járván minden szeg-lukat) e' he-

lyet igen alkalmatosnak mondotta mind az el-rejtésre, mind e' vizsáltt szavaknak bátor hallattára, Maga egy asztala mellé le-üle. Ott várta szerdékre a' macskát; és valamit hímezett.

Bé-jött azonban az útálatos; ki-is Hunzár-tól e'-képpen fogtatott: Hozott ugyan Isten, Kedvesem; de tudom: hogy magad-is iparkodttál. Nincs itthon az Uram. Jó-reggel vadászfatra takarodott heves Ijászfzaival. Tárgyokká a' Kevi erdőket tették. Haza se jönnek nap-estig. Nekem addig valami titkos beszédem volna Zoltán-nak Titkosával, ha szeretni, de egyszer-'s-mind halgatni-is tudna. Nem fokból áll a' beszéd. Ha egygyet mondok, kettőt érthettség belőlle.

Felele Róka: A'-mi a' titkot illeti; tiszttem hozza magával: hogy szótalanabb legyek a' néma halaknál. Természetté vált bennem a' titok' megtartása. Soha ki-nem-loccsantottam valamit. Sőt: meg-állhatom ébredve, a'-mit, még aluva-is, fogadok.

Erre Hunzár: Jól vagy, édes Titkosom. Jer-mennyünk a' dologhoz közelebb. — Én (még édes Atyámnak házánál) tapasztaltam benned: hogy hozzám különös hajlandósággal viseltetel. Csudálnám: ha csak ebben állhatatos nem vólnál. Te-magad javasoltad: hogy, Uramnak itthon nem léttében, fússam a' magánosságot. El-néztem az embereket. Keresgettem több személyeket. És íme! gyönyörűségeim' bé - töltésére, náladnál
alkal-

alkalmatofabbat sehol-se-találhattam. Én téged' úgy-annyira kedvellek : hogy nélküled élni nem akarok. Éjjel-nappal rólad gondolkozom. Ha, mennyiszor emlegetlek ; mind-annyiszor fuklanál: tán eddig leked'-is ki-fuklottad volna. Ama' szem-pillantás, mellyben nem láthatlak ; egész esztendőnek tetszik. Azt akarnám : hogy szünetlen körüllettem feroznál. Meg-is-teszem, ha reá-allaszsz, Zoltánnál : hogy előllem el-ne-menny. Szüntelen karjaid között lehetek. Most-is öledbe igyekszem.

Ezeket hallván a' Titkos ; csak hamar észre vette : hogy éppen azon szavakkal élne csalogatására, mellyekkel Ő Etelkának ártatlanságát felszegeti vala. Szinte el-is-hitette immár magával : hogy ezek Szó-fí beszéllések volnának ; és savóra várnák az agarat. Így felele álnokúl :

Drága-látos Aszszonyom ! Különös kegyességnek tartom hozzám-való hajlandóságodat. Ki-is-kérem magamnak : hogy, valamint ennek-előtte hív szolgádnak tartottál ; úgy ennek-utánna-is még hívebbnek tartsál. Fel-is-tettem magamban : hogy szemed' járattyaít parancsolatoknak vellyem. Ime' ! újra bé-szegődöm hozzád Inasnak.

Erre Hanzár : De én téged', Édesem, nem ám INASOMNAK ; hanem SZERETÖMNEK tartalak. Ki nyitom előtted buzgó szívemet. Szeresd Hanzárodát, ama' régi Tiédet. Ki most-is azt bánya : hogy Rókájának nem Párja. Ime' !

a' FEJEDELEMNŐ nevet örömeft meg-cserélném a' TITKOSNŐ névvel. Már ennél világosabban nem beszélhetek.

Hanzárnak ezen édes szavaira, elő-vette észét a' Titkos. Körös-körül nézte a' Szobát. Penig olly tökéletlen hamis szemekkel: hogy tüstént észre-vehetné Hanzár következő színlott feleletét.

Szemeibe ütközött az Istentelen Ravasznak ama' fel-szegezett Szönyeg. Nem is vélte, hogy oda ok nélkül függesztetett volna. Úgy megszaglotta a' Ravaszságuk jeles Szekrényre ama' tettettet beszédet: valamint a' jó Koppó a' füvék' harmattyaiba gázolt Nyulak' lábait. Tele léve tehát új ravaszságokkal. Ugyan-azért: az Aszszonynak kiszűtő szavaira így felelt:

Kegyelmes Fejedelemnő! nagy tisztelettel voltam mindenkor Fejedelmi személljedhez. Ezután-is: még nagyobb lészek szívességedért. De meg-bocsás, ha, tán akaratod ellen, megkelletik szegnem Fejedelmi kedvedet. Mert: hogy szeretőd lehessék; azt töllem nem kívánhatod. Régen el-adttad egész szívedet. Csak egy Uradnak birtokában lehetsz. Ezen arany lánczot kettő szakasztani nem akarom; de, ha akarnám, is, nem merem. Félek az Istentől, ki az ilyenén félre-csapó szerelmeket keserveffen meg-szokta ostorozni. Ha feslett Etelkának gonosz kívánságait meg-zabolázhattam; sajnállanám: ha

ma-

magammal nem bírhatnék. Ki ki a' magajával
 ilyen: hagygyon a' másénak békét. Én az illye-
 tén dolgokban mind- eddig ártatlan lévén ; nem
 akarom meg-sérténi lelkem' ismeretét. Reá vehet-
 ted az illyenekre Etelet. Szebb-is ; ifjabb-is ná-
 lamnál. Se Istene néki ; se penig ördöge. De
 tudgya ám Róka: mi kötelessége, mind Urához,
 mind Istenéhez.

Titkossának ezen szavait fülelgetvén Zoltán ;
 csak alig tartóztathatta-meg magát: hogy a' taka-
 rék alól ki-nem -ugrott ; és ötet, mint ártatlan
 emberét, meg-nem-csókolta. Dúlt-fült magában
 mind Etele, mint Etele ellen. Azokat gon-
 szoknak ; Titkossát éppen szentnek lenni állította.
 Fohászkodott az-után. Meg-is-hallotta mind Han-
 zár, mind Róka azon fohászkodásokat. A'-mi
 roszszabb volt: meg-látták a' szőnyegnek ki-'s-
 be-lebegését-is. Tústént gyanakodott a' Titkos
 Zoltánnak ott leltéről ; de ott létét bizonyosan
 nem tudta.

Hanzár, ama' fohászkodásokat, és Szőnyeg-
 lebegéseket el-akárván titkolni: a' szél ingatta
 (úgy mond) ezen Szőnyeget. De bár hasonlő-
 képpen te se ingadoznál hozzám való hajlandó-
 ságidban. Meg-ne-vedd heves szeretemet. Mert:
 ha egyszer dühösséggé változik ; könnyen meg-
 dögönyözhet egy Titkost. Ha Uram előtt el-
 hazudom magamat ; úgy bele vetlek a' lúgba ;
 hogy senki ki-nem-bírhát belölle. Úgy-is : van
 vala-

valami felőlled a' rováson. El-döntötted Wilágoson a' tele fazekat. Amazt le-rónni, emezt helyre állítani akarom. De úgy ám, ha szeretetedről nem kételkedhetem.

Ezekkel azért fenyegette Hanzár: hogy eszébe-juttassa azon patvarságát; mellyel Etelkát el-akarta ijeszteni. Alig-is várhatta feleletét; hogy lássa: miként fojtya önnön-maga' torkára a' kötelet. De ez (a' fujtósditól félvén) éppen ki-tekerte nyakát a' veszedelemből így szóllván:

Ha Zoltán előtt bé-vádolod ártatlan személynemet; már akkor az Istennek-ostorától félhetsz. Számot kér tölled azon Fölség, ki különös Gond-vifeléssel vagyon a' Fejedelmekhez. Nem-is könnyen hagygya: hogy az Ítélet-tételben meg-botolliyanak. Ki-sül az Igazság annak idejében. Nehezen nyomhatod-el ez ártatlanságot. Noha Te Fejedelemnő; én pedig csak egy Titkos legyek. Mert: végtére az Isten, nem az Hatalmasok' fortélyjaikkal; hanem az Ártatlanok' igazságaikkal szokott tartani. Lássad; mire adod magad'. Én Istenembe; és, Istenem után, Zoltánomba bízom.

Ezek-után Hanzár, tele lévén nagy buzgósággal, így szóllott: Tehát Te! a' Magyar Seregnek erős Istene! Ne hadd: hogy, egy Báránynak ártatlansága ellen, diadalmaskodgyon a' hatalmas hat farkas. Kérj tölle számot gonoszságiért. És, mivel különös Gond-vifeléssel vagy

a' Fe-

a' Feje lelmekhez; ne engedd: hogy az Itéletben meg-tévedgyen Zoltán. Süsd-ki annak-idejében Etelkának ártatlanságát. El-ne-hadd tapodttatni a' jó magot. De vészeld-ki a' konkolt termékeny Országunkból.

Végtere: e' buzgósággal fejezte-bé szavait: Meg-halgatta az Isten könyörgesemet. Meg-is-adgya azt érnem: hogy fejünkre tellyesíti kívánságainkat. De! Jaj akkor a' te börödnék! csávába-való rühes Róka: ha, azon nagy Isten, a'-szerént bánik kettőnkkel, a'-mint meg-érdemlettük. Most immár: takarodgy szobámból, te! Disznó-martalék! Hordd-el magaddal az Istennek átkát. Vigyen Ördög; tartson Pokol.

Hanzárnak ezen mendörgös szavaira igen fei háborodttanak mind Zoltán, mind Roka. Ezen késértetnek hasztalanságával pedig úgy fel-zavarattak újra mindenek, olly új örvénybe hanyadtattak-is mind Etelka, mind pedig Etele: hogy az irtóztató folyadékoktól igen tartanának mind Hanzár, mind Kádár.

Mert: az Istentelen Rókanak el-távoztta után, ki-ugorván a' Szönyeg alól Zoltán; nem láttfszatott orczáján maga' szímet viselni. Durrogott a' szobában egy ideig. Se szólni maga, se a' meg-szóllítáfra alkalmatoságot adni nem akart. Ki-ment az-után nagy dühösséggel a' házból. Meg-nyergelte lovát hirtelen, és, nagy sebességgel, Budára iparkodott Titkollá után.

Félig el-haltanak ezekre Hanzár, és Kádár. Csudálkoztak az Istennek reméltelen rendelésein: hogy kezeik közül ki-szalaszthatták a' Titkost. Mi végét reméllyék ravaaszszágainak; éppen nem tudhatták.

KILENCZEDIK RÉSZ.

ZOLTÁN RÓKÁVAL.

Haza-érvén Róka; minden gondolatait Hanzárnak meg-rontására fordította. Hányogatta úttyában az alkalmas módokat, mellyekkel (úgy, hogy észre-se-venné) meg-vághatná inát, és végtére lábáról le-ejtené. És íme! Zoltán' Lovászfőszának véletlen hozzája jöttével, olly egy álnokságra talált; melynél alkalmatosabbat ki-se-gondolhatott volna.

Mert: midőn ama' Lovász azt jelentené: hogy Zoltán Budán lenne; és Titkofsát magához hívatná: meg-kenvén a' szolgának csikorgó száraz kerekeit, csak-ugyan ki-sajtolta belőlle: hogy a' Fejedelem ki-nem-ment légyen a' vadászatra; hanem bizonyosan otthon maradt; és, a'-mint fajdítaná (a' Titkosnak ott létekor) a' Szobában lappangott. Az-után: Budára jöttének okáról-is kérdeztetvén a' Lovász; azt felelé: hogy ő erről semmit se tudna bizonyosan; csak éppen azt

tapasztalta legyen : hogy Zoltán igen mérgeledne ; és alig várná : hogy Titkofsával beszélne.

Ezeket , maga' hasznára , meg-értvén Róka ; igen által-látta Zoltánnak gondolatait. Reménlette-is szerencséje' kerekének igen jó forgását. El-hitette immár magával : hogy (a' szönyeg alatt) minden szavait meg-hallhatta. Dicfértte maga' esztét : hogy Hanzárnak színlett beszédgyét színlett feleleteivel meg-tromfolhatta. Még jobban öszve-akarván a' moslékot zavarni ; midőn Zoltánnak szobájába lépett : ötet mély gondolatokban lenni látván ; nem merte elsőben meg-főllítani. De tapasztalván : hogy , hova-tova , inkább el-merőlne tekervénnyiben ; így kezdette ravasz szavait :

Uram ! tán valami szerencsétlenség esett a' vadászatban ? Nem hiszem , hogy , valami Róka helyett , emberre ne találtak az esztelen Ijászok. Mert meg-esik : hogy néha , a' vadnak képében , szelíd állatok lappangjanak. Csak akkor is látom szomorúságot ; midőn egy valami ártatlant el-akarnak veszteni a' kegyetlen Gonoszok.

Titkofsának ezen szavait jól meg-fontolván a' Fejedelem ; hirtelen azt kérdezte tőlle : mi vélekedéssel lenne Hanzárról ? Nem tapasztalta-e valaha másra-vágyó hajlandóságait ? Mit tartana az Aszszony , Urának személyéről ? Meg-elégedne-e a' Fejedelemséggel ?

Által-látta a' gonosz : hogy eme' kérdések nem máfra czéloznának ; hanem : hogy ki-tudódhatna : ha vallyon észre vett-é valamit a' Takarékok alatt. Tele lett ismét új álnokságokkal, azt mondván : hogy Hanzárnak mindenkoron nagy hajlandóságát tapasztalta légyen Urának személtvéhez. Soha félre-rugást nem láthatott benne. Ha néha egy-két szót ejtene-is ; mellyet mások roszra magyarázhatnak ; de maga olly vélekedéssel lenne felölle : hogy azok , vagy tréfából , vagy mások' szíveknek ki-tanulása' okáért mondatnának tőlle.

Ezen álnok feleletével, úgy helyre állította magát a' Róka : hogy Zoltán eme' Titkofsának gyönyörű erkölcsfeiről semmit se kételkedvén, csak őtet magát fiseretné ; a' többit pedig gyűlölné. Így szólla osztán világosan hozzája :

Kedves Titkosom ! Már regtől-fogva tudom : hogy benned talpig emberséges emberemre találtam. Sok alkalmatosságokban tapasztaltam hozzáam való igaz szívedet ; és titkaidnak ki-facsarhatatlan állhatatosságát. Tudom azt-is : hogy nem csak szereted ; hanem mindenütt fel-is-tartod , védelmezed-is, Hitefemével egygyütt , az én böcsületetemet-is. Ezen emberségedben bizakodván ; csak azt kérdelem tőled : nem érzetted-é rosz híremnek szelét Wilágosról fúnni ? mintha a' Magyar Kis-aszfszonyokat vadásznám ; és Hanzárom-

zárommal meg-nem-elégednék. El-ne-titkold pedig az igazat.

Most tapasztalta immár Róka, hogy bőrihez igen közelítenének. Elő-vette tehát fortélyos eszének minden erejét; és nagy bátorsággal így felelt:

Hatalmas Fejedelem! Mind-eddig nagyra bücsültenek a' Magyarok. Szüntelen örvendettek Fejedelemségeden. Hogy-hogy üthette-fel fejét egy hitvány gomba, ki ellened támadgyon? — Vigyázz magadra! — Vigyázz Országodra! — Ösfize-esküdttenek ellened az ördöggel határos czimborák: hogy elsőben híredet; az-után Fejedelemségedet meg-rontsák. — Vigyázz (mondék) magadra! Igen szerencsétlen Csillagzatban születtenek azon Fejedelmek, kiknek uralkodások' eleje Zúr-zavarba keveredik. Ha meg-szeghették a' hájat, reá-is-járhatnak, még el-nem-fogyasztyák. — Vedd elejét a' rágalmazó nyelveknek. — Rajtok tüzzel-vassal. — Visgáld-meg leg-is-legelsőben Itthonosodat. Ezeknek kellett el-hordaniok híredet. — Ha pedig ezek ártatlanok; külsők fújják a' szikrát; fel-is-élesztik. Ezeknek lábaik alól kelletik a' gyéként el-rántani; ezeket úgy el-ejteni, hogy fel-ne-kapázkodhassanak többé az ugorka-fára. Alig várom: hogy neveiket hallhassam a' veszett-anyájú hazugoknak. — Enné meg-a' pondró mindnyájokat. — Ki-költötte e' hírt felölled? ki hozhatta hozzád?

Felele Zoltán : Azt , ki a' hírt költötte , RÓKÁNAK ; ki hozzám hozta , KÁDÁRNAK nevezik. És Róka ugyan (Wilagos-vári követ-ségében forgolódván) meg-akarta vesztegetni Etelkát ; és szerelmemre azért gerjeszteni : hogy annak nyájafságával meg-fogattassam. Ennek szerencsés végét nem érhetvén , a' Szűznek ártatlanságát nagy gyalázatokkal illette ; őtet előttem Ringyónak ábrázolta ; és (hogy udvaromba lakjon) méltatlannak mondotta. — Ha könnyen hinnék minden csevegőnek : már eddig Rókát (Kádárnak bé-vádolására) el-vesztettem volna. Mentsen-meg az Isten : hogy , egy fületem a' vádolónak engedvén ; a' másikat a' bé-vádoltnak meg-halgatására ki-ne-nyissam. Hallani akartalak tehát téged'-is. A' Fő-pap' javallása szerént , alkalmatóságot adttam azon nem-jóra ; melyről Hanzáromtól bé-vádoltattál : hogy személlye után nyerítessz. Ugyan - azért : erkölcsfeidnek meg-vizsgálásáról gondolkodván , a' Fő-pappal el-rejtém magam' a' szőnyeg alá ; és téged' Hitefemnek forró szerelmére biztalak. De , minek-utánna ártatlan feleletidet füleimmel hallottam ; már akkor a' Wilagos-váriaknak ravaszságokról (melyekkel le-gázolni akartanak) éppen nem kételkedtem. Ember valál minden feleletedben. Elis-tökéllettem magamban : hogy téged' (ártatlanságodra nézve) fellyebb magasztallyalak ; amazokat

kat pedig, (gonosz nyelvekségek miatt) megnyakazzam.

Ezeket hallván a' Titkos, leg-nagyobb mesterségét abban állította helyheztetve lenni: hogy Kádárt meg-csipkedgye; és, ha lehetséges volna, gyökereitől ki-vonnya. Így szólla tehát, mint-egy álmélkodva:

Most jutottam immár az igaz útra. Most látom a' fölhöt; most érzem a' szelet; most szemlélem a' villámot, de nem tapasztalom a' menykövet. Ki gondolhatott illyeket egy Fő-papról? Egygyik lába a' koporsóban immár. Még a' Bodzafának-is jó napot mond a' csipás szemő Vakfi. Már a' *szöszet-is pösznek* mondgya a' fogatlan gerblye. Még-is ilyenekre vetemedik. — Nem mondám előre: ójjad magad' ama' Hattyú-apától származott tojománynak fortélyos fel-pattanásától? — Öszsze-esküdtének ellened KÁDÁR, ETELKA, és ETELE. — Lám! mi észszel akarnak a' verem felé kanyarítani. — Tí, mendörgő fölhök! mért hatalmam alá nem adtok egy kénköves Isten-nyilat, mellyel amazoknak veszedtt fejeket izre-porrá törhetném! — Kérlek az Istenre, Zoltán: ne hadd hoszszú pórázra az Istentelenséget. Üttesd-le mind-a'-hármaknak fejeket: hogy egyszer a' veszedelemtől mentt lehess. Mert: még ezek Országodban élnek; sok ám fejed ellen felgyverezett kéz; néked pedig csak egy a' nyakad.

Úgy el-tüzesítette Zoltánt ezen szavaival: hogy lángjainak el-oltását senki se reménlhetné. Átkozta mendörgöffen, Párt-ütőjökkel egygyütt, az Istentelen Párt-ütést. Tartott attól-is: ne-talan-tán amazok többeket csábítottanak magokhoz; és így Birodalmát el-oltsák. Nyársra, Kerékre rendelgette Kádárt, és Etelét. De Etelkának fertelmes indulatairól nagyobb világosságba akarván hoztattni; még egyszer meg-kérdezte Titkofsát: igazak lennének-e azok, melyeket váfott erkölcsfeiről beszélt?

E' kérdést hallván Róka, és egyszer's-mind látván: hogy bőribe járna a' dolog; bizonságúl hívta mind Mennyet, mind Földet: hogy akkor tized' részét se mondhatta-ki szégyenletéből, melyek ama' Ringyónak szívében meg-rögzöttek. Újra reá-fente a' haj-szál-borzasztó fertelmes mocskokat. Újjabb festékekkel mázolta-le erkölcsfelenségeit. Végtére: azon Szemtelen, azon Magyar-ország' Csúfját méltónak lenni mondotta: hogy nyakára egy Malom-kő kötessen, és itt Budán (a' többi Magyar Leányoknak eleven példájokra) Szent Gellér' Hegyéről a' Dunába vettessen. Mind-eddig csudállani se győzné: hogy olly tűrő, olly szenvedő lenne Zoltán. És, hogy olly hamar el-felejtetheti a' gonosz Cselekedeteket. Inkább illene penig egy Fejedelm' Okosságához: hogy a' Jót felejtse-el hamarabb; mint a' Rosszat. Mert amazzal csak lustábbak

tábbak lennének a' Böcsületes Emberek; Emezzel pedig még roszszabbak az Istentelen Gyilkosok.

TIZEDIK RÉSZ.

A' CSEPELI DOLGOK.

Zoltánnak Rókával közlött Budai tanácsfő, olly veszedelembre ejtette ismét a' Világos-várait: hogy, ha az Istennek különös Gond-viseleése fel-nem-ébredtetten volna Hanzárt; és, kimondhatatlan nagy gyötrelmei között, meg-nem-keményítette volna lágy szívét: egy-lábíg oda lettek volna mindnyájan.

Mert Zoltán, egészen meg-vesztegettetvén, Rókának ugyan fel-magasztaltatására, amazoknak pedig el-vesztésekre nagy hírtelenséggel iparkodott. Ugyan-azért: azon érdemetlen Rókát (elő-hozván mind Attyával, mind maga' személyével tett sok jó cselekedeteit) ki-vette a' Titkosok' rendéből, és Buda-városának Igazgató-jává, 's-egyszer-'s-mind maga' Tanácsfő-sá-vá-is tette, és még az'-nap' ki-hírdettette.

Ezek-után: Etelének Rabságát meg-terhelte. El-tiltotta tudni-illik tőlle az udvarból szolgáltatni szokot étkeket. Meg-fosztotta minden leg-kissebb szabadságától-is. Lovászsát sem eresztette többé hozzája. Nagyobb, és gorombább

lakatokat vettetett vas ajtajára. Az őrző Katonáknak számokat meg-kettőztette.

Végtére : A' Fő-papot (viszsa-menvén Csepelre) minden irgalom nélkül, semmit se hajtván Hanzárnak esedezésére, a' Fő-papnak érdemeire, és méltóságára ; ottan Csepelen, egy erős fog-ságba zárattatta. Meg-is parancsolta : hogy az Örrök hozzája egy lelket (ki-nem-vévén Hanzárt-is) ereszteni ne mérészellyenek. Ki e' törvényt által-hágná ; az, minden irgalom nélkül, tüstént a' Dunába vettetne.

E' rettenetes nagy változásokra egészen elhervadt Hanzár. Nagy zokogással síráncozott magános szobájában. És ; noha mind Kádárnak, mind Etelének méltatlan sorfokat meg-könyvezné, de Etelkára következő mendörgéseknek csattanásaitól egészen el-íszonyodott. Nem vélte : hogy más valaki, az Istenen kívül, ki-vehesse Rókának körmei közül. Irtózott Urának el-tökélt szándékától. Nem juthatott semmi észébe, minő móddal mennyen eleibe. Reszkett ama' ízégyennek emlékezetére-is, melly Urának ezen hirtelenkedéséből származhatott. ETE-LÉT és a' FŐ-PAPOT az országban olly KÉT — NAGY — NEVES, és HÍRES embereket *meg-nem-balgatni* ; még-is *el-fogatni* : *meg-nem-ítelni* ; még-is *el-veszteni*, irtóztató dolognak láttszat-tatott.

Kádárnak el-zárattatása után, szobájába vizsgálva - térvén Zoltán (midőn Hitefsének szomorúságát, sűrű könyveit, zokogárait látta, hallotta, tapasztalta volna) felette igen fel-pattant. Ugy-e bizony (így szólla)? azt érdemelhettem-meg tőled végtére: hogy te-is, gyilkos ellenségeimmal egygyütt, egy nótát fűj? Egy szűrűben szelelly? Velek ne csak özsze-esküdgy; hanem vesztemen-is örvendgy? Arra akarsz-e kényszeríteni: hogy téged'-is azon foglyokhoz zárafalak? Ez könnyen meg-eshetik, csak szeretetből-is; de nem abból, mellyel hozzád; hanem Hazámhoz viseltetem. — Avagy mi más okra nézve pityeregysz? Talán: hogy ama' kutya-fajtákkal hamarabb fel-nem-falhattál? Özsze-gyültek a' jó sülttek. Egygyik eb, másik kutya.

Kegyetlen Urának fel-háborodott lelkét tapasztalván a' kegyes Aszfszony; meg-törülte könyves szemeit. És, minek-utánna gyötrelmeit-is meg-győzte; olly tekinteteket vetett Zoltánra: mellyek a' fene Tigriseket-is meg-engesztelhették volna. Az-után nagy alázatossággal így szóllott:

Meg-nem-érdemletted, Édesem: jól tudom, hogy Ellenségeiddel tartfak. De, ha meg-érdemletted volna-is; ne légy olly gondolattal néha kedves Hanzárod felől: hogy akár-mi veszedelmekben gyönyörűsége telhessen. Egy örömem, egy szomorúságom vagyon veled egygyütt. — Tudgyák az Egek, hogy nem más légyen mos-

tani könyv - hullatásomnak oka ; hanem a' Te' nyughatatlanságod — Az: hogy Tömlöczöddel fenyegettsz ; ne véld, Édesem: hogy annyira gyötörheti szívemet — Meg - holt édes Atyám, és Anyám. Oda lett vegetére szerelmes édes Bátyám - is Marót. Nincs semmi Rokonom, ki ezen szokatlan Rabságomat nem színeffen ; hanem szíveffen meg - firathatná — De van néked Hanzárod, ki szomorúságidban részt vehet, és veled - egygyütt el - is - enyíszhetik — Birtokodban vagyok, Hatalmas Fejedelem ! de egyszer - is - mind édes Zoltánom - is — Vedd vas pereczbe mind - a' két kezemet, mind - a' két lábomat. Vess - bé a' kár - minő Fogságba. El - tűröm, el - szenvedem szíveffen : csak ezzel nyugodalmad' láthassam — Sőt: ha nem parancsolod - is, magam záratom - le magamat ; és azon sötét Tömlöczödben várom azon Hajnal - hasadtát, mellyben háborúid le - csillapodnak ; és Hanzárod előbbeni szívefségedbe vissza - tér: mert most, látom, azon kívül teke - reg, és nem tudgya, hová jhajtja árva fejét — Édes Zoltánom ! Meg - érem még Én azon szempillantást, mellyben háborúidból ki - tisztúll ; és engem', valamint ennek - előtte, úgy szerelsz — Hiszem Istenemet: hogy e' kis zenebona inkább fel - éleszti régi szerelmünket. A' Pokolban - is esik néha - napján egy vásár — Térj - vissza előbbeni - csendefségedre. Szólly velem: ha nem úgy - is mint Hiteseddel ; leg - alább: mint e' Világon leg -
jobb

jobb Barátoddal. Adgy ezzel valami orvosságot leg-is-leg-elsőben el-kefередett szívednek; az-után pedig, mivel igen szépen kérlek, az Én el-ré-műltt, és nagyon el bágygyadott lelkemnek.

Ezen okos, és lágy szavaival úgy meg-törte Zoltánnak szívét: hogy Ez, melleje ülven, hízkelkedni-is kezdene meg-szomorított Hitefsének, és, mint-egy mosolyogva, ezeket mondaná:

Ki ne csendesülhetne-le ezen gyönyörűsége szavaidra, Édesem? Íme! előtted vagyok: nagy szívedet; és, Urad' fel-háborodttában, nagyobb elzselégedet csudálni nem győzvén, Édes Hanzárom! Igen nagyra böcsüllöm azon Okoságodat, mellyel fel-lobbanttt tüzemet inkább oltani; sem-mint gerjeszteni akartad. — Le-csillapodtam immár egészfzen. Szólly velem bátorságosan. Engedelmet-is adok a' meg-feddésre: ha ama' Pép-étkü, nem Koncz-rágó Papodnak el-zárattatásával vétkeztem. Mert tudom: hogy e-töri leg-inkább Gondos Fejedet — Hallottad-e ártatlan Titkosomnak szeméremmel tellyes feleleteit? Ki-vehetted-é azt belőlle, a'-mit nagy fittyel meg-ígértél? Sőt: ha eszedre akarsz térni, átal-láthatod tiszta erkölceit — Már most meg-mondhatom: nála voltam Budán. De ki-is-tanúltam ám hitvány Papodnak sovány költeményeit. Ösfze-szürte a' levet, mind Etelével, mind pedig Etelkával. Ők költötték felöllem ama' gyalázatos híreket. Ők tehát a' vétkesek;

ártatlan pedig a' Titkos — Avagy szólly valami olyast mellettek, mellyel védelmezni lehesse Istentelenségeket. Kényszeríts, ha lehetőség, arra: hogy meg-kellefsék engednem Párt-ütéseiknek. Szíveffen meg-cselekszem, ha nem érettek-is, de a' Te' kedves Személyedért bizonynyal.

Urának igen meg-vesztegetett szívét tapasztalván Hanzár; csak alig: hogy helyre-hoztatása felől kétségbe nem esett. Bizott mind-azáltal a' bé-vádoltaknak ártatlanságokban; de főképpen az Istennek Atyai Gond-viselésében. E' bizodalommal fel-ébresztvén magát; így szóllott meg-csendesültt Urához:

Édes, meg-meg édes Zoltánom! Te a' Titkosnak csak színlett szavait hallottad a' Szönyeg alatt. Nem láthattad pedig: hogy csavargott álnok szemeivel. Észre-se-vehetted: minő csalfasággal, minő félelemmel vizgált-meg minden szeg Lukat. Magam-is tapasztaltam ki-'s-bé-lebegését a' fel-függesztett takaréknak. Hallottam fohászkodásidat, és nagyon meg-hökkentem. E' színlett dolgokat hogy-hogy nem-vehette-vólna-észre ama' Gonosz Lélek, kinek tellyes élete csupa álnokságból áll? — Íme! fel-teszem életemet! Fel-teszem (a'-mit életemnél nagyobbra böcsülök) hozzám-való igaz szeretettedet: hogy más-ként beszéltet vólna; ha jelen-léttedet meg-nem-sajdította vólna. — De Én mostanában a' késérte'nek haszontalanságát abban-hagyom. És, mi
ok-

okra nézve kezünkbe nem kerítette a' Gonoszt, a' nagy Istennek Rendelésein álmélkodom. Dícsérem-is, édes Zoltánom, eszérségedet: hogy, mind Kádárt, mind Rókát különösen meg akartad hallani. Én egygyiknek ártatlansága mellett sem akarom le-tenni hitemet. Te se higgy tehát ezek közül egygyiknek-is — De kettő van még hátra, Lelkem Zoltánom, kik ezen zavarékos ületbe bé-keveredttének: ETELE, és ama drága ETELKA. — Hogy most Eteléről ne szólnyak (ki-adgya majd az Igazat, ha Erdélyből visszsa-jön a' Katona, Tuhutumnak levele) csak éppen Etelkámát ajánlom kegyeségedbe. El-neveszezd a' Leányt, minek-előtte meg-halgatod. Há Róka' álnokságainak meg-halgatására ki-nyíltanak tiszta füleid; Etelkám' ártatlanságának meg-halgatására bé-ne-csukassanak. — Íme! le-térdelek előtted. Keserves könyv-húllatásaim között csak éppen egyre kérlek. Menny-le Világosra. És: hogy, ha azon Virág-szállal szállasz; meg-ne-ismérheffe Személyedet: végy olly Ruhát magadra, melly el-titkolhassa Fejedelemségedet. Forgasd ama' Világ-csudáltta Szűzet minden mesterségeddel. Ostromold tiszta erkölceit minden tehetségeddel. Im'-hol a' Fejem: ha visszsa-nem-térnek minden örömeim. — Menny-le Világosra mennél hamarébb. Jó Szelek' szárnyán röppülly-le azon meg-meltyesztett Gerliczének védelmezésére. Csak még e' kérésemet töltsd-bé!

Nagy

Nagy álmélkodással fel-emelvén Hitefsét, olly gondolatokra vetemedett Zoltán, mellyekhez hasonlókát talán soha nem forgatott a' Magyar Fejedelemség. Tehát: mivel Országának azon tájját még eddig nem látta, magát pedig Magyarinak se tartaná mind-addig, még a' Tiszán által-menvén, annak vizéből leg-alább csak egy kortyra valót-is hörpentene; igen jó szívvel meg-ígérte a' le-menetelt.

Ezzel Hanzárnak, igen meg-szomorítot Hitefsének akara szolgálni. Nem kívánta nagy örömeire indúltt kedvét meg-szegni; hanem inkább újra fel-éleszteni: fő-képpen illyetén környül-álásokban, mellyeknek szerencsés vége új világra hozhatná nem csak a' Fölhőkbe keveredett Világos-váriakat; hanem magát ama' fényes Budát is egész Magyar-orfzaggal, és Erdély-orfzaggal egygyüt.

Magához tért Kedves Urának szívefségét hallván a' kétséges Afzszony; nem tudta örmében, mihez fogjon, mit tegyen. Hirtelen nyakába borúlt édes Zoltánnának; és azon könyvhúllatásaival, mellyeket Etelka' ártatlanságának nyilván-való bizonsága ki-facsart, sűrűn jelengette hál'-adatos szívét. Csak alig-is várhatta a' szerencsés le-menetelnek el-tökéltett szem-pillantását. Jelengette a' következendő napnak alkalmatofságát; de szólni arról nem mere. A' le-menetelt harmad'-napra rendelte Zoltán.

MÁSA-

MÁSADIK SZAKASZ.

I. Zoltán Világoson.

II. Zoltán Etelkánál.

III. Gyula, és Etelka.

IV. Zoltán Zegeden.

V. Etele, és Etelka.

VI. Lebel Világoson.

VII. Etelka Zegeden.

VIII. Gyulának intézetei.

IX. Etelka Csepelen.

ELSŐ RÉSZ.

ZOLTÁN WILÁGOSON.

El-készüle azomban Zoltánnak mondva-csináltatott azon szekere, mellynek fel-találásában különösen gyönyörködhetik-is, dicsekedhetik-is Magyar-országunk. GÖNCZÖLNEK hívták a' Mesterét. Scitiából jött-ki a' Magyarokkal. Budán gyártotta kerekeit. Ezen mester-ember, az előbbeni két-kerekű talyigáknak alkalmatlanságaikról
szü

szünetlen gondolkozván, leg-első vólt, ki azokat négy kerekekre, és egyenes rúdakra fogta Arpádnak idejében. Zoltánnak e' szekerét abban másolta-meg: hogy az egyenes rudat (nagyobb alkalmatofságát látván) meg-horgasította. Közönségellen-is a' Magyarok, az illetén szekereket, GÖNCZÖL' SZEKERÉNEK mondták. És, mivel a' Világ' tengelyének eleje körül, az éjtszaki Csillagzatok között, olyast forogni láttanak, melly ama' négy kerekéhez, és egy meg-horgasútt rúdhoz igen hasonlítana: azon hét fényekből álló csillagzatot-is (a' Mesternek örök emlékezetére) GÖNCZÖL' SZEKERÉNEK nevezték. Fel-találásának, és helyes el-készítésének béréül, azon helységet nyerte ajándékban, mellyet az akkoriak GÖNCZÖLNEK, a' mostaniak GÖNCZNEK mondanak.

El-készülvén, és amaz' Inasával, ÓCSÁVAL, fel-ülvén a' Fejedelem; hogy mind Budáról elmentte, mind Wilágosra jötte nagy titokban maradna, Budáról ugyan hajnal-hasadttában meg-indúlt; Wilágosra pedig a' napnak jó le-nyugtával harmad'-napra érkezett. Meg-is-parancsolta, mind Budán embereinek, mind Wilágoson Inasának: hogy, se úttjáról, se maga' személyéről semmit se szóllanának. Ocsa, Zoltánnak nevét mindenütt el-titkolná; és csak Pajcásának mondaná.

Ezeket felül: ruháját-is meg-váltóztatta Zoltán. Szolga-köpönyeget vetett vállaira. Szolga-kucsmát nyomott fejébe. Ezen öltözettel, és színnel a' Fő-pap sátorába hajtott. Mind-a'-kettőt igen jó szívvvel látták Kádárnak emberei. Megörült fő-képpen a' Gond-viselő; le-is-öletett egy Ürüt, és őket helyre el-laktatta.

A' Fő-pap szolgái között egy vala leg-szemefebb. Gyulánál szolgált ez -előtt. Ugyan azért: nem csak jól ismerte, hanem jó Pajtásfias is volt ezen Ócsának, ki hasonló -képpen (mink-előtte Árpádnak udvarába kerekedett) ugyan-csak ezen Gyulánál inaskodott. Eme' szolga, félre -szóllitván Ócsát, tőlle ide-jöttöknek okát igen mérészfzen kérdezgette. De tudván Ócsa: hogy, ha a' titkot ki-vallaná; maga' fejével jád-zana: azt mondá: hogy ő e' dologban ebet se tudna: mivel Budán Zoltántól Ö-magára semmi, mindenek ama' Pajtásfára hagyattanak.

Több beszédbe akarván kerekedni Kádár' szolgája; lehetetlen dolognak lenni mondotta: hogy ama' szép Ihu Zoltánnál szolga lenne. Nagyobb Tisztiséget érdemlene virgancz tekintete; sugár termete; és méltóságos járásának módgya. Etelkához pedig olly hasonló lenne, mint tyúk-monyhoz a' tyúk-mony.

Végtére: csak azt akará a' Szolga meg-tudni: régen volna -é ő a' Szolga-rend között? Nála maradna-e fokáig? — Ócsa, eme' Szolga-

nak egerésző macska-fzemeitől tartván, azt monda: hogy csak harmad-napi szolga. Nem-is vélné, hogy sákaig, úgy-mint szolga, a' Fejedelmi udvarban meg-maradhatna.

Ócsának (ama' hiúz-szemmel kerengő szolgának) kérdései, veszedelmek láttattanak. Mindaz'-által e' vizáltt szavak arra szolgáltanak, hogy a' titkot szorgalmaztatásban el-rejtse. Mert: tüstént Zoltánhoz menvén, el-beszéllette ama' Kánya-szemnek élelségét; kérte-is a' Fejedelmet: hogy leg-inkább ábrázattyát, akár mi módokkal, el-titkolná: hogy az Etelkáéval való hasonlottság ki-ne-tettse.

Zoltánnak, és Ócsának Wilágosra jöttök minő változást tett Gyulának Sátorában; nem lehet vólta-képpen elő-beszélleni. Mert: Kádárnak azon említett szemes Szolgája (meg-nemtartóztathatván magát) még azon este Sátorjokba szaladott, és két valami Kémeknek alattomban való el-érkezésekről beszélt.

Ezt meg-értvén Gyula, sok-féle gondolatokra vetemedett. Arról gyanakodott fő-képpen: hogy, mivel olly alattomban jöttek; valami alattomban való dologhoz-is akarnának fogni; és talán valami új veszedelmekkel fenyegetik a' Wilágos-váriakat. Hízeltedett néha magának: mint-ha Huba' dolgát reájok bízta volna a' Fejedelem; 's-általok - is akarná a' Vezérségbe vizfsza-állítani. De Etelének, és Kádárnak késedelmes viz-

fsza-jövedeleik kétségefsé tette e' heves gondolatokat.

Gynlának ezen nyughatatlanságai mik lehet-
tenek azokhoz képpeft, mellyek Etelkának lel-
két fujtogatták? Mihelyeft az el-érkezett két
Inafoknak híreket meg-hallotta; úgy-annyira meg-
ijedett: hogy a' következendő vacforában femmi
fzája'-kérőjét nem érezhetvén; fem enni, fe má-
fok' segítségével le-vetkezni nem akart. Le-tépte
inkább magáról a' Ruhát, fem-mint le-vetette.
Az-után: mindnyájoknak cfudáltkra, nagy ha-
marjában le-feküdt. Szokása ellen a' párnába
vágta orczáját; és, kegyetlen új zokogáfokkal,
felfezette oldalait.

Alakjának ezen hirtelen változását szemeffen
meg-vifgálván a' Dajka: Mi bajod (úgy mond)
édes Leányom? Egynehány napi jó kedved illy
könnyen meg-változhatott-e minden ok nélkül?
Iftenek! mi hafztalan képzeményekkel ijefztgeti-
tek ismét a' félénk Szűzet? Avagy, édes Ala-
kom, talán cfak az efti hofzfú árnyékodtól
ijedttél-meg? Hadd hallyam felelmednek okát.

Felele a' Szűz: Oh Egeidben lakozó Isteni
Fölség! ugyan mi gyönyörűség telhetik engem'
üldözö rendeléfeidben? Cfak én vagyok tehát
olly fzerencsétlen teremtmény, kinek egéfz éle-
te egygyik nyomorúságról a' másikra hengereg?
kinek el-tapodott fzive' mezeje fo ha bé-nem-gyö-
pösödhetik? ki egy napomat nem élhetem, melly-

ről azt mondhatnám : hogy vele tökéletesen meg-elégedtem. Ugyan mi végre adttátok a' csekély ékezségemet ? talán : hogy utánnam lesek, és késérteteket rendellyetek, és végtére törbe-is keríttfetek. Mert ugyan mi mást mondhatok ama' két Inafokról : hanem, hogy Zoltán, egy Rókának késértetével meg-nem-elégedvén ; két kengyel-futókra bízta meg-rongáltt szemérmemet ? Nem-de-nem a' fok kutya, végtére az el-fáradtt nyúlnek halála ? — Nem találhat-e Országában más leányt, kit üzőre vegyen ? Csak én vagyok tehát, a' vágó székre tökéllt áldozat ? — Most tekeregnek immár fejem körül kemény köveikkel fenyegető föllegek ! Ti Egek segítettetek ! — Lágyítsátok meg egy-szer Zoltánnak kemény szívét — Támogassátok hanyatló szemérmemet. — Istenem ! aki teremtetél, vífelly gondot reám.

Ezeket hallván a' Dajka, maga-is kételkedett eme' követségnek szénrencsés ki-menetele felől, ha csak a' követek ezen okból jöttenek Wilágosra. Vigasztalta, a'-mint lehetett, el-kefередett Alakját. Végtére : mivel mással le-nem-csillapíthatta ; azt ígérte néki : hogy maga fel-menne Budára ; le-rakná a' Fejedelmet ; és néki ollyas valamit fogna mondani, melyet, magán kívül semmi teremtés nem mondhatna széles e' világon. Ennek ki-adttával azt reménlené : hogy jó rendbe hozattnának azok, melyek Rókának patvarságai miatt meg-bomlottanak. Ne gondolna
tehát

tehát Alakja semmivel. Fekünne csendességben. Az Isten nem különben fogna vigyázni e' máialudttában; mint holnapi fel-serkenttében. Ezekkel meg-vígasztalta a' szomorút. 'S-vele-egygyütt, maga-is el-fzenderedett.

Más-napra kelvén az idő; el-intézett dolga-it nem akará továbbra halasztani Zoltán. Idején reggel Gyulához küldötte Inafsát; és, nála mi szavakkal éllyen, meg-tanította. Fejére-is hagyta: hogy, ha kurta Követségének sommáját elvégezné; Senki-fiával szóba ne eredne; hanem tüttént meg-térne.

Gyulának Sátorába eresztettvén a' Szolga; így köszönt-bé hozzája: Jó napot Kegyelmednek, Vezér-uram! Tegnap' jöttünk ide. Pajtásom a' Fő-pap' Sátorában maradott. Meg-árta Bal-szemének az utazás. Így osztott-el Zoltán bennünket: hogy Én Te-hozzád; ama' másik Etelkához mennyen. Ő lássa, miként végezheti bajoffabb követségét. Én az enyimnek hamar végét szakaszthatom: mert nagy örömet jelentek. E' penig annak veleje:

El-hitetvén magával Zoltán: hogy Te, mind Vitézségedre, mind Emberségedre nézve, elegendő lennél a' nagyobb hivatalokra; Téged' a' Tiszán túl-lévő Tartományoknak Fő-igazgatójává rendel. Szorgalmadra bizza az oda-terjedt Katonaságnak számát. Örömedre azt-is jelentgeti: hogy Hubának állapottya felől csendességben légy.

Kádárnak, és Etelének forsát jóra magyarázd. Rókának Gonofzságairól, Etelkának ártatlanságáról éppen ne kételkedgyél. Eme' Tisztségednek ki-hírlelését reám bízta; annak meg-erősítését magára vállalta a' Fejedelem. Már most: Isten ved, Vezér-uram! Van másutt-is mit tennem. Ezeket végezvén, hirtelen ki-szalada.

E' gyönyörködtető híreknek véletlen sokaságokra el-álmélkodván Gyula; egyenestlen édes Leányához méne. Ezeknek kellemetességekről azzal akart leg-is-leg-elsőben beszélni, ki ezen leg-inkább örvendezhetett. Elő-rakta Ócsának beszédgyeit. El-nem-titkolta azon Követet, ki édes Leányához-is küldetett. Végtere: atyai szívességgel kérte: hogy (eszébe juttatván Zoltánnak fok íz-beli kegyelmeit) annak Szolgájával úgy bányon; hogy ennek meg-böcsültte; amannak Fejedelmi személyére hárúlhasson.

Édes Attyának ezen fel-ébredett szívét tapasztalván Etelka; nem tudhatta el-végezni magában: heveffebben örvendgyen-é mind Szülőjének fel-magasztaltatásán, mind Etelé' dolgának jó forgásán; avagy keserveffebben szomorkodgyon mind azon új követnek itt létén; mind magának roszra-fordúlható állapottyán. Élég az: hogy (Gyula' Sátorának nagy örömében) csak maga találkozott: ki vigaságának semmi jeleit nem adhatta; noha magát, édes Attya' kedviért, iszonyú-képpen erőltette. El-fogatta mind-az-ál-

tal szíves intéseit. De egyszer-'s-mind ama' Követet nem más-képpen várta; hanem: mint, a' firalom-házba ki-téetett Rab, a' hohér' társaságát várhattya.

MÁSADIK RÉSZ.

ZOLTÁN ETELKÁNÁL.

Fel-öltözött azomban Zoltán szolgáló-ruhájába. Hogy pedig személyét éppen el-tickolhatná; egy fehér keszkenővel körül-kerítette bal-szemét: mintha a' kellemetlen poros útnak mostohaságával meg-sértődött volna fehér hárttyája, és veszedelmes forróságban lenne. Fejébe nyomta szolgáló-kucsmáját, és egészen a' jobb szeméig le-tolta. Végtére: szolgáló-köponyegjének szárnyaival, mind állát, mind száját bé-takarván; magát el-annyira meg-változtatta: hogy Inassa sem ismérhetett reája; midőn, követségének vége után, eleibe akadott.

Ezen öltözettel igyenessen Gyula' Sátorához mendegelt. Kivül a' Dajkába akadván, ötet nagy alázatossággal kérte: hogy el-jöttét be-jelentené. Nem kellett sokáig várakornia. Tüftént be-eresztetett hozzája.

Bé-se-lépett egészen; midőn (azon Gyöngyvirágnak angyali ékeségét látván) ki-magyaráz-

hatatlan-képpen meg-döbbsent. Igaznak tapasztalta, a'-mit az orczáknak hasonlatosságoiról eleve beszéltenek az emberek. Szakasztott maga' képét látta arezúlatyában. Maga' termetét teste' alkotásában. De egyszer-'s-mind: szemérmes tekinteteiből úgy ki-vette egy látással az ártatlanságot: hogy, nem csak gyanakodni kézdene Rókának hazugságairól; hanem mind-azokat éppen el-hitetné magával, mellyeket Csepelen a Fő-paptól hallott. Nem-is tudhatta hamarjában: ha valiyon ama' szavaival köszönnön-e-bé hozzá, mellyeket ennek-előtte öszve-akaszgatott. Akár mi vége légyen látogatásának; e' szavait mondotta:

Örvendek, drága-látos szép Virág-szál: hogy Magyar-országának ezen el-hírefedett ékecségét, kit immár régtől-fogva látni óhajtottam, mostanában nem csak láthatom; hanem, személljem szerént, tisztelhetem-is. Ha a' Természetet alkotó nagy Isten, e' remek munkájában, mind-azokat öszsze-hordotta, mellyek széles e' világon el-vannak szórogatva; úgy vélem: hogy, midőn teremtedhez fogott; olly engedelmes szívéről-is gondolkodott, mellyel hatalmas Fejedelmünknek nem csak parancsolattyára; hanem akarattyanak csak jelentésére-is talpon állhattsz. El-küldötte ez-előtt gyönyörű személljedhez érdemes Titkofsát: hogy általa magához édesgessen. Ime! annak hasztalan követsége után, érdemet-

demetlen ugyan ; de leg - hívebb emberére bízta fel-jövetelednek reá-beszéllését. Meg-ne-veds, Magyar - országnak dísze , Zoltánnak eme' kegyességét, mellyel édes Atyádat napról -napra nagyobb méltóságra emeli. Légy hozzám-is olly kegyességgel : hogy én, szolga lévén, örvendettebb hírrel meheflek Fejedelmünkhez ; mintsem annak Titkofsát magadtól el-ereszthetted.

Ezeket hallván Etelka, az Egek felé fordította szemeit. Az-után ezeket mondotta: Kegyelmes Fejedelmünknek mind Atyámhoz, mind csekély személlyemhez ki-nyilatkoztatott jó voltát ha igaz szívemből meg - nem -köszönném ; a' Kakuknál hál'-adatlanabbnak mondhatna a' Világ (4). De, édes jó Barátom! Meg-engedgy erőtlenségemnek. Én már egyszer egy Kányá-

G 5

nak

(4) A' Kakukról azt tartják: hogy soha fészket nem rak; hanem tojását más madaraknak fészkeibe egygyenként el-osztogattya. Egygyütt ki-kelevén a' tojások; mivel a' Kakuk-fi, mind hamarébb érik, mind a' többinél idejében meg - körmösödik; nagy hál'-adatlansággal egygyenként le-öldöfi azon egy-fészkü czimboráit, és meg-eszi. Ezen madárnak példájával szoktanak élni a' Régi Magyarok: midőn a' hál'-adatlan emberekről szólottanak. És valamint az Halál-madár után a' Kakukot leg-inkább gyűlölték, úgy a' többi erkölcstelenségek között is az hál'-adatlanságot Féleik között éppen nem szenvedhették.

nak körmei között lévén, most egy Galambnak tollától-is irtózom. És, mivel egyszer a' meleg téj meg-égette számat; a' tarhot-is fúvom — Kérlek a' Magyarok' Istenére: szemérmes szavaiddal ébrezd-fel inkább szívemben a' tiszta örömet; sem-mint, ijesztő szavaidnak lázzával, meg-főjtsd minden kedvemet. Hadd ismerjem-meg a' tőröt a' téjnek elején. Szánd-meg leg-is-leg-elsőben meg-sértett személyemet. Ezt meg-harapá egyszer a' Kígyó. Meg-engedd, ha már a' Gyíktól-is félek. Szánd-meg olly szegény, és gyámoltalan leánnak siralmas állapottyát, ki már: a' késértetek' bokrosága miatt, arra jutottam, hogy, ne csak másoktól (noha talán ártatlanoktól); hanem magam magamtól-is irtózzam — Istenem! Légy velem!

Meg-esett Zoltánnak szíve ezekre. De, eltitkolván hirtelen háborúit; így szóllott:

De mi háborgattya úgy-annyira lelkedet, Drága Kis-aszfszony? Mi vélekedéssel lehett sz egyenes szívű Fejedelmünkről? Mentsen-meg a' Jó: hogy szerencsétlenségedre iparkodgyanak a' Budaiak. Azon vannak mindnyájan: hogy Sorsodat föllyebb emellyék; hogy életed' hoszszú napjait erkölcsfidhez szabják. — Édes Etelkám! Talán ama' Titkos meg-nem-emberlette magát a' Követségben? — Ne higgy a' Gonoszoknak, ha meg-sérthette személyedet — Úgy ismértem Zoltánt, mint önnön-magamat. Tudom egyenes szívűnek

vének nem csavargós úttyát. Tudom: mi okból kívánnya Budai lakásodat. Valld-ki, édes Etelkám! Miben vétett a' Gonosz? Meg-kötöm víg kofzorúját Zoltánnál.

Felele Etelka: Kérlek, édes jó Barátom! ne hozd eszembe el-múltt keferüségemet. Egyszer bé-gyógyúltt sebeimet se nyitogasd újra. Hadd mennyenek mind-azok a' setét Feledékségnek homályos Tartományaira. Senkinek ártani nem akarok. Hálákat-is adok Teremtő Istenemnek: hogy az el-múltt dolgot nagy titokban tartották.

Monda Zoltán: Mit? nagy titokban tartották? Abból semmi fines! Mind meg-tudtta Zoltán azon káromlásodat, mellyekkel meg-vakargattad a' Tickost. Meg-értette Fejedelmi Személyére gerjedett tüzes indulataidat. Tudgya haragra változott illetlen durvaságodat. Hallotta tarajos fenyegetéseidet — Ugyan-is: azon okból jöttem ide: hogy ki-nyíllyanak Budán, a'-mik el-rejtve tartatnak Wilágoson. Tudni-illik: igazak-e azok, mellyeket Róka beszéltet? avagy balgatag paraszt hazugságok?

Felele Etelka: Igazak-e, nem-é? tudgya azon Isten, ki fejünk fölött uralkodik. Tudgyák azok-is, kik innett Budára mentenek; és Zoltán előtt Al-pörömet folytattyák. Ki-beszéleném talán a' Fejedelem előtt-is; ha vele lehetnék, és magyar szívéhez szólhatnék. Tudgyák
tehát

tehát azok, kiknek tudniok kelletik. E' setét árnyékú történetet nagyobb világosságra nem ereszthetem: ne - talán - tán, ha elődbe raknám, Rókának híriben cforbát ejtenék. Meg-eshetik: hogy, ellene törsz, és veszedelmét hajhászod. Mentt akarok lenni a' másnak híriben gázoló fene fecskeségtől; mellyért hogy valaha adózzak, szinte lehetetlenség. Ha Róka a' más Világra viszi adófságát, ő lássa; azt kettőnkre nem bízták.

Vagy csak ezen szavaiból-is ki-tettstett a' nagy ártatlanság. Zoltán mind - az - által (hogy Etelkát jobban meg-zavarhassa, és haragja' ki-ütésében gyönyörűsége tellyen) így ostromlotta szemérmét:

Én Rókának ártani nem akarok; hanem vé-
ked (ha Budára fel-indíthatlak) használni. — Édes Etelkán! ott óhajtya ékes személlyedet a' gyönyörű Fejedelem. Ennek kebelében édesdeden nyughatol. Ő téged' igen nagyon szeret. Sőt: ha személlyedet meg-láttya; nagyobbra-is böcsüll Hanzárnál. Ne kéfs: ne vonyogasd vállad'. Jöszte Szeretődnek ölébe mennél-hamarébb.

Felele a' Szüz: Már előbb-is az Istenre kértelek: szánd-meg Szemérmemet. Ez olyan Virág, mellyet *Hagygy-békinék* mondanak. Ismét mostanában (penig tellyes szívemből) esfedezem előtted: ne végy arra: hogy Személlyeddal-is úgy bányak; mint veled egy-jármos, egy-szabású Rókával. Én Fő-vezérünk felől olly véle-
kedés-

kedésben vagyok: hogy néki ezen gyalázatos Követségben sem híre, sem pediglen tanácsfca. És, ha valóban kívánnya-is szegény személliyemet látni; nem azon végre kívánnya, mellyet Tí fitogtattok: hogy köztte, és Hiteffe között vizsgálja-vonásokat szerezzek. Kérlek, ne erőltets többre. Édes Atyámnak szíves intései szerint, meg-tudom Uráért az Ebet-is böcsülni. Tudok szőre'-menttébe bánni a' durva Állattal. De, ha Rókaként fel-háborítaszsz; hamar vizsgálára foglak; és úgy meg-szappanyozlak, mint az hetes vásznót. Ne csatolgasd hozzá-nem-szokott Személliyemet ama' Bitó-fához, ama' Szégyen-oszlophoz. Ne hozz-ki többet belöllem. Ne kényszeríts arra: a'-mit meg-bánuyak.

Még jobban oda akarta szítani Zoltán a' tűzhez ezen szavaival: De Én téged', Etelka, valóban nem csak esztelennek; hanem a' Vakúndoknál-is vakabbnak állítalak: ki, egy Fejedelemnek ékes Személliyében, és ennek heves Szerelmében, nem láthatod bódogságodat. Valaha e' bimbóból gyönyörű koszorúdat köthetnéd. Ej, Etelka! ha szíved' meg-adnád, igen fokot használhatnál magadnak. Mért ne szeretne Zoltán Hitefsénél jobban? Szebb-is, kellemetesebb-is vólnál Hanzárnál. Nem adok néki három napot, ki-ütheted azon Orosz Aszszonyt, és magadat helyébe állíthatod. Már akkor ki lehet bódogabb széles e' világon?

Felele Etelka: *Ki lehet boldogabb!* — Hogy-hogy gondolhatod azt: hogy ott reméllyek boldogságot, a' - hol a' lélek-isméret (ama' nyughatatlan Kis-bíró) fürdallya a' szívet? — Te a' Magyar Szűzeknek másadik Kerítője! — Te Urad' főzelékjének hozzá-illő fődője. — E-redgy! — Mond-meg, nem bánom, Uradnak: hogy, ha ő téged' ezen késértetekkel küldött Wilágofra; ő sem ér többet egy fa-kohánál; egy férges diónál; egy moly - ette kucsmánál. Tudgya - meg: hogy, kinek gézen-gúz az ura, kótyon-fitty a' szolgája. Ollyan-is cserepe, valamint fazeka.

Ezek - után Zoltán (mintha meg-neheztelt volna) így színlette szavait: Tudod-e, nyelves Harkály, kivel beszélleszsz? Tehát illy dögleletes szavakkal illeted személyünket? — Talán ugyan te verted-el a' gúnárt, hogy illy hangosan gágosz? — Hátrább az agarakkal, Peczér! — Az én nyelvem sem ragadott ínemhez. — Én Zoltánnak leg-hívebbike, nem Kerítője vagyok, tudod-e? — Azért-is küldettem hozzád: hogy, ha dercze-durczáskodol; erővel le - kösselek a' kocsfi-oldalhoz — Ugy járod a' tánczot, a'-miut én fityöllök. — Másként bánok veled, mint Zoltánnak Titkoffa. — Róka után, tudd-meg, Oroszlányt állított a' Fejedelem.

Felele Etelka: Eb után kutyát állított, vad ember. Te-is azon elsővel egy forrásból bugygyan-

gyantál. Ő bűdös vaj, Te kukaczos szalonna; egybe illetek. Eb-is fűjja nótádat; kutya-is járja tánczodat. — Hatalmas Isten! be igaz: hogy a' rosz szolgának leg-rozsfszabb tagja a' nyelve. — Hová legyek édes Istenem! — Nyisd-meg előttem eme' földnek gyomrát: hogy nyelleyen-el egyszer, mint régen óhajtott martalékját — Avagy Te ölly-meg en em', kedves jó barátom. — Íme' előtted állok. Verd-körösfűtől oldalamat: mert immár csak éppen attól félhetek, hogy sokáig élek. — Bizonyyára: ha van vétek e' világon, annak el-kerülte' bére csak éppen a' halál. Meg-köszönöm holttom után - is eme' jó vólttodat. — Avagy: ha életben akarsz hagyni; ismét az élő Istenre kérek: hagygy-fel egyszer ezen minden udvariságból ki-mosdott lustos be-
szédekkel, még jobban meg-nem-melleyesztettelek. — Oh Egek! hogy viaskodik szívemben az én édes Atyámnak szíves intése le-gyalázott személliyemnek meg-boszsztúllásával! — Ha jobban fel-háborítasz; tudd-meg: hogy nem olly szűken, mint a' kotyogó; hanem, mint a' kanta, olly bőven fogom erefzteni kegyetlen szitkaimat. Tudom-is már: minő kutyával van dolgom: ugyan azért botot hordok kezemben. — Istenem! nem bírhatok forróságammal, — Mindaz' - által: még egyszer meg - törhetem magamat. — Követlek, édes jó batátom, hogy megsértettelek. Kérlek: ne vigy arra: hogy édes Atyám-

Atyámnak szíves intéseit meg-vefsem, és így a' fiúi nevet meg-ne-érdemellyem. — Íme'! le-
 térdelek előtted; és, sűrű könyv- hűllatáfaim
 között lábaid előtt esedezem: szánd-meg gyá-
 moltalan, és nyomorúlt árva fejemet. — Em-
 ber létedre meg-ne-vesd keserves könyveimet,
 melyek gyakran az Égi erős kapukat-is bé-ron-
 tyák — Okos ember vagy — Mi gyönyörűsé-
 ged telhet egy fzegény leánynak gyötrelmeiben?
 Vallyon mi jót kívánhattsz ellenségednek, ha jó
 Barátoddal így bánhattsz — Ne mártsd többé
 tiszta szemérmembe mocskos ígéidet.

Ezen szavaival kegyetlenül meg-hasogatta
 a' Fejedelem' szívét. Ki-is-facsarta az alattom-
 ban csurgó könyveket. Szinte szégyenleni-is
 kezdette Zoltán: hogy erős szíve illy gyenge
 Szüztől meg-lágyíttatott. Mind-az'-által: hogy
 magát fel-emellye, és meg-nyerettnek lenni ne
 vallya; az utolsó módra vetemedett; és még
 csak illy kurtán nyaggatta: *Hát még ETELE?*

Ezeknek hallattára, úgy tettzett: mintha
 Etelkának egész Test-ereiben futkosó vér-csöpjei
 iszonyú sérénységgel orcájára gyüledeztek vól-
 na. Kegyetlenül meg-pirúlt. Az-után: szeme'
 héjját egyszeriben le-eresztette. Etelének illy
 böcstelen említése után el-esett minden bátorsá-
 ga; és egészen oda lett. Olly kedvetlennek,
 olly ereje-veszettnek látszattatott; mint ama'
 Libákat lenni szemléllyük, melyeknek mind-a'
 két

két Szárnyok le-törettenek. Ő-is nem különben billegett egy ideig. Az-után: el-lankadott szavaival, csak ezeket nyöghette:

Csak még e' héjján voltam: hogy Etelemnek gyalázattyát még a' Szolgáktól-is hallyam! Nincs már egy szikra remény meg-marczonglott szívémben. — Még-is, ha emberi állat vagy, azon emberi névnek Isteni hathatóságára kérlek: ne mártsd azon ártatlan Ifiat illy moslékos dézsádba. Gyalázd, a'-mint el-kezdted, el-árultt személyemet. Mondgy felöllem akár minő förtelmeségeket rakonczátlan nyelveddel. Csak Etelemnek hagygy béket: mert kárt tehetek magam magamban. — Oh! Egek fénnyei! Ennek melly Gonosz Párának kelletik lennie, mint-hogy illy nyálással pördítheti nyelvét — Lehetetlen, hogy ezt csak tettetésből cselekedd. Mivel illy bűdös a' lehelleted; nem lehet helyén a' gyomrod.

Meg-örült a' Fejedelem, hogy diadalmaskodhatott. Mind-az'-által el-titkolta szíve' gyötrelmeit, 's-még csak ezekkel kénzotta: Csak látom: hogy igazak még-is mind azok, mellyeket erkölcsfeidről a' Titkostól hallottunk. Nyakas vagy, és meg-kötött. Magad' kénnye' rándulását követed. Most tapasztalom immár: hogy valamint Kulláncs a' bőrbe, körmös bojtorján a' szűrbe; avagy-is koldús tetű a' ránczba, és Téli-zöld a' falba bele szokott körmölni; úgy Te is Etelebe bújtál minden meg-fontolás nélkül. Eb a' Kutját ha-

mar meg-ismérte. Róka-is a' Rókával szaporán özsze-párasodott. — Tehát Te! azon Se-honnyából került Tekergőt inkább szeretheted; mint Magyar-ország' Fejedelmét? Mond-meg: mi jóra tárgyalt ama' Sár-ház, midőn személlyedet olly keskeny kuczkóba foglalta itt Wilágoson? — Hallottuk szép híret Buda-várofsában. Ama' dib-dáb pozdorját Kémnek tartják a' Magyarok; Etelka pedig Mátkájának fogatta. Húj-bele gyalogi, lovat ad az Isten. — De várrá: meg-teszem azt Budán: hogy Eteléd holttig Rabságban legyen. Most tettstett-ki vas szeg a' zsákból. Most eléglettem-meg immár beszédidet.

Már ezekre Etelka egygyet se felelhetett. El-fogák minden szavait a' viszsa-nyelegetett nyögések. Es (midőn Eteléje ellen az egész világot öszve-eskütnnek lenni tapasztalta): valamint a' bús tenger, olly keményen fel-háborodott. Sűrűn hullottanak ártatlan könyvei.

A' Szüznek eme' szer-selett-való szomorú állapotját látván a' Fejedelem, ismét meg-győzettetett. Nem tarthatta tovább sírátkozó szemeknek öreg csöpjeit. El-fordult Etelkától; és a' falnak támaszkodott. Nyögve sírt, és alattomban zokogott. Le-nem-írhatni; miként viaskodott szíve' repedttével.

Zoltánnak könyveit, és sűrű nyögéseit meg-sajdítván Etelka; mintha halálos ellenségét lábáról le-ejtette volna; neki-bátorodott. Nagy heveség-

vefséggel, de még nagyobb méreggel a' Fejedelem' szemközébe állván, ezeket mondotta:

Sajnálod immár tehát, Te, vérrel hízó Nadály, hogy eddig-is Etelet meg-nem-emlízthetted? Ha illy kedved telhet egy ártatlannak keferüségiben; kerítsd-meg, Te, Konyha-vakarék, felét e' lelkemnek. Irogj-morogj ellene, dohos Vatalé. Zörögj-dörögj körüllette, Csont-szekér. De tudd-meg: hogy el-nem-hagygya ötét-is a' Magyarok' Istene. Utáltasd-el Zoltán előtt ennek anygali személljét. Zárattasd-le kegyetlen lakataiddal ama' ritka Leventát. Ne hadd ingbe-is e' gyönyörű Rabot. Vedd mértékre kenyerét, mint marokra az abrakot. De tudd-meg: hogy, akár-miként teszem jó szerit, fel-töröm vasas ajtaidat. Széjjel-tépem széjjel-szaggatom ördögös lánczaidat. Ad annyi erőt a' Magyarok' Istene: hogy porrá törjem minden tartalékaidat. — Vízfsza Budára bomlott! — Uradhoz Pemét-rongy! — Mond-meg neki Korpa-hüvely: hogy, kívánságainak bé-tölttésére, átkozott lelkű szolgálival, másutt vadásztassa a' Szajhakat. Gyula' leányát soha reá-nem-szedi. Van annyi erkölcs e' Magyar Szűznek szívében: hogy akár-minő ígéretekkal fel-nem-áldozza szemérmét még Fejedelmednek-is. — Inkább házról-házra koldulni járok, és tengetem életemet a' panaszos alamizsnával, és így meg-tartom szemérmemet; sem-hogy Fejedelmed' Palotájában; gyémántokkal fel-

világítva, örökös ejtszakája legyen fényes Hazámnak, utálatos szeplője tiszta nemzetségemnek. — Inkább vér-ejték szakadva (mint alávaló szolgálló); sem-mint lelke' sértve (mint ki-csapott kurva) dolgozom élelmemért. — Mond-meg Uradnak: hogy Etelkát soha Budán nem láttya. — Ha pedig erőszakot tesz rajtam; és kötözve fel-hurczoltat Sepelre: csak forraszfű-összfűze durva lánczait; de tudgya-meg: hogy azokkal csak testemet fogja le-csatlani. Szabad lesz bennem a' tiszta lélek; és a' bátor nyelv. Ezzel még akkor-is meg-feddem Istentelen maga'-viseletét: midőn a' hóhér' palloffa el-üti fejemet. Vegyen magának kurvát; én senkié nem leszek.

Etelkának ezen beszédgye egészen összeförtözte Zoltánt. Már-is attól tartott; ne-talán-tán tellyességgel el-árúllják zokogásai. Úgy el-is-tévelyedett gondolataival: hogy végtére, mi tanácshoz kapjon, el-felejtene. De osztán: észére térvén, midőn a' Szűznek valóságos ártatlanságát elegendő-képpen ki-tanulta; és szomorú tekinteteit tovább immár nem szemlélhette: hirtelen le-térdeplett előtte, és ezeket mondotta:

Meg-bocsás, Magyar-országunknak egy ragyogó fényre: hogy szavaimnak tettettett illetlenségével fel-zavartam ártatlan csendességedet. Nem azért küldött Zoltán: hogy e' pajkos módokkal sürgessem fel-jövedeledet. Csak magam' eszétül származott: hogy (meg-késértvén ártatlan-

lanságodat) annál nagyobb örömmel szólhaffak erkölcsfeid felől. Fejem fölött a' Magyarok' Istene, a' -ki láttya igaz szívemet: hogy sem reám, sem ama' Rókának farkára nem vala kötve, hogy illy módokkal csalogassunk Budára. Rókának gonoliz indulatairól nem akarok szólani. Felellyen-meg magáért Zoltán előtt. De magamról mind Isten, mind Világ előtt azt mondhatom: hogy azon én beszédem, mellyet ez-előtt hallottál; nem egyéb volt: hanem ártatlanságodnak való-ságos proba-köve. Tudni illik: hogy igazán ki-tanulhassam: igazak-e azok, mellyeket Fejedelmink előtt drága Személyedre mázolt ama' gyalázatos. És ime! valóságosan tapasztaltam: hogy méltó vagy Zoltánnak szerelmére: nem ugyan arra, mellyet elődbe tálalt ama' Konyha-vakarek; hanem éppen arra, mellyel hozzád tisztán vífeltetik Hanzárjával egygyütt. — Édes Etelkám! Egy kérésem van hátra. Meg-ne-vesd színlett szolgádnak szinezetlen töredelmességét. Ne szólly soha Zoltán előtt e' lustos beszédeimről: ne-hogy reám meg-neheztelleyen; és így a' szolgálatból ki-tudgyon. Ne nézd gorombaságomat; hanem inkább igaz tárgyamat. Ismét azt mondom: hogy ezeket nem más okra nézve cselekedtem; hanem, hogy ártatlanságodat bizonyosan ki-vegyem. — Emberől ki-állottad a' próbahetet. Ki-kötöttél a' partra. El-is-nyerted az arany pereczet. Engedgy-meg tehát igaz szívem.

ből származott próbálásom' módgyának. Ne szólly felölle senkinek. Én mindeneket örök halgatásnak néma barlangjában tartok. Igérd-meg ezt nekem, kegyes Etelkám: hogy Zoltán előtt soha bé-nem-vádolod vétkes tettemet.

Ezeket hallván Etelka; igen meg-szerette benne ritka emberségét, Fel-segítette a' földről; és, noha ugyan szíve igen meg-sértődött; de, töredelmessége után, meg-feletkezvén kifizetéseiről; e' szavakkal viszált meg-bántt beszédgyeire,

Ne gondold, édes jó barátom: hogy valakinek veszedelmében gyönyörűségem tellyen. Istennem a' bizonyságom: hogy még a' légynek sem akarok ártani. Nem csak téged', hanem Ró-kát-is szánám: ha miáttam pórul-járna. — Lám, édes jó Barátom! e' vólt az oka: hogy még édes Atyámnak sem akartam ki-vallani ama' Titkosnak úndok beszédgyeit. Féltém: ne-talán-tán annak atyai szíve fel-háborodgyon; és, vagy maga; élsőben hasábra, az-után apróra vagdal-lyá a' gonosz-tévőt; vagy Zoltánt annak törvé-nyes el-vesztésére kényszeríttse. Mentssen-meg az Isten: hogy illyeket kívánniak ellenségeimnek. Hanem, mivel átal-láttam: hogy patvarságainak el-halgatása nem csak magamnak (a'-mi türhető volna); hanem Etelének-is, azon ártatlan lélek-nek, igen árthatna; a' Fő-papnak, és Etelének ki-vallottam, de csak nagygyából, kerítő szavait; őket, arra kérvén: mennyenek-fel Budára; és

engem' úgy emellyenek-ki a' szerencsétlenségből, hogy abba Rókat fővel ne buktafsák. — Ők most szegények (előttem a' képe) miként esedeznek érettem kegyelmes Fejedelmünk előtt. Mintha látnám, miként nyitogattyák ártatlanságotmat a' könyörületos szívű Fejedelemnő előtt-is úgy-mint Ügyészeim (5). Te Magyarok' Iste-

H 4

ne !

(5) Valamint azokat, kik a' Méhek körül forgo-
lódnak, MÉHÉSZEKNEK mondták édes Eleink; úgy azokat, kik másnak Ügyét a' Birák előtt folytat-
tyák, ÜGYÉSZEKNEK mondgyák a' mostaniak, és így a' PROKÁTOR szót ki-törülhették a' Magyar Szó-tárból. Ezen ÜGYÉSZ szót leg-elsőben olvastam *Barcza-falvi SZABÓ Dávid* Urnak Szigvártysában, ki-
nek újjonnan költött szavait igen két-felé oltott ité-
lettel vette az olvasott Magyarság. Én, valahányszor ama' szavakat ollyatén Barátimmal olvastam, kik vala-
mint csendes, úgy meszse-látó észszel-is bírnak, mind-
annyiszor SZABÓ *Dávid* szavainak darsbofságokat jó
szíjvel mentegettem. Sőt: őtet most-is arra ösztönö-
zöm: hogy némellyeknek hegyes nyelvektől ne tar-
tson; hanem tovább folytassa a' munkát; és a' Ma-
gyar Tár-házat ez-után-is gazdagítsa illyetén gyön-
gyeivel. Markunkban vagyon még Magyar Nyelvünk,
reá sem foghatták mind eddig: hogy meg-hólt; noha
talán haldoklik. De fel-éled azoknak szívekben, kik
nek ereikben csak egy csöp Magyar VÉR folyik.
Bár a' Magyar DIAETETIKÁNAK elég szós Írója
annyi dolgot adott vótna magának, mennyit SZABÓ

Dá.

ne! adgy Zoltánunknak olly szívet, hogy illyetén bé-vádoltt, és el-hagyott árva leányon könnyörüllyön! — Vifelly gondot, Istenem! Etele-re-is. Hajtsd hozzá a' szánakodó szíveket. Te benned bizunk mind-eddig: mert talán csak magad vagy egyedül, ki ártatlanságunkat láthatod. — A'-mi penig kérésedet illeti: Édes jó Barátom! tiszta szivemből meg-engedem minden beszédidet. Engedgy-meg Te-is goromboságimnak,
mel-

Dávid az elegyes szavaknak ki-gondolásában; avagy RACZ Samu Úr az Orvosi Tudományban; avagy: hogy magamról-is valamit szóllyak; a' Magyar Tudákos-ságban Én-is dolgoztam; nem mázolta volna azt [Írásai közé (a'-miért Ö-kegyelmét a' Budai Mercurius-is-megvakargatta); hogy a' Magyar Nyelv a' *Hdxi*, és *Mezei* munkánál tovább nem mehetett. Ha ezt ZRINYINEK idejében írta volna, ki hasonló-képpen (Horvát lét-tére) a' Magyar Nyelvnek szegénységéről panaszkodik, Ádriai Sirénájának Elő-beszédgyében; talán-talán meg-engedhetnének Sótalanságának: mert még akkor a' Magyar Nyelvet a' méllyebb Tudományokra nem alkalmaztatták a' Magyarok. De most azt költeni Magyar Nyelvünkről: hogy mind-eddig a' *Hdxi*, és *Mezei* munkánál tovább nem mehetett; ollyan nagy Hazugság: mint a' Bécsi Torony. És, ki e' világossá-gban vakoskodik, vakabb a' Vak-úndoknál. Szóll már a' Magyar minden Tudományhoz Magyarúl; de tud-ni-is kell azt. Tudgyák bezzeg azok, kik fejeket tör-ték. Ki *Házán*, és *Mezein* kívül nem járt, nem csu-da: ha a' Czipót-is Kenyér-úr-finak mondgya.

mellyekkel nem csak ellened; hanem ártatlan Fejedelmünk ellen-is fel-ágaskodtam. De nem bírhattam forró indulataimmal. Többet-is fakasztott ki belöllem a' szörnyű fájdalom; sem-mint megérdemeltétek volna. Bé-ne-vádolly Te-is Zoltán előtt. Bé-ne-vádolly leg-fő-képpen édes Atyám előtt: ne-talán-tán ötet olly tengeri hűba merítsed, mellyből csak az Isten segítheti-ki el-süllyedett lelkét. Későre bánom talán ezen tettemet. De Te se vesd-meg ezen töredelmességemet. Egy kéz a' másikat mossa — A'-mi engem' illet: szívémből meg-engedek mindeneket. Nem csak azt fogadom: hogy soha ezekről senkivel sem beszélek életemben; hanem: hogy még az élő Istennek ítélő széke előtt sem fogom ki-mondani kéreménnyeid'; ha csak magától az Istentől reá-nem-kényszeríttetem.

HARMADIK RÉSZ.

GYULA, ÉS ETE L K A.

E Magyar Kis-aszszonynak le-rajzolhatatlan szép erkölceit; sűrű könyveit, és keserves nyögéseit szemlélvén Zoltán; nem tűrhette tovább jejen-létét. Egy szót nem szólhatott többé hozzája. Maga-is rend kívül zokogván, meg-hajtotta fejét előtte, 's-minden más el-búcsúzás

nélkül, osztályából ki-ment; és a' Fő-papnak sátora felé meg-indult.

Zoltánnak könyv-húllatásait látván Etelka, azokról nem más-képpen gondolkodott; hanem, mint valóságos töredelmességének jeleiről. E' dolog úgy-annyira meg-ejtette szívét: hogy lel-kének előbbeni gyötrelmei szánakodásra fordúl-hattanak. Ki-akara utánna szaladni; és végső bocsánatot kérni fogyatozásairól. De Zoltán (nem bízhatván többé tettetéseiben) viszsza sem mere tekinteni, hanem el-kezdett úttját a' Fő-pap' Sátora felé folytatván: Oh Magyarok Istene! (igy szól vala magában) melly ártatlan Teremt-ményeid vannak még e' világon! De most tudom, melly Istentelenek-is lakják Országomat. — Édes Etelkám! Íme minő veszedelembé hozta nyilván való ártatlanságodat az Istentelen Titkos! — No Roká! meg-vetették Wilágoson mennyegzős ágyadat.

Ezen gondolatai között, a' Fő-papnak sátorába érkezett. Itt kevés ideig ide-tova sétálván; minek-utánna előbbeni ködös gondolataiból ki-tisztult: Inafsát Gyulához viszsza-küldötte; és, miket szóllyon, szorgalmazóan meg-tanította.

Gyulához érvén Ócsa; leg-is-leg-elsőben Etelkának ártatlanságát (Pajtásának tapasztalása szerént) az égis magasztalta. Az-után: ugyan azon Pajtásának nevével, arra kérte a' Vezért, hogy leányát mennél-hamarébb fel-sürgesse Budá-

ra. Zoltánnak különös hajlandósága lenne hozzája. Csak ő-maga hozhatná helyre azokat, melyek a' gonosz Rókatól farkokból ki-vettettek. Ki-nyíltanak immár Wilágoson a' homályos dolgok. Etelkának Budán lenne szükséges lenne a' Zúr-zavaroknak le-csillapításokra. Ezzel a' Fejedelmeknek nagy vigasztalásokra; Etelkának nagyobb hasznára lehetnének.

Mind ezeket nagy örvendetes szívvel hallván Gyula, tüstént magához szóllította kedves leányát; és (az Inasnak jelen-léttében) a' Fejedelemnek kívánságát meg-jelentette. Kérte nagy szíveséggel: e' Fejedelmi kegyelmet meg-nevetné. Engedetlensége miatt Attyára se hárítaná fel-gerjedhető boszszúját. Egy Fejedelemnek kérését, ha igaz Jobbágy lenne (6) erős parancsolatnak tartaná ezen adónak meg-fizetésére.

Eze-

(6) A' lévén szokásban a' Régi Magyaroknál; hogy, az Had előtt, a' Véres Kardnak szerte-szélllyel hordásával öszve-csöditénék a' Vitézeket (melly szokás a' Mohácsi veszedelemig fen-tartatott); találkoztának mind-az'-által Magyaraink között olyak-is, kik, meg-szeretvén a' szántást-vetést; el-ejtenék kedveket a' Katonaságtól; és azon vélekedésben lennének; hogy jobb volna Adózni, mint Hadakozni. Ezeket a' paraszti munkára kárhóztatván a' Vitézek; szünetlen azt rágták füleikbe: *Jobb adgy; mint hadakozz.* Innent Őket elsőben JOBB-ADGYOKNAK; az után pedig

JOB-

Ezekre Etelka egy kukkot sem felelt. Újra fel-borzadozott teste. A' fok sírásoktól el-ve-
refedett szemeit csak a' földön tartotta. És,
noha ismét eleibe terítenék azon okokat, mel-
lyeket leg-hathatóbbaknak lenni állítottanak;
de valamint az habok ostromai között az egye-
nes kő-fizál merevedtten állani; és a' nagy erősza-
kokat-is meg-vetni szokta: úgy a' kővé-kemé-
nyedett Etelka-is se ide, se amoda nem hajlott.

Végtére: midőn feleletét sürgetnék, így szól-
lamla-meg: Az Istenre kérlek, édes Atyám! ne
sürgesd úgy-annyira Budára menttemet. Én im-
már Magamat az örök Istennek Atyai gond-vi-
selésébe ajánlottam. Ezentúl annak szent aka-
ratyától függök. Ha különös ösztönével reá-
bírja szívemet; nem vonok ujját a' hatalmással.
Két, vagy három napot kérek keserves hábo-
rúmnak le-csillapításokra. Hiszem Istenemet:
hogy addig el-tökélt szándékát ki-nyilatkoz-
tattya: vágy fel-menetelemre; ha öröktől fogva
el-rendelte veszedelmemet: vagy itthon maradt-
tomra; ha ezzel kívántt nyagodalमत látta.

Leá-

JOBÁGYOKNAK nevezték a' Vitézek, mint-egy
böcstelenségekre. Sőt azokat-is, kik Országunknak
NAGYGYAI (*Barones Regni*) voltak; de Karddal
nem dolgoztanak: **JOBÁGYOKNAK** nevezi Második
ANDRAS Királyunk Mind ezekből ki-tettszik, hogy
Magyar Eleinknél azok tartattanak leg-nagyobb böcsü-
letben, kik Vitézkedttének. **SZEGEDI. LEO.**

Leányának ezen esedezéseit hallván Gyula; az Inasnak könyvező szemeibe tekintett: mintha tölle (mi tévők lennének ezen környül-állásokban) tanácsot akarna kérni. Ócsa (a' Fejedelem' szándékáról nem kételkedvén) nem láttzatott a' Szűznek akarattya ellen ötöt Budára fel-akarni vinni. Reá-is-beszéllette Gyulát: hogy tölle ama' két-három napot el-ne-tíltaná: mert megeshetne ez-után: hogy, mindnyájoknak nagy örömekre, meg-másolná gondolatait; és önként felszaladna Budára. Ezekkel el-váltak egy-mástól. Ócsa a' Fejedelemhez viszsza-iparkodott.

NEGYEDIK RÉSZ.

Z O L T Á N Z E G E D E N.

Sajnálotta ugyan a' Fejedelem: hogy most Etelkát Budára nem vihette magával. Mind-az'-által: meg-háborodott lelkéről gondolkodván; könnyen meg-engedhetett viszsza-vonásának. Egyszer's-mind: más rendeléseket-is forgatván fura elméjében, mellyekkel bizonyosan fel-indíthatná annak-idejében; nem sok idő haladva, felüle Szekerére; és Buda felé indula. Késő estére Zeged' Városába érkeztenek.

Nem akart a' Fejedelem Zalánfinak várába bé-hajtani. Elsőben azért: hogy nagyobb titok lenne

lenne a' Világosi útazás. Az - után azért - is: mert a' Várnak Urát soha meg-nem-szerethette: Ugyan-azért: maga körül éppen nem szenvedhette. Tehát alattomban a' Vár fölött lévő Nap'-korcsmájába szállottanak.

Tele volt a' Fogadó sok gyülelevész Tótokkal. Ezek magok' kopár Tartományokból minden esztendőben éhel-hólttan le-szoktanak tántorogni ezen Térnek termékeny földgyeire, vagy Kaszállásnak, vagy Aratásnak kedviért. Kinek kinek vagy Kasza, vagy Sarló Ballyában, Merő, avagy Égett-bor Jobbjában. Ittanak mind-egyre, valamint a' Gödények. Szabó gyűszühez lehetett hasonlítani fűrtt-saragott, még-is feneketlen hagyott kérges torkokat. Nem-is nyelték a' nedvet, hanem csak csúszttatták. Reggel kezdék a' Bor' - íszakok; este nem végzék. Ki világos', ki virradttig töltött az eczetes ágyra. Bocskorokban se szenvedhetvén a' vizet; avagy attól félvén: hogy (ha meg-íszsza már) nád terem az orrában; ki ki annyit öntött a' szárazon kongó Garatra; hogy utóllýára meg-taknyosodttanak; 's-el is-érte mindnyájokat a' nyúló-nyálas pisz-szentés. Talán első Fördőjüket-is Égetett borból csínálták eme' Tele-hordóknak, és félre-tett kucsmájú pintes kupáknak. El-érte végtére mindnyájokat a' bor. Le-itták eszeket, és egészlen el-áztanak.

Midőn az-után csak szerencsére józanodtának-ki némellyek; olly lármát indítottanak: hogy Zoltánnak fel-kellene kelnie; és (azoknak szemlélgetésekben gyönyörűséget reménlvén) falkájokhoz iparkodnia. Nagy szorgalommal el-takarván személyét; bé-méne a' Korcsma-házba. Látta hogy veszekszének újlag a' tele-bugyogókkal. Meg-meg újra emíszítették a' bort. Kítettzett pislogó szemeiken a' bor-szesz; pillangós orcájokon a' bor-himlő. Meg-verte utóliára mindnyájokat a' sok Meg-áldgy'-Isten.

Ezeknek illy bugyborékos dézselések között, bé-voná magát Zoltán a' háznak egygyik szegletébe. És, minek-utánna éles szemekkel meg-czirkalmazta az egy-alomi sörtvélyeseket; egy közülök ollyannak látszattatott: mintha ismeretes lenne. Nagy szömöresőt látott ki-fittott verhenyeges orrán. Horgas mind-a'-két lába. Hantos pedig a' háta. Nem-is meszsze lotyogó fara a' földtől. Bé-bé-tologatta kucsmája alá ormótlan szamar füleit. A' többi között csak maga találkozott, ki verset nem ivott a' garázdákkal, ki-se-verte szeget a' szeggel. Eme' varas-béka-ábrázatú, midőn egyszer a' többi tótokkal Anya-nyelvén szóllott; a' Fejedelemtől megismértetet. Róka volt; azon Istentelen Titkos.

Eme' Hóhér' falattya, midőn észre-vette Budán: hogy a' zsendelt igen utánna hordogatnák; az-után; csallagó-ballagó mesterkedéseivel ki-tanulta

nulta volna: hogy maga Zoltán szín-takarva le-
méne Wilágosra; és igen alattomban: nem gon-
dolhatta lehetségesnek lenni; hogy másoknak nya-
kok' törésekre iparkodó mesterségei ki-ne-tudód-
nának; és végtére -is el-ne-vesztenék temérdek
veszedelmei. Meg-elégedvén tehát azzal: hogy
elsőben Etelkát a' vízre vitte; az-után Etelét-is,
és Kádárt a' hajló vékony jégre taszította; hogy
ama' nagy veszedelmek' farkalásaik elől el-tűn-
hetne; magát a' szaladásnak adta, jól tudván:
hogy az ugyan gyalázatos lenne; de egyszer-
's-mind hasznos-is. Hogy annál nagyobb titok-
ban maradhatna el-illantása, elsőben minden-némő
ringy - rongyát Háci-tarifnyájába dömöcskölte;
az-után: valamint a rosz Juh, maga' gyapját se
bírván; szűrbe-kankóba öltözött; végtére: sze-
méllyét, mint valami dohos rozs-korpát, eme'
Disznók' nyájja közé keverte. Külső Országok-
nak szurtos ólyaiba igyekezvén, (Valamint a'
nagy Városoknak nem-szokott Ura-hagyott Ku-
vasz, Magyar-országban félve tekeregvén) le-
telepedett ezen éjtszakára Zegeden, de vesze-
delmére.

Mert ennek itt lappangását meg-fajdítván a'
Fejedelem; tüstént elő- szólította Inasát; és
néki, miket látott vala, alattomban meg- jelen-
tette. Ócsa, nagyobb izorgalommal el-takarván
személlyét: midőn, nem tudom, mi színlett ok-
ból a' Korcsma-házba bé-méne; tüstént reá-is-
mért;

mért ; és , hogy éppen ő lenne , esküvéssel megbizonyította.

Hogy tehát e' reméntelen dolognak jó végét szakaszthatná : elsőben meg-parancsolta Ócsának : hogy az ajtó mellől el-ne-távozzon , azután : ha ama' gonosz ki-találna-lódulni ; vagy mindenütt nyomába hágjon , még vissza-tér ; vagy , ha erőszakos szaladttát meg-sajdítaná , tüstént utánna essen , és nyakon kapja ; vagy , ha vele nem bírna , Tolvajt kiáltana. Ezeket így el-rendelvén Zoltán ; maga Zalánfihoz a' várba szaladott.

Éppen otthon vala Zalánfi , és egy-néhány Katona Tisztjeivel vígan töltötte a' vacsorát. Elhültenek mindnyájan : midőn , nagy nehezen reája ismervén , ötet szolga ruhájában , illy későn , és magánoson láták. Álmélkodva , és félve kérdegették e' titkoltt járattyának valóságos okát. Nagy készséggel ajánlották hív szolgálattyokat.

De Zoltán , a' hosszúsas beszélgetésnek se idejét , se alkalmatosságát nem látván ; röviden elő-adta Rókának patvarságait ; szaladásra vett úttját ; és most a' Nap-korcsmában tanyáztát. Meg-parancsolta osztán Zalánfinak : tegyen ily rendeléseket : hogy , ha lehetne , minden láрма nélkül el-fogadtatna ; és , még felölle más rendeléseket tenne , a' Zegedi várban tartatna.

Ezeket hallván Zalánfi ; meg-tüzesedett. Régen feni vala fogát ama' borzas Titkosra : mi-

vel tölle (mintha a' Magyarok ellen törne) mind Árpád, mind Zoltán előtt, hamiságoosan bé-vádoltattott. Csak hamar öszve-gyűitött tehát száz Vitézeket a' Zegeiek közül. És, hogy mind magát annál inkább meg-mutathatná, mind boszszújának mérget, személlye szerént-is, Rókára ki-önthetné; maga vezérlette a' Századot. Ki-is-adtta erős parancsolattal: hogy, ha erőszakra lenne szükségek, agyba-főbe vernék a' kankós Tótokat, kivévén a' Vajúdó Természetnek ama' váltott porontyát, kinek utálatos orrán az éktelen szö-mörcsöt, horgas hátán pedig a' púpos dombot szemlélnék.

A' Fogadóhoz érvén Zalánfi, leg-is-leg-elsőben körül-vetette az egész Háznak udvarát. Az-után: önnön-maga (tizen-két Szög-legénnyelvel bé-rohanván) tüzes szemekkel vizsgálta a' síma torkú Bor-csífszárokat.

Meg-szaglotta Róka a' következő szorongatásoknak fertelmes titkait. Egyszer-'s-mind észre-vette: hogy nem sokára rút homályba borulandana már-is Föllegek közt emelkedő Hajnal-csillaga. Ezen okra nézve: nagyobb vakmerőséggel; mint eszes tanácsfal, a' Kasza, és Sarló forgatásra bátorította azon Igyunk-egygyeket. De eme' Tele-fejek, a' meztelen Kardoknak szokatlan Villámjaira mint-egy ki-józanodván; mindnyájan (a' nagy Vitézségnek nagyobb bátorsága miatt) vagy az Asztalok, vagy a' Padak

dak alá bújtanak. És így Rókát, ama' velőtlen Koponyát, magánofan hagyták.

E' tehát a' következendő kénoknak szörnyűségekre el-íszonyodván; és hamar tanácscsának hamar bánására jutván: hirtelen maga' torkába; maga ágyékába lükdöfte a' Fa-bicsakot; és így Eb-tartotta testtén sok sebeket, és igen veszedelmefeket ejtett.

E' fene cselekedetét meg-átkozván Zalánfi; hirtelen le-fülettette; és meg-kötöztette. Az -után: a' Zegedi várba nem vivén, hanem hurczolván; a' Nap'-korcsmájának izzasztó hevéből az Hüvösre tétette. E' vólt tehát a' Zegedi Fenyítő Várnak első martalékja; és utánna következendő Gaz-embereknek szapora gyökere (7):

ÖTÖDIK RESZ.

ÉTELE ÉS ETELKÁ.

Azok ugyan, valamint mondám, úgy törté-
tenek Zegeden. De Budán, csak alig várhatta
Hanzár édes Urának vissza-jövetelét. Igen na-
gyon gyötrötte szívét Etelének, és Kádárnak
illy fokáig tartó fogságok. Éjjel-nappal fohász-

I 2

kodott

(7) Második JÓZSEF Császár 1785 -dik esztén-
dőben a' Gonosz-tévőknek fenyítésekre rendelte a' Sze-
gedi várat.

kodott Teremtő Istenének : hogy jó végét adná a' Wilágosi útnak. Etelkának ártatlanságát teljes erejéből az Égi Fölségnek Gond-viselésébe ajánlotta. Nagy szorgalommal olvasgatta a' napokat , számlálgatta az órákat-is.

Midőn egyszer ki-tekinte az ablakon , íme ! édes Zoltányát hirtelen Szobájába jönni , és , arczúlattyának víg vonásaival , nagy örömet jelenteni láttya. El-hala a' szorgalmatos Afzszony buzgó kívánsága miatt. Az-után : magát édes Urának nyakába akasztván , egyszeriben megakará tudni a' Wilágos-vári dolgokat.

De Zoltán (főbb kötelességének lenni gondolván Kádárnak ki-szabadítását) el-hagyta egy kevés időre Hanzárt. Maga ment a' Tömlöczbe ; és magának nem kisebb vigasztalásával , mint Hitefsének örömeivel ki-szabadította a' Fő-papot , és Hanzárnak eleibe vitte.

De mi vólt ezen öröm ? ha ama' vigasztalásokkal egybe vettyük , mellyeket a' Wilágosi dolgoknak elő-beszélttéből , és Róka' történeteinek elő-hozásából érzettenek ? Mind-ezeknek hallatta olly nagy csudálkozással töltötte-meg mind Kádárt , mind pediglen Hanzárt : hogy ezek közül mellyiket véllyék leg-nagyobb Isten'-csudájának lenni , éppen nem tudhatnák.

A' Fejedelemné leg-fő-képpen Etelkájáról gondolkodott. Nagy buzgósággal áldotta Teremtő

tő Istenének kegyességét: hogy már egyszer-ak-kor ki-akarta-nyilatkoztatni a' valóságot.

A' Fő-pap Hanzárnak eszezségét, és azon okos tanácsát, mellyel Urát a' Világosi útra ösztönözte, elegendő - képpen nem dicsérhette. A' fel-zavaródott dolgoknak mostani le-csillapodása arra vitte az Öreget: hogy azon böcsitelenséget, mellyel személlye, a' minapi el-zárattatás miatt, meg-gyaláztatott, éppen el-felejtene.

De Hanzárnak kedvét ama' gonosz Rókának meg-csípése egészen bé-fejezhette. Már régen meg akará vele jártatni a' száraz tánczot; és, tót kölönczöt kötvén nyakára, jól-laktatni ama' Som-fa kolbászokkal.

Uraiknak illy kedveket látván a' Csepeliek, és a' Budaiak; nem különben örvendettének: mint, mikor az Ellenség meg-verettetik; és a' diadalmas Vitézek, Síp, Dob, Trombita szók, durrok, 's-harfogások között, haza-lovagolnak.

Csak maga volt Etele, ki a' Fogságban szomorkodott. Későre tudta-meg: hogy Lovásza-is el-zárattatott. Mire magyarázza Kádárnak (ama' meg-hitt emberének) szorgalmatlanságát? Etelekának hallgatásán nem csudálkozott. Tudta bizonyossan: hogy Fogságáról semmit se hallhatott mind-eddig. Mit tegyen pedig a' Kis-aszszonnyal? Meg-izennye-e néki ezen Rabságát? Hát? ha e' kegyetlen hirre úgy el-erőtlenedik, hogy soha többé lábra ne kaphasson? Még-is:

ezen környül - állásokban , annak munkálódásait leg-szükségesebbeknek lenni állította. Ismerte igaz szívét. Gyakran tapasztalta ritka okosságát. Reménlette mostani Bátorságát,

Mind-ezekről gyakran gondolkodván Etele ; el-tökéllette magában: hogy levelet írand Védelmezőjének. De se Lovászfőnök ki-szabadulását, se Zoltánnak engedelmet nem remélhette. Akár mi vége lenne esedezésének ; a' Tömlöcz-tartót a' Fejedelemhez küldötte.

Mind - a' - hárman egygyütt vóltanak , midőn könyörgése meg-jelentetett. Nagy örömmel hallotta Zoltán a' váratlan izenetet. E' módot leg-alkalmatosabbnak lenni gondolta , mellyel Etelkának szíve meg-vevőgygön ; és mennél-hamarébb Budára fel-indíttasson.

Mert: jól lehet ennek-előtte-is (midőn Zegeden le-záratta a' Titkolt ; az-után itt-is Csepelen , és Budán) Etelének Fogságát bátran kihirdettette : hogy , el - menván híre Wilágosra , azzal Etelkának szívét meg-törheffe : e' módokat nem gondolhatta még-is tökéletefeknek lenni. De mostanában: Etele' levelének fogamatosságról éppen nem kételkedtek.

Maga adtta tehát Zoltán az Írásra szükséges eszközöket a' Tömlöcz - tartónak kezeibe ; azt izenvén vissza : hogy a' Levél-írást szívesen meg-engedné e' két államányok által: Elsőben: hogy az Országból ki-ne-mennyen ; Másad-

szor :

szor: hogy az Országban-is ne másnak; hanem Etelkának szóllyon.

El-csudálkozott Etele, nem annyira a' Levél' meg-írásának engedelmen; mint, az államánok közül, a' másadikon. Reményen-é ebből valami jót, avagy nagyobb fürgetegektől félljen; ki-nem-gondolhatta. Mind-az'-által: Remény, és Félelem között, meg-írta a' Levelet. Azt Lovászfia által (kit akkorra ki-szabadítottanak) elküldötte Wilágos-várára.

El-futamodott azomban Etele' Rabságának híre; leg-is-leg-elsőben gyengezelebegéssel; de, nem sokára osztán, veszedelmesebb fuvalmakkal. Napról-napra; inkább, meg-meg inkább meg-bizonyítottatott annak valósága.

Meg-dübbentenek Wilágoson mind a' félelmeffen kételkedő, mind a' heveffen szerető igaz szívek. Borzadosott teste Etelkának. Meg-írázta az ijedségnek dedergető hidege. Kerefte minden felől a' vígasságot; de meg-nem-találhatta. Mind éjjel, mind nappal szeme előtt forgott Etelenek képe. Meg-lánczolva le-térdelni láttíztatott hosszú álmaiban; és, hogy a' veszedelmet eltávoztatná, sírva könnyörögni. Akár mire vetette vigyáztában-is könyvekkel tellyes szemeit; mindenütt fetét árnyékokra, és halavány képzeményekre talált.

Ki-ki-menvén virágjai közé; mind kertye, mind kertyében kis Sátora olly szomorúnak tett-

szett: mint a' meg-szedett szőlőben az el-hagyatott Gunyhó. A' kerti szép virágok-is le-le-eregetni láttszattattak ennek-előtte merevedt-ten-álló ékes fejeket. El-is-hervadtanak azok közül elegenden, mellyeknek ékekségeikre, és, ha lehetett volna, örökös meg-tarttásokra csak azért iparkodott nagy szorgalommal Etelka: mert Etelének különösen tettszettenek.

Istenem! (így beszél vala magában) íme e' virágok-is érzik nem csak távol-léttét; hanem hervadtát-is Uroknak! Sokkal ékeffebbek voltak, kedves virág-szálaim, midőn Etelém-mel egygyütt a' gyomot ki-tépegettem körüllettetek! Most immár arra jutottatok: hogy azon harmatoknak ékes gyöngyei; mellyeket ez előtt élelmetekre szívttatok; mostanában veszedelmetekre fordúlhattanak. — Édes Etelém! — Így fanyargathat tehát bennünket az égi rendelés! — Illy zsoldgyát fizetheti a' hál'-adatlan Világ-is — Istenem! be sűrű tövisek között teremtetted a' Rózsát.

Ezeket panaszlotta egyszer szívének nagy gyötrelmei között a' páratlan Gerlicze, és szinte örvendezett magában, hogy olly súllyal lenne szomorúságainak: hogy azoknak nagyobb terhétől éppen nem félhetne. De nem sokára tapasztalta: hogy nem találkozna olly tetejessen meg-akasztott szekér, mellyre egy villa széna fel-

nem-

nem-férhetne, Mert : íme ! kertyének ajtaja felé nézyén ; bé-jönni látrya Etelének Lovászfát.

Még meszfziről nagy szív-dobogással észre-vette az ábrázatot. Mennél inkább közelítette-nek nagy csendességgel egy-máshoz ; mind-a'-ketten annál inkább rettegni láttszattanak. Etelka , nem türhetvén tovább a' kenokat ; meszfziről meg-intette : hogy ne közelítsen. Nem tudta mitől félt ; félt még-is ; és , szokása ellen , veszedelmessen. — Hát , ha Róka el-emíszttette eddig Etelét ? — Irtóztató gondolat ! — Fel-meredttének erre haj-szálai — Ködültenek szemei. — Meg-száradttanak a' könyvek. — Nem sírhatott ; hanem csak nyögött , és zokogott.

A' Lovász (Etelkának kéfedelmes , és két-séges dolgait látván) meg-nem-állhatta a' helyet : hanem , annak el-fordúlta' alkalmatosságával , közelebb , meg-meg közelebb léptetvén ; színte személyéhez érkezett. Ezen mérészségét észrevévén Etelka : ály-meg (úgy mond) szó-fogadatlán lependék ! — Egy nyommal se idébb , engedetlen szolgál ! — Ne-is szólly , ha egyízer oda van — Mit ? — Halgattsz tehát ? — Oda úgy-e Etele ?

Felele a' Lovász nagy zokogások között : Istenem ! mire jutánk ! — Maradtunk volna Karjelünkben ! — Leg-alább édes Annya foghatta-vólna-bé haldokló szemeit utolsó pillantása után ! — Tisztességesen el-is-temethettük volna meg-mere-

vedtt Tefttét! — Örök emlékezetünkben tart-
hattuk volna dicsőséges hírét! — Már most pe-
nig, édes Istenem! mire jutánk!!!

A' Lovásznak ezen balgatag jajgatásaira,
egészlen kétségbe láttfzattatott esni Etelka. Ki-
vette zsebéből Gyöngy-ház-as-nyelű kis kését,
mellyet ennek-előtte Eteleől (de nem illetén
veszedelmes szolgálatra) ajándékba nyert vala.
El-tépte ékes haj-szálainak Fürtyeit. Fenezmód-
ra ki-meresztette szemeit. Szóllani akart; de
nem lehetett. Az-után: közelebb állván, és i-
gen el-lankadva, így szólla: Czifrázzam-é ezen-
túl magamat? — De nincs kinek! — Él-e? —
Avagy meg-halt? — Mond-ki egyeneffen.

Felele a' Lovász: Él! Él! Aszfszonyom!
De mintha nem-is élne. — Istenem! hogy-hogy
lehetek én szabad; ha édes Uram a' Csonka-to-
ronyban nyomorog? — Nem türhetem tovább
gyötrelmeimet — Meg szakad a' szívem, ha se-
lölle többet beszéltettség!

Ezeket hallván Etelka; mintha egyszeriben
el-mettfzették volna minden bajait; örömeben
öszve-csapta kezeit. Az-után: midőn a' Lovász
tarfolyában kereste a' Levelet; minden homályai-
ból ki-tisztulván, vele így enyelgett:

Aha! Gyalázatos! Hogy nem szégyenled
ama' Nyul-szívedet, penig Férj-fi léttedre? U-
radnak ezen kis változásán kellett tehát úgy meg-
ijedned: hogy, meg-feletkezvén magadról, azt

se tudgyad: fiú vagy-e, avagy Leány-gyermek?
Szégyen! Gyalázat! Tehát Katona vagy Te?
Az: az Ángyod' térdgye! Nyul vagy, az-is
penig tengeri! Czinege inkább, az-is penig
nőstény! Látd! egy Magyar Szűznek minő bá-
tor a' szíve! Meg-nem-ijed maga' árnyékától.

Ezek-után: el-hagyván a' tréfát; így foly-
tatta szavait: Mind -az' -által: édes Lovászom!
meg-engedhetek ezen félelmednek. Nagyobb o-
kod lehetett arra Te-néked; semmint En-nékem.
Te (Uradnak Rabságát tudván) annak követke-
zendő haláláról gyanakodhattál. Én (előbbeni
jajgatásaidból, meg-történt halálát erőltetvén)
most csak Rabságáról tudósíttatom. Ébren légy.
Semmit se fély. Meg-segít az Isten: ha alacson-
ságunkból Föltségéhez emelkedünk. Nincsenek a'
Magyarok' Istenének szent Fülei soha bé-tapaszt-
va. El-is-hidd: hogy, ha tölle meg-nem-hall-
gattatunk; mi-bennünk az hiba: mert Szívünk'
buzgóságának szavai erőtlenebbek; sem-mint,
hogy, körülsztül -hasítván a' Föllegeket, szent
Országába fel-érhessenek. Most fogom ám ostrom-
olni a' Menyei Várakat. Meg-is-veszem ércz-
bül öntetett erős falait,

Etelkának eme' jó kedvét nagy csudának
tartotta a' Lovász. Fel-élemedni-is láttzatott
haldokló reménsége. Nagy szívefességgel kérte a'
Kis-aszfízyont: csak most el ne-hadgya édes Ete-
láját. Jöjjön-fei Budára mennél-hamarébb. Csak

pulzta jelen-lérte-is meg-fogná-vígasztalni a' szomorú szívet. Etele mindenkor kedves Etelkáját emlegetné. Világi remenségét benne helyheztené.

Ezeket haliván Etelka, midőn a' kezéhez-vett Levelet kebelébe tette; a' Lovásznak meg-parancsolta: hogy Wilágoson semmit se múlásson. Még ma (pedig tüstént) fel-indúllyon Budára. Mondgya-meg azon ékes Rabnak: hogy ő, Etelka' szívének közepében ülven, magát el-hagyattatottnak lenni ne gondollya. Bizonyosan fel-menendene maga-is, pedig nem sokára. Vagy ki-vevendené veszedelmeiből, vagy vele-egygyütt maga-is el-veszendene. Könnyebben meg-halhatna, ha társra találhatna, Ezen izenettel viszszyargala a' Lovász.

Etelka, a' Sátor alá menvén, ki-vette kebeléből a' Levelet. Tudtta nagygyából: miket írhat a' Szerető Szív, a' Reménkedő Lélek. Feltörte hamarjában a' pecsétet, és így olvasta-el:

ETELKA Kis-aszszonynak Wilágos'-várára. Édesem — E' szomorú hírre meg-ne-szomorodgy. Rab vagyok. — De elsőben a' Tiéd; az-után a' Fejedelemé. Ő csak testemet zárhatta-le a' Csonka-toronyba. Hogy szívem Wilágoson ne lakjon; meg-nem-túlthatta. Meg-gátolta Róka intézeteimet. Rabbá lettem; minek-előtte Zoltánnal beszéllettem. Se híre, se hamva Kádárnak. Vagy le-zárták őtet-is; vagy rólamm meg-selekezett; vagy segítségemre nem lehet. Isten

után

után csak Te-benned bízhatom. A'-még te legkisebb tagodat mozdíthatod ; mind-addig meg-nem-ijedek. El-ne-hagygy utolsó szükségemben. — Édesem! egyre kérlek végtére. Meg-ne-vesd utolsó könyörgésemet. Ha Rókának patvarsága úgy meg-feneklett ; hogy gyalázatos halálomat el-nem-kerülhetem ; küldgy mérget ezen Lovászom által ; hogy annak emíszítő ereje megelőzze gyalázatomat. Mutasd-meg ezzel-is : hogy valóságosan szereted nem csak magát Etelét, hanem annak böcsületét-is. Élni csak addig akarok : még, minden gyalázat nélkül, Etelkámnak tetszhetek. A' Budai Fogságomból.

E' levélnek elejét minden háborodás nélkül (ki-vévén azt, mellyet a' szeretet indított) el-olvashatta Etelka. De, midőn a' méregre érkezett ; úgy-annyira reszkedttének minden tagjai : hogy ki-esne kezeiből a' levél ; és le-rogyott tagjait nem bírná. Már ekkor nagyobbak gondolta a' veszedelmet ; sem-mint eleve el-gondolhatta. Ki-vehette ugyan az írásból : hogy fogságának oka a' Titkos ; de, mivel az étetőt úgy-annyira sürgetné ; már akkor éppen el-hitethette magával : hogy Zoltánnak ama' másadik kerítője (meg-nem-állván lovon, a'-mit gyalog fogadott) Etelének forsát nagyobb veszedelembé hengerítette. Sírva panaszolkodott a' Férj-fiának állhatatlanságok ellen. Csudállotta fene természet-

mészettyeket: hogy sem hitek, sem Istenek nem lenne.

Az -után: ismét az étetőnek emlékezetére jöven; újra meg-halaványodott. — Hát, ha olly környül-állásokba jutott Etele: hogy a' halált ajándék gyanánt vehetné akár-ki fiától? — Hát, ha olly hatalmasok az ellenségek: hogy el-nyom-hassák minden okait, mellyeket, ártatlanságának meg-bizonyítására, a' Birák előtt ki-mondand? — Ha ez meg -történne; már akkor tanácsosbnak lenni gondolta: ha méreg által csendessen ki-végezné lelkét; mint irtóztató kénokkal erővel ki-üzettetne e' világi társaságból.

Ezen gondolatokkal nem kevés ideig tufakódván; végtére el-tökéltette magában: hogy mind Etelének, mind magának számára meg-szerzi az étetőt. Egyszerre meg-íszsza Etelével; és, annak végső meg -ölelésében, vele egygyütt, egyszerre ki-múlna e' világból. — Fel-megyek (úgy mond) Budára! fel megyek! — Meg-látlak még egyszer, édes Etelém, — Vagy élek, vagy halok, szerencsét próbálok.

Ezeket így el-rendelvén; a' Szoba-leányok közül elő-szóllította egygyikét, kinek hívségét, és fő-képpen halgató szó-fogadását sokszor tapasztalta. Félt eleinte az ÉTETŐ nevet csak említeni-is. De, meg-törvén magát, ötet nagy szíveséggel, és sok ajándékok' meg-ígérttével határozottan kérte: hogy, akár mi módgyát tudná;

annak meg-vételére szert tenne; és alattomban sátorába hozná.

El-húlt, el-íszonyodott erre, és szinte kétségbe-is esett a' Szoba-leány. Szerette mindenkoron kegyes Álszonyát. Ugyan-azért: legkissebb veszedelmétől-is irtózott. El-titkolván mind-az-által íszonyú meg-döbbenését; csak éppen azt kérdezte tőlle: mi végre kerestné azon Étetőt? mit akarna velle?

Erre Etelka azt felelé: hogy egy jó Baráttya kérte Budáról. Nagy szüksége-is lenne reája, egy unalmas állatnak el-vesztése végett. Nem-is volna Budán se módgya, sem ideje, hogy meg-szerezhetné.

Ezeket hallván a' Szoba-leány; meg-ígérte ugyan a' szolgálatot. De, a' Sátor alól ki-jövéen; az Egekre vetette szemeit; és irtóztató-képpen siránkozott. Ugy-annyira el-fogák peniglen esze' ereit a' tompa gondolatok: hogy az egek ellen morogna, azt akarván ki-feszegetni a' Meny-beliéből: mért hagynák-el úgy-anhyira ezen ártatlan bárányt: hogy az epe el-fuffa; és maga magát egészen meg-emíszze?

Szégyenlyétek (úgy mond) magatokat, Ti Bóldogok; ha mi bóldogtalanságainkban kedveteket tölthetitek. Azért akartatok tehát bennünket teremteni: hogy legyenek valakik, kikre ki-önthessétek mérgeteket? — Jól vagyon! — Örüljétek bóldogtalanságainkon! — De meg-tromfol

ben-

benneteket Etelka ; ha (magát meg-ölvén, és azon örök Semmiségtekre jutván) kényes hatalmatok alól meg-fzabadúl. — Istenem! hol vagyok!.

Ki-se-mondhatta jól ezeket ; midőn, magához térvén ; istentelen nyelveiségét meg-bánta. Újra eszébe-jutott Etelkának kérése. Meg-meg újra irtózott a' veszedelemtől. Ugyan-azért: el-nem-tökéllhette mindgyárt magában: helyt-adgyon-e kéreménnyének ? titokban tartsa-e, és ki-se-vallya még a' Dajkának-is ? De az-után: jól megfontolván a' dolgot, hogy halálában részes ne legyen, ki-nyilatkoztatta Rima előtt Etelkának igyekezeteit ; és őtet nagy búzgósággal kérte: hogy elejét vegye a' veszedelemnek, és tanácsot adgyon: mi tévő legyen az Étetővel.

Meg-rettent a' Dajka-is; midőn irtóztató kéreménnyeit hallotta. Miűd - az - által : Alakjának kegyetlen gondolatait által-látván; meg-dicsérte a' Szoba-leánynak mind okofságát: hogy e' dolgot magával-is közlötte; mind Afzszonyához igaz fzereretét: hogy, e' meg-jelentés által, bajaiból ki-is-segíteni akarta. Az-után: irtóztató gyötrelmei között, el-nevette magát a' Dajka: midőn, mi mérget adandana néki, hirtelen ki-gondolta.

Ki-mentenek ketten a' Kertbe. Öszve-szedgették a' le-hullott virágoknak száraz leveleiket. Pedig azon virágoknak, mellyek körül Etelka azért foglalatoskodott fő-képpen: mert

Ete-

Etelének igen tettfezttenek. Öfzve-törék ezekkel a' szagos Majoránnát; az-után a' Babér-levelet. Porait Hárs-fa-hártyába takargatták, és le-is-pe-csétlették.

A' Dajkának eszezségét elegendő-képpen nem csudálhatván a' Szoba-leány; csak alig tarthattam meg a' nevetést: midőn, Etelkához menvén; kezeibe adta az étetöt. Sok ideigl rágtá a' nyelvét. Végtére: midőn a' nevetséges indulatok meg-szüntenek; arra kérte nagy szorgalommal a' Szűzet: hogy azt magánál ne hordozgatná. Olly kegyetlen ereje lenne ama' fű-szer-számnak: hogy, a' szép illatnak kellemetefségevel, könnyen megis-ölhetné a' szorgalmatlan hordozót.

Ezeket el-fogadván Etelka; ki-vette ládájából azon meg-aranyozott Tokot, mellyben annak-előtte azon Ereklýéje foglaltatott, mellyet édes Eteléje ajándékozott. Sírva rekesztette-be-lé a' veszedelmes Étetöt. Szűnetlen a' gondolattal vala: hogy mostanában abba zárattatna ke-ferves halálának bizonyos eszköze, mellybe valaha a' víg életnek édes reménnye helyhez-tett: — Így változik íme a' Világ! — Így változtattya a' jó kedvet-is. — Mind - az'-által: bele-cfukta a' mérget; és magával hordozta.

Noha ugyan az Étetőnek haszontalanságáról bizonyos lenne a' Dajka; mind - az'-által: Alakjának más próbáitól-is irtózáván; ötöt ezen hörnyül-állásokban, se szeme elől el-nem-eresz-

tette, se magát a' Budai útnak eresztteni nem merte. Öszve-beszélt, még azon este, Gyulával; és magát (ha holnap napon édes leányát a' Fejedelemhez fel-küldené Budára) annak társaságába ajánlotta.

A' Dajka' kérésének ellene nem mondhatott Gyula. Szerette társaságát, vagy csak azon okból, Etelka-is: hogy, ha Budán meg-halna; édes Annyának el-enyíszte után, azon édes Dajkájától fogattatnának-bé szemei, kinek szinte anyai gond-viseelésével tellyes életében élhetett. Gyula, a' fel-menetelen ki-mondhatatlan-képpen örvendezvén; még azon este el-készíttette lovait: hogy, minden akadály nélkül, holnap virradóra meg-indúlhassanak. Nem vélhette Etelka: hogy meg-várhassa a' hajnal' hasádttát. Repülni kévánt Budára: hogy Eteljét meg-lássa.

HATODIK RÉSZ.

LEHEL WILÁGOSON.

Midőn a' vacsorát meg-ették; és Etelka el-is aludtt immár: Ime! Gyulának udvarába hajtott négy paripás egy Szekér. Ékes ruhájokban vóltanak két gyönyörű Csatlósok. Benn a' kocsi-ban egy Hadi-tiszt, jól meg-értt eszű; noha, eszten-deire nézve, fiatal. Az ostor-csattanásra, a' Pa-
 ripa-

ripa - nyerítésre hirtelen ki - tekintettenek mind-
 azok , kik még akkor el-nem-aludttanak. De az
 esti sötétség miatt meg-nem - esmérhették a' Jö-
 vevényeket.

A' Hadi-tiszt , csak hamar le - szálván kocsi-
 járól ; egyeneffen Gyulának sátorába szaladott.
 Kire hogy reá ismért Gyula : hozott Isten (úgy
 mond) édes Lehelem ! Mi hír Budában ?

Felele a' Hadnagy: Békeség várában, Vezér
 Uram. Jó hírt hozok Kenteknek. De leg-is-
 leg-elől (lám majd el-is-felejtém a' böcsületet)
 adgyon Isten jó estét mindnyájatoknak , nekem-
 is. Csak nem ló'-halálában előztük-meg a' Nap-
 nak le-nyargalását. Bé-segített még-is az Isten.
 Sokért nem annám , hogy egészségben látlak ben-
 neteket. — Tudod-e , Bátya , mért jöttem ? Tu-
 dod ám , ha meg-mondom. De meg-is-mondom,
 ha szépen kérsz. Halladsza , a'-mit mondani aka-
 rok. — Ugyan ki-rágta ám Róka az iszákot.
 Fogva van , a' Beste-kara , Zegeden. Ugyan tor-
 kára forrott a' ravaszság. Nem vélem : hogy
 lába közé ne tegyék a' fejét , avagy bacskor-
 szíjjat ne szellyenek háti-bőriről. De jól esik a'
 hamis czigánnak : mért mocskolta - el a' korbács
 nyelit. — Hallám : bé-akara fűteni Etelkának-is ;
 de nyers volt , a'-mint mondgyák , lája : nagyobb-
 is fűstye , mint sülttye. Ejnye ! kutya gaz em-
 bere ! hiszem nem méltó ama' tótos nyir-fa Se-
 prő : hogy sáros lábát hozzá törüllye eme' szép

Magyar leány. — Bezzeg elevennyire hágott maga Zoltán Zegeden. Le-ütötte osztán Zalánfi mind orrát, mind szarvát. Csak egy czérna szálon függ az élete, úgy meg-bicsakolta magát. Ott kuruttyol mostan a' Zegedi hüvösön. Ugy benne van torkig, mint szaros gyerek a' böcsőben. Ne búsúllyon, mert jól lakik a' nagy semmivel. Vakarja bezzeg mind-a'-két kezével ama' koszos fejét; de nem szeretnék bőrben lenni; se bolhája a' gatyá' ránczában. Fel-viszik nem sokára Sepelre. De ördögöt fog, azt-is penig fülest. Ha Tuhutum meg-tudgya: miket költött felölle; hűrt kamóltat a' béliből. — Tehát, Vezér Uram, rövideden a' többit. Ajánlya Zoltán maga' kegyefségét mindnyájatoknak. — Azt izeni néked általam: hogy, mivel nem sokára fel-olvasztattya Rókával a' Szittyai levelet; Budára küldgyed leányodat: hogy ennek bizonság' tételével fel-pöczköldgyön ám-annak az orra. Csak ő-maga foghat-ki rajta, és farához kötheti a' farkát. Ha penig fel-nem-jön; meg-mondhatod neki: hogy, a'-mit reá-okádott a' Róka; úgy reá-is szárad: hogy a' kutya se nyallya-le rólla. Elég magyarosan ki-mondám az igazat. Késni penig sem nem merek, sem nem akarok. Hónap, ha Isten segít, Buda felé visszafordulok.

Rókának történeteit most hallván leg-elsőben Gyula; nagy hálákat adott Teremtő Istenének:

nek: hogy meg-fordúlhatott egyszer szerencsének kedvére forgó kereke; és, ki a' nagy útról, a'-mint gondolá, szerencséssen haza-ért, házának küszöbében törte-el a' lábát.

Meg-jelentette osztán Lehelnek: hogy, ha Etelkáért maga' Kocsiját se küldötte-vólna-el a' Fejedelem; hólnap, maga' alkalmatosságán, felvitette vólna. Igen nagy kedve lenne a' felmenetekre. Ugyan-azért: semmit se kételkedne benne: hogy, Budára érvén, még jobban el-törhetné Róka alatt a' jeget; és talán meg-is-emlegettetné vele a' Kurv'-annya' tejét. Ezek-után: jól tartotta a' Hadnagyot, el-is-altatta.

A'mi Gyulának nagy örömére vólt; az ismét Etelkát igen nagyon gyötrötte. Mert, midőn reggel Lehel' ide-jötte'nek okát meg-értette; el-esett minden kedve Budától. Nem tett'szett ama' Gönczöl'-szekerének illy hirtelen le-forgása. Ebből Zoltánnak hevességét, és szinte szelelségét képzelte. Nem-is kételkedett: hogy e' végső módgya ollyas lenne, mellyel Szemérmének bizonyos meg-vesztegetésére iparkodna.

Magát-is Lehelt olly harmadik Kerítőnek lenni gondolta, ki talán meg-átalkodott Személyét a' Kocsihoz akarná kötni; és erőszakkal Budára fel-hurczolni. Irtózott eme' böcstelenségnek csak emlékezetére-is. Nem tudtta bújában: mi tanácshoz kapjon. Nagy rettegéssel vár-

ta az Atyai parancsolatot. Félt Lehellel Szembe szállani.

Midőn tehát az el-menetelre úgy el-készűltenek mindenek: hogy nem lenne egyéb hátra, a' fel-ülésnél: Etelka, fok illetlenségeket, és több veszedelmeket forgatván elméjében; hirtelen meg-kötötte magát, és sírva fakadott. Az-után azt jelengette: hogy néki Zoltán se testének, se lelkének nem kellene. Inkább Wilágosváron ama' Száz-ölnyi Kútba ugrana; sem-mint szemérmének kész veszedelmével, Budára menne. Igen jól ismerné immár Zoltánuak Kengyel-futóit. Könyv nélkül tudná gaz fortélyaikat. Zoltán' kocsijának e' hamar le-érkezését-is nem egyébnek; hanem forró gerjedelme' jelének ítélné. Bátorságossabban ment volna Attyának alkalmatosságán: mert eszébe se jutottak volna ama' fortélyos veszedelmek. Végtere: Zoltánnak ezen szekerét ollybá tartaná, mint ama' gyalázzattal tellyes Vezetéket, mellyen az akasztó-falá vitetnek a' halálra ítélt gonoszok. Az-után: le-borúlván édes Attyának lábaihoz, és sűrű könyvekkel tellyes szemeit annak szemeibe szegezvén; csak nem szíve' repedttével arra kérte végtere: ki-ne-verné egygyetlen-egy leányát azon Sátorából, mellyben még a' szemétnek-is helyet engednének.

Etelkának ezen keserveit nem tudta mire vélni Lehel. Köpdöste-is markát, hogy katonássa

náflan meg-tapíntya farát. De minek-utánna eszébe jutott Lehelnek : miket szóllott Gyula jó éjtszaka' fejébe ; tudni-illik : miként akarta Róka meg-vesztegetni a' szemérmes Szüzet ; mi hírét költötte Zoltánnak ; mi gyanúban lenne Etelka a' Fejedelem' hevesége felől ; már akkor el-tökélt szándékát nem csudálhatta.

Rajta tehát Lehel fontos okaival a' Kis-aszszonyon. Elő-hozta nagy elevenséggel a' Fejedelemnek különös kegyességét ; személlyéhez illő tiszta szeretetét ; Róka' gonofzságainak ki-nyílttát ; annak a' Zegedi várban erős le-zárását ; a' következő ítélet-tételben Etelkának el-kerülhetetlen tanú-bizonságát. Egy szóval : a' felmenetelből mind magára, mind édes Attyára áradandó ezer, meg-ezer kegyelmeket.

Mind-ezekkel könnyen meg-győzhette volna Lehel a' Kis-aszszonyt ; ha ennek az nem jutott volna eszébe : hogy eme' szép édesgető szavak alatt még fullánkoffabb kigyó csavarogna ; mint Rókának , és ama' második szemtelennek beszédgyeik alatt lappangott. Úgy vélekedett Zoltánnak fortélyairól : hogy , mivel ennek-előtte két kerítőinek undok beszédgyeikkel reá-nem-szedhette személljét : a' ravasz emberek' módgyok szerént , meg-fordítván mostanában a' rudat ; e' Követnek édes szavaival ki-akarná szúrni a' szemét.

Ezen lehetséges dolgoknak emlékezetére el-
 íszonyodván Etelka; nagy esedezéssel kérte mind
 Lehelt, mind pedig édes Attyát: hogy, a' kö-
 vetkezendő veszedelmeket által-értvén; ne kén-
 szerítsék a' fel-menetelre. Adgyák Zoltán előtt
 akár mi más színét itthon maradtának. Fel-
 mentte bizonyos oka lenne véletlen halálának.

Csak alig, hogy mindenből ki-nem-fogyta-
 nak immár a' szorgalmatos Sürgetők. Lehelnek
 se jutott több eszébe; hanem: hogy Gyula atyai
 hatalmával éllyen; a' leány pedig engedelmes-
 kedgyen.

De minek-előtte erre vetemedgyen Gyula',
 (soha nem parancsolt semmit édes leányának)
 csak azt emlegette végtére: hogy Etele fogva
 lenne, és csak éppen Etelkába bízna, Sokszor
 le-le-izengetne Wilágosra. Annak szabadsága
 Etelkának fel-menttétől függne.

Meg-kérdezte ezek után nagy'-szomorúan
 a' Szüzet: lehetne-e olly kegyetlen hozzája:
 hogy Ötet ama' véres szájú Rókának rút fogai
 között hagyhatná? El-hagyhatná-e veszni itthon
 maradtával? Látná leánya, mit cselekedne!
 De tölle ezt Etele meg-nem-érdemlette. Ő min-
 denkor kész lenne Etelkának, ha valami vesze-
 delembe esne, ki-szabadítására. Néki merne men-
 ni a' meg-testesültt Ördögöknek-is. Etelkának
 pedig leg-kissebb gondgya-is nagyobb volna en-
 nél.

nél. Mind ezeket hogy - hogy vihetné - el a' szívében ?

Attyának e' szavait hallván; meg-rázódott Etelka. Az-után nem sokára: úgy el-halaványodott : hogy szemeikkel láthatnák az irtóztató viaskodásokat. Ezeknek szemlélése után el-is-hitethették magokkal: hogy, ha most meg-nem-adná szívét; minden más ki-gondolhatandó okok haszon nélkül lennének.

Etelka azomban: a' nagy küszkedések után, az Egekre vetvén szemeit: most vagyok (úgy mond) édes Istenem ! ollyas két tűz között, mellynek ha egygyikét futom , bizonyosan a' másikba akadok. Ha Budára fel - megyek ; elvesztem szemérmemet. Egyszer eshetik - meg rajtam , a' - mi soha nem történt. Ha Wilágon maradok ; el - vesztem Etelémet. Egyszer halhat - meg szorgalmatlanságom miatt, ki - örök - ké velem élhetett volna. — Most megyen tehát a' hadba mind Szemérmem, mind Szeretem — Istenem ! ezek közül mellyik fogja meg-fekünni a' mezőt ? — Íme ! el - szántam immár Lelkemet ! — Vigyetek a' Vágó-hídra — De holttom után-is meg-emlékezzetek arról: hogy csupa szerencsétlenségre születtem e' Világra.

Ezek után le - térdelt édes Attyának lábaihoz; és újra ezeket mondotta: Édes Atyám ! Add reám utolsó atyai áldásodat. Úgy búcsúzzunk-el egy-mástól: mintha többé nem láthatnók

egy-mást — Irtóztató Gondolat! — Mit-is mon-
dék Balgatag? — De úgy vagyon — Meg-ér-
zette Lelkem a' titkos rendeléseket — Édes A-
tyám! Én többé Leányod nem lehetek — Élly
örökre — Én veszni megyek — Eleget élt a'
Nyomorúlt; ha hamar meg-halt-is.

Kelletik az emberi lélekben valaminek len-
ni, melly a' következendőket által-láthattya.
Mert: hogy igazat szóllott Etelka; hogy Gyu-
la soha nem láthatta többé édes Leányát; ki-fog
tettfszeni a' következendőkől. Istenem! Te-
remtőm! Be vizsgálhatatlanok szent Rendeléseid.

HETEDIK RÉSZ.

E T E L K A Z E G E D E N .

Atyától, nagy Sírások után, el-búcsúzván
Etelka; meg-indúlt Buda felé. Sok szép beszé-
dekkel vigasztalta Lehel az úton. Mutogatta
ama' híres Tárogató Sípján a' vonásokat. An-
nak szélelfebb kerületén szemléltette Etelkával a'
Sasnak képét; a' farkát fel-emelő *Oroszlánt*,
azt-is pedig kétszer; nem külömben ama' két
Kakast; a' két *Gyermekeket*; osztán *Ló'*, és
Ember' személyéből öszve-forrott *Allatot*. Olly
mesterséggel valának pedig mind ezek, mind a'
következendő képzeletek ki-meczve: hogy ben-
nek

nek az együgyűséget ugyan, de eme' mostanit: a' ki-váltt eszelséget pedig; de ama' régít láthatni (8).

Utóbb

(8) *Lebelnek ezen Tárogató Sipját leg-jobban írta - le MOLNÁR Ferencz 1779-dik esztendőben. Ennek ide-tartozandó szavai ezek: Fél-rőfön felül, még két - újni az ő hofzfasága. A' széle pedig, termettel vagyon mérsékelve az ő hofzfaságához. Mind a' csontnak sehérsége, és sűrűsége; mind az egész állásának alkalmaztatása Elefánt-csontra mutatnak. És, akár a' belső üregének tágasságát, akár termete' meg-bajlását tekintied; Elefánt' agyarának kell itélned. És másra sem mutathat ahhoz leg-közelebb járó hasonlatossága — Ezen Kürtnek tehát felső vastagabb kerületén (kettős zsinór ki metzés között) láttfszatnak Nemzetségi nyolcz czímeres jelek. És ugyan, mint-egy közepén, az EL-SŐ áll némelly koronázatlan egy-fejű Sasból, melly Farkát, és Szárnyát ki-terjesztette. A' MÁSADIK balra-nézve, Orofzldnyhoz hasonló. Farkát magossan fel-emelő ugyan; de a' végét szájához visszfa-tekerő, és hátát azon Sashoz fordító állat. A' HARMADIK egy taréjos Kakas forma, melly farkát fel-tartya, és orrán szöllő fürtöt visel. A' NEGYEDIK egy meztelen uló Gyernek, melly a' bal-lábát jobb-lábának térdére tenni, és sarut reá-húzni, haja pedig golyó-bis módra fel-fodoritva lenni láttfszatik. Az ÖTÖDIK egy négy-lábú, azon felül két-kezű, és emberi ábrázatú, majd Czentauros' mását követő állat; mellynek haja, az előbbeni módra, be-sűzve; Feje, ábrázattya, és farka fel-emelve vagyon; és kezeiben mint-egy pál-*

Utóbb (a'-mint négy rendgyei vóltanak az új Képeknek) az ELSŐBEN nézegették a' *Kastélyt*; a' *Lovast*; ama két *Férj-fiakat*; nem csak magát a' *Nyilast*, hanem annak futó *Szarvasát* is; és a' Medvével küzködő *Bajnokot* (9). A'
MÁ-

cza-formát tartván, vissza-tekintvén, a negyedik czímerre néz. Az HATODIK hasonló a' le írt *Gyermekhez* mindenben. Csak hogy ez ábrázattal vagyon vissza fordúlva az előbbeni czímer ellen. A' HETEDIK az előbbeni *Kakas*hoz mindenekben hasonló. Csak hogy ez-is a' szomszéd hatodik jelre vagyon hátra fordítva. A' NYOLCZADIK hasonló mindenekben a' második helyen ki-tett Oroszlányhoz, az első le-írt *Sashoz* háttal fordulván; valamint az előbbeni második czímer.

(9) Ezek-után, ahol azon kapocsnak, melly a' Kürtöt nyakra függesztő Pántlikájának kötését felül bé-foglalta, elég széles, és bé-mertszett, most ezüsttel meg-töltött ürekség hagyatott. Megént két zsinór között némelly egybe-öltött puszta vonások láttzatnak. Ezek alatt pedig négy rendben vagynak némelly állatoknak, madaraknak, embereknek, aszszonyoknak, gyermekeknek, és más egyéb-féle állatoknak külömbözo, majd a' következendőkben rövideden meg-magyarázandó Nemei. — És ugyan az első rendben ELŐSZÖR elől-áll vala egy két-újni magolságú, majd mint-egy vár, avagy *Kastély'* formáját magában jegyző ábrázolás, mellynek két szélein egy-egy veszfző-módú rúdacska, mint egy kereszteset viselvén te-
teje-

MÁSADIK Rendben a' négy-lábú, és két-kezű
Fele-lovak vóltanak ; a' *Szöllő-gerezdek* ; és a'
kukorikomos Kakafok ; nem meszfsze innett az
 egybe-

tejeken magossabban fel-emeltetik. Ezen Kastély-mó-
 du képnek ki-nyomó jelekkel, és mind felül, mind
 alól veszfzö-húzáfokkal vagyon meg-töltve. Vagyon
 bal-felől egy hegyessén fel-emelt kapu-is ehhez ra-
 gasztva, és ennek-is tetején kereszt. Melly kapuból
 láttfszik egy Ló, Zabolán kívül, minden szerfszámtól
 meg-fosztva, félig ki-reszködni. Melly előtt MÁ-
 SADSZOR: mégyen egy díszessén fel-ölrözött Lovas,
 jobb kezében egy tör szablyát, vagy inkább Királyi
 pálczát, a' balban pedig arany almát, mint - egy Ki-
 rályi czimereket, tartván. HARMADSZOR: egy
 Férj-fiú, csak az ágyéka körül-lévén öltözve, bal-
 lábbal térdepelve, és négy golyóbiskákra ki-sarjad-
 zott pálczát mind-a'-két kézzel tartva. NEGYED-
 SZER: Ebben-is hasonló Férj-fiú ábrázolás: hanem,
 hogy ennek pálczája csak egy golyóbissal tettfszös.
 ÖTÖDSZER: Egy fél-lábbal térdeplő Férjfi nyilas
 Kéz-ivát tartván, mellyet az előtte menő Szarvas el-
 len czélozni láttatik. Melly Szarvas HATODSZOR,
 hátán egy Kakast hordozván, széllyel-ágazott Szarvain
 kettős szöllő-gerezdet visel. HETEDSZER: Egy
 Férj-fi valamint a' többi, úgy ez-is, majd mint - egy
 Korona formára golyóbis módon bé-fodorított hajjal
 lévén ékesítve, medvével (kinek szájába tört bé-verni
 igyekszik) küszködni láttfszatik ; melly-is bé-sejezi ezen
 első rendet. *MOLNAR Franciscus.*

egybe-futó *Férj-fiak* (10). Az HARMADIK rend ísmétt egy *Saft* mutat; és kétszer ollyas képet, a'-minőknek a' *Struczczo*kat írjuk; vóltanak itt új *Gerezek* - is (11). Az UTÓLSÓ Rendben egy

(10) A' másadik rendben hat ábrázatok tetszenek. Az ELSŐ áll az előbbenibez hasonló két négy-lábú Czentaurofokból, avagy fele Ló, fele ember állatból, mellyek szembe fordúlván, és egygyes öszve-nyújtott kezeikben egy pálcza-módú veszfzöt fogván, mint-egy küszködni láttszatnak, farkaikat fel-emelve. A' MÁSADIK az egész kéz tenyérnek képét, melly szőlő-gerezzdel egybe-fűzött szőlő-veszfzövel, ide-tova való hajtásokkal, 's vonásokkal körül-vagyon véve. A' HARMADIK foglallya magában ugyan a' most le-írtt két Czentaurofokat. A' NEGYEDIK farkát magossan fel-emelő taréjjos Kakast. Az ÖTÖDIK elő-ad mint-egy erő-szak-tétellel egybe-futó két Férj-fiát. Kiknek egygyike, jobb - kezében, pálczához valami hasonlót a' másadiknak fejébe verendő; a' balban pedig egy magossan fel-emeltt, majd négy szegletű golyóbist mutatgat. Emez pedig egy tört mind-a'-két kézzel szorítván, amannak bélibe merítendő. A' HATODIK elő-adott Kakashoz hasonlót, de ábrázattal meg - fordulttat mutat. MOLNÁR *Franciscus*.

(11) A' harmadik Rendben, négy ki-váltt képész tetszik. ELŐSZÖR áll egy farkát, és szárnyát fel tartó Sas. MÁSADSZOR majd egy Strucz-madárhoz hasonló, farkát, és szárnyát fel-emelő Madár, melly a' szomszéd Sas-

egy *Férj-fi* vőlt, nem maga; utánna van ama' *Dobos*; és talán vigaságot öregbitő *Leventa*; ott a' *Kürtölő*; ott az öveddzett *Meny*; ama' *Pöngető Vig*; ama' pólyás *Gyermek*; utólszor: egy akasztó-fa' *Sódora*; egy *Hárfás* (12).

Nem

Sashoz vagyon fordúlva. HARMADSZOR egy gazdag szőlő-gerezekkel termett veszfzőkben ki-ábrázolt Tulipán, melly veszfzők a' másadik rendbe le-folyván, itt-is helyet foglalnak. NEGYEDSZER: a' másadik le-képzeltt Strucz-madárhoz hasonló, és a' közép Sas-hoz forduló, melly első Sast ezen két négy-lábú Madarak, vagy szárnyas állatok környékezik. MOLNÁR *Franciscus*.

(12) A' negyedik rendben (végre, és utólszor) vagynak kilencz számú le-ábrázolások, mellyek közül az ELSŐ (mindég balra menvén) mutat egy fedetlen; de, a' többiekhez képpést fel-fordított hajú-fővel álló, 's jobbra - fordúltt, és ki-terjesztett kezeiben lantot, vagy tamburát tartó Férj-fiat. A' MÁSADIK ágyé-ka körül (valamint a' többi-is) bé-fedezett, és balra fordúltt egy Férj-fiat; ki bal-kezeiben muskának bizonyos nemét, a' rostához hasonlót (melly, Királyok' I. Könyvének 19-dik Részében, *Vigaság' Dobjának* neveztetik) a' jobban pedig egy gombocskán végző Pálczát, mellyel azon Dobot veri, örömeknek mutatóásával visel vala. Az HARMADIK egy meg-hajtott, és tánczolóhoz hasonló lábú Férjfiat, ki izomszédinak kezekben lévő eszközt két-felől meg-fogván, vagy a' köz örömet újjítani, vagy el-tiltani látszatik.

A'

Nem csak ezeket; hanem más egyebeket-is mutogatott Lehel a' Kürttön (13). És: mi értelmei,

A' NEGYEDIK az előbbeniekhez hasonló Férj-fiat ad előnkbe, ki bal-kezában Kürtöt fűj, a' jobban pedig Királyi - pálcza módút tart. **Az ÖTÖDIK** egy Afzszonyt mutat, kinek Fő-kötője a' vállain, köntösfének újjai pedig térdein alól le-folynak; és öveddze-is lenni láttszatik. **Az HATODIK** egy a' többihez hasonló Férj-fiat; Ki mind-a'-két kézzel bizonyos két pengő pálczikákat öszve-ver, balra tekintetében. **Az HETEDIK** vígságra termett egy Férj-fiat, ki pólyába kötött Gyermekeket magánossan mutogat. **A' NYOLCZADIK** a' többieknel czifrább bizonyos jáddzó Személy; ki, mind a' két kezét ágyékára tévén, egy íbető-állású feje' tetején viselt le-képzett eszközt tart. Azon eszköznek görbültt ágán pedig egy magát ide-tova tekergető Gyermeke láttszik. **A' KILENCZEDIK**, és utolsó egy Hárfát ülve-pengető embert mutat. **MOLNÁR Franciscus.**

(13) Vagyon ezeken kívül most viafszszal bé-tö-mött egy töredékeny hasadás, mellynek helyén valaha mi lehetett, avagy mi ki-ábrázolttt darab töretett - ki onnatt, által-látni nem lehet. — Ezek után, vastagabb veszfzözés között öszve-szött ki-czifrázás után, láttatik ismét egy széles, síma, és felhőhöz hasonló Üreség, melly hasonló -képpen most ezüsttel vagyon bé-töltve, mellyben állott a' Kürtöt hordozó pántlikának alsó vége. Ezt a' vékonyabb végén követi egy olly hoszfzas síma fogás, mint-egy nyele a' Kürtnek: olly hoszfzafszággal, melly egy emberi kéz markot bé-tölthetne.

telmei lennének a' képzeleteknek, hoszfazaffan el-beszéllette az úton. Bele-bele-lehelt gyakor-
ta ;

hetne. — Mind ezen fok - féle képzelések, és már a' régi fogdosástól kevéssé meg - kopott ábrázolások olly mélyen vannak ki - meczve, hogy a' ki-meczczett tagocsák alatt mind által-láthattsz, mind azok alatt vastagabb töt - is által-szúrhattsz. Ezen munka, még a' tanulttabb Vésöktölis - is inkább csudállandó ugyan, mint már a' mostani világtól követendő, mellynek a' Régiségnek csínosága, és diszeffen húzott mestersége, a' Magyar Nemzetre hajdan méltatlanul mázolt tudatlanságot, és tanulhatatlanságot el-űzi; és hogy azon költemények csak általok meg - bírtt Nemzetségeknek irigy rágalmazási vóltanak, tenyeresfen ki-mutattyák. — Azomban ezen Kürt a' nagy végétől fogva majd az allyáig meg-vagyon hasítva, és veres csepegésekkel helyyel meg-hintve. A' terhe pedig majd három, és fél fontot nyom. A' honnan ki-hozhatni: hogy (még kövekkel ki-vala rakva) alkalmas nehézségű vala. Azon mély zúggás - módi hangot, mellyet a' fülhöz értetve téfszen, önnön belső ürege, és meg-hajlott üreksége okoz, minden zörgést, mozdúlást, és szót magába vévén, és kevervén. Mert, ha a' mozgás, és szó el - áll, zúggást sem lehet abban tapasztalni. FRANCISCVS MOLNÁR ydfz - berényiensis. Inclytorum Districuum Iazygum, et Cumanorum, nec non Excellenssimorum Dominorum Marchionum, et Comitum Genuensium Subuentorum, in Inclyto Dominio Mind - szentienfi ordinarius Fiscalis Procurator, et Caussarum Fori utriusque Iuratus Aduocatus Anno 1779.

ta; és, Magyar Nótáinak kellemetességével, osztotta a' szomorú gondolatokat. Mutogatta azon helyeket, mellyekben a' Magyar Vitézek megütköztenek feles ellenségeikkel, és mindenkor Nyerttesek lettenek.

De mind ezekben semmi kedve nem telhetett a' szomorú Szűznek. Viszszaviszszatekingett Wilágos-vár felé. Sőt: midőn az Oroszok' Sátorjaik mellett (14) elcsapott; lassan-lassan el-vesztvén a' Wilágos-vári hegyeket: iszonyú-képpen meg-szomorodott. Szünetlen édes Attya forgott eszében.

Mennél tovább utazott Lehel, annál inkább tartott színlésétől, és Szíren énekjétől. Ötet-is olly Mesternek lenni gondolta: ki, ha akarná; mind-a'-két-felé tudna sántítani; és két Nyerget egy farral meg-űlni. Láttasztatott ugyan Lehel, Attyának jó Baráttya lenni. De hányan vannak az állhatatosok, kikkel végtére kudarcot ne vallyon az ember? Nem hihetett immár senkinek. Nem találhatott tellyes életében igazabb, és állhatatosabb szívet Etele' szívénel.

Ezek

(14) Minek-utánna az Oroszok, Árpád' ideiben, meg-hódoltanak: Sokak közülök a' Magyarokkal Országunkba által-jötte nek; és Wilágos-vár körül letelepedtenek. A' többi között: OROSZ-SÁTORNAK mondták akkor azon helyet, mellyet mostanában OROS-HÁZNAK neveznek.

Ezek között GYÖRE érkezvén, által-tétette nek a' Tiszán; és nem meszsze vóltanak Zeged-várofsától. Még akkor meg-ígérte Lehel Zalánfinak; hogy Etelkával Zegeden fogna körösfülménai: midőn ez-előtt Wilágosra utazott. Ugyan azért: várva-is-várta Kedvesét a' szerető Ifiú. Annak dicsőséges bé-hozattatására meg-tette a' rendeléseket. Meszsze előre el-küldötte a' vígyázó Kémekeket. Várofsának lakosait fel-lázzasztotta.

Meg-értvén a' vízfő-nyargaltt Kémektől: hogy immár a' Tiszán által-jötte nek; száz válogatott szép Lovasokat rendelt elejekbe. Kik-is, meg-magyarázhatatlan nagy pompával, valamint egy Meny-aszfszonyt, Etelkát a' városba vezették. A' városnak úttársait nagy csoportosan ellepék az emberek. Azok-is szerencséseknek vélték magokat, kik ékes személyét csak mesziziről-is láthatták. Csudállottak a' ritka szépséget. Meg-kedvellették az eleven virgancz szemeket; mosolyogva tartott piros ajakokat; tisztos maga' meg-hajtásait; és az egész testnek gyönyörködttető takarékoságát.

A' Várnak nap-nyúgoti kapujában Zalánfinak kezéhez békélvén Etelka; azon Mátkájának segítségével le-szállott a' kocsirol. Harfogtanak minden felől a' trombiták; sivítottanak a' sípok; és, méglen Zalánfinak lak-helyébe értenek, a' többi szerfszámok-is mind-egyre rívadttanak.

Meg-hallotta Róka Etelkának szerencsés érkezését. Ugyan-azért : ö - is maga' örömét a' város' vígasságával öszve-forrasztván ; szinte megfeleltkezett mind eves febeiről , mind keserves rabságáról. Fő-képpen azon örvendezett : hogy még egyszeri látására, és előtte gonosz tetteinek meg-vallására alkalmatosságot lelhetett. Még mest-is bízott kegyes indulataiban. Ha általa a' halál' torkából ki-nem -szabadúlhatna-is ; leg-alább, iparkodásának bizonyosságából , könnyebb halálát remélhette.

Ezen reménségével tápláltatván a' nyomorék, magához hívatta a' Tömlöcz-tartót. És ötet mind menyre, mind földre hathatólisan kérte : jelentse-meg a' Szüznek keserves állapottyát ; és, ha lehetne, a' Tömlöcz' ablakára hozza.

Meg-esett szíve a' Kis'-aszszonynak ; midőn reménkedését hallotta. Akarta, a' -miben lehetett, az ügye-fogyottat segíteni. De, mivel jól tudta : hogy Zalánfinak hatalma alatt lenne mind-addig ; még Budára fel-vitettetne : ennek engedel-mét , a' köz-beszélgetésre , szükségesnek lenni állította. De, vallyon meg-nyerhetné-e ezt Zalánfitól ? vagy csak ezért-is nem héjjában kételkedett : mert Zoltán annak erőffen-tartását fejére parancsolta.

Vagy nyerne, vagy vesztene benne Etelka ; öszve -szedegette , öszve-is -aggatta hízelkedő gyenge szavait (e' volt első csintalansága tellyes éle-

életében; de egyszer-is-mind leg-utolsó-is). Szín-
lett szerelmével eleibe állott tehát Zalánfinak;
és ezeket mondotta:

Egy kérésem volna, gyönyörű Zalánfim; ha
meg-hallanád. Első ugyan ez; de, a'-mint ma-
gamban fel-tettem, nem utolsó léssen. Többre
bátorkodom bódogabb ideinkben. De most-is
fokat bizok tapasztaltt kegyefségedben. Meg-ne-
vesd Etelkát, egygyetlen-egygyedet. Töltsd-
bé (de meg-ne-haragudva) kis kérésemet. Mert
ennek szíves bé-töltését, hozzám való színetlen
szerelmednek jeléül vevendem.

Ime! minő színlett szavakra vetemedett Etel-
ka, minden szokása ellen: hogy Zalánfit meg-
fogja; és Rókának, e' világon leg-nagyobb ellen-
ségének, használyon. Ez ám bezzeg ama' rit-
ka, és csak az Isteni tökéletességhez hasonlítat-
hatandó emberi indulat.

A' Kis-afszozynak ama' hízelkedő szavaival
egészlen fel-lobbanván Zalánfi: Vallyon, mi le-
hetne (úgy mond), édes Etelkám! a'-mit drága
személyednek meg-ne-engedhetnék? Ha magamat
kéred-is; magamat-is od'-adom. Tiéd lehet velem
egygyütt, Zegedtől egész Tételig, minden jószá-
gom. Ezer-anynit fog érni tár-házam, ha e' kí-
ncset benne találhatom.

Felele Etelka: De én ékes személyedről,
és hozzád való hajlandóságomról máskor-is be-
szélhetek. Most csak azon esedezem előtted:

engedd-meg: hogy a' Tömböczbe mennek, Zoltánnak ama' Titkofsához Rokához. Szóllani akar valamit. Meg-ne-foszszuk a' sebest ezen írájától. Meg-segíthet veszedelmeinkben az Irgalmas Isten bennünket-is, ha az ügye-fogyottakkal jót teszünk.

Zalánfi (eszébe juttatván azon gonoszságokat, mellyekkel ama' Sátán a' Szűznek ártatlanságát meg-késértette), el-rémült, el-is-izonyodott véletlen kérésére. Csudallotta nagy lelkét, hogy halálos ellenségének olly könnyen meg-engedhetett. Az elől-kerülhető veszedelmeket emlegetvén, le-akará verni szándékáról; de, mivel a' Szűz állhatatosan meg-maradott benne: nagy viaskodásai után, meg-engedett a' le-menett; de nem hamarébb: mint-sem (hogy erőtlen Személyének ne ártasson a' fogas) meg-tette a' szükséges rendeléseket.

Rókának tehát mind-a'-két lábát új bilincsekbe vettette. Hátra köttette kezeit. Derekát egy oszlophoz csatlatta. Ezekkel meg-nem-elégedvén: maga ment-le velle a' lukba; és előre meg-vizsgálta a' Rabot. Az-után: Etelkának szíves esedezése után, ki-menvén; meg-intette alattomban a' Szűzet: hogy a' veszedelmet hangos síkójtással hamar ki-jelentené. Hogy pedig a' lármát hamar meg-halhassa: maga az ajtónál állott; katonáit az ablakra rendelte,

Csak maga lévén Etelka; ezt mondotta Ró-kához: Sajnálom szerencsétlenségedet, édes jó Barátom! mellybe (talán én miáttam) buktál. Oh! ha bé-láthatnál egész szívemig! bizonyosan el-is-hitethetnéd magaddal: melly örömeft vinnélek-ki ezen két karjaimon fanyarú fogságodból. Mind-az'-által: vesd bizodalmaidat a' hatalmas Istenbe. Annak kegyessége meg-nem-vetheti töredelmésséged'. Ígérem Én-is minden tehetségemet. Azon leszek, hogy meg-szabadítsalak.

Felele a' Títkos: Oh! Magyar - országnak dísze! Oh Isteni kegyességnek remek munkája! Hogy-hogy táthatom-fel előtted úndok ajakimat! kinek mind híriben annyit ártottam; mind szemérmében annyi csorbát ejtettem. Nem szólhatok addig bátorságoffan, még tölled gonosz tetteimnek bocsánattyát nem hallom. Kérlek az egy élő Istenre: kérlek nagy lelkednek nagyobb erkölcsaire: felejtsd-el egy szem-pillantáig gonoszságaimat.

Monda Etelka: Ne kételkedgy semmit igaz szívem felől. Tudgyák az Egek: minő részem vagyon fanyarúságidban. Tellyes szívemből megbocsátok, Istenem előtt, minden bizonnyal. Úgy bocsássa-meg ő-is félre-lépéseimet, valamint most-is bánom azon gorombaságaimat, mellyekkel Wilágoson meg-támadtalak. Keményebben bántam egy Fejedelemnek Títkosával; mintsem illetet volna. Pörgött számban a' nyelvem;

mint fergetyő a' száraz malomban. Én kérhetek inkább bocsánatot tőled. Mert, ha kiszte-tő szavaidra gyengén felelhettem volna; annyira fel-nem tüzesedté volna. Egyenlő vétünk egyenlő bocsánatot érdemel. Ha arra segít az Isten: hogy Fejedelmünk' kegyességében valamit remélhetek; bizonyosan ki-facsarlak markából. Ha ennél jobbat tudnék; arra-is reá-állanék.

Felele a' Titkos: Oh! drágán illatozó Gyöngy-virág! még te állítod magadat az én gonofzságaimban vétkesnek! Oh! be gyönyörű erkölcsökre találhat még az Isten eme' romlott világban; Édes Etelkám! ne kényszerítsd az Egeket meg-szabadításomra; hanem gonofzságaimnak puszta meg-bocsátására. Élni nem akarok, ki téged' el-veszteni akartalak. Tudgyák a' Meny-beliek: hogy, ha rám bíznák a' kényes választást; ma akarnám inkább förtelmes véretem itt előtted ki-önteni; mint ellened elkövetett gonofzságaimnak szörnyű emlékezetével csak hólnapig-is élni. Nem tudhatod, Etelkám: miként ostromollya a' szívet az el-követett gonofzságoknak eleven emlékezete. A' le-rohanó világnak terhe nem súllyosabb ennél. Ezt pedig olly igaznak véld, mintha Fő-papunktól hallanád.

Ezek-után: hogy könyves szemeit Etelkára vetette; így folytatta szavait: Van egy hátra, Etelkám; mellyre kérem kegyességedet. Nem
félek

félek magától a' haláltól; de tartok azon kénoktól, mellyekkel útalatos lelkemet eme' förtelmes testemből ki - kergetteti Zoltán. Kérlek a' Magyarok' Istenére: e' rettegő rabnak adgy valami Etetöt; hogy azzal rettentő kénaimat fel-váltsam. Esküszöm pedig azon Istenemre, kinek igaz ítélő-széke eleibe nem sokára menendek: hogy azt nem fogom hamarébb torkomba önteni; hanem, ha (ki-vallván gonofságaimat) Titeket minden veszedelemből ki-menthettelek. De még akkor se; ha köz-halálra ítélnék a' kegyelmes Kádárok. Csak akkorra tartom: ha el-tűrhetetlen kénokra tartatom. Szánd-meg, édes Etelkám, e' méltatlan Szolgádat. Mutasd-meg ezzel-is: hogy mindenkor nagyobb vólt a' te magyar lelked, semmint, hogy halálos ellenségű Tótnak meg-nem engedhetnél.

Felele Etelka: Istenem! mit tegyek! — Hogy segítettlek! — Látom ugyan ezen könnyörgésednek tűrhető állapottyát; de attól félhetek: ne-hogy erőszakos haláloznak okát benem keressék az haj-szál'-hafogató Kádárok. Egyenessen ki-vallom: hogy a' mérget magammal hordozom. De nem számodra töretett. Hanem, ha Etelét Fogságából ki-nem-menthetem; ha őtet-is nagy kénokkal fenyegetik a' Meny-beliek: semmi lárma nélkül, nagy csendeséggel akarunk az örökös partra ki-hajtani zajos-tengerünk-ből.

Erre a' Titkos: Oh! Drága-látos Kis-asz-szony! Nincs szükségtek semmi Étetőre. Ha Kádárjaink elejekbe menendek; meg-tudgya a' világ Ártatlanságtokat. Az én számomra készített veled az Isten. Ismérd-meg az örök rendeléseket. Add ide fájátomat. Bizonyosan meg-tartom fogadásomat. Nézd pedig nem előbbeni gonofságaimat; hanem mostani töredelmeségemet.

Ezekkel meg-vevődött szíve a' Szűznek. Ki-vévén zsebéből a' tokot, és Rókának kebelébe eresztvén; őtet az élő Istenre kérte: hogy fogadását meg - tartsa. Maga ugyan úgy vélekedne: hogy arra szüksége nem lenne. Ha el-nem-távoztathatná-is; leg-alább bizonyosan meg-fogná-enyhíteni a' kénokat. Addig-is erős szívvel szenvedné a' fanyarúságokat. E' ködös idők után a' napnak ki-tisztulását reménlené.

Ezeket nagy köszönettel vévén a' Titkos; végtére arra kérte a' Szűzet: nyújtáná ajakihoz jobb.-kezét. Néki úgy tettse: mintha, annak meg-csókolása után, könnyebben fogna kimúlni ezen árnyék - világból.

Nem csak ezt engedte - meg Etelka; hanem még, Rókának homlokát nagy zokogásai között meg-csókolván, őtet az Istennek gond-viselésébe ajánlotta. Etelkának ezen szíveségét tapasztalván a' Titkos; csak alig vólt: hogy melye meg - nem - repedett. Egészlen el-fogta a' zokogás ;

gás; és szinte meg-főjtotta. Egy szót nem szólhatott hozzája, midőn Zalánfihoz visszsa-ment.

NYOLCZADIK RÉSZ.

GYULÁNAK INTÉZETEI.

Midőn ezek így történtenek Zegeden; íme! azomban meg-halálozott Huba Wilágoson, el-is temettetett. A' pecsétes levelet fel-szakasztván Gyula; midőn a' boldogult Vezérnek végső akarattyát el-olvashta: olly kegyetlen gondolatokat forgatott elméjében; hogy azokkal az-után újra fel-indította a' Wilágos-vári le-üledett zavarékokat; Etelkáját pedig ki-mondhatatlan nagy irgalmatlansággal a' földre le-verette. — Nincs semmi állandóság az emberi szarándokságban. Nem mehetnek-elő e' világi fel-tételek; ha az égi szabásokkal meg-nem-egygyezhetnek. Jád-zani láttaszattatott ekkor az Istennek hatalma az élet-beli dolgokkal. Meg-mutatta azt: hogy csak ő az Úr, és azt cselekedheti: a'-mi kedvét tartya. Nem-is tartozik homályos rendelkezéseinek világos okát fenki-fiának meg-jelenteni.

Gyula tehát, Hubának akarattyát írásából ki-vévén; eszébe-juttatta édes leányának sok-féle nyughatatlanságait. 'S-egyszer'-s-mind azoknak okait éles elmével meg-visgálván; egészen el-

el-hitette magával: hogy csak az-olta vehette-nek rajta erőt a' szív-szorongatások; mi-olta magát Etelének társaságába adta.

Még ezen Ifjú Wilágoson nem láttatott; még leányától meg-nem-ismértetett: minden bú, minden gyötrellem nélkül töltögette víg ideit. Gyönyörű kertyében, és szép virágjaiban mindenkor nagy kedve telhetett. Kévánatos' volt a' Társaságokban. Nála nélkül meg-nem-eshet-tenek; vagy, ha meg-estenek, unalmasok vóltanak a' gyülekezetek. És, valamint az egy-egyik ágról a' másikra szállingáló Fülemüle; minden ugrásában, minden levelében kedvét találhattya: úgy ő-is, akár merre, akár hová fordult; mindenütt víg, mindenütt nyájas lehetett. Csak jádzani láttszatott a' világgal. Soha egy könyvét kebelébe le-cfordúltni nem látta.

De, minek-utánna Etelét meg-pillantotta; és az-után magát ő' társaságába adta: egészen meg-változni láttszatott. Soha egy napja nem lehetett, mellyben valami baját nem érzette volna. Szünetlen az örömnök nyomaiba hágtak az el-tűrhetetlen szomorúságok. Úgy-is tettűzett: mintha két üldöző gyötrelmek, elő-fogván személyét, egygyik a' másík' kezére hánná; és vele, valamint a' laptával, úgy jádzának. Már ez, már amaz háborgatta szívét. El-apasz-totta szemét a' sok sírásokkal. El-vesztegette jó kedvét: nem csak maga' bajai miatt; hanem

Ete-

Etelének szerencsétlenségei miatt - is. Őtet a' meg - gyújtott Mécshez hasonlónak lenni állította: melly mennél heveffebben ég, és másnak szolgál; magát annál hamarébb el-emésztené. Meg-fem-is tudnának szünni a' fürgetegek. Napról-napra, Óráról-órára új Men-dörgő Föllegek te-keregnének feje fölött. Úgy-is-tettszett előtte: mintha az Istennek se kellene eme' Sátoroságra czélozó Szövetség, mellynek meg-fejtésére annyi jelentéseivel iparkodna.

Szerette ugyan Gyula Etelét. Nem-is gondolhatott nálánál sem alkalmatossábbat, sem érdemeffebbet egész Magyar-országban, kinek Sátoroságára örömeffebb bizta volna édes Etel-káját. Által-látta: tisztán, de egyszer's-mind heveffen-is égő gerjedelmeit. Ki-tanulta, meg-is-kedvelte minden igyekezeteit. Az-után: állhatatosságáról, leánya' el-vevésére czélozó indulatairól igazán gondolkodott — Ismérte magzattyának-is gyönyörű erkölcsseit. Jól tudta E-teléhez hajló szíveségét. Észre - vette a' hozzá-menésre iparkodó állhatatos szándékait.

De ellenben: ezen egygyes szeretetből származott nyughatatlanságokról gondolkodván; el-hitette magával: hogy, ha ezen öszve-párazott Szerelmeknek annyi gyötrelmeik lehettenek a' Sátoroság előtt; ez-után se lehetne meg-menekedni a' szerencsétlenségtől. Sokszor-is tapasztalta: hogy azok, kiket a' szerencse a' Men-nyeg-

nyegző előtt kerekére fel-fogott ; a' Mennyegző után-is mind-addig hánytá-vetette nem egyarányú küllőin, még végtére nyakok'-lábok' öszve-törésével lapjáról le-fittyentette. A' Tök-is mind-addig úszna, még el-nem-merülne. Korsóval-is a' vízre addig járnának, még öszvenem-törettetne.

E' kegyetlen gondolatokkal fok ideig veszekedvén Gyula; végtére ugyan-csak el-tökéltette magában: hogy Etelkát egészen el-szakasztya Etelétől; és, mennél-hamarább lehet, Zalánfinak Feleségül adgya. Nem találhatott ennél jobb módot: hogy Hubának végső kívánságát bé-tellegesítse. Mert: még Etelka hajadon leány maradna; igen jól tudta: hogy addig Etelke Világos Kis-aszfszonyhoz nem hajolhatna. Etelkát kellett tehát elsőben meg-sátorosítani; az-után Etelének Világossal való Mennyegzőjéről gondolkodni.

Etelének pedig, és Világosnak öszve-pározáfokat nem csak azon okból kívánnya vala Gyula: hogy azzal Etelkájának veszedelmeit el-távoztassa; hanem fő-képpen azért: hogy Huba' akarattyának bé-töltését, annak utolsó szem-pillantásakor-is, meg-fogatta.

Ezen gondolatok miatt fok ejtszakákat nagy nyughatatlanságokban töltvén, hogy már egyszer minden szerencsétlenségeket el-távoztasson (de valóban: hogy végső veszedelmek' örvényébe

nyébe buktaffia édes Etelkáját) e' levelet írá Zegedre :

Zalánfinak , Zeged , és Tétel várai örökös Úrának , Zegedre. Édes Fiam-uram ! mind hallottam , mind tapasztaltam Magzatomhoz hajló indulataidat. Nem kételkedhettsz Etelkádnak szereteteről-is. Ha úgy tettszik : meg-sátorosítom veled. E' szövetség meg-menti azon veszedelmektől , melyekbe csak azolta hülltot : miolta Etelével meg-ismerkedett. Ha Budárol vízfzajön ; azon légy : hogy Wilágofra késérd. A' Mennyegzőt hofzszú pórázra nem eresztethetem. Vannak arra bizonyos okaim. Azon egy nap' meg-eshetik mind a' kéz-fogás ; mind , Papunk előtt , a' meg-esküdttetés. Valamint leányomat szereted ; úgy iparkodgy Gyula' szándékának bétöltésére Wilágofon.

E' levelet vévén Zalánfi ; midőn az-után Etelkának hízelkedő szavairól ; és (nála lakttában) különös nyájafságairól gondolkodott : szinte az Egek' tornáczczáig fel-hatott hál'-adó gondolataival. Nem tudta e' szerencsáját elegendő-képpen csudálni. El-se-vette még a' Meny-azszonyt ; már is nagy hamarjában hoppot kiáltott. El-terjesztette mindgyárt Zegeden eme' Sátorofságának örvendetes hírét. Meg-újította várát. Talpig ki-meszellette Kastélyát. Az egész várost égettlen téglákkal ki-rakattatta. Végtére : a' Wilágosvári Egy-háznak fel-szenteléséről meg-emlékezen ,

vén, azon Bárányt, melyet Etelka olly dicsőségeffen fel-áldozott; Zeged-várofsának czímerévé' rendelte: meg-tiltván a' Nádasí Farkast; melly pecséttel ez-előtt éltenek. Eme' Báránynak képét tüstént Kőből ki-is-faragtatta; és, a' várnak nap-nyúgoti oldalába, Etelkának örök emlékezetére, igen nagy pompával, bé-is-tétette.

E' szép Kis-aszfszonymnak ide hozatta' reménységével tápláltatván a' Zegediek, úgy el-kevélyedtenek, hogy alig lehetett velek gyalog beszélleni. El-hitették magokkal: hogy által-ölthetnék immár a' tű-fokán még vitorlyás gályáiknak vastag köteleit-is. Fontra vehetnék pedig a' várost bekerítő gondolom hegyeiket-is. A'-mi több: a' lakadalomra szánták minden Cser, és Bük-fás erdeiket. Egy új kastélynak fel-építésére minden kő-szicláikat.

Bezzeg Pajtás (így beszéltenek még a' Pásztor emberek-is)! ugyan ki-lezünk ám félig a' Zsákból. Meg-üthetné a' patvar; ha új subám, új csákóm, új bocskorom nem lenne a' lagzira. Mert ugyan deli Menyecske válik ám ama' szép Leáncsából. Láttad e a' Szemét? Hogy forga, mint a' karika! Olly szép Feje, Nyaka; mint (ahon-a'!) ama' másad'-fü pettyegetett Csikómnak. Olly gyenge, olly fehér a' Testte; mint az aludtt téj. Nem élt ám e' Csüllával, Bengyelével, avagy Zsiókkal. Ugyan ki-találá ám az Urunk! Eb a' Fa-szekere! ugyan helyin az esze!

elze. Látd: hogy ki-tudtta-ugrafztani bokorjából e' Nyulat! Minő jó helyre tette a' gatyát. Ugyan hozzá illik ám ama' szép Virág-szál. Bizonyomra mondhatom: hogy ama' szép Borjú kövér Tehén alatt szophatott; mivel olly tekintetesen meg-szarvasodott. Isten úgy tartson! nem hittem volna soha: hogy szebb leheffen ama' mjénknél. De ez, amához képeest, csak olyan, mint a' Csűrhesz furkó az én fokosomhoz. Ládd-e ama' hódos homlokú egy pár cükkömat? Ő' számára nevelem. Ezekből válik ám még a' jó. Nem-is hagygyák a' sárban ama' pípes-bübos szép tavaszí pacfittát. Sem ingem ugyan, sem gallérom; de úgy szeretem, hogy még - - - Illy örömeiben voltának a' Zegediek; Zalánfinak Házasságát hallván.

KILENCZEDIK RÉSZ.

E T E L K A C S E P E L E N.

Azomban Etelka Buda' tájjékára érkezett. Mennél-inkább közelgetett a' Látó-hegyhez (15),
annál

(15) Melly Hegyet a' Régi Magyarok LÁTÓ-HEGYNEK mondottanak; azt a' Mostaniak közönségesen SZENT-GELLER-HEGYENEK nevezik. Ezen HEGY úgy ki-nyitja BUDAT; és, Hegyes-
M
völ-

annál nagyobb gyötrelmek fanyargatták szívét. A' többi hegyek-is; mellyek, Árpádnak el-takaríttatásakor, gyönyörűségeknek tettszettek; most szomorú gyászba öltözetteknek, és irtoztató fekete árnyékokkal fenyegetőknek látszattanak.

Midőn osztán, még meszsziről-is, a' Csónka-torony szemeibe ütközött; másoknak víg beszélgetéseik között el-állott szava hirtelen. Csak nyöge magában, és sűrűn fohászkoda. Nem akarta meg-szóllítani a' Dajka: ne-talán-tán, ha színe' változásáról szóllana; még jobban meg-szomorítaná. Mintha észre-se-vette volna küszkedéseit, mind-addig folytatta erőltetett beszédgyét, még a' Duna' partján meg-állottanak; azután Csepelre által-evedztenek.

Itt Etelkának síma bőre, midőn Zoltánnak házat meg-látta, egészen fel-borsósodott. Azután: olly képzeletekkel bajoskodott: mintha, Etelével egygyütt, maga-is rab lévén; a' siralom-házba vitetne; és nem sokára fejét vesztené. Az egybe-szaladó, és személljét mind látni, mind üdvezleni akaró Vitézeket-is, halálára csődült-

völgyes akadály nélkül, úgy ki-mutattya: hogy, ha a' Földnek Gömbölyűsége nem ellenzené; Budáról egészen Világos-várra el-lehetne-látni. Budának ezen kies ki-nyílttától származhatik ezen név-is: *OFEN*. E' szóval nevezik Budát most-is a' Németek.

dűltteknek, és félelmes ki-késérőknek lenni állította.

De bezzeg: midőn Zoltánnak szobájába belépett; már akkor egészen vérét vette a' rettenetes irtózás. El-hagyta azon bátorsága, mellyel ennek-előtte szemekbe mert nézni a' Fejedelmeknek. A' háznak padlattyáról fel-nem-emelhette szeméit. A' magános Fejedelmet-is nem szóval; hanem testének reszkető meg-hajtásával üdvezlette.

De Zoltán, eme' régen várta Etelkájának jelen-létében igen gyönyörködven; hirtelen eleibe szaladott, ezt mondván: Hozott Isten, Lelkem Etelkám! Régtől-fogva várom ékes Személyedet. Most immár karjaim közé kerítettelek. Ember lesz, aki ki-ragad. Ha test-véremet lát-nám; jobban nem örvendhetném. Bízz bennem, és hajlandóságomban. Meg-vallom: szeretlek; és igen nagyon szeretlek. Szerencsésen jártál-e mind eddig, Lelkem-kincsem Etelkám!

Zoltánnak ezen szavaira még inkább megrettent a' Kis-aszfszony. Most tapasztalta immár igazaknak lenni azokat, mellyeket forró heveségéről két első Követei mondottanak. Csak-alig nyílhatott-ki ajaka. Lassan-lassan fel-ereszkedvén fagyos nyelve; rebegő szavaival így felelt:

A'-mi utazásomat illeti, hatalmas Fejedelem! velem járt mind-idáig a' Magyarok' Istenének atyai gond-viselése. Hiszem: hogy a' szigetben sem

hágy-el annak őrző angyala. Meg-ragadhattyá, öfsze-is törheti szemérmem ellen el-készültt nyilakat. Meg-nem-feletkezhetik ő ezer fohászko-dásimról. Meg-halgatta mind-e'-koráig árva leányának kéréseit. Most-is csak abban bízom, ki nem arra teremtett: hogy valaha életemet szégyenlyem.

Nem sirt ugyan nyilván, midőn ezeket el-mondotta, Etelka; de, akarattya ellen-is, ki-gördültének egynehány csöppek meg-feszültt szemé' héjja alól. Ezzel pedig úgy meg-zavarhatta Zoltánt: hogy ennek-is valakire szüksége lenne, kitől vigasztalást, és meg-bátorítást venné. Nem győzhette tovább keserveit; hanem, Hanzárjának mellék szobáját meg-nyitván, őtet ki-szóllította.

A' Fejedelemné, most látván leg-először Etelkát: el-hült mind angyali ékecségen; mind szemérmemmel tellyes ritka tekintetén. Nem-is tudta hirteleniben: miként fogadgya ezen égi Küvetet. Ki-mennyen-é hozzá? avagy bé-várja a' gyönyörűt?

De Etelka-is, az ajtónak ki-nyílttát hallván; mi tévő legyen: éppen nem tudhatta. Azon rezzelés, mellyel Hanzár fel-ugrott; úgy meg-rettentette: hogy csak a' fogságba vezetésről; a' csengő bilincsekről; a' Hóhér' pallofsáról gondolkodhatott.

Etelkának mind el-rémülttét, mind el-rémülttének okát észre-vévén Hanzár; nagy örömmel eleibe szalada: és, hirtelen meg-ölelvén, tel-lyes szívéből meg-csókolá; ezt mondván: Hozott Isten, Lelkem! Tudom mi gyötri kétséges szívedet. Ne fély. Nem azért hoztunk Sepelre: hogy új veszedelembé ejtsünk; hanem: hogy a' régiből-is ki-vegyünk. Bizonyos légy benne; hogy minden sérveidet meg-orvosolhatom. Vigán-is fogod tölteni számos napjaidat mellettem.

Felele Etelka: Adnák az Egek: hogy meg-szünnének egyszer a' lelkem' epeesztő félelmek! Minden szenrencsétlenségeknek tárgyává ki-tétetvén, nem mondhatom magam felől, hogy élek; hanem: hogy minden-napi halálommal küszkedek. Hálákat adok élő Istenemnek, hogy illy kegyes Fejedelemnőben édes Anyámat fel-találhattam. Láts hozzám anyai kegyességeddel. Nehadd: hogy a' kénok egészfzen el-veszeszfzenek. Tapasztalni-is fogod: hogy bennem szó-fogadó leányodra találtál.

Etelkának e' szavai után, magáboz térvén Zoltán: De (úgy mond) mit soháskodol aunyt, édes Etelkám! Mért szemünkbe nem nézel? Jól tudom az okát. Attól tartasz: hogy meg-ne-pirongassalak. De (vagy nyerek benne, vagy vesztek) Hanzárom előtt bé-vádollak még-is nyakasságod miatt. Ő téged' ennek-előtte igen sze-

retett; de bezzeg, ha meg-hallja engedetlen-ségedet, alább-hágy ám akkor a' forró indúl-atból. Csak ki-is mondom immár, mert más-ként a' tyúk-is ki-kaparhatná belöllem. — Ime! édes Hanzárom! két Követet kellett (ehen-e) ö-kegyelméjért küldenem; még a' harmadikra-is meg-gondolta magát: fel-jöjjön-e, nem-é. Most, is ollybá tartya Sepelt; mintha itt se volna.

Felele Hanzár: Jól tetted édes Etelkám: hogy reá tartottad' magadat. A' szép Kis-asz-szonyokat kérni kell nem csak egyszer; hanem többszer-is. Magam se tettem különben. Ve-lünk születik ezen reá-tartás. Azt akarják eme' Férj-fiak: hogy, mikor meg-gondolják; már-is ott teremjünk. De csípd-fel, ha meg-leled. Nem úgy verik nálunk a' Czigányt. Van eszed, édes Etelkám. Kötve-higygy még a' Fejedelemnek-is. Nem mindenek igazak, a'-miket fillentenek.

E' nyájas szavakra igen meg bátorodott E-telka. Fel-fel-emelgette immár szemeit; és leg-is-leg-elsőben Hanzárnak szeme közé nézett. De osztán: midőn (Zoltán felé fordulván) annak arc-zúlattyát éleffebben meg-nézte; és abban szá-kasztott maga' képét látta: nem tudom, mi alatt-omban-való okból, úgy-annyira szeretetére ger-jedett; hogy, a'-mit ennek-előtte soha semmi Férj-fiúval nem cselekedett: magáról meg-selet-kézvén, Hanzárnak jelen-léttében, és csudálttá-ban, hirtelen neki-menne; nyakába ugrana; és,
tel-

tellyes szívéből, nagy csattanással, meg-is-csókolná. Erre amazok úgy el-fakadtanak nevetve: hogy könyvvál-láb állanának szemeik; és fokáig semmit se szólnának.

E' hahota alatt magához térvén Etelka; kegyetlenül meg-pirúlt. Rettegett, midőn azon gondolatokra érkezett: ne-talán-tán Rókának a' beszédgyeit, mellyekkel fesletséget le-írta, eszé-be juttatván a' Fejedelem: valóknak itéllyen mindeneket, mellyekről bé-vádoltatott; és így: eme' csókját-is roszra magyarázza. Hogy e' gyanút magától el-távoztassa; hirtelen e' szavakra fakadott:

Meg-bocsáffatok, Uraimék! Én bizonyára úgy meg-telekeztem magamról: hogy hatalmas Fejedelmemben nem Zoltánt; hanem édes Testvéremet szemlélni láttszattattam. Istenem a' biznóságom (mert más senki úgy nem láthattya gondolataimat), hogy ama' Csókom csak éppen a' Test-véreket illeti — Istenem! de így-is mit cselekedttem — Fejedelmem vagy; nem pedig Test-vérem. Uram-is; nem pedig Szeretőm — Az élő Istenre kérek, édes Zoltánom: enyhítsd-meg valami ki-gondolható móddal ifzonyú szégyenletemet. A' föld alá bújok; ha valami-képpen helyre nem hozol.

Erre Zoltán el-mosolyogva: Nincs mitől tartanod, édes Etelkám! Tüstént viszsza-adom nyugalmodat. Halljad: mi igazi móddal.

Íme! édes Etelkám: Midőn Árpád (én bódogultt Atyám) halálos betegségében nyomorgott; és felőlled utolsó szavaival szóllott: csak éppen azt bánta, hogy Magzattya nem vólnál. Kért az - után engemet: hogy, mivel (erkölcsfeidre nézve) meg-is-érdemlenéd a' jó akaratot; tégedet édes Húgomnak fogadgyalak. Atyámnak ez' utolsó, és igen szíves kérését meg-nem-vethetvén: még akkor, midőn Lehel Hadnagyot Világosra küldöttem; tégedet édes Húgomnak fogadtalak. Meg-is-jelentettem Hanzárnak (úgy-e igaz, a'-mit akkor mondtam?): hogy, ha Budára fel-rándúl sz, veled ne másként, hanem, mint Test-vérünkkel, úgy bánnyunk. Arra adtad tehát ama' Csókodat, drága-látos Etelkám: ki téged', valamint Test-vér Húgát, Isten'-igazában szeret, Mától-fogva valóságos Test-vérremnek tartalak,

Zoltánnak ezen leleménnyével egészen helyre-hozattatott Etelka. De Hanzár alig tarthatta-meg a' kaczagást, Zoltánnak (midőn be-fzedgyét el-végezte) szeme közé tekintvén. El-kelle egy kis időre fordúlnia: hogy, más gondolatok' fel-vevésével, el-felejtھے a' nevetséges költemént,

Azomban Etelka nagy'alázatoosan meg-köszönte a' Fejedelmi Kegyelmet. Hathatóosan kérte mind Zoltánt, mind Hanzárt: el-ne-hagyják szerencsétlenségeiben. Mutassák-meg Atyafi-

tyafiságos szereteteket minden elő-adandó környül-állásokban. Mind ezeket tellyes szívekből meg-is-igérék a' kegyes Fejedelmek.

Minek-utánna ezek illy szerencsésfén el-végeződttének; Zoltán, nagy örömében lévén, így szólla a' Kis aszfszonyhoz: Már most tehát, nem csak édes Etelkám; hanem édes Hugom-is; valami más dolognak mi-vólttára jöjjünk. Űlyünk-le elsőben. Te ide mi közénk — Jól vagyon — Már most tehát, drága-látos Hugom: valld-ki igaz lelkedre (penig édes Bátyád, édes Angyod előtt, kik téged' bizonyoffan szeretnek): azon második Követ, kit Róka után Wilágosra küldöttem; midőn Személlyeddel szólott, meg-emberlette-é magát? Szépen bánt-e veled? — Mert ama' Rókaról nem kételkedem: hogy (mivel az annyában se vólt jó) kerítő módra szemtelenkedett. Meg-is-fenekelem annak idejében. — De, ha ama' másik-is leg-kifebb cforbát ejtett szemérmedben; ugyan meg-nadrágolom ám őtet-is. — Avagy tudod-e mit? Kezeidbe adom Személyét. Azt tedd vele, a' mi kedved' tartya.

Meg-örülvén erre Etelka: Oh (úgy mond), édes Zoltánom! Ha olly kegyefséggel vagy hozzá: hogy azon másodikat kezeimbe szolgálta-tod; add hatalmam alá Títkosodat-is. Azt cselekszem véle, a'-mit régen óhajtok. Viszszadom néki a' kölcsönt. Meg-étetem véle Wi-

lágos-vári Fözelékjeit. — Meg-ne-veds, édes Bátyám, Húgodnak első kérését. Add kezembe Rókát. Ennél nagyobb vígasztalást nem adhatsz.

Által-látván Zoltán Etelkának igyekezeteit; így felelt szavaira: Néked, a'-mint látom, csak az ujjamat nyújtom-is; egész kezem' el-a-karod kapni. A'-ki sokat kíván, kevesebbel-is meg-érheti. Ne úgy tehát, édes Etelkám. Hanem: válasszszuk-el a' gonoszokat. Én Rókának dolgát magamra vállalom; néked a' másikat adom. Elég-is egy sütésben egy lepény. Mind-az'-által: ki-kérem ám eleinte magamnak: hogy előre tudgyam gonosz tetteit. Mert te, drága-látos Húgom, nem tudsz a' gaz emberekkel bánni. Gyenge néked a' szíved. Irtózol a' kemény csapásoktól. Kevesebbet raknál farára, mint Törvényünkben vagyon. Én (Fejedelem-léttemre) jobban értek a' Magyar Törvényhez. Kinek-kinek annyit adatok, a'-mennyit meg-érdemlett. Valld-ki tehát előttünk: miként bána veled ama' másadik? Mit-is vétett ellened?

Felele Etelka: Oho Bátya! Régen volt az immár; talán nem-is igaz. Ki tarthatna mindent illy sokáig eszében? De, ha eszembe jutna-is; nincs hatalmam alatt: hogy ki-vallyam a' dolgot. Egygyik a' másiknak igazán meg-engedünk. Meg-is-ígérők egy-másnak, meg-is-esküvünk: hogy soha egy szóval ki-nem-vallunk valamit, fő-képpen Fejedelemséged előtt. Kérlek tehát

tehát édes Zoltánom, ne kényszeríts arra : hogy hitünket meg-szegjük ; és ezen időben meg-bán-
tsuk édes Istenünket, mellyben leg-nagyobb szük-
ségünk vagon atyai jó-vóltára.

Monda Zoltán : Csak ki-tettség, édes Etel-
kám : 'hogy nem tanultad a' Magyar Igazságot.
Íme ! Ha az egygyik Fél meg-szegi a' Hitet ;
a' másik se tartozik vele. Azon második Követ
szóról-szóra mindeneket el-beszéltet előttünk :
a'-mik köztetek történtenek. Hallyad bár, ha
nem hiszed. — Nem te mondád : hogy , *kinék*
Gézen-gúz az Ura , Kótyon-fitty a' Szolgája ?
A'-minő a' Cserép ; olyan a' Fazék ? Ugy-e *Eb*
után Kutya állítja Zoltán ? *Eb fűjja a' Nótát ,*
Kutya - is járja a' Tánczot ? — Talán ezeket
mind az ujjamból szoptam ? — Nem hiszem :
hogy viszsza-nem-adta a' kölesönt ama' magam-
ként szabad nyelvű Inasom. — Íme ! Fejedelmi
Hatalmammal fel-szabadítottalak esküvésedttől. Nem
tartozol ezen-túl a' titok'-meg-tartással. Nem-is
vólna jó dolgod , ha te ki-nem-mondanád : mi-
vel ő mindeneket ki-darált.

Felele Etelka : Istenem ! Ki hihette vólna
azon Inas felől ! Láttam , és szinte kézzel ta-
pasztaltam töredelmességét. De nem látom, nem-
is tapasztalom Magyar Emberségét. — Oh !
Férj-fiak ! Férj-fiak ! Be könnyen áll nálatok !
Bocsássa-meg az Isten gonosz uyelveességét. En
most-is , újra, meg-bocsátok neki. Ő lássa, mi
csele-

cselekedett. En tudom kötelességemet. A' gondolattal vagyok: hogy a' rossz példákat nem azért engedi-meg a' tova-látó Isten: hogy azokat szem'-bé-kötve kövessük; hanem, hogy, ki-nyíltt szemmel éktelenségeket látván; azoktól annál-inkább irtózzunk. A'-mit tehát, Istenem előtt, fel-fogattam Wilágoson; azt holttom-ig meg-akarom tartani az egész világon. Kérlek, édes Zoltánom: ne kényszeríts többre. Bizonyossan ki-nem-zsarlod belőllem.

Etelkának ezen meg-átalkodott állapottyából újra ki-tettstett a' le-rajzolhatatlan nagy erkölcs. El-fakadt sírva Hanzár, ártatlan fel-tetteinek állhatatosságáról gondolkodván. Mind-edig nem hihette: hogy az Országban ilyen nagy lélekre találhasson. De Zoltán, csak ki-akarván belőlle venni a' titkot, így faggatta tovább: Tehát csak ki-nem-hozom immár belőlled? Hát, ha ki-hozom? Meg-járássam-e akkor veled, arczúl-sekve a' derefen, a' lapocz-kás tánczot?

Felele Etelka: Eb, a'-ki bányia! Im'-hol a' Tenyerem! — Topp! — De Bátya! Ha olly bizonyos vólnék minden veszedelmem' elkerülttéről; mint eme' titoknak meg-tartásáról: tudom bizonyossan, hogy semmi bajom nem vólna.

Monda Zoltán: Oh! ne kívánd azt magadnak, édes Etelkám! mert bizonyossan nagyobb veszedelembé hullnál. — Hallod-e, szép

Há-

Húgom? Te még azt se tudod, minő Mester Zoltán. Ime! ki - vallom előtted, a' - miről Hanzárommal se szállottam soha — Tudok ám En valamit a' Varázsláshoz — Egygyet - kettőt fordulok ama' másik szobámban; 's-onnatt ki-jö - vén, elődbe állok, és minden titkaidat ki - ve - szem. Tegyük próbát, ha nem hiheted.

Fel - ugra ezzel a' Fejedelem; és, mellék szobájába menván, bű - köté keszkenőjével bal - szemét. Jobb szeméig le - eresztette kucsmáját. Végtere: magát a' Világosi köpönyeggel egész - len bé - takarta. Midőn osztán ezen öltözettel ki-jöve; és Etelkának eleibe állá: olly nagy ha - hotára fakadttanak mind maga Zoltán, mind pe - dig Hanzár; hogy e' mái napon végét nem re - ménlenék.

Ezen öltözetnek véletlen meg - szemlélésére, Etelkának egész teste fel - borzadott. Az - után: szívében olly irgalmatlan küszködéseket szenvedett: hogy, hirtelen indulataival éppen nem bírhatván, poson - vágná Zoltánt; pedig, a' - mint - csak tölle ki - telhetett, elég markosan. Ezen tette után el - halaványodott. Végtere Hanzár - nak ölébe le - esett. Erőffen bé - fogta két kezei - vel orcáját, és fejét Hanzárnak kebelébe dug - tosta, ezt súgván: Rejtsd - el akár - hová szeren - csétlen személyemet. Sarkokból ki - mozdulni láttszattatnak az Egek; és minden terhekkel bús szívemre omlani. Istenem! oda leszek!

Ezek -

Ezek-után a' Fejedelemné, még nagyobb kacagásai között, Etelkának kezeivel vetekedett. Erőszakkal le-akarta rántani orcájáról. De ama' nagy szégyen úgy meg-erősítette a' Szüzet: hogy a' kölkeit védelmező Oroszlánynál markosabb-nak tette szene. Hanzár, nem bírván a' Szüznek erejével, meg-ölelte fejét; és meg-csókolta. Az-után: midőn a' nevetések nagygyából meg-szüntenek, ezeket mondotta:

Úgy-e bizony, édes Etelkám, nagy mester ám Zoltán? Tud-is, nem csak valamit, hanem fokat-is a' varázsláshoz? Csak valld-ki immár az igazat. Nincs-is mi mást tenned. Héjjában tarkogatod titkaid'. Mindenedet ki-tudta.

Éppen nem mondhatni Zoltánról; hogy a' pofon-csapás miatt meg-neheztelt volna. Sőt: ezen cselekedetét ki-mondhatatlan szemérmének jeléül vévén, szinte nagyobbra böcsülte előbbeni csókjánál. Ezen meg-nyugodott szívét világosan ki-is-adta a' Fejedelem, midőn osztán Etelkához így szólott:

De én, édes Húgom, még más mesterséget is tudok ám. E' boszorkányos öltözetemben lévén, átal-látom még a' gondolatokat-is. — Ime! azt-is tudom: mi forog mostanában eszedben. Meg-probálom tudományomat. Azt gondolod: hogy ama' második Követ nem egyéb volt ná-lamnál? Úgy-e, meg-találám az ered'? — Mért
nem

nem szóllasz Édesem? — Süsd ki egyszer: hazudok-e, nem-e?

Ezen szavakra még jobban 'el-pirúla Etelka. Az-után: úgy dömöcskölte magát Hanzárnak kebelébe: hogy ez, minden ellenkező erejéből kifogyván, szinte hanyat-dőlt a' Szőnyegen.

Neki estenek osztán mind-a'-ketten. Le-feszegették kezeit piros orcájáról; és, ha igazán el-találá-e Zoltán? ismét meg-kérdezték.

Té valál (úgy mond) nem-is más. Jaj nyakadba szórtam szitkaimat Wilágoson! Jaj téged' vágtalak poson Fejedelmi házadban! Esztelenöl cselekedtem ezeket! El-hagytam ragadtatni magamat indulataimtól! Vétkes vagyok igazán! Nem méltó a' bocsánatra! Mind itt; mind amott ag-ebül viseltem magamat!

Felele Zoltán: Sőt inkább: mindenütt Magyaroson viselted Magadat, Lelkem, édes Etelkám! Hálákat-is adok a' Magyarok' Istenének: ki meg-böcsülhetetlen Erkölcséidet olyan Méltóságra emelte, mellynél nagyobbra fel-se-kapaszzkodhatna az Emberi Gyarlóság. — Oh! Magyar-országomnak Díszfe! Oh! Magyar-népemnek még eleven Példája! — Ha Szívembe tekinthetél volna akkor, Lelkem Etelkám: mi-dön Wilágoson nyakamba szórtad kemény szitkaidat: láthattad volna azon igaz szeretotemet, mellyel ennek-előtte-is ugyan; de fő-képpen akkor meg-kedveltem ártatlan Személyedet. Nem
valá-

valának azok szitkok, Édesem; hanem mézzel-folyó kellemetes szavak—Édes Etelkám! jute-efzedbe: midőn szavam egyszerre el-á-la, és a' Falhoz fordúlek? Csak egy tapodásnyira volt töllem: hogy Személyem' ki-nem-adttam előtted. Még most-is csudállom: hogy-hogy lehetett el-titkolnom Fejedelemségemet. Én voltam, Én; édes Etelkám! ki az Istentelen Rókának gonofsága felől gyanúba esvén felőlled; magam akartam meg-látni ártatlanságodat. Hanzáromnak köszönheted: hogy alattomban Wilágosra mentem; és téged' meg-szemléltelek. Igen-is: le-mentem Etelkámhoz, és benne oly Szüzre találtam: ki, a' Magyar-országgi többi Szüzeknek ékes seregekben, nem más-képpen tündöklük: mint a' Hajnal'-emelő Csillag a' többi Fényeknek ragyogó renddeikben világoskodik. Többet tapasztaltam benned: mint egy halandó teremtményben lappangani gondoltam — Meg-kedveltelek tehát, édes Etelkám, Wilágoson. Ne véld: hogy ama' szeretetemből (reméntelen poson-csapód miatt) valamit alább-hagyhattam Sepelen. Tudgyák az Egek: hogy, ezen gyönyörű magad'-viseelésével, az-az: igazi Magyar bátorsággoddal, még jobban meg-erősítetted előttem ártatlanságodat. Mert én így gondolkozom, édes Etelkám; így gondolkodhattsz te-is: hogy nem Magyar-orzágnak Fejedelmét; hanem csalóka Bátyádat vágtad-poson. Avagy inkább (ha igazán

zán szóllunk) ezen öltözet alatt lappangó Világosi Keritődét. Vagy csak ezért-is meg-érdemletted, édes Etelkám: hogy ne csak szerefsünk; hanem, érdemed szerént, tisztellyünk-is mindenkor. Ollybá-is tartsd e' Budai lakásodat: mint-ha Teft - vérednél laknál. Mennél tovább esel Budától; annál inkább inadba hághat a' veszedelem. Itt semmi bajod nem lehet. Még gyökereiben meg-fojthatod minden gyötrelmedet.

Ezekkel Etelka egészen le-csillapodott. Megköszönte nagy alázatossággal a' Fejedelmek' szíveségeket. Magát, fő-képpen Hanzárnak anyai kegyességébe ajánlotta.

Meg-látogatták nem sokára a' Fő - papot. Gyakran ki-mentenek mindnyájan a' Dunának homokos partjaira. Nagy örömmel nézték a' le-folyó szőke vizeket. Csudállotta a' Szűz a' hofzszan el-terjedett Szigetnek kellemetes térségét; a' benne termő gyönyörűséges Erdőket, és Ligeteket. Ezeknek hűvös árnyékaiban gyakorta meg-fordúltanak; és nem csak a' külömbféle madaraknak énekléseikben, 's-gyönyörű verseléseikben találták kedveket: hanem a' Nyulak' le-nyilazásában-is nagy'-vígán töltötték kellemes napjaikat.

Maga Hanzár nagy kedvelője lévén a' Vadászatnak; erre Etelkát úgy reá tanította: hogy a' Delus' Szigetében vadászó Diánának sem engedne semmit.

HARMADIK SZAKASZ.

I. Etelka Etelénél.

II. Etelka' Szívesége.

III. Róka a' Birdknál.

IV. Etelének ki-fzabadultta.

V. Etelének eredete.

VI. Etelka Róknál.

VII. A' Remete Róknál.

VIII. Etelknak eredete.

IX. Etelknak okoskodásai.

ELSŐ RÉSZ.

ETELKA ETELÉNÉL.

Noha Zoltánnak Udvarában semmi baja nem volna Etelkának, sőt mindenek bőven megadódának, melyeket szeme-szája meg-kévt: nem lehetett még-is azon örömeben, melyhez semmi nyughatatlanság nem férhetett volna. Mindenek szomorú gyászban öltözötteknek látszatának Eteléje nélkül. Annál inkább-is gyötörtett

tett szíve, mennél kevesebbet hallott felőle. Mintha öszve-esküdttenek volna mindnyájan, egy szót nem szóllottanak állapottyaról.

A'-min leg-inkább csudálkozott: a' Fő-papból sem sacfarhatott-ki semmit; noha gyakran fajtólná ki-szabadulttának idejét. Tiszszer-is fesszette egy-nap'; de soha egy harapásnyira nem vihette. Úgy el-is-untatta Kádárral esedezéseit: hogy ez magát tölle el-rejtené; és (ha véletlenül eleibe akadt) csak arra kérné a' Szűzet: hogy gyakran fel-indittsa szíves kéréseit a' Mennye' Országába: hogy, valamint maga' dolgát jó karban helyhezgették a' Meny-beliek; szint'-úgy ne felelkezzenek-meg Eteléről-is. — Nem tudtta, mire véllye e' szavakat.

De az még inkább emíszttette a' Szűzet: hogy a' Fejedelmek-is (kiknek külömben nagy Szeretete'ket tapasztalta) csak emlékezetet se tenének Eteléről. Félt az alattomban való áskálásoktól. Az-után attól-is tartott: ne-hogy, valamint a' hoszszas betegségnek a' halál; úgy a' hoszszas tömlöcznek akasztó-fa legyen a' vége. Tudtta pedig: hogy az almának-is a' szépét szokának fel-kötni.

Ezen gondolatnak kegyetlenségével gyötörtetvén Etelka; úgy annyira meg-váltóztatta szokásait: hogy, ki ennek-előtte Zoltánnak Udvarában nagy vígaságok között töltötte napjait; lassan-lassan minden-nap' egygyet felejtene jó ked-

véből ; valamint a' vén Hegedűs előbbeni nótáiból. Kevesebbet beszéltett immár a' társaságokban. Gyakorta könyvel-láb állottanak meg-ve-
refedett szemei. Fölhők' borongásához hason-
lítottathatott szomorú tekintete. Egy szóval: men-
nél tovább lakott a' Csepeli udvarban; annál in-
kább el-hervadott.

Végtére : csak el-nem titkolhatta belső gyöt-
relmeit a' Fejedelemné előtt. Mert észre-vévén
e' kegyes Aszszony: hogy a' Szűz viszsza-nem-
térhetne előbbeni kedvére ; vele egygyütt a'
Duna' partyára ki-sétálgatott egyszer. A' sétálás
közben : mi fojtogatná szívét, nagy csendességgel
nem csak meg-kérdezte; hanem, hogy így el-
rejtene titkait, meg-is-vonyította. Ígérte osztán
a' meg-keferedett Léleknek: hogy, ha bajait,
minden színlés nélkül, ki-vallaná; azoknak meg-
orvoslásokra, a' szerekről-is gondolkodni fogna.

Ekkor Etelka, reá-fzánván magát; így pa-
naflotta gyötrelmeit: Csak látom, hogy az Úr-
Isten-is úgy bánik teremtményeivel; mint a'
Csaplárosok Hiteleseikkel. Ezek a' bort vízzel
vegyítik, és soha merőt nem adnak. Úgy
az Isten-is az emberek' örömeikbe a' nyughat-
atlanságot keveri. Mindenem nagy bőséggel
meg-vagyon Zoltánnak Udvarában. Semmi más
nélkül nem szükölködöm; hanem, hogy se Ete-
lémet nem látom; se felőlle semmi bizonyosságot
nem hallhatok. Kegyelmes Aszszonyom! igazán
meg-vallom előtted gyengeségemet. Egy húron

pendít bennünket a' tiszta szeretet. Gyötri mind-
a' -kettőnk' szivét a' kegyetlen el-válás. Kérlek
a' Mennyei fényekre; azon kegyeségedhez, mel-
lyel érdemem fölött ekkoráig éltem, *Szerez-meg*
gyanánt, csak még egygyet toldgyál: hogy Ete-
lémet láthassam, és vele bajaim' közölhessem.
Hadd könnyebbíttsem jelen-léttemmel fanyarúsá-
gait. Könnyebben vállalhattya a' terhet, ha egy
részét magamra háríthatom. Szedd-elő minden
szíves kéreménnyeidet, Zoltánnak szemközében
állván. Meg teszi azt a' te kedvedért, a'mit az
enyimért meg-nem-cselekedne. Jusson eszedbe,
édes Hanzárom: melly nehezen esett volna né-
ked-is; ha, midőn a' gyenge szellő hajadon fe-
jednek ékes szálait lebegtette; Zoltánodtól el-
szakadtál volna. Meg-nem-látogatott téged' il-
lyetén szerencsétlenséggel az Isten. Ugyan-
azért: nem érezheted úgy, a'-mint én érzem,
mind a' Fogságból következett fanyarúságoknak
keserűségeiket, mind a' meg-szabadulásból kö-
vetkezendő reménségeknek édeségeiket. Könyö-
rülly, édes Anygom, mind rajtam, mind Ete-
lén. Ezen jó téteményed olly méltóságos lé-
szen; hogy ennél nagyobbra fel-nem-emelked-
hetel. Sőt: az Isteni téteményeknek végetlen
nagyságokhoz úgy fog közelíteni ezen dicső-
séges cselekedeted; hogy méltónak fog itél-
tetni a' Meny-beliektől, hogy utolsó lé-
gyen szarándokságodban: ne-talan-tán, ama'

halhatatlan Istenhez illő teteményed után, valami halandóhoz tartozandó dolgot cselekedgy.

Etelkának ezen búzgó kérését lehetetlen vala meg-vetni Hanzárnak. Haza-ment tüstént a' sétálásból; és, Ura előtt mi módon mondgya-elő Etelkának kéreménnyeit, azon gondolkodott. Zoltánnának jó kedvét sajdítván egyszer; addig-addig kerítgette a beszédeket: még gyönyörű renddel Etelének fogságára ereszkedett. Leg-is-leg-elől: ennek meg-szánására gerjesztette szívét. Az-után: midőn egészen bírtokába vette, Etelkának ártatlanságából, amannak-is ártatlanságát szép folyadékkal ki-hozta. Végtere: hogy keferősége' meg-enyhítésére valami vigasztalást vegyen; méltó dolognak lenni állította.

Zoltán, kedves Hanzárjának beszédgyeivel egészen meg-győzöttetvén; csak éppen azt kérdezte Hitefétől: mi módgyát lelhetné-meg vigasztalásának? Hanzár, idejét látván szívének ki-adására; elő-adta Etelkának reménkedéseit, és, hogy a' Csonka-toronyhoz látogatóúl el-eresztessen; ezt szinte szükséges dolognak lenni mondotta.

Mind Hanzárnak, mind Etelkának kedvezni akarván a' Fejedelem; nem csak meg-engedtte kéréseket: hanem, Lehelt Budára küldvén, általa a' Tömlöcz-tartónak meg-parancsolta: hogy, ha Gyula-Vezérnek Kis-aszfzonya a' Csonka-toronyhoz érkezue, és ama' Rabbal beszélleni akar-

karna ; minden ok vetetlenül mindenkor hozzája eresztené. Etelére mind - az' - által vigyáztatna ; de valami gorombaságot egygyikével se tenne. — Bé-fogatta az - után Almás - szürke lovait ; és, két Csatlóssal egygyütt, Etelkának szolgálattára rendelte.

Úr-isten ! mi lehetett e' gyönyörű hírnél örvendettefőbb Etelkánál ! Minden szem-pillantást el-veszettnek lenni gondolt, mellyben Eteléjével nem beszéllhetett. Meg-köszönvén a' Fejedelmek' jó akarattyokat, tüstént fel-üle a' kocsiira ; és, Dajkájával egygyütt, Buda felé hajtatott, a' Fejedelem' házába. Itt, a' Dajkával egygyütt, le-rakatván a' holmikat, ki-se-fogatott ; hanem, nagyobb sebességgel, a' Csonka-torony felé vág-tatott.

Reszketett minden tagja a' Kis-afszonynak, midőn Etele' fogságának irgalmatlan helyét szemlélte. Meg-átkozta kívülről ama' füstös, és talán a' Poklok' fenekéről ide-hordott Köveket.

De, midőn fel-vezettetett ; és, nem csak a' vasaltt ajtót, hanem a' reá vetett éktelen nagy Lakatokat-is szemlélte : fel-állottanak hajszálai ; meg-rázódott teste ; 's méreggel tele-lott.

Nem bírhatván forró indulataival, kegyetlenül meg-pirongatta a' Tömlöcz-tartót, kéfedelmes fel-nyitása miatt. Maga-is rángatta a' Lakatot. Vékony, és gyenge ujaival porrá akará törni a' Zárokat. Az-után e' beszédgyét mondotta :

Nyisd-meg, mennél hamarébb, Poklodnak tüzes ajtaját, ördögös Örr'-álló. Mire szuszogsz annyit fertelmes Kulcsaiddal, gyalázatos Hóhér? Így kellett le-zárnod Etelet, azon ékes, és ártatlan teremtményt, irgalmatlan Poroszló? Nyisd-meg szaporán. Bé-töröm minden ajtaidat.

Meg-hallotta Etele. Meg-is ismérte kedves Kis-aszfszonyának angyali szavait. Dobogott örömében a' szíve. De egyszer-'s-mind azért irtózott személyétől: ne-hogy, e' temérdek fetétségbe jöven, egészen el-ijedgyen.

Ki-se-nyílt jól az ajtó; hanem csak egy patányi üreiség láttszattatott a' falnak bé-vontta mellett: midőn Etelka nagy erő-szakkal bé-törekedett; és, egyeneffen Eteleének nyakába ugorván, ezeket mondotta:

Itt vagy tehát, édes Etelem! — Kezeimbe kerítettek egyszer a' Meny-beliek? — Igenis: karjaim közé vettelek! — De ki-se-eresztelek. — Inkább veled egygyütt én-is e' rabságban meg-halok; semmint nélküled ama' gyalázatos gyilkosokkal éllyek.

Setét volt (a'-mint mondám) a' Tömlöcz. Ugyan-azért: nem láthatta Etelka azon Lánczokat, mellyekkel keze-lába öszve-foglaltatott. De Etele sem akarván: hogy ama' durva Kari-kák édes Etelekájának vagy láttára, vagy hallatára essenek; csak bal-kezevel ölelte-által karesű derekát. Jobbjával húzófán tartotta a' Lánczot;

el-

el-se-eresztette. — A' hangos síráfok, a' nyers beszédek között, fokáig el-is-titkolhatta ezen állapottyát. De, észre-vévén Etelka: hogy csak bal - kezével lenne által - ölelterve: Tehát (úgy mond) nem vagyok arra érdemes? hogy két karjaid közé kulcfold egygyetlen-egygyedet? Hová lett a' Jobb-kezed?

E' szavai után: midőn, az édesdeden-folyó több beszédek között, Etelének jobbját keresné; eme' pedig, a' Szüznek el-ijedttétől tartván, szünetlen vízfőzsa-vonyogatná: Etelének minden szorgalmatosága ellen, véletlenül a' Lánczokra akadott; és hirtelen, ama' reméntelen zörgéseket hallván, éppenséggel el-ájúlt.

Akkor érkezett a' Dajka hozzájuk: midőn Etelka édes Eteléjének ölébe (mint valami nagy kénoknak szomorú völgyébe) le - rogyott. Rítt a' Dajka, és jajgatott. Az-után vizet, és világot hozatott.

Ekkor tettszhetett-ki Etelkának képe. Elvesztette piros színének kellemetességét. Fordúltanak irtóztató szemei. És, midőn lecsüggő keze fel-emeltetett; minden érzékenség nélkül, Etelének bal oldala felé le-hullott. Az-után: a' hideg víznek reá-hinttésével, magához térvén; nagy szemeket meresztett a' környüllállókra. Láta ugyan mindnyájokat. De, kik legyenek, meg-nem ismerhette. Hogy osztán, Etelének kellemetes szavaival, fel-épült: Iste-

nem (úgy mond) hol voltam? — avagy most-is hol vagyok? — Mi fetétség ez? — Hová vetettek ismét a' kegyetlen Hóhérok?

Elvégezvén e' kurta szavait; körös-körül hadarászott bámúlva. És, midőn magát egy-vaklakinak Ölében lenni tapasztalta: nagyon megboszfzonkodott; ezeket hányván el-felejtett Eteleének szemeire:

Ki vagy Te? Vakmerő! — Még pedig az öledbe ültetél? — Takarodgy töllem szemtelen! — Egy ujjal ne illes! — Tüstént kikarmolom szemed! — Ezt Etelemnek sem engedtem volna! — Hogy tőrjem-el tölled?

Ezeket hallván Etele, ki-mondhatatlan-képpen meg-rettent. Attól tartott fő-képpen: netalán-tán Wilágos-vári esze'-tébolyodtta megterjen, és örökre el-veszfzen. Forgatta a' vígasztalásoknak minden módgyait; de magának-is más kellett, kitől vígasztalást várhaflon. Vég-tére ezeket mondá hozzája:

Ne bányy illy keménnyen velem, édes Etefkám! Térj-vízfza magadhoz. Ismérd-meg Eteledet. Annak karjai között történt el-ájúlásod. Most-is annak ölébe nyugfzol. El-sem-eresztelek; még épültted' nem látom. Te-is azt ígéréd ez-előtt: hogy magadtól el-nem-bocsátasz. Ime el-verél, el-taszígalál nagy hamar.

E' szavak után, éppen magához térvén Etelka; egyszer-is-mind fel-ugrott. Az-után:
mint-

mintha meg-akarná vizsgálni: ha valók volnának-e azon szózatok, melyeket, mint-egy távúrról, egy hegynék barlangjából hallani láttszattatott; Etele előtt nagy bátorsággal, de nem kifibb méreggel meg-állott; és ezeket mondotta:

Te vagy tehát, édes Etele, le-lánczolvá előttem, mint a' gonosz'-tévő? — Istenem! mit látok! — Nem tehetnek-e erről a' Meny-beliek! — Avagy én ezt így szemlélhetem? 's-le-feldhatom Lánczaidat; és magam' kezeire köthetem? — Nem türhetem tovább; nem szenvedhetem. — Ide a' békót kezembe. — Széjjel-tem, — széjjel-szaggatom!

Neki - ment valósággal a' Láncznak; pedig, a'-mint tölle ki-telhetett, tüzes markoffan. Gyenge ujjai közé fogta annak goromba szemeit; és, mint-egy újra meg-bódúlni akaró elmével, széjjel-akarta-tépni, széjjel-szaggatni.

Kis-afszonyának forró indulatait elegendőképpen nem csudálhatta Etele. Nem-is-szóllhattott semmit el-bámúltta miatt. Kegyefsége' meg-szolgalásának-is lehetetlenségét látván, nem csak újra meg-szomorodott; hanem halaványodni - is kezdett. Le - kelletett ülnie egy kő - darabra. Végtére egészen el-bádgyadott.

E' hirtelen változásait látván Etele, elsőben ugyan maga is meg - ijedett. De az - után: körös - körül - nézván az embereket, midőn, a - kiktől vigasztalást, avagy jó tanácsot várhatna, közöt-

közöttök egyre se találhatna : ki - hajtotta a' tömlöczből mindnyájokat ; és , hogy hívatlan bé-sejőjjenek , erőffen meg-parancsolta.

MÁSADIK RÉSZ.

E T E L K A' S Z Í V E S S É G E,

Csak maga lévén immár Etelka ; midőn általlátta volna : hogy , ezen félelmes környül-állásokban, maga' bátor szívére lenne mind-egygyiknek , de fő-képpen Etelének , szüksége : Leány természete fölött maga - magát meg-győzven , nagy erő - szakkal fójtogatta gyötrelmeit. Erőltette jó kedvét. És , mintha semmi baja nem volna ; Amazon-módra , így biztatta Etelét :

Legyen jó kedved , Leventa ! E' világi zajos tengerben ne fély semmit az ostromló haboktól. Nem te vagy az első , ki ártatlanul szenvedsz ; nem - is leszel utolsó. Légy erős kő-szái a' fel-domborodott vizek között. Ha az egész világ hál' - adatlanul el-hágy-is ; tudd-meg : hogy utolsó szem - pillantásodig veled lé-szen Etelkád. Itt maradok nálad : még , vagy veled egygyütt meg-szabadúlok , vagy veled egygyütt örökre el - veszek. Nem teremtetett azon erő , melly tölled el - szakaszthasson. Ha jelen - létremnél nagyobb örömedet találhat-nám ,

nám, szívemből-is ki-szelném. — Édes Etelem! ha úgy látnád azon igyekezeteimet, mellyekkel vígasztalásodra iparkodom; valamint én érzem szívemnek közepében: egygyütt azt-is láthatnád: hogy széles e' világon szíveffebb barátodra nem találhattál.

A' Kis-aszfzonymnak ezen ki-magyarázhatatlan szíveffségét tapasztalván Etele; nem hogy vígasztalást vett volna meg-ígért szorgalmatosságai-ból; hanem inkább, ezen kegyessége nek ki-mutatása miatt, új gyötrelmeit érzette. Szűnetlen tufakodván gondolataival; jó akarattyának meghálálására magát elégtelennek lenni állította.

Etelének illy hoszfzas kedvetlenségét tapasztalván Eteleka, hogy annál-inkább nem csak szóval; hanem cselekedettel-is meg-mutatná szerfelett-való szorgalmatosságát: leg-is-leg-elsőben, fel-hivattatván a' Tömlöcz-tartót, őtet méltóságos szavaival meg-szóllította; és (magát Zoltán' Húgának lenni mondván) Báltya' nevének emlegetésével erőffen meg-parancsolta: hogy tüstént le-vegye Eteleéről a' Lánczot.

Midőn erre csak vonyogatná amaz a' válát; Etele-is irtózna ezen mérészsege miatt, de semmit sem szóllana; ugyan - azért a' Tömlöcz-tartó akarna - is nem-is engedelmeskedni: tüzes szavaival úgy el-ijesztette; hogy a' kulcsokat kezeiből ki-ejtené; és, mihez kapjon, éppen nem tudná.

Etel-

Etelka, az el-szórtt kulcsokat nagy hamarsággal fel-kapván; Etelének nagy álmélkodására, a' Tömlöcz - tartónak el - halaványodttára, maga meg - nyitotta, pedig szerencsésen, a' Lakatot. Az-után: öszve - tekergetvén a' Lánczot, azt a' Tömlöcz-tartónak kezeibe adtta; meg-parancsolván: hogy azt többé semmi teremtménynek tagjaira vetni meg-ne - próbálua; hanem, eme' fogásnak szerencsés vége után, Világosra küldéné. Ott maga fel-fogná akasztani a' Szent-egyháznak falára: örök emlékezetére mind Etele' ártatlanságának, mind az ellene törő szemétemberek' gonofzságainak.

Nem csak ezt tetette - meg a' Tömlöcz-tartóval; hanem, még nagyobb méltósággal, meg-parancsolta: hogy olly szobát nyisson Etele' lakásául, melly az úttfára szolgállyon; és nem csak Világos, hanem szép Tágas-is legyen. Eme' bűdös, eme' keskeny, és homályos lukba éppen bele nem illene Etelének nagy lelke. Ennek penig tüstént meg - kellene-lenni; másként bajuszíza' sugárjába esne; és szálanként ki-tép-né. A' Tömlöcz - tartó éppen nem tűrhette tüzes két szemeinek szikráit. Meg nyitotta a' kévántt szobát. És így, ama' félénk Leventát karján-fogva fel-vezette eme' bátor Amazon.

Soha ennek - előtte úgy ki-nem tettset Etelekának nagy szíve, és Eteléhez való igaz hajlandósága; mint, mikor ezen napokban vele
egy-

egygyütt a' fogságban mulatozott. Itt mindeket, nagy fő-töréssel, ki-gondolt, mellyek a' meg-szomorodott rabnak vígasztalására lehettenek.

Elsőben: mind-úntalan erőltette Etelka maga' jó kedvét; noha belső-képpen, eme' méltatlan fogságának emlékezetére, olly iszonyú-képpen gyötörtetett: mintha szívének közepében helyhezgették volna kalapáló mű-helyeket az irgalmatlan kénok. Ezt én benne leg-nehezebb dolognak lenni állítom; fő-képpen azon okból: mert olly mesterséggel tethette színlett maga'-viselését: hogy Etelével-is el-hitethette örömeinek valóságát.

Az után; valahányszor Etelájével beszélgett; tellyes erejéből azon vólt: hogy semmi alkalmatosságot ne adgyon a' szívet-emíszítő gondolatokra. Ha sanyarúságainak emlegetésére leereszkedett-is néha Etele; hirtelen félbe szakasztotta panaszszait; és, már ennek-előtte ki-gondolt vig történeteknek elő-hozásával, oszlatta szomorúságait.

A'-mi több: Ha észre-vette: hogy beszédgyeit meg-eléglette; vele egygyütt az ablakra könyekelt; és ottan, vagy a' fel's-alá-járó foka-ságnak maga' viselését, vagy Budát bé-kertelő szép hegyeknek zöldes erdeit, és sűrű árnyékjait mutogatta. Meg-is-ígérte Etelének: hogy, ha fogságából ki-szabadítja az Isten, vele-egygyütt

gyütt azon hegyeknek háta s bérceikre fel-mennend; és néki az erdei gyönygy-virágokból olly gyönyörű bokrétát kötend, mellynek mását a' Karjeli Kis aszfszonyok se látták.

Továbbra: ha egyszer minden beszédéből ki-fogyott; elő-vette ékeffen zengő azon Hárfáját, mellyet Etelének kedvéjért (jól tudván: hogy szüksége lenne a' pengetésre; és ez Etelének igen tetszene) magával Wilágos-váráról el-hozott. Azon eszközünek külömb-ho'szszú, és vastagságú húrjait sugár ujjaival rebesgetvén; ékes hangjok mellett ama' nótáit dallotta: mellyeket valaha Etele igen jó szívvvel hallgatott Wilágoson:

Fel-fel-ugrott néha a' padról; és Etele előtt ugrálgatott. A' többi között: azon Szűzeknek módgyaikhoz alkalmaztatta a' tánczot, kik valaha néki nevetségre méltóknak lenni látszattatának. Úgy meg-is-nevettette Etelét, maga semmit se nevetvén: hogy könnyörögnie kellene a' félbe-szakasztásért. Az-után: el-járta énekelve maga' tánczait-is: pedig olly gyönyörű maga'-viselésével, melly csak éppen azon Kis-aszfszonyokhoz illik, kik magokat Szeretőjök előtt meg-mutatni, és azzal-is még kedvessebbek lenni akarnak.

Nézd csak tovább: mit gondolt. Midőn gyanakodni kezdett: ne-talán-tán jelen-léttének szünetlenségével meg-elégedvén Etele más valami külső vigasztalások után áhítózna: szabad-

badtságot kére az el-menetelre ; azt fillentvén előtte : hogy eszébe-jutott valami, mellyet a' Dajkával szükség-képpen közlenie kellene. Ezt elvégezvén, nem sok idő múlva, (egy Tyúk-mony-nak meg-sültte után) ismét itt termene. Nagy örömeire vált pedig , ha Eteletől el-nem-eresztetett.

De csak el-akarván menni előlle ; hogy addig maga ne maradna, hozzája küldötte Lehel-hadnagyot : hogy ő, Sípjának tárogatásával, a' szomorúságot oszlatná. Két-három órát-is el-töltött nála nélkül ; melly idő, Etele előtt tett-szett-é hosszabbnak ? avagy Etele előtt ? nehezen tudhatnád.

Bé-lopódzott osztán hozzája ; és, félelmét tettetvén, szemeit-is a' falakra függesztvén ; megkövette a' hosszúság el-maradás miatt. Minek-utánna ezeket nagy csendességgel meg-hallgatta Etele ; meg-vonyította a' szemérmes Szüzet : hogy szinte egész esztendeig el-maradhatott. De e' gyenge pirongatást édes-örömeit fel-vette a' Kis-aszfszony : mert maga-is aztat kereste.

Egyszer : más kedves embereit rendelvén vigasztalására ; maga hirtelen a' városba le-szaladt ; és , fiú-leány-gyermekeket öszve-csöditvén , őket arra kérte : hogy : a' Csonka-torony-alatt , vagy játékot indítsanak ; vagy szép magyar énekeket dallyanak. Fel-szalada osztán Ete-

léhez : és , ötet az ablakhoz csalván ; vígan mutogatta a' Magyar szer-tartásokat.

Ezen játékokban tellyeséggel nagy örömetelhetett Etelének. Imitt a' PERÉZŐ leányokat látták. Amott a' CZIKÁZÓ nagyobbakat nézték. BÖGRÉST jádzottanak a' kicsinyek ; LEVENTÁST a' fel-övedzett Férj-fiak. A' NYERTES meg-is-lovaglotta VESZTŐJÉT. Az erősebb vagy meszszebb ütötte a' CSÜDÖT ; vagy tovább baktatta FURKÓJÁT ; vagy meszszebb kanyarította a' KARIKÁT.

Ezeken felől : halljad az el-adó leányoknak csintalanságaikat. Ezek (Etelének , és Etelkának szerelmekről gyanakodván) illyeket merészlettek dallani : Mi nem van ma ? Mi nem van ma ? Sátoroság napja. Hónap' leszén, hónap leszén a' másadik napja. Etele bokrétság , Etelkája jó tánczos. Az Ura selyem-szál ; Felesége arany-szál. Bimbóm , bukó Réczém, mire üttfz-fel még ma ? (16)

Ezen vígasságok' fel-hajháztával meg-nem-elégedvén Etelka ; noha a' napot így töltögette

(16) Vólt ezen Éneknek valami nyoma a' következendő időkben-is. Tudni-illik : midőn a' Pünkösdi Királyságnak játéka az Al-földön meg-nem-tiltatott ártallyában. Értem magam-is azt az időt : midőn a' kis Fiú , és Leány-gyermekek leg-ritkább ruhájokba öltözvén ;

a' Csonka-toronyban; éjtszakára pedig Zoltánnak udvarába menne, hogy Dajkájával ott hálna: mind-az' -által: hogy itt-is Eteléjének szolgálna, magához hívatta a' mesézni jól tudó Budai leányokat fonyóba. Ezeknek TÜNDÉR ILONÁJÁT; HAMU PIPÖKÉJÉT; LIDÉRCZÉT; TÁ-TOS LOVAT; FEHÉR MACSKÁJÁT éj-fél-utánnig-is hallgatván, alig várta a' hajnal-hafadtát: hogy azokkal Eteléhez mennyen; és unalmas hoszszú óráit, azon hallott meséknek elbeszéllttével, meg-kurtította.

Csak nagygyából öltözött-fel a' Fejedelmi házban. Többi czifrát Eteléhez vitette. Meg-meg-állott szobájának bé-zártt ajtaja előtt. És, ha vallyon fel-kelt-é? nagy szorgalommal, és gyakran fokáig, halgatódzott. Nem akarta édes álmait meg-szakasztani; jól tudván: hogy akkor felejtene leg-inkább szomorúságait.

Az-után: fel-ocsódtának bizonyos jeleit vé-vén; nagy örömmel bé-top pant. És, fel-öltöztte' idején, neki-fogott, és szinte szórúl-szóra el-be-szellette a' tegnapi meséket.

Ö 2

Nem

vén; házrúl-házra jártanak; és, apró tánczolások között, ekképpen énekeltenek:

Mi-mi Ma-ma Mi-mi Mama piros Pünkösdi napja.

Hónap lépzen hónap lépzen a' második napja.

Andorjás bokréta Felesége jó tánczos.

Az Ura selyem-szál a' szolgálja arany-szál.

Bim-bom bukoricza mire virradsz hónap.

Nem csudálkozhatott eleget Etele; által látván a' Kis-afzszonynak gondolatait. Nem csak pedig azon okból igen örömeft halgatta a' költött meséket, mert igen furák voltanak: hanem inkább, mert Etelkától még furábban mondattának. Elméffen hozzájuk tudott ragasztani fokaikat, mellyekkel gyakran meg-nevettette a' halgatót.

Az-is volt a' Kis-afzszony szíveségének bizonyos jele: hogy mind ebédgyeit, mind vacsoráit mindenkor Etelénél ette. Sőt: maga-is főzte azon étkeit, mellyekkel még Wilágoson szája' kérőjét találhatta. A' Szűznek azon nagy örömet szóval ki-nem-mondhatni, melly egészen el-futotta szívét, midőn Etele valamelyik főzemenyét egészen el-költötte.

Illy szívvel töltötte idejét Etelka a' Csonkatoronyban. Viszsa sem akara menni Csepelre: jól lehet a' Fejedelemné gyakran hozzája izenne; és a' Szigetbe térttét nagy szorgalommal sürgetné. De Etelének jelen-létte hatalmassan meggyőzhette nem csak azon örömet, mellyet Hanzárnak társaságából reménlhetett; hanem azon kötelességét-is, mellyel a' Fejedelemnének méltó személlyéhez vífeltetnie kellett. Ez benne azt jelentette: hogy, noha szíve a' jó erkölcs' köntösesével fényeskedett; de az emberi gyarlóságnak rongyaiból ki-nem-vetközhedett.

HARMADIK RÉSZ.

RÓKA A' BÍRÁKNÁL.

Midőn Etelének vigasztalásában illy ritka szívességgel foglalatoskodik a' Világ-csüdáltta Kis-afszony; Íme! ugyan azon egy napon, Csepelre érkezett mind Tuhutum Erdélyből, mind pedig Róka Zegedről.

Nem vala akkor oda-haza Tuhutum; midőn Zoltánnak ama' Lovászsza Dézsre (a' Vezérnek közönséges Lak-helyére) érkezett. Mert: a' Bolgárok ellen vetett határokat vizsgálván, azoknak rendetlen ki-ütéseik ellen, őrr-állóba tette a' Magyar Vitézeket. Maga-is, a' Lovasoknak színlett harczolkodásaikat gyakorolván, azokat testestől-szívestől az igazi csatákra készítgette.

Midőn az-után Zoltánnak ama' Követtyével szembe-jött; és nem sokára a' Fejedelemtől küldött leveleket el-olvasta: éppen nem akart írással válaszolni. Hanem fiát, HORKÁT, Erdélynek igazgatására hagyván; maga kívánt meg-jelenni Budán; és ama' gaz-embert, ki nevével azon czigány levelet költeni merészlette, két szemével látni.

Úgy fel-háborodott pedig Tuhutum ama' gonosznak vakmerőségére: hogy még otthon meg-igérné neki (akár -kinek perepúttya lenne) a' jó akaratot. Csak alig-is várhatta, hogy böcs-telen nevét ki-tanúlhatta; az - után körme közé kaparínthatta.

Wilágos - várra érkezvén Tuhutum, minek-utánna Rókának patvarságait, és annak fogságát Gyulától meg-értette: tüstént el-is-hitethette magával: hogy ő lenne azon Garabonczás-deák, ki még annya' hasában-is meg-érdemlette a' ke-reket. Sajnálotta Etelkának szerencsétlenségeit. Örvendett Baj - társának Vezérségén. Etelének, és Etelkának szép híreket hallván; meg - igérte minden szorgalmatosságát.

Wilágosról Zegedre hajtván Tuhutum; mi-dön itt-is mind-azon történeteket, mellyeket Wilágoson hallott, meg-bizonyítanak: meg-parancsoltta Zalánfinak: hogy Rókát, valamint az Ártányt, a' kocsi' oldalához kötteffe; és tüstént az Ítélet' eleibe küldgye Budára.

Ama' Lidérczet nem akarta ugyan még-most fel-ereszteni Zalánfi: beteges állapottyát, és se-beinek bé-nem-gyógyúlttát emlegetvén. De a' meg-mérgelődött Vezér se sebeivel, se meg-dög-löttével semmit se gondolván; ugyan - csak egy rázós Talyigának oldalához köttette. És, hogy az el - szökesnek minden alkalmas úttya bé-vá-gattatna: száz Lovasokat választott a' Zegediek közül.

közül. Ezeknek szemes vigyázások alatt, fel-is-hurczoltatott Budára.

Igen meg-örüle Zoltán, Tuhutumnak el-ér-kezését hallván. Ötet a' többi Vezérek között vagy csak azért-is igen nagyra böcsülte: mert (a'-mint ez-előtt-is mondám) ő konczolta, ő-is szóta-bé az Erdélyi Oláhokat.

Testestől-lelkestől igaz Magyar vala Tuhutum. Ugyan-azért: nem szenvedhette Erdélyben ama' nyughatatlan, ama' lusta, ama' más' keres-ménnyin hízó Oláh-nemzetet. Öket nem ítélvén méltóknak; hogy e' kövér Országnek zsírját ki-mártogassák; fok ezreket a' Hava-fokon által-ker-getett; és így: a' Magyarságnak labairól le-rá-zatta e' Gané-porokat. Vigyázott, vigyáztatott-is reájok: hogy meg-ne-gyökerefedgyenek. El-szedtte minden fegyvereiket. És, kik kevesen az Országban (valamint a' fereg Sáskák közül egy-nehányan) imide-amoda el-maradttnak: mind-azokat ásóra, és kapára kárhoztatta.

Más ellenségekkel-is nem különben jáddzott Tuhutum: mint a' Tengereknek fel-hó Jagzott Habjai a' Szalma-szállal szoktanak. Ő volt ha-di Meny-köve a' dörgő Háborúknak. Ő volt keze-lába az egész Csátának. Jég-efő-módra döntötte mindenütt a' Magyarok' ellenségét. Tovább nyúlt Kardgya, mint nyelve. Sokat mondott, midőn keveset szóllott-is. A' csendes időben szemmel-füllel vigyázó. A' ve szedelmes

Förgetegekben mindenkor talpon-álló, és bátor. Erdemek szerént; az-az: MAGYAROSSAN szerette a' jókat; gyűlölte a' gonoszokat. Azok benne édes Attyókra; ezek Hóhérjokra leltének.

El-élvén immár ekkor számos esztendeit; végtére okos tanácscsával használt mind Urának, mind kedves Hazájának. Nem csak hátra-nézett; mint a' sült paraszt: hanem előre - is; mint a' forgott ember. Soha nevetését senki nem látta. Kérkedő szavait-is soha nem hallotta senki. Életében dicséretre méltó dolgokat tenni; csak halála után dicsértetni kívánt. Ugyan-azért; leg-többet tett; 's magáról leg-kevesebbet szóllott. Tudni-illik: a' nagy öblű, és hatalmas folyó-vizek csendes méltósággal mendegelnek a' tengerekbe; ellenben: a' kö-szikelákról ereszkedett gyülemény vizek jobbára zörgéssel, és zúggással szakadnak. Egy szóval: minden hozzá-fogható dolognak embere lévén; magát a' Hadban nemes VITÉZNEK: a' Békeségben okos POLGÁRNAK mutatta.

Ezen Tuhutumnak híres Okoságára bízta tehát Zoltán a' Titkosnak dolgát. Meg-is parancsolta: hogy, mennél-hamarébb, végére járjon gonoszságainak; és vele érdeme szerént bányon. Meg hagyta Lehelnek - is: hogy, mivel ő-is jól tudná a' Világos-vári dolgokat; Tuhutumot a' teendő kérdésekben segitené. Le-ültek tehát az igaz! Birák Zoltánnak egygyik szobájá-

bájában. Az-után Rókát elejekbe hozattatták. Színte mindnyájan meg könyvezték keserves állapottyát. Alig volt teste - bőre a' nyomorúlt Rabnak. Az - is, mint a' töpörtő, öszve - zsfu - gorodott.

Rókának erőtlenségét látván Tuhutum; öt - tet egy kar - székre ültette. Az - után: ama' költött levélnek emlékezetével maga-magát fel - há - borítván, így szólla hozzája:

No Róka! Fel - felé nőtél, mint a' tehén - fark. Meg - is etted, a' - mint látom, a' szurkot. Ki - fordúlt, valamint a' vég - hurka, minden gonosz - ságod. Csak valld - ki jó szerént: mi rossz - fát tettél a' tűzre. Ha ki - vallod; a' halálnál irtóztatóbb kénokat el - kerülheted. Ezzel mind magadnak használhattsz; mind másnak nem árt - hattsz. És így: végső - képen meg - mutathatod: hogy valaha eszed volt. Ha pedig halgatol; avagy hazugságra vetemedel: már akkor ki - ke - restetem nadrágodnak minden ránczait. Keserű léfzen a' Lejtő. — Mind - az' - által: előre el - hit - ted magaddal: hogy meg - eszed, a' - mit a' tá - ba aprítál. E' jó - laktod után le - is - fektetlek az örökös ágyra.

Tuhutumnak e' kemény szavait hallván a' Titkos; noha ugyan ki - mondhatatlan - képpen meg - rettent: még is, valamint meg - fogadta, hogy a' Birák előtt minden gonosz - ságait ki - vallya; úgy azokból semmit el - nem - hallgatott.

Elő-adtta tehát azon ravaszságát: mellyel Etelkát meg-támadtta. Az-után: eme' tettének ki-nyílttától félvén; miként akará el-veszteni Etelét, és Kádárt. Tuhutumnak-is nevével, mi okra nézve fiadzotta azon levelét. — Ki-vallotta azon szándékát-is: mellyel (Zoltán, és Hanzár között) bé-akarta csúsztatni az egyenlenséget. Tudni-illik: hogy meg-erőtleníttse Zoltánt; és a' Magyarok előtt útálatossá tegye. — Önként ki-mondotta azt-is: hogy Árpád az ő' fortélya által szeretett Wilágosba. És, hogy ezen Fejedelmet-is meg-akarta-rontani a' Magyarok' előtt. — El-nem-titkolta végtére: hogy ő, a' következendő kénoknak el-vifelhetetlen súllyaitól irtózván; ezeket egy üdveséges ellillantással el-akarta-vala-kerülni; és a' Bolgárokhoz (a' Magyaroknak esküdt ellenségeikhez) hogy őket Zoltán ellen uszította, által-szaladni.

Mind-ezeket önként ki-vallotta a' Bírák előtt. De (valamint a' szerencsétlenekkel meg-elek, hogy egy nyomorúság a' másikat érje), hirtelen fel-állottanak több tanúk-is ellene.

Egygyike azt mondta: hogy, midőn a' Temesi megyét el-rablották Gládtól, azon Tartományak Urától: a' Magyarok' Szer-tartásaik ellen, el-adatta Árpáddal a' Földet. És így: a' Magyar adakozóságot rút fösvenységre változtatván, maga lakott legyen leg-jobban jól a' kövér

kövér Földnek zsírjából. Első el-kezdője-is lett a' gaz példának virágzó Országunkban.

A' második tanú azzal vádolta: hogy Lajost, a' Németek' Királyát (tüstent Árpádnak holtta után) arra ösztönözte: hogy ne engedné Zoltánnak azon Tartományokat, mellyeket a' Magyarok Zvatoplugtól el-csíptenek: mivel azok a' Német Birodalomnak zálogjai lennének, Arnolf' idejétől fogva. Hanem, el-szakasztván Magyar-országától, Német-országhoz toldaná. Ezt pedig azért cselekedtte légyen: hogy, meg-engesztelvén Lajost, ha a' Magyaroknak kedvekből ki-hűlné; lenne, kihez ragaszkodnia.

A' harmadik tanú egy levelet adott a' Bírák eleibe, mellyet Róka Lajosnak ír vala, éppen el-szökése előtt: mellyben kéri a' Németeket: hogy Zoltán eilen szünetlen törjenek; vele egygyütt a' Magyarokat meg-gyökerezni ne hagygyák; ha egyszer el-nyomhatnák a' vitéz sziveket, adó alá vegyék, ha lehet, a' Nagyokat-is. Osztán a' Magyaroktól mindeneket el-vegyenek, hogy a' Kereskedésre állani kényszerítteffenek. Mert; ha az el-verett nyulat egészen meg-ennék a' koppók; más nyulak' keresésével keveset gondolnának.

Mind-ezekből egygyet el-nem-tagadhatott a' Titkos. Igazán bé-sejezte végtére: hogy többet se maga nem tudna; se, hogy mások tudgyanak, nem vélné. Az-után: hogy mind-nyá-

nyáján el-halgattanak; rettegő személlye kis idő-re el-vitetett az Ítéző-szék elől.

A' Bírák, gonoszságait vetegetvén; mivel azokat szörnyűeknek lenni tapasztalták: halálának módgyáról beszéltetnek. — Lehel azt mondotta: hogy, mivel a' Rókáknak bőrköt le szokták húzni: az övét se hagynák Tót-lene-ette testén. Avagy leg-alább: elsőben bocskor-szíjjat szelleyenek púpos hátáról; az-után eleve-nen a' Dunába vessék. — Némellyek kerékkal akarák öszve-töretni minden porczikáját. — Vóltanak ollyak-is: kik, eleven-léttére, földbe ásásáról szállottanak. — Sokan feje'-vételét, a-vagy fel-akasztását sürgették. — Igen-kevesen vóltanak akkor a' Magyarok közül, kik az örökös fogságról valamit tudttanak. Valamint a' Jókat hosszú életre: úgy a' Gonoszokat hamar halálra méltóknak ítélték.

Mind-egygyiknek vélekedését különösen meg-hallgatván Tuhutum; bé-hozatta a' Titkolt; és, ki-rántván széles hüvelyéből, irtózásra tértett nagy kardgyát; Rókának fejére ezeket mon-dotta:

Mivel Te, gonosz lélek, az Országot mind el, mind fel-adni akartad; Árpádnak, ama' nagy szívű Fejedelmünknek, böcsületiben, puruttya módra, gázoltál; Zoltán, és Hanzár között az egyenelenség' mirigygyét bé-hozni kívántad; Etelkát és Etelét, Kádárral egygyüt, el-veszte-

ni akartad; költött levelet Fejedelmeknek kezeibe igaz gyanánt adván, annak meg-csalására, (penig Titkos létédre) igyekeztél: Én Tubutum Vezér, Erdélynek Igazgatója, és Ura, kit hatalmas Fejedelmünk Zoltán, jelen-való ügyedben, Kádárodá rendelni méltóztatott, ezeket mondom bűnös fejedre: Elevenen a' karóba húztatol. Holttod után négy részekre daraboltatol. Egygyik tagod a' BESZPERÉMI akasztó-fára függesztetik: holott e' Világra (a' teremtés' gyálázattyára) születél. A' másikat a' BIHARI fára kötik: holott Merótnál böcsfelenül szolgáltál. A' harmadik WILÁGOSRA küldetik: holott az ártatlanokat meg-támattad. A' negyedik TEMESRE hurczoltatik: holott nem csak a' földet; hanem talán a' vizet, a' levegőt-is el-adattad gaz-ember. Végtére nagy szív-buzgósággal kérem a' Magyarok' Istenét: hogy minden ollyas embert, ki Országunkat el-adgya, avagy annak nyomorgatására czélloz, így veszeszsze-el, valamint e' gonosz Rokát el-veszti.

E' szavait nagy méltósággal el-mondván, hüvelyébe tette a' kardot; és Rókát a' Siralom-Házba ki-tétette. Egyenessen a' Fejedelemhez ment az-után, kitől mind az okos ítélet, mind Rókának el vesztése meg-erősítetett.

Halálának idejét, Etelkának reménkedéseivel meg-győzöttetvén a' Kegyes Fejedelem, harmad'-napra halasztotta.

ETELÉNEK KI-SZABADULTTA.

Midőn ezek Csepelen így végeződttének; Ime Budán (minden Embereknek nagy álmélkodásokra) hirtelen Síp-dob-trombita rivadások hallattanak! Fel-ütötték fejeket mind a' Budaiak, mind a' körül-lévő Helységek. Nem győzték elegendő - képpen csudálni a' jövevény Lovasokat, és azoknak gyönyörű, és drága öltözeteiket. Parducz - bőrökből varrattanak széles vállainak czafrangos takarói. Arany a' forgó kalpagjakon. Gyöngy-házas horgas kardgyök baloldalak mellett. Arannyal vastagon himzett fujtárok a' Magyar-szabású lovakon.

Ezen Leventáknak mind-egygyike olly gyönyörű teremtmény: hogy Ezrek közül ki-válogattaknak, és valami Országos dolgoknak elintézésekre ide-küldettetteknek lenni látszattatának. Nagy pompával köröszkül-menvén a' Városou, (hogy Zoltánnak hol léttét ki-tanulhatnák) történet ízerént a' Csönka - torony alatt meg állottanak.

Ezen válogatott szép Katonáknak véletlen látásában igen nagy kedve telhetett a' szorgalmatos Etelkának. Ime! ismét olly valamire talál-

találhatott, melly Etelének unalmas idejét megkurtíthatta.

De Etelének ábrázattyán ki-tett szettenek az el-titkolhatatlan belső örömeknek világos jelei. Észre-vette Etelka a' szapora lehelletet. Meg-hallotta a' szív-dobogást, és más e'-féle örvendetes indulatokat. E' hirtelen változásainak oka nem juthatott mindgyárt Etelkának eszébe. Örült ugyan, és örvendezett maga-is; de nem tudta, mi okból.

Az-után: midőn mind-a'-ketten a' Lovasokra ki-tekintettének; nem-külömben a' Lovasok is éppen akkor a' Csonka-toronyinak ablakjára történetből néztenek; tüstént meg-hajtották a' Lobogót; és, ki-rántott kardgyaiknak fel-'s-aláhányásával, meg-üdvezlették Etelét. Meg-adták osztán e' tiszteletet Etelkának-is: úgy ítélvén: hogy, mivel ama' szép Személyt Etelének társaságában látnák, annak is valami nagy Nem-ből származott Kis-afzszonynak lenni kellene.

Erre Etelkának ízive egészen el-olvadott. Édesdeden nézett ugyan ama' mosolygó Etelére, de semmit se szólhatott. Kétszer akart a' beszédbe kezdeni; de, nem tudom, mi akadván torkán; kétszer abban-hagyta igyekezetét. Nem-tűrhetvén osztán a' viaskodó gondolatokat; hirtelen Etelének nyakába borúlt, ezt mondván:

De Te, édes Etelém! el-titkolhatnád-e e-löttem Nagyságos eredetedet? Ki-nem-adnád-e

egygyetlen - egy Etelkád előtt: mi végre jöttek hozzánk e' gyönyörű Leventák? — Avagy inkább — Úr-Isten! — mi foroghat szívemben? — Minden csont - velőmet öszsze-járja nem tudom mi; de még-is édes valami. — Édes Etelem! ne tudósíts semmiről. Meg - reped örömemben víg szívem. Lassan-lassan kelletik szoknom ama' el-tűrhetetlen minek-mondgýmhoz. — Ah! édes Etelem! ha tudnád, minő édesek e' mostani gyanúim!

El-mosolyodott erre Etele, és ezeket mondotta: Mértékeld tehát hirtelen örömeidet mostani Rabságomnak emlékezetével. De egyszerű's-mind tellyes reménységgel légy: hogy (a' Magyarok' Istenének szent rendelése szerént) közelget immár azon bódog idő, mellyben Etele édes Etelkájának, és Etelka kedves Etelejének örököffe lépzen. — Edes Etelkám! ki - locsfantotta Lovászom Karjeli eredetemet. Haragudtam ezért; de kérésedre meg-engedtem néki. Szemére se vetettem mind eddig. Sajnállanám bizonyára: ha mástól kellene meg - értened Karjeli Fejedelemségem' - is. Fejedelmek vagyok azon Magyaroknak, kik Szittyiánkból Karjelbe szakadtanak; és így: öszsze - szerkeztetett Vér-ség veletek.

Ezen édes gondolatoknak mélységében el-süllyedett Etelka. Le-nem vehette szemeit Eteleléről. Mennél-tovább nézte, annál-inkább ki-

tettfszeni láttatott Fejedelmi Nagysága. Ugyan-azért: úgy annyira meg változtatta előbbeni indulatait: hogy szeretete mindenkor alább hagy-
na; de Fejedelmi személyéhez illő tisztelete mindenkor nevedne. Végtere: úgy el-feletke-
zett magáról: hogy előtte hirtelen le-térdelne; és Fejedelmi személyének más szokott tisztele-
teit-is meg-adni akarná.

De meg-nem-engedhette ezt Etele; hanem, fel-emelvén, azt mondá: hogy ő, Etelkával lé-
vén, mindenkor meg-fogna ez-után-is feletkezni Karjeli Fejedelemségéről; és magát csak magyar Vezérnek tartaná. A' természet nem a' méltó-
ságot; hanem a' szívet nézné. Etelkának te-
hát ne lenne más gondolattya; hanem, hogy mind-a'-ketten öszve-illenének.

Midőn ezek így történtenek, íme! sebes nyargalásfokat látták Zoltán' lovainak; mellyek Hanzárral, és a' Fő-pappal a' Csonka-torony felé hajtattanak.

Mert (hogy egy-kevesé az előbbienekre viszsza-térjünk) minek-utánna, Tuhutumnak ítélete szerént, Rókának gonosztsága, Etelének ártat-
lansága ki-nyilatkoztatott: maga akart a' Feje-
delemné Eteléhez menni; és, ezen örvendetes hírnek meg-vivésével: különös vigasztalására len-
ni. Hitefsének szándékát jóvá-hagyván a' Feje-
delem; ellene nem állott szíves iparkodásának. Sőt: maga-is fel-akarván rándulni Budára; és,

még Rókát el-vesztik, a' Várban mulatozni: fel-
 ültenek hárman a' kocsiira; és egyeneffen Budára
 hajtattanak. El-érkezvén a' várba; Zoltán ugyan
 le-szállott; Hanzárt pedig, és Kádárt a' Csonka-
 toronyhoz vitette.

Minek-előtte oda értenek; még meszszi-
 ról meg-szemlélték a' válogatott Sereget. Tüftént
 gyanakodni kezdett Hanzár: hogy, mivel éppen
 a' Csonka-torony alatt meg-állottanak; nem más-
 ra, hanem Etele' védelmezésére jötte-
 nek. Szin-
 te el-is-hitette magával: hogy Etele (nagy nemő
 lévén) alattomban levelet küldött Hazájába; és
 (ki-szabadulttának más módgyát nem reménlhet-
 vén) erőszakosan akart a' dologhoz nyúl-
 ni. Ha ez így lenne: tartott Magyar-or-
 szágnak ha nem veszedelmétől-is; leg-alább böcstelen-
 ségétől.

Midőn e' gondolatokkal epeesztette szívét;
 íme! eleibe került a' Város' Igazgatója. Ez rö-
 videden azt jelentette a' Jövevények felől: hogy,
 elsőben: mind Magyarok volnának. Az - után:
 száznál többen nem-is lennének. Végtére: Szü-
 netlen Zoltánnak Lak-helyéről, és Etelének mind
 szemellyéről, mind mostani Tisztségéről kérde-
 zősködnének. Nem akarnának pedig semmi Ze-
 nebonát. Sőt: igen jó hírekkel jönnének.

Mind-ezeket jól meg-szontolván a' Fejede-
 lemné; utólyára: Etelének Nemességéről éppen
 nem kételkedett. Le-szálla nagy örömmel a'
 kocsi-

kocfiról; és csak alig várhatta, hogy Etelet láthassa.

Megértvén pedig a' Sereg-is: hogy Hanzár Fejedelem-aszfszony legyen, tüstént, meg-hajtották néki a' Száz-lói lobogót; nem fokára osztán a' Fejeket-is. A' Seregnek Vezérője, hirtelen le-ugorván Paripájáról, Hanzárnak eleibe szaladott. Meg-üdvezlette személljét. És, ha Eteletéhez menne, magát Fejedelmi társaságába ajánlotta.

Midőn a' szobába értenek; Hanzár, ma látván, leg-elsőben Etelet, egészlen el-bámúlt ékes termetére, és még a' szemiből-is ki-tettysző nagy eredetére. Nem csudálta immár Etelet: hogy ennek meg látogatására úgy-annyira iparkodott. Maga-is, ha ilyennek gondolhatta volna, már eddig ezer mesterségekkel ki-szabadította volna. Most imádta fő-képpen kedves Eteletkájának különös szerencsáját, hogy illy gyönyörű Leventának szeretetébe kötődzhetett. El-is-tökélllette magában: hogy tellyes erejéből azon léfzen: hogy e' gyönyörű pár, minden idő halasztás nélkül, öszve-adattasson.

Leg-első volt ugyan Eteletka: ki, a' Fejedelmének bé-jöttekor, hirtelen eleibe szaladott; és, Eteletjét meg-mutatván; őtet, magával együtt, szíveségébe ajánlotta. De leg-első-is volt a' Szűz, ki Hanzártól meg-pirongattatott. No! várra (úgy mond) kis piszkos, még én té-

ged' magamtól el-eresztelek. El-tele talán egész esztendő, mioltta nem l'ítalak. Mind-az'-által : noha a' tréfának fele-is igaz, hagygyuk abba a' tréfiát. Dicsérem szívességedett, édes Etelkám : hogy Etelédnek vigasztalására iparkodtál. De vólt-is ám, kiért fáradoztál.

Ezek-után Eteléhez fordulván : Én pedig (úgy mond) édes Etelém, érdemesnek gondoltalak arra : hogy magam jöjjek hozzád, és kiszabadulásodnak örvendetes hírét meg-hozzam : Nap' fényre terítettett immár Rókának gonofzsága. Téged' pedig nagyobb méltóságra emelnekk előttünk magyar erkölcsleid, mint ennek-előtte felöllök vélekedhettünk. Ő, nem sokára, megadgya gonofzságának árát ; Te pedig e' szenvedés' jutatlamát bizonyoffan el-veszed. Jöszteki fogságodból. Magam viszlek Zoltánhoz. Oda várattatol a' várba.

Etele, a' Fejedelem-aszfszonynak reméntelen nagy kegyességét vóltta-képpen tapasztalván ; nem bírhatott hirtelen örömevel. Ki-magyarázhatatlan nagy szív-beli indulattal, és tisztességgel meg-köszönte ritka Szívességét. Végtére magát Etelkájával egygyütt tapasztaltt jó akarattyába tovább-is ajánlotta.

De (a' Fogságnak előbbeni emlegetésére) el-hült, el-íszonyodott a' jövevény Századnak Vezérője. Ide-tova hányta, és vetette elméjét sűrű gondolttában. Az-után : rázogatta fejét,

és

és csikorgatta fogait. Fel-is-pattant volna; ha Etelének titkos reá-pillantásával le-nem-csillapodott volna.

Észre-vette Etelka (mert mit lehetne el-titkolva tartani az igaz Szeretőtül?) azon alattomban-való beszélgetéseknek jeleit. Hálákat adott örök Istenének: hogy, már ennek-előtte, ki-hozhatta Etelét a' Setétségből; de fő-képpen azért: hogy lánczaitól meg-szabadíthatta. Mert: ha azon állapotban találták volna a' jövevény Ifiak; ki tudgya? minő zúr-zavarba keverődött volna a' Város!

Ezek-után Etele, a' Sereg-vezérővel valamit alattomban beszélvén; nagy tisztefésséggel, és bátorsággal kérte a' Fejedelemné: hogy, Etelkával egygyütt, kis időre, valami más szobába menni méltóztatna. Egy szem-pillantásban kész fogna lenni el-intézett dolgával. Az-után tüstént szolgálattyokra lenne.

Midőn ezek el-távoztanak; fel-öltözött Etele Fejedelmi ruhájába, mellyet magokkal Karjelből a' Katonák hoztanak. Ez ötöt olly méltóságosnak mutogatta: hogy nem tudnák, a'-kik ismérnék: szerefsék-e kegyes szíve végett? a-vagy tisztefésség Fejedelmi tekintete miatt?

Le-szalada az-után Etele ama' Seregéhez. Itt fel-ülvén ékes Paripájára (mellyet hasonlóképpen Karjelből vezetéken hoztanak) nagy csendefésségben el-rendelte az egész Századot.

A' Száz-lói Lobogót előre állította. Utánna a' Katonákat hármassan. Maga a' Fejedelelemnének kocsija előtt meg-állott. A' kocsi után a' Kür-tösöket, a' Trombitásokat helyhezette.

Mind-ezeket olly gyönyörűen el-rendelvén; Követet küldött a' Fejedelemnéhez: hogy im-már le-jönni, és a' kocsiba ülni méltóztatnának.

El-hült mind Hanzár, mind fő-képpen Etelka, midőn ki-merezített, és álmélkodó szemeiket Etelére vetették. De fő-képpen Etelka úgy el-bámúlt: hogy, meg-seletkezvén magáról, se tovább nem mehetne, se az-után maga a' kocsira fel-nem-hághatna. Karján-fogva kellett fel-emelnie Kádárnak.

Midőn olztán, lassú léptetéssel, Zoltánnak Udvara felé meg-indúltanak; könyvel-láb állottanak szemei az érzékeny szívű Etelkának. Nem tudhatta, mi baja. Etelének Nemessége felől fel-vett gondolatai egyenlő - képpen élesztették-is, sójtogatták-is szívét. Szünetlen az Istennek azon kegyességéről gondolkozott, mellyel mind-ekkoráig Eteléhez viseltetett. Imádtta az Ég-beli rendeléseket: hogy ezen nagy nemű, és nagyobb erkölcsű Leventát, kit a' gonoszok illy pompával akartanak ki - vinni az akasztó fá-hoz; az Isten, meg-könyörülven rajta, nagyobb dicsőséggel vezeti Zoltánnak Udvarába.

Csak el-nem-hagyhatod Te, Nagy Isten!
(így fohászkodik vala magában) a' te benned bí-zókat,

zókát. Mert: ha valaha, most tapasztalom édes Atyai gond - viselésedet. Csak látom: hogy leg-jobb Te benned bízni. Most veszem azon erős bizodalomnak hasznát, mellyel minden reménségemet csak benned helyheztettem. — Istenem! viselly gondot ez - után - is kettőnkre. És, ha egyszer ezen veszedelmünkből ki - menttél; más örvénybe meríteni ne méltóztassál. Kérlek, édes Istenem! elégedgy - meg egyszer gyötrelmeinkkel.

Etelka' esedezésének eleje fel - hathatott Meennyeknek országába. De utóllya fel - nem - érhetett; hanem a' Levegőben el - oszlott. Viselt ugyan gondot mind - a' - kettőre az Isten; de, hogy több veszedelmekbe ne essenek; ezen könyörgését öszve - szaggatták a' Fölhők. Az Egekbe fel - nem - értenék. Mind - az' - által eme' nagy pompával nem sokára Zoltánnak Udvarába jöttenek.

Itt Etele, katonáisan le ugorván lováról, mind a' Fejedelemnét, mind a' Kis - aszízonyt kiemelte a' kocsiból; és, karon - fogva, Zoltánnak szobájába vezette.

Meg - döbbsent a' Fejedelem, midőn Etelét most leg - elsőben látta. Annak nemes tekintét maga' Fejedelmi méltóságával egybe - vetvén, úgy tettszett: mintha a' Nemesség felül - haladná a' Fejedelemséget. Nem tudtta ugyan még: ki legyen Etele; de nagynak lenni állította. Tü-

tént nyakába ugorván, meg-csókolta, és hozzá ezeket mondotta:

Meg-bocsáfs, édes Etelem: hogy Országomban nem úgy mehetnek végbe intézeteid; a'mint, erkölcsfeidre nézve, méltán reméllhetted. Ne véld azt Zoltán felől: mintha, ama' fogsággal, tapasztaltt gonoszságodat akarta volna megbüntetni. Nincsenek, még gondolataim - is, az Isten előtt el-rejtve. Ugyan azért: előtted sem akarom el-titkolni rendeléseimet. Egy levelet költött Róka eme' Tuhutumnak nevével: mint-ha Te, Labas Simonnak Veje lévén, a' Magyarok ellen özsze-esküdtél volna a' Bolgárokkal. Addig tehát, még ki-tudódhatna a' való (tudtam pedig, hogy nem sokára ki-is-tudódhatna), reád, mint gyanúba esett személyre, vigyáztatam. Meg-engedgy a' Fejedelmek' szorgalmatosságaiknak, édes Etelem. Meg-eshetik gyakorta: hogy rendeléseikhez valami méltatlanságnak szennye férkezhesen; de ez a' Köz-jónak következendő hasznával valamennyire le-törültetethetik.

Fejle Etele: Sőt: meg-mutattad ezen szorgalmatossággoddal azt: hogy egy Országnek igazgatására születél. Ha a' Hajós, a' gyenge szélnek fúvásában, özsze-nem-tudgya szenni a' vitorlyát; Kormányhoz kapni a' Kormányozó; eveddzökhöz az eveddző legények: a' nagy fürgetegben el-kelletik a' hajónak süllyednie.

Fe-

Felöllem így gondolkodgy Zoltán: hogy, ha fontos gyanúdat előre meg-tudhattam volna; magam magamat előre le-zárattattam volna. Sőt veled se tettem volna más-képpen: ha, midőn Országomban laktam; felölled így gyanakodhattam volna. Ha tehát ezzel Fejedelmi Tisztodnak, és szoros kötelességednek tettel eleget; vagy oda-haza felejtette az esztét, vagy éppen Szárába szalasztotta: ki e' rendelésedben fel-akad, avagy leg-kisfebb gáncsot találhat.

Etelének ezen feleletéből ki-tettségű annak nagy Lelke, és a' veszedelmekben nagyobb Bátor-sága. Ezek-után: a' Füst árán nem akarván szelet el-adni Zoltán, hatalmassan fel-fogatta Etele előtt: hogy ezen sanyargatását, reája áradandó kegyességének özönével, bizonyosan kifogná-pótolni. Ha itt Magyar-országban maradna; igen-is tapasztalni fogná: hogy azon szere-terből, mellyel Arpád (életének, úgy szólván, kurta ideiben) hozzája víveltetett; Ő-maga (nagyobb időkre terjedett napjaiban) semmit alább-hagyni nem fogna.

Ezek-után: Etelkára tekintvén a' Fejedelem, meg-dicsérte nemes indúlatait: hogy, Etelének ki-szabadítására, fáradhatatlanul iparkodott. Következendő dolognak-is lenni mondotta: hogy, ezen kis szomorkodása után, jobb ízűen érezze azon vigasztalásokat; mellyek bizonyosan következni fognának. Sem a' Nap-fény, sem az

Egészség nem lehetne olly kellemetes : ha amaszt az éjtfzakának fetétsége; emezt a' betegségnek súliya néha-néha fel-nem-váltaná. Kévánná penig tellyes szívéből: hogy, mivel e' Zenebonának illy szerencsés vége szakadhatott; Etelétől azon előbbeni keserves el-fzakadttát, örökös özfze keléffel meg - szerencsélmi méltóztatna a' Magyarok' Istene.

Ezeket, és e'-féléket kívánt, és óhajtott Hanzár-is, Tuhutum - is, más ollyanokkal egygyütt, kik e' pár Személynek Szövetségét tellyes erejeből sürgették.

ÖTÖDIK RÉSZ.

E T E L É N E K E R E D E T E .

Ezen fel háborodott dolgokat illy szerencsésfen le-csillapítván a' Fejedelem, a' jövevény Se-regnek ide-érkezése' okát mennél-hamarébb megakarta tudni.

De Etelének eszében, nem tudom, mi irtoztató dolgoknak véletlensége kódorgott. Hirtelen ki-hívatta a' Fő - papot; és, a' többivel, Etelkát-is el-hagyván, ki-ment vele egygyütt a' kertbe nagy-szomorúan. Fel - borsósfodott egész teste' bőre. Erő - szakoffan verte a' hideg vérejték. Semmit sem szólhatott.

E' változásait élzre -vévén Kádár: Csuda dolog (úgy mond), édes Etelém; hogy, midőn mások, Etelkáddal egygyütt, tellyes szívekből örvendenek, magadnak úgy -annyira el-eshetik kedved: hogy nem csak félni valamiről; hanem rettegni - is láttatszattatol. Térítsem - el az Isten minden veszedelmet; de e' hirtelen szomorúságodból semmi jót nem remélhetek. Ki vele, édes Etelém! Meg-orvosolom, ha meg - orvosolhatom. Jó barátod előtt beszéllesz.

Felele Etele; Istenem! mi okra nézve sa-nyargatod ismét szívemet! Nem annyira írtóztam fogságomtól; nem annyira féltem Etelkám-nak veszedelmeitől: mint mostani képzemen-nyeimre iszonyodom. Talán soha olly bódog nem lehetek; soha talán azon napomat meg-nem-érhetem: mellyben Etelkámot egygyetlen - egy-gyemnek tehessem — Írtóztató gondolat! — Édes Kádárom! ha valaha Kis-aszfszonyomat más valakivel özsze-esküdtteted; mind Engem', mind édes Anyámat, mind Karjeli Birodalma-mat gyökereftől el-vesztet. — Gondold - el, édes Kádárom: hogy, Magyar - országba jöttömnek nem más légyen fő-oka; hanem: hogy Etelkát magaménak tegyem; és vele egygyütt Karjelbe uralkodgyam. Légy tehát mind hozzá, mind hozzám olly kegyességgel: hogy, kiket ennek-előtte szerezte; azoknak Sátoroságokról meg-ne felejtkezzél. Csak te magad lehetsz azon em-be-

berünk ; ki, ha ötet velem öfzfze - esküdtteted, egyszer-'s-mind életemet - is meg tarthatod. Ha pedig más valakinek bírtokába adandod ; engem' mindenestől el-vesztel. Ha a' Magyarok' Istene, egyszer akkor, Etelkámmal egygyütt, édes Anyámhoz, kitől régtől-fogva várattatunk, viszsza téríteni méltóztatik ; mind hozzád, mind maradványidhoz, különös hajlandósággal fogok visszatetni. — Kérlek tehát, édes Kádárom: hogy, mivel a' Fejedelmi esküdttetés (Országtok' szabásai szerént) jelen-létted nélkül meg-nem eshetik: édes Etelkámat ne máshoz; hanem Eteléhez kapcsolod. Okos, és öreg léttedre magadat valakitől meg-ne-csalattasd.

Ezeket hallván a' Fő-pap; nem győzött elegendő-képpen csudálkozni Etelének illy hirtelen gyanún. Teliyes szívéből meg-ígérte a' szorgalmatosságot. Es (mivel mind-a'kettőt igazán szerette) minden színlés nélkül, meg-is-esküdt: hogy fogadását bizonyosan meg-tartya. Oh Isteni rendeléseknek meg-vizsgálhatatlan titkai! Oh emberi fogadásnak állhatatlansága!

Midőn ezek egy-mással így beszéltenek a' kertben, azomban a' jövevény Seregnek Vezérlője Zoltánnak szobájába eveztetett. Meg-adta elsőben mindnyájoknak a' tiszteletet. Az-után: Tuhutumnak, és Hanzárnak jelen-léttekben, ezeket mondotta Zoltánnak:

Jó ideje immár, hatalmas Fejedelem : hogy Országunkból ki-jöttünk ; és mind-eddig szerez-
 cséssen utaztunk. Buda-városába érvén ; midőn
 Etelénknek , a' mi Fejedelmünknek , fogságát a'
 környül-állásakból meg-értettük : önnön magad
 el-gondolhatod ; mi szomorú gyázba öltözhet-
 tünk. Átkoztuk alattomban fel-vett útazását.
 Országtok felől, noha egy vérűek vagyunk , úgy
 gondolkodtunk : hogy lakosi vagy a' kegyetlen
 fene Tigrisektől ; vagy ama' meg-repedezett kő-
 szikláktól fájzottanak. De osztán : halálat adtunk
 Isteneinknek , hogy meg-szabadítsák az ártatlant ;
 meg-puffaszták pénig a' hasa-fei-fűtt kevélyet.
 De már követségemhez közelebb — Karjeli ha-
 talmas Fejedelemnőnk ajánlya szolgálattját , és
 atyafiságos szeretetét Fejedelemségteknek. Ben-
 nünket azon dolgoknak el-végezése' okáért kül-
 dött Budára ; mellyeket ezen írásába foglalt.
 Kér penig atyafiságos indulattal benneteket : hogy
 Fiához olly kegyességgel viseltessetek , mellyet
 mind maga' erkölce , mind nagy eredetének ne-
 mefsége meg-érdemel. Izeni-is általunk : hogy,
 kívánságának bé-töltése után , ne sokaig tartsa-
 tok nálatok ; hanem , ha Hitefsét el-veszti , men-
 nél-hamarébb visszsa-küldgyétek Karjelbe. Én
 követségemet el-végeztem. A' többit ezen le-
 vélből meg-érthetitek.

Zoltán , kezéhez vévén a' levelet , el-nem-
 titkolhatta azon örömet , mellyet e' követség-
 nek

nek nemességéből érzett. Hathatós okokkal megtegette, és egyszer-'s-mind kissebítette-is Etelének fogságát. Végtere: szíveesen meg-ígérte: hogy a' Karjeli Fejedelem-aszszonynak atyafiságos kérését bé-fogná tellyesíteni.

Ezek-után: meg-parancsolá Tuhutumnak Zoltán: hogy a' jövevény Seregnek szállását tisztetségessen el-rendelteffe. Semmiben fogyatkozások ne legyen: ne-talán-tán, vissza-menvén Karjelbe, a' Magyaroknak szük-kezségek ellen méltán panaszolkodhassanak. Tuhutum, nagy szorgalommal, maga el-rendelte a' Sereget; meg-is-mutatta a' Magyar szeretetet, és adakozóságot.

Zoltán tehát, csak maga maradván immár Hitefével; fel-törte a' levélnek pecséttyét, és azt ekképpen el-olvasta:

Héjja, a' Karjeliék' Fejedelem-aszszonya, Zoltánnak, a' Magyarok' Fejedelmének, minden jókat kíván. Leg-is-leg-elsőben azt juttatom eszedbe, édes Zoltánom, a'-mi nem különben nálatok, mint itt mi-nálunk kézről-kézre eresztett hagyomány: hogy mi Karjeliék, ama' híres-neves Magyarokkal, Atilának (azon nemes szép Apánknak) véréből származunk. Mert: ennek holtta után, Szittyiába vissza-szoríttatván Honnyaink, Csaba Uracsnak (Atila' magzattyának) két fiai: Ed, és Emed (kit Utig-árnak-is nevezte-nek) magok-magokkal üszsze-vesztenek. Ugyan-azért:

azért: nem tudom, javára-e, avagy roszszára Nemzetségünknek, két-felé szakadott az egygyes Birodalom. EMED az ötöt szerető Felekezettel Szittyiában maradt.

EDET pedig, sok veszedelmei után, Karelbe segítették az Istenek. Itt békefésséssén uralkodván, fiára hagyta a' Birodalmat, kit ELÖDNEK neveztenek. Ennek szorgalmatos Ország-lása alatt meszsze el-terjedett a' Tartomány; és annyira meg-erősödttenek a' Szittyaiak: hogy a' körös-körül lévő nemzetek térdet-fejet hajtának Elődnek.

Ennek holtta után, KÁLAD uralkodott. Leg-ísiabb volt ugyan számos Test-vérei között; de egyszer-is-mind leg-tüzesebb Katona. Mind-addig békével nem uralkodhatott: még, vagy el-széllyesztette, vagy el-vesztegette nyakas Bátyyait.

Ezek-után nagy csfendefséggel, és nem kisebb elő menetellel igazgatván a' Kormányt; holtta után RÁDÁRA hagyta a' Fejedelemséget.

Ráda után CSOMA ült a' Fejedelmi Székbe. Ez meg-győzte a' Fineket. Kinek-is jobb karjáról (mellyet a' hadban el-vesztett) KARJELIEKNEK nevezettünk.

Csoma után KÁTÁ uralkodott, ugyan annak fia. Leg-szebb volt a' Fejedelmek között. Első, de egyszer-'s-mind utolsó betegsége volt a' Szél, melly vénségére meg-ütötte,

KEME lett utánna Fejedelem, kinek Hiteffe Én lévén, ETELÉMET hoztam e' világra.

Alig betegedttem - le e' gyönyörű fiammal; íme! édes Zoltánom, egy levelet veszek édes Annyádtól, ki hasonló-képpen, ugyan azon idő-tájban, le-betegedvén Und-váron, Te veled szaporította-meg a' Fejedelmek' számát. Ezen levélben elő-számlálta rövideden nemzõ Eleidet: ATILÁT, CSABÁT, EMEDET, EMÉT, KALÁNT, EDET, ÜGEKET, és végtére ALMOST. Ez, a' Magyarokkal újra ki-ütvén Szittyiából, Undváron meg-halálozott; és ÁRPÁDRA hagyta a' Fejedelemséget. Árpádnak Hiteffe ő lévén, ZOLTÁNT szülte legyen, csak a' minapiban.

Mind-ezek után igen reménkedett Anyád: hogy, ha nékem fiam találna lenni; azt, annak-idejében, Magyar - országba küldeném; és csak reá-bíznám meg-Sátorosítását. Igen nagy szíves-séggel jelentette azt-is: hogy el-rendelt immár számára egy gyönyörű teremtményt (úgy gondolom leányai közül) kinek ékeességét csudálhatná Karjel; vele dicsekedhetnének a' Magyarok. Annak fel-neveléséről, és egy Fejedelelnőhöz illő erkölcséről ő-maga fogna szorgalmazkodni. Intett utóllýára: hogy, ha addig ki-találna e' világból mûlni; még ama' fiam Magyar-országba érkezne: Gyulának Dajkájához (kit akkor CSÖPORKÉNEK nevezett, noha RIMA lenne igazi neve) alkalmaztatná magát

a' Fiam. Ettől meg - lehetne tudni a' rendeléseket. Bizonyos lennék pedig abban: hogy a' tőlle el - rendelendő Sátoroság mind a' Magyaroknak, mind a' Karjeli Atyafiaknak nagy dicsőségekre lenne.

Kedves Zoltánom! midőn édes Anyádnak e' levelét vettem; elegendő - képpen nem csudálkozhattam atyafiságos szereteten. Meg-jelentettem mindgyárt Uramnak, kit - is könnyen reávehettem: hogy Etele, annak idejében, Országtokba mennyen; és, Anyádnak tanácscsa szerent, a' két el - ágazott vérség, azon említett Sátorosággal összfe-kapcsoltasson.

De e' szerencsés Követségnek végét nem érhettem Uram. Meg - holt ennek-előtte két esztendővel. Reám, és egygyetlen egy Fiamra hagyta a' Birodalmat. El - telvén ezen két esztendők, meg - jelentettem Etele - Fiamnak: mi szándékkal voluának hozzánk a' Magyar - országiak; mi gyönyörű Személyt rendeltenek számára. Ő, atyafiságos szíveféségteket nagyra bősűlvén, el-tökéllette magában: hogy le-mégyen hozzátok; de el-titkoíván Fejedelemségét; és csak egy Lovászfűzával. Tudni - illik: hogy inkább ki - kémlelhesse szíveteket, és fő-képpen: ama' számára rendelt Szűznek erkölcséit eleve ki-tanúlhasfía. Azt gondolta magában: hogy, ha a' Karjeli Jövevényt, úgy-mint ismeretlent, meg - szerethetné a' Kegyes; nagyobb hajlandó-

sággal lehetne személlyéhez, ha Fejedelemségét ki-adná.

El-méne tehát édes Etelém, azon reménkedvén: hogy, minek-utánna egy ideig a' Magyaroknál lenne; száz Ifiakat választanék Nemesseink közül, és utánna küldeném, kik mind szolgálattýára lennének Országtokban, mind, Hitefsének Karjelbe hozattak or, Test - őrzőjök lennének.

Meg - tett szett - é Etele, avagy nem; megkedvelt - é Húgaid közül egygyet, avagy nem; mind - eddig nem tudhatom. Levelében nem egyebet, hanem Árpádnak halálát, és a' Te' Fejedelemségedet jelentette. Én (nem annyira anyai szeretetem miatt; mint, mivel erkölcséit ismérem, maga' - viselését jól tudom) azzal hízelkedek magamnak: hogy úgy-is, mint ismeretlen, bizonyosan meg - tett szett. Húgod - is, ha erkölcséit láthatta, bele szeretethetett.

Etelémet tehát, édes Zoltánom, atyafiságos szeretettedbe ajánlom; penig azon szorgalommal, mellyel egygyetlen - egy magzattyához a' szerető édes Anya viséltetik. Ha Szeretted húgodat néki szánod; bé - töltöd kívánságomat. Csak éppen arra kérlek: hogy elsőben életére vigyázz; az-után: magadnál meg-ne-tartóztasd. Két kézzel várjuk Karjelbe Hitefsével egygyütt. Küld-fel őket mennél - hamarébb, nem csak édes Annyának, hanem egész Karjelnek vigasztalására.

ra. Addig-is légy hatalmas; hosszú életű; és mindenben szerencsés. Légy Etelemre vigyázó. Szeresd a' Karjeli atyafiakat, Héjja Fejedelemmel együtt.

E' levélnek el-olvasása után, ki-mondhatatlan nagy öröme fordúltanak a' Fejedelmek. A' fok véletlen dolgokból, melyiket csudállyák leg-elől? éppen nem tudhatták. Bizonyára: Etelemnek Nemessége; Atyafiságos Szeretete; Közös eredetű Vérsége; Ide-jötteinek fő oka; Széleffen el-terjedett Birodalma; Hitefsének olly szorgalmatos keresése; Annak fel-találására alattomban-való rendelései; olyanoknak lenni látszattattak: melyekből valóságosan ki-tetszhetett nagy Eredete; nagy Lelke; nagy Okofsága.

Oh! Be fájnallotta Zoltán, hogy Árpádnak egy leánya nem volna, kit Etelemnek társaságába adhatna. Futtatta elméjét minden-féle gondolatokon. Végtére: meg-állapodott azon: hogy, mivel Etelem, már ennek-előtte, maga' Testvéreinek fogadta; és nem volna alkalmasabban személy egész Országában; az-után: egy-mást igazán-is, és állhatatosan szeretnék: a' Karjeli Fejedelemmének kívánságát ezeknek öszve-kapcsolásokkal bétöltené. A' Sátorosságot pedig hosszú időre nem akarta terjeszteni.

HATODIK RÉSZ.

ETELKA RÓKÁNÁL.

Midőn ezek Budán így történtek, a' Titkos Csepelen életének végéről gondolkodott. A' Keresztény hitet, melyet Arpádnak kedviert meg-tagadott, az örök üdvességre szükségesnek lenni állítván; el-tökéllette magában a' valóságos meg-térést. Hogy pedig ezen fel-tételét szerencsésebben el - végezhetné, valami Szent embernek társaságáról gondolkodott, kinek hathatós szavaival egészen meg-törődhetne gonosz szívének ki-mondhatatlan keménye.

Ezen meg-térésnek szerencsés végbe-vitelére nem volt azon időben alkalmasb ember egy Remeténél, ki a' szent Gellér hegyének nap-keletre fordúlt barlangjában lakván, példás életének állhatatossága miatt még a' Magyaroktól is nagyra böcsültetett. De, ha e' Remetét, maga' el-szántt akarattyából, a' Siralom-házba hivattatná; igen tartott Zoltánnak neheztelésétől; sőt ama' Remetének veszedelmétől-is: netalán - tán agyon-vertetesen a' Magyaroktól, ha meg-értenék, hogy általa a' Keresztények' hite mind mélyebb gyökeret verne, mind meszszebb el-terjedne. Jól tudta Zoltánnak gondolatait, ki
a' régi

a' régi Magyar hitet más jövevény vélekedésekkel, és új talmányokkal öszve-zavartatni éppen nem engedte, és ezt Birodalma' csfendességének fen-tartására leg-szükségefebb dolognak lenni állította.

Róka tehát e' lelki állapottyának el-igazítására ki-nem-gondolhatott alkalmatosabb módot; miut: ha szándékát Etelkának meg-jelentené; és az arra való engedelmet ő-általa meg-nyerné. Igen tapasztalta Zegeden javára igyekező indulatait. Tudtta-is: hogy, erkölcsére nézve, ötöt meg-szerethette eddig a' Fejedelem; ellene sem állhatna szíves könyörgéseinek. De a' vele beszélgetést nem olly lehetségesnek lenni állította: mivel ő-maga Csepelen lenne; Etelka pedig Budán mulatozna.

Mind-az'-által: a' Szűznek szerencsájében, és tapasztaltt kegyességében bizakodván; alattomban Budára küldött egy Követet, általa könyörögvén: hogy Csepelre jönni méltóztatna, nem ugyan azon végre: hogy szabadulásának eszközeiről beszélgeffen; hanem, hogy végtére meg-csókolhassa kezeit; és, még egyfizer a' világ-csfudáltta-ártatlanságot meg-látván, tölle el-búcsúzhasson.

Midön a' Követ Etelkához érkezett; Ez, éppen akkor, Etelével beszélgetett a' Fejedelmi kertben. Fel-lobbana Etele, e' vakmerő izenetet hallván. Nem csak nem helyesnek; hanem

ártalmasnak-is ítélte a' le-menetelt. Ugyan-azért: tüstént vízfőz - csapta a' Követet, azt izenvén Rókának: hogy, a' mit aprított, egye-meg maga; és Etelkát, kit már fel-falála előtt meg-akar vala emíszteni, ama' lakadalomra ne hívogassa.

Ezen rendelkezésével meg-nem-elégedvén Etele; minek-utánna észre-vette volna: hogy a' Szűz éppen nem akarna hajtani szíves javallására; hanem erőszakkal eleget tenni Róka' kérésének: karján-fogva bé-vonta a' Fejedelelemnéhez, és bé-vádolta.

El-hűlt ezen új hírre Hanzár. Ellene állott minden igyekezetének. Nagy méltósággal, a' Szűznek szem-közébe állván, meg-parancsolta: hogy e' napokban egy tapodást ki-ne-merne menni Zoltánnak Udvarából. Mindenütt vele egygyütt járna. Ezen esztelen jósága egy törött pereszle, egy kopott rokka-talpat nem érne. A' gonosz Títkossal való beszélgetés igen veszedelmes lenne. Nem volnának semmi jó gondolatai a' kétségbe esett gonosz embernek.

Ezek-után: meg-hagyta Hanzár Etelének-is: hogy szemmel tartsa a' szaladó Fürjet, Mindenütt farkában legyen. Ha pedig látná, hogy állhatatossan szökhetnék, czernával kötözzé-le az asztal-lábhoz.

Erre el-fakadván nevetve Etele: Ne neked (úgy mond) Etelka! Nem mondám, hogy úgy jársz?

jársz ? De jól esik valakinek. Nem jó ám fokat enni a' sajtban.

Látván tehát Etelka : hogy se Etelébe , se pedig Hanzárba éppen nem bízhatna ; minden reménségét Zoltánnak szíveféségébe helyheztette. Más valami szint adván igyekezeteinek ; el - kéreddzett hozzája. Nagy nehezen el - is eresztetett.

Bé-menvén Zoltánnak osztályába, elő-vette mézes szavait ; és leg-is-leg-elsőben nagy kellemetességgel elő - beszéllette a' Zegedi történetet. Tudni-illik : miket szóllott Rókával ; mi töredelmességét látta ; mit remélnene meg-jobbúlása felől. Ezek-után : hogy könnyebben meg - nyerhetné a' keveset ; fokat kére Zoltántól. Hírtelesen le - térdelvén előtte , nagy szív-forrósággal efedezett : méltóztatna csak most egy-ízer megengedni emberi gyarlóságának ; és meg - váltóztatni ama' Kegyetlen Tuhutumnak ítéletét. És , mivel magokat a' Fejedelmek földi Isteneknek tartanak , az Isteni könyörületességről-is meg-nefeletkeznének. Inkább - is illene a' Fejedelmekhez : életet adni ezernek , mint azt , csak egytől-is , el - venni. Mi nagy hatalom lenne : egy férget el-tapodni ? egy pók-hállót el-szakasztani ?

Sírva-fakadt Zoltán, Etelkának ezen könyörgését hallván. De lehetetlennek mondotta e' kérésének bé-tellegesítését. Meg-vólna immár erősítve Tuhutumnak ítélete. Annak meg-má-

solása nem-is illene egy állhatatos Fejedelemhez. Nagyok volnának, és igen iszonyúk a' gonofságok. Ugyan-azért: még keservefőbb halálra is méltók. Akár mi mást kérne; drága Személyére nézve, szíveffen meg-engedné. Csak éppen el-rendeltt halálának meg-engedéséről ne szólana. Ezt: se meg-engedni; se meg-másolni éppen nem lehetne.

Leg alább (így szól vala Etelka) léssel olly kegyességgel hozzá: hogy a' karón sokaig kénlődni nem hagyod. Ez egy. — Az-után: meg-engeded nékem: hogy ezen örvendetes hírrel magam mennyek hozzája. No már többet nem kérek — Mind-a'kettőt meg-engedheted, állhatatos maradván. — De úgy ám: hogy Rókához való menetelemről se Hanzár, se Etele semmit se tudgyanak. Kemény a' szíve mind-a'kettőnek. Meg-nem-engedék: hogy le-mennyek Sepelre. Én pedig meg-akarnám vigasztalni szomorúságában. Magához hivattatott az-előtt. Vigy-le hozzá, édes Zoltánom! édes Lelkem Bátyám! édes Tuba-rózsám! édes Galambom! — Lám! melly szépen kérlek. — Ereszsz-le az ügye-fogyott Szegényhez.

Etelkának nagy lelkét nem győzte elegendő-képpen csudálni Zoltán. Ellene-sem-állhatott szíves kérésének. El-tökéltette tehát: hogy le-viszi Csepelre. De, hogy amazok észre-ne-vehessék a' titkot; azon színet festette utazásának:

nak: mintha eme' kis kocfizással; az-után: a' levegőnek meg-változásával ki-akarná szellőztetni a' Kis-aszfizonynak gondolatait.

De bezzeg: észre-vette a' tréfát Etele. Ugyan - azért: nagyon könyörgött Zoltán előtt: hogy őtet - is a' kocsi-ra venni méltóztatna. E' mostani állapottyában, néki se fogna ártani a' kocsi-rázás, a' levegő-meg-másolás. Szerette-is nem-is e' társaságot Etelka. De szapora kívánságával nem mervén szembe-szállani; fel-ültenek hárman a' kocsi-ra; és Csepelre mentenek.

A' Fejedelmi szobában fel-és-alá-sétálgatván Zoltán; csak látta: hogy Etelkának kérését Etele előtt el-nem-titkolhattya. Mélyeket midőn Etele meg-értett; csudálta Zoltánnak engedel-mét; és e' veszedelmes állapotra könnyen reá-állását. De, egygyikét se lehetvén szándékáról le-verní; egyszer-is-mind Etelkáját a' gonosz-nak fortélyos eszétől féltvén: arra kérte utóliya felé Zoltánt: hogy magát a' Szűzet hozzája ne eresztené. Ha úgy tettse: ő-maga fogná a' Tömlöczbe késérni.

Jóvá - hagyta Zoltán Etelének gondolatait. Meg-is parancsolta a' Tömlöcz-tartónak: hogy elejét vegye minden szerencsétlenségnek. Ró-kának kezét-lábát jól le-vasalvá. Mind Etelére, mind Etelkára (leányi erőtlenségét tudván) nagy figyelemmel vigyázna. És fokáig vele beszél-teni egygyikét se hagyná.

Midőn tehát a' Síralom-házba értenek; fel-kele nagy álmélkodással a' Titkos; és, Etelének véletlen jelen-léttével meg-is rettenvén; a'-mint erőffen meg-vala lánczolva: hirtelen le-térdeple előttök. A' lánczok' zörgéseit hallván Etelka; úgy tettszett: mintha Etelének tagjain csörög-nének a' Csonka-toronyban. Úgy - annyira meg-is-ijedett: hogy egyszeriben nagyot fíkjótana. Sőt: ha ekkor Etele jelen nem lett volna; és Etelka annak karjaiban nem kapaszkodott volna; talán a' nehézség-is ki-törhette volna.

Az ártatlan Szűznek ezen kegyetlen el-ije-dését észre-vévén Róka: Meg-bocsáffatok (úgy mond) kegyes Teremtmények: hogy azon álla-potra juthattam, mellyben hozzám (noha, mint a' kutya, meg - lánczolva vagyok) még-is nagy félelemmel jöhettetek. Nem annyira ijeszthet benneteket kegyetlen lánczaimnak irtóztató zör-gése; mint engemet furdal, és szer-felett kénozt azon gondolat: hogy ezeket meg - érdemlettem. Penig nem más valamiért; hanem: hogy titeket el-akartalak veszteni. Méltó vagyok minden kénokra: mert ellenetek meg-bocsáttathatlanul vétettem. Én ugyan gonosz tetteimnek bérét nem sokára el-veszem. De titeket, nyilván való ártatlanságtok miatt, bizonyosan meg-áldand a' Magyarok' Istene. — Édes Etelém! Nem merészlettem hozzád küldeni bátortalan Köve-temet: hogy végső-képen tölled-is bocsánatot kér-

kérheffek. Magamat e' kegyességedre méltatlannak lenni állítottam: De ezen drága Etelkád-nak valóságos Magyar szívét Zegeden -is tapasztaltam; nem csak abban, hogy alázatos kéresemre meg-látogatott; hanem abban-is: hogy, kényyaimnak el-távoztatása' okáért, hozzám egy különös hajlandósággal viseltetett. — Kegyes, és irgalmas Kis-afszzony! köszönöm hozzám való jó akaratodat. Íme! vedd-vissza azon Tokot, mellyel Zegedi fogságomban meg-ajándékozni méltóztattál. Nincsen immár reá szükségem. Meg-érdemlettem a' Fel-nyársolást. Istenem' kegyelmével el-is-tűrhetem. Nem akarok magamnak gyilkosfa lenni, azon egy élő Istenemtől félvén; kinek szent széke eleibe nem fokára menendek. Kérlek a' Magyaroknak azon Istenére, ki, mind gonofságomat megbünteti, mind ártatlanságtokat meg-jutalmazza: mutassatok végső-képpen egy fele-baráti szeretet hozzám. Ama' szent Remetét, ki, a' Látó-hegynek ki-vésett barlangjában, nagy buzgósággal szolgál teremő Istenének; Zoltánnak meg-neheztelese nélkül, e' Síralom-házba erőszízek: hogy legyen egy valaki mellettem, kinek élesztő szent beszédgyeivel fel-elevenedhesen el-szunnyadott lelkem; és általa, azon megsz-e útra, azon örökké meg-maradandó életre el-készíttetteffem. Ezt ha Zoltánnál meg-nyeritek; már akkor olly kegyességteket mutattyátok hoz-

hozzám: mellynél nagyobbat csak magától az élő Istentől várhatok. Végtere: bocsásátok-meg gonosz tetteimet. Én örömeft meg-halok.

Rókának e' végső szavaira meg-esett szíve mind a' kettőnek. Tellyességgel meg-bocsátottak nékie. Sajnálotta Etelka, hogy nem segíthette. De ősztan meg-jelentette néki Zoltánnak azon kegyességét, melly őtet a' nyárfon kenlődni nem hagyáná. Meg-fogadtták: hogy a Remete iránt-is szóllani fognának a' Fejedelmekkel. Azon-is fognának lenni minden tehetségekkel: hogy, meg-neheztelese nélkül, hozzája ereszteffen. Az-után: a' más világ felé szerencsés utat kívántanak; és, ki-menvén a' Siralom-házból, Zoltán felé meg-indúltanak.

Midőn az út-közben Rókának szerencsétlen állapottyáról beszélgetnének; meg-kérdezte a' Szüzet Etele: mi lenne azon Tokban, mellyet ez-előtt vissza-adott a' Titkos? El-beszéllette ez egész dolgot Etelka: miként vette-reá a' Szoba-leányt Wilágoson; miként adtta Rókának Zegeden. Ezen beszélgetés alatt, ama' tettezett mérget alattomban ki-lopta Etele. Az-után: mind szemeivel, mind szaglásával annak haszon-talanságát világossan ki-tudván; olly nagy határa fakadott: hogy Etelkának számos kérdéseire egygyet se felelhetne.

Etelének szokatlan kaczagását hallván a' Kis-aszfzony; ieg-is-leg-elől annak hirtelenségén,

és tartófságán csudálkozott. De végét nem remélhetvén ; úgy meg - haragudott : hogy (a'-mit még vele 'soha nem cselekedett) véletlenül elhagyná ; és , jól előre - szaladván , vissza - tekintene.

Miólta Etele a' Kis - aszszonyt ismérte ; soha haragos 'tekintetét nem tapasztalta. Ugyanazért : meg-akarván látni , ha tudna-e jól hozzá ; alattomban utánna lopódzott ; és , hirtelen meg-fogván karjait , ezeket mondotta : Nosza rajta kis fazék , ugyan fel-forrodtál. Ládd : a'-ki mérget hordoz magánál , meg - is-mérgesedik. Avagy talán farral kelél - fel ma - reggel az ágyból ? Kicsin ugyan a' bors ; de , látom , hogy erős. Mit marod a' nyelved ? Tedd-fel egyszer fejed' tüzről pattantt gesztenye. Csak a' héjja : hogy habozzon a' szád : hogy fogaid' csikorgasd. Bár csak egy tüköröm volna ! hogy e' leányt Eteleka eleibe adhatnám. Jó ám mind aczéled , mind kovád. Nem-is csuda , ha hamar a' taplóba ütél. Jól meg-üszögöléd Gyopárod'.

Ezekre még jobban meg - mérgelődött Eteleka. Ki-szabadította karjait Etelenek kezeiből. És , tölle el-fordulván , sirva fakadott. Az-után : semmi-sele-képpen meg - nem - engeszteltethetvén , nagy haraggal , 's-újabb boszszonkodással jól-előre szaladott.

Látván pedig Etele : hogy számos kérdéseire vissza-se-tekintene ; azzal kezdette a' fenyegeté-

getéseket: hogy tüstént meg-eszi az Étetőt. És, ha nem hinné, szemeivel látná a' falásfokat.

Etelka, oldalaslag meg-tekíntvén Etelet, el-
iszonyodott. A' harag nagyobb félelemmé vál-
tozott. Viszfa - szaladott a' vakmerőhez. Ki-
űtötte kezéből a' Tokot; és a' mérget el-szórta.
Egészlen el-iszonyodott az-után: midőn, Etele-
nek szájára nézvén; a' félelmes porokat ajaki
körül szemlélte. Szinte kétségbe - esett életének
meg - tartása felől. Átkozta előbbeni haragját.
Meg-fogván karjait; hogy mennél - hamarabb az
Orvoshoz jöjjön, nagy félelemmel kérte.

De Etele, nem akarván ötet függőben tar-
tani, vele a' méregnek haszontalanságát el - hi-
tette. Dicsérte a' Szoba-leánynak eszességét.
Fel-is-tette magában: hogy Aszfszonyához való
szeretetét, annak idejében, meg-jutalmazná. Ál-
mélkodott Etelkának szívességén-is: hogy, a'-
mi ötet illeti, meg-vétette kérésére a' mérget;
és azzal igazán szolgálni akart a' kétségbe-esett
léleknek.

Ezek között Zoltánnak Udvarába jöttenek.
Meg-jelentette Etelka, elsőben: Rókának nem
színtett töredelmességét; az - után: elő - hozta,
nagy félelemmel, annak alázatos kérését a' Re-
mete iránt.

Zoltán, se Rókával, se ama' Remetével nem
fokat gondolván; őket öszve - eresztette, azt
mondván: hogy ama' Remete, akár mit vélne
mester-

mestersége-felől; de a' meg-molyosodott Rókabőrt ki-csáválni nem tunná. Mind-az'-által: ha úgy tettfszene, próbálná Atya-mesterségét. Maga úgy vélekedne: hogy, a'-ki egyszer e' Világon Gaz-emberré vált; az a' más Világon kétszer Gazabb lenne.

HETEDIK RÉSZ.

A' REMETE RÓKÁNÁL.

Reméntelen dolog lappangott ama' Remetében. El-se-hinnők, ha eredetét a' régi hagyományokban nem olvasnók. Édes fia vala Árpádnak; ugyan-azért: édes Báttya Zoltánnak. JELEKNEK hívták a' Magyarok.

Ennek Történetét rövideden le-írom. Erre az Helynek alkalmatossága, és a' Titkosnak valóságos meg-térése emlékeztetett.

Ki-jöven Scitiából a' Magyarok, midőn az Oroszok' Tartományokra, SUSUDÁLRA, értenek: kevés nyugalom után, a' közel-lévő Erdőkben nagy örömmel vadászni szoktanak. Soha ezen gyakorlást el-nem-múlászthatta Jelek, Árpádnak fia, ki akkor (esztendeire nézve) fiatal Gyermekek vala; de (serénségére, és a' nyilazásnak tudományára tekintve) nagy vala.

Eme'

Eme' szép Herczeg, ki-menvén egyszer a' Vadászatra, a' többi között, egy nagy vén rókára talált igen véletlenül. Annak csalóka csalvargásai után (meg-nem-zabolázhatván heves indulatait, és tovább, meg-meg tovább fietvén) az Erdőnek derekába bé-vitetődött. Még akkor se tudtta magát el-tévelyedttnek lenni, midőn a' rókát egy menedékes lukba bé-bújni, és magát el-rejteni látta.

A' reménynek el-enyíszttét nem tűrhetvén Jelek; fel-vontt Kéz-íjjával utánna eredett. És, bé-menvén a' lukon, ama' rókát ugyan soha nem láthatta; hanem, távúlag; egy hóltt-világú mécsnek lassú égtte mellett, valami reméntelen Emberre függesztette szemeit; ki (előtte egy Fafeszület forma lévén) Üdvezítő Istenének ahítatoosan imádkozni láttszattatott.

El-terjedett mellyén őszbe-facsarodott vastag szakálla. Hasonló hajának ritkább szálai el-terjedttenek széles vállain. Közelebb menvén hozzája; meg-látta széleffen ki-nyílt homlokának térjét, és a' vénség' barázdáival sűrűn meg-szántott régi ábrázattyát. Eme' ritka tekintet úgy jelentette a' régen el-élt csoportos napokat: hogy ki-tettség belőlle nem a' durczaság; hanem a' nagy elevenség, és ki-váltt-képpen a' kellemetes Öreghez illő kegyesség.

Jeleknek oda-érkeztét észre-vévén az Öreg, midőn azon Ifiat Árpád' magzattyának lenni hal-

lot-

lotta; Ö-magát pedig az Ó-VÁRIAK' maradék-
jának lenni mondotta (17); így szólla hozzá:

Vallyon: mi hozhatott ide, kedves fiam?
Több ötven esztendőnél, hogy e' Barlangban
lakom. Társaim az erdei vadak, és az Istent ve-
lem dicsőítő madarak. Mit kereshettség el-rej-
tett

(17) A' Sciták között azok, kik (ideikre néz-
ve) Öregebbek, következő-képpen eszeffebbek-is,
Okosabbak is vóltanak; nem más-képpen neveztette-
nek az Íshabbaktól, hanem: APA, vagy ABA, vagy
OBA. Hát, ha ezen Nap-keleti szó-is: ABBAS,
melly valami Szerzetes Háznak Elöl-járóját jelenti,
és közönséges Atyát téfzen; e' Magyar szóból APA,
vagy ABA származott? Azt veszem észre Bela-kirá-
lyunknak Író-deákjából: hogy SAMU-királyunkat-is
(ki szent István után máladik uralkodott), Atyai
kegyelisége miatt, közönségesen ABÁNAK; avagy-is
OBANAK mondották a' Magyarok; és SAMU nevet
szinte el-törülték. Még most-is Apám-uraiméknak ne-
vezzük az Öregeket. A' Görög Írók nem értvén e'
Scitiai szót: APA, ABA, OBA; öfzveséggel a' Sci-
tákat ABAROKNAK, OGOROKNAK, és ABA-
RESEKNEK-is mondották. A' Khína-beliek pediglen
(mert ezen Nemzetnek Írásán igen nehéz el-menni)
őket GEUGENUSOKNAK is nevezték. Az-után: sok
idő járttával, midőn ezen ABAROK (a' többi vándorló
Nemzeteknek szokások szerént) ki-jöttek Lak-
helyekből; már akkor UTURGUROKNAK, már ismét
VARKONITÁKONAK, és OVARCONITÁKONAK
neveztettenek. Egy Felekezet (MIKOL nevu Vezér-
R jek-

tett hajlékomban? Adgya Isten üdvességes végét ide - jöttödnek. Ha nyiladdal világi boldogságra czélozol; azt e' kietlen magánofságban fel-nem-tálhatod. Ha örök üdvességed' keresed; Ime! Fiam! ez az egyenes út, mellyen a' Mennye'k' Országába juthatunk: *vedd-meg a' milandókat; nézz az örökkön meg-*

jekkel) ki-jöven TÓPAI Tatár-országból; Urunknak Születése után 555-dik esztendőben Európánkba érkezett. Itt magokat Atilának el-maradott Honnusiái közé végyítették. Magok' Fejedelmeket (a' - mint ez-előtt-is mondtam) CHÁGÁNOKNAK nevezték. És: mivel (PROCOPIUSNAK bizonyítása szerént) a' Duna mellett valami Ó VÁRAT fel-építtetnek; közönségesen magokat Ó - VÁRIAKNAK mondták. A' Nyelvünket nem értő Íróktól az-után OVAROKNAK, AVAROKNAK-is neveztettenek. Azon említett Ó-VÁRI Chágánok között leg-nevezetesebb vala BAJÁN, ki a' Görög Íróknak számos Könyveiket híven be - töltötte Vitézségének, adó. vevésének, és a' Tótok' meg-verésének dicső emlékezetével. Ezek így lévén: én bizonyára szívesen nevezhetem Magyar Íróinkat; kik, midőn az OVAROK', avagy ABAROK' Nevezetének gyökerét keresik, és fel-nem-tálhatják: VAR, és CHUN Vezéreket költenek; és azt mondják: hogy ezektől neveztettenek legyen VARCHUNITÁKNAK. Mintha valami Nemzetség a' Vezérnek nevérol venné nevezetét. Hállyák bár PROCOPIUST, ki Justinianus' Épületeiről ezeket írja: *Ad Oram Fluvii (Istri) Hunnorum (ut vocant) CASTRO VETERI, cum alia providit (Justinianus), tum muros adcu-*

meg-maradandó jókra. Ne légy azok közül, kik útállják, üldözik, és rágalmazták a' magános életet. Ki imádkozik érettetek, ha el-szórjatok, el-vesztegetitek az imádkozó szarándokokat? Miként gondolhattátok: hogy tisztelitek az Istent;

R 2

ha

*adcuravit. Non procul ab hoc Hunnorum CASTRO gemis-
sus binc inde praesidiis munitus Ister fluit.* Ezek Ma-
gyarra fordítatván, annyit tesznek: *Ister-vízének szé-
lén,* a' Hunnufoknak (a'-mint mondgyák) **Ó-VÁRÁBAN**
mivel többekről-is szorgalmatoskodott *Justinianus*; a' *Fala-
kat-is jó rendben hagyta.* Nem meszsz-e a' Hunnufok' **VÁ-
RÁTOL** két-felé szakad az *Ister*, és mind innen, mind a-
monnan erősséggel meg-vagyon rakva. Ezen **Ó-VÁRI-
AK** felől azt mondgya **THEOPHYLACTUS**, hogy
ők nem valóságos **ABAROK** (az-az: nem olyanok,
kik, elzetségekre nézve, azoknak neveztettenek régen-
ten); hanem **PSEUDO ABARES** (az-az: fattyú **A-
baresek**). Ezt én se tagadom. De nem tudtta **THE-
OPHYLACTUS**: hogy ezek **Ó VÁRTÓL** nevezette-
nek **OVARESEKNEK**; nem pedig **ABÁTÓL ABA-
RESEKNEK**. Mind-az-által ezen **Ó-VÁRIAINK** egy
Nemzetből származtanak azon **Törökökkel**, kiktől **Ár-
pád-is** maga' **Magyaraival** származott; bizonyítja ezt
THEOPHANES, akkor-beli **BYZANTINOMI Író**,
ki azt mondgya: Az **AVARESEKNEK** egy **Fő-papjok**
(kit a' **Görög Írók** **BOROLÁBRAMNAK** neveztenek)
szégyeres verke miatt el-illantván az **AVAROK' CHÁGÁN-
NYÁTÓL**, maga' régi Nemzetségehez (kike: **TÖRÖKÓK-
NEK** mondanak) által-szaladott. Az **AVAROK** tehát,
Régi TÖRÖKEINKNEK, az-az: **MAGYARAINK-
NAK** fajzattjai. MSS. KOPPL.

ha annak szolgálait meg-nem-böcsüllitek? Árpád adta-e az Ováriaknak (penig a' Te-féléteknek) az életre szükséges csekély eszközöket? Mért veszitek-el tehát a' szegényektől; Tik, gazdagok lévén? Bizony Isten! ingben-gatyában; szőrbenzsákban alig hagygyátok a' nyomorúttakat: hogy magatok felyembe járhattok. Talán el-nem-rodhadhat kövér, és tömött testetek, ha csak bányában el-nem-temetitek. — Ki-gondoltatok, jól tudom, egynehány gyáva okokat, mellyekkel sáfarkodástoknak gyarlóságát támogatjátok. Azt kajdályátok fellöllünk: hogy héjjában eszszük a' kenyeret; hogy semmi hasznót nem hajtunk. — Van minden botnak fogása; de vigyázatok magatokra, kettő-is ám annak a' vége. Hát, ha fejetekre esik bunkója? Irigylitek töllünk azon gyökereket, mellyeket az Isten élelmünkre teremtet. — Avagy azt akarjátok: hogy veletek mi-is raboljunk, pusztítsunk, és e' dolgot Köz-haszonnak mondgyuk? Nem úgy, édes Fiam. Nem vagyunk azért az Országnak kárára: hogy Istenüknek szolgálunk; hogy veletek nem gyilkoskodunk; hogy magunkat a' világi dolgokba nem ártyuk. — Nem adunk (igaz) senkinek semmit; de senkitől semmit el-se-veszünk ám. Tí, nem csak azoktól veszitek-el, a' kiknek van; hanem azokat-is fojtogattjátok, kiknek semmiük lints. — Vajmi nagy mesterség: egytől erőszakosan el-ragadni, és másnak nagyobb

gyobb göggel ajándékozni. Meg-láttjátok: mi Isten' ostroma szálland reátok. Számot adtok nem csak az Isten előtt; hanem a' következő világ előtt-is. Én bőrötökben lenni nem akarnék.

Az Öregnek ezen, és több e'-féle szavai úgy-annyira nem csak meg-tettfzettenek; hanem el-is-fogadtattanak Jelektől: hogy többé barlang-jából ki-menni nem kívánkozna. Az örökké valókra tekintvén; meg-vetette a' félelmes világi Birodalmakat. El-felejtette Attyát, és Test-vé-reit. Hamar meg-tanulván az üdvességes hitnek kevés ágazatait; édes-örömeit reá-állott a' keresz-tényi szer-tartásokra. Nem sokára meg-is-ke-reszteltetett, és IVÁNNAK neveztetett. El-se-hagyta fok ideig ezen Öreget. Vastagon meg-nyőle sűrű szakálla. Meg-törődött bőre. Meg-változa teste. Az előbbeni JELEKET e' mosta-ni IVÁNBAN meg-nem-ismérhették.

Midőn osztán az Istenes erkölcsöknek gyakorlásával annyira meg-erősödött: hogy immár minden Oktató nélkül állhatatos lenne a' jóban; el-akará az Öreg magától eresztetni e' kedves tanítvánnyát. Hathatós okaival reá-beszéllette, hogy a' Magyarok' meg-térését szívére vegye. Meg-csókolta végtére édes Alakját, és magától nagy buzgóságok között el-eresztette.

Iván tehát, el-hagyván az Oroszokat, Budára jött lakni szent Gellér hegyének azon oldalába, melly Csepelnek szem-közébe helyezte

tett. Itt minden erkölcsökben gyakorlotta ártatlan életét. De főképpen Nemességének elfelejtésén foglalatoskodott. Ugy-annyira megtörhette szívét : hogy se édes Attyával többé, se Zoltánnal, kedves Test-vérével, soha nem beszéllene ; és, ki légyen, soha magát senkinek ki-nem adná.

A' többi Istenes szokásai között az vala leg-inkább a' ki-tettség Ivánban ; hogy setét barlangjában szüntelen énekelt. Soha a' hegy alatt el-nem-mehetett egy valaki, ki énekének megszünttét tapasztalta volna. Példa-beszédben-is maradott mind-eddig a' Magyaroknál a' szent Ivány' énekjének hózfza.

E' Remete tehát, Rókához eresztetvén a' fíralom-házba ; midőn őtet meg-lánczolva látta, és az hólnapi napra rendeltetett fel-nyárfolását hallotta ; úgy képzelte magában : mintha most találta-vólna-fel azon rókát, melyet az Oroszi erdőkben, meg-térésének elején, a' lukba kergetett ; de reá nem akadhatott.

Ugyan-azért : az akkori jövendelésnek mostani bé-tölttét valóságosnak lenni gondolván a' Remete, e' történetnek meg-magyarázásával kezdette Istenes beszédgyeit. Mind-addig emlegette az Egekben lakozó Úrnak könyörületességét, és irgalmáságát, az-után : nagy hajlandóságát Teremtményeihez : méglen Rókának kemény szívét egészen meg-lágyítván ; a' melly hi-

tet ennek-előtte tökéletlenül farba-rugott, most arra tökéletesen vissza-térítetne, és a' következő halálnak békeesésére emberől el-készítetne.

Ekkor érezhette immár Róka az Isteni kegyelemnek ki-magyarázhatatlan édesességét; melyről ennek előtte, torkig-úszván a' vétkek' undokságában, nem-is álmodozhatott. Meg-vallotta mindenek előtt: hogy a' hit-ágazatainak meg-nem-ismerése; az-után: a' szentségek' titkainak ki-nevetése, nem amazoknak homályosságokból, emezeknek erőtlenségekből; hanem inkább a' meg-veszedtt akaratsnak makaczságából, és a' fajtalan szívnek gondatlanságából venné bizonyos eredetét.

Oh! be bánta Róka: hogy, a' jártt utat a' járattlanért el-hagyván; ifjúságát a' gonosz mesterségekben gyakorlotta. Melly nagyra mehetett volna eddig az igazi erkölcsnek egyenes úttján; még a' gonofzságoknak csavargós ösvényein sántikált. Észre-vette: melly félelmes lenne azon emberek előtt a' halál: kik, a' jó cselekedetek helyett, magokat ifzonyú gonofzságokkal meg-terhelik. Ellemben: minő víg szemekkel néznének reá amazok, kik a' jó erkölcsök' fényességével ékeskednek.

Végtere: Szent Ivánnak velős beszélgetéseivel arra vitetődött Róka: hogy inkább meghalni kívánna; mint, ez' életben maradván, is-

mét meg-bántaná üdvezítő Istenét. Ezek ugyan illy Istenes dolgokban töltötték idejüket a' Siralom-házban,

NYOLCZADIK RÉSZ.

E T E L K Á N A K E R E D E T E.

De Budán, el-menvén híre Etele' nemességének, e' dolog úgy meg - zavarta az akkori Magyar Kis-aszfízonyokat: hogy, a' -ki csak lábát mozdíthatta; és, vagy nemességében, vagy szépségében bízhatott; mind-egygyike utánna áhsítózott.

De még Zoltánnak -is nagy munka' -dolgot adott a' Karjeli levél. Ki-nem-vehetette belőlle világosan: ha vallyon Etelének Annya meg-elégedhetne-é Etelkával, ki, egy magyar Vezérnek leánya lévén, a' Fejedelmi Vérség közé általíratott ugyan; de belőlle nem eredhetett.

Ezen gondolattal fárasztva vala egyszer elméjét a' kertben; midőn a' Dajka magánosan feléje igyekezett; és (mintha valami örvendetes újságokkal bővelkedne) víg ábrázattal serényen iparkodott. Egy kis meg-pihenés után így kezdette Rima igen hasznos beszédgyét:

Nem lehet, édes Zoltánom, továbbá el-rejtenem azokat, mellyeknek szorgalmatos el-titkolá-

koláfok eddig is nagy Zenebonát indítottak csendes Országodban. Még akkor fel-szabadítottam azon esküvésemtől, mellyel egy titok' megtartására le-köteleztettem: midőn minapiban Ete-lének Karjeli Fejedelemségét nagy örömmel hallottam. El-beszéllem, a'-mint valóban tudom a' titkot. Ennek ki-nyilatkoztatása nagyobb csudálkozással lészen-é, avagy örömedre, el-válik.

Minek-utánna ama' szerencsétlen Orofzi erdőkben, JELEK, édes Bátyád, úgy-annyira vagy el-tévelyedett, vagy a' fene vadaktól úgy el-emísztetet: hogy annak soha többé nyomára nem akadhatnának a' szorgalmatos keresők: akkor édes Anyád, veled terhben lévén, úgy el-kefere-dett: hogy életének meg-maradását nem remélhetné. Nagyon szerette Jeleket. Meg-is-érdemlette, mind maga'-viselésére, mind Szülői-hez ritka szeretetére nézve.

Mert: TAKARCZ, és JUTÓCZA Test-vé-reidnek halálok után; őtet gondolta annak lenni: kinek igazgatására bízhatnák az Országot Árpádnak halála után. De még akkor-is, az Ország-lásnak fényességével keveset gondolván Jelek; igen meg-szerette a' magános életet. Tudgyuk: minő kedve telhetett a' könyörgésben, és az hoszfszas énekben. Szokásunk ellen fanyargatta magát. E' világi Zuzavarak között tisztán élt, és igen ártatlanul.

Édes Zoltánom ! Veled egygyütt minden Test-véreidet én hordoztam ezen karjaimon. Én voltam egyedül, kinek hív szolgálattyával élt, de élhetett-is egész Sátortok. Most-is állhatatos szívvel vagyok, és, még élek, lések-is fényes Udvarodhoz. Hazudni nem szoktam. Mind igazak azok-is, mellyeket mostanában hallandasz.

Jeleknek szörin-szálán el-vesztte után; édes Zoltánom, el-annyira meg-fogyatkozott erejében édes Anyád: hogy idő előtt le-kellene-betegednie Undváron. Itt, csak egyedül magamnak jelen-léttében, tégedet hozott e' gyönyörű világra. Ritka szépségeden úgy el-csudálkoztunk: hogy gyanakodni kezdenénk a' természetnek el-andalodásáról, melly téged' Kis-afziszonynak akar teremteni; s-nem tudom, mi té-továzttá után, Ferj-fiúvá változtatott.

Bé-se-pólyázhattalak egészszen; midőn újra vajúdni kezdett édes Anyád. Úgy tettszett: mintha még más magzatot érzett volna meg-indultt méhében. Ki-nem-lehet mondani azon ir-tóztató rettegést, mellyel, e' történetnek vélet-lensége miatt, egészszen el-nyomattatott. Eszé-be-jutottak a' Fejedelemnőnek Árpád', édes Atyádnak, azon szavai, mellyekkel élt ama' személyek ellen, kik egy-hással két gyerme-
ket pottyantanak. Ezeket ő *Félre-billentök-*
nek,

nek, és jámbortalan életűeknek lenni állította (18).

Ar-

(18) Ezen Velekedés a' következő Magyaroknál is meg-maradt. Ki-tettjék ezen régi írásból, melly ekkep-pen vagyon. Vólt egy Gróff: SIMON MICZBÁN, kinek Házas-társa magtalan vólt. Ehhez mégyen ala-misna' kérni egy szegény Aszszony-állat, ki egy mé-hel három magzatokat szült vala. Kit a' Gróffné igen meg-pirongatván, tisztátalan Aszszonynak mondá: mi-vel - hogy lehetetlen vólna, hogy Férjétől egyízer - 's-mind három magzatot fogadhasñon valaki. Mellyér a' Gróff igen meg - dorgálá az Aszszonyt. De, ihol az Istennek csudálatos ítéleti! Ottan hamar fogada az Aszszony méhhében. És, midön a' szülésnek napjai el-töltenek vólna; szült hét fiú - magzatokat. Mellyet midön látott vólna; meg ijede, jutván eszébe: mit mondott vala a' Három - gyermekű szegény Aszszony-állatnak. És, egygyikét ki - választván, határ egy Rocskába, avagy egy Dézsába rakatván; fejére paran-csolta egy Öreg-aszszonynak: hogy, el - vivén, el-ve-szefszze. Ez' idő-tájban jött Ló' hátán a' Gróff me-zőrül. És, elő-találván a' Vén-aszszont; kérdi: mit viszen? És, midön igyenessen nem felelne; Lova hátról le-szállván; meg-láttya. És a' dolgot, mibe légyen, meg-értvén; élete' vesztése alatt meg hagyá a' Vén-aszszonynak: hogy a' Gyermneket el-vesztet-teknek mondgya lenni. És így: mindeniknek különös Dajkát fogadván; fel-nevelteté. Midön fel - ferdültek vólna; az mi-némű ruházatban jártattyák vala az ház-nál fel-nevelkedett Gyermeket: az többinek is a' Gróff szintén olyan ruhát szabat. És, midön ebédelének;

Árpád' gyanúinak kegyetlensége úgy el-bádgyszította édes Anyádat: hogy, midőn utánad
Test-

azokat-is Udvarhoz tel. viteté. Egy-egyenlők-hasonlók lévén az otthon fel - neveltthez ; nagyon gyönyörködik a' Gróff-aszfszony benne. Kérdé a' Gróff: ha ki olyan szép hat Gyermeckét meg-öletne ; mit érdemlene ? Felel: egy-átallyában halálnak volna fia. Mondá a' Gróff : Te vagy az , Aszfszony-állat ! ki ezeket el-veszteni perancsoltad vólt. Meltyről meg - emlékezvén az Aszfszoy , lábához borúl Urának ; és úgy kér kegyelmet fejének. Ezekről (fel - nevedések után) hét Nemzetség származott ; tudni-illik : CSAPI, BOCSKAI, SZÖRTEI, SOS, RASKAI, ESZENI, KÖVESDI. Ha valaki e' Híftóriában kételkednék , ebből el-hiheti : hogy ez' Híftória egy Elő-kötőre mind ki-vagyon hímmel varva ; melly, csak nem régen , költki Ecsed várból. Ha ki inquirálná, nyomában - is érhetne. Az Anyai ágh pediglen , az nagy'-mefszje terjed. BÁTORI Familiának régi Gyökerére, BÁTORI STANISZLÓRA megyen - fel. Az melly ágh STANISZLÓFFI BATORINAK mondattatott : az - mint ihon ez' authentice költt Pecsétes Geneologia bizonyítja. Édes Anyja ő Fölségének vólt az néhai SZENYI KALÁRA-aszfszony , kinek eredeti szállott amaz halhatatlan nevű Néhai BÁTORI ISTVÁNNAK , Lengyel-orfzágnak dícséretes Királynának harmadik ág-háról. *EXEQVIARUM Caeremonialium Serenissimae Principis , ac Dominae Dominae SUSANNAE &c. &c. Excusi per Andream Velesucium , et Martinum Mezlenium. Anno Salutis Nostrae M. DC. XXIV. pag. 217*

Test - véredet meg-szülte; egyszer-is-mind utolsó szem-pillantását közelgteni gondolta. Sírva kért osztán engemet: hogy e' málik magzattyát men-nél-hamarébb el-rejtsen; és, hogy nemessége sze-rent fel-neveltesse, valami Úri Sátorba vigyem. Meg-szántam a' gyönyörűt. Meg-is-átkoztam a' szerencsétlenségnek kegyetlenségét, melly elle-ne illy idején törekedni kezdett.

Illy szerencsétlenségünk között az vala leg-nagyobb szerencsénkre: hogy ekkor ide-haza nem vala édes Atyád Árpád. Undvár körül nyag-gatta a' Magyarok' ellenségét. Időnk lehetett tehát, mind ki-gondolására a' rendelésnek, mind penig végbe-vitelére az el-rendeltt dolognak. Már ide; már amoda akartuk rejteni az ártatlan gyer-meket.

Midőn e' félelmes gondolatokkal ostromol-lyuk eszünket; íme! Gyula-Hadnagynak Sátorá-ból egy Követet látunk osztályunkba szaladni. Ez engem', a' Hadnagy' Feleségének nevével, igen kér vala: hogy, mennél-hamarébb lehet, hozzája mennek; és, veszedelmes le-betege-dése' alkalmatosságában, segítsem. Eszén se lenne immár az Afzszony. Nagy csuda lenne, ha ed-dig-is élne. Arra kérne pedig engem' a' Had-nagynő, hogy, ha holtta után meg-szűlné mag-zattyát; azt, ha leány lenne, Etelkának nevez-ném az öreg Annyáról. A' Fiúnak nevével semmit se gondolna.

Ezeket hallván a' Követtől ; áldottuk élő Istenünket, ki, ezen mi kis teremtményünknek biztos el-rejtésére, illetén alkalmatosságot nyujtani méltóztatott. Édes Anyáddal így végeztük el tehát a' dolgot : hogy (Gyula' Feleségéhez menvén) ötet nagy esedezéffel kérném : fogadná magáénak a' miénket-is, és Etelkája mellett együtt nevelné : mivel ő Urától talán semmit se tartana, ha egy-haffal kettőt mutatna-is. A'-mi fel-nevelése' bérét illetné, arról a' Hadnagynő éppen ne-szorgalmatoskodna. Tetézve viszfza-fogná-adni a' csapott vékát.

Ezeket így el-végezvén ; viszfza-küldöttem a' Követet ; és meg-ígértem : hogy nem sokára ott termék. Egy garabolykába takartam tehát édes Test-véredet, és vele egygyütt, mintha valami ajándékot vinnék, Gyula' Hitefséhez indultam. Csak az Isten a' meg-mondhatója, melly irtóztató - képpen rettegtem : ne-hogy ezen kis Teremtmény idő előtt el-árúllya magát ártatlan firásával. De olly kegyességgel víveltettek hozzánk a' Meny-beliek : hogy, minden gyanú nélkül, bé-mehettem a' vajúdó Aszfzonyhoz ; és e' gyönyörű Alaknak semmi nyíffantását nem vettem.

Tele volt Gyulánál a' Sátor, inkább firán-kozó : mint segedelmet nyujtó aszfzonyokkal. Gyula' Felesége, magán kívül lévén, él-e ? avagy meg-hólt ? nem tudta. Hogy el-intézett dolgom nagyobb titokban meg-maradhatna ; tüstént ki-
iga-

igazítottam az aszfszonyokat, azt rebefgetvén előttük: hogy valamint a' fok szakácsok között hamar meg-sózódna a' leves, úgy a' fok bábák között hamar el-veszhetne a' gyermek. Az-után: hogy Gyula' Hitefsének ki-iparkodó lelkét nem volna tanácsos e' fokaságnak jelen-léttével ijeszgetni. Magam elegendő lennék mind a' Magzatnak el-fogására; mind, ha az Istennek úgy tetszene, az Aszfszony lelkének meg-tartására.

Minek-utánna mindnyájan ki-takarodttanak; közelebb menvén a' beteghez, észre-vettem iszonyú nagy fájdalmait; és elzénék annyira el-tébo-lyodttát: hogy emberi móddal vizsgálza-nem-lehe-tett-állítani. Reá-szántam magamat a' Gyerme-
nek erőszakos el-vételére. Meg-segített az Isten. Meg-szülhette ugyan édes Gyerme-
két, de a' meg-roncsolódott alkotmányban az életnek semmi jeleit nem tapasztalhattam. Halva lett e' világra.

Tehát az Istennek gond-viselését annál-in-kább imádván, édes testvéredet annak helyébe tettem. Ama' meg-hólttat pedig, rongyaimba-
takarván, garabolyomba rejtettem. Csak alig vé-gezhettem-el ezen dolgaimat, ime Gyula' Hiteffe magához tért; és, maga' oldala mellett látván a' gyönyörű gyermeket; egészszen fel-elevenedett. Be-szóllítván az Aszfszonyokat; magam hamarjában el-mentem; és vizsgálza-tértem Anyádhoz.

Midőn osztán az Istennek különös rendelését előtte el-beszéllettem ; azon örvendezett fő-képpen : hogy eme' dolgunknak szerencsésebb vége szakadhatott , sem - mint el - intézzük vala. A' holt gyermekét egy réz ládikába zártuk , és *Kun* Hadnagyunkat KETELT arra kértük : hogy meszsze Undvártól valahol el-temesse. El-is temette (a'-mint az-után meg-értettük) egy homok dombba nem meszsze Kúnságjoktól , és e' tickot mind-ekkoráig híven meg-tartotta.

Fejemre parancsolta osztán édes Anyád : hogy e' dolgot magam-is nagy titokban tartanám , pedig mind-addig ; még Árpád e' világon élne. Annak halála után meg-jelenteném neked , de nem hamarébb ; hanem , ha Karjeből Magyar-országba jönne egy Fejedelemnek magzattya , a'-hová akkor levelet is küldött.

Mit írt oda , mit nem írt édes Anyád ; elejtettem. Elég az hozzá : hogy nekem Gyula' Hitefséhez kellett mennem , és fel-nevelnem édes Test-véredet. Ezt , hogy annál inkább magájénak lenni gondollya Gyulának Felesége , az ő akarattya szerént , ETELKÁNAK neveztük. Sok drága ajándékot vittem magammal. Nagy Atilának ama' híres kardgyát , és azon gyönygyöket , mellyeket a' Magyarok , meg-vervén a' gazdag ellenségeket , édes Anyádnak kezeibe adtanak.

Édes Zoltánom : ha tudnád , hogy szerette édes Anyád Etelkát , még életben maradt ! Hány ezer , meg-ezer könyveket hullatott : hogy öt világon magájának nem mondhatta , vele édes Anyai módra világon nem nyájaskodhatott ; bizonyosan el-hülnél . Utolsó szem - pillantásának idején-is hozzája kellett vinnem édes gyermekét . Öt ki - mondhatatlan nagy anyai örömmel meg-ölelgette , és öfsze-csókolgatta . Végtere : az én szorgalmatosságomban ; Az után : ha egyszer Vérsége ki-tudódhatik , édes Zoltánom ! a' te atyafiságos szeretettedben ajállván , leányának édes ölelgetései között ki-adá a' lelkét .

Már most tehát , édes Zoltánom , édes Fejedelmem ! itt van Etele , a' Karjeliék' Ura . Én a' Titkot ki-mondhattam , ki-is-mondottam . Meg- emlékezz . édes Anyádnak utolsó sohajtásáról , és kívánságairól . Édes Etelkájának , ama' gyönyörű Magzattyának szerencsáját , édes Anyád' nevével , Test - véri szeretettedre bízom - - - mert , el-eredvén zokogásaim , többet nem szólhat - - -

El-fogta az örvéndetes sírás a' Fejedelmet-is . Olly nagy erőt vett rajta a' Zokogás : hogy szóra nem fakadhatna . Az egek felé vetvén könyves szemeit , azt juttatta eszébe : minő veszedelmekben forgott Etelka , ismeretlen test-vere ; hogy akarta a' Titkos fel-falatni vele drága-látos Húgát ; melly szörnyű hamarsággal iparkodott el-vesztésére maga-is . Ezen gondolatoknak irtóz-

tatóságától úgy el-nyomattatott; hogy, reízkető inait nem bírván, egy kö-sziklára le-ülne; és átkozni kezdené Árpádnak kegyetlenségét, ki helytelen vélleménnyel szinte el-vesztette nem csak egygyetlen-egy leányát; hanem az akkori világnak remek-munkáját-is.

Sűrűbben hullottanak ismét könyvei, midőn az Istennek különös gond-viseléséről gondolkodott. Ezer hálákat adott a' Meny-belieknek, kik a' veszedelmes eseteket meg-hátrálták; és, e' titoknak ki-nyílttát, e' szerencsés időkre halasztották.

Most juta immár Zoltánnak eszébe: mi vitte-reá Etelkát; midőn, Csepelre jöttekor; meg-figyekezvén magáról; Hanzárnak jelen-léttében; hirtelen meg-csókoita Fejedelmi Személyét. Tudni-illik: a' Vér Vízze nem válhatott ő-benne. Ki-ütötte magát a' hatalmas természetnek megzabolázhatatlan ereje. Erődenebb-is volt a' külső mesterséggel el-ámíttatott ész; mint a' Vérének belső, és még ismeretlen erős ösztöne. Csak ezen egy cselekedete, ezen egy mérészsége ama' szemérmetes Angyalnak, elegendőnek láttatott előtte (ha mindgyárt az ország' egyenlőségét nem emlegetné-is), hogy őtet valóságos Húgának tartsa.

Röpülni! Röpülni akara az-után édes Etelkájához; és, szívének még heves indulataival, ki-nyilatkoztatni a' dolgot. De osztán: megny-

enyhülvén gerjedelmei; az találta eszébe ötle-
ni: hogy Etelkának nagyobb vigasztalására es-
hetne; ha Fejedelmi eredetét akkor hallaná:
midőn Etelével öszve-esküdné. Meg-állapodott
tehát ezen gondolatban.

Mind-az' által: ezen rendelését nem akar-
ván a' Dajkával közleni, ötöt egy kő-szizklához
vezette; és, reá - tétetvén jobb-kezét, meg-es-
küdtette: hogy, valamint e' kő - darab semmit
se szóllana Etelkának Fejedelmi eredetéről: úgy
ő-is egy lélekkel mind - addig nem fogna felőlle
beszélni; még annak ki-nyilatkoztatására ön-
nön-magától Zoltántól szabadságot nem kapna.

Meg-esküdüött ugyan a' Dajka. De, nem
tudom, mi rettegéssel lett tele, midőn a' szava-
kat mondotta. Talán meg-érzette azon szeren-
tsétleuséget, melly e' titok' ki - nyilatkoztatásá-
nak olly sokaig tartó el - halasztásából Etelkára
következett.

KILENCZEDIK RÉSZ.

ETELKÁNAK OKOSKODÁSAI.

Minek-utánna Zoltán így végezett-el a' kert-
ben mindeneket; Etelkának meg - látogatására
igyekezett. Ez akkor valamit a' szobában var-
rogatott Hanzárral. És, midőn nyájas beszéd-

gyeik között vígan töltenék idejeiket; íme! Zoltán reájok nyitotta az ajtót.

Le-nem-írhatni azon indulatokat, mellyek egyszerre el-fogták a' Fejedelemnek érzékenségeit, midőn szemeit Etelkára vetette. Ábrázat-tyára nézván, úgy fel-görjedett: hogy egy szót, höbögés nélkül, nem-is-szóllhatna. Ugyan-azért: amazoknak nagy csudáltokra, szünetlen ide-to-va hányta-vetette fejét. Úgy-is tettűszett: mint-ha a' szobának minden szeg-lukát ki-akarná kémlelni, pedig olly szorgalmatossággal: hogy szemének minden erejét abban kívánná el-vesztegetni.

Zoltán' szemeinek szokatlan csavargásait ész-re-véven Etelka; szer-ílelt el-neveté magát. Az-után így szólla: Már most én-is meg-akárom próbálni mesterségemet: ha vallyon a' Fejedelem' szemének tüköréből úgy ki-láthatom-e mostani gondolatait, valamint ő ki-vehette minapi vélekedéseimet. — Nézzünk bár egy-másnak szemeibe. De osztán: el-ne-tagadd Bátya; ha ki-találom az igazat.

Ezzel Etelka (félre-vetvén varrását) hamar-jában fel-kele; és, Zoltánnak szem-közebe áll-ván, úgy nézett szeme' tükörébe, mintha egészen körösztü-l-akarta volna nézni. Ekkor Zoltán, nem tűrhethvén tovább Tett-véri indulatait, édes Húgának nyakába borúlt; és, szíves köny-vei-

veinek ki-húltta között, ki-magyarázhatatlan örömével, hangosan meg-csókolta.

Igen meg-pirúla erre Etelka. De egyszer's-mind, hogy a' Fejedelelemnének gyanús gondolatait meg-zavarhatná; hirtelen az előbbienekre tért, és azt kérdezte Zoltántól: Úgy-e, bizony? midőn előbb a' szobába jövé; és, körös-körül nézvén, mindeneket ki-kémlelél; a' gondolattal valál: hogy valamelyik szeg-lukban itt találod nálam Etelét? Úgy-e bizony: hogy vak-léttem-re-is patkóra találhattam. De el-ne-titkold, ha ki-tanúltam gondolatodat. Mond-meg igaz lelkedre: tudok-e én-is valamit a' varázsláshoz?

Felele Zoltán: Látod-e, édes Etelkám, melly meszsze vagy az azon Ég eme' mí Földünk-től? Hidd-el: olly meszsze van az én gondolatom a' te véleményeidtől. Csak ki-tettfszik: hogy valamint a' Szén-égetőnek tőken a' szeme: úgy Etelkának-is Etelén a' gondolattya. A' macskák-is egerrel; a' malaczkák-is makkal álmodoznak. A'-ki mit szeret, kedves az annál. No ugyan, meg-adád neki édes Etelkám!

Ezekre még jobban meg-pirúla valaki. De, hogy szemérmét fel-segíthetné Hanzár; hirtelen fel-ugra munkájától, és ezeket mondá: Könnyű ám néktek beszélni; de nehéz ám nekem ezen igen atyafiságos indulatokat szemlélni. Leg-alább előttem ne nyalogatnátok egy-mást. Mert: igen gonosz a' természetem; ha egyszer

meg-haragszom. Már se türhetem penig forró gerjedelmimet. Ezekkel meg-ölelé mind-a'-ket-töt; és öfzve, meg-öfzve-csókolá.

Ezek után: Hitefséhez fordulván Zoltán; így szóllott: Meg-bocsáfs, édes Hanzárom: hogy, meg-feletkezvén magamról, a' csókot vízfzatalálám - adni édes Etelkámnak. Mert: elsőben: adós maradni nem akartam; az után: én bizonyára benne nem külömben édes Húgomat szemléitem; valamint ő engem' édes Battyának tart-hatott. E' csókot tehát ne másnak; hanem a-tyafiságos szeretetünk' nyilván való jelének gondold. Leg-alább meg-ne-ütközz rajta.

Ezen tréfáit kész-akarva indította Zoltán: hogy Etelkának kedvét fel-lobbanthassa; és vele a' következő Sátorofságról annál bátrabban beszélheffen. Mert: mind Zoltánnak, mind Hanzárnak azon vóltak gondolataik: hogy a' meg-esküdtetést hoszszú időre ne terjeszszék. Budán akarák el-végezni a' lakadalmat. Ugyan azért: Etelkát középre vévén, le-ültenek. Zoltán pedig így szóllott.

Tréfa ugyan a' tréfa; de a' valóság-is valóság. Abban-hagyván a' tréfát, jer-mennyünk a' valóságra. — Édes Etelkám! Nem mond ellene e' mostani Sátorofságodnak édes Eteléd. Ki-kémleltem gondolatait. Jelen van a' Fő-pap-is. Itt vagyok én-is Hanzárommal egygyütt. Eb-helye a' többinek. A-mit régen ohajtottál; ahhoz könnyen

nyen juthatsz ; ha akaratod' egyenesen ki-adod. Mond-ki tehát minden színlés nélkül : Budán akar-sz-e Etelédhez menni , avagy Sepelen ? Magamra vállalom híres lakadalmadat. Tapasztalni-is fogod : hogy olly pompáßan el-járod hármastánczodat : hogy felölle meg-fog-emplékezni nem csak Buda-vára , hanem az egész Ország. — Mért sütd-le szemeid' ? Szólly , édes Etelkám ! Azok előtt beszélfesz , kik igazán szetetnek , és szerencsédet kívánják.

Felele Etelka : A'-mí engem' illet ; Hatalmas Fejedelem ! bátorságossan ki-adom szívem' titkait. Régen ohajtottam Etelét. Mindenkor tettfszettek gyönyörű erkölcfci. Nem találkozott , azon Leventák közül , kik ekkoráig szemeimre akad-tanak , egy valaki ; kit hozzá-foghatóbbnak állít-hattam volna. Mind - az' - által : ha a' fiúi köte-lefséget jól tudom ; ezen Sátorofságot , Atyám-nak engedelme nélkül , nem kívánhatom. Meg-átkozna Gyula ; ha , híre nélkül , illy nagy do-logba avatnám magamat. Te se kívánhatod fe-jemre a' rettentő atyai átkot. Illik tehát : hogy esőben e' Sátorofságot néki meg-jelentsém ; az-után : arra , fiúi alázatossággal , tölle engedelmet kérjek.

Monda Zoltán : Édes Etelkám ! hidd-el : hogy erre Gyulának engedelme éppen nem szükséges. Tudd-meg : hogy e' dologban én-is javasolhatok valamit. Sőt : többet parancsolhatok , mint Gyula ;

la ; avagy más akár-ki. Meg-tudod annak idejében az okát. Most arra kérlek : hogy szived' indulatainak engedelmeskedgy inkább, sem-mint Gyula' javallásának. Fejedelmednek higgy inkább, sem-mint Apádnak. Javadra igyekszem. Meg-ne-vedszívésségemet. Soha meg-nem csal-talak ; most se akarlak.

Erre Etelka, fejét csóválván, így felelt: Most sem akarlak! - - • Ugyan ugy-e? - - • Édes Zoltánom! nem hittem volna felölled: hogy (Te-is Fiú lévén) a' fiúi kötelességről, Atyádnak holtta után, illy hamar meg-felelkezzél. Eb higgye: hogy egy Fejedelemnek tehetsége annyira terjedheffen: hogy azon atyai hatalmat megerőtleníthesse, és lábáról le-ejthesse, mellynek mind az Isten, mind pedig a' Természetnek törvénnye erőt, és hathatóságot adott. Olly hiszembe valék mindenkor: hogy inkább illene személyemhez: ha, Atyámuak akarattya szerént, akár-mi-nemő szegény emberhez mennyek; mint, annak akarattján kívül, akár-mi-nemő Fejedelemmel öfsze-párosodgyam. Nincs-is okunk, mért meg-nem jelentenők Gyulának. Ő e' Sátorosságot nem csak szereti; hanem kívánnya-is. Igen kedvelli Etelét, és annak állhatatos igaz erkölcsseit. Maga-is sürgetné, ha jelen volna. Legalább ellene-nem-mondana szíves kérésémnek. Soha édes Atyámnak engedelve nélkül semmit se cselekedtem, még a' leg-csekélyebb dolgokban-

ban is. Hogy-hogy kívánhatod tehát azt tőlem : hogy eme' nagy, és örökkön tartó szövetséget engedelme nélkül meg-tegyem? — No bátya! ugyan meg-adttad néki Te-is! — Csak ki-tett-szik: hogy mindenkor engedelmeffebbek édes Szüléikhez a' leányok, mint a' fiú-gyermekek. — Vegtére: édes Zoltánom! édes Hanzárom! ez az én véleményem: hogy, vagy Budára hívassuk édes Atyámat; vagy hozzá Wilágosra le-ereszsz. E' kettő' egygyikének meg-kellettik lenni. Ne-is faggass többet. Ezen fel-tételemtől soha el nem-állok.

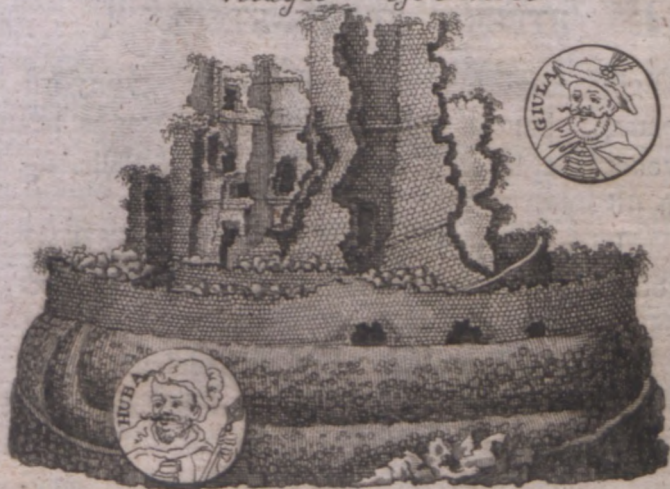
Ezeket hallván Hanzár (gyönyörű engedelmeffégre nézve) inkább meg-szerette Etelkát. Okoskodásnak-is nagy erejét látván, arra kérte Zoltánt: hogy kérésének engedgyen; az atyai birtok alól el-ne-vegye a' Magzatot; a' Sátorossággal ne hirtelenkedgyen. Elég idő lenne Wilágoson-is. Maga-is örömeft le-rándúlna az Országnak azon részeire: mivel mind-eddig kies térségének csak gyönyörű hírét hallhatta, de szemeire soha nem vehette. Hanzára-is lenne a' gyenge, és könnyörületes szívű Etelkának: ha holnap', Róka' el-vesztése' idején, Budán nem leendene.

Hanzárnak e' szavait hallván a' Fejedelem; egy-keveffé magában gondolkodott. Az-után: így rendelte-el a' dolgot: hogy Etelka holnap napon idején-reggel Wilágos-vár felé meg-indúl-

lyon Etelével, Rimaval, és a' Fő-páppal. Maga pedig, Hanzárral együtt, harmad'-nap múlva le-menendene. Addig-is a' Sátorofságot meg-jelentenék Gyulának. Úgy el-is-végezzenek mindeneket: hogy osztán semmi akadályra ne találhassanak.

Meg-tettség mindnyájoknak ezen rendelés. Kik-is (más napra kelvén az idő) el-búcsúztanak a' kegyes Fejedelmektől, és Wilágos-vár felé meg-indúltanak; de bal szelek' fúttával. Istenem! minő változások vannak e' világi dolgokban!

NEGVEDIK SZAKASZ.

- I. Rókának Vége.
- II. Etelka Wildgofon.
- III. Etelka Etelével.
- IV. Etelka Gyuldnál.
- V. Zoltán Wildgofon.
- VI. Gyula Etelkánál.

- VII. Gyuldnak új Fortéllya.
- VIII. Világos Etelkánál.
- IX. Etelka Kddárnál.
- X. Etele Etelkánál.
- XI. A' végső Dolgoz.

ELSŐ RÉSZ.

R Ó K Á N A K V É G E.

E-jött azomban Róka' el-vesztésének ideje. A' példás meg-büntetésnek látására öszve-gyűltenek a' körül-belől lévő helységeknek lakosi. A' fel-nyárfolásnak helyéül azon dombot választották Buda' tájjékán, melly a' mostani Királyi Háznak éppen ellenében vagyon, dél, és nap-nyú-

nyúgott között. Nem csak ezen gyönyörű dombot; hanem a' körös-körül levő magos hegyeket-is el-lepte a' temérdek, és számlálhatatlan fokaság.

Jelen voltanak azon Leventák-is, kik Karieljából Eteléjért jöttenek. Ezek, jól meg-értvén Rókának gonoszságait; és miatta Uroknak, és ama' szép Etelkának nagy veszedelmeit; csak éppen azt bánták: hogy körmük közé nem keríthették. Nem csak meg-kopíntották volna körmeit; hanem ezerszer, meg-meg ezerszer meg-olvaszták volna oldal-bordáit. Minden ki-gondolható kénzásokra méltónak lenni állították az Istentelent.

Róka, a' Síralom-házból ki-jöven; midőn Csepelnél a' Budai partokra által-tétetett, (ne hogy, a' Dunába ugorván, a' meg-érdemlett karóba húzást el-kerülne) reája nagy szorgalommal vigyáztanak. Elsőben le-kötözték a' hajó' derekában irgalmatlanúl. Az-után: fokban kezekben tartották azon szőr-pányváknak végeiket, mellyekkel szinte minden tagjai öszve-szorítottanak.

De Rókának esze' ágába sem ütközött azon gondolat: hogy magát el-veszefszze. Nagy töredelmességgel, és a' Remetének mindenütt vele lépttével tökéletesen el-készülvén, olly maga'-viselésével mendegelt ama' savanyú kút felé: hogy, kik ezen állapottyát látták; noha gonosz-

noszságait átkozták; meg - is szerencsétlen személyét meg-síratnák.

Midőn osztán ama' Síralom-dombra értenek; holott keserves halálának irtóztató eszközei feküdttének: fel-állott mind-egygyiknek haj-szála. De reszkedttének az inak-is, midőn a' goromba nyársat; a' kegyetlen furkókat; az irgalmatlan bárdokat, és czövekeket látták. Maga a' Titkos, noha magától a' haláltól nem félne; de, halálának ezen eszközeit szemlélven, úgy meg-változtatta színét: hogy rajta az emberi ábrázat alig maradhatott. Bizonyyára: kik ennek-előtte jól ismérték; és mostanában látták: hogy tulajdon ő lenne, magokkal el-nem-hitethették.

Minek-utánna a' körül-állóknak hallattokra el-olvasztattak gonosz tettei: ő ugyan mindene-
ket újra meg-bizonyított; és magát a' fel-nyársolásra méltónak lenni vallotta. Bocsánatot kért mind a' Fejedelmektől; mind a' meg-sértett személyektől; mind végtére a' jelen-lévőktől. Ezeknek, hogy őtet ki-késérni méltóztattanak; megköszönte szívefségeket. Hogy érette az Isten-nél esedezzenek; kérte Fele-baráti szereteteket.

A' Hóhérok körmeik közé által-adatván; benne femmi irgalom nem tapasztaltatott. Leránczigálták inkább foltyait, sem-mint ruhájából le-vetköztették. Ama', le-vertt négy czövekek-hez-is úgy húzták-vonták kezeit, és lábait:

hogy

hogy nem csak ropogásai hallattatnának az erőltetett tagoknak; hanem egy-mástól el-oszlási-is láttaszattatnának. Minden szánakodás nélkül fenekébe vervén a' durva nyársat; szörnyű jajgatásai között körösztült - hajtották el - senyvedett testén. Végtere: a' karónak végét egy verembe eresztvén; a' meg-rongyollott testet mindennek szeme' láttára ki-függesztették.

Haj - szálakat meresztett, és testeket borzasztott ezen irtóztató látomány. Nyaka' csigája mellett jöven-ki hegye a' nyársnak; a' belső részeket keményen ölzve-szaggatta. Ugyanazért: szörnyű kényyait látván a' szánakodók; nem mondhatták felölle: hogy éi; hanem irtógalmatlan halálával keserveffen küszködik.

Ki-mondhatatlan nagy fájdalmai között gyakran emlegette Etelkát. Még akkor-is bocsánatot kért ártatlan személljétől. Esedezett a' környül-állók előtt: hogy, holtta után, Etelkával lévén, meg - vigyék igazi töredelmességét; és a' Szűznek, Etelével egygyütt, sok ezer szerencsés napokat kívánnyanak.

De ama' Karjeli Vitézek, kik a' nyárs mellett fog-csikorgatva állottanak; minek-utánna Rókanak bőven ki-csurgó vérét szemlélték: csoportosan bele-mártogatták köpönyegeik' szárnyainak csúcscsáit. Tudni-illik: hogy e' meg-büntetett gonoszságnak nyilván-való jelét sokáig hordozhassák; és vízfőzmenvén Karjelbe, Fő-vezérnéjek-

néjeknek-is, e' történetet, mint pecséttel megerősített valóságot, meg-vihetsék.

Azomban: az Istennek irgalmafsága szűnetlen emlegettetett a' Remetétől. Fel-fel-kiáltott a' nyomorúltthoz: hogy csak annak kegyességébe bízna, ki az örökös el-kárhoztatást, ezen ideig-tartó kénokkal fel-akarná váltani. Ha testi szemeivel nem lehetne immár, leg-alább buzgó szívével emelkedne az egek felé; és vétkeinek sokszori meg-vallásával, és keresztényi töredelmességével cínáltt egyenes utat szemlélné a' Mennye'k' Országában.

Fel-fel-ébredett ezen hangzó szavakra a' szerencsétlen lélek. És magát, nem csak ezekre; hanem más kegyetlenebb kénokra-is méltónak lenni kiáltotta. Csak azon örvendezett gyötrelmeiben: hogy, kiknek méltatlan el-vesztésekre' iparkodott; azoknak életek szerencsésen meg-maradhatott.

Éme' szent beszélgetések között csak el-nem-érkezhetett utolsó órájának szem-pillantása. Mellette állottanak ugyan széles bárdgyokkal a' kegyetlen Hóhérok: hogy, a' rendelés szerént, holtta után négy részre darabollyák, és tagjaikat a' meg-nevezett négy városoknak akasztó-faira függeszték; de félénk lelke csak ki-nem-költözködhett el-roncsolódott testéből; talán azon okra nézve: hogy az Istennek hatalmasabban ki-teljen, midőn azokat, kik az Orzá-

got, és az ártatlanságot nagy Istente'enül megtámadgyák; különös példával erőssen megbünteri.

Mert: íme! midőn élete annyi ideig tartana, hogy annak végét a' Hóhérok-is nagy unalommal várnák; ugyan-azért (Etelkának kérésére meg-engedődvén esti agyon-verése) görcsös furkókkal-is kerülgetnék fejét: hirtelen azon Hegy körül, melly mostani Buda-varának ellenében nyári nap-nyúgott tájra fel-emelkedik, temérdek sok SASOK szállingálni láttszattattanak: pedig olly kegyetlenséggel: hogy azon domb-ra-is, mellyen a' fel-nyárfolás el-végeződött, nagy méreggel ütven, szárnyaik' hadarázásával, horgas szájok', és körmök' vágásával, és karmolásával el-széllyesztenék nem csak a' gyűlevész embereket; hanem a' vakmerő Hóhérokat-is.

Csak maga maradhatott, Róka mellett, a' Remete; ki mind-egyre élesztette a' szerencsétlen embert, 's-ugyan-azért: annak utolsó veszedelmét közlőrl-is láthatta. Mert: a' többieknek el-távoztok után, csoportosan Rókának esvén a' kegyetlen Sasok; testtét, minden irgalom nélkül, szerte-széllyel szaggatták. Vég-tére: mind-egygyike, maga' darabjával, azon említett hegyre vízfő-szállott, mellyen ez-e őt összve-csoporotosodttanak.

Ezen irtóztató történet felől igen külömbféle vélekedésekkel vóltanak a' meg-rettent emberek.

berek. Némellyek a' Safok' képében ördögöket-is láttanak. — Vóltanak ollyak-is, kik reáesküdttenek: hogy, négy részre oszolván a' Safok, annak egygyike Bihar felé repült a' bal lábával. Másika Veszprémbe vitte légyen jobb kezét. Harmadikát Temes felé látták a' jobb lábával. Bal kezét Wilágosra hurczolta a' Negyedik.

A'-mi több: ezen irtóztató történetnek híre el-menvén az Országban, találkoztanak ollyak-is: kik azt locfogták-fecsegték: hogy: azon említett helyeknek akasztó-fáin, valami ismeretlen dögöt fűgni láttanak. Azokat, nem másnak, hanem Róka' tetemeinek lenni mondták.

Akár mire véllyék ama' történetet az Olvasók; én csak arról emlékeztem: a'-mi megeseft. A' történetnek okáról semmit nem mondhatok: mert az Istennek Titoknokja nem vagyok. Elég az: hogy azon helyet, mellyen a' Safok egybe-gyűltenek; még mostanában-is SAS-HEGYNEK nevezik mind a' Magyarok, mind a' Németek. Ama' dombot pedig, mellyen Róka fel-nyársoltatott, még most-is RÓKA-DOMBNAK mondgyák a' Magyarok; NYÁRS-HEGYNEK a' Németek.

Illy halált, illy emlékezetet érdemlett nálunk az Istentelen Róka; ki, az akkori időkben, meg-zavarván Magyar-országunkat, szinte ki-facsarta kezünkből azon Örökségünket, azon

Sajátunkat, mellyet édes Magyar Eleink annyi fáradsággal, annyi vér-ontással szereztenek. Ha utolsó szem - pillantásában valóságosan észére tért; minden kényyái fölött a' gyötörhette szívét fő-képpen: hogy holtával maga után vitte egész Magyar-orzágnak gyűlölségét, és átkát. Nem találkozott egy-is, a'-ki halálán nem örvendett volna.

MASADIK RÉSZ.

E T E L K A W I L Á G O S O N.

Rókának példás veszedelme után, nem valami hátra, hanem Etelkának, és Etelének, e' gyönyörű párnak, az öszve-házasulás által, következendő világi boldogságok. De, nem tudom, mi okra nézve, magam-is irtózom a' Lakadalomnak elő - beszélttétől. Visgálhatatlanok az Istennek rendelései. Én, ezeken álmélkodván, úgy fogom elő-adni a' dolgot, a'-mint megtörtént. Nem - is fogok ítéletet tenni: ki volt a' következendő esetekben vétkes; ki pedig ártatlan. A' környül-állások világosan ki-adgyák: kit tarthatunk emberséges embernek; kit szorgalmatosnak; kit engedelmesnek; kit irgalmatlan gyilkosnak.

Midőn

Midőn tehát Etelka Wilágos-várra érkezett; minden más foglalatosságait abban-hagyván, egyenestlen édes Attyának osztályába szaladott; és, szívének nagy elevenségével, elő-beszéllette a' Budai dolgokat: Etelének fogságát a' Csonka-toronyban; Tuhutumnak, és Rókának Csepelre jöttöket; ennek halálára el-készültt eszközöket; Etelének Karjeli Fejedelemségét; Zoltánnak, és Hanzárnak, mind magához, mind Eteléhez különös hajlandóságokat; a' Sátorosság' dolgában egyenlő akarattyokat, és szinte erőszakjokat; magának ellenek-állását; végtére: a' Fejedelmeknek harmad' napra ide-jöttöket.

Mind ezeket olly buzgósággal hozza-vala-elő Etelka: hogy könnyen által-látná Gyula édes leányának vágyódásait, és Eteléhez ragaszkodó gondolatait. Ezeknek el-beszélte' alkalmatosságával fő-képpen azon ütközött-meg a' Vezér: hogy a' Sátorosságot a' Fejedelmek-is sürgetnek, noha Etelének Fejedelmi eredetét, leányának köz-nemességét jól tudnák.

Nem gondolta ugyan Gyula: hogy leánya (e' történtt dolgokat emlegetvén) a' hazugokhoz szegődött legyen. De a' Fejedelmek' rendelkezéseiket olyanoknak lenni állította, mellyekkel maga' gondolatai meg-nem-egygyeznének. Ők, tudni-illik: Etelét rendelték Leányának számára; maga Zalánfinak társaságát alkalmatosabbnak állította. El-sem-is-akart állani ezen gondolattól;

nem csak azon okból, hogy azzal Etelkának bajait meg-orvosolhattya, hanem azért-is: hogy meg-ígérte immár Zalánfinak; 's-nem-is vélné: hogy a' meg-hazudtolás emberséges emberhez ilyen.

Ezekkel, és e'-féle gondolatokkal torkig tele lévén Gyula, fokat fohajtozott leányának előbbeni beszéllése között. Meg-is-szánta Személyét; jól-tudván: hogy, ha Zalánfinak emlegetésére jövend, meg-fordúlna jó kedve, meg-is-fzomorodna. De az előbbeni veszedelmeket szívére vévén a' szerető Atya, irtózott Etelének Vő-legénségétől. Ugyan-azért; hogy egyszer immár ezen Zúr-zavarból ki-veheffe leányát, Zalánfival-való Sátorofságnak környül-állásához akara kezdeni, így szólván hozzája:

A' Sátorofság' dolgában leg-okosfabbban fogsz cselekedni, édes Etelkám; ha magadat egészen édes Atyádnak akarattyára hagyod. A' Szülék tudgyák leg-inkább: mi mihez, és ki kihez illeendőbb. Ők forgottak valaha az ilyen állapotban. A' leányok meg-fem-álmodhattya azon veszedelmeket, mellyeken édes Szüléjek régen által-estenek, és meg-okosodttanak. Ők gyakran csak magokat keresik, és a' Sátorofságban csupán csak a' jelen-valókra néznek; a' következőkről vagy meg-felelkeznek, vagy abban-hagygyák az esztelen szelesek. Nem esik-megpenig valami hamarébb, mint a' Sátorofság:
kön-

könnyebb - is a' Nőszés, mint a' kétszer főzés. De Te, édes Leányom, ha kápát nem adsz szemeidnek, dugaszt füleidnek; ha alunni nem bocsátod eszedet; könnyen által-láthatod: hogy, az illetén terhes dologban, édes Atyádnak akarattyához kelletik ragaszkodnod, és éppen azt cselekedned, a'-mí tölle jóvá hagyatik.

Felele Etelka: Ugyan-is, édes Atyám, e' volt az oka: hogy Etelével, engedelmed nélkül, öfsze-nem-párafodtam. Ellene állottam Budán (penig, ha tudnád, minő erőszakkal) Fejedelmünk' akarattyának; és szünetlen az atyai engedelmet forgattam. Soha ez-előtt, akaratom ellen, nem cselekedtem semmit. Ugyan-azért: e' nagy dologban-is atyai engedelmedhez folyamodom, fiúi alázatossággal kérvén szívességedet: hogy Etelével leendő meg-párafodásomra atyai áldásodat adgyad.

Monda Gyula: Tehát, édes Etelkám, csak el-tökéltetted immár magadban a' Sátorosságot; minek-előtte végső szándékomat éppen meg-értetted? — Most tapasztalom elsőben, hogy Te is, az al'-s-fel szélnek eresztvén gondolataidat, azon, tökéletlen leányoknak nyomaikon lépdegelsz kik magok' kénynek' rándulását követik; és, előre meg-adván szíveket, az atyai áldást nem a' Sátorosságnak szabad el-kezdésére; hanem fel-nem-szabadított folytatására kívánnják. — Lászlád: mit cselekszel, édes leányom! De

fem íze, sem büze kotyvasztásodnak. El-akad, látom, szakasztani a' kötő féket. Jól felis-fzeded bokádat, 's-jól meg-futamodtál; de nem az Ország' úttján. A' csavargós öszvényeken, az út-félen tekeregsz. Vigyázz magadra: akkor, 's-onnan jöhet fejedre az átok; mikor, 's-honnan nem reméllenéd.

Attyának ezen szavaira nagyon meg-keseredett Etelka. Illyen-képpen soha még nem bánt személlyével tellyes életében. El-fakadott sírva előtte, és ezeket mondotta:

Meg-bocsáts, édes Atyám. Nem kellett volna az el-tökélt Sátoroságomra atyai áldásodat sürgetnem; hanem előbb: Etelének hajlandóságát meg-jelentenem; az-után: mi tévő legyek, atyai tanácsodat kérnem. Ime! meg-vallom botlásomat. Szánom-is, pedig nagy töreldelmességgel, esztelen hirtelenkedésemet. Már most tehát, édes Atyám! fiúi kötelességem szerént, alázatosan jelentem: hogy Etele hozzám nagy szíveséggel viseltetik; e' Szövetséget a' Fejedelmek-is sürgetik. Mi tévő legyek, méltóztatásál bölcs atyai tanácsoddal oktatni.

Felele Gyula: Már most szeretlek, édes leányom: mivel, el-futamodásod után, ismét az Ország' úttjára tértél. Most tehát, édes Etelkám, mivel az illetén terhes dolgokban nagy okossággal kelletik forgolónni nem csak te-néked; hanem fő-képpen én-nékem-is: leg-is-leg-elsőben azt kel-

leük

letik bizonyosan meg-tudnunk: ha vallyon Etelenek szíve'-járattya olly állhatatos légyen-é, hogy magát semmi se adhassa elő, melly meg-másolhatná el-tökélt szándékát. Mert, íme! édes leányom, noha én azt ennek-elötte-is észre-vettem: hogy ő nagy hajlandósággal légyen meg-ismértt személlyedhez; és, annak előbbeni köz-nemességéről gondolkozván, illendőnek-is véltem e' társaságot: de most, annak Fejedelemségét meg-értvén, téged pedig köz-nemességűnek lenni tudván; igen tartok a' veszedelmes színlésektől. Az illyetén egyenlőtlen személlyeknek özsze-keleésekben nem tanácsos a' pusztá szavakra támaszkodni. Ezek a' levegőben hamar el-enyíszhetnek; és, mikor osztán leg-nagyobb szükségünk lenne rájuk, hogy velek a' mondott ígéreteket meg-bizonyítsuk; nincsen nyelk, hogy meg-markolhassuk. — Etele' szereténének tehát, és állhatatosságának olly bizonyos jelét kelletik ki-facsarnunk, mellyet ő semmi-féleképpen meg-ne-tagadhasson. A' mondott szavakat könnyű ő-néki vissza-mondani, ha hasznát látta. De a' pecsétos papirosban foglaltatott világos ígéreteket nehéz meg-homályosítani, avagy éppen meg-hazudtolni. — Már most, édes Magzatom, egy bátorságos útra vezettelek. Rád bízom a' dolgot: mivel nekem más foglaltságaim-is vannak. Légy engedelmes mindenben. Úgy várhatod fejedre az Istennek áldását.

El-válván édes Attyától Etelka; olly bűnak ereztette fejét: hogy őszszel a' legyet nem láthatni olly szomorúnak; mint ötet mondani lehetett, midőn a' kertben virágjai között tántorgott. Irtózni kezdett Gyulának valami tickos szándékától. De nem tudta nyilván: mire céllozna? mit főzne illy alattomban magában? Elől vizet; hátul tüzet látott mindenekben.

Nem-is-találhatta immár ama' régi vigaságát virágjai között. Meg-változni láttszattattak mindenek; és, kedves Eteléjével egygyütt, veszendő főben lenni. Úgy tettzett: mintha a' dér meg-csípte volna a' szaradásra hanyatló levelkéket, avagy a' ragya le-sütötte volna a' ki-nyílani kezdő bimbókat. Itt tehát semmi vigasztalást nem lelven, el-hagyta nem sokára virágjait. Azután olztályaiba ment, holott Etelétől már régen várattatott.

Meg-nem gondolhatta volna a' Szűz, hogy Etele nála leheffen. Ugyan azért: midőn reája nyitotta az ajtót; el-annyira meg-döbbsent: hogy, minő szavakkal éllyen köszöntésére, eszébe nem juthatna. De még Etelének szívét-is körösfűljárták azon szomorú vonások, mellyek a' Szűz-
nek

nek ábrázattyán világossan ki-tett-fzettenek. Nem akarta meg-szóllítani az ide-tova járó, és szünetlen fohászzkodó Kis-aszfzonyt. Nagy nyughatatlansággal várta reménten szomorúsága' okának ki-nyilatkoztatását.

Nem kevés idő múlva, magához térvén Etelka, így szóllott: Most jutottunk olly környül-állásokba, édes Etelém, mellyekben, ha a' Magyarok' Istene rajtunk nem könyörül; Te pedig hozzám való különös hajlandóságodat, és állhatatos szeretetedet újra ki-nem-mutatod; következendő Sátorosságunkról nem-is gondolkodhatunk. — Édes Etelém! ki-nem-vallhatom jobb barátom előtt azokat, mellyek bús szívemet terhelik. Ne reám neheztelly, ha talán fel-háborodhatol. Tudgyák az Egek: melly igen tartok kedvetlenségedtől. Élni nem akarnék, ha hozzám való szívefségedet el-veszteném. De, ha ki-nem-vallom; attól irtózom: ne-hogy egészfzen el-veszefszfelek. — Édes Etelém! most szánd meg néha kedves Etelkádát. Hitesd-el édes Atyámmal: hogy Te, Karjeli Fejedelem lévén; állhatatossan szeretheted egy Köz-nemességű Magyar Vezérnek szegény leányát. — Tudgya az Isten, hogy én szeretetedről nem kételkedem. Régtől-fogva ismérem igaz szívedet. Soha nem tapasztaltam benned semmi álnokságot; semmi színlést; semmi csalfaságot. Be-is-illik csudának ama' szer-felett való állhatatosságod, mellyel ek-

koráig fel-hagyatlanól szerettél. Ugyan - azért: olly bizonyosnak tartom azokat, melyeket nekem ennek előtt meg-ígértél: hogy akkor vehettem meg-nyertteknek lenni, midőn tölled meg-ígértettened. — De meg-engedgy Gyula' Gyanúinak. Szóval tett ígéreteidnek állhatatosságáról, minden akaratom ellen, kételkedik. Azoknak meg-hazudtolhatóan bizonyságokat rebesgeti. El-ne-hagygy tehát ezen állapotban édes Etelem! mert kívüled nincsen más, ki mostanában eme' véletlen tekervényemből szerencsésebben ki-ránthasson.

Ezeket hallván Etele, elsőben meg-szomorodott. Az-után: e' szín alatt valami veszedelmes dolgot lappangani gondolván, orczája egészen meg-változott. Mind-az'-által: Etelkának igaz, és állhatatos szívéről semmit se kételkedvén; 's-ugyan azért magát eléggé bódognak lenni állítván; így felele-vizsza:

Drága-látos Kis-aszszony! nincs eme' szívemnél, mellyel ekkoráig valóságosan szerettelek, nagyobb bizonyágom. 'Ha ezt úgy láthatuá Gyula, a'-mint én érzem; és (ha hizelkednem szabad) a'-mint te tapasztalod: tudom bizonyosan, hogy nem gyanakodna felöllem. De nincs hatalmamban: hogy e' szívement ki-markojjam mejjemből, és tanú-bizonyságul eleibe adgyam. De, ha hatalmamban volna-is, bizonyára el-nem-tudná Atyád olvasni azon magyar

gyar betőket (19), mellyeket még akkor reámettset a' Szeretetnek Istene, midőn leg-elsőben

(19) Kik a' SCITÁKAT, HONNUSOKAT, és MAGYAR ELEINKET azzal gyalázzák, hogy sem írni, sem olvasni nem tudttanak; sőt betők sem vóltanak, mellyekkel élniek lehetett volna: azok bizonyára vagy vakmerőül hazudnak, vagy esztelen-ségjeket mutogattyák. Hallyák mit ír Szent HIERONYMUS a' Hunnufokról: Le-tette, úgy mond, Tegzét az Örmény. A' HUNNOK a' Zsoltárt tanulldk. SCITIANAK hidege az Evangyeliurnak melegével forr. A' GETÁKNAK ragyogó sárga Serege az Egy-házaknak Sátorait bordozza. Hallyák THEODORETUST, ki Urunk' születése után 427 dik esztendőben élt: A' Zsidó Könyvek nem csak Görög nyelvre fordittattanak; hanem Római, Egyiptomi, Persiai, Indiai, Örményi, és SCITHIAI nyelvre-is. Hallyák MENANDERT PROTECTORT, kinek szavai ezek: Ezen szavakkal meg-sértődven Djabalus, el-küldi őtet (Maniachot), és más egyebeket, kik Követséget végezzenek a' Római Imperatornál. Tebdt Maniach nem kevés áru ueres Bársonyt, Feleket, és némienemű leveleket vévén, útnak eredett - - - Midőn bosz-szan utazott - - - be-érkezett Bizantziumba, és be-vitet-vén a' Palotába, az Imperatorhoz ment. - - - és a' leveleket, és ajándékokat kezeibe adtta - - - Mind-az'-által az Imperator midőn Tolmács által el-olvasla a' Levelet, melly SCITHIAI BETŐKKEL írva vala, a' Követséget jó szívvel el-fogadtta. Ugy-e tehát: nem vóltanak a' Scitáknak bötüik? Szégyen! Gyalázat! egy illy virágzó Nemzetségre olly valamit fogni, a' melly nem igaz.

söben ama' Wilágos-vári szent Egy-házban az
Aldozat' alkalmatofságával láttalak. Te ezen
bető-

igaz. — A'-mi több: Ezen Scitiai bötük meg - ma-
radttanak Erdély-országban a' Székelyeknél, ama' Sci-
táinknak igaz Maradványinál. Ezt bizonyította OLÁH
MIKLÓS Esztergomi Érsek, Erdélyi ember. Hal-
lyad SZÉKELY ISTVÁNT, ki Urunk' 1555-dik esz-
tendeje' tájjában élt, kinek szavai ezek: Kic (a' Szé-
kelyek tudni-illik) meeg most-is tulomboznec a' teobb Ma-
giaroktól teorvenekkel, irafokkal, Kic Hunniabeli modra
SZEKEL beotuel eelnec mind e napiglan. BOEM HU-
BAN JÁNOS, külső Író azt mondgya azon időkben
a' Magyarokról: Vagyon különös bötük-is, de a' Római
bötükkel örömelebb elnek. Sőt: közel száz esztendők
előtt ezen Scitiai bötükkel éltenek a' Székelyek. Ezt
bizonyította LISNYAI KOVÁCS PÁL a' Magyarok'
Kronikájában, így írván: Ezeknek a' Székelyeknek (a'-
mint Atildnak; és még az-előtt való Magyaroknak is) tu-
lajdon magános bötüi, és irási vóltanak. És (valamine
ma irnak a' Zsidók, és a' Nap-keleti Népek) az ő ird-
fokban jobb kéz felől bal kéz felé mentenek. Melly Ma-
gyar bötüket, és iráfokat (hazámha lakván) magam-is lát-
tam. Sőt Erdélyben, és Székely-Földön olyan Prædica-
torokat-is, kik Magyar bötükkel edgy-idsnak irtanak, lát-
tam, 's - ismertem. Illyen nala TSULAI Erdélyi Püspök-
is. Ezen Tsulai pedig Superintendens vólt 1650 - dik
esztendőtől fogva, egész 1660-dikig. Sőt ez-előtt va-
ló Superintendens-is GELEJI KATONA ISTVÁNY
Magyar Grammaticájában, melly Gyula - Fehér-váratt
1645 - dik esztendőben nyomtattatott - ki, úgy ír a'
Szé-

betőken inkább el-mehetnél: mert kezéd' voná-
sait látnád. — Oh arany idő, mellyben Wilágos-
várra

Székely bötürül, mintha akkoriban vele éltenek volna,
így szólván: A' Magyar nyelv egy az Orientalis Lin-
guák közsül, melly meg-tettszik - - - mind továbbá eb-
ből: hogy ő-neki tulajdon saját régi bötüi vagynak, mel-
lyeknek sem a' 'Sidó, sem a' Dedk bötüikkel semmi bafonla-
tosdók nincsen. 'S-mind végezetre ebből: hogy az önnön
bötüivel jobbról, mint egyéb Nap-keleti nyelvek, balra
trattatik. - - - A' Székelyek a' régi Scitbiai Magyarok-
nak igaz maradványi: úgy-mint kinnél még az igaz tu-
lajdon magyar bötük-is meg-vagynak; kik noba sok csu-
fos, és mi tollunk értetlen szavakkal-is élnek; de az-enyet
igen ékesekkel, és jegyzősökökkel, &c. Ezeken felül: ZA-
NOVSZKI ISTVÁNY azt mondgya: hogy Hunniai
bötüikkel írott könyv találtatik Florencziában a' nagy
Vezérnek Könyv-házában. KOMÁROMI CSIPKES
GYÖRGYNEK idejében-is (ki az előbbeni Században
élt) ő-maga' bizonyítáfa szerént, a' Debreczeni Könyv-
házban - is találtatott egy Hunniai bötüikkel íratott
Könyv. Csiki-székbén, Szent-mihály helységben va-
gyon egy régi Templom Erdélyben, melly most - is
ama' régi betükkal való írást mutogattya, a'-mint IN
DACIA SICULICA olvastatik. SZÉKELHIDINETH-
LEB MIHÁLY 1743-dik esztendőben azt írja, hogy
még most-is vadnak a' Székelyeknél ollyatén bötüikkel
íratott könyvek, a' mellyekkel éltek a' Sciták, és Hon-
nufok, és ez tudva lenne az olvasott, és tanult Er-
délyieknél. PANNONIUS JÁNOS a' Hunniai nyelv-
nek Grammaticáját írta, a'-mint ezt DECIUS BARO-
VIUS

várra fel-hágtam ! és a' fákját édes Etelkámnak jobb kezébe nyújtottam ! Ennél örvendetesb szempillantást tellyes életemben nem tapasztaltam. — De mi okra nézve hengeredem-vízfűza a' hegyre ? Mi hasznom benne ezen állapotban ? De még finsz nélküle, édes Etelkám. Ime azon szívemet hagyom nálad zálogúl, hogy állhatatos-
 fan

VIUS bizonyította, azon levelében, melyet Telegdi Jánoshoz írt vala. Ezen TELEGDI - is a Hunniai nyelvnek Alphabetumját elő-adta, mellyről emlékezetet téfzen SCHVARTZ GODEFRID. Ezeken kívül HICKESIUS-is, Angliai ember, a' Hunnufoknak bötűikről, és azok' írásaiknak módgyokról könyvet írt, és az Hunnufoknak A-B-Céjeket elő-adgya. BEL MÁTYÁS 1718-dik esztendőben az Hunno-Scitáknak régi írásaikról egy elmélkedést nyomtattatott. OER-TELIUS GODOFRID JÁNOS a' Nap-keleti és Nap-nyugoti Nyelveknek egy zengeséről fő-képpen pedig a' Magyar nyelvnek a' Zsidó nyelvvel egybe-vetését ki adta Vittembergában 1746. dik esztendőben. Holott a' Székelyeknek Hunniai Bötűjökön kívül, Atila Királynak Alphabetumját-is érczbe vágattatta, és igen szép Jegyzésekkel ki-nyilatkoztatta. HENSELIUS GODOFRED a' Hunniai Alphabetumot, melyet Hickefiustól vett, szemek eleibe teríti világossan, és ékeessen ki-meczve, mellyek ama' BELNEK bötűivel meg-egygyeznek. Több illy bizonyságokat - is hordhatnék-elő; de ezeket elegendőknek lenni gondolom: hogy azok meg-torkoltassanak, kik Magyar Eleinknek paraszt tudatlanságokról olly parasztossan locsognak.

fan szeretlek, szeretni-is foglak. — A'-mi Atyádat illeti: add néki ezen Gyűrűmet. Reá-vagyon -meczve Karjeli czímem. Írjon Gyula akár mi kötésekét Sátorofságunkról; ollybá fogom tartani, mintha magam írtam volna. — Már most, drága Kis-aszfszonyom! mond-meg igazán: eleget tettem-é, mind Gyula' kívánságának, mind Kis-aszfszonyságod' reménségének?

Felele Etelka: Leg-is-leg-elsőben arra kérlek édes Etelém: ne *Kis-aszfszonyozz* annyit. Sokkal édesdedebben hangzik Magyar szádból Etelkának neve. Mindenkor-is szebbnek tetszik, ha te-tölled hallhatom. Sok ugyan neve a' Kedvesnek; de te nekem mindenkor édes ETELEM voltál, az-is léssel örökké. — Az-után: arra-is kérlek, Édesem: ne hozd-elő azon arany időt, mellyben leg-elől a' szent Egy-házban láttalak. Ezen édes gondolat úgy el-fogja minden érzékenséget, hogy a' hasznos dolgokra fel-nem-emelkedhetem. Vannak pedig mostanában hasznosabbak-is előttünk. — Édes Etelém! meg-neheztelly reám, ha még egyre kérlek. Ülly-le ezen asztalkámhoz. Imhol a' papiros. Írd-le, fáját kezeddél, hozzám való állhatatos szeretnednek világos bizonyosságát; hogy Te, Karjeli Fejedelem lévén, meg-nem-veted Köz-nemességű Etelkát. Írd-alá gyönyörű-hangú ETELE nevedet, Karjeli Fejedelemséged' czímjével. Nyomd-ra a' pecsétet-is szívelesen: hogy Gyulának lelke

meg-nyugodhasson; mi-is gyanútól meg-menedhessünk. Ne sajnáld e' fáradságot érettem. Édes Etelem! meg-szolgálom valaha ezen szívességedet, midőn azon arany időket el-érjük.

Etelkának ezen édesdeden folyó szavait hallván Etele; nagy szív-illetődéssel elő-vette a' papirost. Gondolkodott egy kis ideig. Az-után: hirtelen neki-vetvén magát, Karjeli Fejedelemségének czímjével csak csupa nevét írta a' papirosnak végére, 's-le-is-pecsétlette, ezeket mondván nékie:

Vidd Atyádhoz ezen bizonságomat. Ínhol a' tiszta' papiros, Nevemmel, Tisztemmel, és Czünemmel egygyütt. Szabadságot adok akárminő kötéseknek bele-írására. Köffe-hozzá Gyula egész Karjeli Birodalmamat; önnön magam' Személyét; és, ha úgy tetszik, bóldog élttemet, és szomorú holttomat. Ennél hathatósabbat ki-nem-gondolhattam. Eredgy vele Gyulához. És, ha igaz Magyar Vér folyik síma ereiben; ha igaz Lélek fekszik szíve' közepében: állhatatos szívemnek ezen Világos bizonyága ki-vezetheti valamint tettetett, úgy temérdek fetétségéből. Mert: ha Tatár-sárkány fekszik a' lukban, nehéz azt az ilyenekhez nem szokott embernek ki-olvasni. Akár-mi vége szakad rendeléseimnek, eredgy vele Gyulához. A' következőket leg-elsőben ugyan gond-vifelő Istenedre, az-után én-reám-is bízzad.

NEGYE-

NEGYEDIK RÉSZ.

ETELKA GYULÁNÁL.

Etelének ezen szíveségét tapasztalván Etelka; elsőben ugyan: lelkének minden erejéből, szép válogatott szavakkal meg-köszönte ritka jó akarattyát. Az - után: el-búcsúzván tőle, olly örömmel szaladott édes Attyához, mellynél nagyobbat nem érzett; mióta Etelével meg-ismékedett. Ama' papirosban helyheztetettnek lenni gondolta világi boldogságát. Ugyan-azért: nem-is kételkedett: hogy Gyula, ezen bizonytságot látván; nagy örömmel meg-fogja engedni a' Sátoroságot.

De Gyulának szíve kegyetlenül meg-va-la immár vesztegetve. A' - mit ez-előtt leányával szóllott; nem lehetett egyébbnek mondani; hanem Labirintom-kertnek, és csavargós útnak. E' papiros-is végtére arra szolgált: hogy Magzattyát jobban el-tévelyíttse, és osztani el-is-veszfeszze.

A' következő szerencsétlenségeket által-nem-láthatván tehát Etelka; nagy örömmel bémene édes Attyához, és ezeket mondotta:

Itt van immár, édes Atyám, a' mit Etelétől kívántál. Hamarébb reá - vettem, mint-sem gondoltam. Imhol gyűrűje, Karjeli czímjével.

Imhol pecsétetes levele, keze' írásával egygyütt. Szabadságot adott azoknak bele - írásokra: melyeket ezen környül-állásokban, alkalmatosoknak gondolhattsz. Már most: édes Atyám! mi-tévő legyek, add-ki utolsó rendeléfedet: hogy tudgyam, mihez tartsam magamat.

Gyula, a' pecsétetes levelet kezeibe vévén; igen meg-örült. De nem azon okból: hogy a' Sátoroságot elő-mozdítaná; hanem: hogy, ezen levélnek hathatóságával, alkalmatosság adódott azon irtóztató dolognak végbe-vitelére, mellyről már ennek-előtte gondolkodott, 's-melly osztán le-nyomta Etelkát. Viszsa-adtta az-után a' gyűrűt, és ezeket mondotta:

Nincs erre szükségünk, édes Magzatom. Add-viszsa Etelének; újra meg - köszönnén állhatatos szívét. E' pecsétetes levelet elegendőnek gondolom következő bódogságodra. — De, édes leányom, még csak egygyet akarok tölled meg-tudni. Valld - ki igaz lelkedre: szereted - é úgy - annyira Etelét: hogy vele örökös szövetséget tégy, és annak hívségében utolsó szempillantásodig meg-maradgy?

Ezen régi-régi kérdésnek meg-újítására elijedvén Etelka; titkolta, a'-mint lehetett, szívének gyötrelmeit. Így felelt merő bátorsággal:

Édes Atyám! Meg - vallok fiúi bizodalommal mindeneket. Én Etelét, az Egy-háznak felszentelése' alkalmatosságával, leg-is-leg-elsőben látván;

látván ; nem tudom, mi titkos rendeléseknek erőszakos ösztöneiktől arra birattattam : hogy nem érezhettem szabadságomban lenni azon heves szeretetnek szívéből ki-iktatását, melly e-gészízen el - fogta minden részeimet. Nem annyira ugyan szóval (talán ezzel fiúi kötelessé-gemet átal-hágván) mint cselekedetemmel gya-korta meg-is-jelentettem : hozzája való hajlandó-ságomat. Etelének - is igaz szívét, gyakran ta-palztalhattad. Ez én - nékem, mennél tovább éltem ártatlan barátságával, annál inkább meg-tettstett. — Edes Atyám! üdvességesnek tar-tyák minden okos emberek, de fő - képpen a' Magyarok, azon párafságnak pórázzát, melly-nek végei, az Istennek szent színe előtt, annak szent Egy-házában, özsze - köttettetnek. Nem nyúltam ezen remek munkámhoz ahoz tarto-zandó szerfzám nélkül. Jól előre ki-főztem, mit cselekszem. — Ugyan-azért: a'-mint kévá-nod: igaz szívéből meg - vallom : hogy Etelét mind ennek-előtte igazán szerettem, mind mos-tanában állhatatossan szeretem, szeretni-is fogom. Hiszem-is a' Magyarok' Istenét, kinek szent ne-ve azon Egy-házunkban dicsőítettik : hogy ő e' tiszta szeretetünket jóvá-hagygya; és, a'-mit ke-gyelmessen el - kezdett, azt hatalmasan végbe-is-vízi. Addig kérlelem atyai gond-viseelését, még reánk árasztja bőséges áldomásait.

Ezekre elsőben fejét csóvalta Gyula. Azután ezeket mondotta : Csak látom , édes leányom : hogy mérték nélkül nagyobb benned Etelehez való hajlandóságod ; mind leányhoz illő engedelmeiséged. — Tehát itt hagyhatnád édes Atyádat Wilágoson ; és el-mehetnél Etelevel Kármelbe ? — Édes Etelekám ! be meg-feleltetél Atyádról : ki jelen-léttedben mindenkor gyönyörködött ; leg-kissebb el-távozásoddal meg-szomorodott. Csak midőn Budára mentél nélkülém ; azt gondolám : hogy e' világból-is ki-mentél. Ollybá-is tartottam itthonos életemet , mintha minden jószágomtól meg-fosztottak volna. Mit gondolsz , mire jutok , ha töllem örökre el-távozol ? — A' végre áldott-e meg-az Isten kedves leányommal : hogy azon gyönyörűségemet , melyet kevés ideig tartó nállam léttedből tapasztaltam , örökös el-távoztodból származandó nagyobb gyötrelmekkel fel-váltfa ? — Nem olly kegyetlenek hozzánk a' Meny-beliek ; hanem mi vagyunk azok , kik bölcseséggel tellyes rendeléseiknek erőszakosan eleikbe állunk. — Ah ! édes Magzatom ! ha úgy tudnád , valamint én érzem , az atyai szeretetet ; bizonyosan nem vegyítenél ür-möt mind-eddig mézes italomhoz. De csak ollyanok a' Magzatok ! El-hagygyák édes Attyokat ! Meg-felelkeznek dajkálkodásokról ! Csak ilyen a' mostani világ ! Ezer-szer jobb volt ez-előtt.

Gyulának ezen szavaira, harmat-gyanánt hűlöttanak Etelkának könyvei. Által-latta immár Attyának valami irtóztató dologra el-tökélt szívét. Szinte kétségbe esett, a' szerencsétlen ki-meneteltől tartván. Gyulának gyakor fohászzkodásai; szomorú tekintete; és már-is nem atyai módra forgó szemei öldözték el-lankadt szívét. Semmi sem juthatott eszébe, a'-mit okosan felelhesse. Végte: meg-győzte gyötrelmeit; és ezeket mondotta:

Nincs mind-eddig semmi okod, édes Atyám, hogy leányod' engedetlenségéről, és Sátoroságomból származható magánosságodról gondolkodgyál. El-nem-tökéltette még magában Etele; hogy viszsza-mégyen Karjelbe. Meg-jelentette volna nekem ezen igyekezetét-is, ki szívének minden titkait mindenkor ki-vallotta. Meg-tartóztathattya őtet Országunkban Zoltán: mert igen szereti. Tudom én-is bizonyosan: hogy, ha buzgó szívvel kérem; ok vetetlenül meg-marad. Magamra vállalom meg-győzését. Meg-támogattya erőtlen esedezésemet a' Magyarok' Istene, ki engem' úgy szeret: hogy Etelével való Sátoroságomat a' te meg-szomorításod nélkül kívánja. Meg-marad ő nálunk, édes Atyám. És, a'-mint hozzám való szeretetét ismerem, igen jó szívvel meg-marad.

Felele Gyula: Adná a' Magyarok' Istene, hogy, a' miket mondál, bé-teljesedgyenek. De

mért fárasztod elmédet eme' minden szeg lukakból özsze-kapargatott haszontalan pók-hállókkal? Ő, Karjelnék Ura lévén; el-hagyhattya-e egy leányért meszsze el-terjedett Birodalmát? Gondolod-e? hogy a' Bárlonyt a' rongygyal megcserélheti? Itt nálunk maradhat-e, és meg-élelgedhetik-e egy csekély tartománynak áldomásával, mellyet Zoltánnak kegyelméből, még-eddig, csak éppen remélhet? — Oh édes leányom! édes Etelkám! hogy-hogy leheftsz más házában szemes, magadéban vakfi? Ládd? igaz az, a' mit mondanak: hogy a' szerelem, és az esztelenség csak névvel különböznek egy-mástól, természetekben pedig meg-egygyeznek. — Íme a' nagy szeretet; avagy inkább a' nagyobb esztelenség ki-ugrasztotta agy-velődből az okos gondolatokat. Mindenhez kapsz immár, mint a' Dunába haló ember; de egyszer-'s-mind, valamint a' vak légy, minden ellenzőbe bele-ütközől. Ugyan azért: atyai köteletségemnek tartom: hogy téged' ezen állapotodban akkor féltselek leg-inkább, midőn leg-kevésbébbet félsz. — Édes magzatom! Bizz Atyádnak jó vólttában. El-is-hitesd magaddal: hogy ezen környüll-állásokban nem egyebet fogok cselekedni; hanem éppen azt: a' -mit jónak gondolok, és hasznodra szolgál. Légy addig-is nyugott elmével, és édes Atyádhoz teljes engedelmességgel. Juttasd eszedbe azt-is: hogy az engedetlen beteg kegyetlenné teszi az

Orvost, Mind

Mind ezekre el-hűlt, el-íszonyodott Etelka. Nem tudván mire vélni szavait, egészen el-halványodott, az utolsó fenyegetést hallván. Reteggett az íszonyú folyadékoktól. Most tapasztalta leg-inkább, hogy csupa nyomorúságokra születtett. Attyának illy írtóztató borulttában, nem reménlhette eme' vastag ködből magának - is ki-tisztulását.

ÖTÖDIK RÉSZ.

ZOLTÁN WILÁGOSON.

Midőn e' dolgok illy nagy szomorúsággal telnek Wilágoson; ime! Zoltán, hogy édes Húgát meg-látogassa; és Etelének Sátoroságával boldoggá tehesse, meg-indúla Budáról. Ki-nem-nyilatkoztatta Hanzárnak: hogy Etelka Árpádnak leánya legyen. Igen tartott attól: ne-talán-tán, azon szeretete miatt, mellyel Etelkához viseltetett, meg-ne-tarthassa a' titkot, és így minden rendeléseit meg-zavarhassá.

De, midőn Zegeden Zalánfinak várában édesdeden mulatozott a' Fejedelem; és, a' lengedező hírekre nagy szorgalommal fülelvén, a' többi között azt-is meg-értette: hogy Zalánfi mindeket el-készített immár, mellyeket Etelkának híres lakadalmára szükségeseeknek lenni állíthatott:

e' reménten hárnek hallására úgy el-nevette magát Hanzár előtt, hogy kaczagásának végét e' máj napon Hiteffe nem reménlené.

Nevetésének okát által-nem-láthatván Hanzár, mind-addig fárasztotta Urának el-tökélt állhatatosságát; még-végre: a' Tiszának partyán ide-tova sétálván, és magánosan lévén; el-beszéltette Zoltánnal a' Zegedi híreket. Ezeknek el-mondása között, nagy örömében lévén Zoltán; el-nem-titkolhatta tovább Etelkának eredetét. Rendről-rendre el-beszéltette mind azokat, melyeket Budán a' Dajkától hallott; pedig olly forró vígassággal: hogy nem tudnád: most örülné-é inkább a' világos dolognak elő-adtával, avagy akkoron a' homályos történetnek hallatával.

Mint, mikor az égi csattanások után, ide-tova nézván a' meg-döbbsent emberek, nem tudják, mit tegyenek, mit szóllyanak, mihez kapjanak; hanem, bálvány módra, merevedten állván, csupa álmélkodásban töltik hosszú idejeiket: szint'-úgy a' Fejedelemné, Etelka' eredetének nemességét illy véletlenül hallván; felellyen-é valamit; örvendgyen-é valamin, avagy valamitől irtózzon, hamarjában nem tudta. Az-után: az álmélkodást szorgalomra fordítván, Zalánfinak azon nagy reménségét nem héjjában valónak lenni állította. Rettegett, midőn Gyulának-is gondolatait, és, a' -mint sajdította, ravasz mesterkedéseit fejtegette. Nem tudta, mihez fogjon elsőben.

ben. De osztán: jól által-értvén mindeneket, csak alig várhatta, hogy Wilagos - várra röptüljön; Etelkának nyakába ugorjon; meg-ölellye a' Fejedelmi Kis-aszfszonyt, és özsze-csókolgassa.

Nagy hevességgel kezdett tehát a' le-mene-
telnek sürgetéséhez Zoltán előtt. Azt akarta: hogy e' régi titkot mennél hamarébb fel-fedez-zék. Fel-is-pattant egyszeriben mind a' Dajkára, mind pedig Zoltánra: hogy amaz olly fokáig hallgatott, eme' pedig illy későre szólott. Minden szem-pillantás egész esztendőnek tettsett, mellyben Etelkával, ama' fok veszedelmekben forgott ártatlan Kis-aszfszonnal, nem beszélhetett. Tüzeffen meg-átkozta azon napot, mellyben Zoltán mind Etelének mind Etelkának elvesztésekre, minden meg-fontolás nélkül, iparkodott.

Hanzárnak ezen forró hevességét tapasztalván a' Fejedelem; szinte meg-bánta: hogy néki e' titkot meg-jelentette. Kérte ugyan szíveffen: hogy ennek ki-nyilatkoztatását a' meg-esküdtetes' szem-pillantására hagynák. De, mivel észre-vette: hogy ezt hallgatná-is, nem-is valami félelemmel tellyes Fejedelemné; hogy mindenek még-is maga' gondolattya szerént el-igazódhatnának, erőssen fel-tette magában: hogy, Wilágosra érvén, Hanzárnak Etelkával özsze-jötte' úttyát szorgalma-

toflan bé-vágná; a' ki-'s-bé-izengetéseknek-is fortélyait minden tehetsége szerént meg-gátolná.

Ezen gondolatokban állhatatos-képpen megmaradván Zoltán; és, Zalánfinak el-késérésével Wilágosra érven: Hanzárral egygyütt, Hubának Sátorába szállott, jól-meszsze Etelkától. Az-után alattomban meg-parancsolta embereinek: hogy (ki-vévén a' Sátorhoz tartozandó Fehér-népeket) semmi más Afzszonyságot bé-ne-ereszszzenek se az udvarba, se az osztályokba. De el-nem-tílt-hatták az udvarból azon Magyar gyermekeket, kik oda esődülvén, Árpádnak, és a' Többi Vezéreknek vitéz cselekedeteiket, hangos torokkal éneklették (20).

Nem

(20) Priscus Rhetor', és Bela - királyunknak nevetlen Író-deákja' bizonyítása szerént meg - szokták a' Régi Magyarok: hogy vitéz Eleiknek dicsőséges cselekedeteiket versekbe foglallyák, és azokat, a' szíveknek fel-indítása okáért, el-is-énekellyék. Kezemhez jött illetén régi ének, melly (ha az írásnak módgyára nézünk) 1,00-dik esztendő tájban íratott - le. Mikor szerződött pedig; éppen nem tudhatni. De, mivel Árpádnak, és az akkori Magyaroknak vitézségeket foglallya magában; ide-tartozandónak lenni ítélem. A' Versek, az akkori írás szerént, így vannak:

Emlekezzeunk Reegiekreol
 Zytbyaabol ky jeottekreol
 Magbaroknak Eteykreol
 Eer azoknak Wyteezseegekreol.

Zyt-

Nem meszsze volt le-alkonyodtta' helyétől
a' Nap ; midőn a' Fejedelmek egészen le-tele-
pedttenek. Ma látták elsőben Világos Kis - asz-
szonyt,

Zyrtbyaabool indwlaanak
Hogh ez Feodre ky jutaanak
Eflenteul kyzyrthetbeenek
Erdeelbben le thelepedeenek.

Qutb' Magokkal Eok yooth theenek
Heeth Seregetb Eok zerzeenek
Heeth Kapitbaanth emeleenek
Mindeniknek Waarath zerzeenek.

Mind eggesek Eok doogogban
Hatalmasok Wjadalmjokban
Ninch Feelelmjek Orzaagjogban
Cbjak lakoznak baatorsaagokban.

Nagb Ereojeok minth Samsonnak
Baatbor zyvek minth Arzlaanbnak
Mindentb ronthnak ha indvlnak
Retthenesek Sokasaagokkal.

Eggbik keozteok Felesb vala
Kinek Neve, Aarpaad vala
Mindenikneel Gazdagb vala
Az keoztbeok Feo Kapitaanth vala.

Mitorth azth hallottaak voona
Hogh az Dwana yoo vyz voona
Lakoo Feode nagh yoo voona
Hogh annaal yobb Sebonb' nem voona,

Eggb Keoveteth vaalaztbaanak
Dwana laathni bochaataanak
Hogh ba byzonbth mondbatnaanak
Keoveer Feodre lee zaallanaanak.

Keovetb yuta Dwana mellee
Feodetb Feuvetb meg zemelee
Dwana vyzit ki keerelee
Eo magaanak yoonak yteelee

szonyt, ki ekkor, egész gyászba öltözvén ; és,
Attyának halála után, telédes - tele lévén nagy
szomorúsággal : a' Fejedelmek' üdvezlésekre, és
szolgálatyokra bé-eresztetett. Ezen

Herzegb akkorth Feodeen vala
Ki Orzaagot byri vala
Lakoo bele Bezpreem vala
Feodgbe Neepe mind Nem ottb vala,

Keovet jutba bee Bezpreembo
Az. Herzegbnek elejeebe
Magbaroknak izentheével
Keozeoneti leon tizteljeegvel

Engem keudtek Teeged laathnom
Orzaagodath el bee jaarnom
Lak beledet tudakoznom
Neeped Teorveenbed ky tanwlom.

Herzegb azon meg coreule
Az Keovetbeth meg vendeeglee
Eo magának yooth ytbeele
Merth azokatb Keoz neepnek veelee,

Keovetb onnatb el fietew
Eggb Ballazgoot kerefbethew
Dwna vyzet bele tbeokthew
Feodetb Feuvetb ys kerefbethew.

Aztb Erdeelbbe el bee viuee
Aarpaad eleottb mind le thevee
Aarpaad ezth yoo neven veuee
Kapithaanboknak byrree thevee.

Kapitbaanbok oda gbeulnek
Dwna vyzet Eok meg laathnak
Feodetb Feuvetb thapaztalaak
Ottb' tanaachbok eok reaa tharthnak.

Eggb febeer Lovath boztanak
Feek Nbergeth aranhtb adtanak
Az Herzegbhez boebaatnak
Hogh yllb zooval maid zoollbanak:

Ezen árvának szomorú tekintete úgy megtörhette a' Fejedelmeket: hogy, kit annak előtte, lustos híre miatt, szívből gyűlöltenek: most, sze-

Ez zeep Looval tbiztbelneenek
Kyk Zytthaabool ky jeoveenek
Naghsaagodtool Feodet keerneek
Orzaagodbun le tbelepdeenek.

Herzeg azval nagbot veztbew
Hogy az doogot meg nem eertbew
Az zeep Lovath meg zerethew
Az ky miaatlb Feodet el veztbew.

Az zeep Loonak eoreultbenek
Azzon monda az Keovethnek
Annak adok Een Feodemben
Mit keevaannak eok nagb beoseegben.

Keovethek vannak eoreomben
Merth jaaraanak nagb yoo veeggel
El bruchwznak tbyztbesseeggel
Bee sietbnek Erdeelb Feodeeben

Bezeelnek Kapitbaanhoknak
Kapitbaanhok tbanaackboznak
Hogh ba ez Feodre juthnaanak
Az Herzegvel meg ys vynnaanak.

Estentb eok ottb' ymaadaanak
Haaromzor DEW'ST kiadlaanak
Arroolth nevezibeek ottb' Vaarofsb
Zomos mentsbeeben Nemes DEWSNEK.

Ettbeol maradtb az Zokaaronk
Hogh ba aarwtb my zakaztbok
DEWSETH DEWSETH ottb' kyaaltbok
Bizonsaagong bogb meg aarwtbunk.

Az mintb hamar fel allaanak
Haarm Keovetbetb vaalaztbaanak
Az Herzegbbez bochaathaanak
Hogh yllb zooval neki zoelnaanak.

szemérmes maga-viselésére tekintvén, nem csak kedvekbe venni; hanem mindenben segíteni-is kívánnák. Meg-tett szett ékes Személye-is, nem csak

Herzegb yool meg gondold magad
Hogb Ézz Feodetb hamar el baghd
Az Magbaroknak aatal add
Keertibeketb neekik meg bocbaassad.

Feoded aditbad febeer Lovon
Ees Feaved aranbos Feeken
Dwna vyzit aranb Nbeigben
Akkortb valoo nagb Zeukseegden.

Herzegb hallvaan mosolboda
Azzal semmitb nem gondola
Az Keovetbnek akkortb zoolla
Haragjaaban ezth mondgha vala.

Ha zeep Lovatb azeertb kruidtibeek
Eggb Sulhokkal agbon verjeek
Nbergerb az Dwnaaba vesseek
Ees az Feeketb az Feuben rejbeek.

Keovetbek mondanak Herzegbnek
Nem kell tenni Keghelmednek
Azzal Eok kaarosok leznek
De Magbarok nbertbesek leznek.

Mertb Ebek Looval meg byznak
Nbergge lezen Halaazooknak
Feekkel Kazaasok ozthoznak
Utaannad eok sok yooth mondanak.

Keovetb otiban el buebwzeek
De az Herzeg meg feelemleek
Seregekkel gbeulekezeek
Dwna mellett el bee keoltbeozeek.

Aarpaad jutba Magbar Neepel
KELEN Feodeen el keleenek
Ottb' chebeen el chebekelenek
Ees Thetbemberi eok thelepedeenek.

csak Hanzárnak, hanem magának Zoltánnak is. Elfehitethették magokkal: hogy mind igazak lennének azon útalatos fók, melyeket a' hegyes nyelvek reá tűztenek. Ki-vették természeti szemérmét ábrázattyának szelíd vonásaiból; és olynak lenni gondolták csapra ütött borát, a' minők látták czégérjét.

Mind-az'-által: hogy Világosnak erkölcsait annál-inkább ki-vehetné Hanzár; hirtelen azt kérdezte tőle: ha beszéltette Rokával Etelka felől itt Wilágoson? És ama' Szűzet, erkölcsitelenségei miatt, nem ítélte-e arra-valónak lenni; hogy Budára jöjjön a' Fejedelmi udvarban? Erre azt fe-

Zaaz Halomboz hogb eertbenek
Meg zaallanak az Herzedbgei
Ejiben vala Magbar Neepel
Ottb' jaaraanak nagb nbereseeguel.

Az Herzegh ottb' meg veretbeek
Chyak eghedcul futbnja escek
Az Dwnaara Eotb kerytbeek
Semmi keeppen el nem eerbetbeek.

Abban egbeebb nem lehethe
Az Dwnaaba bee zeoktheibe
Hogb majd magatb ottb' meg menche
Izkaabb magatb hogb el rejche.

Aarfaad vala nagb eoreomben
Az Orzaag mertb leon kezeeben
Eo meg zaalla fen egh Hegbben
Febeer vaarhoz leon keozelben.

Ottb' Orzaag neekjek adateek
Maghar Orzaagnak nevezeeek
Nem etteul az Eok el vevet
Feghuerjekkel eöveekke zbeveek.

felelte Világos: hogy Etelkának erkölcsitelenségeiről soha akkor egy szót nem beszélt Rókával; nem-is tudná mind-eddig: ha valaha hivatalos volt-e Zoltánnak udvarába. El-hitték ezen feleletét. Ugyan-azért: Rókának gonofságai újra ki-tett-szettek.

Midőn Világossal így beszélgettenek a' Fejedelmek; íme! bé-jelenté magát Gyula, bé-is e-resztetett. Leg-is-leg-elöl: nagy hál'-adással megköszönte a' Fejedelmeknek azon kegyességeket, mellyel érdemetlen személyét nem csak a' Vezérségre fel-emelték, hanem mind ama' Tartománnyal meg-ajándékozták, mind a' Tiszán túl lévő Katonaságnak Igazgatójává rendelték. Megköszönte azt-is: hogy Etelkájához, érdemetlen szolgallójokhoz, annyi kegyességgel vóltanak. Ezek-után: mind magát, mind édes leányát tapasztalt jó akarattyokba ajánlván; végtére megjelentette: hogy Hulának utolsó akarattya kezei-nél lenne írásban. Kérte a' Fejedelmet: hogy azt meg-erősíteni; és, ki-hirlelésére, napot szabni méltóztatna.

Zoltán, Huba' dolgának el-végezését a' hol-napi dél-utánra rendelte. Mert Etelének, és Etelkának öszve-esküdtetéseket holnap-utáni reggelre halasztotta. De az esküdtetésről semmit se szólván Gyulának; csak éppen azt parancsolta: hogy leányát oda haza tartsa; és, fő-képpen Hanzárhoz, semmi szín alatt, ne ereszsze. Okát pedig ezen

ezen el-tiltásának ne tudakollya. Ez nem fokára magától-is ki-sűlne.

Zoltántól haza-menvén Gyula; maga is megdöbrent e' reméntelen parancsolatra. Öszve-fetudta egygyeztetni Etelkának minapi kérkedéseivel. Nagyon csudálkozott: hogy leánya Zoltának hozzája való szeretetét emlegetné mindenkor; azomban Zoltán udvarától-is el-tiltaná. E'dolog még jobban meg-erősítette szándékát.

De, minek-utánna Etelka ezen izenetet szomorú Attyától meg-értette; egészlen el-halványodott. Nem szólhatot egygyet-is. Öszve-csapván kezeit, a' szerencsének kegyetlensége ellen panaszkodott. Hánya-vetette minden-felé elméjét; de, mi vétke miatt rekesztetett - ki Zoltának udvarából, éppen nem tudhatta. Szinte arról gyanakodott: hogy Rókának lelke más valami gaz emberbe bújt, és nagyobb fortélyokkal kerülgeti izemélyét. Az-után: a' Fejedelmeknek meg-változott rendeléseikről, sziveiknek ellállásokról; de Gyulának - is valami alattomban való áskálódásáról gondolkodván; úgy el keseredett: hogy meg - átkozná azon órát, mellyben Budáról Wilágos-várra érkezett. Jobb lett volna Gyulát Budára hivattatni, mint a' Fejedelmeknek Wilágosra jönni.

Midőn osztán a' kellemetlen ejtészaka fekete sátorával bé-vonta a' szomorú lelkeket; midőn a'

csillagok-is homályos tekintettel nézték a' földieknek nyugodalmokat: íme! Gyula, és Zalánfi, Etelkának kegyetlen hóhérjai, egy osztályba nagy vígan bé-rekeszkedtenek. Nagy részét az éjtszakának a' következő Sátoroságnak beszégetésében töltötték. Ismét meg-esküdött Gyula: hogy leányát másnak nem adgya. Végtere: arra kérte Zalánfit: hogy Etelkával szóba ne eredgyen. Ő-maga fogna vele beszélleni; és szivét a' Szövetségre vagy hajtani, vagy törni. Dél-után (tudni-illik) Huba' akarattyát ki-hírelvén; semmit se fogna a' Fejedelelemnél mulatni: hanem, tüstént haza jöven, birtokába adni.

Gyulának e' kellemetes rendeléseit hallván Zalánfi; ki-mondhatatlan képpen örvendezett. Meg-dicsérte egy Atyához illő gondolatait. Azután: nagy szívefességgel azon reménkedett: hogy, akár-mi-nemő ellen-vetésekkel, le-ne-hagyná magát veretni fel-tételéről. Ő Etelkát úgy szeretné: hogy, ha őtet másnak adandaná Gyula; kész volna minden gyilkosságra.

Jól el-méne azomban az éjtszaka. Széltében aludttanak mindnyájan Wilágoson. De nem aludtt Etelka. Háncolódott inkább az ágyban, sem-mint nyugodott. — Ugy tettszett: mintha Etelével szóllott volna álmában; de tölle semmi feleletet nem vehetett volna. Etelét osztán, mintha kergette volna egy Bika a' fikátorokon, de maga se segíthette volna. — Veres posztóval bé-

bé-vonttnak láttfzattatott háló ofztrállya. — Szerfelett való pörsögéffel égett ejtszakai méecsfe. — Farkas módra ordítottanak a' síma Melákok, a' lombos Komondorok. — Éktelenöl bernyákoltnak a' fekete masckák; futkostanok, és czinczogtanak a' kis egerek, a' nagy farkú patkányok. — Az éjji bagjok-is, ennek-elötte nem hallott huhogásokkal, alkalmatlankodtanak. — A'-mi leginkább el-rémítette a' félénk Kis-aszszonyt, az vala: hogy a' Hárfán magoktól el-szakadoztanak a' húrok, nem egyszeriben; hanem egy-más után, nagy pattanásokkal.

Fel-ébredett e' szertelen ropogásokra Etelka. És, Budán van-e? avagy Wilágoson? nem tudta hirteleniben. Hogy ofztán magához tért: Istennem! (ugy mond) mi járhat körülöttem! Mindenek fel-fordúlnak a' meg-indúlt Sátorban. — Hová lettél édes Etelém? — Mért nem bátorított el-hagyott Etelkádat? — El-szakadoztak húrjai azon eszközömnek, mellyel Budán, szomorú fogságodban, olly édesdeden vigasztaltalak. Hát, ha ezzel azt jelentik a' Meny-beliek: hogy soha többé kezembe nem vehetem vigasztalásodra? — Istennem be féltelek édes Etelém! — Piros vérral meg-fecskendezettnak láttam, csak éppen ez-előtt, minden tagjaidat. — Mit? Talán ugyan ki ontódik véred? — Ha te el-veszel; veszfzek-el én-is veled egygyütt. Lesz még annyi ereje el-lankadott karomnak, hogy mejjemen köröfz-

tül hajtsam a' kést ; és téged' ama' bódlogabb világba kövessék. — Jól vagyon ! — Örökös nyugodalmomra meg-vetettem immár mennyegzős ágyamat.

Ezen gondolatok után el-szenderedett a' szerencsétlen Kis-aszszony. De eme' nyugttát, sem aludttának, sem vigyáztának nem lehetett mondani. Félig be-húntt szeme' héjja előtt irtóztató képzemények forgottanak, mellyek el-íszonyodott lelkét mind-addig hóhérlozták, még osztán örvendetes orczáját ki-mutatta a' hajnal ; és újra el-altatta a' keferültteket. Ennek ki-bukttával úgy el-nyugodott a' Kis - aszszony-is : hogy inkább a' holtakhoz, sem-mint az élőkhöz hasonlítana.

Jól fel - kele az - után a' Nap-is , midőn a' Dajka, nagy csendességgel bé-lopódzván hozzája, él-é, avagy meg-holt, éppen nem tudhatta. Sem az ajtónak erőszakos bé-csapásával, se két kezeinek hangos tapsolásával fel-nem-ébrezthette. Fel-fel-emelgette a' Szűznek kezeit, meg-meg-le-ejtette ; de semmi-féle-képpen fel-nem-verhette.

E' szokatlan történetre félig el - halván a' Dajka ; íszonyú nagy jajgatással, és szinte esze nélkül való futkározásokkal fel - lázzasztotta a' Sátort. Ki, 's-bé-nyargaltanak a' Szoba-leányok-is ; és, a' Szűznek végső veszedelmét képzelvén, szörnyű-képpen jajgattanak.

Ezek-

Ezeknek jajgatásokra, az-után zsiri-biri csevegésekre fel-ébredvén Etelka; nem végezte-el a' gyötrelmeket: hanem nagyobb szív-szorongatásokkal fel-váltotta. Eszébe-jutván Gyula; már annak-is személyétől (kivel ez-előtt olly édesdeden beszélgetett) irtózni kezdett. El-vesztette hozzája-való fiúi bátorságát, következendőképpen hajlandóságát is. Az-után: a' Fejedeleme-nek-is kegyelmét el-vesztettnék lenni állítván, nem bízhatott immár egyébbe, hanem édes Eteléjébe. Ugyan-azért: ennek meg-látogatását reméllvén, fel-öltözött azon czifrájába, mellyben, az Egy-háznak fel-szentelése' alkalmatóságával, Etelének meg-tettsett. Ma ismét megakara néki tettszeni, de az Egekben más rendelesek voltak.

HATODIK RÉSZ.

GYULA ETELKANÁL.

Mert: íme! Etele helyett, Gyulát látta osztályába bé-jönni. Ugy-annyira meg-rettent Személyétől: hogy kevésbe múlt-el, hogy magát elsőben el-nem-sikójtaná; az-után a' Sátorból-is ki-nem-szaladna. De, meg-győzvén szorongatásait; le-csendesedett: és nagy félelemmel várta az utolsó ítéletet.

Gyulának-is, nem tudom, mi borongós föllegek csavarogtnak fétét homloka körül. Kétszer akará beszédgyét el-kezdeni; kétszer akadameg a' beszédnek elején. Példája-is Gyula azon Atyáknak, kik magzattyokat, minden hajlandóságaik ellen, erőszakosan meg-akarván házásítani; rettegnek azon dolgoknak el-kezdésétől, mellyek mind magokat, mind magzattyokat lábaikról le-ütik.

De Gyula, csak el-nem-akarván-állani felvett szándékától; ezeket mondotta Etelkának: El-érkezett immár azon nap, édes leányom, mellyben azt kelletik cselekedned, melly mind én nékem nagy örömemre, mind néked nagyobb hasznodra válhat. Íme! édes Magzatom! mi-ólta Etelével társalkodol, az-oltától-fogva semmi víg napjaidat fel-nem találhatod. Szüntelen ostromolnak a' keservek. Keresnek, fel-is-lelnek a' veszedelmek. Íme! ki ennek-előtte, valamint fris hal a' vízben, úgy élhettél; ezen társalkodásoddal arra jutottál; hogy magadat magadban keresheted; de fel-nem-találhatod. Meg-akarlak egyszer ezen nyughatatlanságtól menteni; és méltó Személyedet meg-maradandó örömekre segíteni. — Íme! édes Magzatom! el-érkezett Zegedről azon érdemes Zalánfi, ki téged' teljes erejéből szeret, és bóldognak tenni igyekszik. Fel-találhatod benne a' szép termetet; a' szebb válogatott erkölcsöket; és a' leg-szebb szere-

szereető szívnek állhatatosságát. Ezeken felül: okos-is; gazdag-is; és hozzád Etelénél hasonlőbb. Nem Országló ugyan, de Földes-Úr. Vagyonunkb n bír. Meg-magyarosodott. — Édes leányom! felejtsd-el, egy kevés időre, hogy édes Atyád vagyok. Csak azt véld: hogy jó barátoddal beszélleszsz. Tégy ítéletet: ha ezen jó barátod jó tanácsot nem ad-e a' következendő boldog életnek fel találására. — Már pedig, úgy mint Atya, meg-igértém néki Személyedet: nem csak szóval; hanem írással-is. Ígéreteket meg hazudttolnom nem lehet, nem-is akarom; mert Magyar vagyok. Felőlled-is úgy gondolkozom, hogy akaratommal meg-egygyezel: mert Magyar Leány vagy.

Mint, mikor a' Kányának visítását hallja a' galamb; meg-rezzen, le-lapúl, és szerte-szélllyel tekinget, hogy védelmezőre talállyon: nem különben Etelka, Gyulának e' borzafító szavait vévén, ide-tova nézett, és mindenünnet várta a segítséget; de fel-nem-találhatta. Meg-állván osztán szíve' rémültte, ezeket nyögte Gyula felé:

El-nem-hitethetem magammal, szerelmes Atyám; hogy Zalánfival való Szövetségemet atyai parancsolatodnak lenni gondollyam. Mert, úgy tartom: hogy Te, igaz Magyar lévén, e' Magyar leányodat, ama' Bolgárnak birtokába, nem Tatár-korbácsolod. Nem hihetek Tatár szavaidnak, jól ismervén igaz Magyar szívedet. Ha-

nem inkább úgy tesszük: mintha szándékom fölől kérdezőskednél. — Ha pedig más gondolataid vannak; édes Atyám! ha valaha meg-nem-szántad; leg-alább most szánd-meg a' halál' tor-kába rohanó Magyar leányodat. Tedd-félre, egy keveysé, hathatós Atyai személlyedet. És úgy, mint jó Barátom, halgasd-meg beszédemet. — Tisztelem, és böcsüllem Zalánfit. Nagy benne a' Vér; nagy a' Nemzet; nagyok az erkölcsök. Ő volna talán az első; ha Etelét meg-nem-is-mérhettem volna. E' kötötte magához minden érzékenségeimet. Úgy el-is-foglalta tellyes szívemet, hogy abban Zalánfinak helyet nem találhatok. Úgy-is-tesszük, mintha két testünket egy lélek élesztené. — Édes Atyám! egy olly Magyar Kis-aszfszony, a'-micfodás én vagyok, csak egyszer szerethet tellyes életében, és csupán csak egygyet. Nem koborló, nem bitang az én szeretetem. Ebből-is ki-veheted, hogy igaz leányod vagyok, és méltó a' fiúi névre. — Gondold-el azt-is: mit mond Zoltán; mit mond Hanzár-is. Ezek Etelét bizonyossan szeretik, és engem' vele egygyütt meg-akarnak boldogítani. Ha más nem volna-is, a'-mitől tarthatnánk; ezeknek meg-neheztelésektől bizonyossan félhetnénk. Mert: noha mostanában (nem tudom, mi vétkem miatt) el-tiltottanak Fejedelmi Udvaroktól; de tudom: mit mondottanak Budán; mire czél-
loz-

loztanak Sepelen. Hírek nélkül ne ártsuk magunkat a' Sátoroságba.

Erre Gyula keservesen ezeket mondá: Így el-
lenkezel tehát édes Atyáddal? Illy böcsületben
tartod igaz szívemet, és örökké javadra iparko-
dó rendeléseimet? Istenem, mire juték! Arra
immár: hogy fáját leányom meg - tagadgyon, és
inkább a' Fejedelemnek javallásától, mint édes
Attyának parancsolattyától függjön. — Ezeket
érlemlettem-é-meg azon álmatlan éjtszakáimért,
mellyekben tüstént talpra állottam, mihelyest
leg-kissebb nyiffantásodat hallottam? Ezeket ér-
demlettem - é - meg azon örökös szorgalmatofsá-
gomért, mellyel még a' szélnek sem hattalak
meg-fünni; hanem inkább mindenkor téjbe-vajba
ferezstettelek? — Ah! Etelka! mikor vesztetted-
el régi szívedet? — Istenem! hová lett régi leá-
nyom! Hol kereffem, hol talállyam-fel régi Mag-
zatomat? Hová lett Etelkám, egygyetlen- egy
világi gyönyörűségem? Illyet neveltem-é fejem-
re, ki utóllýára - is szívembe üti a' kést; és,
nagy erőszakkal, nagyobb kegyetlenséggel, ősz
hajamon-fogva, más világra űz, kerget, és hur-
czol. — Nézz még egyszer reám Etelkám. Meg-
ne feletkezz Gyuláról, ha nem Atyádról-is; leg-
alább: jó barátodról. — Ne légy hál' - adatlan
fok jó teteményeim után. És tudd-meg: hogy
a' világi törvény azért nem szabott büntetést a'
hál'-adatlan Magzatok ellen, mert azoknak meg-

veréseket csak éppen magára vállalta az igaz Isten.

Ezekre inkább meg ijedett Etelka. Az - után: így felelt: Szerelmes édes Atyám! meg-ne-keferedgy. Fel-ne-háborítsd atyai szívedet. Szeresd, mint ennek előtte szeretted, édes leányodat. Ne gondold: hogy gondolataidnak erőszakosan akarjam ellene szegezni gondolataimat. Csak azt kérem, azt ohajtom szerencsétlenségben: hogy meg-lágyúlljon szíved, és engem' porrá ne zúzz, darabokra ne törj. — Édes Atyám! könyörülly szerencsétlen Magzatodon. — Ne nyúllj atyai parancsolatodhoz! — Magam' férje' választásában el-ne-vedd egészen azon szabadságomat, melyet mind az élő Isten adott, mind a' gondos Természetnek törvénye meg-erősített. — Zalánfi helyett, add-vízsza édes Etelémet. Tekints, kérlek, az Égnek mennyegzetére! Olvasd-el ottan az örök Istennek rendeléseit. Minden csillagzatokban meg-láthatod Etelét. De Zalánfit még a' holt - világúakban sem szemlélheted.

Monda Gyula: Istenem! légy velem! — Add-vízsza édes leányomat! — Add-vízsza édes Etelkám! — Etelkám! nézz édes Atyádra! — Így foghatta-el tehát egész szívedet azon egy Etele: hogy, a' küszöbön fetrengvén édes Atyád, őtet meg-tapodgyad? és így, szívessé-
gének le-gázolttaival, Szeretődnek ölébe szaladgy?

Eze-

Ezeket kívánhattya-e tölled az Isten? a' fiúi név? az atyai tisztelet?

Felele Etelka: Édes Atyám! ne rugdalódz annyit az ösztön ellen! Kárt tehettsz magadban! — Ne vonny ujjat a' hatalmas Istennel: mert csak ő-tölle vagyon a' Sátorosság. Porrá-töri testedet-lelkedet, ha nyilván-való akarattya ellen tarajosan iparkodol. — Hogy-hogy kívánhatod azt töllem: hogy te-néked ezen veszedelmes állapotban vaktában engedelmeskedgyem, ha te a' nyilván való Isteni rendeléseknek engedelmeskedni nem akaríz? — Tudd meg: hogy más Atyám-is vagyon, ha nem másutt-is, a' Mennyekek' országában. — Avagy: mért el-nem-tiltottál Etelének tárfaságától, midőn azt el-kezdettem? Hatalmadban voltam akkoron mindenestől. Könnyen elfogadtam volna parancsolatodat. Már most: magam fe bírok magammal. Annál inkább nem hihetem, hogy Te, az Isteni rendelések ellen, meg-lágyíthasd el-keményedett szívemet. — Ah! édes Atyám! mért nem vetted elejét még gyenge szikrájában? Most immár lángot vert, és derék tüzzé vált. — Mond-ki igaz lelkedre: én vagyok-é ebben vétkes, avagy Te? ha csak vétkes az igaz, és tiszta szeretetet. — Nem magamat hanem Tégedet féltelek az égi bosszúktól. Térj-vissza atyai szívedhez. Íme! le-térdelek előtted, ama' régi, de nem mostani Atyám előtt.

előtt. Kérlek az Istenre! ha akarsz, hogy élyek, ad-vísz/za édes Etelénem - - - ad-vísz/za - - -

Monda Gyula: Te pedig, leány lévén, Apádat ne tanítsd. Én tudom tisztségemet. Te pedig, mi kötelességed legyen; tanuld-meg most: ha eddig meg-tanúlni nem akartad. — Ha nékem hatalmam vagyon a' parancsolatra; rendes lenne, ha néked kötelességed nem lenne az engedelmes-ségre. — Ugyan azért: egy szó, mint száz: azt akarom, azt parancsolom: hogy - - -

A' többi ki se hagyta mondani Etelka. Hirtelen ismét le-vetette magát a' földre. Öszve-tévén kezeit, Attyának rettentő szavait e' jaigatásával meg-szakasztotta:

Szünn-meg, Atya, egy-kevesé. — Ne nyúlly a' parancsolathoz, ha leányod' szereted. — Ime tüstént meg-szakad a' szívem! — Itt előttem ki-adom lelkemet. — Nem tűrhetem tovább kerserveimet. — Kérlek minden Szentségekre: ne vesztegesd reám az atyai parancsolatot; ne tedd azt (ha okos atya vagy) veszedelembe: mert még-eshetik, hogy engedetlen legyek. — El-is-vesztessz, ha el-fogadom. Mert, ha engedelmeskedem; el-vesztem Etelénem: ha nem engedelmeskedem; el-vesztelek Tégedet. Ezek közül, akár-mellyik, elegendő oka bizonyos halá-lomnak. — Szánd-meg, kérlek, haldokló leányodat. — Te nagy Isten! csak most tekints-le
fényes

fényes Egeidből! — Segítsd a' veszedelemben forgó szerencsétlen Teremtményedet.

Ezekre Gyula jobban fel-pattana, ezt mondván: Ciak látom nyakasságodat. Nem akarasz jó szerivel engedelmeskedni. Én, a'-mi tisztetem, azt cselekszem. Te lássad, ha jóval végbe viszed - é kötelelségedet. — Akarom; és, mint Atya, parancsolom: mondgy-le Eteleröl; esküdgy-meg Zalánfival.

Gyulának e' szavai után, hirtelen meg-állott Etelka' könyveinek Zápóra. Az atyai parancsolatnak csak ma leg-elsőben érzett hathatósága egészen meg-járta szívét, 's-meg-is-törte keményét. Fel-emelkedvén a' porból, nagy alázatossággal meg-csókolta édes Atyjának kezzeit; és osztán, szívének-is nagy csendességével, ezeket mondotta:

Jól vagyok, édes Atyám. El-fogadom atyai parancsolatodat, mellyel (tellyes életemben) csak mostanában éltél. Nem tartanám magamat a' fiúi névre méltónak, ha első parancsolatodnak nem engedelmeskedném. — Még csak egy kéresem vagyok, édes Atyám. Mutasd-meg ennek bétölttésével: hogy igaz Atya vagy, és valóban szereted, édes leányodat. Nem nagy penig a' keres. Meg-engedheted. — Kérlek a' Magyarok' Istenére! kérlek azon szeretetre, mellyel édes Anyámhoz viseltettél. Kérlek azon edes tejemre, mellyet Anyámnak emlőiből olly édesdeden

deden szoptam : engedgy két-három napot a' meg-esküdtetés előtt : hogy szívemet apróra törhefsem ; abból Etele't ki-írthassam ; Zalánfit beleültethefsem. Mert én el-tökéllettem immár magamban : hogy atyai parancsolatodnak ne csak színlés-képpen ; hanem Isten-igazában engedelmeskedgyem. Átal-látom penig a' lehetetlenséget ; ha csak időt nem adsz a' kegyetlen csatára. — Ismétt igazán meg-vallom : meg-feneklett bennem Etele. Sokáig édesdeden társalkodtam kedves személlyével. Nincs hatalmamban , hogy ezen arany lánczomat , mellyel tetőtől-fogva talpig le-kötözve vagyok , egyszeriben el-ízakaszthassam. Két-három napot kérek érczé-váltt kemény szívemnek meg-lágyítására. — Kurta ugyan (ha jól meg-gondolom) ezen idő is. De, hiszem Istene-met, meg-segít. Sőt : a'-mit gyarlóságom végbe nem vihet ; ő , igazán engedelmeskedni kívánó szívemre tekintvén , bizonyosan el-végzi. — Másként , édes Atyám ! ha e' két-három napot meg-nem-engeded ; attól félek : ne talántán Zalánfit csak színlés-képpen szerefsem ; és így Tégedet (a'-mit soha nem cselekedtem) meg-csállyalak. Könyörülly , Atya , édes leányodon !

Monda Gyula : Nincs lehetetlenség e' világon. Ha erőlteted magadat ; izibe meg-is törheted. Máí napnál továbbra nem lehet halasztnom a' meg-esküdtetéft. Meg-kehl lenni ennek-is.

Ekkor Etelka fel-háborodott. Borzadozott teste, és reszketett. Gyulának szeme közé tekintvén; úgy tettszett: mintha Attyát nem látná, hanem egy valami kö-szálnak darabját. Vég-ső-képpen ezekkel akarta meg-lágyítani annak kemény szívét:

Gyula! az Istenre kérlek, ne végy az utolsó dolgokra. Vagyon még egy hely szívemben; mellyben az atyai név soha nem hallatott. Ismét az Istenre kérlek: ne kényszeríts, hogy oda folyamodgyak: mert meg-eshetik, hogy Atyámnak meg-ne-ismérjelek. Ugyan-azért: csak még egygyet kérdek: Ha bizonyossan tudnád, édes Atyám, hogy szívemnek ezen iszonyú erőltetését ki-nem-állhatnám; meg-szakadnék benne; és ott az Oltárnál fel-dölnék. Avagy: ha bizonyos vólnál abban-is: hogy, midőn Zafírfival kezet fogok; akkor az oldalamba kést vernék; és szemed' láttára fel-fordulnék. Ha utolsó szem-pillantásomban-is csak éppen ellened kiáltanék, és téged' az Istennek ítélő-széke' eleibe hínnálak, hogy számot adgy hallatlan kegyetlenségedről. Ha azon ítélő-szék előtt állana édes Anyám, és ezen gyilkosságodért veled szembe szállana, és ki-körmölné mind-a'-két szemedet. — Ha, mondám, mind ezeket valóságossan tudnád, hogy bizonyossan meg-történnék: már akkor, édes Atyám! szerelmes édes mindenem! meg-könyörülnél-e rajtam? meg-enged-

engednéd - e e' két három napot a' meg - esküd-
tetés előtt?

Felele Gyula: Meg - nem - hal a' leány, ha kötelességének eleget téssen. Ki - ki fel - talállya a' jót, ha igazán, és szorgalmaztatja keresi. Kapálly kurta, néked - is lesz. Többre, mondom, ne fakaszsz. Vagy akarod, vagy nem : még ma meg - kelletik lenni ennek - is.

E' szörnyű, és kegyetlen szavakat hallván Etelka, izéllyel - tépte ékes hajának kellemetes fürttyeit. Kétségbe esett egészen. A' - mi töb : (és felőlle soha senki nem gondolhatta volna) le - szakasztotta melyéről fehér patyolat kendőjét, és, nagy tüzezséggel, Gyulának szeme közé vágta, ezt jajgatván :

Te — Szittyai kö - sziklák között termett vad állat! — Te! Tigrisek, és Oroszlányok alatt neveltetett teremtmény! — Te Etelkának Gyilkosa, nem Attya. — Bizonságúl hívom mind Mennyet, mind Földet: hogy igazán lehetetlenségnek állíthatom azt lenni: hogy Etelka Gyulának Magzattya légyen. Így vethetné - meg egy Atya fajtát leányának illy szíves kéréseit? — Lehetetlenség! és ezerszer - is lehetetlenség! hogy csak egy csöpp vérem - is folyjon ereimben, melyet valaha tölled vettem volna. Valld - ki, ha tudod: élő Istenedre kérlek! kinek vagyok édes leánya! Mért tartottál eddig - is illy embertelen hiszemben? Jelentsd - meg édes A -
tyá -

tyámat, Gyula! Tüstént hozzá futok, és megpanaszlom gyilkosságodat. Meg-halgattya ő édes leányának könyörgéseit. El-távoztattya egygyetlen - egygyének veszedelmeit. — Istenem! mire születtettem e' világra!

Minek-utánna e' mérgét ki-fúttá a' fel-gerjedett Kis-aszfszony; és őszán Attyának szemei közé tekintett; annak pedig nem annyira el-bámulását, avagy haragját; mint kegyességgel telyes ábrázattya láta: ki-nem lehet magyarázni azon töredelmességét; mellyel heves indulatait meg-bánta. Midőn az-után Gyulától meg-öleltetett; és Attyának előbbeni kegyelmébe visszátétetett; azt mondhatni felőlle: hogy szíve meghasadott. Attyának mostani néma beszédgye inkább meg-győzhetfe szívet, mint előbbeni tarajos parancsolgatása. Új erőt vett rajta az Atyai hatalom. El - hűltenek a' heves gondolatok. Tellyességgel engedelmeskedni kívánván, ezeket mondotta végtére:

Jól vagyon tehát, édes Atyám! Meg-segít az Isten, hogy bé-töltssem akaratomat. Érzem ugyan előre írtóztató csatáimat; De nincs lehetetlenség e' világon! El-híszem: mert édes Atyámtól hallom. — Meg-kell lenni Etelka! — Meg-is lesz édes Atyám! — Végső képpen csak még egyre kérlek. Küld hozzám Zalánfit: hogy neki szokjam. Kevés az idő: Minden szempillantás káros. — Kérlek arra-is: ne erezd hoz-

zám Etel - - - avagy-is: ama' másikat. Vedd-
el az alkalmatosságot: hogy hozzám ne férhes-
sen; és szívemet fel-ne-zavarhassa. Mindent meg-
cselekszem a'-mit kívánsz; penig igazán, és
minden tehetségem szerént. A' következendő-
ket Istenemre bízom. De, ha igazán meg - kell
vallanom: irtózom mindentől. — Meg - kell-
lenni ennek-is! — Meg-lesz ez-is, édes Atyám.
— Könyörülly rajtam édes Istenem! Adgy e-
rőt a' rettentő csatára! Segítsd leányi gyarlósá-
gomat! Mind élttemet, mind holttomat reád bí-
zom Teremtő Istenem!

Leányának ezen valóságos meg-térését lát-
ván Gyula, igen örvendezett. De, osztályá-
ból ki-menvén, még irtóztatóbb dolgokra vete-
medett; mellyek ha meg-egygyezhetnek-é az
igaz Atyai szívvel; azok látsák, kik róllok ité-
letet tesznek.

HETEDIK RÉSZ.

GYULÁNAK ÚJ FORTÉLLYA.

El-érkezett azomban az idő, melly Huba'
akarattyának ki-hirdetésére Zoltántól rendeltetett.
Csak nem mindnyájan Huba' Sátorába gyűltenek,
ha Etelkát ki-veszed. Ez, a' Fejedelemnek pa-
rancsolattya szerént, ki rekesztetvén az Udvar-
ból; oda haza maradott; és magát a' keserves
gondolatokkal üntig emíszette.

Azomban emezek a' Sátorban le-telepedtek. Jelen volt maga Zoltán; és annak Felesége Hanzár. Ott vala a' Fő-pap, Etelevel. Ott Etelkának Dajkája-is, Zalánfiával. Midőn mindnyájan el-halgattanak, így kezdette Gyula új fortellyait:

Hatalmas Zoltán! és kegyelmes Hanzár! Uraink! Fejedelmeink! Huba, néhai Vezérünk, közelgetni látván utolsó óráját; Engemet, mint meg-hitt jó baráttát; magához hívatott. Világos Kis-aszfzozynak, maga' édes Magzattyának jelen-letében; kezemhez szolgáltatá ezen Papiroft, nagy buzgóssággal; 's-nagyobb bizodalommal kérvén személlyemet: hogy csak holta után nyitnám-meg; és mind-azokat, mellyek írva találtatnak, emberől végbe vinném. Kevés idő múlva meg-történvén halála; fel-törtem a' pecsétet; és benne; szórúl-szóra, ezeket tapasztaltam.

Halál' fia az Élőknek. Mind Álmost, mind Árpádot; mind Zoltánt, érdemes Fejedelmimet, mindenkor tiszteltem, és szerettem. Istenemtől tellyes életemben féltém-is. De mindnyájoknak igaz magyar szívvvel szolgáltam. Köz-javunkat, tehetségem szerént; mindenkor elő-mozdítottam. Magam' hasznát soha nem kerestem. A'-miket e' világon Fejedelmeim' jó akarattyokból szerzettem; azokat, közel lévén halálom, nem sok idő múlva el-hagyom. De felállók, a'-még élek (be-

teg téttel ; de ép észszel) e' rendelést tészem : Világos - vár , hozzá tartozandó minden Jószágommal , ki-nem -vévén Leányomat-is, Etelére maradgyon. A' Sátoroság' meg-szerzőjévé Gyula Baj-társamat tészem. Kérem-is e' Vezért: hogy, holttom után , cserbe ne hagygya leányomat ; hanem Etelével úgy egybe-foglallya ; hogy csak az ásó , és kapa válasszsa-el egy-mástól. Gyula meg-ne-veffe , Zoltán meg-ne másollya Hubának akarattyát, Világoson. A' Halál' pitvarában.

El-hűltenek e' reméntelen dolgokra azok, kik Etelének , és Etelkának szereteteket vólta-képpen ismérték. De Etele el-íszonyodott ; és valami szerencsétlen ki-meneteltől tartott. Hanzár (Etelére nézvén) el-mosolyodott. Zoltán (Világosra tekintvén) a' fejét csóválta. A' többiek , szíveiknek külömb érzékenysegek szerént : vagy örültenek ; vagy álmélgodtanak ; vagy haragudtanak.

De ezen indulatok mik vóltnak ; ha azon irtóztató háborodásokkal egybe-tétettenek : melyek Etele' pecsétes levelének el - olvasásából származtanak. Mert : a'-mint mondám , már ennek-előtte kezéhez vévén Gyula a' tiszta papirost ; midőn leányától meg-értette volna : hogy abba , Etelének engedelmeből , azokat írhatná ; melyeket e' környül-állásokban leg-alkalmatosabbaknak vélhetne : maga' kívánságának bé-tel-lyesését szünetlen szemei előtt forgatván ; azo-

kat

kat írta bele, mellyeket mostan e'-képpen el-olvasott :

Én pedig Etele, a' Karjeliek' Fejedelme, látván Huba-vezérnek hozzám való atyai kegyességét, és reméntelen hajlandóságát : hogy jó akarattyát vólta-képen meg-hálálhassam ; minden czikkelynek bé-töltését Karjeli emberségemre fogadom. Ha kegyelmes Fejedelmünk olly szándékkal vagyon : hogy e' Tartományt (a'-mint-is nem kételkedhetem adakozóságáról) hatalmam alá adgya ; magamat Világos-Kis-aszfzonymnak el-vételére kötelezem. Mellynek nagyobb bizonságára adttam e' kezem' írását, pecsétemmel meg-erősítve, Wilágoson. Etele a' Karjeliek' Fejedelme.

Ha, ezen pecsétes levélnek el-olvasása után, szemeiddel láthattad volna azon indulatokat, mellyeket az orczák meg-tolmácsoltanak ; el-hűltél volna azoknak külömbségeken.

Hanzár, Etelének hamis lelkéről ; alattomban való erkölcstelenségeiről ; és színlett szerelméről gondolkodott nagy boszfzonymkodással. Kimondhatatlan-képpen szánta, 's-már-is meg-íratui kezdette azon ártatlan Kis-aszfzonymt, kit ezen Körül-hajas Kotty-nyeles úgy aunyira meg-csalhatott.

Zoltánnak eszében azon illetlenség forgott, mellyel azon Eb-anya' terhe egy Magyar-ország' Fejedelmét meg-akarta csalni. Átkozta egy gazemberhez inkább, mint-sem egy Fejedelemhez illő

színlését, mellyel Budán Etelkának megígérte a' Sátoroságot; itt Wilágoffon öszve-szúrte a' levét ama' Csalárdival. Dúlt-fúlt magában, hogy Etele a' rendeléseket illy csúfossan meg-zavarta, és mindnyájokat sült bolondoknak tartotta.

A' Fő-pap-is úgy-annyira el-íszonyodott: hogy, nem türhetvén tovább szívének gyötrelmeit, tüstént ki-menne a' Palotából; és otthon ama' hit-szegőnek állhatatlauságáról, és olly fok ideig észre-nem-vett színléséről nagy fájdalmaik között gondolkodna. Végtere Etelkának sorsát keserves könyv-húllatásokkal meg-síratta.

De még maga-is Etele, a' többivel egygyütt, maga-magára haragudott. Ugy tettfezt: mintha esze' kerekei bomolnának, 's-hamar útt yokra se találhatnának. Csak alig tartóztatta-meg magát: hogy, mindeneknek jelen-léttekben, Gyulára nem rohant, és mellyén köröszkül-nem-verte a' kardot. Ezt talán meg-is cselekedte volna: ha Gyula (igen észre-véven a' következő veszedelmeket) hamar el-nem-takarodott volna; és, hogy hirtelen meg-ne-lelhessek, magát a' Fő-pap' Sátorában el-nem-rejtette volna.

Nem lehet azt mondani: hogy a' csudálkozással tellyes emberek egygyenként ki-mentenek; hanem inkább: hogy alattomban ki-szöktenek a' Palotából. Nem tudott mit csinálni Etele. Vólt-is kedve, nem-is a' szaladásra. A' boszszonkodó Fejedelmekkel végtere maga maradván; fel-

vetette szemeit a' magos Egekre. Éktelenül csi-
korgatta fogait. Szüntelen Gyula ellen pattogott.

Végtere magához térvén az el-keferedett
ifjú; Gyulának hallatlan csálárdságát ki-nyilatkoz-
tatta a' Fejedelmek előtt. A' Tiszta papirosnak
néki adásával el-nem-tagadta maga' hallatlan osto-
baságát. Fenyegette tele torokkal Gyulát: hogy
karddal fogná meg - boszszúlni ezen gyalázatot;
mellynél nagyobbat semmi-féle teremtmény nem
tehetett rajta. Eme' csalfasággal meg-sértődtenek
légyen a' Karjeliek. Meg-szégyenítettett maga'
Fejedelmi Személye-is. Meg-homályosítottatott
Zoltánnak fényes Udvara. Ezen útalatos mocs-
kot nem moshatná - le más valami; hanem csak
azon vér patak, melly Gyulának testéből bő-
ven ki-rohanna. Nem lenne méltó életre, a'-ki
másoknak halálokra illy orczátalanúl igyekezne.
Végtere: el-feletkezvén magáról; ki se vévén
Etelkát: ösfsze-meg-ösfsze-adttázta Gyula' Sátorá-
nak minden perepútyát.

Zoltán, az egész történetnek velejét igen
nagy örömeivel hallván; egyszer-is-mind Etelé-
nek Etelkához hajló állhatatosságát vólta-kép-
pen meg-értvén: eleibe méne Etelének; és meg-
csókolá, ezt mondván:

Szünnjön egy keveysé buzgóságod, édes
Etelém. Ne tarts semmit a' szerencsétlen ki-
meneteltől. Hadd dolgozzon Gyula Etelének,
és Világosnak Sátorosságokban; de azt hallot-

tam felöle: semmi se lesz belöle. — Ime, édes
 Etelem, tölled sem titkolom-el immár, amit ed-
 dig csak hárman tudunk egész Országomban.
 Semmit se parancsolhat Gyula Etelkával. Eme'
 drága-látos Kis-aszfzony, nem Gyulának, hanem
 Arpádnak leánya; és Zoltánnak Teit-vére. Éu
 ötet annak adhatom, kit leg-inkább meg-szeret-
 hetett. Tudom penig: hogy Te férkezhettél
 szívének közepébe. Néked szántam Budán, né-
 ked adom Wilágoson. Örvendgy inkább e' jelen-
 való szerencsének; sem-mint az előbbeni gyalá-
 zaton boszfzonykodgy. Egybe kelhetek hónap.

E' reméntelen titoknak ki-nyilatkoztatására,
 úgy el-rémült, úgy el-íszonyodott Etele: hogy,
 magát-is el-felejteué, ki légyen. Sött: Etelká-
 val leendő Sátorofságáról azért kételkedne fő-
 képpen: mert, ama' szerette Szüz, Fejedelmi Kis-
 aszfzony lenne. De ösztán, mind magának, mind
 Etelkának egyenlő eredete eszébe-jutván; e' gon-
 dolat úgy el-foglalta minden érzékenségeit: hogy
 az előbbeni gyalázatot számba se vehette immár;
 hanem tellyes szívéből meg-engedne Gyulának.
 Csak alig-is várhatta: hogy, Etelkához röpülvén,
 eredete' fényességét meg-vigye. Mert meg-érti
 vala: hogy még erről semmit se tudna Etelka.

Ösztönözte Etelet az oda menetelre Hanzár.
 Kérte nagy szorgalommal Urát-is: hogy, által-
 látván a' kerekedhető veszedelmeket; Gyulának
 áskálálait, Zalánúnak hevelességét: ellenben jól
 tud-

tudván Etelkának - is engedelmes szívét; képzelte Attyához nagy figyelmetelenségét: ne halasztaná hosszabb időre a' titok' ki-nyilatkoztatását. Későre fogná meg-bánni a' szerencsétlenséget. Megszokna egy szem-pillantásban esni, a'-mit egész elszendőben nem reménleni. És, noha mostanában Etelka ő szerencséjével jegyben lenne; de, Zoltánnak el-bízta miatt, a' szerencsétlenséggel hamar gyűrőjét válthatná; és kezét foghatna a' reméltelen nyomorúsággal. Szem-bé-kötve a' szerencse sem engedne mindég.

De Zoltánt semmi-féle-képpen le-nem-verheték fel-vett szándékáról. Egyszer fel-tett rendeleseiben magyarosán meg-akarván maradni, erőssen meg-parancsolta Etelének - is: hogy ma Etelka felé (kegyelmének el-vesztése alatt) ne mennyen: ne-talán-tán a' titok ki-törje magát az oldalán.

Igy tehát: szegény Etelka, minden ollyas személytől, melly a' titok' ki-nyilatkoztatásával ki-segíthette volna a' veszedelemből, meg-fosztatván: nem tehetett egyebet; hanem az otthonos magánosságban maga - magát emísztetette; és ölte. Viaskodott a' heves, és régtől-fogva meg-rögzött érzékenységekkel. Nagy erőszakkal fojtogatta Eteléhez hajló szeretetét. Fúr-farag vasaival véste, és fúrta érczé - keményedett szívét. Törte-nyaggatta az ellenkező indulatokat.

De csak ki-ki-vetették a' zablát Zalánfihoz nem szokott szilaj gerjedelmek. Szünetlen E-

tele felé hajladoztanak a' rá-tanúltt sohajtások ; a' régi szíveségek ; a' gyökeret-vertt-képzések. A' keserves halállal-való tufakodás nem lehetett ennél irgalmatlanabb. Meg-bomlani láttfzatott nem csak egészsége ; hanem, a'-mint érzette, futó félben lévő gyenge esze-is. Úgy tettszett (mint-egy álmában): mintha Zalánfihoz hajlana ; de egyszer-'s-mind Etele-t-is maga után rántaná.

Midőn eme' rettentő csatában leg-heveffebben forgolódik a' véres szívű Kis-aszfszony ; íme ! (Huba' akarattyának ki-hírdetése után) hozzája toppant a' Dajka. Merevedtten-is, torzom-borzan-is állottanak hajának tar-szürke szálai. Nem-is tudtta, mit beszélt ; midőn, az Egekre emel-vén sírányozó szemeit, így iszonyította Etelekát :

Egy lábíg oda-vagyunk, édes Alakom! — Veleđ egygyütt én-is el-vefztem! — Oh hamis lelkű Etele! — Reá-állhattál tehát Világosnak Sátoroságára? (Oftoba Dajka! ennek módgyát-is ki-kelletett volna mondanod, és a' pecsétes levélnek el-olvasásáról emlékezned ; nem buktattad volna a' tengerek' örvényyébe Etelekát). Meg-szerette, mondám, Világost. Meg-is-ígerte a' Szövetséget. Etelekát el-hagyhatta a' Gyilkos. — Nincs már igaz szív ; nincs semmi állhatatofság széles e' világon ! Sem a' Fejedelem, sem a' Fejedelemnő nem mondottak ellene. A' többieknek hallgatásfokból-is ki-tettfszett: hogy jóvá-hagygyák a' dolgot. Hubának kívánsága

bé-tellyesedik: Meg-esküszik Világossal Etele. — Oh Etele! Etele! — Így hagyhattál - é - el bennünket? Így rughattad - e farba Etelkádát? pedig, néha-napján, kedves Etelkádát. — Istenem! mit tegyünk! Illy kedved telhetik - e nyomorúságunkban?

Ezen jajgatásokra kegyetlenül meg-rázódott Etelka. El-nem-hitethette mindgyárt magával: hogy Etelétől el-hagyattatott. De ofztán eszébe-jutván: hogy a' Fejedelmi Udvarból ki-záratott; magától a' Fejedelemné' Személyétől is el-tiltatott; és talán akkor Etele Világossal öszve-adatott: e' meg-fordúltt keréknek lehetőségén el-halt, el-íszonyodott. E' vólt, a'-mi utolsó kanállal adott mérges italára. El-bádglyadt teste egészlen. Emé' lankadtt szavakkal mondotta végső nyögéseit:

Szörnyű dolog! és reméntelen történet! — Mind-az'-által: édes Dajkám! nem annyira érdekelhetik ezek a' te szívedet: mint az enyimet hóhérollyák. Oh! ha látnád ezer, meg ezer sebekkel öszsze, meg öszsze-kénóztatott szegény szívemet! Itt! itt! az enyimben vannak a' ki-magyarázhatatlan gyötrelmek. — Isten neki édes Dajkám! Meg-esett rajtam a' kár. Ezentúl: állhatatos forsomúl csak a' nyomorúságot választhatom, és így szerencsésnek tarthatom magamat; mert ofztán nem félhetek, hogy nyomorúltt legyek. — Csak Te légy velem édes

des Istenem. Add - meg: hogy Atyámnak parancsolattya veszni ne mennyen. Tedd azt velem kár-vallott teremtinényeddel: hogy, Etelém-től el - hagyattatván, és így édes Mindenemtől egészfzen meg-fosztatván, Zalánfihoz hajólhaffon szívem. És így: eleget tehessek mind édes Atyám' akarattyának; mind Fejedelmink' meg-for-dúltt rendeléseinek.

Etelkának ezen ingó - bingó szívét meg - átkozta a' Dajka. Az - után: minden szándékával arra vetemedett: hogy majd Etelét a' Fejedelmek előtt meg-támadgya. Ötet ezer fogadáfairol fok iz-beli esküvéseiröl meg - emlékezteti. Sőt: el-tökéllette magában: hogy (Zoltánnak parancsolattya ellen) ki - adgya a' titkot, és reá-veszi a' Szűzet, hogy, a' Fejedelemnek testvére lévén, Gyulának ne engedelmeskedgyen. Ekkor ki-is-mondotta volna bizonyosan, és jól-is tette volna; de ime! mind-a'-kettőjöknek szerencsétlenségekre, éppen akkor jöve hozzá Világos, látogatására. Meg-szakasztotta mostanában beszédgyét; és töllök el - távozott, azt gondolván: hogy az - után ezekről vele bátorságosfhabban beszélhet. De kinek szerencséje egyszer forgó szélbe kerekedett; annak nem csak az égi nyilak, hanem a' meleg szél-is meg-árthat.

NYOLCZADIK RÉSZ.

VILÁGOS ETELKÁNÁL.

Világosnak reméntelen bé • toppanására, felborzadozott Etelka. Ismét eszébe • jutott (pedig ki • mondhatatlan ostromokkal) édes Eteléje. E' gyönyörű Ifjúval Világosnak boldogságát, a' nélkül magának szerencsétlenségét egybe-vervén; fel-vetette könyvező szemeit az egekre, és ezeket jajgatta:

Oh Egeknek tündöklő fénnyei! láthatyátok-e iszonyú gyötrelmeimet, és meg-orvosolni nem akarjátok! Mit vétettem én tellyes életemben: hogy töllem el-idegeníthessétek édes Etélémet? Avagy mi jót tett Világos tellyes élete' renddében, hogy ugyan azon édes Etélémet néki szánhattátok? Illy latba vethettétek tehát az érdemet a' ravaszsággal! hogy ez amazon diadalmaskodgyon, és Világos Etelkát egészfzen el-veszefszze!

Felele Világos: Ne keserítsd úgy - annyira szívedet, édes Etelkám. Nem azért jöttem, hogy a' szerencsétlenségeken siránozzunk; hanem inkább: hogy egy-mást köz-örömeinkkel vigasztallyuk. Íme! te - is meg - nyerted, a' - mit régtől-sogva ohajtottál. Én-is ahhoz férhettem, kit mindgyárt eleinte szerettem. Boldogok letünk

tünk mind-a'-ketten. Te ékes Zalánfiddal ; én kedves Etelemmel. E' szerencsés történetek inkább vígasságunknak , mint szomorúságainknak okai legyenek!

Monda Etelka : *Bóldogok lettünk mind-a'-ketten!* — Te Istentelen rosz leány! el-vehetted tehát Etelemet? Reá-bírhattad azon ifiúnak szívét : hogy Apádnak akarattjára álljon ; és így néked meg-ígérje a' Sátoroságot? Meg-győzhetted Fejedelminket-is : hogy a' Szövetséget jóvá hagyják , és engem' a' tanácsból ki-rekeszszenek? Erősebb lehetett tehát gonosz intézefed ; mint az én állhatatos erkölcsöm? — Oh Egek! Ti tudttátok ezeket , és meg-nem-gátoltatok!

Felele Világos: De mi okra nézve gyanak-szol reám , édes Etelkám? Azt véled talán : hogy híremmel esett Etelenek szándéka? Igaz lelkemre mondom : soha nem reméllhettem e' Szövetséget. Ugyan-azért semmit se dolgoztam benne. Az Egek foghatták-fel szánakozásra-méltó ügyemet. Így bosszszonkodik tehát az égi rendelések ellen? Így nehezíthettség reám minden ok nélkül?

Ezekre Etelka elsőben a' fejét csóválta ; azután ezeket mondotta : *Minden ok nélkül nehezíthetlek tehát!* — Oh ártatlan Bárány! — *Semmit se dolgozott benne.* — Te czigány Sátorban született hazug lelek! Ha , mennyiszor hazudtál ; annyiszor egy haj-szaladat el-vesztetted volna : talán még Anyád' méhében meg-kopaszodtál volna.

na. — *Semmit se dolgozott benne!* Higgye a' kúrta; de tudom: hogy magad sem hiszed. — Nem te vétetted-é-ki, Árpádnak hízeltedven, az én Atyámnak Hádnagyságából Etelét: hogy töllem el-szakaszszad? Nem te tétetted-átal Árpádnak közelebb - való Vezérségebe: hogy magaddal öfszfe-kapcsolhassad? Nem te csalogattad Budára: hogy meg - varván az úton, vele egygyütt mehefs Árpádnak Udvarába? Nem te hó-dítgattad szívet, és talán meg-is-vetted még akkor: midőn azon átkozott Nyulak' Szigetében vele egygyütt vadásztál.

Ezen Nyulak' szigetének rettenetes emlékezetére fel-háborodott Etelka; és, magáról megfeleltkezvén; így átkozta-meg Buda - várofsának e' gyönyörű Szigetét:

Tünn-el szemem elől, Te ördögös Sziget! Té boszorkányok' kellemetet Lak-helye! — Veszszenek - ki belölled számos nyulaid. Helyettek kártékony patkánok, és mezei veres egerek teremjenek. — Részekre szakadozzon valaha, mostanában húzomos, és kellemetes térséged. — Erőt vegyenek rajtad a' reád töreke-dő Duna' vizeinek ostromló vastag jegei, melyek a' következendő Fejedelmeinknek épületeiket-is úgy-annyira meg-rongállják: hogy, az utóbbi világ előtt, csak csupa síralmas töredékjeik, és veszedelmes dülledékjeik láttaszattannak. — Veszszenek-neved a' Magyarország' emlékezetéből. Más akár minek; de ne Nyulak'

szigetének híjának. A' Budára jövő emberek reád se nézzenek, ne is kérdezzék: hol fekszel a' vizek' közepében. — A' föld' színén termő édes gyökereid (mellyekkel mostanában a' többi szigetek fölött kevélykedel) keferű ürmökre, és mostohákat vesztő bürkökre változzanak. — Törültsék - ki azon nap az Esztendő' víg napjainak számok közül, mellyben Etelem szerencsétlenül beléd lépett, és el - vesztette édes Etelekáját.

Ezeket nagy gyötrelmei között el - végezvén Eteika; nagyobb méreggel hozzá fordult Világoshoz, és meg - szakadt beszédgyét így folytatta tovább:

Nem te vetted reá Hubát: hogy, ha Etele téged' el - veszend, minden jószága reá maradjon? — Harapj ezen konczba, Kuttya - vérű; ha éles a' fogad! És, ha csak egy csöp igaz Magyar vér folyik ereidben; mond szemembe: hogy hazudok. — Mért nem szóllasz Te - vetlen Pille? — Mit ácsorogsz Szarka - fészek? — Mit pislogsz, mint Undvári nyúl a' nyárfon? — Mért nem böffensz egygyet Záp tojás?

Felele Világos: Már ennek se fele se barátság, édes Eteikám! Légyen úgy: hogy ezeket tettem. Ki ki maga' fazeka mellé szít. És, ki mennyit vág, annyi forgátfa vagyon. Ezzel magamnak használtam; de másnak nem ártottam; leg - alább ártani nem akartam. — Sőt (hogy bátran ki - mond-

mondgyam az igazat) mind-ezekben a' te szerencsédre tárgyaltam. — Mert: ime! Édes Etelkám! midőn, az Egy-háznak fel-szentelése előtt, Árpádnak Sátorában vendégeskedtünk; igen észrevettem Zalánfinak hozzád való hajlandóságát. Tellyes szívemből örvendettem érdemlett szerencsédén. Az-után pedig: Etelének ide-jöttével, attól tartván; ne-hogy ezen szerelmeteknek nyüsstös fonala özsze-bomollyon: azon voltam, hogy Etelét (ama' szarka-lábat) el-igazítsam; és téged', Zalánfiddal egygyütt, egy bordába vegyelek. Ezt pedig hozzád-való szeretetemből cselekedtem.

Monda Etelkám: Oh színlés! — Oh ál-orcza! — Ha te ezt hozzám való szeretetedből cselekedted, már akkor a' Szúnyogot-is Bikának mondhatod, hazug lélek. — Mért nem jársz az igaz úton? Mért hűtöd a' szádat, minden haszon nélkül? Mért az ásót ásonak; a' kapát kapának nem mondogod? Fekete ördögödet mért akarod előttem hejába fehér festékeddel festeni? — Fejedre mernék eskünni, ravasz Róka: hogy ezzel magadnak akartál használni; én-nékem pedig ártani. — Isten neki. — De e' gonosz tetteért jót ne várj. El-is-hidd: hogy érdemed szerint bán veled az Isten, ki előtt el-nem-rejtheted gonosz szándékodat. — Tudd-meg: hogy azon szem-pillantásban, mellyben Etelémme kezét fogsz, és az oltárnál meg-esküszel (én ugyan már akkor a' Világon nem leszek) de még-is ott termek előtt-

Z

ted,

ted, úgy - mint ijesztő Késértetted. Meg - téplek, Boszorkány. Meg - fodorítom ezer ujjaimmel had' szálait. Ki - körmölöm egerésző szemeidet. — Máskor - is minden helyedben meg - jelenek ; úgy - mint rettentő árnyék ; iszonyú láz ; irgalmatlan üldöző. Várrá : meg - lakolsz hallatlan ravaszági - dért , Istentelen Teremtmény !

Felelni akara ezekre - is Világos ; de , ime ! bé - toppana hozzájuk egy Követ , a' - ki Etelkát a' Fő - paphoz hívta , azt mondván : hogy ott vá - rattatna Gyulától , és Zalánfától. Sietne penig hozzájuk. A' halasztás ártalmára lenne.

Gyula , tudni - illik : midőn (a' mint mondám) Huba' akarattyának ki - hirdetése után , ki - lopód - zott a' Palotából ; és a' Fő - papnak Sátorában el - rejtezett : ennek nagy hamarsággal , de nagyobb ravaszággal meg - jelentette : mi rendelései volná - nak Etelkáról , és Zalánfáról. És , ne - talán - tán , a' Fejedelemnek közben - vetésével , meg - keve - rednének intézetei ; nagyon sürgette a' mái meg - esküdttetést.

Nem csüldálkozhatott eleget a' Fő - pap , mi - dőn Etele' gondolattyának meg - változását elméjé - be juttatta. Átkozta egy olly személynek állha - tatlanságát , ki ennek - előtte olly erőfien szerette Etelkát , hogy Világos se lelkének se testének nem kellene. Most pedig , olly hamarjában , meg - fordítván a' köpönyeget , egészen Világosba búj ; Etelkát , inden ok nélkül , meg vetette.

Sem-

Semmit se tudott Kádár Gyulának fortélyairól. De Gyula se szólott egy szót-is ravalzságairól; attól tartván: ne-hogy akadályára lenne kegyetlen intézeteinek. Mind Gyula tehát, mind Zalánfi, reá-vévén az Öreget, Etelka után küldötték ama' Követet, fejére parancsolván: hogy e' dologról a' Dajkával se szólana; hanem, mennél-hamarébb, csak magát Etelkát, a' Főpaphoz késérné.

Etelka, a' Követet látván; és, mit akarnának amazok, igen által-értvén: el-fordult Világostól; és ki-mágyarázhatatlan-képpen meg-rettent. Az-után: el-se-fogadván Világosnak búcsúzását; a' Követet-is kis időre ki-küldvén: le-vetette reszkető tagjait a' székre; és magában, sűrű könyvhúllatásai között, ezeket jaigatta:

Megyek immár! megyek! a' vágó széktekre, oh minek-is mondgyalak benneteket, kik végső veszedelmemre egybe-gyűltetek. Csak látom, hogy erőt vett rajtam a' szerencsétlenség; és, íme! világ' csúfjává-is tehetett. — Adgy elegendő erőt, édes Istenem: hogy Zalánfit (édes Atyám' akarattya szerént) igazán szerethessem; és Etelémet - - Etelémet - - - (szörnyű gondolat) - - - örökre el-felejtehessem. — Édes Etelém! kedves Etelém! Köszönöm hozzám-való régi hajlandóságodat. Köszönöm igaz szívedet, és, a'-miátt, hajdani víg napjaimat. Meg-engedek tellyes szívemből: hogy engemet el-hattál; és

Világoshoz állottál. Ezt nem cselekedtted volna, jól tudom; ha én állhatatos szeretetedre méltó lettem volna. Én bennem a' hiba; nem benned, édes Etelém. Én köz-nemességű vagyok; Te Fejedelmi nemből eredttél. Nem lehetek egy karban érdemes Személlyeddel. Birtokod alá sem adhatom semmi jószágomat. Nincs egyebem a' jó hírem'-nevemnél, és csak utánad vágyó igaz szívemnél. Ezek, tudom, nem lehetnek elegendők arra: hogy magamhoz kapcsoljalak, és örökre meg-tartsalak. Élly szerencsésebben Világosoddal, mint velem. Felejtse el Etelkádát! - - - néha kedves, és kellemetes Tiédet - - - örökre. Én tudom: hogy, még élek, soha el-nem-felejtelek. Még akkor-is: midőn porrá válok; és veled a' Holttak' országában özsze-kerülök: ezekről örvendetelesen beszélgetek: hogy téged' mindenkor erőfien, és állhatatosan szerettelek; minden örömeidben veled egygyütt örültem; minden szomorúságaidban veled egygyütt búsultam; Budai fogságodban, ama' gyalázatos Csouka-toronyban (a'-mint töllem ki-telhetett) örömeit vígasztaltalak; kiszabadulásodért térden-állva esedeztem Fejedelmink előtt; mind-eddig a' kellemetes Sátorosságra tellyes szívemből vágyódttam; minden tehetségem szerént iparkodttam. — Édes Etelém! ezen igaz szívemnek csak azon jutalmát várhatom: hogy, valahányszor ezekről holttom után-

is meg emlékezem; mind-annyiszor meg-emlékezni fogok: hogy mindeneket a' te kedvedért cselekedtettem: penig ha tudnád, minő elevenséggel; minő tiszta szívvél; minő iparkodással. — Oh én el-hagyatott árva! hová hajtsam szegény fejemet! Nincs, a'ki vigasztaljon! Nincs olly teremtés, a'ki gyötrelmeimet valóságosan lássa, és meg-szánhassa, avagy meg-orvosolhassa. Csak magam érezhetem a' ki-magyarázhatatlan kénokat.

Ezeket jajgatván Etelka, a' melyén függő ereklyére tekintett. Ennek látására újra fel-háborodott. Sűrűbben hullottanak apró könyvei. Főjtogatódott, midőn végtére ezeket mondotta:

Edes Ereklým! mellyet Etelémtől örök emlékezetre vettem, 's-mellyet mind-eddig szívem fölött viseltem; te tudhatod azon szívem' keserveit, és dobogásait, mellyeket Etelémnek fogsága, és szeretete miatt szenvedtettem. Te légy örökös bizonyágom. Ugyan azért: el-negyagy életemben. Légy velem koporsómban-is: hogy leg-alább ottan Etelémnek képével nyugodgyam, és ezzel-is vigasztaljam bé-esett hamvaimat. — Hová lettél, édes Etelém? Bár csak még egyszer, és éppen mostanában, látnálak. Talán nem lennék el-hagyatott egéfszen. Talán meg-szánnád néha kedves, és téged' szívében hordozó, 's-abból ki-sem-is vetendő szomorú Etelkádát. Talán ki-is-segítenél ezen

iszapos hínýáromból. — Istenem ! senki sem jön hozzám, a'-ki el - távozta ná veszedelmemet. — El-hagyott, Etelemmel egygyütt, az egész világ!

Ezeket, és ezekhez hasonlókat nyügi vala magában a' páratlan gerlicze; midőn a' Követ ismét hozzája toppana; és, hogy ne késne, Attya' nevével meg-parancsolá.

Az atyai parancsolatnak nevét hallvan Eteleka; hirtelen fel-ugrik kar-székéből: és engedelmeskedni akara. Háromszor próbálta a' ki-mene-telt; de, nem tudom, mi okból; háromszor akad-tanak-meg lábai az ajtó' küszöbében. Olly kegyet-len is vólt hozzá a' nyakas szerencse, hogy, a'-miut mondám, azok közül egy lelket sem eresztett hozzája, ki a' titok' meg-jelentésével ki-se-gíthette vólna. Nem jött feléje-is Etele. Töpö-rödött ránczos bőré Dajkája -is, ki tudgya, mi annya' kényyában foglalatoskodott. El-hagyat-tatott minden teremtéstől. Végtére: el-szánván magát; ki rohana inkább, sem-mint ki-méne osz-tályából; és, csak a' Követnek társaságával, a' Fő-pap' Sátorába érkezett.

KILENCZEDIK RÉSZ.

E T E L K A K Á D Á R N Á L.

El-hűltenek, el - iszonyodttanak mindnyájan; midőn, bé-lépttekor, meg-változott színét szem-lél-

lélték. Úgy tettfezt: mintha önnön maga a' Halál, lankadt festékjével, önnön-maga' orczáját festette volna a' Kis-aszszonynak halavány ábrázattyára. Le-csügtenek fején a' fürtök. El-
ofzlottanak a' búgok. Ide-tova lóggott a' feje. Se szóllani nem mert, se meg-szóllítani nem mer-
ték. Csak maga volt a' Fő-pap, ki bátorságot véve, és így szóllítá-meg a' Szűzet:

Mint vagy, édes Etelkám? Jó hírt mondok; meg-ne-szomorodgy. Íme! előtted áll Zalánfi, kinek tellyes öröme csak a' te Személyyedben vagyon. Ő téged' valóságosan szeret, és Hites-társúl el-is-akar venni. Ennek szándékával meg-egygyez édes Atyádnak akarattya-is; penig olly csudálatosan: hogy, ki sürgeti inkább a' mai Sátorofságot; éppen nem tudhatni. — De mi-vel e' dolog a' te szándékod' ki-nyilatkoztatása nélkül meg-nem-eshe ik; azt akarom tölled meg-tudni: ha vallyon kedvelheted-e úgy ezen nagy érdemű Leventát; hogy, minden erőszak nél-kül, Hites-tárfaságába adhasd magadat? Felelly, édes Etelkám. Penig minden színlés nélkül. Az előtt szóllasz, ki téged' nem csak Isten-igazában szeret; hanem minden veszedelmeidből ki-is-a-kar-menteni.

Felele Etelka: Én ugyan, édes Kádárom (kicsinségemtől fogva mind-eddig) úgy éltem é-des Atyám mellett: hogy néki mindenkor, fiúi kötelelségem szerént, mindenben engedelmes

voltam, Csak az-előtt ki-akarám törni a' járom-szeget; és őtet nem Atyámnak, hanem Gyilkosomnak neveztem. Vajha véremmel törülhetnéme ezen gyalázatomat, ezen egy első, és talán utolsó írtóztató vétkemet. Mert nem jut eszembe: hogy valaha vagy akarattyának ellene-állottam volna; vagy kegyes intéseit meg-vetettem volna. Úgy vártam Istenemtől az áldást; a'-mint Atyámnak vagy szeretetét meg-érdemlettem; vagy neheztelését el-távoztattam. — A' mi penig drága Zalánfinak szép személyét illeti; én őtet mindenkoron nagyra böcsültem. Sőt: szerencsémnek tartottam azon hajlandóságát, mellyel érdemetlen Személyemhez vífettetett, főképpen akkor: midőn, Budára menvén, Zegedi várába vezettettem. Ha tehát úgy el-tökéllette szándékát édes Atyám: hogy, meg-vetvén minden esedezéseimet; eme' Leventának birtokába adgyon. — (Istenem! légy velem! Adgy erőt gyarlóságomnak) — Én immár az egész világtól el-hagyattatván; és, édes, meg-meg édes Anyámnak holtta után - - -

Annyának emlékezetére érvén Etelka; többet hamarjában nem szólhatott. Olly erőtlének lettek lába' inai; hogy, ha Kádár hirtelen a' kar-székre nem ültette volna, az Ofztály' padlattyára bizonyossan le-rogyott volna. Vízfsza-térvén bele a' fujtogatódott lelekzet, így folytatta keserves jajgatásait:

Hol

Hol vagy édes Anyam! — Serkenny-fel egy kis időre ormos koporsódból! — Ki-ásom körmeimmel meg-merevedett Testedet! — Most segítsd holtod után kedves Leányodat, kit életed' napjaiban ki-mondhatatlan-képpen szeretted. — Ha el-hagyattattam, el-üzettettem édes Atyámtól; Te viseld gondomat édes Anyám! — Oh édes Anyai név! csak mostanában serkenny-fel Gyulának meg-keményedett szívében! — Segítsd, és oltalmazd árva magzatodat!

Ezeket el-jajgatván Etelka; midőn osztán Attyára vetette homályos szemeit, csak éppen történetből; annak látásával, elő-állítván kegyetlen erőltetéseit, olly nagyon el-ijedett: hogy magát hangosan el-fikójtaná. Végtére: szemei egészen el-homályosodván, és eszében-is meg-tébolyodván, ezeket mondaná:

— Íme amott látom édes Anyámnak kellemetes árnyékát. — Mészsziről ki-terjedtenek karjai, hogy engem' bé-várjanak. — Csak el-nem-hagyhatott még-is utolsó szükségemben. — Íme! magával el-akarja-vinni világ-úntta Személyemet. — De, amint aránzom, nem kívánnya azt töllem: hogy vele, mint Atyámnak engedetlen Leánya, úgy költözzek a' más világra. — Engedelmes lések, édes Anyám! — Szeretem tehát Zalánfit; és, Gyulának parancsolattya szerint, hozzá akarok Hites-társul menni.

Etelka eszének el-tébolyodását nem vehették észre a' Körül-állók. Mert : sem nem darabolta a' szavakat ; sem félre nem beszélt. Mind Gyula tehát ; mind fő-képpen Zalánfi nagy örömmel hallották engedelmeségét.

De a' Fő-pap szünetlen Etelkára nézegélt, És , mintha észre-vett volna rajta valamit ; reméltelen változásain nagyon álmélkodott. Tufakodott magában : mi tévő legyen az akaratoknak meg-egygyeztekben. Örömeit hólnapra halasztotta volna a' meg-esküdttetést ; hogy eleinte egy pár szót beszéllene azon el-pártolt Etelével. De mind Gyula, mind pedig Zalánfi (ugyan azon Etelének fortélyaitól tartván) reáverték az Öreget. Ez (nagy fohászkodásai, nagy szív-szorongatásai között) öszve-adtta őket ; és (a' régi Magyar szer-tartás szerént) azon álló helyében meg-is-esküdttette. — Meg-lett! — Meg-esett — Pedig a'-mit senki se reménlett volna.

Az esküvésnek vége után, úgy tettszett Etelkának : mintha álmából fel-ébredett volna ; 's-mintha (ki-derülven fölhöiből) új fényre hoztatott volna. Csudálkozott az eszébe-jutott Sátorosági Esküvésnek erején , melly szívét meg-járhatta, és Zalánfihoz hajthatta. Mind-ezekről még mostanában-is úgy emlékezett ; mintha ennek-előtte csak álmodtta volna. Erőltette szívét az erőszakos vígasságokra : ne-talán-tán,
ha

ha szomorú vonásokkal maradna; édes Attyának kedvét meg-szegné. El-el-mosolyodott néha Zalánfi. Örömet jelentő beszédgyeihez - is kezdett; de azokat fokáig nem folytathatta. Mind-az-által: mindeneket meg-tett, a'-miket Gyula, szomorú Személyétől, várhatott.

De az arra készült vacsorát olly vígan ették a' többiek Kádárnak Sátorában: hogy a' következő víg életnek ritka folytatására csak azért-is reá mernének eskünni: mert illy örvedetesnek látták ama' reménlett bódogságnak elejét.

Zalánfi bizonyára, igen nagy örömében lévén, meg-ígérte, fel-is-fogadta mind-a'-hármok előtt: hogy, Etelkával egygyütt Zegedre jöven, azon Tavát, mellyben a' Kis-aszfzony első madarát le-fogná - nyilazni; Etelka' MADARÁSZ-TÓJÁNAK nevezendi. A' Fő-papnak emlékezetére pedig egy Halmot fogna, oda nem mesz-fze, emeltetni a' Zegediekkal, és azt PAP-HALMÁNAK mondandgya.

Mind-ezeket hallotta-is nem-is Etelka. Kegyetlenebben ostromlották a' belső indulatok: mint-sem, hogy Zalánfinak szíves ígéreteit vagy meg-érthetné, vagy meg-köszönhetné.

Ezek illy alattomban, illy csendességben el-múlván; el-búcsúztanak Kádártól; és egyenesen haza mentenek. Gyula, és Zalánfi (még ma el-akarván-végezni a' leg-szükségesebb dolgokat)

gokat) magánosan egy Ofztályba bé-záratkozta-
nak. Itt meg-írák a' Kötéseket. Rendeléseket-
is ténék az hólnapi útról. Zalánfi idején-reggel
el-akará vinni Meny-aszfszonyát. Ellene sem ál-
lott Gyula: ne-talán-tán itt maradtta új vesze-
delmekbe ejtse egész Sátorát. Ezek tehát az
illyetén dolgokról külletinél-is tovább beszélget-
tenek.

Azomban Etelka, háló Ofztályába érke-
vén, egyenesen Dajkája eleibe tántorgott; ki
akkor, reá várakozván, valamit a' világnál var-
rogatott. Nem tudni: mi okból; midőn egy-
másnak szemébe tekintettenek; mind-a'-ketten
úgy meg-rettentenek: hogy semmi szavakra nem
fakadhattanak. A' Dajka, ama' reméntelen Es-
küvésről, semmit se tudott. De Etelkának se
tűnhetett tüstént eszébe: jól lehet csak a' fog-
lalta-el egyedül minden érzékenségeit. Sokáig
nézegette egygyike a' málikát. Ki-ki félt; és
nem tudta mitől. Észre-vette egygyike a' má-
likának el-halaványodását.

Végtére: minek-utánna a' Dajka maga' eszé-
re vissza-tért, így kérdezgetődött Etelkától :
Mi lelt édes Alakom? — Talán rossz ízűen e-
fett a' vacsora? Avagy meg-terhelted a' gyom-
rodat? Meg-töröm csömörödet, ha meg-enge-
ded. Ehez a' kezem igen szerencsés. Többe-
ken-is próbáltam. — El-halaványodott az or-
czád. — Nem vélem pedig, hogy e' gyertyá-
nak

nak jelen-léttéből származnának változásaid. Mond-meg, édes Etelkám, mi fúrdalhattyá szívedet.

Felele Etelka: Magam se tudom, Rima, mi lelhetett. Úgy tettszik: mintha valami héjján volnék; de, magam se tudom, mi héjján. — Valami veszedelemtől irtózom. — Az egész testem borzadoz. — Fő-képpen a' bal oldalamat fájlalom — Istenem! el-ne-hagygy! — Csak ezen éjtszakának add szerencsés végét.

Monda a' Dajka: Talán jobban leszel, édes Alakom, ha le-vetkőzöl, és mindgyárt le-nyug-szol. Erre vagyon inkább szükséged; mint a' virrasztásra. El-nem hagylak egész éjtszaka. Agyad mellé le-terítem dérek-allyamat, és vigyázva alu-szom. Jöszte, édes Etelkám. Vetkőzz-le. Engedgy javallásomnak. Meg-látod: hamarébb elmúlik a' nyavala.

Felele Etelka: Nem vetkőződöm-le. — Le-se-fekhetem. Köszönöm fáradságodat. De ve-lem egy osztályba nem hálhattsz. Isten hozzád, édes Dajkám. Menny-el, és aludgy. — Avagy várakozz még egy keveset. Istenem! azt se tudom hol a' fejem. Élek-é, avagy immár meghaltam? Nincs mit tennem egyebet: Jó éjtszaka-t édes Rimám. El-kelletik válnunk. — De várakozz még. Istenem mit tegyek! — Csak menny-ki immár — Isten veled — Nyúgodgyál — Es, ha többé nem látol. . . .

E' szavaknak végét nem hallotta a' Dajka. Másként el-se-hagyta volna. A' Dajkának el-távoztta után, fel, 's-alá jára Etelka. Zalánfira várakozott. Végtére nem bírhatta magát. Mintha előre meg-érzette volna veszedelmeit, bal oldalát ismét fájlalta, és egészen el-lankadott. Leült osztán az ágyra, és szíve' gyötrelmeivel tufakodott.

TIZEDIK RÉSZ.

E T E L E E T E L K Á N Á L.

Irtóztató dolgokat forgatott a' Kis-asziszony. Kezében tartotta kis kését, Etelének néhai ajándékját. Azomban Etele, minden örr-állókat elkerülvén; nagy alattomban, bé-lopódzott hozzája. Mert ez-előtt Zoltánnál lévén, midőn a' Fejedelmek le-nyugottanak; nem tudom, mi alattomban való ösztön fel-ingerlette: hogy, a' Fejedelemnek erős parancsolattya ellen, Kis-asziszonyához mennyen, és Fejedelmi eredetét megvigye.

El-iszonyodott Etelka édes Eteléjét látván. Viszsa-tántorgott az előbbeni szeretet. El-oltódott a' tűz, melyet Zalánfi gyúlasztott. Mindaz'-által: meg-sojtván gerjedelmeit, ezeket kérdezte a' jövevénytől: Lélek vagy-e; avagy magad

gad Etele? — Illy későn-e hozzám? — Mi útra találhatott Fejedelemséged, hogy szemre nem kerülhetett?

Felele Etele: Azon úton jöttem, édes Etelkám, mellynek darabofását meg-egyenésítette a' hatalmas szeretet; mellynek homályát meg-világosította az égő indulat. Azon úton jöttem, mellyen ennek-előtte mindenkor hátorságoffan jöhettem; de most, nem tudom, mi bátortalan voltam. Magamtól-is, Etelkám-tól-is irtóztam.

Monda Etelka: Az Istenre kérem Fejedelemségedet: Szánnya-meg Személyemet. — Távozzon-el innétt. — Alkalmatlan az idő; hagyjon itt — Szánnya-meg magát-is: mert bizonyos veszedelmét érzem Fejedelemségednek.

Felele Etele: Ne *fejedelmez* annyit, kedves Etelkám! Mért nem hallhatom édes ajakidból Etele nevemet? Valaha kellemeteffen hangzott füleimben. — Így bánhattísz-e azon Eteléddel, kit az igaz szeretet, illy tájban-is hozzád ösztönöz, azon dolognak ki-nyilatkoztatására, mellyet vígasztalásodra hoztam? Tudod-e, Édesem, hogy holnap' Etele nem másé, hanem Etelkáié leszén?

Meg-döbbsent e' szavakra Etelka. Egészlen víszsza-jött nagyobb erőszakkal (de félelemmel elegyesleg) a' régi szeretet. Függőben lévén a' hajdani gondolatok, így szóllott: Későn vagyón immár, hatalmas Fejedelem — El-múltanak
arany

arany napjaink; vas időkre jutottunk. — Etelka Etelájé nem lehet. — El-hagyta Fejedelemséged szegény árva Személyemet; mert (köz-nemességemre nézve) magához hasonlónak nem vélhetett. — Reá-bírt az atyai Parancsolat: hogy Zalánfihoz mennyek. — Ezzel immár, ha csak jól eszembe juthat, meg-is-esküdt - - - De, kérem Fejedelemségedet: ne mondassa - ki velem a' többit — Távozzon - el tőlem — Előtte látom a' veszedelmet — Tüftént itt terem Zalánfi — El-veszünk - - -

E' szavakból jól által-látta Etele az irtóztató dolgokat. Fel-merevedttenek haj-száalai. — Alig, hogy kétségbe nem esett. Oh! (úgy-mond) irgalmatlan Egek! — Ezek tehát a' ti rendeléseitek! — El-hagyattátok tehát eme' szerencsétlen Etelkával a' bóldogtalan Etelét? — Vigyázok - e? avagy álmodozom? — Nem - - nem-vetette-meg a' hív Etelka még hivebb Eteláját. — Nem vetette-meg; hanem meg-csalattított azon gonosz lélektől — erőszakosan reá-vétetett azon ördögös mesterétől, kit Attyának tart; a' pedig nem Attya, hanem Gyilkosai.

Etelének ezen szavaira bé-dugta Etelka mind-a' két fülét, és ezeket mondotta: Hallgass, irtóztató teremtmény! — Ha egy igaz magyar csöp vér folyik ereidben; ne bűcstelenítsd, leánya előtt, annak édes Attyát. — Te-is Fiú vagy — Vedd-érezre fiúi kötelességedet — Kard-dal

dal állasz boszszút Szülédnek Gyalázóján. — E' dologban egy törvényre vagyon mind a' Fiúnak, mind a' leánynak. Ugyan-azért: felöllem se vélekedgy másként.

Monda Etele: Jól tudom a' fiúi köteleltségét, édes Etelkám. — De tudd meg Te-is: hogy midőn Gyula ellen fel-háborodom, nem Atyádat bűcstelenítem, hanem Gyilkosodat gyalázom. — Soha meg-nem csaltalak. — Most se hazudok. — Árpádnak leánya vagy — és Zoltánnak testvére. — Azért jöttem: hogy képzelte Apádnak horgas körmei közül ki-ragadgyalak. — Egybe-illesz, Fejedelmi eredetedre nézve, nem Zalánfival; hanem Etelével. — Kedves Etelkám! most tudom immár: mi epeesztette szívedet. Az: hogy Világosnak Sátoroságára állottam. — Ne hidd ne-is gondold. Soha nem szerettem Világost. Soha meg-nem-ígértem neki Sátoroságomat. Tudgyák az Egek, hogy Gyulának, ama' képzelte Apádnak, ravaszságától származott e' hallatlan hazúgság, e' véletlen hír. — Meg - hamisította pecsétes levelemet. — Mást írt a' papirosra, semmint remélettük. — Nem tűröm, nem szenvedem az Egeket ostromló gonofzságokat. — Te másé nem lehett; hanem éppen azé, kit mindenkor állhatatosan szeretted; következendő-képpen még most-is, noha meg-csalattál, bizonyosan, kedvelsz. Mert valamint hogy élek; olly bizonyosnak tartom: hogy, noha színednek más

látalékját mutattad; de állhatatossan szerető szívedet meg-nem-másolhattad. Magamról itéllek tégedet is. Ugyan-azért: készebb vagyok meghalni; és itt előtted véretem, egész egy csöppig, ki-ereszteni; mint téged', másnak birtokában, bóldogtalannak látni. — E' törvénytelen szövetséget el-is-ronthattya; és, ha meg-tudgya, bizonyosan el-is-rontya mind Bátyád, mind Ángyod, mind Eteled. Mert ez nem Szövetség, nem Sátorosság; hanem pogány erőszak, ördögös ravaszság, és embertelen gyilkosság. — Tí Egek! — Tí Menyei fények! — látsátok, értsétek, a' vad, fene, kegyetlen gonoszságokat.

Etelka, maga' eredetének illy reméntelen fényességét; de egyszer-is-mind édes Etelejének ki-mondhatatlan háborúit, és szinte eszének meg-tébolyodttát szemlélvén, egészlen oda lett. Öszve-csapta kezeit; az-után: a' fejére tette. Ezeket nem annyira mondotta, mint jajgatta:

Oh! én szerencsétlen Teremtés! hová legyek!
 — Én - - - Árpádnak magzattya, és édes Zoltánomnak nem csak fogadott, hanem testvér Húga; nem lehetek - - édes Etelemnek - - Hiteffe? — Almelkodgyam-e ezeken, avagy boszszonkodgyam, nem tudom. — Oh Etele! Oh Zoltán! - - - miért hamarébb nem szóllottatok ezekről? — El-rejthettétek tehát ezen nagy titkot előttem? és így, illy irgalmatlan Örvényekbe vethettétek Etelekát.

kátokat! — Nem lehetek Etelemnek, pedig mindenkor kedves Etelemnek Hiteffe! — Szörnyű gondolat. — Meg-csáladttattam. — Az már, a mint látom, igaz. — De! te légy ítélő bírám, kedves Etelem: ha azt, kivel egyszer meg-esküdttem (e' szót ki nem lehetett ez-előtt mondanom) el-hagyhassam-e? ne szerethessem-é? — Kérlek az Istenre: csendesítsd-le, ha lehet, lelkem' ismeretét. — Ha pedig elmémet fontos okaiddal meg-nem-győzheted; ne hóhérollyátok többé szívemet; hanem: veszni hagygyatok. — E' lehetett talán szent akarattya élő Istenemnek — Meglett - - - meg-eset. — Talán meg-másolni nem lehet. — Te nagy Isten! ha csak egy mák-szemnyi irgalomságod vágyon az Egek' rejtékiben; segíts-ki ezen örvényemből. — Hová legyek immár! — Bizonyossan meg-halok, és, magammal egygyütt, Etelemet-is el-vesztem. — És, ime! — az utolsó pillantás - - -

TIZEN-EGYGYEDIK RÉSZ.

AZ UTÓLSÓ DOLGOK.

Ki-se-mondhatta ama' szavakat, midőn Zalánfi, el-végezván dolgát Gyulánál, hirtelen reájok nyitotta az ajtót; és nagy tüzezséggel (mert a' szavak' hángját meg-hallotta vala) az osztályba bérohant. Le-nem-írhatni azon kegyetlen érzéken-

ségeit, mellyekkel éktelenöl viaskodott : midőn Etelét Etelkája mellett szemlélte. Gyanakodott a' Kis-aszfszony felől : mintha még most-is inkább szeretné Etelét. És szinte el-hitette magával : hogy utánna küldött valakit ; és , a' Sátoroságnak felbontása okáért , magához hivatta.

Eme' gondolatoknak heves lángjaival felgyúlladván az új szeretet ; elsőben nagy mérges szemeket vetett Etelkára. Az-után : így támadta-meg Etelét :

Mi dolgod eme' másénál, tekergő esti bagoly ? — Mi közöd eme' Kis - aszfszonnal, sehonnyából került ? — Tátva-nyitva az ajtó. — Czo-ki Kutya a' koncrról ! — Viszsa - - országodba ! - -

Ezen úndok, és fertelmes szavakra fellobbant Etelének irtóztató nagy tüze. Szikrákat-is hánytak ide-tova forgó, és éktelenöl ki-meredett szemei. Meg-akarván fedni Zalánfinak hallatlan embertelenségét, így felelt káromlásaira :

Csak ugyan ki-mutattad Bolgár Kutya-természetedet ! — Turkálsz a' böcsületes emberben, mint a' jól lakott disznó a' makban. — Úgy mondtad, amint Apádtól tanúltad. — De mi köze egy Bolgárnak eme' született magyar Kis-aszfszonnal ? — Mi köze egy Országából ki-fittyentett Koldúsnak ezen Országló Szüzzel ? — ezen Árpádnak magzattyával — ezen Zoltánnak test-vérével ! — — Nem adhatta néked Gyula : mert nem sajáttya. — Hets másé az udvarról. — Zoltánuak

tánnak Fejedelmi Székéhez idézlek. — Addig-is: ha bekével akarasz élni; ne nyúlly Etelkához. — Meg-engedhettsz: mert tulajdonom' őrzöm. — Itt leszek nála virrattig. — Légy Te-is. — Elválnak: kié leszzen hónap.

Etelének ezen szavaira ki-mondhatatlan-képpen fel-háborodott Zalánfi; 's-úgy-annyira meg-tüzesedett: hogy iktóztató méreggel, és hirtelen serénységgel ki-rántaná kardgyát, és véletlenebb vakmerőséggel Eteléhez váгна. Körösz-tül-hasította volna koponyáját; ha Etele, testének mesterséges el-hajtásával, el-nem-kerülte volna az első csapást. De, hogy az erőt erővel viszsza-tromfolhatná, ő-is hirtelen ki-rántotta a' magáját; azt tudni-illik: mellyet Etelka ajándékozott; és valaha Atilának oldalát ékesítette; most pedig ugyan csak Etelkának védelmezésére rendeltetett.

Öszve-kaptanak tehát a' serény, és tüzes ifiak nem különben: mint két Oroszlányok szoktanak; midőn, meg-nem-egygyezhetvén a' prédán; egygyik a' másiknak nem csak meg-sojtására; hanem széllyel-szaggatására-is iparkodik. Kerülgeti egygyik a' másiknak nyakát. Gyakorta öszve-cfattannak, és goromba csorbákat - is ejtenek a' hóhérló kardok. Úgy tettset: mintha Atilának kardgya még most-is keményebben forogna, mint Zalánfinak vaskója. De mind-a-kettőnek szívét egy-aránt élesztette a' Szüznek

jelen-létte. E' szörnyű viaskodások között eszékbe jutott: hogy ezen szem-pillantástól füg-ne vagy a' keserves halál, vagy az örvendetes Szövetség.

A' kardoknak kegyetlen villámjaira el-íszonyodott Etelka; és egygyet fíköjtott. Az-után: hogy segítség jöjjön, tellyes erejéből kiáltván; nem bírhatta tovább el-lankadott tagjait; hanem az ágyra le-esett. Ki-terítette kezeit; és végtére el-ájúlt.

De ezek, még az-után, nagyobb kegyetlenséggel vagdalódzván; 's-egygyike a' másikának nem csak csapására; hanem szeme' járattyára-is vigyázván; úgy ki-fogyasztották erejeket: hogy, mintha egygyet értenének; egyföszre el-hagynák a' baj-vívást, és meg-pihennének.

De nem sokáig tarthatott a' kellemetlen béke-ség. Mert: midőn észre-vette Zalánfi: hogy Etele a' Kis-aszszonyra viszsza-tekintene; és annak bajait leg-alább egy szóval meg-orvosolni akarná; de nem merné: újra fel-háborodván szíve, hirtelen hozzája vágott, cialóka módra, oldalaslág.

Ekkor Etele, emennek vad embertelenségét, és nem baj-vívóhoz illő álnokságát átkozván, öszve-szedtte minden erejét; és úgy neki vágott Zalánfinak: hogy, süvegén körösfűtől, erős koponyáját rátúl meg-hasítaná; és végtére: az Osztály' padlattyára szerencsétlen le-terítené.

Éppen ekkor érkezett a' Dajka, midőn Zalánfi le-rohant. El-felejtette ijedttében meg-nézni az el-ájúlt Kis-afzszonyt. Etelevel se szállhatott egygyet-is. Hanem hirtelen (nagy jajjal bé-töltvén az Oszályt) ősz hajait szaggatta; és segítségért szaladott.

Etele, midőn Zalánfit lábáról le-ejtette; hozzája ezeket mondotta: Imhol a' tekergő esti-bagoly! — Imhol azon Sehonnyából került, ki undok lelkedet a' poklok' senekére kergeti; és, illy ördög' Hadnagygyának társaságától, meg-menti kedves Etelkáját — Dögölly - meg, semmire kellő — Azzal vigasztalhatod magadat: hogy a' Karjeli Magyaroknak Fejedelme üztek redves testedből ama' füstös Bolgár lelkedet.

Zalánfinak le-esztére; Rimának jajgatására; Etelének menydörgő szavaira magához térvén Etelka: fel-emelte fejét az ágyból. — El-hült — el-iszonyodott, midőn egygyet a' földön fetrengeni látott. Mind ennek, mind amannak Személyére nagy változó borzadozásokkal tekingetvén, midőn Etelét meg-ismérte, hozzája így szólott:

Istenem! hogy érdemelhettem én azt meg Etelétől: hogy szemem előtt rohannyon Zalánfira, és jelen-léttemben Férjemnek piros vérének ki-ontsa! Mért inkább a' Magyarok' elleuségére nem hagyódott ezen erőszak, e' kegyetlen viaskodás! — Ah! Etele! ha meg-engedem - is:

hogy Zalánfit meg-nem-szánhattad (mert másként, nagy lelkű lévén, ennek-is meg-engedhettél volna) mért nem könyörültél egy Afzszonyi Személlyen, ki az illetén vagdalkozásokra mindenkoron írtózott?

Felele Etele: Tudgyák az egek, hogy e' siralmas esettnek oka nem vagyok. — Ö kerefté leg-elől a' szerencsétlenséget, fel - is - találhatta. Ö illette Fejedelmi Személlyemet böcstelen szavaival. Ö rántotta-ki kardgyát a' Karjeliek' Úrokra. — De ez még mind semmi. Hanem: ö szeretett TÉGEDET, jól tudván: hogy TE nem más egyebet; hanem egyedül ETELÉDET szeretheted. — Mi ostoba gondolat az: hogy ő olly Kis-afzszony után folytaffa nyálát, a'-ki immár másnak szeretetébe el-válthatatlanúl kötélődzhetett? — Vagy csak ezért sem méltó azon esztelen, hogy ezen eszes világban éllyen.

Etelének ezen szavaira egygyet fohajtott Zalánfi. — Meg-halotta Etelka. — Meg-is-örült szíveffen — Az-után: mint utolsó veszedelembe forgott Urát meg-szánván; le - hajolt melléje, és néki ezeket mondotta:

Él'z még tehát, édes Zalánfim? — Fel-éle-mendem én-is. — Hiszem az Istent: hogy ki-gyógyíthatlak e' keserves sebedből, mellyet én érettem szenvedel. — Meg-győzőm szíves ké-résemmel Etélét: hogy többeket rajtad ne ejtsen. — Avagy el-takarlak testemmel, hogy ártalmadra éppen

éppen ne leheffen. — Én léfzek igazán szerető szivednek oltalmazó paiffa. — Bé-nem-férkezhet immár kegyetlen kardgya a' te szivedbe, ha csak először az enyimen körösztrül nem hajtya. — Ő pedig e' dolgot nem cselekedheti. — Inkább szenvedheti ő Etelkát; sem-mint hogy annak Gyilkosa leheffen.

A' Kis-afzszonynak e' szíves beszédgyét hallván Etele; nem hogy meg-neheztelt volna reája: sőt inkább: képzelte Urához való hajlandóságát magasztalván; nem tudott elegendő-képpen csudálkozni ritka erkölcséin. Ki hihette volna: hogy csak ennyi erőt-is vehetne rajta az atyai parancsolat: hogy Etelét abban-hagyni, és Zalánfihoz hajlani láttaszattatna. Csudálhattya a' mostani Magyar világ akkori Kis-Afzszonyának mind engedelmeiségét Attyához; mind igaz hajlandóságát Urához. Csudálkozott akkor mind ezeken Maga-is Etele, midőn végtére így szollott Etelkához:

Vallyon meddig ölelgeted még, e' világból ki-múltt, avagy nem fokára ki-múlándó jó barátodat nagy lelkű, és ritka erkölcsű Draga Kis-afzszony? — Légyen úgy: hogy egy Kis időre neki-szántak a' Meny-beliek; de Uraddá nem tehetted Gyula, mert soha fajáttya nem vala. Nem is annak rendde szerént ment végbe egy Fejedelmi Kis-afzszonynak meg-esküdtetése. De ha miúgyárt meg-tartattanak-is a' szer-tartások, ime!

ennek el-enyíztte után, ismétts vissza-terítette-
nek az Egek édes Etelédhez. Nem egészen
az ő számára rendeltettél. Ugyan azért: hadd
ott e' kölcsönözött Bolgárt; jöjj-vissza tulajdo-
nodhoz, jöjj-vissza Etelédhez.

E' szavakat hallván; és nagy fájdalmi kö-
zött, igen szívére vévén Zalánfi; azt juttatta
maga' eszébe: nagy immár meg-kellettik válnia E-
telkától; és talán (a'-mint sebének kegyetlenség-
ét érezte) örökre el-távoznia mind drága sze-
mélyétől, mind pedig reménlett víg életétől. E'
keserves gondolat úgy-annyira meg-dühösítette
érzékenségeit: hogy, meg-felekezvén minden
emberségről, a' Fene vadnak természetébe öl-
tözött.

Mert: meg-fogyatkozott erejének ördögös
maradékját öszve-kapargatván, alattomban gyil-
kos kezeibe ragadta hóhér-pallofsát; és azt, min-
den teremtménynek irtózató nagy csudálttára, az
Ég-beli Szentségnek el-hűlttére, nagy dühöség-
gel Etelkának (ama' világ-csudáltta, de hirtelen
nem segíthette szépségnek) oldalába verte, ezt
mondván Etelének: *Ha az Enyim nem lehet; a'
Tied se legyen.*

Az ártatlan Kis-aszfszony, a' halál hidegétől
tüftént el-fogattatván, csak ezeket mondhatta:
Már ezt nem kellett volna cselekedned, édes
Zalánfi! — Én a' te élttedet tellyes erőmből
védelmeztem; Te engem' ezen jó szívemért kö-

rösz-

röszkül vertél. — Már ezt nem kellett volna cselekedned édes Zalánfim!

Ezek után Etelka egygyet fohajtott; és, könyveinek ki-csfordúltában, édes Etelejének szemibe tekintett. — Kérte jobb kezével a' segítséget, de meg-nem-lelhette. — Nem sokára azután, valamint a' mezei piros virág, midőn a' szántó vas által el-csapattatik, lassan-lassan, mintegy nem érezve, el-lankad; avagy a' virágzó szép mákok, midőn a' Zapor-esőtől meg-terheltetnek, gyönyörű ékes fejeket szomorúan leeregetik: úgy Etelka-is, hanyatolva, lassan-lassan el-hervad, és Zalánfi mellett fel-dőle.

Ezen véletlen, ezen irtóztató, és képzelhetetlen iszonyú történetet látván Etele nem tudta hirteleniben: ha álmában történtenek-e ezek, avagy vigyázttában. — Szívébe gyűlni láttszattanak a' világon el-szórt minden keservek; fejére omlani a' farkokból ki-mozdúlt erősségeknek minden terhei. Egészlen kétségbe esvén, nem tudta: Etelekát segítse-e elsőben? avagy ama' Gyilkost egészlen porrá törje.

Midőn eme' viaskodó gondolatokkal hóhérlaná lelkét Etele; íme Etelkának egy mélységes fohajtását hallotta; de szavát nem vehette. Ezt utolsó leheletének, és lelke' ki-adta' jelének lenni állítván, 's-ugyan-azért többé nem segíthetvén; hogy meg-boltszúllya, a'-mint lehetne, meg-hóltt Kis-afszonyát; neki-esett, mint a' dühös Oroszlány

lány Zalánfiának. Leg-is-leg-elsőben mellyére térdelt, és bé-rontotta falait. Az-után : fejét, a' kard markolatával, minden-felől bé-horpasztotta. Végtére : irgalmatlan vad szíven körösfűtül-verte a' palloft.

Midőn Zalánfiával mind ezeket el-követte Etele; őtet, mint ama' dögöt, mellyet egyszer a' kutyák, és varjak az út-főben meg-kezdettenek; 's-melley-is eddig sok útas lovakat meg-bolondított, sok fuvaras koczikat embereitől öszve-tört, lábánál fogva, a' sátorból ki-vitte, és az udvarnak közepére hurczolta.

Itt az Egekre vetvén szemeit; úgy-annyira el-fáradttanak, és meg-gyengűltenek a' látást végbe-vivő eszközök: hogy Etelkának ártatlan lelkét azoknak mennyegzetek felé szállani, és magát-is utánna hívni szemlélné. Tűstént maga' melyébe-is verte volna a' kardot; ha azt a' Kis-aszfszony mellett nem felejtette volna. Hogy tehát hideg tetemeit még egyszer meg-ölelhette; ott hagyván a' dögöt, bé-tántorgott hozzája. Írtózott nem csak meg-ölelésétől; hanem megszólításától-is. Kedvesse' életének semmi jeleit nem vévén; fel-kapta nagy hamarjában a' kardot; és, hogy annak lelkét úton-érhette, hegyét maga' melyének szegezte.

Etelének kegyetlen igyekezeteit (eme' nagy fájdalmai között) észre-vévén Etelka; öszveszedtte minden ereit, és ezeket mondotta:

Ne

Ne kegyetlenkedgy magad ellen, lelkem Etelém! Elég két áldozat egy napra a' Menybelieknek. Ha nem magadért, leg-alább én értem hadd magadban a' lelket: hogy, írtóztató fájdalmaim között, el-beszélhessem ki-magyarázhatatlan örömemet. — Örvendek, édes Etelém: hogy ismét a' tiéd vagyok. — Ismét vissza-adttanak az irgalmas Egek. Úgy el-is foglalta ezen édes gondolat minden érzékenségeimet: hogy a' fájdalomakat nem érzem: ha veled vagyok. — Tiéd vagyok ismét, édes Etelém! — Hajóly-le ide hozzám kedves Etelkádhoz, a' te Egygyetlen-egygyedhez. — Hallyad utolsó szavaimat. — Vedd magadba utolsó lehelletemet.

Ezen édes szavakat hallván Etele; csak alig volt: hogy szíve meg-nem-hasádott. Lehajóla irgalmatlan gyötrelmeivel melléje; és, már-is hidegülni kezdő tetemeit által-ölelvén, ezeket jajgatta:

Hallhatom tehát még egyszer édes szavadat, kedves Etelkám! — Meg-engedtték tehát az Egek, hogy ismét az enyim légy! Istennem! be kurta időre! — Uram! a'ki teremtetted! lehet-é reménségemnek csak egy szikrája, hogy meg-gyógyúllyon ezen méttfzett bárány! — Avagy élhetek-é nélküle? — Írtóztató gondolat! — Fel-háborodik mindenem — Hol az eszem, nem tudom — Édes Etelkám! engedd-meg Eteléd-

lédnek: hogy ki-húzza oldaladból a' kardot. — Okoslan bánok vele. — Lehetetlen: hogy meg-ne-segíttsen az Isten! — Avagy hanyat-homlok az Orvosért szaladok: talán nem halálos a' seb. Talán még víg napokat élhetünk. — Hatalmas Isten! soha nem hittem volna: hogy a' reménség illy édes legyen. — Oh reménség el-ne-hagygy! Oh reménség most táplálly! — Vagy ki-húszom . . . vagy szaladok . . .

Felele Etelka: Minden szorgalmatoságod haszontalan, édes Etelém! Nincs segítség, nincs orvoság e' halálom ellen! — El-ne-távozz édes Etelkádától: mert többé vele nem beszéllsz. Mindenkor inkább érzem sebeimen a' fagyos halál-nak hideg kezeit. Ha ki-vonod a' kardot; hamarébb el-fut vérem: egy szem-pillanatban oda-lehetek. Hadd bennem, édes Etelém: hogy veled tovább lehessek; és igazán szerető szíve-met egészszen ki-adhassam. — Istenem! illy végre juthattam-e egy Fejedelemnek test-vére? és (a'mit nagyobbra böcsüllök) édes Etelémnek tiszta Szeretője? — Oh Egek! ha rajtam immár nem könyörültök-is; leg-alább édes Etelémre vigyázzatok. — Meg-ne-ütközz, kedves Etelém, az Istennek rendelésein. Azon vége lett kurta életemnek, melyet ő sokszori jelentéseivel ki-nyilatkoztatott. Igazak voltanak Rimadajkámnak álmai. Meg-esett, a'-mit jelentettek. Ime! csak alig lett vége kéz-fogásomnak; ha-

mar ott terme egy jövevény ifjú, ki e' mátká-
nak mejjét bé - törte; fejét bé - horpasztotta; és
szívén körösztülvérte a' kardot. Nem egyszer
látott vérben fekünni engem'-is; vagy a' levegő-
ben ide-tova röpdülni. Meg-álmodttam én-is: hogy
a' Te Szövetséggeddel nagyra mehetek; ha az
hamar hitelben meg-nem-csalattatom. Intettenek
az erdei Szüzek: hogy inkább az Istennek (az-
az: a'-mint most értem: szívem' vágyódásainak)
sem-mint Atyámnak higgyek. El - hittem Gyu-
lának szavait. Ugyan - azért: ezen halálo-
mat nem másnak mondhattya az egész Magyar világ;
hanem a' fiúi engedelmeség' iszonyú példájának.
Tudgyák az Egek: hogy eleget tettem kötelessé-
gemnek, mind Atyámnak engedelmeskedvén;
mind Zalánfit (a'-mint töllem ki-telhetett) szeret-
vén. Ugyan csak: ezen szeretetemre nézve,
meg-nem érdemlettem tölle: hogy körösztülvér-
jen, és Etelemtől meg - foszfzon. — Oh Drága
Etelém! meg-nem-engedtték a' Meny - beliek,
hogy, veled egygyütt, sokáig élyem víg nap-
jaimat — Leg-szebb virágomban mettszette-
ni éltém' bordájából, és nem sokára el - hervasz-
tanak. — Tündöklöttem, mind az üst; el-enyísz-
tem, mint a' füst. — De nem vétkem, hanem
erkölcsös engedelmeségem hajt - ki ezen árnyék
világból. — Hiszem a' Magyarok' Istenét; meg-
jutalmazza tökéletességemet. — — De minek-
előtte meg-halljak, egygyet kérek tölled. Meg-

ne-vesd, édes Etelem, utolsó könnyörgésemet. Meg-áld az Isten, ha bé - tellyesíted. — Íme! édes Etelem! ha más - képp' őszsze - nem - juthatunk; esküdgyünk most őszsze a' régen ohajtott Sátorofságra. — Hadd halljak-úgy-meg, mint édes Etelemnek lelke' fele, és tiszta hites Társa.

Ezeket hallván Etele; most erefztette-meg leg-elől sűrű könyveit: mert ennek-előtte, iszonyú gyötrelmeitől meg - fojtatván; kegyetlen szorongatásokkal hóhérlották szívét. Ezeknek kifolytokkal meg-ereszkedvén keservének fagya, magát jobban érzette. — Ezek-után: jobb kezekkel őszve-fogództanak, és szíves fohászkodásaik között (el - feletkezvén minden szerencsétlenségekről) ki-magyarázhatatlan nagy örömmel őszve-esküdtenek.

Csak alig végezhatték - el ezen szer-tartást, íme! Etelka úgy - annyira magához térni láttszattatott: hogy sem sebét nem fájlalná, sem immár a' halálnak fagyos kezeit nem érezné. El-nyomott az öröm minden fájdalmakat. Illy nyersen kezdett beszédgyéhez:

Meg-lett immár, édes Etelem, a'-mit, régtől-fogva, tellyes szívemből ohajtottam. Már örömeit meg-halok: mert immár valóságosan testtől-lelkeztől a' tiéd vagyok. — Most tehát igazán: nem csak édes Etelem; hanem kedves Hitelem-is, Uram-is! végső - képpen a' Magyarok' Istenére kérlek: szánd-meg hólttom után magadat

dat. Ne légy magad-magadnak gyilkosja. — Haza vár édes Anyád: meg-ne-veds szíves ohajtását. Idő előtt koporsóba ne zárd drága-látos személyét. Menny - haza, édes Etelem. Hadd itt e szerencsétlen Wilágos-várat.⁹ Térj-vissza bódosabb Karjeledbe. De ne hamarébb; mint-sem engemet (kedves Etekkadat) tisztefésséggel el-te-metteted. Itt ne hadd pedig Wilágos-váron leketlen Testemet. Vidd aztat Budára, és tedd Árpád mellé, édes Atyám mellé. Hadd nyugodgyam mellette én ismeretlen, és szerencsétlen leányja. Hadd ölellyem-meg holtom után széntséges hamvait, kinek atyai kezét életemnek napjaiban meg-nem-csókolhattam. — Csókold-meg helyettem édes Bátyámat Zoltánt. Köszönts mindenkor javamra iparkodó Angyomat-is, kedves Hanzáromat. Hármatokra bizom fel-mészárlott testemnek tisztefésséges el-takarittatását. — De téged' arra-is kérlek, édes Etelem: Vágd-ki holtom után mejjemből téged' igazán szerető szívedet. Olvasd-el rajta nagy arany betökkal kirakott ETELE nevedet. Vidd-el osztán magaddal Karjelbe; és tedd azon koporsódba, mellybe magadat annak idejében le-zárattatod. Tudni-illik: hogy az én testemből - is egy - valami rész (az is pedig a' leg-kedvefőbb) a' te szerető szívednek széntséges hamvaival öfzfze-keveredgyen: Mettfzesd-ki kő - koporsódnak egygyik oldalára

ETELKA' nevét, és ezen siralmas esetemet írat-
tasd-bé Nemzetséged' könyvébe: hogy a' követ-
kezendő világ csudálhassa a' Szeretetet, átkozhas-
sa a' Szerencsétlenséget. Ezeket ha el-múlász-
tod ; tudd-meg minden bizonnyal: hogy a' más
világról is vissza-jövök, és eszedbe-juttatom
kötelességedet. — Már most ki-adttam egész
szívemet. Érzem-is azon utolsó szempillantást
közelgetni, melly most mindgyárt az élők kö-
zül, a' holtak' számába által-vinni, tölled pe-
nig, oh egygyetlen-egy világi Gyönyörűségem,
örökre meg-fosztani fiet. — Élly, édes Etelem,
hosszszaffan. — Meg-ne-felelkezz édes Etelkád-
ról, ki téged' egy szempillantásig se vethetett-
ki szívének belső rejtekéből — én ime meg-
hal - - -

Ki-se-mondhatta jól e' végső szavakat E-
telka, midőn egy csoporttal bé-rohantanak mind
Zoltán Feleségével, mind Kádár az Orvossal
egygyütt.

Mert íme (a'-mint ez-előtt beszéllém), mi-
dőn a' Dajka (Etelkának kiáltására ; a' veszeke-
dő Ifiaknak lármáikra) bé-tekinte a' Sátor' Osz-
tályaiba ; a' reméntelen történetre el-iszonyod-
ván ; és Gyulának észre-vett ravaszságait átkoz-
ván : egyeneffen a' Fejedelemnek Sátorába sza-
ladott. Itt: nagy jaj-szókkal fel-vervén a' le-
nyugodttakat ; hamar el-beszélte a' történtt dol-
gokat. Innott a' Fő-paphoz nyargalván, ötet

nem annyira kérte: hogy Eteikához jöjjön; mint vén-asziszonyosan kegyetlenül meg-nyelvellette, és le-hordotta esztelensége miatt: hogy Eteikát Zalánfival öszve-esküdtette.

Ezek tehát, a' véletlen dolognak hirtelenségtől szinte el-nyomattatván, Gyulának Sátorába nyakra-főre szaladttanak.

Le-nem írhatni azon érzékenségeket, melyekkel a' szívek gyötörtettenek; midőn, az osztályba bé-menvén, Etelet Eteikára borúlva, Eteikát egy karddal által-döfve látták. Olly terhek is lett gyötrelmeiknek: hogy könyv-húllatásra nem oszolhattanak. Mert tudgyák azok, a'-kik próbálták: hogy csak ez apró gyötrelmek szoktanak sírásokra fakadni, de a' darabos keservek csak éppen nyögni, irtózni, és iszonyodni. Reszketett a' Fejedelemné, midőn a' véres padlatnak undokságát látta. Bámúlva állottanak mindnyájan. Egygyet se szólottanak.

Ezeknek iszonyodásokat látván Eteika; minden hátra-maradt ereit öszve-szedte, és ezeket mondotta:

Látlak tehát még egyszer, édes Bátyám! — Látlak tehát teged' - is édes Ángyom! — Vajha szerencsésebb időkben érkeztetek volna Eteikátokhoz. — De így-is örvendek: hogy jelen vagtok. — Istenem a' bizonyágom: hogy szem-latomást enyhülnek iszonyú fájdalmaim, csupán csak azért: hogy benneteket még egyszer meg láthat-

talak. — Add ide, édes Test-vérem, atyafiságos kezeidet! — Lapúlly-le hozzám, édes Angyom: hogy végső-képpen meg-ölellyelek. — Ah, édes Zoltánom! édes Hanzárom! mért titkoltátok-el előttem Fejedelmi vérségteket? — Ha annak idejében meg-jelentettétek volna; soha illy vesze-delembe - - -

A' többit ki-se-mondhatta. Mert Hanzár szonyú-képpen fel-háborodván, hirtelen meg-tá-imadta Zoltánt; és, sűrű könyv-húllatáfai kö-zött, Kun-nyelvven (mellyen mind-a'-ketten be-széltének) ezeket mondotta (21):

Im-

(21) A' Kún-nyelv egy volt-é a' Magyar-nyelv-vel; nehezen lehet ítéletet tenni. Ha meg-engedgyük-is: hogy e' két egybe-forrott Nemzetség egyenlő-kép-pen beszélt; bizonyára mostanában, ha a' régi Kunok' írását, a' Magyaroknak mostani írásával egy-be-vettyük; nagy különbséget találunk. Íme a' régi Kunok a' MI-ATYÁNKOT így imádkozták:

*Bezom attamasz kemzekikte fzelezon fzenadon döfön
fzenküklön netzegeerde alikükte bezom ok nemezne güt bü-
tor güngön borbezge eli Bezom menemezne tbermezbezge
ovgyi tengere Amen.*

Ezen imádságot Pesten 1774-dik esztendőben, 28-dik Augustusban el-mondotta BANKOS István, Fülöp-szállásy Kun ember, ki annak-előtte kilencz esz-rendeig, és tovább-is KIS-ÉR nevű helységen, ugyan csak a' Kunságban, Notarius vala. Más Magyar em-berek, a'-mint azon Kun-ember ejtette, úgy írásba foglalták, és velem-is közlötték. Hozzá-adta ugyan azt-

Imhol vagyon esztelen rendeléseidnek való-
ságos gyümölcse, irgalmatlan Zoltán! — Im-
hol fetreng piros vérében azon ártatlan Bárány,
kit előbben annyi veszedelmeiből csak éppen
azért szabadíthattam ki, hogy legyen valaki, kit
rendeléseid' kegyetlenségének fel-áldozz. — Nem
irtóztam-e mind-eddig az el-halasztástól? —

B b 3

Nem

azt is azon említett BANKOS Istvány: hogy a' Fülöp-szállási Iskolákban (RAKOSI Istvány Rektor alatt) meg-kellett ezen Kun-Mi-atyánkot a' gyermekeknek tanulni. És ő maga-is (ennek-előtte huszon-öt esztendővel) Mesterének parancsolattyaából könyv-nélkül meg tanulta légyen. Azt mondták az akkori Kunok: hogy emezen szokásnak (mellyel amazon Mi-atyánkot meg-kelett tanulniok a' Gyermekeknek) bé-hozója lett légyen NÁNÁSI JÁNOS Fülöp-szállási Aljejjor, Féleiknél igen nagy nevezetű, és tehetségű ember.

Ugyan azon 1774-dik esztendőben, 14-dik Octoberben egy régi Papirosból le-íratott a' Kun Mi-atyánk. A' Papiros TERBÓTS Gábornál találtatott, és így vala írva:

*Bezen attamaz cbenze kikte szen liszen sínadon dö-
sön migtigen kenge alikikte puthuter kungivi itt bezen ilne
bezne kutin bezne migni botrotali böcsön megni tenge
nizni Amen.*

De pedig 1773-dik esztendőben, 24-dik Aprilisben íratott-le a' Kun-Mi-atyánk Kun-szent-miklóson a' Helységnek Protocollomjából, melly az Archivumban tartatik. Itt e'-képpen találtatik:

*Bezen attamaz kenze kikte szenléfszen szenadon dö-
sön szen küklön nicziegen gerde ali lektebezen ako mozne
ekne*

Nem esedeztem előtted, kö-szívű, hogy Vérsé-
gét ki-mondgyuk? — El-fülelted, kegyetlen te-
remtés, meg-is-vetetted Könyörgésumet — Már
most: esküszöm az élő Istenre: hogy nincs e-
gyébb hátra: hanem: vagy visszsa-add Etelkám-
nak életét, vagy, ha el-kezdetted: vele egy-
gyütt döfj-által engem'-is.

Han-

okne mezne bergezge pitbütör küngön il bézen mene mez-
ne neszem bezde jermeszbezge utrogergenge ilme bezne ol-
gyamanga kutkor bezne algya manna szen borfzony boka
csalli botson igyi tengere Amen.

Másutt ezen imádságot így-is tapasztaltam le-írva:

Bezon attamaz kemze kekte szen leszen szenadon
mitzi jégengerde ali kekte bezom akto mozne okne mozne
bergezge pitbütör küngöd ilt bezon mene mezde utroger-
genge ilt mebezde olyan angja manya boka tsali botsonigja
Fengere. Ammen.

Ismétt más írásban így vagyon a' Mi-atyánk:

Bezen attamaz kenze kikte szen leszen szenadon dö-
sön szen kütlön nitziengen gerde ali kektebezén ako mozne
okne mezne bergezge pit-bütör küngön il bézen mene mez-
ne neszem bezde jermeszhezge utrogergenge ilme bezne
olgyamanya kutkor bezne algya manna szen borfony boka
csalli botson igyi Tengere Amen.

Ezen sok féle képpen taláztatott Kun mi-atyán-
kokból egy való Mi-atyánkot kanyaríthatna valaki, ha
reá tenné a' fejét. Nékem, noha el-kezdem vala,
időm nem lehetett reá. Azt mondom mind-az'-által:
hogy, ha a' Kun Mi-atyánkot a' Törökre fordított Mi-
atyánk-

Hanzárnak el-idegenedett szívét; Etelkának firalomra-méltó állapotját nagy tufakodásai között szemlélvén a' bágygyadtt Fejedelem: egészen oda lett. Szerelmes Húga mellé nem annyira le-hajólt, sem-mint le-húllott. Tatár-módra fójtogatták a' keserves nyögések. Végtére, lélekzetre kapván, így fopáncodott:

B b 4

Jaj

atyánkkal egybe-vettyük; inkább hasonlít ahhoz, semmint a' Magyarhoz. Törökül így esik a' *Mi-atyánk*:

Bizoum atamaz kib gouglerdebefin

I. Senadun mukaddes olfoun

II. Senun melkoutun gelfoun

III. Senun iradetun olfoun nitelim gougde dabi jerde

IV. Hergoungi bizoum etmegemeuzi verbize bougfoun.

V. Vabifoun bourgsleroumi bize bagischle nitelim biz badi bizoum bourgsleuleroumuze bagischleroux

VI. Vabifi tagsrube adcbal etma

VII. Lekin scherirden bizine gsdt eile zira fenunlur meleut vesultanet vemegs dita ebed Amin.

Akár miként vélekedgyenek erről az Olvasók; én miáttam vélekedhetnek. Csak hogy ezen régiséget el-hagyni nem akartam. Vannak még a' Kunok' nyelvének több maradékjai-is. Ugymint:

Zaubeth charon? Mint van Kend?

Haj majdon alfektor. Szolgálattyára jól vagyok.

Tenzdde cbinade. Szolgállok Kennek.

Sztinivili tengite kelibe. Sokáig éllyen Kend.

Ezek-is azon említett **TEBÓTS** Gábor *Vice-notarius*nak papirosira vóltanak írva. Hol vette pedig ő ezen papirost? Légyen-é annak bitele? Mind ezen szavak, mind

Jaj siralmas Történet! — Jaj szerencsétlen óra, mellyben e' világra lettem! — Mi gyönyörűségem immár; ha Etelkám, ha Hanzárom nélkül töltögetem bús napjaimat? — Oh én mind esztelen, mind kegyetlen teremtés! ki mind a' titoknak ki - nyilatkoztatását illy hosszú időre halasztottam, mind pedig édes Etelkám, egy - gyetlen - egy húgomat, meg - emísztettem. — Én öltelek - meg, Édesem! — Én vertem oldaladba e' kardot, nem Etele.

Felele Etelka: Ne gyauakodgy Etelemre, édes Zoltánom! Ő engem' egy újjal soha nem bánthatott. Zalánfi vert körülztül. Ezek vóltanak végső szavai: *ha Övé nem lebetek; Eteleje se legyenek.* Meg - is - adtta immár mind szavának,

mind a' Kun - mi - atyánk vallyon nem valami maradékja - é a' Török - nyelvnek (kik olly sokáig Országunkban laktanak), én nem fészegetem.

Kun - szent - miklósi Könyvből - is (mellyben az Helységnek *Privilegiumai*, és más ezekhez - tartozandó dolgok foglaltatnak) 1778 - dik esztendőben, 24 - dik Aprilisben, a' Kunoknak ezen Üdvözlések - is irattattanak - ki:

Laobetbron! Alabajdom! Alafekor! Tenzene! Kenade! Scinivico! Tengelebelebele!

Ezekhez ragasztom a' Tatár nyelvre fordított *Mi - atyáinkot - is.* Ez így vagyon:

Atba vizoum, ki kókta seu

1. *Eulja ol dur seuung adung,*

2. *Kelsoun memlek - tunk,*

3. *Ol -*

nak, mind gyilkosságának árát. Meg-ölte Etele, és az udvar' közepére hurczolta. Semmi más baja Etelémnek; hanem, hogy Etelkájától meg-fosztatott. — Édes Bátyám! édes Ángyom Te nékem! Etelémet ajánlom helyettem gondviseléstekbe. Oltalmazzatok kétségbe esett fíralmas állapottyát. Ki - ne - hagygyátok erőszakosan üzettenni lelkét azon emberemnek, a'ki bennem mind-eddig meg-tartotta az enyimet. Ha ő nem élne, magam-is, már régen oda - lettem volna. Mennél közelebb esek hozzája, annál inkább érzem könnyebbülésemet. — El-is-higygyétek: hogy, noha, ezen történetben, én vagyok a' leg - szerencsétlenebb: még sem adnám erős, és bátor szívemet valamennyitek' szíveitek-

B b 5

ért.

-
3. *Olſoun ſenunk iredatung ale jer dabi gugde.*
 4. *Ver vizoum goundelik etmegemeuxi bou gjun.*
 5. *Vabizum jaſon-ugiſch kail ol-nitegin kail biz juz jaſoungiſlereoumouze.*
 6. *Dabi kojma bizi viſvaſije.*
 7. *Illa karta vizi jemadgem Amin.*

SCHILDBERGER *Historia itineris ſui, et Expeditionis Belli ſub Tamerlane etc.* pag. vlt. Conf. Hieron. MEGISERUM in ſpecimine quinquaginta Linguarum Anno 1603. Num. 44. Item Ioan. WILKINS Num. 38. Bartholomaeus GEORGIEVIZ de Turcarum Moribus pag. 139. Georgius Piſtorius MAUER Olomucii Anno 1621. Num. 35. Ioannes REUTERUS in Oratiōne Dominica quadraginta Linguarum etc. etc.

ért. — Csuda dolognak - is tarthattyátok e' szokatlan történetet: hogy Tíktekét, kik vígasztalásomra jöttetek, magam vígasztallak. Penig, ha jól meg-gondolnátok: Beteg vígasztallya az Orvost; egy Kis aszfszony a' Férj - fiaikat; tégedet-is, ép Etele, a' sebes Etelka. — Hogy-hogy nem szégyenlitek magatokat? — Én ugyan nem csudálhatom: mert immár félig a' fel-fordúltt világban élek.

Etelkának eme' nyers, tréfáló, és igen kellemetes szavait hallván az Orvos, közelebb lépett hozzája. — Leg-is-leg-elsőben: fel-emeltette Etelét. És, mivel nagy bádgyadságát látta; a' Kis-aszfszornynak ágyára tétette. — Az -után: Etelka mellé le - térdelvén, éles szemekkel szemé közé nézett. — Meg-tapogatta mind ere' szökését; mind, szíve körül, a' vér' járattyát; és - - - íme - - - el-mosolyodott.

Kegyelmes Isten! — Az Orvosnak ezen örvendetes el - mosolyodása után, ha láthattak volna emezeknek szíveiket; el - iszonyodtak volna! — Fel - ütötték mindnyájan le - csüggő fejeket. — Etele, a' Szűznek ágyából fel-ugorván, ide-tova tántorgott. Valamit szólni akart; de nem lehetett. — Zoltán, nem tudván örömeiben, mit tegyen; hol ide, hol amoda futott az Ofztályban; és mindenbe, még a' Fő-papba-is, bele-ütközött.

De a' Fejedelemné, az Orvosnak által-ellenében, Etelkának bal - oldala mellé le-térdelvén ; öszve-tette kezeit, és ezeket mondotta :

Ah! — édes Orvosom! — Meg-ne-változtasd ezen örvendetes orczádat! — Adgy ezzel-is reményt (bár haszontalan lészén-is) el-keferedett lelkünknek. — Szólly csak egygyet: van-e mit reménlenem? — Mert, ha valaha a' természet okossan gondolkodott, akkor mutathatta-ki eszezségét: midőn a' jó - hírt - jelentő Orvosnak szájában a' nyelvet teremtetten. — Segítt bennünket, édes Istenem! add-vissza édes Etelkám! El-ne-hadd a' te-benned bízókat. — Mond-ki egy szóval, édes Orvosom: meg-halok-e édes Etelkámmal? — avagy inkább — Oh! mit-is mondgyak? — meg-élek?

Mind-ezekre az Orvos semmit se felelhetett. Előbbeni el - mosolodttát álmélkodásra, és az Isten' gond - viselésének imadására fordítván, fel-nézett az Égnek mennyegzetére, és szüntelen fohászkodott.

Addig a' Fejedelemné Etelkának nyakába borúlván ; ötet, nagy sírásai között öszve-csókolgatta, ezt mondván: Leg-alább te szánd-meg édes Angyodat, lélkem Etelkám. — Meg-hasad a' szívem, ha könnyebűléseidet meg-nem-érthetem. — Add-ki csak egy szóval: miként érzed magadat?

Fele-

Felele Etelka : Édes Hanzárom ! édes Anygom ! Nékem úgy tetszik : hogy , ha az Orvos fél ; kétségbe kelletik esni a' szegény betegnek. Mind-az'-által úgy tartom : hogy enyísznek fájdalmaim. Mert lehetetlenségnek állítom : hogy az Isten meg-foszfson azon Etelémtől , ki engem' illy fok veszedelmek között ekkoráig megtarthatott.

Az-után : az Orvoshoz fordulván a' Szüz : Ki vele (úgy mond) édes Orvosom ! van-e a' reménségnek csak egy szikrája ? hogy valaha Etelémé legyek ? — Tudgyák az Egek : hogy , nem annyira magamért kívánom életemet ; mint , hogy Etelém magát el-ne-veszefszze. — Remélhetem-e csak egy kurta időre életemnek meg-maradását ?

Etelkának ezen szavaira le-jöven Egekből az Orvos ; a'-hol eddig hál'-adó gondolataival forgolódott : újra meg-tapogatta Etelkának erét ; és , hogy , minek-előtte ki-húzza oldalából a' kardot , a' Szüzet el-ne ijesztené , erős esküvés-sel , mindennek hallattára , azt mondotta : hogy minden ereiben a' vérnek járattya nem egyebet jelentene : hanem csupán a' meg-ijedést , és ettől következett halálának haszontalan félelmét. Neki úgy tetszene : hogy a' kard éppen nem találhatta a' testet ; hanem a' Váll , és Oldal között , minden ártalom nélkül , szerencsésen elcsuszamodott. Ezt meg-bizonyítaná eddig tartott

tott élete ; nyers , és örvendetes beszédgye ; de leg-fő-képpen víg szíve. Semmit se félnének tehát a' veszedelemtől. Bizonyosan meg-tartották a' Meny-beliek.

Ezek után : a' Kis-aszfzonzynak ballyára kerülven , meg - fogta a' kardnak markolattját , és azt (amazoknak el - meredttekre) minden sérelem nélkül , oldalából ki-húzta.

El-nyomta mindnyájokat az öröm : midőn sem a' kardot vérrel meg-festve , sem oldalát meg fecskendezve nem látták. Fel-kapák osztán a' padlatról , és talpra állíták.

Ki írhatná-le azon érzékenségeket , mellyeknek még eddig neveket sem találhattunk ! — E-telka bizonyyára , és Etele (egy - másnak szeme közé tekintvén) ki-terjesztették karjaikat ; egybefutottanak néma jelekkel ; és olly hathatóffan öszve-ölelkeztenek : hogy két személlyek öszve-forrani , és egy személlyé válni lattszattatnának.

Ezek-között Zoltán , az öszve-esküdtetésnek el-halasztásától még mostanában-is irtózáván , noha bár meg-értette , hogy az-előtt egy-mással öszve esküdtének ; még-is : hogy a' dolog , annak rendde szerént , végbe vitetődne ; azon álló helyekben a' Fő-pap által öszve-esküdtette. A' lakadalomnak pompáját pedig , mellyet az akkori világ csudálhatott - is , a' következő napokra rendelte.

Illy nagy veszedelmek, illy nagy viszony-
tagságok között juthattanak egy-máshoz e' gyö-
nyörű Párok. A' még Magyar-országban lakta-
nak, nekik ajándékozta Zoltán Zalánfinak jószá-
gát Zegedtől egész Tételig. Zeged várába hely-
hezgették ugyan fő-lakásokat, és oda a' Kar-
jeli Vitézeket-is le-vitték szolgálattyokra. De
gyakorta Zegedről Budára, Budáról ismét Zegedre
randúltanak; és szinte mindenkor egygyütt
vigadtanak a' kegyes Fejedelmekkel.

Hogy pedig azon nagy Istennek, ki őket
eunyi veszedelmekből kegyessen ki-segíteni mélt-
oztatott, örök hálákat adhasanak; Kőből egy
Oltárt építtettenek a' Rákos mezején. Bele szúr-
ták Atilának kardgyát; melléje faragtatták Etelé-
nek Buzogánnyát, 's-Kalpagját. Ezeken felől
az Oltárnak azon lapjára, melly Buda-vára felé
fordult, e' szavakat vésették a' Művészekkel:

A MAGYAROK' ISTENÉNEK.

